

Jo

^R
-2486

alicante

4 ej. Per
gami

161

SVMMA
OMNIVM CON-
CILIORVM, A SANCTO
PETRO VSQVE AD PIVM
quartum Pontificem, omnibus sacrae
scripturae studiosis vtilissima,

Authore F. Bartholomæo Carranza instituti
S. Dominici, Theologiae Professore.

Prouerb. 8.

*Qui agunt omnia cum Consilio,
reguntur Sapientia.*

ANTVERPIAE,
In ædibus Petri Belleri sub
scuto Burgundiae,
M. D. LXXVI.

Cum Gratia & Privilegio.

S V M M A
OMNIVM CON-
CILIORVM, A SANCTO

PETRO VSQVE AD PIVM
quartum Pontificem, omnibus sacrae
scripturae studiosis vtilissima,

Authore F. Bartholomæo Carranza instituti
S. Dominici, Theologiae Professore.

~~_____~~ Prouerb. 8.

~~_____~~
*Qui agunt omnia cum Consilio,
reguntur Sapientia.*

ANTVERPIAE,
In ædibus Petri Belleri sub
scuto Burgundiae,
M. D. LXXVI.

Cum Gratia & Priuilegio.

Ayuntamiento de Madrid

QVÆ IN HOC VOLV MINE
continentur.

Canones Apostolorum.

Summa omnium Conciliorum, in qua
hi canones adiecti sunt.

Canones sextæ synodi generalis.

Septima Synodus generalis, & canones
eiusdem.

Octava Synodus generalis, & Cano-
nes eiusdem.

Canones Concilij Ephesini generalis.

Decretalis Martini quinti, & Calisti
tertij de annui census licita emptio-
ne & venditione, explicatio.

Cæsarea Maestas permisit Ioanni Stelfio,
vt hanc summam Conciliorum Bartholo-
mæi Carranzæ impune imprimat, per que omnes
hæreditarias Regiones suas distrabat, veluti la-
pius patet in literis eidem cõcessis & subsignatis.

B A V E.

ADMODVM ILLVSTRI ET PRÆ-
 claro D. Diego Hurtado Mendoçæ, apud Rempub. Vene-
 torum Oratori, & in sacrosancta Synodo Tridentina
 Cæsareæ Maiestatis vicegerenti, F. Bartho-
 lomæus Carranza Miranden. Insti-
 tuti Sancti Dominici S. D.

CVM mecum hisce diebus voluerem Diege magnum
 & nobilitatis & studiorum decus, & nostræ laus His-
 panix, quid mihi potissimū agēdum foret, dū Deus Opt.
 Max. viam aliquam ostendit Concilio futuro, siquando,
 nunc admodum necessario, in tantis Ecclesiæ procellis &
~~Venerabilis libit~~ animum relegere maiorum nostrorum
 acta in conciliis antiquioribus. Et pudit me, vt ingenuè
 fatear nostrorum morum expuere libuit in sinum subin-
 de repetēs. En à quanto culmine decidimus, in segnitiam
 & obstitantiā nostram in gentem à Christo & redemptam,
 & factam rerum dominam. Vbi ille charitatis ardor?
 Vbi animus τῶν χρημάτων κέρτορ? Vbi dolorum &
 mortis contemptus dum gregem traditum custodirent?
 Denique nihil ferè conuenit præsentī rerum statui, si quis
 attentius conferat cum illo quem cernere licet in scriptu-
 ris cōciliorum. Quod vt facilius contemplari possem, ex-
 cerpsi epitomē quandam collatione exemplariorum tum
 Latinorum, tum Græcorū quoad eius fieri potuit. Quam-
 quam vtilem fore multis arbitrarer, ne idem illis subeun-
 dum esset fastigij & laboris, præsertim quibus aut euol-
 uere non vacat, aut comparare non possunt tantum li-
 brorum farraginem, è re communi me facturum putauī,
 si quod mihi sudaram, omnibus impertirem. Proposui
 verò aliquot quæstiones, velut operis præcursores, neces-
 sarias, ni fallor, tractaturis Germaniæ hærefes. Itaque sub
 tuo nomine editur hoc quicquid est libelli, tum vt studio-
 sis vel ob hoc sit in pretio, tū vt tibi, cui omnia debeo, in-
 cipiam nouo ære obligari, si sensero ea suscepisse
 fronte, qua vel minutissima, quæ tamen ad
 rem literariam pertinent, amplecti
 soles. Vale in Christo Iesū.

DIECHVS HVRTADVS

Mendoça F. Bartholomæo

Mirandæ S.

Pulchrum est aliquid in dicendo posse, quo ab hominibus laude dignis approberis: pulchrius ea quæ mente conceperis, orationeq; expresseris, scripto mediocriter explicare, pulcherrimum, orationi, atque scripto studium & laborem adiungere, ne aliquid deesse videatur quominus & bonis viris, & multis admirationi sis. Horum primum, cuius quidem velint parentes, altricesq; sunt prudentia & eloquentia, te penitus consecutum fuisse, locupletissimi testes esse poterunt, qui te Bartholomæe Miranda, vel in sacrarum literarum Gymnasio (quas publicè profiteris) vel in publica concione audiuerunt: vitimum verò, quod semper cum medio coniunctum est, tum multis aliis, tum hoc ædito libro, in quo breui compendio, Conciliorum prolixitatem circuncidisti, ita ut multa in eorum libris abundare, in hoc nihil deesse ostenderis, adeò præstitisse visus es, ut prudentissimi viri in eligendo, magni Oratoris atque Philosophi in disponendo maximi Theologi in considerando, atque declarando quæcunque legentibus impedimento ob difficultatem, obscuritatemq; futura forent, partes compleueris. Quod autem tui nomen meum in tuis scriptis & conspicit & legi voluisti, maximas tibi gratias ago. Vale. Nonis Ianuarij, Veneriis.

Index

Index Pontificum Ro-

MANORVM ALPHABETICVS.

a primam pagellæ faciem, b secundam indicat.

A	Deodatus	193. a	Calixtus primus	14. b
	Adrianus primus	221 b	Secundus	258. a
	Secundus	245. a	Tertius	284. b
	Papa 107.		Christophorus	256. a
	Tertius 251. b.		Clemens primus	9. b
	Quartus 258. b		Secundus	257. a.
	Quintus 266. a.		Tertius 258. b.	Quartus 265. b
	Sextus 292. a		Quintus 267. a.	Sextus 268. a
	Agapetus primus	129. b	Septimus	292. a
	Secundus	256. a	Cletus	9. b
	Agatho	193. a	Cælestinus primus	91. b
	Alexander primus	12. a	Secundus 258. a	Tertius
	Secundus 257. b.	Tertius 258. a	258. b.	Quartus
	Quartus 265. a.	Quintus	Quintus	266. b
	269. b.	287. a	Conon	217. b
	Anacletus	10. b	Constantinus primus	217. b
	Anastasius primus 76. b.	Secundus	Secundus	221. b
	Secundus 123. a	Pap. 50.	Cornelius	17. b
	Tertius 256. a.	Quartus	Damasus primus	60. b
	258. b	Anicetus	Secundus	257. a
	13. a	Antherus	16. a	Deusdedit
	Benedictus primus	128. a	Dionysius	18. b
	152. b.	Secundus 217. a.	Donus primus	193. a
	Tertius	241. b.	Secundus	256. a
	Quartus 255. b.	Quintus	Eleutherius	14. a
	256. a.	256. a.	Euaristus	11. a
	Sextus 256. a.	Septimus 256. b.	Eugenius primus	187. b
	Octavius 256. b.	Nonus 256. b.	Secundus	241. a
	Decimus 257. a	Vndecimus	Tertius	258. a
	Duodecimus.	267. a	Quartus	280. a
	268. b	Bonifacius primus	Eusebius	25. a
	91. a.	Secundus	Eutychianus	19. b
	128. b.	Tertius	Fabianus	16. a
	Tertius 162.	Quartus	Felix primus	18. b
	Quartus 163. a.	Quintus		
	165. a.	265. b.		
	Sextus 255. b.	Septimus		
	256. b.	Octavius		
	266. b	Nonus		
	268. b			

A 3

Secun-

I N D E X.

Secundus	37. a	Vndecimus	256. a
Tertius	120. a	Duodecimus	ibidem
Quartus	128. a	Decimustertius	ibid.
Formosus	255. b	Decimusquartus	ibid.
Gaius	39. b	Decimusquintus	ibid. b
Gelasius. 121. a	Papa 49.	Decimusextus	ibid. b
Secundus	256. b	Decimuseptimus	ibid.
Gregorius primus	1. 2. b	Decimusoctauus	ibid.
Secundus	217. b	Decimusnonus	ibid.
Tertius	218. a	Vigésimus	ibid.
Quartus	241. a	Vigésimusprimus	ibid.
Quintus	256. b	Vigésimusecundus	266. a
Sextus	257. a	Vigésimustertius	268. a
Septimus	257. b	Vigésimusquartus	269. a
Octauus	258. b	Iulius primus	47. a
Nonus	265. a	Secundus	287. a
Decimus	265. b	Tertius	308. b
Vndecimus	268. b	Landus	256. a
Duodecimus	268. b	Leo primus	101. b
Higinus	12. b	Secundus	193. a
Hilarius	119. b	Tertius	235. a
Honorius primus	165. a	Quartus	241. b
Secundus	258. a	Quintus	255. b
Tertius	265. a	Sextus	256. a
Quartus	266. b	Septimus	256. a
Hormisdas	126. a	Octauus	ibid.
Innocentius primus	81. a	Nonus	257. a
Secundus	258. a	Decimus	287. b
Tertius	259. a	Liberius	56. a
Quartus	265. a	Linus	9. b
Quintus	266. a	Lucius primus.	18. b
Sextus	268. a	Secundus	258. a
Septimus	268. b	Tertius	ibid. b
Octauus	287. a	Marcellinus	20. a
Ioannes primus	128. a	Marcellus	25. a
Secundus	129. a	Marcus	46. b
Tertius	152. a	Martinus primus	181. a
Quartus	180. b	Secundus	253. b
Quintus	217. b.	Tertius	256. a
ibid.	Septimus	Quartus	266. b.
Octauus	241. b.	Quintus	269. a
Nonus	253. b	Melchitades	25. b
Decimus	255. b	Nicolaus primus	241. b
		Secun-	

I N D E X.

Secundus	257. b	Soter	13. b
Tertius	266. b	Stephanus primus	18. b
Quartus	266. b	Secundus	221. b
Quintus	284. b	Tertius	ibid.
Paſchalis primus	241. a	Quartus	241. a
Secundus	257. b	Quintus	255. b
Paulus primus	221. b	Sextus	ibid.
Secundus	268. a	Septimus	256. a
Tertius	292. a	Octauus	ibid.
Pelagius primus	144. a	Nonus	257. a
Secundus	153. a	Sylueſter primus	27. b
Petrus 9. a eius Prima-		Secundus	256. b
tus 10. a		Tertius	ibid.
Pius primus	12. b	Symmachus papa	123. b
Secundus	268. a	Theodorus primus	180. b
Tertius	287. a	Secundus	255. b
Quartus	324. a	Theleſphorus	12. a
Pontianus	16. a	Valentinus papa	241. a
Romanus	255. b	Victor primus	14. a
Sabinianus	162. b	Secundus	257. a
Sergius primus	217. b	Tertius	257. b
Secundus	241. b	Vigilius papa	129. b
Tertius	256. a	Vitalianus	189. b
Quartus	256. b	Vrbanus primus	14. b
Seuerinus	180. a	Secundus	257. b
Siluerius	129. b	Tertius	258. b
Simplicius papa	120. a	Quartus	265. b
Siricius papa	63. b	Quintus	268. b
Sisinius	217. b	Sextus	ibidem
Sixtus primus	12. a	Xyſtus, vide ſupra Sixtus.	
Secundus	18. b	Zacharias pontifex	218. a
Tertius	96. b	Zepheſinus	14. a
Quartus	286. a	Zofimus papa	90. b

Finis Pontificum Romanorum.

INDEX CONCILIORVM

ALPHABETICVS.

A Grippinense seu Colo	Coloniense	47. a
niense	Constantinopolitan. I.	63. a
Agathense	Aliud	133. a
Ancyranum	Aliud	193. b
Antiochenum	Aliud	245. a
Antiochenum quoddam	Constantiense	269. a
Concil. insertum actio. 14.	Elibertinum	34. a
Chalce. Concilij	Epaunense	123. a
Antifiodorense	Ephesinum	92. b
Apostolorum concilium	Florentinum	280. b
primum sub Petro.	Gangrense.	40. b
Aquileiense	Gerundense	127. b
Arausicanum	Hierosolymitanum pri-	
Arelatense primum	mum 9. b Secundum	54. b
Secundum	Hispalense primum	153. b
Tertium	Secundum	165. a
Auernense	Illerdense	124. b
Aurelianense primum	Laodicense	57. a
Secundum	Lateranense	181. a. 259. a
Tertium	Maguntiacum	235. a
Quartum	Matisconense primum	159. a
Quintum	Secundum	160. a
Basilienſe Concil.	Milcuitanum	68. b
Beluacense	Neocæsariense	26. a
Bracarenſe primum	Nicænum primum	27. b
Secundum	Secundum	221. b
Tertium	Parisiense	149. b
Babilonenſe	Rhegiense	97. b
Cæsaraugustanum	Remense	240. b
Carpentoraſense	Romanum	32. b. 47. a
Carthagin. sub Cypria. 18. a	Sardicense	50. b
Carthaginense primum	Seleucienſe Arrianum	292. b
Secundum	Syrmienſe	55. a 292. b
Tertium	Tarraconense	120. b
Quartum	Taurinatense	76. b
Quintum	Telense	64. a
Sextum	Toletanum I.	78. a
Septimum	Secundum	129. a
Chalcedonenſe I. 107. b & III. a	Tertium	154. b
	Quar-	

I N D E X.

Quartum	168. a	Valentinum Galliaë	63. a
Quintum	175. a	Telense	64. a
Sextum	175. a	Carthagin. secundum	67. a
Septimum	180. b	Carthagin. tertium	68. a
Octauum 183. a. Nonū. 184. a		Carthagin. quartum	71. b
Decimum	186. a	Taurinatense	76. b
Vndecimum	189. a	Carthagin. quintum	77. b
Duodecimum	215. b	Toletanum primum	78. a
Decimumtertium	217. b	Mileuitanum	86. b
Triburiense	253. b	Carthagin. sextum	91. a
Tridentinū 293. a. & deinde		Carthaginense septimum	
Turonense primum	110. b	ibidem b	
Secundum	146. b	Ephesinum primum	92. b
Valentinum Galliaë	63. a	Rhegiense	97. a
Valentinum Hispa.	125. b	Agathense	ibidem. b
Vasense	105. b	Aquileiense	101. a
Veneticum	119. a	Arauscanum	ibidem b
Vormaciense	239. b	Vasense	105. b
Viennense	267. a 292. b.	Carpentoraense	106. b

CONCILIO-

rum ordo.

H ierosolymitanum pri-		Turonense	ibidem b
mum	9. b	Tarraconense	120. b
Carthaginēse de rebap.	18. a	Epaunense	123. a
Ancyranum	20. b	Illerdense	124. b
Neocæsariense	26. a	Valent. Hispaniæ	125. b
Nicænum	27. b	Aurelianen. primum	126. b
Romanum	32. b	Gerundense	127. b
Libertinum	34. a	Cæsaraugustanum	ibidem
Arelatense primum	39. a	Toletanum secundum	129. a
Gangrense	40. b	Constantinopolitanum	
Arelatense secundum	43. a	cum aliis illud cōcernen-	
Carthaginēse primum	45. a	tibus	131. a
Romanum aliud	47. a	Aurelianense secundum	
Coloniense	47. a	137. b	
Antiochenum	47. a	Aurelianen. tertium	139. a
Sardicense	50. b	Auernense	143. b
Hierosolymit. secūdum	54. b	Aurelianen. quartum	144. a
Syrmiese	55. a	Turonen. secundum	146. b
Laodicense	57. a	Parisiense	149. b
Constantinop. primum	63. a	Aurelianen. quintum	151. a

A 5 Hispa.

I N D E X.

Hispalense primum	153. b	Abraham primus vocatus	
Toletanum tertium	154. b	presbyter	10. a
Matifconen. primum	159. a	Adulteriorum penitentia	
Matifconen. secundum	160. a		23. a & 240. a
Hispalen. secundum	165. a	Aëtius hærefiarcha	56. b
Toletanum quartum	168. a	Abbaris Ioachim damnata	
Toletanum 5.	175. a	opinio	259. b
Toletanum 6.	1bid.	Alea clericis interdicta	210. a
Bracaren. 1.	176. b	In altaris sacramento quid	
Bracaren. 2.	179. a	offerendum	69. b
Toletanum 7.	180. b	Anabaptistarum error	267. a
Lateranen. 1.	181. a	Anima hominis vnica	
Toletanum 8.	183. a		250. a & 267. a
Toletanum 9.	184. a	Annūtiatio dominica	186. a
Toletanum 10.	186. a	Apocalypsis Ioannis	170. a
Cabilonen.	187. b	Aqua benedicta	12. a
Toletanum 11.	189. a	Archiepiscopi Toletani di-	
Bacaren. 3.	192. a	gnitas	257. b
Constantinop. aliud	193. b	Ab Arrianis decem concilia	
& 203. a		celebrata	292. b
Toletanum 12.	215. b	Articuli Ioannis Vviclef &	
Toletanum 13.	217. b	Ioannis Hufs damnati	
Nicænum 2.	221. b		269. b & 271. b
Maguntiacum	235. a		
Vormacien.	239. b	B Aculus signum dignita-	
Constantinop. aliud	245. a	tis pastoralis	247. b
Triburiense	253. b	Baptismus	45. a. 169. a. 244. b
Viennense	267. a	Berengarij palinodia	257. b
Constantien.	269. a	Bis ordinari presbyter aur	
Basilienfe	276. a	baptizari non debet	6. b
Florentinum	280. b		
Tridentinum concilium		C Alendarum Ianuarij	
293. a		obferuatio superfti-	
		tiofa	149. a
R E R V M I N H A C		Canes venaticos sacerdotes	
<i>Summa Conciliorum maximè</i>		ne habeant	100. b
<i>inſignium, Index Alpha-</i>		Canonica ſcriptura	60. b
<i>beticus.</i>		Canonicorū inſtitutio	235. a
		Cardinales Papæ aſſiſtant	
A Aron ſacerdotij origo			289. b
10. b. 166. b		Cardinalibus attributa	
Abiuratio hærefeos	260. b	Pontificis eligendi autho-	
		ritas	

I N D E X.

ritas	257. a	Cœlibatus sacerdotum	67. b
Carnium esus in quadragesima vetitus	184. a	Coma clericis interdicta	13. a
Carthusiani	257. b	Conceptio Mariæ virginis	279. b
Catechumenorum promotio ad episcopatum	247. a	Concilium prophanum in Nicæa ciuitate	56. b
Cereus paschalis	169. b	Concilium sine Romani Pontificis autoritate irritum	25. a
Chorepiscopi	61. b	Concilia decem ab Arrianis celebrata	292. b
Chusina	16. b, 27. b, 79. b	Concilia Metropolitanorum annua	138. a
Christi vna substantia est & persona	136. a. vna & ibid.	Concilia varia	292. a. b
Christi naturæ duæ, vna persona	167. a	Confessio cui facienda	266. a
Christi vna persona, tres substantiæ	190. a	Confirmatio	25. b, 282. b
Christi incarnatio	189. b	Coniugia Christiana	11. a
Christi voluntas vnica ne an plures	201. b	Consanguinei ne matrimonio iungantur	14. b
Christus vt pingendus	213. a	Cōstantinus Imp. bap.	27. b
Christus & eius Discipuli habebant aliquid proprium	266. a	Crapula clericis vitanda	19. b
Cisterciensis ordo	257. b	Curia à cruore dicta	33. b
Clericus coram seculari Iudice ne conueniatur	263. b	Curiam ne frequentent Ecclesiastici	ibidem.
Clerici acephali	236. b	D æmoniacos se simulant vt castigandi	210. b
Clerici & monachi singuli cubent	148. a	Decimarum exolutio	161. a
Clerici ne negotientur	35. a	Dei verbum quomodo incarnatum	95. b
Clerici sine formatis ne peregrinentur	89. b	Dimitte nobis debita nostra, etiam iusti verè dicunt	88. a
Ludicris spectaculis ne intersint	60. a	Dionysius Arcopagita	198. b
Clericis deferendus honor	162. a	Diuersitas in religione prohibita	170. a
Clericis grauamina non imponenda sine concilio & permisso Pontificis	263. b	Domin. diei obseruat.	142. a & 160. b
Clericis mulierum consortia interdicta	18. a	Domus Episcopi qualis esse deberet.	162. a
		E cclésiæ facultas quadripartienda	35. a
			Eccle-

I N D E X.

Ecclesiæ Romanæ laus	12. a 19. a 27. a	Exempti à quibus corrigantur	290. b 308. a
Ecclesiarum restauratio vt facienda	130. b	Exequiæ mortuorum	107. b 130. b
Ecclesiarum serui à publicis angariis immunes	158. a. b	Exomologesis	240. a
Ecclesiasticæ res non prophanandæ	12. b	Extrema vnctio	283. b
Ecclesiastici à secularibus ne iudicentur	161. a	F acultates Ecclesiæ vt distribuendæ	33. a
Episcopalis sedes vt constituenda	219. b	F alsi testes	38. b 100. a
Episcopatus precio non comparandus	149. b	F esta gentilium ne celebrentur	211. a
Episcopus à quibus accusandus & ordinandus	2. a 10. a 30. a 39. b 150. b	F idelium coniugia vt iniuri debeant	11. a
Episcopus consecrandus quæ nosse debeat	233. a	F ides non contrariatur vero	288. b
Episcopus de vna parochia in aliam non transeat	49. b 50. a	F idei expositio	134. a
Episcopus vt Ecclesiam pro alia mutare possit	153. a	F ilij non contemnendi aut negligendi	42. a
Episcopi officium prædicare populo	262. a	F ilij presbyterorum	158. b
Episcopi ordinandi examina	69. b	F iliorum necatores vt puniendi	23. a 38. a
Episcopi defuncti hæres est Ecclesia sua	154. a	F œminæ in cœmiteriis ne peruigilent	36. a
Episcopi sententia timenda, etiam iniusta	15. b	F œminæ viduitatem professæ	102. b
Episcopi fœmineo tactu polluitur confessio	187. a	F ortitudo Christiana	104. b
Episcopi quæ venerandi	251. b	F uneris excubiæ quomodo celebrandæ	107. b
Episcoporum causæ à Romano Episcopo iudicandæ	51. a	G alerus ruber Cardinalium	265. a
Eremitæ	209. a	G entilibus desiderantibus manus imponenda	36. b
Eremitaria vetita	77. b	N on gloria patri, sed gloria & honor patri, dicendum in s. Psalmorum	170. a
Eucharistia	13. b 283. a	G radus ad Episcopatum	20. a
Excõmunicati vitandi	14. b	G ratia, & liberum arbitrium	103. a
		G ratia, & virtutes tam paruulis quàm adultis in baptismo infunduntur	267. b

Grego-

I N D E X.

Gregorij Nysseni authoritas de picturis iacris	223. a	Iura Ecclesiastica non vendantur	22. b
Hæretici vitandi	16. b	Iuramentum	13. b 183. a
Hæretici examinandi formula	275. a	KYrieleison in omnibus Ecclesiis canatur	106. b
Hæreticorum excommunicatio & punitio	261. a	Laborare clerici pro victu & vestitu permillum	74. a
Hæreticorum scripta Iudibria, puertitia	233. b	Laici clericis in Ecclesia ne permiscantur	147. a
Hieronym. de Piaga	273. b	Lauacra non debent esse communia viris cum mulieribus	59. a
Hispaniæ repurgatio ab infidelibus	175. b	Lectio sacrarum literarum sacerdotalibus conuulsis miscenda	157. a
Homicidæ voluntarij & contra	23. a. 145. b	Lenarum pœna	23. a
Horas canonicas dicere omittentiũ punitio	289. b	Liberi a bi. infirmitas	104. a
Hospitalitas	161. b	Liberi ecclesię	174. b. & 176. b
Hymni ecclesiasti. 148. b. 169. b		Libri canonici in Ecclesia recepti	2. a. 60. b. 84. a. 284. a
I Ba Episcopus	117. b	Litania	240. a
Idola ne vocentur sacræ imagines	249. a 232. a	Lucra turpia ne sectentur clerici	32. a
Idololatrarum inuitorum pœnitentia	21. b	Lugdimagistri quid suos doceant	289. b
Ieiunorũ obseruatio	148. a	M A hometi origo, ingenium & obitus	165. a
Ieiunus sacrificet sacerdos	13. b	Malus prælatus non admittit potestatem	243. a
Ignorantia linguę latinę an sacramēta impediatur	120. b	Maleficæ mulieres	23. b
Imagines venerandæ	223. a. b 249. a	Manichæorum hæresis	19. a
Imperatores spiritualia non attrectent	243. a	Maria verè mater Dei est	135. b
Imperatoris esse imperare, non imperata cuiusquam rec.	ibidem b	Marcus filius Petri in baptismo	9. a
Indulgentiarum moderamen	264. a	S. Marci corpus Venetiis translatum	241. b
Ioannis de Voliaco doctoris Parisiensis errores	266. a	Martinus Lutherus	292. a
Iudæi	141. b. 160. a. 174. a	Matrimonium	284. a
		Menſa Abbatis & Episcopĩ qualis	

I N D E X.

qualis	156. b. 240. b	O blata Ecclesiæ nullus	
Miraculum de hymno San-		aufferat	145. a
ctus Deus, sanctus fortis,		Oblatio panis & vini do-	
sanctus, & c.	133. a	minicis diebus facien-	
Missa	2. a. 12. b. 128. b	da	17. b
Monachi creati Episcopi ne		Oblationes fidelium vt dis-	
muent vestem	252. b	peniendæ	15. a
Monialium torncarium		Odiis publicis dissidentes,	
pœna	35. a	ab ecclesiasticis conuenti-	
Moniales ne à viro quo-		bus arçendi	44. b
quam adeantur	159. a.	Officiales libelli	284. b
à quibus regantur	167. a	Officij Ecclesiastici diuersi-	
Monastica vita	136. a	tas perniciofa	168. b
Monasterium vt instrui de-		Operibus bonis vt debeatur	
beat	110. b	merces	104. b
Montes pietatis	290. a	Orandi atq; pfallendi vnus	
Mortui nec communicandi		ordo seruetur	127. b
nec baptizandi	68. b	Oratio dominica	127. b. 169. b
& 213. b		Oratio in altari temper ad	
Mulierum familiaritas vt		patrem dirigatur	69. b
tanda clericis	147. b	Orationes Ecclesiæ ne con-	
N atura & gratia quid		temnantur	41. b
dissent	104. b	Ordinandus nemo nisi qui	
Nazareni Episcopi erro-		nouit psalteriũ	183. b. 233. a
res	278. b	Ordines ecclesiastici	
Nemo est qui se possit dicere		71. b. 72. a	
sine peccato esse	87. b	Ordinis Sacramētum	283. b
Neophyti ne clerici ordi-		P apæ nomen in misfis re-	
nentur	43. a. 57. b	cirandum	106. b
Nicænæ synodi fides	32. b	Pascha	14. a 144. b. 160. b
Nihil potest homo sine		Patriarchalium sedium or-	
Deo	104. b	do	261. b
Noua ciuitas nouam habeat		Patris & filij æqualitas	10. b
dignitatem Episcopalem		Pauli locus explicatus	11. b
vel Metropolitanã	208. b	Pauperes suos vnaquæque	
Nouatus hæreticus	16. a. b	ciuitas pascat	147. a
Nouercam suam nemo vxor-		Peccatum in spiritum San-	
rem ducat	138. b	ctum	103. b
Nuptiæ in quadragesima		Peccati purgatio vt fiat	103. a
ne celebrentur	125. b. 245. a	sine peccato nemo est	87. b
Nuptias execrās, anath.	41. a	Permutatio ecclesiarũ	49. a
		Perse-	

I N D E X.

Persecutio maxima in Ec- clesia	56. b	Processio Spiritus sancti	265. b
Persona vna est Christus	136. a	Prophetia non prohiben- da	291. a
Peruigilia hypocritica	36. a	Pfallendi obseruatio	148. b
Petrus & Paulus vna die passi	11. a	Psalmi nō confundendi	58. a
Petri Oxomensis articuli damnati 286. a. eiusdem abjuratio	ibid. b	Purgatorium	281. a
Photij synodi reiectæ	29. b	Q uæstiones eleëmofy- narum modesti sint & dif.	264. a
Phrenetici interdum ab- soluendi & communi- candi	75. a	Quadragesimale ieiunium	12. b. 180. a
Picturæ ecclesiasticæ	213. a.	Quarta generatio nuptias non patitur	239. a
215. a. 226. a		Quatuor temporum obser- uatio	237. b
Pœnitentia	283. a	R aptorum pœnæ	127. a
Pœsis studium quatenus cle- ricis permissum	289. a	Rebaptizati	125. a. 244. b
Polychronij hæretici insa- nta	201. a	Reccardi regis Hispa. pic- tas	155. a
Pontifex Deo acquiescere debet, non carni & san- guini	265. b	Religiosum habitum spōte semel susceptum nullus dimittat	176. a
Pontificis idololatræ pœni- tentia	20. a	Reliquiæ sanctorū	223. b. 232. a
Præceptorum munus	287. b	Residentia Episcopo	53. a
Prædicare nemo præsumat iniussus	261. b	Resurrectionis articulus	190. a
Prædicatores quæ prædi- cent quæ non	291. a	Reges olim iidem & sacer- dotes quidam erant	122. a
Præfationes in missa	153. b	Regū Hispaniæ iuramentum in auspicio regni	175. b
Prælati à subditis reprehen- di non debent	242. a	Rogationes quando ce- lebr.	127. a
Prælati nō detrahendū	11. a	Romana sedes à nemine iu- dicatur	241. a. nisi in casu hæref. 247. b
Preces Ecclesiæ vt faciendæ 69. b. 88. b		Romanæ sedis præstantia	11. a. 14. b. & 131. a
Presbyter qui sit	10. a	Romanus Episcopus iudex immediatus post Deū	113. b
Presbyteri filiorum Aaron gestant figuram	146. b	successor Petri, & Christi vicarius est	281. a
Principes quid iurare de- beant	261. a		Sacer-

I N D E X.

S acerdos ne solus facri-	fius recitandum	150. a
ficiet		10. a
Sacerdotis occisor vt pœni-	Symbolum Nicæni synodi	32. b
teat		240. a
Sacerdotes cur dicti presby-	T empla sine reliquiis	
teri	sanctorum ne conse-	233. b
Sacerdotes & Episcopi à deo	crentur	233. b
instituti	Templarij milites	258. a
10. b. pro meritis	Theatrici à communione se-	
plebis dantur	parentur	39. b. 43. a
Sacerdotes mali tolerãdity. a	Tonsura clericorum qua-	
Sacerdotum coniugiũ	lis	172. b
220. a	Trinitas in diuinis	134. b
Sacerdotium pecunia non	15. 2. b. 189. a. 195. a. 213. a. 259. b	
comparandum	Trisagium	213. a
149. b	Tyrannum temerè occidere	
Sacerdotij origo	non licet	273. a
Sacramenta eccle.		282. a &
deinde		
Sacramenta noua legis &	V alens & Ursatius Epif-	
antiqua ibidem & dein.	copi Arriani	56. a
Sacrificia vt fiant	Valentiniani hæresis	12. b
10. a	Vasa diuino seruitio sacrata	
Sancti vt filij Dei colun-	192. b. & 254. a	
tur	Verbi diuini duplex natiul-	
223. b	tas	134. b
Sanctimonialis raptus	Verbi Dei vnio ad carnem	
150. a	quo modo intelligenda	135. a
Sanguine & suffocato olim	Vidua Christiana	76. a
abstinebãt Christiani	211. b	
Schisma. 20. annorum in ec-	Virgines ante 25. annum ne	
clesia	consecrentur	68. b
258. b	Vnctio extrema	283. b
Scripturæ interpretatio vn-	Vnum aliter dicuntur Chri-	
de petenda	sti fideles, aliter personæ	
206. b	in diuinis	260. b
Sepulchrorum reuerentia	Vxores relinquendum pœ-	
162. a	na	99. a & 217. a
Solennitates maiores	Zvinglius hæresiarcha	
98. b. & 101. a	291. b	
Successorem sibi ne consti-		
tuat Episcopus		220. a
Superstitiones & auguria		163. a
163. a		
Symbolum fidei diebus do-		
minicis in omnibus eccle-		

F I N I S.

FRATER PETRVS

SOTO MAIOR, AD SCHOLA-

sticos Theologicæ facultatis S. Gre-
gorij, in valle Oletana.

NON ambigo Patres optimi & literis, & mo-
rum probitate insignes quàm probè noue-
ritis omnes nostrū patrem Bartholomeum
Mirandem, meū iam olim, simul ac vestrum
præceptorem, cuius quidem vel animi erga vos pro-
pensissimam beneuolentiam, vel in quotidianis sacræ
Theologiæ prælectionibus (dum studet maximè vo-
bis esse vsui) improbam sollicitudinem, vel in vestrę re-
ligionis augmentum flagrantissimam charitatem, om-
nibus vobis multis magnisq; argumentis esse perspe-
ctā haud me clam est. Sed nunc hoc ipsum nouo quo-
dam officij genere neutiquam vulgari pernoscite.

Quum enim animaduerneret vestræ utilitatis studio-
sissimus maximā commoditatē & accessionem vestris
studijs adiectam iri, si lectioni assiduæ diui Thomę, le-
ctio simul Conciliorum esset adiūcta, quibus rebus in-
tegrū atque absolutum Theologum æstimare par est,
nam vtrunque per se indigens, alterum alterius auxi-
lio eget, curauit diligentissimè omnium Cōciliorum,
quæ hætenus apud nos extant, vastum & immensum
opus, decreta in summam quandam cogere, vt sic tan-
tenti facili opera, ac mediocri labore quilibet Theolo-
gicę candidatus omnium Cōciliorum notitiam, vt per-
necessariam, sic etiam & laboriosissimam, & multi tem-
poris indigentem sibi comparare posset. Qua in re eo
studio & diligentia sudatum est, id laboris & operę est
assumptum, vt affirmare liceat, nihil, vel ad fidem, vel
ad mores pertinens magnis illis Conciliorum volumi-
nibus contineri, quod nō sit in hac breui epitome sum-
ma cum re positum. Quod ita rem habere facillè com-
priet, quib; unque (modo equus sit arbiter) experiri vo-
let. Vt interim taceam quod in illa effusissima Conci-

B liorum

C A N O N E S

liorum lectione nequaquam queas ubique dignoscere, quodnam concilium generale sit, quodve provinciale, cui Pontificis accessit authoritas, cui non accessit. **Qua** ex re conciliis omnibus integram inconcussamque stabilitatem ac fidem ad confirmationem dogmatum Ecclesiasticorum orthodoxi, aut demunt, aut tribuunt. At verò in hoc compendio huic rei maximè data est opera, ut ex multis coniecturis hincinde animaduersis vel ex ipsis conciliis, vel ex aliis grauissimis autoribus difficultas hæc quoad fieri potuit, sit in lucem edita. Generalia vniuersa celebrata sunt præfente aliquo vicario Pontificis, Provincialia nonnulla probauit sedes Romana, ut in suis locis indicatum est. Cætera digna sunt, quæ probarentur, quamuis expressa approbatio Pontificis non accesserit. Hac opera noluit vos auocare à lectione integra conciliorum, sunt enim multa in epistolis decretalibus Pontificum lectione dignissima, quæ compendio concludi non possunt: erit vobis hic labor loco Indicis, quo veterem illam, & sanctissimam Ecclesiam præsentem habere possitis, & hanc nostram cum illa conferre. Hinc vos animaduertite Patres optimi, quemadmodum oporteat vos in eum esse animatos, qui ut vobis parceret, nec salutem, nec labori pepercit suo, atque harum rerum, quo vobis compendium hoc tradere dispendium subire non est grauatus, ut si quid minus, aut laboris, aut operæ in quotidianis le-

ctionibus est impensum quam ipse in
 vestram vtilitatem cupit im-
 pendere, hic cum scæna
 re compensatum ac-
 cipiatur.

**Bene valete Patres in Chri-
 sto obseruan-
 tissimi.**

De Cano-

De Canonibus Apostolorum variè tradiderunt scriptores Ecclesiastici, vt diligenter annotauit Gratianus in suo volumine Decretorū, distinctione decimasexta. Quidam in totum reiecerunt tanquam Apocryphos. Alij admiserunt sexaginta, vt Zephyrinus Papa scribens Episcopis per Sicilia constitutis. Alij verò quinquaginta recipiunt, vt Leo nonus Papa contra epistolam Niceti Abbatis. Sexta autem synodus recepit, & probauit. 85. in Canone secundo, prout in Graecis & Latinis exemplaribus feruitur. Quam synodum secutus, integros 85. Canones ex Graecis & Latinis codicibus transcripsi.

Author.

CANON PRIMVS.

Piscopus à duobus aut tribus Episcopis ordinetur.

Canon. 2.

Presbyter ab vno Episcopo ordinetur, & Diaconus & reliqui Clerici.

Canon. 3. Quid offerendum sit in sacrificio altaris.

Si quis Episcopus, aut Presbyter, præter ordinatum Domini, alia quædam in sacrificio offerat super altare, id est, aut mel, aut sac, aut pro vino fiteram, & cõfecta quædam, aut volatilia, aut animalia aliqua, aut legumina contra consuetudinem Domini faciens, congruo tempore deponatur.

Canon. 4. Quæ licentia ad altare offerri.

Offerri non liceat aliquid ad altare, præter nouas spicas, & vvas & oleum ad luminaria, & thymiana, id est, incensum tempore quo sancta celebratur oblatio.

Canon. 5. Inter quos primitiæ diuidendæ.

Omnium aliorum primitiæ Episcopo & Presbyteris domum mittuntur, non super altare. Manifestum est autem quod Episcopus & Presbyteri inter Diaconos & reliquos clericos eas diuidunt.

Canon. 6.

Episcopus aut presbyter vxorem propriam nequam sub obtentu religionis abiiciat. Si verò reiecerit, excommunicetur: sed si perseverauerit, deiciatur.

Canon. 7.

Ca. Si archiepiscopus, & c. Nec episcopi. De templo ordina.

Sacrificiū misse à Domino ordinatum.

Canon. iste sextus per duodecimum canonem. 6. Synodi immutatur.

B 2

Episcopus

CANONES

Episcopus aut Presbyter, aut Diaconus nequaquam
seculares curas adiungant, sin autem, euincantur.

Canon. 8.

Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, san-
ctum Pasche diem ante vernale æquinoctium cum lu-
dæis celebrauerit, abiiciatur.

*Can. 9. Ut omnes ex sacerdotali catalogo facta
oblatione communicent.*

*Missæ & sa-
crificium &
oblatio est.*

Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, vel
quilibet ex sacerdotali catalogo facta oblatione non
cõmunicauerit, aut causam dicat, vt si rationabilis fue-
rit, veniam consequatur; aut si non dixerit, cõmunio-
ne priuetur, tanquam qui populo causam lętionis ex-
titerit, dans suspensionem de eo, qui sacrificauit, quod
rectè non obtulerit.

*Can. 10. Ut sine communionis perceptione fideles
ab Ecclesia non discedant.*

*De conf. d. 1.
Omnes fideles.*

Omnes fideles qui conueniunt in solennibus sacris
ad Ecclesiam, scripturas Apostolorum & Euangelium
audiant. Qui autem non perseuerauerint in oratione
vsque dum missa peragitur, nec sanctam cõmunio-
nem percipiunt, velut inquietudines Ecclesię mouen-
tes, conuenit cõmunionem priuari.

Canon. 11.

Si quis cum excommunicato saltem in domo locu-
tus fuerit, iste cõmunionem priuetur.

Canon. 12.

Si quis cum damnato clerico veluti cum clerico si-
mul orauerit, iste damnatur.

*Can. 13. Sine commendatitiis literis in alia
ciuitate non suscipiatur ex-
communicatus.*

Si quis clericus aut laicus, à cõmunionem suspensus,
seu cõmunicans, ad aliam properet ciuitatem, & susci-
piatur præter commendatitias literas, & qui suscepe-
runt, & qui susceptus est, cõmunionem priuetur. Ex-
communicato verò proteletur ipsa correctio, tanquã
qui mentitus sit, & Ecclesiam Dei seduxerit.

*Can. 14. Ut propter maiorem religionis profectum
Episcopum de vna ad aliam liceat
transire Ecclesiam.*

Nota.

Episcopo non licere alienam Parochiam, propria
relicta,

relicta, peruadere, licet cogatur à plurimis. Nisi forte quis cum rationabili causa compellatur tanquam qui possit ibidē constitutus plus lucri conferre, & in causa religionis aliquid profectus prospicere. Et hoc non à seuetipso pertinet, sed multorum Episcoporum iudicio & in maxima supplicatione perficiat.

Can. 15. Nō Presbyteris non liceat propriam relinquere Parochiam.

Si quis presbyter, aut diaconus, aut quilibet de numero clericorum relinquens propriam Parochiam pergat ad alienam, & omnino demigrans præter Episcopi sui consensum, in aliena Parochia conuoretur, hunc ulterius ministrare non patimur, præcipue si vocatus ab Episcopo redire contempserit, in sua inquietudine perseueras. Veruntamen tanquã Latcus ibi cōmunicet.

*Nic. com.
ca. 16.
Anti. com.
ca. 3.*

Can. 16. Episcopus, qui commemoratos in præcedenti canone presbyteros admiserit, communione priuetur.

Episcopus verò apud quem moratos esse cōfiterit, si contra eos decretã cessationem pro nihilo reputans, tanquã clericos fortè susceperit, velut magister inquit tudinis communionem priuetur.

Can. 17. Nō liceat bigamo gradum ecclesiasticum suscipere.

Si quis post baptismum secundis fuerit nuptiis copulatus, aut concubinam habuerit, nō potest esse Episcopus, non Presbyter, aut Diaconus, aut prorsus ex numero eorum, qui ministerio sacro deseruiunt.

D. 33. Si quis post.

Can. 18. Qui viduam in uxorem duxit, Episcopus aut Presbyter esse non potest.

Si quis viduam, aut eiectam acceperit, aut meretricem, aut ancillam, vel aliquam de iis, quæ publicis spectaculis mancipantur, non potest esse Episcopus, aut presbyter, aut Diaconus, aut ex eorum numero, qui ministerio sacro deseruiunt.

D. 34. Si quis viduam.

Can. 19.

Qui duas in coniugium sorores acceperit, vel viduam fratris, vel filiam fratris, clericus esse nō potest.

Can. 20.

Clericus fideiussionibus inseruiens abiciatur.

Can. 21.

Eunuchus si per insidias hominum factus est, vel si

D. 35. Eunuchus si.

CANONES

In persecutione eius sunt amputata virilia, vel si ita
natus est, & est dignus, efficiatur Episcopus.

Can. 22.

*Ibidē. Si quis
absciderit.*

Si quis abscidit semetipsum, id est, si quis amputavit
sibi virilia, non fiat clericus, quia suiipsum homicida
est, & Dei conditionis inimicus.

Can. 23.

Ni. con. ca. 1.

Si quis cum clericus fuerit, absciderit semetipsum,
omnino damnetur, quia suiipsum est homicida.

Can. 24.

Laicus semetipsum abscindens, annis tribus com-
munionem priuetur, quia vitæ suæ infidior extitit.

Can. 25. Ut Episcopus in fornicatione deprehensus, deponatur.

*D. 81. presby-
ter, aut dia-
conus.*

Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui in for-
nicatione, aut periurio, aut furto captus est, depona-
tur, non tamen communionem priuetur. Dicit enim scii
ptura. Non vindicabit dominus bis in idipsum.

Can. 26.

Similiter & reliqui Clerici huic cōditioni subiaceāt.

Can. 27. Qui clerici debeant coniugibus copulari.

In nuptiis autem qui ad clerum prouecti sunt, præ-
cipimus, ut si voluerint, vxores accipiant, sed lectores,
cantoresq; tantummodo.

*Can. 28. Quod Episcopus, aut Presbyter, fideles
peccantes verberare non debeant.*

Episcopum, aut Presbyterum, aut Diaconum percu-
tientem fideles delinquētes, aut infideles iniquē agen-
tes, & terrorem ipsis per huiusmodi dolentē incurrere,
deici ab officio suo præcipimus: quia nusquam nos
hoc Dominus docuit. Econtrario verò ipse cum percu-
teretur, non reperiatur: cum malediceretur, non
remaledicebat: cum pateretur, non comminabatur.

Can. 29.

Si quis Episcopus, aut presbyter, aut Diaconus de-
positus iuste super certis criminibus, ausus fuerit at-
trectare ministerium dudum sibi commissum, hic ab
Ecclesia penitus abscindatur.

Can. 30.

Si quis Episcopus, aut presbyter, aut Diaconus per
pecunias hanc obtinuerit dignitatem, deiciatur, & ip-
se ordinator eius, & a communionem modis omnibus
abscindatur, sicut Simon Magus à Petro.

*Chalced.
con. cap. 1.
18. 2.*

Can.

Can. 31.

Si quis Episcopus secularibus potestatibus vsus, Ecclesiam per ipsos obtineat, deponatur & segregetur, omnesq; qui illi communicant.

16. q. Si quis Episcopus.

Can. 32. Presbyter qui contempto Episcopo seorsum conuentus congrauerit, deponatur.

Si quis Presbyter contemnens Episcopum suū, seorsum collegerit, & altare aliud erexerit, nihil habens quo reprehendat Episcopum in causa pietatis & iustitiæ, deponatur, quasi principatus amator existens: est enim tyrannus. Et cæteri clerici quicumq; tali consentiunt, deponatur, laici verò segregentur. Hęc autē post vnam & secundam & tertiam Episcopi oblectationem fieri conueniat.

Can. 33.

Si quis Presbyter, aut Diaconus ab Episcopo suo segregetur, hunc nō licere ab alio recipi, sed ab ipso qui eum sequestrauerat, nisi forsitan obierit Episcopus ipse, qui eum segregare cognoscitur.

Nice. con.

ca. 5.

Anti. con.

ca. 6.

Can. 34. Vt nec etiam Episcopus sine commendatitiis literis in aliena Ecclesia recipiatur.

Nullus Episcoporum peregrinorum, aut Presbyterorum, aut Diaconorum sine commendatitiis suscipiatur epistolis. Et cū scripta detulerint discutiantur attentius & ita suscipiantur. Et quidem si prædicatores pietatis fuerint, suscipiantur: sin minus vbi necessaria ipsi suppeditaueritis, ad communionem & vltioriē ipsos consuetudinem nō admittitote: multa enim per subreptionem proueniunt.

Anti. con.

ca. 7.

Can. 35. De Metropolitanis.

Episcopos gentium singularum scire cōuenit, quis inter eos primus habeatur: quē velut caput existimēt, & nihil amplius præter eius conscientiam gerant, quam illa sola singuli, quæ Parochiæ propriæ & villis, quæ sub ea sunt, competunt. Sed nec ille præter omnium conscientiam faciat aliquid in eorum parochiis. Sic enim vnanimitas erit, & glorificabitur Deus per Christum in Spiritu sancto.

Anti. con.

ca. 9.

Can. 36. Quod non liceat Episcopum in aliena prouincia clericos ordinare.

Episcopum nō audere extra terminos proprios ordinationes facere, in ciuitatibus & villis, quæ illi nul-

CANONES

Io iurę subiectę sunt. Si verò cōuictus fuerit hoc fecisse præter eorum conscientias, qui ciuitates ipsas & villas detinēt, & ipse deponatur, & qui ab illo sunt ordinati.

Can. 37. Vt qui proprium non receperint Episcopum, excommunicentur.

*Anti.com.
ca. 8.*

Si quis Episcopus non susceperit officium & curam populi sibi cōmissam, hic communione priuetur, quouisque consentiat, obedientiam commendans. Similiter autem & Presbyter, & Diaconus. Si verò perrexit, nec receptus fuerit, non pro sua sententia, sed pro malitia populi, ipse quidem maneat Episcopus, clerici verò ciuitatis communione priuentur, eo quòd eruditores inobedientis populi non fuerunt.

Can. 38. Vt bis in anno concilia celebrentur.

Nic.com. ca. 3.

Bis in anno Episcoporum concilia celebrentur, vt inter se inuicē dogmata pietatis explorent, & emergentes Ecclesiasticas contentiones amoueant. Semel quidem quarta septimana Pentecostes, secundo verò 12. die mensis Hyperberetei, id est, iuxta Romanos 4. Idus Octobris.

Can. 39. Vt non liceat Episcopo parentibus ex Ecclesiæ bonis aliquid condonare.

Omnium negotiorum Ecclesiasticorum curam Episcopus habeat, & ea velut Deo contēplante dispenset: nec ei liceat ex eis aliquid omnino contingere, aut parentibus propriis (quæ Dei sunt) condonare. Quod si pauperes sunt, tanquam pauperibus subministret, nec eorum occasione ecclesiæ negotia deprædentur.

Can. 40. Vt ab Ecclesia bonis, sine Episcopi bona diuisa.

*12. quæst. 7.
Sint manifesta.*

Presbyteri & Diaconi, præter Episcopum nihil agere pertent: nam Domini populus ipsi commissus est, & pro animabus eorum hic redditurus est rationem. Sin autem manifestæ res Episcopi (si tamē habet proprias) & manifestę dominicę, vt potestatem habeat de propriis moriens Episcopus, sicut voluerit, & quibus voluerit derelinquere, ne occasione ecclesiasticarum rerum, quæ Episcopi esse probantur, intercidant, fortassis enim aut uxorem habet, aut filios, aut propinquos, aut seruos. Et iustum est hoc apud Deum & homines, vt nec ecclesia detrimentum patiatur ignorance rerum Pōtificis, nec Episcopus vel eius propinqui sub obtentu

APOSTOLORVM.

tētū ecclesiæ proscrībātur, aut in causas incidāt, qui ad eū pertinēt, morsq; eius iniuriis malæ famę subiaceat.

Can. 41. Ut sicut spiritualium rerum cura ad Episcopum pertinet, sic etiam & temporalium.

Præcipimus, vt in potestate sua Episcopus ecclesiæ res habeat. Si enim animę hominum pretiosę illi sunt creditæ, multo magis oportet eum curam pecuniarū gerere, ita vt potestate eius indigentibus omnia dispēsentur per p̄sbyteros & diaconos, & cum timore omniq; sollicitudine ministrētur. Ex iis autem quibus indiget (si tamen indiget) ad suas necessitates & peregrinorum fratrum vsus ipse percipiat, vt nihil eis possit omnino deesse. Lex enim Dei præcipit, vt qui altari deseruiunt, de altari pascātur: quia nec miles stipendiis propriis contra hostes arma sustulit.

Canon. 42.

Episcopus, aut presbyter, aut Diaconus aLEX atque ebrietari deseruiens, aut desinat, aut certē communione priuetur.

Canon. 43.

Subdiaconus, aut lector, aut cantor similia faciens aut desinat, aut communione priuetur. Similiter etiam Laicus.

Canon. 44.

Episcopus, aut presbyter, aut Diaconus, vsuras à debitoribus exigens, aut desinat, aut damnetur.

Canon. 45.

Episcopus, presbyter, & Diaconus, qui cum hæreticis orauerit, tantummodo communione priuetur. Si verò tanquam clericos, hortatus eos fuerit agere vel orare, damnetur.

Canon. 46.

Episcopum, aut presbyterum hæreticorum suscipientem baptisma damnari præcipimus. Quę enim conuēntio Christi ad Belial? Aut quæ pars fideli cū infideli?

1. Cor. 6.

Can. 47. Qui verè baptizatos rebaptizauerint, deponantur.

Episcopus, aut presbyter, si eum qui secundum veritatem habuerit baptisma, denuo baptizauerit, aut polulurum ab impiis non baptizauerit, deponatur tanquā deridens crucem & mortem Domini, nec sacerdotes à falsis sacerdotibus discernens.

*12. quæst. 7.
Præcipimus.*

*Ibidem, Ex
iis autem.*

*Leui. in plu-
rib. cap. &
Deut. 18.*

1. Cor. 9.

*D. 35. Episc.
aut presb.*

CANONES.

Canon. 48.

Si quis Laicus uxorem propriam pellens, alteram vel ab alto dimissam duxerit, communionem priuetur.

Can. 49. Ut fiat baptismus trina immersione.

*De con. d. 4.
Si quis presb.*

Si quis Episcopus, aut presbyter, non trina immersione vnius mysterij celebret, sed seimel mergat in baptisinate, quod dari videtur in Domini morte, dānetur. Non enim dixit nobis Dominus, in morte mea baptizate, sed: Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti.

Mar. 7. 11.

Can. 50. Ut si quis ex clero non propter abstinentie bonum à carnibus abstinuerit, deponatur.

Si quis Episcopus, aut presbyter, aut Diaconus, aut quis omnino de sacerdotali consortio nuptiis & carnibus & vino abstinuerit, non propterea quod mens ad cultum pietatis reddatur exercitior, sed propter abominationem oblitus quod omnia pulchra valde, & quod masculum & feminam Deus creauit hominem, sed diffamationibus laceffens creationem Dei vocat ad calumniam, aut corrigitor, aut deponitor, & ex Ecclesia reicitor. Consimiliter & Laicus.

Can. 51. Quod si penitentem presbyter non receperit, deponatur.

Si quis Episcopus, aut presbyter, eum qui à peccato reuertitur, non recipit, sed reicit, deponitor, eo quod Christum offendat qui dixit, ob vnum peccatorem qui respiscat, gaudium oboriri in celo.

Can. 52. Qui propter abominationem tantum carnibus in diebus festiuis non vitur, deponatur.

Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus carnibus & vino festiuis diebus non vitur, id est, per abominationem, non propter exercitationem ad cultum pietatis, deponitor, tanquam qui cauterio notatam habeat conscientiam, & multis author sit offendiculi.

Can. 53. Ut deponatur clericus qui in caupona cibum sumpserit.

Si quis clericus in caupona cibum capere deprehensus fuerit, à comunione excluditor, excepto tamē eo, qui necessario in itinere in comune diuerterit hospitium.

Canon. 54.

Exod. 28.

Si quis Clericus Episcopum contumelia affecterit, deponitor. Principi enim populi tui non maledices.

Canon.

Canon. 55.

Si quis clericus contumelia affecerit presbyterum aut Diaconum, à communione segregator.

Canon. 56.

Si quis mæcum, aut mutum, surdumve, aut cæcum, aut eum cui vitiosus incessus est, subiannauerit, communione priuator, confimiliter & clericus.

Canon. 57.

Episcopus, aut presbyter qui negligentius circa clerum aut populum agit, nec in pietate eos erudit à cõmunione segregator. Si verò in ea socordia perseuerauerit, deponitor.

Canon. 58. *Vt Episcopi in necessitate clericos alant.*

Si quis Episcopus, aut presbyter, clerico ex inopia laboranti necessaria non suppeditauerit, à communione reiiector. Sin perseuerat, deponitor, vt qui fratrem suum necauerit.

Canon. 59.

Si quis falso inscriptos impiorum libros tanquam sacros in ecclesia ad populi & cleri corruptionem publicauerit, deponitor.

Canon. 60.

Si accusatio cõtra fidelem instituat de fornicatione, aut de adulterio, aut quacunq; alia actione prohibita, & conuictus fuerit, in clerum non producitor.

Canon. 61. *Qui Christi nomen metus causa negauerit, ab Ecclesia reiiiciatur.*

Si quis clericus per merum humanum, vel Iudæi vel Græci, vel hæretici negauerit, siquidem nomen Christi, ab Ecclesia reiiicator: si verò nomẽ clerici, deponitor. Pœnitentia tamen ductus, vt Laicus, recipitor.

Canon. 62.

Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut omnino quicunq; ex sacerdotali consortio comederit carnes in sanguine animæ eius, aut à bestiis abreptum, aut suffocatum, deponitor. Hoc enim lex prohibuit. Sin verò Laicus sit, à communione excluditor.

Canon. 63. *Vt debeat qui cum hæreticis orauerit.*

Si quis clericus, aut Laicus, synagogam Iudæorum, aut hæreticorum conuenticulum ingressus fuerit, vt preces cum illis coniungat, deponitor, & à communione secluditor.

Canon.

CANONES

Canon. 64.

Si quis clericus in concertatione aliquem pulsauerit, & vno ictu ac pulsatione interemerit, deponitor, propter temeritatem suam. Sin verò laicus sit, arceator à communionem.

Canon. 65.

Si quis dominicum diem, aut sabbatum vno solo dempto, ieiunare deprehendatur, deponitor. Sin laicus, è communionem eicitur.

Canon. 66. *Vt quam quis violauerit virginem, ducat in uxorem.*

Si quis virginem sibi non desponsatam admota vltinet, à communionem suspenditor. Non licitum autem esto ei aliam ducere, sed eam detineto quam sollicitauit quamuis pauperula sit.

Canon. 67. *Vt bis ordinati deponantur.*

Si quis Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, secundam ab aliquo ordinationem susceperit, deponitor, tã ipse, quã qui ipsum ordinauit, nisi fortè constet ordinationem eum habere ab hæreticis. Qui enim à talibus baptizati, aut ordinati sunt hi nec fideles, nec clerici esse possunt.

Secunda pars huius canonis intelligenda est de Hæreticis quibus iuxta ritum Ecclesie catholice, nec ordinabant, nec baptizabant, vt Paulianiste, & Cataphryge, qui sine inuocatione trium personarum dispensabant baptismi Sacramentum, à quibus baptizati (vt explicat can. 19. concil. Nicani. & cap. 95. sextæ Synodi) sunt rebaptizandi.

Canon. 68. *Vt deponatur quicumque ex clericis quadragessimam non ieiunauerit.*

Si quis Episcopus, aut presbyter, aut Diaconus, aut lector, aut cantor, sacram quadragessimam Paschæ, aut quartam feriam, aut Parasceuen non ieiunauerit, deponitor: præterquam si imbecillitate impeditur corporis. Sin Laicus sit, communionem priuator.

Canon. 69. *Vt cum Iudeis non liceat ieiunare.*

Si quis Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut omnino quicumque ex clericorum consortio, cum Iudeis ieiunauerit, aut communem festum diem cum ipsis egerit, aut lautia festi, nempe Azyma, aut aliud huius generis ab eis susceperit, deponitor. Si Laicus, à communionem segregator.

CANON.

Canon. 70.

Si quis Christianus oleum ad sacra gentilium, aut ad Synagogam Iudæorū in festis eorum deculerit, aut lucernas incenderit, à communione excluditor.

Canon. 71.

Si quis clericus, aut Laicus, ceram, aut oleum ex sacra surripiat Ecclesia, à communione seiungitor.

Can. 72. *Qui in profanos vsus vasa sacra assumpserit, excommunicetur.*

Vas aureum & argenteum sanctificatum, aut velamen linteum nemo amplius in suos vsus assumito, iniquum enim est. Cæterum si quis deprehensus fuerit, excommunicatione mulctator.

Can. 73. *Qualiter contra Episcopum procedendum.*

Episcopum de aliquo perfide dignos accusatum homines, ab Episcopis vocari necessariū est. Et si quidem comparuerit, & confessus, conuictusq; fuerit, censura irrogator Ecclesiastica. Si verò vocatus non obtemperauerit, secunda quoq; vice vocator misis duobus ad ipsum episcopis. Quod si per cōtumaciam, nec sic quidem comparuerit, synodus suam contra ipsum pronuntiato sententiam, ne quid tergiuersando, detestandoq; iudicium, lucrifacere videatur.

Canon. 74

In dictionem testimoniū contra Episcopū hereticus non admittitor, sed nec fidelis si solus sit. In ore enim duorum vel trium testium consistet omne dictum. Mat. 17.

Can. 75. *Vt bona Ecclesiastica consanguineis Episcopus non conferat.*

Item, non oportet Episcopum fratri, aut filio, aut alteri cognato, humano gratificari affectu: nec enim ecclesiam Dei conferre debet in hæredes. Enimverò, si quis id fecerit, irrita permanet ordinatio: ipse autem excommunicatione percussitor.

Can. 76.

Si quis oculo defectus, aut obtuso crure existat, & dignus sit, Episcopus efficitur. Non enim mutilatio corporis ipsum polluit, sed inquinatio animæ.

Can. 77.

Qui verò mutus, surdusve & cæcus est, Episcopus non efficitur: non quia obæso corpore est, sed ne Ecclesiastica impediuntur munia.

Canon.

CANONES

Can. 78.

Si quis demonem habeat, clericus non efficitur, sed nec cum fideibus preces fundito. Mundatus vero recipitor, & si dignus fuerit efficitur.

Can. 79. Ut à gentilitate conuersus non statim in Episcopum promoueatur.

Qui ex vita gentili aduenerit, & baptizatus est, aut ex conuersatione praua, eum iustum non est protinus promoueri in Episcopum. Iniurium enim est, eum, qui non prius specimen & documentum de se præbuerit, aliorum doctorem existere, nisi alicubi dono diuinæ gratiæ hoc fiat.

Can. 80. Quod non oportet Episcopum publicis se implicare administrationibus.

Dicimus quod non oporteat Episcopum, aut presbyterum publicis se administrationibus immittere, sed vacare, & commodum se exhibere vsibus Ecclesiasticis. Animum igitur inducito hoc non facere, aut deponitor. Nemo enim potest duobus dominis seruire, iuxta præceptum Dominicum.

Mat. 6.

Can. 81. Sine dominorum manuissione serui in clerum non promoueamur.

Serui si in clerum promoueantur citra Dominorum voluntatem, hoc ipsum operatur redhibitionem. Si quando verò seruus quoque gradus ordinatione dignus videatur (qualis & noster Onesimus apparuit) & Dominus consenserint, manuque emiserint, & domo sua ablegauerint, efficitur.

Can. 82. Ut Episcopus militia vacans deponatur.

Episcopus, aut presbyter, aut diaconus qui militia vacauerit, & simul vtrunque retinere voluerit, tã officium Romanum, quã functionem sacerdotalem, deponitor. Quæ enim Cæsaris sunt Cæsari, & quæ Dei Deo.

Canon. 83.

Quisque Imperatorem, aut magistrum contumelia affecterit, supplicium luito: & quidem si clericus sit, deponitor: si laicus, à communionemouetur.

Can. 84. Qui libri sint Canonici.

Sunt omnibus vobis clericis simul & Laicis venerandi, ac sacri libri, veteris quidem Testamenti, Moïsi quinque, Genesis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomi, Iesu filij Naue vnus, Iudicium vnus, Ruth vnus, Regum

Regum quatuor, Derelictorum ex libro Dierum duo, Ester vnus, de Machabæorum gestis tres, Iob vnus, Psalterij vnus, Salomonis tres, Prouerbia, Ecclesiastes, Canticū canticorū, Prophetarū duodecim vnus, Esaię vnus, Hieremię vnus, Ezechielis vnus, Daniclis vnus.

Inquiritur autem à vobis extrinsecus vt adolescentes vestri addiscant item Sapientiam eruditi Syrach.

Nostra verò (hoc est) noui testamenti, Euangelia quatuor, Matthæus, Marcus, Lucas, Ioannes, Pauli epistolę quatuordecim, Petri epistolę duę, Ioannis tres, Iacobi vna, Iudę vna, Clementis epistolę duę,

& præceptiones quę vobis Episcopis per me Clementem in libris octo nuncupatę sunt, quas

omnibus publicare non oportet, ob

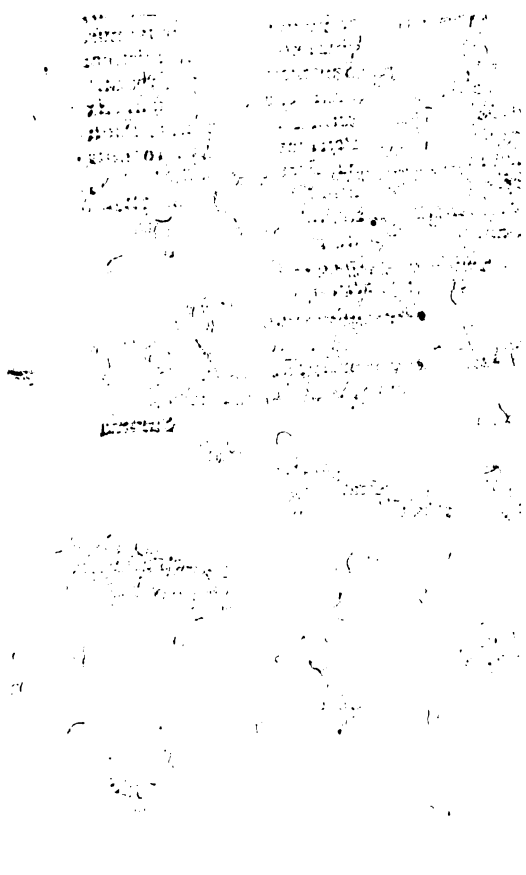
quędam arcana quę in se con-

tinent. Et actiones nostras

. Apostolorum.

Finis Canonum Apostolorum.

Summa

Summa Conciliorum

PONTIFICVM, ALIORVM QVE

sanctorum Patrum, succinctè comple-

ctens omnia, quæ alibi sparsim
tradita sunt.

PETRVS Apostolus, & princeps
Apostolorum, natione Galilæus, ex
vico Bethsaida, filius Ioannis, frater
Andree, primò sedit in cathedra Episc.
Antiochiæ annis septē. Hinc ingres-
sus est urbem Romã, Claudio Cæsare,

*Petrus pri-
mus pont.
Anno. 31.*

ibiq; sedit in cathedra Episcopatus an-
nis 25. mensibus duobus, diebus tribus. Fuit autē tem-
poribus Tiberij Cæsaris & Casti, & Tiberij Claudij,
& Neronis. Hic scripsit duas epistolas quæ catholicæ
& canonicæ nominantur, & Euangelium Marci, quia
Marcus auditor eius fuit, & filius a baptismo. Hic or-
dinavit duos Episcopos, Linum & Cletum, qui presen-
tialiter omne ministerium sacerdotale in vrbe Roma,
populo, vel superuententibus exhibent.

*Marcus filius
Petri in ba-
ptismate.*

Beatus autem Petrus orationi, prædicatione popu-
lum erudiens, vacabat. Hic cum Simone Mago multas
disputationes habuit, &c. Idem Petrus beatorum Cle-
mentem Episcopum cōsecrauit, cui & cathedram, vel
Ecclesiam omnem disponendam cōmisit (vt refert idē
Clemens in epistola prima ad Iacobum fratrem Do-
mini) dicens: Sicut mihi gubernandi tradita est a Do-
mino meo Iesu Christo potestas ligandi, soluendiq;, ita
& ego tibi committo, vt ordines dispositores diuerso-
rum causarum, per quos actus non Ecclesiastici profici-
gentur, & tu minimè curis seculi deditus reperiaris,
sed solummodo orationi, & prædicationi ad populum
vacare stude. Deinde martyrio cum Paulo coronatur,
anno post passionem Domini .38. qui sepultus est via
Aurelia, in tēplo Apollinis, iuxta palatium Neronia-
num, in Vaticano. 3. calend. Iulij. Sub Petro celebra-
tum est concilium primum Hierosolymis, cuius exem-
plar habes in Actis Apostolorum, capite. 15.

*Verba Petri
ad Clemen-
tem.*

*Primum consi-
cilium Hiera-
solymis sub
Petro.*

Linus Episcopus.

C

Linus

SYMMA DE C.

Anno. d. 70.
Linus Episcopus.

Hic nudis capite feminis ecclesia interz dixit. an d. 18.
Cletus Episcopus.

An d. 92.
Clemens secundus Pontifex.
Hic, Pontificem ornavit instituit.
Nat. 6.
Linum et Cletum praeiussit ambitionis exempli declinatione.

Clemens secundus Hiero.
4. pont.

Opinio Anthonis.

An d. 101.

Linus natione Italus, de regione Tusciae, patre Herculano, sedit Episcopus annis 11. menses tres, dies. 12. Fuit autem temporibus Neronis, martyrio coronatur à Saturnino Consule, & sepultus est iuxta corpus beati Petri in Vaticano. 9. calend. Octobris.

Cletus Episcopus.

Cletus, natione Romanus, patre Emiliano, sedit annis. 12. mense uno, diebus. 12. Fuit temporibus Vespasiani & Tui, & sub Domitiano martyrio coronatur, & sepultus fuit iuxta corpus beati Petri in Vaticano.

Clemens Papa secundus.

Clemens, natione Romanus, de regione Caelio monte, ex patre Faustino, sedit annis. 9. Fuit autem temporibus Galbae, & Vespasiani. Hic ex praecepto beati Petri suscepit Ecclesiae pontificatum gubernandum, sicut ei fuerat à Domino Iesu Christo cathedra tradita & commissa, ut ipse in Epistola. (quae ad Iacobum scripta est) explicat. Sed Linus & Cletus ante eum coëcibuntur, qui ab ipso Principe Apostolorum ad ministerium sacerdotale exhibendum, sunt Episcopi ordinati. Clemens tamen fuit immediatus, & proximus successor Petri in Cathedra pontificali. Obiit martyr anno Traiani tertij. Tenet hoc Ioannes Papa tertius in epistola decretali ad Episcopos provinciarum Germaniae, & Galliae, & Alexander primus in epistola decretali prima ad orthodoxos. Eusebius vero Caesariensis ecclesiasticus historici libro tertio capite decimoquarto, de Clemente scribit, dicens: In urbe Roma. 12. Anacleti annis in Episcopatu exactis sacerdotij sedem Clementi tradidit. Et capite 31. Igitur in urbe Roma tertius ab Apostolis Clemens novem annis sacerdotio perfunctus Euaristo divini verbi tradidit ministerium,

Plarina enumerat Clementem Papam quartum à Christo post Linum & Cletum. Et dicit Hieronymus dicit fuisse quartum, sed alia ratione, quoniam recesset Anacletum praedecessorem Clementis & tertium Papam, quod tamen communis sententia non recipit. Ego tamen puto secundum, sed in re tam perplexa lectoris arbitrio iudicium permitto.

Extant epistolae Clementis decretales quinque.

Anacletus Papa.

Anacletus tertius Papa, natione Graecus, ex patre

ANTIO-

Antiocho, sed ut annos 9. menses 2. dies 10. Fuit temporibus Domitiani, sepultus est in pace iuxta corpus beati Petri.

Eusebius ecclesiast. hist. lib. 3. cap. 14. ait sedisse annos. 12. & tradidisse sacerdotium Clementi.

Decreta Anacleti in epistola prima.

Sacerdotes, quando Domino sacrificant, non solum hoc agere debent, sed testes secum adhibeant, ut Domino perfecte in sacris Deo locis sacrificare probentur. Iuxta illud Deute. 12. Vide, ne offeras holocausta in omni loco quem videris, sed in loco, quem elegit Dominus deus tuus Episcopus Deo sacrificans, testes secum habeat, & plures, quam alius sacerdos, cum quo peracta consecratione, omnes ministri communicet, qui voluerint Ecclesiasticis carere luminibus. Sic Apostoli statuerunt, & sancta Romana tenet Ecclesia. De consecratione dist. 1. cap. Episcopus Deo, &c.

In fine eiusdem epistolæ: Si difficiliore ortu fuerint quæstiones, ad sedem Apostolicam (si appellatum fuerit) referantur, quoniam Apostoli hoc statuerant iussu Domini saluatoris, ut maiores & difficiliore quæstiones semper ad sedem referantur Apostolicam, super quam Christus vniuersam construxit Ecclesiam, dicens Ipe: Tu es Petrus, &c.

Epistola secunda eiusdem, in qua de fide, & aliis causis rogatus respondit ad Episcopos Italie.

Primò, de ordinatione Episcopi habetur ex eius decretis, & di. 64. & 75. cap. Ordinationes. Quòd per tres Episcopos fiat consecratio reliquis contententibus. Secundò habetur de eorù accusatione, quòd non nisi idoneis, & probatissimis viris, qui suspicionibus & sceleribus careant, fieri debeat, quia dominus sacri sui corporis tractatores, à vitiis, & reprobis personis infamari noluit, nec calūniari permisit, sed ipse proprio flagello, peccantes sacerdotes à templo eiecit. Habetur. 2. qu. 7. cap. Accusatio quoque.

Tertiò de electione. Cùm electionem summorum sacerdotum sibi Dominus reseruarit, electione tamen eorù bonis sacerdotibus, & spiritualibus populis concessit. Habetur. di. 79. cap. Electionem. Ante Abraham nullus alius vocatus est presbyter, id est, senior, quum ab Adam vsque ad eundem, nongentos & amplius an-

Anacletus

3. pont.

Sub hoc pontificatu. Ioan. apost. migravit ad dominum.

Quo loco & quibus testibus sacrificadum.

De primatu Ecclesie Romanae.

Mat. 16.

A quibus accusandus & ordinandus Episcopus.

De electione Episcoporum. De nomine presbyteri. Abraham primus appellatus presbyter.

SVMMA DEC.

nos multos homines vixisse legimus. Abraham verò multo paucioribus annis vixisse cõuincitur. Vnde nõ propter decrepitam senectutem, sed propter sapientiam, sacerdotes presbyteri nominantur. Exodi vigesimo nono. Mosis præceptum est, vt eligeret presbyteros.

*Gen. 14.
De origine
sacerdotum.
Aaron primus
pont. vet. test.
Exod. 29.
De primatu
Petri.
Mat. 16.*

Initium sacerdotij fuit Aaron, licet Melchisedec prius sacrificium obtulerit, & post hunc Abraham, Isaac, & Iacob, sed his spontanea voluntate, non sacerdotali authoritate ista fecerunt. Quo loco contemplari oportet Aaron, summum sacerdotem, id est, Episcopum fuisse. Porro filios eius presbyterorum demonstrasse figuram. di. 21. cap. In nouo testamento.

In nouo testamento, post Christum dominum, à Petro sacerdotalis cõcepit ordo, iuxta illud apud Matthæum: Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam. Et primus ille ligandi & soluendi potestatem accepit à Domino, primusq; ad fidem populum virtute sue prædicationis adduxit. Cæteri verò Apostoli cum eodem pari consortio, honorem & potestatem acceperunt, ipsi quoque principem eorum esse voluerunt, ipsis quoque decedentibus, in locum eorum successerunt Episcopi. dist. 2. cap. In nouo testamento.

*De equalit.
patris & filii.
Heb. 1.*

Filius est equalis Patri, quia licet verbum fuerit abbreviatum, non tamen minutio Deitatis in Dei filio significatur, sed dispensatio susceptæ carnis annuntiatur. In qua dispensatione non solum patri, sed etiã angelis, hominis filium legimus minoratum, idque probat multis testimoniis scripturarum.

Tertia epistola eiusdem.

*Sacerdotum
& Episcoporum
ordo à Deo
constitutus.*

Quæ in summa tractat Anacletus in hac epistola, sunt ista. Primum, à Domino cõstitutos esse hos duos ordines Episcoporum, & sacerdotum, & amplius quàm isti duo, nec nobis à Deo collati sunt, nec Apostoli docuerunt. Ex quo colligitur reliquos ordines, aut gradus notos in Ecclesia nõ à Domino ordinatos, nec ab Apostolis. Secundò colligitur, Episcopos superiores esse sacerdotibus alijs, cum loco Apostolorum successerint. Presbyteri verò septuaginta discipulorum locum tenent. In sacerdotio complexus est Anacletus Diaconos, & Subdiaconos.

*dist. 22. sacro-
sancto.*

Secundum. Romana Ecclesia non ab Apostolis, sed ab ipso Domino saluatore nostro primatum obtinuit, & eminent.

eminentiam potestatis super vniuersas Ecclesias, ac totum Christiani populi gregem assequuta est. Secunda sedes est apud Alexandriam sub Marco Euangelista. Tertia apud Antiochiam sub Petro Apostolo, qui illic priusquam Romam veniret, habitauit, & Ignatium Episcopum constituit.

*Quod ecclesia
Roma. caput
omnium eccle-
siarum.*

Petrus & Paulus eodem tempore, & vno die sub Nerone Principe passi sunt, & ambo sanctam Romanam Ecclesiam sua morte consecrarunt, & aliis omnibus vrbibus in vniuerso mundo, eam suo venerando triumpho prætulunt.

*Petrus et Pau-
lus vna die
passi sunt.*

Pro meritis plebis sæpè pastores deprauantur Ecclesiarum, vt procliuius corruant qui sequuntur. Capite enim languescente, facilius reliqua corporis membra inficiuntur, iuxta illud Isaïæ. 1. Omne caput languidum, & omne cor mœrens. Et illud: Sicut populus, sic Sacerdos: & sicut Seruus, sic & Dominus eius: & sicut Ancilla, sic & Domina eius.

*Iuxta merita
plebis datur
sacerdos.
Esa. 24.*

Contra detractores Prælatorum suorum, qui sententia Cham filij Noë damnantur, quia patris pudenda non operuit, sed magis deridenda aliis fratribus suis monstrauit. Quia doctor vel pastor Ecclesiarum, si à fide exorbitauerit, erit à fidelibus corrigendus, sed pro reprobis moribus, magis est tolerandus, quam distringendus, quia rectores Ecclesiarum à Deo iudicandi sunt, vt dicitur in Psalmo. 81. Deus stetit in synagoga Deorum, in medio autem Deos diiudicat: 2. qu. 7. cap. Sententia Cham, & 24. qu. 3. ca. Tam sacerdotes.

*Contra detra-
ctores præla-
torum suorum.*

Decreta Euaristii Papæ.

Euaristus quartus Papa, natione Græcus, ex patre Iudæo, nomine Iuda, de ciuitate Bethlehem, sedit annos. 9. menses. 10. dies duos. Fuit temporibus Domitiani, & Neruæ, Tralani & martyrio coronatur, sepultus iuxta corpus sancti Petri in Vaticano, Eusebius autem Ecclesiast. hist. 1. secus illius annos prosequitur.

*An. d. 110.
Hic titulos in
vrbis Roma
diuisit presby-
teris.*

Epistola prima ad Episcopos Africanos.

Quale debet esse legitimum coniugium fidelium, vt à patribus, & Apostolis, eorumque successoribus traditum inuenimus. Non fit cōiugium, nisi ab his, qui super ipsam sc̄ntinam dominationem videntur habere. Vxor petatur & à parētibus propinquiioribus sponsetur, & suo tempore sacerdotaliter (vt mos est) cō-
cibus

*Qualia sint
Christiana
coniugia.*

*Euarius in
trimonia pub-
lica benedixit.*

cibus & orationibus à sacerdote benedicatur, & par-
nymphis (vt consuetudo docet) custodiatur, & conso-
cierur, & biduo & triduo orationibus vacent, & casti-
tatem custodiant, vt bonæ soboles generentur, & Do-
mino in actibus suis placeant. Aliter verò præsumpra,
non coniugia, sed adulteria, vel cõtubernia, vel stupra
vel fornicationes, potius quàm legitima coniugia ef-
se non dubitare, &c. Habetur. 3. qu. 5. Aliter legitur.

*Locus Pauli
explicatus.*

Canon renouandus in reformatione ad cauēda clā:
destina matrimonia, quæ ipsa Venus solet cõtrahere.

De hoc quod Paulus. 1. Timor. 6. dicit: Qui solus ha-
bet immortalitatem, & lucem habitat inaccessibilem.
Quod nō de solo patre dictum sit (vt quidā malè inter-
pretati sunt) probat rationibus & testimoniis. De filio
etiam hunc locum intelligendū, post pauca subiūgitur.

*Quod nullus
mortalium vi-
derit Deum
in essentia.
1. Ioan. 3.
1. Cor. 13.*

Eam lucem inaccessibilem (quam pater, & filius in-
habitant) nullus in hoc mortali corpore constitutus
potest aliquatenus contueri. Sed dum apparuerit, tūc
verè eum videbit sicuti est. Et nō sicut Moses, cæterisque
Prophetæ per ænigmata & figurā, sed ipsam veraciter
in filio contuebitur deitatis imaginē. Hic sentit, nullū
Prophetam, nec Moſen vidisse Deum in natura sua.

*Epistola secunda eiusdem ad Episcopos Aegypti,
quod Christus sit sponsus Ecclesie.*

*Episcopus Ec-
clesiam suam
non dimittat.*

Sicut vir non debet adulterare vxorem suam, ita
nec Episcopus Ecclesiam suam, id est, vt illam dimittat
ad quā sacratus est, absque ineuitabili necessitate, aut
Apostolica, aut regulari mutatione, neq; alteri se am-
bitus causa coniungat. Et velut vxor, quæ sub manu
viri est, obedire debet viro suo, eumq; diligere & ama-
re, sic Ecclesiam Episcopo suo in omnibus obedire, &
amare (vt animam suam) debet, quia illud fit carnaliter,
istud verò spiritualiter. 7. q. 1. Sicut vir nō, &c. Vide
eruditam, & elegantem epistolam.

*In conciliis
fol. 35.
Ne temerè
aliquid des-
firmamus.
Heb. 4.*

Deus omnipotens, vt nos à præcipitate sententiæ
prolatione cōpesceret, cum omnia nuda & aperta sint
oculis eius, mala tamē Sodoma noluit audita iudica-
re, priusquā manifestè agnosceret Gene. 18. Descendā
& videbo, &c. Cuius exemplo monemus, ne ad profe-
rendam sententiā vnquam præcipientes simus, aut teme-
rè, & indiligenter indiscussa quæst, quoquo modo iudi-
cemus, dicente veritatis voce; Nolite iudicare, &c.

Mat. 7.

Decet

Decreta Alexandri Pape.

Alexander primus, fuit natione Romanus, tēporibus Traiani, sedit annis 10. mēses 7. dies 2. De hoc Eusebius Ecclesiast. hist. li. 4. c. 4. quintus Papa sub Petro.

Epistola ad omnes orthodoxos, est erudita epistola.

In sacrificio missarū panis tantū, & vinum aqua permixtū offeratur. Non debet in calice domini, aut vinū solum, aut aqua sola offerri, sed vtrunq; permixtū, quia vtrunque ex latere eius in passione sua profluxisse legitur. De consecratione dist. 2. ca. In sacramentorum.

Aquam sale conspersam populis bēdicimus, vt cuncti aspersi sanctificentur, ac purificentur, quod & omnibus sacerdotibus faciendum esse mandamus. Nā si cinis vitulæ aspersus sanguine, populum sanctificabat, multo magis aqua sale aspersa, diuinis precibus sacrata. Et si tale asperso per Helisæū prophetā, sterilitas aquæ sanata est, quanto magis diuinis precibus secreta, sterilitatem rerum aufert humanarum, & insidias diaboli auertet, & a phantasmaticis veritatis homines defendet, & coinquinatos sanctificabit.

Ibidē, de fide sanctę Trinitatis docet & tradit multa congestis multis testimonijs veteris testamenti.

Decreta Sixti Pape.

Sixtus primus, natione Romanus, tēporibus Adriani sedit annos 10. menses tres. Eusebius Eccle. hist. lib. 4. cap. 5. ait sedisse annos 11. cui subrogatus est Thelephorus 7. Papa sub Petro.

Hic constituit sacra mysteria, & ministeria, id est, sacra vasa non tangi, nisi a ministris sacris.

Constituit etiam, vt sacerdote incipiente actionem missarum, a populo cantaretur. Sanctus, Sanctus, Sanctus, &c.

In prima epistola offendit secundum fidem patrem esse Deum, & ingenitum, filium verō (in quo pater visus est) esse genitum, vnumq; cum patre Deum, non alium Deum patrem, alium Filium. Hęc epistola scripta est ad vniuersos Christianos fideles.

Decreta Thelephori Pape.

Thelephorus fuit natione Græcus, temporibus Antonini Imperatoris, sedit annos. 11. menses tres, conuenit cum hoc Eusebius Ecclesiast. hist. 4. cap. 10.

Summa epistola decretalis ad vniuersos scripta.

An. d. 110.
Alexander
Papa 5.

De pane &
vino offeren-
do in sacrificio
missæ.

De aqua
benedicta.
4. Reg. 24.
De conf. d. 2. c.
Aquam sale.

De fide Trin.
An. d. 110.
Sixtus 6.
pont.
Hic Gallos in
fide conuinit.

A Sixto ha-
berunt iustia
missarum Jo-
anna.

De fide tri-
nitatis.

An. d. 110.
Thelephorus
7. pont.

Huius tempo-
ribus inualuit
Valentiniana
heresis.

De ieiuniis
quadrag.
Ter missa cele-
brandi in no-
ste natiuitatis
dominicæ.

Luc. 2.
Mat. 15. &
Act. 2.

an. d. 143.
Higinus 8.
pont.
Hic patrinum
& matrinam
baptismo &
confirmacioni
adhibuit.

an. d. 147.
Pius pont. 9.
Hic Nouati
thermas diuæ
Potentiana
dedicauit. Pa-
stor inscribi-
tur ille liber.
Non propba-
nandæ res ec-
clesiast.
Lutheranorū
iniqua facta.

Pœna per-
iurii.
22. q. 5. Quid
compulsus.

Statuit septem hebdomadas plenas ante sanctum Pascha clericos omnes à carnibus ieiunare, quia discreta debet esse vita clericorum & laicorum, dicens: Sic ergo à carne & dilitiis ieiunent, & hymnis, & vigiliis atq; orationibus Deo inhærere diu noctuq; studeant, dist. 4. ca. Statuimus.

Statuit etiam, vt nocte Natiuitatis Dominicæ missas celebrent, & hymnum Angelicum in eis solènter decantent, quoniã ea nocte ab angelo pastoribus nuntiatus est. Reliquis verò tēporibus missarum celebrationes ante horam diei tertiam minimè sunt celebrandæ, quia eadem hora Dominus crucifixus est, & Spiritus sanctus super Apostolos descendisse legitur.

Decreta Higinii Papæ.

Higinus Papa, natione Græcus, ex Athenis, sedet annos 4. menses tres, octauus sub Petro.

Extat epistola decretalis ad omnes Christi fideles, de fide Trinitatis satis erudita, in qua de æqualitate personarum in diuinis, multa congerit testimonia.

Ibidem, epistolam primam Ioannis docet ad Parthos scriptam.

Extat secunda epistola eiusdem ad Athenienses parænetica-

Decreta Pii Papæ.

Pius primus, natione Italus, sedet annos decem & nouem: iuxta Eulëbium verò. 15. hist. eccles. lib. 4. ca. 11.

Herines frater huius librum scripsit, in quo refert; quòd ei præcipit angelus Domini (cùm veniret ad eū in habitu pastoris) vt Pascha die dominica celebraretur. Hoc approbat in epistola prima Pius papa, & habetur de consecratione. d. 3. c. Nosse vos volumus.

In secunda epistola ad Italos directa.

Prædia diuinis vsibus tradita, quidam humanis applicat vsibus, & Domino Deo, cui tradita sunt, ea subtrahunt vt suis vsibus inseruiant. Quod si quisquã præsumpserit, sacrilegus habeatur, & sicut sacrilegus iudicetur. Quod hac tempestate fecerunt Lutherani. 22. q. 2. cap. Prædia diuinis.

Decretum eiusdem Pii Papæ.

Qui compulsus à Domino, sciens pelerat, vtrique sunt periuri, & dominus & miles. Ille, quia præcepit. Hic, quia plus dominū, quàm animam suam dilexit.

Si liber est, quadraginta dies in pane & aqua pœniteat, & septem sequentes annos. Si seruus est, tres quadragenas, & legitimas ferias pœniteat.

Ex eodem.

Si quis per capillū Dei, vel caput iurauerit, vel alio modo blasphemia contra Deū vult fuerit, si in Ecclesiaastico ordine est, deponatur: si laicus, anathematizetur: & si quis per creaturam iurauerit, acerrimè castigetur: & iuxta hoc quod synodus iudicauerit, pœniteat. Si quis autem talem hominem non manifestauerit, diuina cōdemnatione similiter coërceatur. Et si episcopus emendare neglexerit, acerrimè corripatur.

De pœnitentia eius, cuius negligentia aliquid de Sanguine Domini distillat, de consecratione. d. 2. cap. Si per negligentiam.

Laudabilis est consuetudo, quia nihil fidei contra-rium agitur.

Consuetudinem laudamus, quæ tamen contra fidem Catholicam nil vsurpare dīnoscutur.

De consuetudine seruanda, quæ non est contra fidem.

Petistis per Hilariū Chartulariū nostrum à beatæ memorię decessore nostro, vt omnes vobis retro tēporum consuetudines seruarentur, quæ à Petri apostolorum principis ordinationum initiis hætenus vetustas lōga seruauit. Et nos quidem iuxta seriem relationis vestræ consuetudinem laudamus, quæ tamen contra fidem Catholicam nihil vsurpare dīnoscutur.

Decreta Aniceū Papæ.

Anicetus, natione Syrus, sedit annos. 11. Papa.

Extat epistola decretalis ad Episcopos Gallie,

in qua docet sequentia.

Primò tradit Iacobū (qui dicebatur iustus) à Petro, Iacobo & Ioanne apostolis, Hierosolymorum Episcopum fuisse ordinatum, citat Anacletum. 2. epistola.

Secundò ibi, quòd Archiepiscopi ab omnibus Episcopis suffraganeis ordinentur. 66. d. c. Archiepiscopus ab omnibus.

Tertiò ibi, vt clerici comam non nutriant, sed desuper caput in modum spheræ radant: quoniā Laicis & simplicibus, virtutis, honestatis, pudicitie & grauitatis exemplar esse debent. d. 23. c. Prohibet fratres.

Decreta Soteris Papæ.

C 5

Soter,

12. q. 1. Quid
pœnerat.

an. d. 150.

Anicetus pontif. 10. Hic cauit, à paucioribus, quàm tribus ne consecraretur episcopus.

Clerici comam non nutriant.

S Y M M A D E C.

an d. 163.

Soter 11. pont.

Huius temporibus Cata phrygarū heresitis oria est.

Soter, natione Campanus, ex Fundis, sedit annos 6.

Et fuit vdecimus Papa.

Epistola prima tota est de fide, in qua docetur, quod Christus in diuinis scripturis dicitur secundum carnē factus. Nam secundum diuinitatem nusquam a patre dicitur factus, sed genitus.

Secunda epistola ad episcopos Italia.

Primò constituit sacratas Deo feminas vel Monachas sacra vasa, aut sacratas palas nō contingere, nec incensum circa altaria deferre. 23. dist. Sacratas Deo.

Sacerdotes sine socio sacerdote non sacrificent.

Secundò præcipitur ab eodem, vt sacrificans habeat secum adiutorem sacerdotem, vt si aliquo casu ille quī officia impleturus accedit, turbatus fuerit, vel ad terrā elisus, a tergo temper habeat, qui eius vices inlequatur intrepidus, & om̄nium inc̄ptum adimpleat. dist. 1. De consecratione.

Nullus nisi ieiunus sacrificet.

Tertio ibi, vt nullus post cibum potumq̄, siue quodlibet minimum sumptum missas faceret, nullus absque parentis necessitatis prouentu minister vel sacerdos imperfecta officia præsumat omnino relinquere. Si quis hæc temerarie præsumserit, excommunicationis sententiam sustinebit. Habetur vbi supra. ca. 4. Et illud & 7 q. 1. cap. Illud diuinum.

Quartò idem, vt nullus presbyterorum missarū solennis celebrare præsumat, nisi duobus presentibus sibiq̄ respondentibus, & ipse tertius habeatur: quia cum ab eo dicitur, dominus vobiscū, & Orate pro me, apertissimè conuenit, vt & ipsius respondeatur salutationi. De consecratione d. 1. c. Hoc quoque.

Incauta iuramentum non seruanda.

Quintò, si aliquid incautius aliquem iurasse contigerit, quod obseruatum in peiorem vergat exitum, illud salubri concilio mutandum nouerimus & magis instante necessitate periurandum nobis, quàm pro factio iuramento in aliud crimen maius diuertendum. 22. q. 4. c. Si aliquid.

In cœna Domini ab vniuersis sumēda eucharistia

Sextò, idē, quod a nullis in cœna Domini perceptio Eucharistię negligatur, exceptis his, quibus pro grauibus criminibus inhibetur, ab omnibus aliis perceptendam esse, Ecclesiasticus vsus demonstrat, cum & penitentes eadem die ad percipiendā corporis & sanguinis Dominici sacramenta reconcilientur, de consecratione. d. 2. ca. In cœna.

Decreta

Decreta Eleutherii Papæ.

Eleutherius, natione Græcus, tedit annos 15. menses tres, duodecimque papa: sub Petro, temporibus Antonini Commodi. Eusebius ecclesiasticæ hist. lib. 5. ca. 22. Lucius Britannia: Rex huius tempore se ab eo Christianum fieri per epistolam impetravit.

In epistola unica ad Gallie provincias.

De quibus audierat, ut certas ciccas vitaret, instruit eos (secundum Evangelium) nullas escas tanquam communes refurati debere, quoniam uniuersas Deus ad cibos tribuit fidelibus suis: probat ex Mat. 15. & Act. 10.

Decreta Victoris Papæ.

Victor, natione Apher, sedit annos 10 menses 2. Eusebius ecclesiast. hist. lib. 5. cap. 28. decimustertius papa sub Petro.

Sequentia in epistola ad Theophilum Alexandriæ Episcopum.

Primò hic instruit die Dominica Pascha Domini celebrari, sicut constituerat & Pius Papa. De consecra. dist. 3. cap. Celebritatem.

Secundò idem præcepit, ut si necesse fuerit, aut mortis periculum ingruerit, Gentiles ad fidem venientes, quocumque loco vel momento (vbiunque euenerit) siue in flumine, siue in mari, siue in fonte, tantum Christianæ credulitatis confessione clarificata baptizentur. Eusebius lib. 5. ecclesiasticæ historiæ. c. 22. & 23. & infra, scribit quanta fuerit controuersia inter Episcopos & alios fideles de celebritate Paschæ tempore Iustus Victoris Papæ: quibusdam volentibus 14. Iuna Pascha Domini celebrandum, quacumque die septimana Iuna 14. venisset, quando Iudæis agnus præcipitur immolari, & tunc solui debere ieiunium. Aliis verò volentibus, ne aliquando nisi in die Dominica, quando dominus surrexit à mortuis, Dominicum Paschæ celebraretur mysterium, & in hac sola soluendum esse Paschæ ieiunium. Et ob huiusmodi causam congregata sunt concilia nonnulla provincialia.

Extat epist. prima Victoris ad Aphros Parænetica.

Decreta Zepherini Papæ.

Zepherinus, natione Romanus, sedit annos 9. menses 2. temporibus Antonini. Eusebius ecclesi. hist. lib. 5. cap. 16. est. 14. papa sub Petro.

In epistola prima ad episcopos Sicilienses.

an. d. 177.

Eleutherius
pont. 12.

Huius tempore
Marcionis
festa variè
diuisa est.

Non quod in-
trat per os, etc.
Postera autem
die, &c.

an. d. 198.

Victor Pa. 13.
Huius temporis
fuit hæresis.

Pauli Samaritanæ
satani.

Tempore necer-
sitatis quolibet tempore
vel loco baptizandum.

Controuersia,
quo tempore celebrandum
sit Pascha.

an. d. 198.

Zepherinus
pont. 14.

Gratuores
cause ad sedem
Ro. deferendæ

Tradit

SVMMA DEC.

Tradit illud, quod & alij multi tradiderunt, quod & iudicia Episcoporum, & maiores ecclesie causæ, à sede Apostolica sunt terminandæ, quia sic Apostoli & sancti successores eorum statuerunt.

Scribit alteram epistolam Episcopis Ægypti, qua hortatur eos ad patientiam, quia persequebantur, & bonis suis spoliabantur. Est epistola commendatione digna.

Decreta Calixti Papæ.

no. d. 217.

Calixtus papa
14. 15.

Calixtus primus, natione Romanus, sedit annos quinque, menses duos. Eusebius eccles. hist. lib. 6. c. 16. Papa. 15. sub Petro.

In prima epistola ad Benedictum episcopum.

d. 76. Ieiunium quod.

Constitutum ieiunium quatuor temporum, propter fructuum terre abundantiam, iuxta prophetam Zachariae. c. 8. ieiunium quarti, & ieiunium quinti. Quia sicut replemur à domino, frumento, vino & oleo ad alenda corpora, sic repleamur ieiunio ad alendas animas.

In secunda epistola ad Episcopos Galliarum.

Et excommunicatis non est
pōuer sanctum.

In ea generaliter instituit per diuinas scripturas, seruandos esse à causis illicitis, & commonet delinquentes ad penitentiam. Ibi etiam vetat, excommunicatos à sacerdotibus ab aliquo recipiendos ante vtriusque partis iustam examinationem, & ne cum eis in oratione, aut cibo, aut potu, aut osculo communicent, nec Aue eis dicatur. Et quod simili excommunicationi subiacerent, iuxta Apostolorum institutionem, qui scienter cum excommunicatis communicauerint.

Affinitas coniunctis interdixit matrimonio.

Hic primus prohibet matrimonia inter consanguineos. Hos verò sanguineos appellat, quos diuinæ, atque Imperatorum & Romanorum, atque Græcorum leges consanguineos appellant, & in hereditatem suscipiunt, nec repellere possunt: talium enim coniunctiones nec legitime sunt, nec manere possunt, sed sunt repellendæ. Et si qua ausu temerario attentatæ sint, auctoritate Apostolica rescindendæ veniunt, & can. 3. qu. 4. cap. Consanguineorum.

no. d. 222.

Vrbanus pont.
no. an. d. 230.

Ibi, leges humanas rationi & honestati non repugnantes, esse amplectendas censemus, præsertim ubi Reipublicæ consulunt utilitati, vel Ecclesiasticæ dignitatis auctoritatem defendunt, atque pro adminiculo tuentur, &c.

Decreta Urbani Papæ.

Vrbanus primus, Romanus, sedit annos. 4. 16. post Petrum.

Petrum. Eusebius li. 6. c. 18. tradit. 8. annis administrasse sacerdotium. Passus est sub Alexandro Imperatore, sub eodem passus est & Calixtus prædecessor eius.

Hic sua traditione multos ad baptismum & fidelitatem conuertit. Tiburtium & Valerianum nobilē virum sponse sanctæ Cecilie, quos etiam vsq; ad martyrii palmā perduxit, cuius inuentis, & doctrina multo alij martyrio coronati sunt.

Extat eius epistola decretalis ad vniuersos Episcopos spiritu Paulino digna, per qua statuit, vt oblationes fidelium relinquuntur ecclesijs matricibus dispensandæ per Episcopos, iuxta necessitatem fidelium.

Hic refert in eadem, quod in exordio nascentis ecclesie, quum fideles vniuersi venderent omnia quæ possiderēt, & pretium eorum ponerent ad pedes Apostolorum (vt legitur in Actis) tunc videntes sacerdotes summi, & alij, atque Leuitæ & reliqui fideles, plus utilitatis posse afferre, si hereditates & agros quos vendebant, Ecclesijs (quibus præsidebant Episcopi) traderēt eo quod ex sumptibus eorum, tam præsentibus, quam futuris temporibus plurima & elegantiora possent ministrare fidelibus communem fidem ducētib; quàm ex pretio eorum: cæperunt prædia & agros, quos vendere solebant, matricibus ecclesijs tradere, & de sumptibus eorum viuere. Ipsæ verò res in ditione singulorum parochiarum Episcoporum (qui locū tenent Apostolorum) erant, & sunt vsque adhuc, & futuris semper debent esse temporibus. E quibus Episcopi, & fideles dispensatores eorum, omnibus communem vitam decere volentibus, ministrare cuncta necessaria debent, prout melius potuerint, vt nemo in eis egens inueniatur. Ipsæ enim res fidelium oblationes, appellantur, quia Domino offeruntur. Non ergo debent in alijs vsum, quàm ecclesiasticis & prædicatorum Christianorum fratrum, vel indigentium conuerti, quia vota sunt fidelium, & pretia peccatorum, ac patrimonium pauperum, atque ad prædictum opus explendū Domino traditæ. Si quis autem (quod absit) secus egerit, videat ne damnationem Ananiæ & Sapphiræ percipiat, & reus sacrilegij efficiatur, sicut illi effecti sunt qui pretia prædicta eorum rerum fraudauerunt, vt legitur Act. 5.

Addidit ad prædicta. Hæc igitur fratres, quæ Anania

14. q. 1. Videntes autem.

Act. 4. Oblationes fidelium Episcopis creduntur dispensanda, iuxta necessitatem fidelium.

Ecclesia donat non priuata clericis, sed ad necessitatem singulis singula.

SVMMA DEC.

12. q. 1. Res
ecclesie.

nia & Sapphira passi sunt, valde cauenda sunt, & timenda, quia res ecclesie, non quasi propria, sed vt communes, & Domino ablatæ cum summo timore nõ in altos, quam in præfatos vsus sunt fideliter dispenñda, ne sacrilegij reatum incurrant, qui eas inde abstrahunt, vbi traditæ sunt, ne pœnam & mortem Ananias & Sapphiræ incurrant, & quod peius est, Anathema, Maranatha, fiant. Et si nõ corpore, vt Ananias & Sapphira, mortui ceciderint, anima tamen (quæ potior est corpore) mortua, & alienata à fidelium consortio cadat, & in profundum barathri labatur.

17. q. 4.
Asiendens
dum est.

Vnde attendendum est omnibus, & firmiter custodiendum, ne prædia vsibus sacrorum cœlestium dedicata, à quibusdam irruentibus vexentur. Quod si quis fecerit post debitæ vltionis acrimoniam (quæ erga sacrilegos iure promenda est) perpetua damnatur infamia, & carceri tradatur, aut exilio perpetuæ deportationis seruetur, quoniam (iuxta Apostolum) tradere oportet huiuscemodi hominem satanæ, &c. Memoratis ergo augmentationibus & cultibus, in tantum ecclesie quibus Episcopi præsident Domino adminiculante creuerit, & tantis maxima pars earum abundat rebus, vt nullus sit in eis, communem gerens vitam, indigens, sed omnia necessaria ab Episcopo, suisq; ministris percipit. Ideoq; subligit: Si aliquis extiterit modernis, aut futuris temporibus, qui hæc auellere nitatur, iam dicta damnatione feriat.

11. q. 3. quibus
episcopi non.

Quod autem sedes in ecclesiis Episcoporum excelso constitutæ & præparatæ inueniuntur, vt thronus, speculationem, & potestatem iudicandi & soluendi, atque ligandi à domino sibi datam materiam docent. Vnde Marth. 16. legitur. Quæcunq; ligaueritis, &c. Et Ioan. 20. Quorum remiseritis. Ideo ista prætulimus charissimi, vt intelligatis potestatem Episcoporum vestrorum, in eisq; Deum venerimini, & eos (vt animas vestras) diligatis, & quibus illi non communicant, nõ communiceris, & quos eiecerint, non recipiatis. Valde enim timenda est sententia Episcopi, licet iniuste liget aliquem: quod tamen summopere præuidere debet.

Sententia episcopi valde
timenda.

Omnes fideles per manuum impositionem Episcoporum Spiritum sanctum per baptismum accipere debent, vt pleni Christiani inueniatur: quia cum Spiritus

tus sanctus infunditur, cor fidele ad prudentiā & constantiam dilatatur, de consecratione dist. 5. ca. Omnes fideles. Et infra in epistola Melchiadis Papæ.

De confirmatiōe.

*PONTIANUS.
Papa. 17.*

Decreta Pontiani Papæ.

Pontianus Romanus, sedit annos 9. menses quinque: qui cum Hippolito presbytero in Sardiniam insulā Maximino Imperatore deportatus est, & ibi 12. calend. Decēbris mactatus: cuius corpus Fabianus Papa reduxit, & Romæ in cœmiterio Calixti sepeluit.

Scriptis duas epistolas ad vniuersos fideles. In primæ tractat de honore quo prosequendi sunt sacerdotes, quoniam proprio ore corpus Domini conflunt, & populis tradunt.

In secunda generaliter hortatur ad fraternam dilectionem.

Decreta Antheri Papæ.

Antherus, natione Græcus, temporibus Maximini martyrio coronatus. Hic gesta martyrum diligenter exquisiuit, & in Ecclesia recondidit. Propter quod a quodam Maximo præfecto martyri effectus est. Sedit annos tres 18. Papa sub Petro. Huius Papæ est inexplicabilis ferè annorum differentia.

an. d. 270.

*Antherus
papa. 18.*

Scribit rogatus ab Episcopis Beticæ & Toletanæ prouinciæ, si liceret mutari Episcopum de vna ciuitate in aliā. Respondit, licere quidem cōmuni utilitate aut necessitate fieri, sed nō libitu cuiusquā, aut dominatione: vt Petrus princeps Apostolorū de Antiochia translatus est Romam, & alij quidā Apostolica autoritate mutati sunt. Eusebius de quadam parua ciuitate, auctoritate Apostolica translatus est Alexandriam, & Felix electione ciuitum propter doctrinam & bonam vitam quam habebat, communi Episcoporum & reliquorum sacerdotum ac populorum cōcilio translatus est Ephesum. Verum auaritiæ, vel præsumptione, aut propriæ voluntatis causa non sunt Episcopi mutandi de ciuitate in ciuitatem, sed utilitatis & necessitatis.

*7. q. 1. mutatiō
nes episcoporum.*

*Quibus causis
transferendus
episcopus de
vna ecclesia
in aliam.*

Decreta Fabiani Papæ.

Fabianus Papa, natione Romanus, sedit annos 14. temporibus Maximini martyrio coronatur 10. Papa.

An. d. 243.

Fabianus

Papa 19.

Hic fecit septem Subdiaconos, qui septem notariis imminerent, vt gesta martyrum in integrū colligerent.

Sub Fabiano

papa Nouatus

Tēpore huius Nouatus hæreticus venit ex Aphrica, & icparauit

hæreticus.

SVMMA DEC.

separauit Nouatianū ab Ecclesia, & quosdā cōfessores.

Huius etiam tempore passa est Ecclesia persecutio-
nem, & multi Christiani à Roma fugerunt.

*Sub hoc pon.
Caesar & Philip.
pns baptisma
in signatus est.*

Eusebius lib. 6. ca. 21. hist. Ecclesiast. tradit Fabianum
signo columbæ apparentis super ipsum cœlicus osten-
sæ: quæ terebat figuram illius, quæ super Christum in
Iordane descenderat, ab vniuerso clero & populo ele-
ctum fuisse Episcopum, qui ante Episcopatum habuit
vxo rem, quæ post martyrio coronata est.

Epistola prima est lectione digna.

Præcepit vniuersis ecclesiis, vt ad officia diuina per
agenda ordinarent Diaconos septem cum Subdiaco-
nis & Acolythis, qui diebus dominicis & festiuitati-
bus solēnibus diuina peragant ministeria, & omni ho-
ra parati sint ad diuinum officium, & quicquid eis in-
iungitur peragendum. Quod & ipse seruabat Romæ.

*Ab hereticis
abstinendum.*

Ibidē cōmonuit, vt caueant se ab hoc Nouato, & si-
milibus, qui alterā fidem & doctrinā tenent, quā Apo-
stoli & successores eorum tenuerunt & docuerunt, ne
(quod absit) post eum ab eis in laqueū satanæ cadāt.

A quibus abstinendum est, sicut ab illis quos Apo-
stolos commemorat, dicens: Cūm eis nec cibum sume-
re. Quoniam sic Apostoli statuerunt, dicentes: Cūm
excommunicatis nō est cōmunicandum. Et si quis cum
excommunicatis, auertendo regulas, scienter psallat
in domo, aut simul locutus fuerit, aut orauerit, ille cō-
munionē priuetur. II. qu. I. Sicut Apostoli, & supra in
canonibus Apost. c. 10.

In secunda epistola ad Episcopos Orientales.

*In octauis
abisma confi-
ciendum.
De conse. d. 3.
litteris nostris.*

Intellexerat literis eorum, nonnullos Episcopos nō
per singulos annos in cœna Domini Chrisma cōfice-
re, sed duos vel tres annos confectiōnē sancti Chris-
matis semel actam cōseruare, quoniā nec balsamū per
singulos annos poterāt reperire, nec necesse est singu-
lis annis Chrisma conficere, dum vna cōfectio Chris-
matis abūdat. Ad quos ait: Errāt, qui talia excogitāt,
& mente vesana, potius quā recta sentientes hæc di-
cunt. In illa enim Die Dominus Iesus, postquam cœ-
nauit cum discipulis suis, & lauit eorum pedes (sicut à
sacerdotibus Apostolis prædecessores nostri acceperunt, no-
bisq; reliquerunt) Chrisma cōficere docuit. Ipsa enim
lauatio pedum, nostrum significat baptismum, quādo
sancti

sancti Chrifti vinctioe perficitur & confirmatur. Sicut igitur ipsius diei solemnitas per singulos annos est celebranda, ita ipsius sancti Chrifti confectio per singulos annos est agenda, & de anno in annum renouanda, & verus Chriftina in sanctis ecclesiis cremandum. Ita à sanctis Apostolis, & à successoribus eorum accepimus, vobiscum tenenda mandamus.

Hæc sancta Romana ecclesia & Antiochena à tempore Apostolorum custodit. Hæc Hierosolymorum & Ephesianorum tenet. In quibus Apostoli præfidentes hæc docuerunt, & verus Chriftina incendi, & non amplius quam vno anno vti permiserunt.

Quomodo Sacerdotes non temerè accusandi, aut reprehendendi sint, nisi à magistris suis, quoniam eorum causas sibi Dominus reseruare voluit & suo iudicio vindicari. Tolerandi hi sunt potius à fidelibus, quàm exprobandi, veluti palea cum tritico, vsque ad vitimum ventilabrum, & sicut pisces mali cum bonis, vsque ad segregationem, quæ futura est in littore, id est, in fine seculi. Hinc colligitur Sacerdotes Domini nõ gladio, nec morte feriendos.

Nullus in iudicio præsumit accusator simul esse & iudex vel testis: quoniam in omni iudicio quatuor personas necesse est semper adesse, id est, iudices electos, & accusatores, ac defensores, atque testes.

In tertia ad Hiluim episcopum.

Primò, nullus accusetur alicubi, quàm in suo foco. Si quis verò iudicem aduersum sibi senserit, vocem appellationis exhibeat. Appellanti autem nõ debet afflictio vlla, aut detentionis iniuriæ custodia, sed liceat appellatori vitiatam causam appellationis remedio subleuare, &c. Liceat etiam in causis criminalibus appellare. Nec vox appellandi ei denegetur, quem supplicio sententia destinarit.

Si quis crimen alteri obiecerit, nisi per scripturam se probaturum esse fateatur, nõ est pro accusatione habendum. Si verò scripserit, si non probauerit quod obiecit, pœnam quam inulerit, ipse patiat.

Tertiò idem & si non reuentius, saltem in anno ter homines comunicet (nisi fortè qui maioribus criminibus impediatur) nõ Pascha videlicet, & Pentecoste, & Natali Domini.

Mali sacerdotes tolerandi, non feriendi. Mat. 13.

ii. q. 1. statui- mus vt si quis.

2. q. 6. Sic qui iudicem. De remedio appellationis.

3. q. 6. qui cri- men.

De pena talionis.

Ter in anno comunicent fideles.

De conse. d. 4. si non.

D Quarto

SVMMA DE C.

30. an. presbyter ordinetur
78. d. si quis
30.

Diebus dominicis fiat oblatio panis & vini.

An. d. 255.
Cornelius papa 20.

Quomodo recedendi sint hæretici.

Quartò idem. Si quis ætatis suæ triginta non impleuerit annos, nullo modo presbyter ordinetur, etiã si valde sit dignus, quia & ipse dominus, 30. annorum baptizatus est, & sic cœpit docere.

Quintò idem decreuit, vt in omnibus diebus Dominicis, ab omnibus viris & mulieribus oblatio tam panis quàm vini fiat, vt per has immolationes à peccatorum suorum fascibus liberentur.

Sextò idem: vt presbyter illiteratus missam celebrare non audeat.

Decreta Cornelii Pape.

Cornelius Romanus, sedit annos 2. Vigésimus Papa sub Petro.

Huius tempore Nouatus Nouatianum extra ecclesiam ordinauit, & in Africa Nicostratum.

Hic à Decio martyrio coronatus est, quia noluit ductus ante templum Martis adorare.

Eusebius hist. eccles. lib. 7. c. 2. refert eodem tempore Cornelium Romæ, & Cyprianum apud Carthaginẽ Episcopatũ gessisse. Et tunc in Africa quæstio exorta est, si oportet hæreticos rebaptizari. Cũq; id à Cypriano, & ceteris penè omnibus per Africã sacerdotibus optere fieri decerneretur, Cornelius, & ceteri omnes per Italiam sacerdotes, huiusmodi decretũ manente sacerdotali cõcordia, refutarunt: statuẽtes antiquã à patribus super hoc traditã regulã debere seruari, quæ cõtinebat, Hæreticos sola minus impositione purgãdos.

In epistola prima.

Tractat de translatione corporum Apostolorum Petri & Pauli, quæ rogatũ deuotæ matronæ Lucinæ leuata sunt de Cathecumbis.

In epistola secunda ad Rufum episcopum Orientalem.

2. q. 4. Sacramentũ autem.

Verat, à summis sacerdotibus, & Dei ministris exigĩ sacramentum iuramenti, nisi pro recta fide.

Mat. 5.

Ibidem testimoniis scripturarum ostendit, quã alienum sit ab hominibus Christianis iurare, exponens illud Domini. Quod autem his abundantius est, à malo est, id est, ab exigente, & à iurante.

Honestũ etiã. Hic pont. Nouatum damnauit.

Idem decreuit dicens. Honestum etiam videtur vt qui in sanctis audet iurare hoc ieiunus faciat, cum omni honestate & timore Dũ. Et pueri ante annos 14. non cogantur iurare.

De

De hoc Pontifice meminit Eusebius lib. 6. cap. 33. Et de Nouato Hæretico, qui spem salutis ademerat peccatoribus, etiam si digne penitissent. Hic extitit princeps Nouatianorum, qui ab Ecclesia separati superbo nomine Catharos, id est, mundos appellarunt semetipsos. Ob hanc rem concilium sacerdotale Romæ congregatum est Episcoporum, 60. totidem presbyterorum, cum diaconis multis. Et statuitur: Nouatū cum his qui eum sequerentur, alienū esse ab Ecclesia. Eos verò qui lapsi fuerint in certamine, fraterna commiseratione curandos, & fomentis pœnitentiæ medicandos. Scribit de hac re Cornelius vrbis Romæ Episcopus ad Ecclesiam Antiochenā, indicans quid statuerit cōcilium Romæ congregatum, & quid Italici, Aphrici, cæterisque Occidentalibus visum fuerit. De quo Cyprianus librum edidit lapsos ad pœnitentiam cohortando.

Huius tempore (vt refert idem Eusebius) iam Ecclesia habebat ad diuina mysteria peragenda, cum Episcopis, Presbyteros, Diaconos, Subdiaconos, Acolythos. Exorcistas, Lectores, Ostiarios. Et viduas habebat ecclesia, quas cum aliis indigentibus alebat.

Item sub hoc Pontifice celebratum est concilium Carthaginense super ea questione: An baptizati ab hæreticis, venientes ad ecclesiam essent rebaptizandi. In quo cōcilio ab omnibus vnanimiter decretum est, ab hæreticis non cōferri verum baptisma, sicut nec datur spiritus sanctus, nec vera remissio peccatorum. Innixi verbis Pauli ad Ephe. 4. Vna fides, vnum baptisma.

Audistis, collegæ dilectissimi, qui mihi Iubaiani coepiscopus noster scripserit, cōsulens mediocritatem nostram de illicito & prophano hæreticorum baptismo. Et quid ego ei rescripserim, censens scilicet quod semel atq; iterum censuimus, hæreticos ad ecclesiam venientes. Ecclesiæ baptismo baptizari & sanctificari oportere. Item lectæ sunt vobis & aliæ literę Iubaiani, quibus pro sua sincera & religiosa deuotione ad epistolam nostram rescribens, non tantum consensit, sed & instructum se esse gratias egit. Superest vt de hac ipsa re quid singuli sentiamus, proferamus, neminem iudicantes, aut à iure communionis aliquem (si diuersum senserit) amouētes. Neq; enim quisquam nostrum Episcopum se esse episcoporum constituit, vt tyranni-

*Con. Carth.
sub Cypriano*

Verba Cypriani

co terrore ad obsequendi necessitatem collegas suos adigat, quam habeat omnis Episcopus pro licentia liberatis & potestatis suæ arbitrium proprium, tanquam iudicari ab alio non possit, cum nec ipse possit alterum iudicare, sed expectemus vniuersi iudiciū domini nostri Iesu Christi, qui vnus & solus habet potestatem & proponendi nos in Ecclesiæ suæ gubernatione, & de actu nostro iudicandi.

*Responso
Cecili.
Abilia.
Epb. 4.*

Ego vnum baptisma in ecclesia sola scio & extra ecclesiam nullum. Hoc erit vnum, vbi spes vera est, & fides certa. Sic enim scriptū est. Vna fides, vna spes, vnū baptisma. Non apud hæreticos, vbi spes nulla est, & fides falsa. Vbi omnia per mendaciū aguntur. Vbi exorcizat dæmoniacus. Sacramentum interrogat, cuius os & verba cancer emittunt. Fidem dat infidelis. Veniam delictorū tribuit sceleratus, & in nomine Christi tangit Antichristus. Benedicit à Deo maledictus. Vitam pollicetur mortuus. Pacem dat impacificus. Deum inuocat hæspemus. Sacerdotium administrat prophanus. Pont. altare sacrilegus. Ad hæc omnia accedit & illud malum, vt Antistes diaboli audeat Eucharistiam facere, aut qui illis assistunt, dicant omnia falsa esse de hæreticis. Ecce ad qualia Ecclesia cōsentire cogitur, & sine baptismo ac venia delictorum cōmunicare compellitur. Quam rem (fratres) fugere, ac vitare debemus, & à tanto scelere nos separare, & vnum baptisma tenere, quod solum ecclesiæ à Deo concessum est.

*Sententia
Cypriani.*

Cyprianus Carthagenen. dixit.

Censeo secundum Euangelicam & Apost. contestationem, aduersarios Christi, & Antichristos, appellatos, quando ad Ecclesiam venerint, vnicō ecclesiæ baptismo baptizandos esse, vt possint fieri de aduersariis amici, & de Antichristis Christiani. Reuocata sunt per hæc Cornelium in sacerdotali concilio Romæ, & per Stephanum papam.

an. d. 258.

Lucius pont.

21. Fuit temporibus Galli & Volusiani. Hic episcopū 39. annis minorem repudiavit.

Decreta Lucii Papæ.

Lucius Romanus, sedit annos tres, à Valetiano martyrio coronatur.

Hic præcepit vt duo presbyteri & tres diaconi in omni loco Episcopum comitarentur, propter testimonium ecclesiasticum.

Idem cum ad passionem pergeret, omnem potestatem

tem Ecclesiæ reliquit Archidiacono suo . Stephano
successori suo.

Huius meminit Eusebius historiæ Ecclesiasticæ lib.
7. cap. 3.

In epistola prima ad Episcopos Gallie & Hispanie.

Excommunicauit bona Ecclesiæ expoliantes, vel
ecclesiis vexationem inferentes, quoniam erant pau-
peribus dedicata.

Ibidem de Romana ecclesia tradit, quod est aposto-
lica mater omnium ecclesiarum, quæ à tramite aposto-
licæ traditionis nunquam errasse probatur, nec hereti-
cis nouitatibus deprauata succubuit, secundum ipsius
domini saluatoris diuinam pollicitationem, qui prin-
cipi discipulorum dixit : Petre, ecce Sathanas, &c. Ego
autem rogauit pro te, vt non deficiat fides tua, &c.

*Ecclesia Ro.
in fide nunquã
errauit.
Luc. 22.*

Idem fecit decretum, vt ministri altaris presbyteri
& diaconi, tales eligantur qui continentiam seruent.

*gl. d. e. mi-
nistri.*

Idem, vt clericus solus ad feminae tabernaculum nõ
accedat, nec frequenter properet sine maioris natu sa-
cerdotis iussione. Et ne solus presbyter cum sola fœ-
mina fabulas inticeat. Et si quid agnitum fuerit, & ille
deponatur, & illa à liminibus ecclesiæ arceatur.

*Clericus mo-
rionarum do-
micilia fre-
quentans de-
ponitur.*

Idem, vt nullus clericus cum extranea habitet fœ-
mina, nisi soror aut proxima fuerit, & cum magna so-
licitudine fiat.

*Ne clericus
Sol: cū femi-
na loquatur.*

Non enim ignoro malitias Satanæ.

Extant epistolæ Cypriani ad Lucium.

Decreta Stephani Papæ.

Stephanus Romanus, sedit annos. 7. martyrio coro-
natur. 22. Papa sub Petro.

An. d. 267.

Steph. pont.

In epistola prima ad Hilarium episcopum.

Quod non sint admittendi ad gradus ecclesiasticos
omnes illi qui pro crimine aliquo notatur infamia. Vi-
de. 6. q. c. Infames, vbi omnes ferè peccatores excludit.

*21. Filii tem-
poribus Vale-
riani.*

Qualia debent esse vestimenta quibus Domino mi-
nistratur, & cultus celebratur diuinus. Vt sint sacrata,
& honesta, quibus in aliis quàm vsibus ecclesiasticis
non vtantur. Nec ab aliis cõtingantur, aut ferantur, nisi
à sacratis hominibus, ne vltio quæ Balhasarẽ regem
percussit, super talia præsumentes veniat diuina.

*De conse. d. 1.
ca. Vestimẽta.
Quibus vesti-
bus celebra-
dum.*

Idem à Sixto papa decretum est.

In secunda epistola.

SVMMA DEC.

De accusationibus sacerdotum, de qua re in decretis Telephori, & Higinij.

*Galat. 6.
1. Cor. 13.*

Ibi Apostolo prohibente, inter Christianos non debent accusationes exerceri: ex quo docemur à Paulo, Hæreses non probari inter fideles. Euseb. de Sixto li. 7. c. 23.

Decreta Sixti Papæ.

an. d. 264.

*Sixtus pont.
a3: Tempore
huius exorta
est Sabellia-
vorum secta.*

Sextus secundus, natione Græcus ex Athenis, sedit annos duos. 23. Papa sub Petro.

Hic sub Decio & Valeriano martyrio coronatur. Quia noluit sacrificare dæmonij, capite truncatus est, & cum eo sex Diaconi. Et die tertio post passionem illius passi sunt Laurentius eius archidiaconus, Claudius subdiaconus, Scuerius presbyter, Romanus ostiarius, & Crescentius lector.

In epistola ad Gratum Episcopum explicat processionem personarum diuinarum.

In secunda ad Episcopos Hispaniæ.

Agit de accusationibus & persecutionibus Episcoporum, &c. Consule Eusebium hist. eccles. lib. 7. cap. 4. Et infra tradit multa, quæ huius tempore contigerunt.

Decreta Dionysii Papæ.

an. d. 268.

*Dionysius
pont. 24.
Fuit temporibus
Galien.
ab hoc pontifici-
e incepit eccle-
sia.*

Dionysius Monachus, sedit annos 6. fuit 24. Papa. Hic presbyteris ecclesias diuisit, & cœmiteria parochiasq; & dioceses constituit. Eius epistolæ nihil habent, nisi generales commonitiones ad obseruationem legis Christianæ.

Huius tempore congregatum est prouinciale concilium in Antiochia.

Huius meminit Eusebius histor. eccles. lib. 7. cap. 21. & infra. Aggregatum verò contra Paulum Samosatenum, qui abiecta & indigna de Christo sentiens, negabat eum de cœlis descendisse, sed à Maria originem cœpisse, & initium habuisse de terra, & communis naturæ hominem tantum fuisse.

Extat epistola episcoporum Antiocheni concilii ad Dionysium Papam, & ad alios episcopos, & vniuersum Clerum & plebem, contra prædictum Paulum, Apud Eusebium cap. 26.

an. d. 272.

*Felix 1.
pont. 25.
sub Claudio,
& Valeriano.*

Decreta Felicis Papæ.

Felix Papa primus Romanus, sedit annos 4. Papa sub Petro.

Hic constituit supra memorias ac sepulchra martyrum

rum Missas celebrari. Quod destruxerunt Lutherani hac nostra tempestate.

Huius meminit Eusebius lib. 7. cap. 27.

Extrat epistola eius ad Paternum Episcopum, & altera ad Episcopos Gallia, quæ tantum generales commonitiones continent.

*Sub hoc pont.
Maximo Persa
Marchæa:um
introduxit
secundum.
1048. 6.*

Extrat alta ad Benignum Episcopum, à quo consultus est in rebus fidei, quoniam quidam in sua Ecclesia dicebant filium non posse propriè videre patrem, iuxta illud: Deum nemo vidit vnquam. Et alij fingebāt filium minorem patre, quoniam pater illi perhibet testimonium. Et quia pater inuisibilis dicitur, filius verò visibilis comprobatur. Atque consultus respondit Felix, Isti ignorantes diuinarum scripturarum & Apostolorum iura, ex proprio & adulterino sensu talia fabricant. Nos verò euentioribus testimoniis veteris & noui instrumenti, filium patrem semper videre posse doceamus. Salomone dicente: Est tecum sapientia, quæ nouit opera tua, quæ affuit tibi, cū faceres orbem terrarum, &c. Et in Euangelio: Nemo nouit filium nisi pater, nec patrem quis nouit, nisi filius, &c. Et iterum, Deum nemo vidit vnquam, sed vnigenitus, &c. Item: Vos non nostis eum, ego autem noui eum. Et iterum: Qui ex Deo est, hic nouit Deum.

Sapient. 5.

*Mat. 11.
Ioan. 2.
Ioan. 8.
1048. 7.*

Si sereno sensu recenseas scripturas, inuenies non solum patrem filio testimonium perhibentem, sed totam simul inseparabilem Trinitatem. Ego sum qui testimonium perhibeo de me, & testimonium perhibet de me qui misit me pater. Ioan. 8. & Cū venerit præclætus spiritus veritatis, ille testimonium perhibebit de me, &c. Ioan. 15. Intende, quoniam in quibus vna testificationis virtus ostenditur nullus ab alio, neque potior, neque inferior iudicatur.

De alio sæpè diximus, quod secundum hominis formam filius visibilis dicitur, secundum verò deitatis substantiam, inuisibilis prædicatur, vt Paulus multis in locis ostendit. Hæc est Apostolorum visua traditio. Hæc sancta & Apostolica mater omnium Ecclesiarum Christi Ecclesia, quæ per Dei omnipotentis gratiam à tramite Apostolicæ traditionis nūquam errasse probatur, nec ab hæreticis prauitatibus deprauata succubuit, sed vt in exordio normam fidei Christianæ perce-

Rom. 1.

Ecclesia Romana hæreticis prauitatibus nunquam polluta est.

SVMMA DEC.

pit ab authoribus suis, Apostolorum Christi principibus illibata manet, iuxta illud Lucę. 22. Ego rogavi pro te, vt non deficiat fides tua. 24. quęst. 1. A recta ergo fide.

Et supra in decretis Lucę papę.

Decreta Eutythianus Papę.

An. d. 276.
Eutythia.

Eutythianus primus, natione Tuscus, sedit anno vno. Papa. 26. sub Perro.

Hic temporibus suis per loca diuersa. 342. martyres propriis manibus sepeliuit. Qui etiam statuit, vt cum Dalmatica aut Golobio sepelirentur. Huius meminit Eusebius hist. ecclesi. lib. 7. cap. 7.

Fuit tempore
Aureliani.

Extat epistola eius prima ad Episcopos Beticę prouincię, in qua veritatem dominicę incarnationis explicat, quomodo sua proprietate vtriusque naturę Deus verus, & verus homo erat.

Extat altera ad Episcopos Sicilię, tantum continēs generales cōmonitiones ad fidē & pietatē pertinētes.

Extant decreta eius apud Gratianum. 20. q. 2. c. Statuimus.

Abbatissa p̄sumens velare v̄rginem, vel viduam, excommunicetur. Qui p̄nitentiam perituri agere noluerit, excommunicetur. 20. q. 1. Prędicandum.

Quam duxit fidelis ante baptismum, liberum est illi habere, vel non habere.
Contra ebrietatem.

In potestate fidelis erit, si quis gentilis gentilem uxorem duxerit ante baptismum, post baptismum eam habere, vel non habere. Et infidelem discedentem fidelis sequi non cogitur. 28. quęst. 1. Si quis gentilis.

Magnum malum ebrietatis, ex quo omnia vitia pullulant, Christianis modis omnibus cauere p̄cipimus. Qui autē hoc vitare noluerit, excōmunicandum esse decernimus, vsque ad congruam emendationem.

1. Thef. 5.

Idem Episcopi & Dei ministri non debent comestatoribus & vinolentiis nimis incumbere, considerantes sententiam Domini, dicentis: Attendite, ne grauetur corda vestra, &c. Lucę. 21. Moderatē enim cibum, & necessarium sumptum sumāt, vt (iuxta Apostolum) sobrii sint, & parati ad seruitium Dei.

Decreta Gaii Papę.

An. d. 284.
Gaius p̄t. 27.
Gradus, quibus ascenditur ad episcopatum.

Gaius natione Dalmata, sedit annos. 11. temporibus Diocletiani Imperatoris, cuius meminit Eusebius historia ecclesiasticę lib. 7. cap. 27. Papa. 27. sub Perro.

Hic cōstituit, vt omnes ordines in ecclesia fiscalē dēret. Si quis Episcopus fieri mereretur, primo fiat ostiarius,

rius, lector, exorcista, acolythus, deinde subdiaconus, diaconus presbyter: & exinde Episcopus ordinaretur.

Extat epistola eius elegantissima ad Felicem episcopum de veritate incarnationis dominicę, vbi ostendit primo quod nullus innocentis occisio fuerit redemptio mundi, nec alius debuit occisus quam suo fine per soluit, nisi filius hominis Iesus Christus, in quo omnes crucifixi, omnes mortui, omnes sepulti, omnes etiam sunt suscitati, de quibus ipse dicebat: Ego cum exaltatus fuero, &c. Ioan. 12. Vbi secundo postquam multa elegantissima collegit, subdit. Mundum Deo in Christo reconciliatum, vt nisi verbum dignaretur caro fieri, nulla caro posset saluari.

2. Cor. 5.

Decreta Marcellini Pape.

Marcellinus, natione Romanus, sedit annos. 9. tēpore Diocletiani, quo tēpore fuit persecutio magna, ita vt intra triginta dies. 17. milia hominum promiscui sexus per diuersas prouincias martyrio coronaretur.

An. d. 295.

Marcellinus

pont. 28.

Sub quo decima Christianorum persecutio fuit.

Et ipse Marcellinus ad sacrificium ductus est, vt thurificaret. Quod & fecit. Et post paucos dies penitentia ductus, ab eodem Diocletiano pro fide Christi cum Claudio & Cyrino & Antonino capite truncatus est, & martyrio coronatus. Iacuerunt verò corpora sanctorum in platea dies 30. iussu Diocletiani. Deinde Marcellus presbyter noctu collegit cum presbyteris & Diaconis, & cum hymnis sepeliuit.

Extat epistola eius prima ad Salomonē episcopum, in qua damnat errores quorundam dicentū Patrem maiorem esse filio, quia illi soli sacrificiū immolatur. Et quod filius nullam cum Patre communionem operum habeat. Et quod illud propheticum, Scient gētes, quoniam nomen tibi Deus, tu solus altissimus, de solo patre dictum sit. Psal. 82. Hęc refellit, adductis testimoniis satis idoneis sacrarum scripturarum.

Extat altera epistola ad Episcopos Orientales, soias monitiones generales continens.

Hic etiam Marcellinus conuictus est quod thurificasset in templo Isidis & Vesię, per Gaium & Innocentium Diaconos, & Vrbanum Castorsū, & Iuuenalem presbyteros, & per. 28. alios testes. Et tandem in synodo. 300. Episcoporum, & 30. presbyterorum caput cinere conuolutum habens, Marcellinus Episcopus vrbis

Marcellinus penitenti a deus à nemine hominum damnabilis, se damnauit. De eadem damnatione Marcellini pont.

D 5

Romę

S V M M A

Romæ voce clara clamans, dixit: Peccaui corā vobis, & non possum in ordine esse sacerdotum, quoniā auarus me corrupit auto. Et subscripserunt in eius damnationem & damnauerunt eum extra ciuitatem, dicens: Quia ore suo condemnatus est & ore suo anathematizatus accepit Maranatha. Nemo enim vnquam iudicauit pontificem, nec præsul sacerdotem suū, quoniam prima sedes non iudicabitur à quoquam. Tu eris iudex, ex te condemnaberis, tamen in nostra presentia. Tu enim iudex, tu reus. Hoc autem facto, Diocletianus (dum esset in bello Persarum) audiens quòd 300. Episcopi, & 30. presbyteri in eius damnationem conuenirent, iratus in eandem ciuitatem misit, & multos episcopos ad martyrii coronam traxit. Inter quos damnatus est & Marcellinus, & (vt tradunt multi) vacauit episcopatus eius annos 7. De cōdemnatione Marcellini est fermè inexplicabilis scriptorum differentia. Diximus certiora in controuersia quarta.

Concilium Ancyranum post tempora Marcellini Papæ celebratum parum ante Nicænum conciliū circa annum Domini 308. Sub quo Cæsare, ex scriptoribus constare non potest. Fuit prouineiale concilium, sed receptum in 6. synodo generali Cōstantinopoli in Trullo celebrata, vt patet ex 2. Canone sextæ synodi.

Hoc conciliū vocatur à Gratiano in decretis Anchyritanum, ab aliis Anquiranum. Cui interfuerunt aliqui Episcopi qui etiam affuerunt in concilio Nicæno.

Continet Canones Generales 24. contra eos qui inuiti vel diis thurificabant, vel immolabant.

Cap. 1. De presbyteris, qui immolauerunt tempore persecutionis.

Ancyranum melius dictum ab Ancyra ciuitate sita in Gallia.

D. 50. presbyteros qui.

Presbyteros qui immolauerunt, & postea certamen iterum inierunt, si hoc ipsum ex fide, & non aliquo argumento sibi met præparantes egerunt, vt iterum teneri viderentur, aut tormentis subici putentur, tanquā inuiti, si ex fide ergo luctati sunt, & non ex compachio ad ostentationem vt caperentur, ipsi fecerunt, hos placuit honorem quidem sedis propriæ retinere: offerre autem illis & sermonem ad populum facere, aut aliquibus sacerdotalibus officiis fungi non liceat.

Cap. 2. De Diaconis qui immolauerunt.

D. 50. presbyteros qui.

Diaconi similiter qui immolauerunt, postea autem iterum

Iterum reluctati sunt, illum quidem honorem habere oportet. Cessare verò debent ab omni sacro, ita ut nec panē nec calicē offerant, nec pronuntient: nisi fortē aliqui Episcoporū consēti sint laboris eorū, & humilitatis & mansuetudinis, & voluerint eis aliquid amplius tribuere vel adimere. Penes ipsos ergo erit de his potestas.

Cap. 3. De his qui ex fuga comprehensi sunt.

Qui fugientes timore persecutionis comprehensi sunt, vel à familiaribus, seu à domesticis traditi, & vel bona propria amiserunt, vel sustinuerunt tormenta, vel etiam carceribus inclusi sunt, & tamen proclamauerūt se esse Christianos, quin etiam perseuerāte violentia ad id usque perducti sunt, ut manus eorum apprehensas, & violenter attractas, super sacrificia imponerēt, illis licet perseuerantibus in fide & Christianos se esse vociferantibus, hoc ergo quod eis inuitis & aliis cogentibus contigit, si luctu & mœrore animi acerbè se ferre demonstrent ipsiq; humili per bonam conuersationem habitu incedentes dolere se quòd inuiti coacti sunt doceant, hos tanquam inculpatos à communione non verari. Si autem iam prohibiti sunt ab aliquibus à communione, maioris diligentia & inquisitionis causa, aut per aliquorum ignorantiam, statim recipi oportet. Hoc autem obseruari conuenit & de clericis & laicis omnibus. Laicos sanè qui in similes necessitatis causas inciderūt, tanquam si nihil peccauerint, maximè si eos probabilis vita commendet, ad ordinationem recipi placuit.

Cap. 4. De his qui in locis idolorum cœnauerunt.

De his qui sacrificare coacti sunt, insuper in templis idolorum cœnauerunt, si qui eorum cum habitu cultiore ad templa perducti sunt atq; ibi pretiosiori veste adhuc mutata, cœnæ participes facti sunt idolorū, indifferenter sumentes omnia quæ fuerunt apposita, placuit eos inter audientes vno anno constitui, tribus autem aliis annis agere pœnitentiam. Sed ex ipso triennio per biennium tantummodo orationi communicare, tertio autem reconciliari sacramentis.

Cap. 5. De his qui in locis idolorum manducauerunt.

Quotquot autem ascenderunt templa cum veste lugubri, & recumbentes inter alios manducauerunt, sientes: si compleuerint pœnitentiam triennii temporis, sine oblatione suscipiantur ad communionem, id est, ut ipsi oblatio-

SVMMA DEC.

oblationem non offerat. Si autem perducti ad templa non manducauerint, biennio maneant in pœnitentia. Tertio verò anno communicent, sed sine oblatione, vt dictum est: In quarto autem anno perfectionem suam recipiant. Episcopum autem hanc habere licentiã oportet, vt perfecta singulorum conuersatione, non in regulamq; conuersationis attribuat, id est, vt humanius agens secundum vitæ modum, tempus alicui pœnitentię breuiare, aut etiam prolixius, quod correctioni necessarium viderit, addere. Discutiatur autem omnium horum & præcedens vita, & posterior, & ita circa eos sacerdotalis se humanitas moderetur.

Cap. 6. De his, qui timore, ritus Gentilium peregerunt.

De his qui minis tantum cesserunt, aut bonorum ablatione, aut transportationis pœna deterriti sacrificauerunt, & nunc vsque non pœnituerunt, neque conuersi sunt, modo autem, id est, tempore huius synodi se obtulerunt cõuersionis suæ consilium cupientes, placuit eos vsque ad magnum diem inter audientes suscipi, ac pœnitentiam agere triennio, & post duos alios annos sine oblatione communicare, & ita demum sex annis completis ad perfectum peruenire. Quòd si aliqui ante hoc concilium suscepti sint ad pœnitentiam, ex illo tempore imputabitur eis initium sexennij constituti. Quòd si aliqui horum quodlibet mortis periculũ aut ex ægitudine, aut ex aliqua causa acciderit, his communio propter viaticum iuum non negabitur.

Cap. 7. De his qui frequenter idolis immolauerunt.

De his qui in festis diebus paganorum, in remotis eorum locis conuiuia interfuerunt, & suas nihilominus epulas ibidem portauerunt, & comederunt: placuit, vt post biennij pœnitentiam suscipiantur, ita tamen, vt vtrum aut cum oblatione recipiendi sint, an ad solam cõmunionem admitti debeant, vnusquisq; Episcoporum examinet vitam eorum, & præterita ac presentia, debita cõsideratione perpendat.

Cap. 8. De his qui vi coacti idolis immolauerunt.

Hi autem qui secundò vel terciò sacrificauerunt vi coacti, quatuor annis sese ad pœnitentiam submittant, duobus autem aliis sine oblatione communicent, septimo anno perfectionem recepturi communionis.

Cap. 9. De his qui aliis sacrificandi causam attulerunt.

Quot-

Quotquot autem non solum à fide Dominica
uiauerunt, sed etiam insurrexerunt in alios, & fratri-
bus persuaserunt, & rei facti sunt persuasionis, hi per
triennium quidem inter catechumenos habeantur.
Per aliud autem sexennium pœnitentiæ recipiant lo-
cum, alio verò anno, id est, decimo communionem si-
ne oblatione recipiant, vt completo decennio perfe-
ctione fruantur. Ideò autem ipso tempore etiam vita-
eorum & conuersatio consideranda est.

Cap. 10. De Diaconis protestantibus cum ordinantur.

Diaconi quicumq; cum ordinantur, si in ipsa ordina- *d. 28. Diacon.*
tione protestati sunt dicentes velle se habere vxores,
nec posse se continere, hi postea si ad nuptias venerint,
maneat in ministerio, propterea quòd his Episcopus
licentiam dederit. Quicumq; sanè tacuerunt, & susce-
perunt manus impositionem, professi continentiam, si postea
ad nuptias venerint, à ministerio cessare debent.

Cap. 11. De desponsatis puellis.

Desponsatas puellas, & postea ab aliis corruptas, pla- *27. q. 2. Despo-*
cuit crui, & his reddi quibus fuerat ante desponsatæ, *ñatas puellas.*
etiã si à raptoribus florè pudoris sui amisisse cõstitit.

Cap. 12. De his qui ante baptismum sacrificauerunt idolis.

Eos qui ante baptismum sacrificauerunt, & postea
baptismum consecuti sunt, placuit ad ordinem pro-
moueri, tanquã ab omni crimine lauacri salutaris san-
ctificatione purgatos.

Cap. 13. De Corepiscopis & eorum potestate.

Vicariis Episcoporum (quos Græci Corepiscopos
vocant) non licere vel presbyteros vel Diaconos ordi-
nare, sed nec presbyteris ciuitatis sine Episcopi præ-
cepto amplius aliquid imperare, nec sine autoritate li-
terarum eius in vnaquaque parochia aliquid agere.

Cap. 14. De presbyteris à carnibus se abstinentibus.

De his qui in clero sunt Presbyteri vel Diaconi, &
abstinent à carnibus, hoc placuit statui, vt non eas tan-
quam immundas contemnant, sed contingant. A qui-
bus quidem qui se abstinere volunt, habeant potesta-
tem, ita tamen vt si quando cum oleribus coquantur,
eadem tanquã carnibus polluta hõ iudicêt, sed ex his
cibum assument, quãuis à carnibus se abstineant. Quod
si in tantum eas immundas & abominabiles iudicave-
rint, vt nec olera quæ, cum carnibus coquantur, estimet
comeden-

S V M M A

comedenda, tanquam non consentientes huic regulæ, cessare eos oportet & à ministerio, & ordine suo. Si quis autem huius regulæ monitis non obedierit, sed carnes (vt dictum est) immundas & abominandas existimauerit, cessare debet ab ordine suo.

Cap. 15. Non debere presbyteros ecclesiastica iura vendere.

l. 4. 2. Si qua.

Si qua de rebus ecclesiæ, cum Episcopus non est, presbyteri vendiderint, placuit, rescisso contractu, ad ius ecclesiasticum reuocari. In iudicio autem erit Episcopi, si constitutum pretium debeat recipi, nec ne, propter quod sæpè contingit distractarum rerum redditus ampliore summa pro accepto pretio reddi.

Cap. 16. De his qui irrationabiliter vixerint.

De his qui irrationabiliter versati sunt, siue versantur. Quotquot ante vigesimum ætatis suæ annum tale crimen commiserint, quindecim annis exactis in pœnitentia, comunionem mereantur orationum. Deinde quinquennio in hac cõmunionem durantes, nunc demum oblationis sacramenta contingant. Discutatur autè vita eorum, quales tempore pœnitentis existerint, & ita misericordiam consequantur. Quod si inexplabiliter his hæserint criminibus, ad agenda pœnitentiam prolixius tempus insulant. Quotquot autem peracta viginti annorum ætate, & vxores habentes, hoc peccato prolapsi sunt, viginti quinque annis pœnitentiam gerentes in communionem suscipiantur orationum. In qua quinquennio perdurantes, tunc demum oblationis sacramenta percipiant. Quod si qui & vxores habentes, & transcèdentes quinquagesimum annum ætatis, ita deliquerint, ad exitum vitæ communionis gratiam consequantur.

Cap. 17. De his qui ad antedicta peccata induxerint.

Hos eisdem sanè non solum leprosos crimine hulusi modi factos, sed & alios isto suo morbo replentes, placuit inter eos orare, qui tempestate iactantur, qui à nobis Energumeni intelliguntur.

Cap. 18. De his qui ad Episcopatum promoti sunt, nec crepti.

l. 92. Si qui episcopi.

Si qui Episcopi suscepti non sunt à diœcesi in qua fuerant denominati, cõpellantur ad eãdem iudicis edicto redire. Quod si voluerint alias ecclesias occupare & vim

& vim facere aliis Episcopis quos ibi inuenierint seditiones excitado aduersus eos, hos segregari oportet. Quod si voluit in presbyterio in ecclesia vbi prius fuerat, tanquam presbyteri residere, non repellatur a propria dignitate. Quod si etiam ibi seditiones concitare probatur Episcopis ibidem constitutis, segregari eos necesse est, & nihilominus presbyteri dignitate priuari.

Cap. 19. De his qui virginitatem profitentur.

Quotquot virginitatem pollicitam preuaricati sunt professione contempta, inter digamos. i. qui ad secundas nuptias tranfierunt, haberi debent. Virgines autem puellas, quae tanquam sorores cum nonnullis viris habitare volunt, ab eorum consortio prohibemus.

17. q. 2. 1.
De i. quot virginitatem.

Cap. 20. De adulteris & eorum penitentia.

Si quis adulterium commiserit, septem annis in penitentia completis, perfectioni reddatur secundum pristinos gradus,

Cap. 21. De mulieribus quae partus suos in fornicatione necant.

De mulieribus quae fornicantur, & partus suos necant, sed & de his quae agunt secum, vt vtero conceptus excutiantur, antiqua quidem definitio est, vsque ad exitum vitae eas ab ecclesia remoueri. Humanius autem nunc definimus, vt eis decem annorum tempus tribuatur.

Cap. 22. De homicidiis.

Qui voluntarie homicidium fecerint, ad penitentiam quidem iugiter se submittant. Circa autem exitum vitae comunione digni habeantur. Eos vero qui non voluntarie, sed casu homicidium fecerint, prior quidem regula post septem annorum penitentiam comunione sociauit secundum gradus constitutos. Haec vero humanior definitio quinquennii tempus tribuit.

d. 50. 800
verò qui.

Cap. 23. De his qui diuinationes expetunt.

Qui auguria, vel auspicia, siue somnia, vel diuinationes quauislibet secundum morem Gentilium obseruat, aut in domos suas huiusmodi homines introducunt in exquirendis aliquibus arte malefica, aut vt domos suas lustrent, confessi, quinquennio penitentiam agant secundum antiquitus constitutas regulas.

26. q. 2. 1. 1.
diuinationes.

Cap. 24. De his qui virginum corruptionibus consentiunt.

Si quis sponfam habens, sorori eius forsitan intulerit violentiam, eius inhaerit, tanquam suae, haec autem decepta,

SVMMA DEC.

decepta, postea vxorem duxerit desponsatam, illa vero quæ vitium passa est, torré necem sibi intulerit, omnes hi qui facti huius sunt cōscī, decem annis in pœnitentiam redigantur secundum Canones constitutos.

In eodem concilio mandatur decreto generali, vt Episcopi, eorumq; ministri studeant perniciosam & à diabolo inuentam maleficam artem & fortilegam penitus è parochiis suis eradicare, & ab ecclesia eiicere, iuxta illud Pauli: Hæreticum hominem post, &c.

Ad Tit. 3.

De maleficis
mulieribus.

Ibidem Quod sceleratæ quædam mulieres dæmonum illusionibus seductæ, nocturnis horis cum Diana paganorum dea, & innumera multitudine mulierum credunt se equitare super quasdã bestias, & multa terrarum spatia pertransire, quæ falsa opinione deceptæ, hæc verà esse credunt, & credendo à recta fide deuiant.

1. Cor. II.

Ideo sacerdotes per ecclesias sibi cōmissas populo prædicare debent hæc omnino esse falsa, & à maligno spiritu talia phâsmata mentibus fidelium irrogari. Si quidem Satanas transfiguratur se in angelum lucis, & cum mentem cuiusq; mulierculæ ceperit, & hanc sibi per infidelitatem subtugauerit, illico trāsformat se in diuersarum personarum species atq; similitudines, & mentem quam captiuam tenet, in somnis deludens, modò læta, modò tristia, modò cognitæ, modò incognitæ personas ostendens, per deuia quæq; deducit. Et cum solus Spiritus hoc patitur, infidelis mens hæc non in animo, sed in corpore opinatur euenire: cum Ezechiel propheta visiones Domini nō in corpore, sed in spiritu vidit. Ioannes Sacramentum Apocælypsis in spiritu non in corpore vidit. Et Paulus non auder dicere se raptum in corpore. Omnibus itaque publicè annuntiandum est, quod qui talia, & his similia credit, fidem perdit. Subscripterūt octodecim Episcopi, qui in eo concilio conuenerunt.

Apoc. 1.

2. Cor. 12.

Decreta Marcelli Pape.

an. d. 304.
Marcellus
pont. 29.

Marcellus Romanus, sedit annis quinque. Hic à Maxentio comprehensus, vt negaret se esse Episcopum, & sacrificiis se humiliaret dæmoniorum. Qui semper contemnens & deridens dicta Maxenti dam-natus est in Cacabulum: vbi dum multis diebus seruiret, orationibus & ieiuniis Domino deseruire nō cessabat. Mense verò nono venerunt clerici eius omnes, & cruerunt

Marcellus Cardinalis
an. d. 304.
pont. 29.

eruerit eum noctu de Cacabulo. Et matrona Lucina vidua suscepit beatum virū, quæ domum suā nomine tituli beati Marcelli dedicauit, vbi die noctęq; hymnis & orationibus domino Iesu Christo confitebantur.

His auditis à Maxentio, tenuit iterum beatum Marcellum, & iussit in eadem ecclesia iterum plateas exteri, vbi ibidē animalia Cacabuli congregata staret, & ipsis beatus Marcellus deferuaret. Qui tādē in seruitio animalium nudus amictus cilicio defunctus est.

Extat epistola eius decretalis ad Episcopos Antiochenæ prouinciæ. Vbi primò definit de primatu ecclesiæ Romanæ, ad quam omnes quasi ad caput iuxta Apostolorū sanctiones, Episcopi iussugere, eamq; appellare debent, vt inde accipiant liberationem, vnde acceperunt informationem, & consecrationem. Cui cessit Antiochena quæ olim erat prima.

Abeisdem constitutum est, vt nulla synodus fieret præter eiusdem sedis auctoritatem.

Extat alia eius epistola ad Maxētium tyrannū, qua commonet vt cesset seruire aduersus Christi fideles.

Extat eiusdem decretum 20. q. 1. Illud autem statutum esse censemus, vt si in iuniori ætate filij monasterio oblati fuerint, vel sacram tonsuram vel velamina susceperint, dignum duximus, vt decimoquinto anno à Prælatiis moniti verbis, inquirantur, vtrū in ipso habitu permanere cupiāt, an nō. Si verò permanere professi fuerint, vterius pēnitendi locū minimè amplecti possunt. Si verò ad secularem habitum reuertirint, redcundi licentia nullo modo denegetur, quia factis inutile est vt coacta seruitia Domino præstentur.

Decreta Eusebii Papæ.

Eusebius Græcus, sedit annos sex temporibus Constantiniani. Fuit sub Petro. 30. Papa.

Sub hoc crux Domini nostri Iesu Christi. 5. nonas Maij inuenta est, & festum de ea celebrandum instituit, vt habetur in epistola eius tertia ad Episcopos Tusciæ & Campaniæ prouinciæ.

Ibidem definit Hæreticos in sanctę Trinitatis nomine credentes, & sub hac inuocatione baptizatos, per solam manus impositionem reconsiliandos. Ibidem, manus impositionis sacramentum magna veneratione tenendum est, quod ab aliis perfici nō potest,

De primatu ecclesiæ Romanæ.

2. q. 6. ad Romanam.

Concilium absque Rom. pont. auctoritate irritum.

an. d. 309.

Eusebius

pont. 30.

De consec.

d. 3. c.

Crucis domi.

De con. d. 5.

Manus quo-

que. De sacra-

mento confir-

mationis.

E nisi

SYMMA DEC.

nisi à summis sacerdotibus, nec tempore Apostolorum ab aliis quàm ab ipsis Apostolis legitur aut scitur esse peractum. Nam si aliter præsumptum fuerit, irritum habeatur & vacuum, nec inter ecclesiastica vnquam reputabitur sacramenta.

27.9.2. De-
sponsatam.
De cõf. d. 2.
Consulto.

Quibus vesti-
bus sacrificiũ
altaris offe-
rendum.

De con. d. 5.
Ieiunia.

Præscribitur
qualis debet
esse mensa
episcoporum.

an. d. 311.
Melchiades

pons. 31.
De primatu
Petri.

Mat. 16
An baptisimus
sa. ramentum
maius sit,
quàm con-
firmatio.

De cõf. d. 5. c.
Spūs sanctus.

Decretum est ab eodem, desponsatam puellam non licere parentibus aliĩ viro tradere. Licet tamẽ illi monasterium sibi eligere, si voluerit.

Quod consulto omnium statuimus, sacrificium altaris non in serico panno aut tincto quisquam celebrare præsumat, sed in puro lineo ab Episcopo consecrato. Sic corpus Domini nostri Iesu Christi in synagoga munda sepultum fuit.

Ibidem, Ieiunium ecclesiæ à sacerdotibus constitutum, sine necessitate rationabili non soluatur.

Idem, oportet Episcopum moderatis epulis contentum esse, suosq; conuiuas ad comedendum & bibendum non vrgerè, quin potius sobrietatis præbeat exemplum. Remoueantur ab eius conuiuio cuncta turpitudinis argumenta; non ludrica spectacula, non fatuorum stultiloquia, non scurrilium admittantur præstigta. Adsint peregrini & pauperes & debiles, qui de sacerdotali mensa Christum benedicentes, benedictionem percipiant. Recitetur sacra lectio, subsequatur viuæ vocis exhortatio, vt nõ tantum corporali cibo, imò verbi spiritualis alimento conuiuantes se refectos gratulètur, vt in omnibus honorificetur Deus per Iesum Christum Dominum nostrum.

Extant aliæ duæ Epistolæ eiusdem. Vna ad Episcopos Galliæ, altera ad Episcopos Ægypti.

Decreta Melchiadis Pape.

Melchiades Apher, sedit annos tres, Papa. 31. Hic cõstituit vt die dominica, & quinta feria ieiunium nullus fidelis ageret, quia eos dies pagani, quasi sacrum ieiunium celebrabant.

Extat epistola eius ad Episcopos Hispaniæ, in qua primũ docet quòd inter beatos Apostolos fuit quædã discretio potestatis. Et licet cunctorũ par electio foret, beato tamen Petro cõcessum est vt aliis præmineret.

Ibi respondet ad quæstionem, scilicet, vtrũ sit maius sacramentum manus impositio i piscoporũ, an baptisimus, dicēs: Scitote vtrumq; magnum esse sacramentum.
Et sic

Et sicut vnum à maioribus fit, quod à minoribus perfici non potest, ita & maiori veneratione tenendum est. Sed ita cōiuncta sunt hæc duo sacramenta, vt ab inuicem, nisi morte præueniēte, nullatenus possint segregari, & vnum sine altero ritè perfici non potest. Nam (præueniente morte) vnum saluare sine altero potest, aliud autem nō potest. Ex quibus colligitur quod baptismus est maioris necessitatis, manus verò impositio maioris dignitatis ex ministro.

Ibi distinguit effectus virtutis sacramenti: quia in baptismo regeneramur ad vitā, post baptismum verò cōfirmamur ad pugnam. In baptismo abluimur: post baptismum roboramur. Et quanuis transitoris sufficiant regenerationis beneficia, victuris tamen necessaria sunt confirmationis auxilia. Nam regeneratio per se saluat mox in pace beati sæculi recipiendos, confirmatio verò armat & instruit ad agones mundi huius & prælia reseruandos. Qui autem post baptismū cum acquisita innocētia immaculatus peruenit ad mortē, cōfirmatur morte, quia nō potest peccare post mortē.

Ad hoc profuit Apostolis aduentus Spiritus sancti, quia ante descensum sancti Spiritus vsq; ad negationem Apostoli deterrētur, post visitationem verò eius vsq; ad mārtyrium cōtemptu salutis armantur. Igitur secundum hoc per Christi redimimur, per sanctum verò Spiritum dono sapientiæ spiritualis illuminamur, ædificamur, erudimur, instruimur, cōfirmamur, vt illam sancti Spiritus vocē audire possimus. Intellectum tibi dabo, & instruante in via hac qua gradieris, Psal. j. De consecratione dist. 5. cap. Spiritus sanctus.

Sub hoc congregatum est conciliū Neocæsariense parum ante Nicænum, quoniam idem Episcopus reperitur hic & illic assignatus. Est verò ciuias Neocæsariensis clara, nunc Trapezuntium, imperij Turcici sedes, ante captā Constantinopolim in prouincia Capadocia, in qua Patres 17. cōuenerunt. In cōcilio Neocæsariensi, adfuit Episcopus Lonus & in cōcilio Nicæno. De hoc scribit Gratianus di. 14. Sub quo Cæsare celebratum fuerit, ex scriptoribus cōstare non potest.

Habet conciliū Canones 14. parum ad hæc tempora pertinentes.

Probauit Canones huius concilij 6. synodus Constantinop.

E. 2

stantinop.

*Concilium
Neocæs. sub
Melch. pont.*

SVMMA CONC.

stantinop. in Trullo celebrata, vt ex secundo canone
 editionis Græcæ constabit.

Cap. 1. De Presbyteris quòd vxores ducere non debent.

Canones Neo-
 cæsa concilii.
 d. 25. pres-
 byter.

Presbyter si vxorem duxerit, ab ordine suo illum
 deponi debere. Quòd si fornicatus fuerit, vel
 adulterium commiserit, extra ecclesiam abiici, & ad
 pœnitentiam inter Laicos redigi.

Cap. 2. De muliere quæ duobus fratribus nupsit.

Mulier, si duobus nupsit fratribus, abiiciatur vsq;
 in diem mortis. Sed propter humanitatem in extre-
 mis suis, sacramentis reconciliari oportet, ita tamen
 vt si forte sanitatem recuperauerit, matrimonio solu-
 to, ad pœnitentiam admittatur.

Cap. 3. De mulieribus.

31. q. 1. De his
 qui frequenter.

De his qui frequenter vxores ducunt, & de his quæ
 sæpius nubunt, tempus quidem pœnitentiæ his consti-
 tutum manifestum est. Sed conuersario & fides eorum
 tempus abbreviat.

Cap. 4. De concupiscentia non consummata.

Si quis concupita muliere, etiam si concubitus eius
 desiderium habeat, non autè subsequatur effectus, ma-
 nifestum est huc fuisse per diuinam gratiã liberatum.

Cap. 5. De catechumenis peccantibus.

Catechumenus, id est, audiens, qui ingreditur in
 Ecclesiam, & stat cum catechumenis, si peccare fuerit
 visus, figens genua, audiat verbum, vt se absteineat ab
 illo peccato quod fecit. Quòd si in eo perdurat, abiici
 omnino debere.

Cap. 6. De prægnantibus baptizandis.

De prægnantibus, quòd oportet eas baptizari quãdo
 volût. Nihil enim in hoc sacramêto cõmune est paritu-
 ræ, & illi qui de eius vtero fuerit editus, quia vniuscui-
 usque in illa confessione libertas arbitrii declaratur.

Cap. 7. Presbyteros in secundis nuptiis non debere orare.

32 q. 2. De
 bis qui.

Presbyterum cõuiuio secundarum nuptiarum inter-
 esse nõ debere, maximè cum præcipiatur secundis nu-
 ptiis pœnitentiam tribuere. Quis ergo erit presbyter,
 qui propter conuiuium illis consentiat nuptiis?

Cap. 8. Vxor adulteræ virum clericum fieri non debet.

14. d. Si cuius
 vxorem.

Si cuius vxorem adulterium commisisse, cum esset
 laicus, fuerit comprobatum, hic ad ministerium eccle-
 siasticum admitti nõ potest. Quòd si in clericali iam
 consti-

constituto eo, adulteravit, dato repudio, dimittere eam debet. Si vero retinere eius consortium velit, non potest suscepto ministerio perfrui.

Cap. 9. De Presbyteris, corporali peccato preoccupatis.

Qui admisit corporale peccatum, & hic postea presbyter ordinatus est, si confessus fuerit quod ante ordinationem suam peccauerit, non quidem offerat, maneat tamen in aliis officiis propter eius studij utilitatem. Nam cætera peccata censuerunt plurimi, etiam ordinatione priuari. Quod si de his non fuerit confessus, nec ab aliquibus potest manifestè conuinci, huic ipsi de se potestas est committenda.

15. d. 8. *Qui admisit.*

Cap. 10. De diaconis similiter.

Similiter & diaconus si in eodem culpæ genere fuerit inuolutus, sese à ministerio cohibebit.

ibidem.

Cap. 11. Quo tempore conueniat presbyterum ordinare.

Presbyter ante triginta annorum ætatem non ordinetur, quãuis sit probabilis vitæ, sed obseruet usque ad præfinitum tempus. Dominus enim trigesimo anno baptizatus est, & tunc prædicauit.

d. 78. *Presbyter ante.*

Cap. 12. De his qui in ægritudine baptismum consequuntur.

Si quis in ægritudine constitutus, fuerit baptizatus, presbyter ordinari non debet. Non enim fides illius voluntaria, sed ex necessitate est, nisi forte postea ipsius studium & fides probabilis fuerit, aut hominum raritas cogat.

d. 57. *Si quis in ægritudine.*

Cap. 13. De presbyteris alterius regionis.

Presbyteri, qui conregionales sunt, in Ecclesia præsentibus Episcopis vel presbyteris ciuitatis offerre non possunt, nec dare panem sanctificatum, nec calicem porrigere. Quod si absentes sint ciuitatis sacerdotes, & fuerint inuitati ad dandam orationem, soli debebunt dare. Vicarij autem Episcoporum (quos Græci Corepiscopos vocant) constituti sunt quidem ad exemplum septuaginta seniorum, sed tanquam cōsacerdotes propter sollicitudinem & studium quod in pauperes agunt, offerant, & honorabiles habeantur.

Cap. 14. De numero certo diaconorum.

Diaconi, septem esse debent secundum regulam, quantumuis non magna sit ciuitas. Regulæ autem authoritas ista est. Quod & liber Act. Apostolorum insinuat.

d. 93. *Diaconi. 7.*
Act. 6.

SVMM A D E C.

Decreta Syluestri Papæ.

*an. d. 319.
Syluester
pont. 2.*

Syuefter natione Romanus, scdit annis 23. Tempo-
ribus Constantini, suit exul in monte Soraete, perse-
cutiones fugiens Imperatoris, vbi in cauernis petra-
rum cum suis clericis latirabat.

Postmodum rediens cum gloria, baptizauit Con-
stantinum, quem Dominus curauit à lepra in bap-
tismo, quoniam fugerat superstitionem idolorum, cui
consignatione sancti spiritus adhibuit sancti Chris-
matis vnctione, dicēs: Signet te Deus sigillo fidei sue,
in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, in con-
signatione fidei, Amen. Quæ forma parum immuta-
ta, nunc seruatur in sacramento confirmationis.

Hæceadem refert Constantinus in edicto suo ge-
nerali de conuersione sua ad fidem Christi.

*Nicænum cō-
cilijum sub
Syluestro pōt.*

Huius temporibus factum est concilium in Nicæa
Bithyniæ, vbi congregati sunt 318. Episcopi Catholici,
qui exposuerunt fidem integram, sanctam, Catholi-
cam & immaculatam. Et dānauerunt Arrium, Photi-
num, & Sabelliū. Et in vrbe Roma congregauit ipse
cum concilio Augusti Episcopos. 277. & damnauit ite-
rum Calixtum & Arrium, Photinum & Sabellium.

Hic constituit, vt baptizatum liniat presbyter
Chrismate leuatus de aqua, propter occasionem tran-
situs mortis.

Idem constituit vt sacrificium altaris non in serico,
nec in panno tincto cōsecraretur, nisi tantum in lineo
ex terra procreato, sicut corpus Domini nostri Iesu
Christi in syndone lineæ & munda sepultum fuit.

Constituit idem, vt presbyter. Arrianum resipiscen-
tem non susciperet, nisi Episcopus loci designati.

Constituit & Chirilina ab Episcopo confici: & prui-
legium Episcopis contulit, vt baptizatum consignent
propter hæreticam suasionem.

Hic constituit, vt nullus Laicus crimen clerico au-
deat inferre.

Idem, vt Diaconi Dalmaticis in ecclesia vterentur,
& palla lino stima læua eorum tegetur.

Idem constituit, vt nullus clericus propter quamli-
bet cauiam in curiam introiret, nec ante iudicem cin-
ctum causam diceret, nisi in ecclesia.

Referunt etiam huius temporibus Constantinum
Roma-

Romanam dotasse ecclesiam, & multas constituisse
Basilicas, quas ornauit magnificentissima largitione
auri & argenti.

In prætatione Nicæni Concilii, primùm notatur il-
lud, quod Ecclesia Romana nullis synodictis decretis
prælata est cæteris ecclesiis, sed euangelica voce Domini
& Saluatoris nostri primarum obrinuit, vbi dixit bea-
to Petro Apostolo: Tu es Petrus. Et adhibita est etiam
societas in eadem Romana vrbē beatisissimi Apostoli
Pauli, qui vno die, vnoq; tēpore gloriosa morte cum
Petro sub Nerone agonizans, coronatus est. Et ambo
pariter Ecclesiam Romanā Christo Domino cōsecra-
runt, aliisq; omnibus vrbibus in vniuerso mūdo eam
sua præsentia, atq; venerando triumpho prætulerunt.
Vnde prima sedes est cœlesti beneficio, Romanæ eccle-
siæ. Secunda apud Alexandriam, à Marco euangelista
Petri discipulo consecrata. Tertia apud Antiochiam
vbi B. Petrus, priusquam Romam veniret, habitauit,
& Ignatium Episcopum constituit. Quarta apud Hie-
rosolyam, vbi Iacobus Apostolus est Episcopus ordi-
natus. Itaque secundum antiquorum patrum defini-
tionē, sedes prima Hierosolymis esse minimè dicitur,
ne fortè ab infidelibus aut idiotis sedes domini nostri
Iesu Christi (quæ in cœlo est) in terra esse putaretur.

De Origine Concilii Nicæni sub Cōstantino Augusto cōgregati.

Ruffini nobis decimus liber, qui coniunctus est no-
uem libris Ecclesiast. hist. quos Eusebius Cæsariensis
ædidit, necessario profertur ad mediū. Quia dubium
non est 318. sanctissimos patres ex vniuerso Orientali
etque Occidentali orbe in Nicæa Bithyniæ congre-
gatos, vt & Arrii impium dogma, Christi auxilio, fun-
ditus damnaretur, & salubri prouidentia constitue-
rent quid in sancta Catholica ecclesia debeat obser-
uari. Consule. c. 1. lib. 10. hist. eccle.

Etenim presbyter quidam apud Alexandriam, no-
mine Arrius, vir ipse & forma magis quàm virtute res-
ligiosus, sed gloriæ, laudisq; & nouitatis improbè per-
cipidus, praua quædam de Christi fide proferre, quæ
antèa in quæstionē nunquā venerāt, cepit. Abscindere
enim ac separare ab illa æterna & ineffabili Dei patris
substantia vel natura, filium conabatur. Quæ res in ec-
clesia plurimos cōturbabat, & à dulci mentis tranquillitate

*De primatu
Ecclesiæ Ro.*

Mat. 10.

litate dimouebat. Sed cum Alexander Episcopus, natura lenis & quietus, assiduís cõmonitionibus Arrium cuperet à prauo incepto & assertionibus impiis reuocare, nec tamẽ res ex lentẽtia procederet, & quod plerõsq; quodam cõtagio pestiferæ assertionis infecerat, non solum apud Alexandriam, verũ etiam per alias vrbes, prouinciasq; disperferat, perniciosum fore credens si dissimularet à talibus, plurimis cõsacerdotibus suis rem indicat. Quæstio latius innotescit, sermo vsq; ad aures religiosi principis (quippe qui omni studio & diligentia curaret, quæ nõstra sunt) peruenit. Tunc ille ex lententia sacerdotum apud urbẽ Nicæam Episcopale concilium conuocat, ibiq; Arrium trecentis decem & octo Episcopis residentibus adessẽ iubet, ac de eius propositionibus & quæstionibus iudicare. Sed in eo cõcilio admirabile factum principis nõ puto reticendum. Etenim quum ex omnibus penẽ locis Episcopi conuenissent, & diuersis ex causis inter se diuersa iurgia detulissent, interpellabatur frequenter à singulis. Offerebantur libelli, culpæ proferebantur, & magis ad hæc, quàm ad id, ad quod fuerat ventũ, animos dabant. At ille suscepit à singulis libellos, quos simul omnes in sinu suo continens, nec quod in eis continetur aperiens, ait ad Episcopos: Deus vos constituit sacerdotes, & potestatem vobis dedit de nobis quoq; iudicãdi: ideo nos à vobis rectẽ iudicamur: vos autem non potestis ab hominibus iudicari propter quod Dei solius inter vos expectate iudicium, vt & vestra iurgia quęcunq; sunt, ad illud diuinum referuentur examen. Vos enim nobis à Deo dati estis Dñ. Conueniens nõ est, vt homo iudicet Deos: sed ille solus, de quo scriptum est: Deus stetit in Synagoga Deorũ, in medio autem Deos discernit. Et ideo his omisfis, alia quæ ad fidem Dei pertinent, absque vlla animorum contentione discutit. Cum hæc dixisset, omnes simul quærimoniarum libellos iussit exuri, ne innotesceret vllĩ odium & suggillatio sacerdotum, &c.

Psal. 82.

In hoc etiam concilio adfuit Paphnutius, homo Dei, Episcopus Ægypti, in quo tanta inerat gratia, vt signa per eum nõ minus, quàm olim per Apostolos fierent. Vide lib. 10. eccle. hist. c. 4. & 5. vbi referuntur alia annotatione digna. Vide & historiam tripartitã, lib. 1. cap. 13.

cap. 13. & deinceps vsque ad. 21. vbi plurima notantur ad hoc concilium concernentia.

Interea per dies singulos agitabatur conuentus, neque facillè aut temerè de re tanta statuere audebant.

Euocabatur Arrius frequenter in cōcilium, & assiduo tractatu assertiones eius discutiebantur, & quid aduersum hæc teneri deberet ac statui, summa cum deliberatione quærebatur. Tandem post diutinum, multumq; tractatum placuit omnibus, ac velut vno cunctorum ore & corde decernitur, Homousion cōscribi debere, id est, eiusdem cum patre substantiæ filium confiteri, idq; firmissima omnium sententiâ pronuntiat.

Homousion.

Decem & septem soli tunc fuisse dicuntur, quibus Arrij magis fides placeret, extrinsecus creatum Dei filium, & nō ex ipsa patris deitate progenitum confirmantes. Defertur ad Constantinum sacerdotem cōcilij sententia. Ille tãquam à Deo prolatam veneratur. Cui si quis tentasset obniti, velut cōtra diuina statuta venientem, in exilium se protestatur acturum. Sex igitur soli cum Arrio se patiuntur expelli, reliqui verò vndecim consilio inter se habito acquiescunt ad subscribendum manu sola, nō mente. Cuius simulationis author præcipuè extitit Nicomediæ Episcopus Eusebius.

Pōst iidem patres ædiderunt canones 20. quos habes à Gratiano transcriptos in volumine decretorum variis in locis.

Athanasius Alexandrinus tradit 70. capitula decreta à Nicæno concilio, sed 20. tantum canones habet Ecclesia Romana, vt vult Stephanus Papa. Et habetur dist. 16. ca. Viginti. Quomodo alia nō extent, nescitur. Certum est Antiocheno concilio aliqua esse inserta, & nonnulla alia in Sardinense concilium translata, vt patebit ex canonibus prædictorum cōciliorum; & quedam alia in epistolis & decretis Iulij papæ 1.

Bona pars horum viginti canonum concilij Nicæni repetita est in concilio Arelaten. 2. & aliqui ex 70. quorum meminit Athanasius.

Regula siue canones Niceni concilii.

Itaq; cum conuenisset hoc sanctum & magnum cōcilium apud Nicæam Bithyniæ ciuitatem. Cōstantino Augusto & Licinio Cæsare, &c. decreta 303. statuta sunt ab Episcopis quæ infra scripta sunt, & ex Græco

in Latinum versa sermonem. Et placuit vt hæc omnia
mitterentur ad Episcopum vr̄bis Romæ Syluestrum.

Can. 1. De Eunuchis, & de his qui seip̄sos abscidunt.

d. 57. Si quis
à medicis.

SI quis in ægritudine vel à medicis sectus est, vel à
Barbaris castratus, placuit vt iste permaneat in cle-
ro. Si quis autem sanus seipsum abscidit, hic etiam si
est in clero, cessare debet, & ex hoc nullum talem oportet
ordinari. Sicut autem de his qui vel affectauerint hæc, vel ausi
sunt seip̄sos abscindere, hæc quæ diximus, statuta sunt, ita si
qui vel à Barbaris vel à dominis suis Eunuchi facti sunt, &
probabilis vitæ sunt, tales hos suscepit ecclesiastica regula
in clerum.

Can. 2. De his qui post baptismum statim ad clerum applicantur.

d. 48 Quoniam
mulla.

Quoniam multa, siue per necessitatem, siue ex qua-
cunque causa contra regulam gesta sunt, ita vt homines
ex vita gentili nuper adhuc catechizati vel instituti, statim
ad spiritualem baptismum venissent, & continuo cum baptizati
sunt, etiam ad Episcopatum vel presbyterium prouecti sunt. Recte
Igitur visum est, de cætero nihil tale debere fieri. Nam & tẽpore
opus est, vt sit catechumenus, & post baptismum multa pro-
batione indiget. Euidens nanque Apostolicum præceptum est,
dicens: Non neophytum, ne forte elatus in iudicium incidat,
& laqueum diaboli. Si verò procedente tempore, aliquod peccatum
admisserit, & conuictus duobus vel tribus testibus fuerit, cesset
à clero qui huiusmodi est. Si quis verò præter hæc facit tanquam
contraria statuti sancti Concilii gerens, ipse de clericatus honore
periclitabitur.

2. Tim. 3.

Can. 3. De subintroductis mulieribus

d. 32. Interdi-
xit. Et in dec.
suo lib. 3.

Omnibus modis interdixit sancta synodus, neque
Episcopo, neque presbytero, neque diacono, neque ulli
clericorum omnino licere habere secum mulierem extraneam,
nisi forte mater, aut soror, aut auia, aut amita, vel matertera
sit. In his nanque solis personis, & harum similibus, omnis,
quæ ex mulieribus est, suspicio declinatur. Qui autem præter
hæc agit, periclitatur de clero.

Can. 4. Qualiter Episcopi debeant ordinari.

d. 94. Episco-
pi ab omnib.

Episcopum oportet ab omnibus Episcopis (si fieri potest) qui sunt in
prouincia eius, ordinari. Si verò hoc difficile fuerit, vel aliqua
urgente necessitate, vel itinere

tinens longitudine, certè tres episcopi debēt in vnum esse congregati, ita vt etiam cæterorum, qui absentes sunt, consensum literis teneant, & ita faciant ordinationem. Potestas sanè, vel confirmatio pertinebit per singulas prouincias ad Metropolitanum episcopum.

Can. 5. De excommunicatis Clericis vel Laicis.

Seruetur & ista sententia, vt hi qui ab aliis excōmunicantur, ab aliis ad communionem non recipiantur. Requiritur sanè, si fortè aliqua indignatione, aut contentione, aut qualibet commotione Episcopi sui, excommunicati sint. Vt ergo digna hæc possint examinatione perquiri, rectè visum est, per singulos annos in singulis prouinciis bis in anno Episcoporum conciliū fieri, vt simul in vnum conuenientes ex communi prouincia, huiusmodi examinent quæstiones, vt ita demum hi qui ob culpas suas Episcoporum suorum offensas merito contraxerunt, dignè etiā à cæteris excommunicati similiter habeantur, quoulsq; in communi vel ipsi episcopo suo visum fuerit, humaniorem circa eos ferre sententiā. Habeatur autem semel cōcilium ante dies quadragesimæ, vt omnibus, si quæ sunt, simultatibus imputatis, mundū & solenne Deo munus possit offerri. Secundū verò agatur circa tēpus Autumni.

ii. q. 3. Seruetur ista sententia.

d. 18. Habeatur semel concilium.

Can. 6. De primatibus Episcoporum Metropolitanorum.

Mos antiquus perdurat in Ægypto, vel Lybia & Penapoli, vt Alexandrinus episcopus horum omnium habeat potestatem, quoniam quidē & Episcopo Romano* parilis mos est. Similiter autem & apud Antiochiam, cæterasq; Prouincias, honor suus vnicique seruetur ecclesiæ. Per omnia autem manifestū est, quòd si quis præter voluntatem & conscientiam Metropolitanani Episcopi fuerit ordinatus, hunc concilium magnum & sanctum censuit non debere esse episcopum.

d. 65. Mos antiquus.

d. 65. Illud generaliter.

Sanè si cōmuni omnium cōsensu rationabiliter probato secundum ecclesiasticam regulam, duo vel tres animositate ducti, per contentionem contradicant, obtineat plurimorum sententia sacerdotum.

d. 65. Sane si communi omnium.

* Nonnullis perperam visum est, quòd hic canon sextus pariter faceret Episcopum Romanum cum aliis Metropolitanis, quia dicit: Episcopo Romano parilis mos est. Sed licet hoc leue sit argumentum, vt eo ambigamus de re alioqui tam cognita & probata, consului varias editiones tam Græcas, quam Latinas in illis

S V M M A

illis si inscriberetur hic canon ad hunc modū: & in editione quædam Latina antiquissima, quæ exhibuit nihil reuerend. Marcell. Cardina. sanctæ Crucis amplissimus, & vnus ex tribus vicariis Apostol. sedis in Synodo Tridentina iuuentus dignissimus, sic habet sextus hic Canon. Mos antiquus perduret in Ægypto vel Lybia & Pentapoli, vt Alexandrinus Episcopus horum omnium habeat potestatem: quoniam quidem Metropolitanus Episcopo hoc idem moris est, &c. Hunc scrupulum lectori eximere libuit, ne in eum impingat.

Can. 7. De honore Episcopi Hierosolymis.

D. 65. quoniã mos antiquus.

Quoniam mos antiquus obtinuit, & vetusta traditio, vt Æliæ, id est, Hierosolymorum Episcopo honor deferatur, habeat consequenter honorem, manente tamen Metropolitanæ ciuitatis propria dignitate.

Can. 8. De Nouatianis.

1. qu. 7. Si qui voluerint.

Si qui voluerint venire ad Ecclesiam Catholicam ex Nouatianis, placuit sancto Cõcilio vt ordinentur, & sic maneant in clero. Ante omnia autẽ hanc habeãt ab eis confessionem, quã per scripturam exigì oportet, vt fateantur se cum omni consensu ecclesiæ Catholicæ statuta obseruaturos, id est, communicaturos se & his qui fortẽ secũdas nuptias experti sunt, vel his qui persecutionis tempore lapsi sunt. Quibus tamẽ lapsis pœnitentiæ modus, & tempus ascriptum est, vt in omnibus sequantur ea quæ in Ecclesia Catholica obseruantur. Et sicubi idem ipsi fuerint inuẽti, siue in vicis, siue in urbibus, clerici ordinati à Catholicis, sic etiam in clero persistant, vnusquisque tamen in suo ordine. Si verò Episcopus vel presbyter Ecclesiæ Catholicæ fuerit, ad quem aliqui ex his accedũt certum est quod Episcopus quidẽ Catholicus suã habeat dignitatem. Similiter autem presbyteri & Diaconi habeant. Hi verò qui ab istis veniũt, si fortẽ Episcopus fuerit, habeat sacerdotij dignitatem, nisi fortẽ placeat Catholico episcopo, concedere ei etiam Episcopalis nominis honorem. Si verò non placuerit, inueniat ei locum, vt sit in parochia Corepiscopus, aut in clero presbyter, vt in ciuitate vna nõ videantur duo Episcopi esse, & ille omnimodẽ in clero permanere videatur.

Can. 9. De presbyteris siue examinatione constitutis.

d. 81. Si qui sine examine.

Si qui sine examinatione promoti presbyteri sunt, & postea examinati confessi sunt peccata sua, & cum

con-

confessi fuissent, contra regulam ventientes homines manus eis temerè imposuerunt, hos Ecclesiasticus ordo non recipit. In omnibus enim quod irreprensibile est, defendit Ecclesia sancta.

Can. 10. De lapsis clericis ordinatis.

Quicumque ex lapsis per ignorantiam sunt ordinati, vel contemptu eorum, qui eos ordinauerunt, hoc non præiudicat regulæ Ecclesiasticæ. Cum enim comperum fuerit, deponantur. *d. 81. Quicumque ex.*

Can. 11. De his qui sponte lapsi sunt, qualiter debeant penitere.

De his qui præter necessitatem præuaricati sunt, aut propter oblationem facultatum, aut propter periculum, aut aliquid huiusmodi, quod factum est sub tyrannide Licinij, placuit sanctæ synodo, licet indigni sint misericordia, tamè aliquid circa eos humanitatis ostendi. Si quos ergo ex animo pœnitet, tribus annis inter pœnitentes habeantur. Si tamen fideles sunt, septem annis aliis inter pœnitentes sint, duobus autem annis iidè sine oblatione in oratione sola participant populo. Si qui verè per Dei gratiã vocati, primò quidem ostenderunt fidem suã, deposito militiæ cingulo, post hæc autem ad proprium vomitum reuersi sunt, vt & pecunias darent, & ambirent redire rursus ad militiam, isti decè annis sint inter pœnitentes post primum triennium quo fuerint inter audientes. Ab omnibus verò illud præcipuè obseruetur, vt animus eorum, & fructus pœnitentię attendatur. Quicumq; enim cū omni timore & lachrymis perseuerãtib; & operibus bonis conuersationem suam nõ verbis solis, sed opere & veritate demonstrant, cū tempus statutũ etiã ab his fuerit impletum, & orationibus iam cęperint communicare, licebit etiã Episcopo humanus circa eos aliquid cogitare. Qui verò indifferenter habuerint lapsum, & sufficere sibi quod Ecclesiam introierũt arbitrantur, isti omnimodo tempora statuta complebunt.

Can. 12. De excommunicatis à seculo exeuntibus.

De his verò, qui recedunt ex corpore, antiq; legis regula obseruabitur etiam nunc, ita vt si fortè quis recedat ex corpore, necessario vitæ suæ viatico non defraudatur. Quod si desperatus aliquis, recepta cõmunionem superuixerit, sit inter eos, qui sola oratione cõmunicant. De omnibus tamen his, qui à corpore recedunt *26. q. 6. De his 7. verò qui.*

S V M M A

dunt, in tradendo eis communionem & cura & probatio sint Episcopi.

Can. 13. De catechumenis.

Placuit huic sancto & magno Concilio, de catechumenis, qui lapsi sunt, ut tribus annis inter audientes verbum sint tantummodo, post hæc verò orent cum catechumenis.

Can. 14. De Diaconis, ne corpus Christi tradant presbyteris.

d. 91. Peruenit ad sanctum.

Peruenit ad sanctum Concilium, quòd in locis quibusdam, & ciuitatibus, presbyteris sacramenta diaconi porrigant. Hoc neque regula neque consuetudo tradidit, ut hi qui offerendi sacrificij non habent potestatem, his qui offerunt, corpus Christi porrigant. Sed & illud innotuit, quòd quidam diaconi etiam ante Episcopum sacramenta sumunt. Hęc ergo omnia amputentur, & accipiant secundum ordinem post presbyteros ab Episcopo, vel à Presbytero sacramentum communionem. Quod si nõ fuerit in præsentem vel Episcopus, vel presbyter, tunc ipsi proferant & ædant. Sed nec sedere quidem licet in medio presbyterorum diaconos. Si quis autem non vult his sufficiens esse, post hanc diffinitionem cesset esse diaconus.

Can. 15. De clericis temerè ab ecclesia recedentibus.

7. q. 1. non oportet episcopo corpus.

Propter multas perturbationes, & frequentes tumultus seditionum, quæ fieri solent, placuit omnimodo istam abscindi consuetudinem, quæ contra regulam est (sicubi tamè sit) id est, ne de ciuitate ad ciuitatem trãseat, vel Episcopus vel presbyter, vel diaconus. Si quis verò post hæc statuta sancti huius concilij tale aliquid agere tẽtauerit, infringatur omni genere huiusmodi conatus, & restitatur proprię ecclesię in qua ordinatus est.

Can. 16. De presbyteris vel clericis, qui ad alias ciuitates trãseunt.

9. q. 1. Si quis verò.

Si qui verò timorem Dei ante oculos non habentes, neque ecclesiastica statuta custodientes, recesserint ab ecclesia sua, siue presbyter, siue diaconus, vel in quocunque ecclesiastico ordine positi fuerint, nõ debent suscipi in aia ecclesia, sed cum omni necessitate cogantur, ut redeant ad ecclesiam suam. Quòd si permanerint, excommunicare eos oportet.

Can. 17. De clericis non ordinandis sine consensu sui Episcopi.

d. 21. Si quis ecclesia fuerit.

Si quis ausus fuerit aliquem, qui ad alterum pertinet, ordinare in sua ecclesia, cum non habeat consensum

sum Episcopi ipsius, à quo recessit clericus, irrita erit huiusmodi ordinatio.

Can. 16. De clericis vsuras accipientibus.

Quoniam multi clerici auaritiæ causa turpia lucra sectantes, oblici sunt diuini præcepti, quo dictum est. *14. q. 4. Quoniam multi clerici.* Qui pecuniã suã nõ dedit ad vsurã, fœnerantes centenas exigant, statuit hoc sancti concilium, vt si quis inuentus fuerit post hanc diffinitionem vsuras accipere, vel ex quolibet tali negotio turpia lucra sectari, vel etiã species frumentorũ ad septuplũ dare, omnis quitale aliquid conatus fuerit ad quæstũ, deiciatur à Clero, & alienus ab Ecclesiastico habeatur gradu. *Psal. 14.*

Can. 19. De Paulianistis & Cathaphrygis rebaptizãdis.

Si quis confugerit ad Ecclesiam Catholicam de Paulianistis & Cathaphrygis, statutum est rebaptizari eos *1. q. 1. Si quis confugerit.* debere. Si qui verò clerici erant apud eos, siquidem inculpati fuerint, & irreprehensibiles, rursus etiam ordinentur ab Episcopo Ecclesiæ Catholicæ. Si verò examinati, minus fuerint apti deprehensi, deponi eos oportet. Similiter autem & circa diaconos, & de omnibus qui in eodẽ clero inueniuntur, eadẽ forma feruabitur. Commemorauimus autem Diaconissas quæ in hoc ordine inuentæ sunt, quæ nec manus impositionem aliquam habeant, & omni modo inter laicas habeantur. Similiter autem Diaconissæ quæ in Catholico Canone non habentur simili loco, id est, Laicæ, & tanquam nõn consecratæ, deputentur.

Can. 20. De flectendo genua.

Quoniam sunt in dominica die quidã ad orationẽ genua flectentes, & in diebus Pentecostes, propterea vtique statutũ est à sancta Synodo, quoniã consona & cõueniens per oẽs ecclesias custodiẽda cõsuetudo est, vt stantes ad orationẽ, vota Domino reddamus. *De conse. di. Quoniã sunt.*

Et subscripserunt trecenti decem & octo Episcopi, qui in eodem concilio conuenerunt.

Osus Episcopus ciuitatis Cordubensis, provinciæ Hispaniæ, dixit: Ita credo, sicut superius dictum est.

Victor & Vincencius presbyteri vrbis Romæ pro venerabili viro Papa & Episcopo nostro Syluestro, subscripsimus, &c.

Cæterorum verò Episcoporum nomina recitata sunt in conciliorum volumine magno.

FIDES

CANONES SYLVEST.
 FIDES NICÆNÆ SYNODI.

*Symbulū Ni-
 cænæ Synodi.*

Credimus in vnum Deum patrē omnipotentem, & omnium visibilium inuisibiliumq; factorem. Et in vnū Dominū Iesum Christū filium Dei, natum ex Patre vnigenitū, hoc est ex substantia patris. Deum ex Deo, lunē ex lumine. Deū verum ex Deo vero. Natum, non factum Homouision, hoc est, cōsubstantialē patri, per quē omnia facta sunt, & quæ in cælo, & quæ in terra. Qui proptē nos homines, & propter nostrā salutem descendit, & incarnatus, & homo factus, est passus. Et resurrexit tertia die, & ascendit in cælos, & inde venturus est iudicare viuos & mortuos. Et in spīritum sanctū. Dicentes autē: erat, quando nō erat: aut nō erat, antequā fieret: & quia ex nō extātibus factus est, aut ex altera substantia vel essentia dicentes esse, aut creatum, aut conuertibilem filium Dei, hos tales anathematizat Catholica & Apostolica Ecclesia. Hæc venerabilem fidem trecenti quidem decem & octo & agnouerunt, & amplexi sunt, & (sicut ait Eusebius) consonantes & vnanimis in scriptis explanauerunt. Quinque verò non receperunt, verbum consubstantialitatis reprehendentes.

Eodem tempore celebratū est conciliū Romanum sub Syluestro papā; præsentē Christiano intra thermas Domitianas cū ducētis septuaginta quinque Episcopis, qui vocati à Syluestro, in ipsa synodo conuenerūt: in quo denuō dānauit Calixtū, Arriū, Photinū & Sabellium, & ordinauerunt canones sequentes.

*Canones Syluestri Episcopi vrbs Romæ, & Do-
 mini Constantini Augusti.*

Can. 1. De congregatione Episcoporū, vel Diaconorum.

Eodem tempore cū multi nobiles gauderent quod Constantinus baptizatus esset à Syluestro vrbs Romæ Episcopo, & mundatus fuisset à lepra per hoc beneficium quod accepit à Domino Iesu Christo per Syluestrum Episcopum, cœpit integrè prædicare Dominum Iesum Christum & confiteri eius beneficia. Syluester igitur Episcopus vrbs Romæ cōgregauit fratres cōpresbyteros & Corepiscopos vel diaconos suos ciues Romanos. Et quoniā mater ecclesia genuerat filium charissimum Constantinum, integrè igitur Syluester Episcopus vrbs Romæ, cum suis eam ordinare

ordinare deyderauit, & filios eius frequenter lactare & gradus eius ordinis, & cōsuetudines cōsternere. Collegit autem vniuersam synodū Episcoporum cum concilio Augusti, vel matris eius, & fecit parari in vrbe Roma intra thermas Domitianas, quæ nunc cognominantur Traianæ. Collegit autem in gremio sedis suæ ducentos octogintaquatuor Episcopos, quibus Augustus Constantinus vehicula & annonas præstari præcepit. Et alij 57. Episcopi partis Rinocoruræ, quorum chirographus in eorum concilio declaratur. Centum quadraginta duo presbyteri vrbis Romæ, & Diaconi sex. Subdiaconi sex, Acolythi eius concilio facti quadragintaquinque. Exorcistæ 22. Lectores vrbis Romæ nonaginta, quorū præsentēs parētes audiebāt. Notarij ecclesiæ 14. qui gesta diuerforū martyrum suscipientes, ordinare narrabant. Hos omnes etiam dum in vno articulo ad examen sanctitatis colligeret in thermas supradictas, voluit vt nullus laicorum præsens esse videretur.

Can. 4. Vt de redditibus Ecclesiæ quatuor partes fiant.

Commoneo autem vobis omnibus mihi consortibus monumentum hoc, vt de redditibus Ecclesiæ quatuor partes fiant, quarū vna cedat pontifici ad sui sustentationē. Altera presbyteris & Diaconis, & omni clero. Tertia templorum & Ecclesiarum reparationi. Quarta pauperibus, & infirmis, & peregrinis.

Facultas Ecclesiæ quadripartienda.

Constituit & hunc ordinem, vt si quis de clero vel presbyteris vniuersi loci transferit (quod commune est) de hoc mundo, si neminem de iuo genere habuerit cōsortem, quidquid paupertas eius haberet, conferret Ecclesiæ, & exinde quatuor partes fierent, sicut supra dictum est.

Can. 5. Vt nullus presbyter Chrisma conficiat

Constituit etiam clara voce idem Syluester Episcopus vrbis Romæ, vt nemo presbyterorū Chrisma conficeret, dicens: quoniā Christus à Chrismate vocatur.

Can. 6. De numero Diaconorum Parochiarum.

& Cardinalium vrbis Romæ.

Et vt Diaconi non essent plures per Parochiarum examen, nisi duo, & Cardinales vrbis Romæ 7. ita tamen vt Dalmaticis vterentur, & palla lino stimalia eorum tegeretur.

CANONES SYLVESTRÆ

Cap. 8. Vt nullus Subdiaconus ad nuptias transeat.

Nullum autem Subdiaconorum ad nuptias transire præcipimus, ne aliquâ præuaricatione lumpsierit.

Et subscripserunt supradicti Episcopi in istud prædicante Syluestro Episcopo vr̄bis Romæ. Subscripsit autem & nouissimus Calphurnius præfectus vr̄bis.

Subscripsit Augustus Constantinus cū matre Helena Augusta. Tunc fecit orationem sedens in eodem loco, & discesserunt.

ACTIO SECUNDA.

Alia autem die venerunt omnes presbyteri vr̄bis Romæ, & Diaconi & Episcopi omnes 284. intra thermas Domitianas, quæ nunc Traianæ vocatur, & sedit in sede sua in eodem loco. Ibi autem fecit septem regiones, & diuisit Diaconis. Et erant autem Diaconis illi, Fabius, Marcus, Liberius, Archidamus, Iulius, &c.

Ca. 16. Vt nullus clericus vel presbiter propter causam suam intret in curiam.

Curia à cruore dicitur.

Nemo enim clericus vel Diaconus, aut presbyter propter causam suam quamlibet intret in curiam, quoniam omnis curia à cruore dicitur, & immolatio simulachrorum est. Quoniam si quis clericus in curiam introiret, anathema suscipiat, nunquam rediens ad matrem Ecclesiam. A cōmunionem autem non priuetur propter tempus turbidum.

Cap. 17. Vt nullus peccantem clericum eade attingat.

Nemo enim quisquam peccantem clericum eade attingat. Non presbyter, non Diaconus, non Episcopus supra clericum vel seruitorem Ecclesiæ ad eadem perducatur. Sed si ita causa exigat, clericus triduo priuetur honore, vt pœnitentes redeant ad matrem Ecclesiam.

Ca. 18. Vt nullus diiudicet primum sedem iustitiae.

Nemo enim iudicabit primam sedem, quoniam omnes sedes à prima sede iustitiam desiderant temperari. Neque ab Augusto, neque ab omni clero, neque à regibus, neque à populo iudex iudicabitur.

Et subscripserunt 284. Episcopi, & 45. Diaconi, & duo sequentes, Augustus Constantinus, & mater eius Helena. Et fixit canonem hunc Syluester Episcopus in vr̄be Rom. & omnibus Episcopis aspersit & scripsit. Actum in Traianas thermas tertio Calēd. Iulij. Domino Constantino Augusto tertio, & Prisco consule. Syluester

Syluester Episcopus sanctæ & Apostolicæ sedis præsul vrbs Romæ, dixit: Quicquid in Nicæa Bithyniæ constitutum est ad robur sanctæ matris Ecclesiæ Catholicæ à sanctis sacerdotibus, nostro ore confirmamus. Omnes qui ausi fuerint dissoluere definitionem sancti & magni concilij, quod apud Nicæam congregatum est sub præsentia piissimi & venerandi principis Constantini Augusti, anathematizamus. Et dixerunt omnes, Placet.

*Corroboratio
cōcilij Nicani.*

In exemplaribus huius Synodi Romanæ est intolerabilis deprauatio, & ne aliquid ex proprio adderemus, transcripsimus hæc patum explicata.

Concilium Elibertinum Hispaniæ circa Syluestri Papæ primi, & Nicani concilij tempora celebratum, est provinciale concilium 19. Episcoporum.

*Concilium
Elibertinum.*

Cap. 1. De his qui post baptismum idolis sacrificant.

Placuit vt quicumque post fidem baptismi salutaris, adulta ætate ad templum idoli idolatraturus accesserit, & fecerit quod est crimen capitale, nec in fine eum ad communionem suscipere.

Ca. 2. De sacerdotibus gentium, qui post baptismum immolauerunt.

Flamines, qui post fidem lauacri & regenerationis sacrificauerint, eo quod geminauerint scelera, accedente homicidio, vel triplicarint facinus coherere mæcha, placuit eos nec in fine accipere communionem.

Ca. 3. De eisdem si idolis tantum munus dederint.

Item flamines, qui non immolauerunt, sed munus tantum dederunt, eo quod se à funestis abstinerunt sacrificiis, placuit in fine eis præstari communionem, facta tamen legitima pœnitentia. Item ipsi si post pœnitentiam fuerint mœchati, vltierus eis non esse dandam communionem, ne lusisse de Dominica communiōne videantur,

Ca. 4. De eisdem quando baptizabuntur.

Item flamines si fuerint catechumeni & se à sacrificiis abstinerunt, post triennij tempora placuit ad baptismum admitti debere.

S V M M A

Ca. 5. Si domina per zelum ancillam occiderit.

Dist. 50.
Si qua fœ-
mina.

Si qua fœmina turore zeli accensa flagellis verbera-
uerit ancillam suam, ita vt intra tertium diem ani-
mam cum cruciatu effundat, eò quòd incertum sit, vo-
luntate, an casu occiderit: si volùtate, post septem an-
nos: si casu, per quinque annos tempora, acta legiti-
ma pœnitentia, ad communionem placuit admitti.
Quòd si intra tempora constituta fuerit infirmata,
accipiat communionem.

Ca. 6. Si quis per malitiam hominem interfecerit.

Si quis verò maleficio interficiat alterum, eò quòd
sine idololatria perficere scelus nò potuit, nec in fine
impartiendam esse illi communionem.

Ca. 7. De pœnitentibus mœchia, si rursus peccauerint.

Si quis fortè fidelis post lapsum mœchia, post tem-
pora constituta acta pœnitentia, denicò fuerit fornica-
tus, placuit eñ nec in fine habere communionem.

Ca. 8. De faminis, quæ relictiis viris suis, aliis nubunt.

22. q. 8. Fide-
lis fœmina.

Item fœminæ quæ nulla præcedente causa relique-
runt viros suos, & alteris se copulauerunt, nec in fine
accipiant communionem.

Ca. 9. De eisdem quæ adulteros maritos relinquunt.

Item fidelis fœmina, quæ adulterum maritum reli-
querit fidelem, & alterum duxerit, prohibeatur ne du-
cat. Si autem duxerit, non prius accipiat communi-
onem, quàm is quem reliquit, de seculo exierit, nisi ne-
cessitas infirmitatis dare compulerit.

Ca. 10. De relicta à catechumeno, si alterum duxerit.

Si ea, quam catechumenus reliquit, duxerit mar-
itum, potest ad fontem lauacri admitti. Hoc & circa fœ-
minas catechumenas erit obseruandũ. Quòd si fuerit
fidelis, quæ ducitur ab eo qui vxorẽ inculpata[m] reli-
quit, & cum elucrit illam ab vxore, quam sine causa
reliquit, placuit huiusmodi in fine dari eò[m]unionem.

Ca. 11. De eadem si grauiter agrotauerit.

Intra quinquennii autem tempora, catechumenus
si grauiter fuerit infirmata, dandum ei baptismum,
placuit, non denegari.

Ca. 12. De mulieribus quæ lenocinium fecerint.

Mater, vel parẽs, vel quælibet fidelis, si lenocinium
exercuerit, eò quòd alienum vendiderit corpus vel po-
tius suũ, placuit eã nec in fine accipere eò[m]unionem.

Ca. 13.

Cap. 13. De virginibus Deo sacratis, si adulterauerint.

Virgines quæ se Deo dedicauerunt, si pactum perdidit 27. qur. 2. Virgines.
derint virginittatis, atque eidem libidini seruerint, non intelligentes quid amiserint, placuit nec in fine dandam eis esse communionem. Quod si semetipsas penituerint, quod infirmitate corporis lapsæ fuerint, & toto tempore vitæ suæ huiusmodi se minime egerint penitentiam, & abstinerint se à coitu, eò quod lapsæ potius videantur, placuit eas in fine communionem accipere debere.

Cap. 14. De virginibus secularibus, si mœchata fuerint.

Virgines quæ virginittatem suam non custodierint, si eosdem qui eas violauerunt, acceperint & tenuerint maritos, eò quod solas nuptias violauerint, post annum sine penitentia reconciliari debent. Vel, si alios cognouerint viros, eò quod mœchatae sint, placuit per quinquennii tempora, acta legitima penitentia, admitti eas ad communionem.

Cap. 15. De coniugio eorum qui ex gentilitate veniunt.

Propter copiam puellarum, gentilibus minimæ in matrimonium dandæ sunt virgines Christianæ, ne ætas in flore tumens, in adulterio resoluatur animæ.

Cap. 16. De puellis fidelibus, ne infidelibus coniungantur.

Hæreticis qui errant ab Ecclesia Catholica, nec ipsi Catholicas dadas puellas, sed neque Iudeis, neque hæreticis dari placuit, eò quod nulla possit esse societas fidelis cum infideli. Si contra interdictum fecerint parentes, abstinere per quinquennium placet.

Cap. 17. De eis qui filias sacerdotibus gentilibus coniungunt.

Si qui fortè sacerdotibus idolorum filias suas iunxerint, placuit nec in fine eis dandam communionem.

Cap. 18. De sacerdotibus si mœchati fuerint.

Episcopi, presbyteri, Diaconi, si in ministerio positi detecti fuerint quod sint mœchati, placuit, & propter scandalum, & propter nephandum crimen, nec in fine eos communionem accipere debere.

Cap. 19. De clericis negotiis sectantibus.

Episcopi, Presbyteri & Diaconi, de locis suis negotiandi causa non discedant, nec circumeuntes provincias, quæstuosas nundinas sectentur. Sanè, ad victum sibi conquirendum, aut filium aut libertum, aut mercenarium, aut amicum, aut quemlibet mittant, & si voluerint negotiari, intra provinciam negotientur.

SVMMA

Cap. 20. De clericis & laicis vsurariis.

D. 47. Si quis clericorum.

Si quis clericorum detectus fuerit vsuras accipere, placuit degradari & abstinere. Si quis etiam laicus accepisse probatur vsuras, & promiserit correptus se iam cessaturum, nec vltius exacturum, placet ei veniam tribui. Si verò in ea iniquitate durauerit, ab Ecclesia sciat se esse proiciendum.

Cap. 21. De his qui ad Ecclesiam tardè accedunt.

Si quis in ciuitate positus, tres Dominicas Ecclesiam non accesserit, tanto tempore abstinere, vt correptus esse videatur.

Cap. 22. De catholicis in hæresim transuentibus.

Si quis de catholica Ecclesia ad hæresim transitum fecerit, rursusq; ad Ecclesiam recurrerit, placuit huic pœnitentiam non esse denegandam, eò quòd cognouit peccatum suum, qui etiam decem annis agat pœnitentiam, cui post decem annos præstari communio debet. Si verò infantes fuerint transducti, quod nõ suo vitio peccauerint, incunctanter recipi debent.

Cap. 23. De temporibus ieiuniorum.

Ieiunia seu abstinencias per singulos menses placuit celebrari, exceptis diebus duorum mensium Iulij & Augusti ob eorundem infirmitatem.

Cap. 24. De his qui peregrè baptizantur, vt ad clerum non veniant.

Omnes qui in peregrinatione fuerint baptizati, eò quòd corũ minimè sit cognita vita, placuit ad clerum non esse promouendos in alienis prouinciis.

Cap. 25. De epistolis communicatoris confessorum.

D. 68. Omnis qui

Omnis qui atrulerit literas confessorias, sublato nomine confessoris, eò quòd sub hac nominis gloria partim concutiant simplices, communicatorie ei dandæ sunt literæ.

Cap. 26. Vt omni sabbato ieiunetur.

Errorem placuit corrigi, vt omni sabbati die ieiunium super positionem celebremus.

Cap. 27. De clericis, vt extraneam mulierem in domo non habeant.

Episcopus, Vel quislibet clericus alius, aut sororem, aut filiam virginem dicatam Deo tantum secum habeat, extraneum verò nequaquam secum habeat.

Cap. 28. De oblationibus eorum, qui non communicant.

Episco-

Episcopum placuit ab eo qui non communicat, mu-
nera accipere non debere.

Ca. 19. De Emergumenis qualiter habeantur.

Emergumenum, qui ab erratico spiritu exagitur,
huius nomē neq̄ ad altare cū oblatione esse recitandū,
neque permittendū, vt sua manu in ecclesia ministret.

*Ca. 30. De his qui post lauerū mœchati fue-
rint, vt nec subdiaconi fiant.*

Subdiaconum eum ordinari non debere, qui in
adolescētia sua fuerit mœchatus, eò quòd postmo-
dum per subreptionem ad altiorem gradum non sit
promouendus. Si autem aliqui sunt in p̄teritum or-
dinati, amoueantur.

Ca. 31. De adolescentibus qui mœchati fuerint.

Adolescentes, qui post fidē laueri salutaris fuerint
mœchati, cū duxerint vxores, acta legitima p̄niten-
tia, placuit ad communionē eos admitti debere.

Ca. 32. De excommunicatis presbyteris

Si quis graui lapsu in ruinā mortis inciderit, placuit
agere p̄nitentiā nō debere sine Episcopi cōsultu, sed
potius apud Episcopū agat, cogēte tamē infirmitatē
nō est p̄sbyterorū aut diaconorū communionē tali-
bus p̄stare debere, nisi eis iusserit Episcopus.

*Ca. 33. De Episcopis & ministris, vt ab
vxoribus abstineant.*

Placuit in totum prohibere Episcopis, Presbyteris,
Diaconis ac Subdiaconis positis in ministerio, absti-
nere se à coniugibus suis, & nō generare filios. Quod
quicumq̄ fecerit, ab honore clericatus exterminetur.

Ca. 34. Ne cœci in cœmeteriis incendantur.

Cæcos per diem placuit in cœmeterio non incendi.
Inquietandi enim sanctorum Spiritus non sunt.
Qui hæc non obseruauerint, arceantur ab Ecclesiæ
communione.

Ca. 35. Ne fœmine in cœmeteriis peruigilent.

Placuit prohiberi, ne fœminæ in cœmeterio peru-
gilent, eò quòd sæpè sub obtentu orationis scelera la-
tenter committantur.

Ca. 36. Ne picturae in Ecclesia fiant.

Placuit picturas in Ecclesia esse nō debere, ne quod
colitur, aut adoratur, in parietibus depingatur.

Ca. 37. De emergumenis baptizandis.

S V M M A

Eos, qui à spiritibus immundis vexantur, si in fine mortis fuerint constituti, baptizari placet. Si verò fideles fuerint, dandā eis esse communionē. Prohibendū etiā ne lucernas publicè accendāt. Si facere contra interdīctū voluerint, abstineant à communionē.

Cap. 38. Vt in necessitate & fideles baptizent.

Peregrè nauigantes, aut si Ecclesia in proximo non fuerint, posse fidelem qui lauacrum suum integrum ha-
bet, nec sit bigamus, baptizare in necessitate infirmitatis positum catechumenum, ita vt si superuixerit, ad Episcopum eum perducatur, vt per manus impositionem perfici possit.

Cap. 39. Vt gentibus defilerantibus manus imponatur.

Gentiles, si in infirmitate desiderauerint sibi manus imponi, si fuerit eorum ex aliqua parte honesta vita, placuit eis manus imponi & fieri Christianos.

Cap. 40. Ne quod idolis datum est, fideles accipiant.

Placuit prohiberi, vt cum rationes suas accipiunt possessores, quicquid ad idolum datum fuerit, acceptum non inferant.

Si verò post interdīctum fecerint, per quinquennij spatia temporis à communionē esse arcendos.

Cap. 41. Vt prohibeant domini idola colere seruis.

Admonere placuit fideles, vt quantum possunt, prohibeant ne idola in domibus suis habeant. Si verò vim metuunt seruorum, vel seipsos puros conseruent. Si non fecerint, alieni ab Ecclesia habeantur.

Cap. 42. De his qui ad fidē veniunt, quomodo baptizentur.

Eos qui ad primam crudelitatis fidem accedunt, si bonæ fuerint conuersationis, intra biennium temporis placuit ad baptismi gratiam admitti debere, nisi infirmitate compellente coegerit ratio, vel socio subuenire periclitanti, vel gratiam postulanti.

Cap. 43. De celebratione Pentecostes.

Paruam institutionem emendari placuit iuxta auctoritatem scripturarum, vt cuncti diem Pentecostes celebremus, Quod qui non fecerit, quasi nouam hæresim induxisse noeretur.

Cap. 44. De meretricibus paganis, si conuertantur.

Meretrix quæ aliquando fuerit, & postea habuerit maritum, si postmodum ad crudelitatem venerit, incunctanter placuit esse recipiendam.

Cap. 45.

Cap. 45. De catechumenis qui ad Ecclesiam non frequentant.

Qui aliquando fuerit catechumenus per infinita tempora, & nunquam ad Ecclesiam accesserit, si eum de clero quisquam agnouerit voluisse esse Christianum, aut testes aliqui extiterint fideles, placuit ei baptismum non negari, cō quòd in vetere homine deliquisse videatur.

Cap. 46. De fidelibus si apostatauerint.

Si quis fidelis apostata per infinita tempora ad Ecclesiam non accesserit, si tamen aliquando fuerit reuersus, nec fuerit idololatra, post decē annos placuit eum communionem accipere.

Cap. 47. De vxoratis sapius mœchatis.

Si quis fidelis habens vxorem, non semel, sed sæpè fuerit mœchatus, in fine mortis est conueniendus.

Quòd si se promiserit cessaturum, detur ei cōmunitio.

Si resuscitatus rursus fuerit mœchatus, placuit vltius non edere eum de comunione panis.

Cap. 48. De baptizandis vt nil accipiant clerici.

Emendari placuit vt hi qui baptizantur (vt fieri solebat) nummos in conchâ nō mittât, ne sacerdos quod gratis accepit, pretio distrahere videatur. Neque pedes eorum lauandi sunt à sacerdotibus vel clericis.

2. q. 1. Emendari placuit.

Cap. 49. Ne fruges fidelium Iudæi benedicant.

Admoneri placuit possessores, vt non patiantur fructus suos, quos à Deo percipiunt cum gratiarum actio- ne, à Iudæis benedici, ne nostram irritam & infirmam faciant benedictionem. Si quis post interdictum facere usurpauerit, penitus ab Ecclesia abiciatur.

Cap. 50. De Christianis qui cum Iudæis vescuntur.

Si verò aliquis, siue clericus, siue fidelis fuerit, cum Iudæis cibum sumperit, placuit eum à comunione abstinere, vt debeat emendari.

Cap. 51. De hereticis, vt ad clerū non promoueantur.

Ex omni hæresi qui ad nos fidelis venerit, minimè est ad clerum promouendus; vel si qui sunt in præteritum ordinati, sine dubio deponantur.

Cap. 52. De his qui in Ecclesia libellos famulos ponunt.

Si qui inuenti fuerint libellos ramosos in Ecclesia ponere, anathematizentur.

5. q. 1. Si qui inuenti.

Cap. 53. De episcopis qui excommunicato alieno communicant.

S V M M A

Placuit cœctis, vt ab eo Episcopo quisque abstineat communionē, à quo absentus in crimine aliquo fuerit. Quod si aliquis Episcopus præsumpserit eū admittere, illo adhuc minime sciente vel cōsentiente, à quo fuerat cōmunionē priuatus, sciat se huiusmodi causas inter fratres esse cum status sui periculo præstaturū.

Cap. 54. De parentibus qui fidem sponsaliorum frangunt.

Si qui parentes fidem tregerint spōsaliorum, triennij tempore abstineant se à cōmunionē. Si tamen iidem sponsus vel sponsa in illo graui crimine fuerint deprehensi, excusati erunt parentes. Si verò in eodem fuerunt vitio, & polluerunt se consentiendo, superior sententia seruetur.

Cap. 55. De sacerdotibus Gentilium.

Sacerdotes qui tantū sacrificantiū coronā portāt, nec sacrificāt, nec de suis sumptibus aliquid idolis præstāt, placuit post biennij accipere communionem.

Cap. 56. De magistratibus & dominantibus.

Magistratū verò anno quo agit duumuiratum, prohibere placet, vt se ab Ecclesia cōhibeat.

Cap. 57. De his qui vestimenta ad pompam dederint.

Matronæ, vel earū mariti vestimenta sua ad ornandum seculariter pompam non dent. Et si fecerint, triennij tempore abstineant.

Ca. 58. De his qui communicatorias literas portant.

Placuit vbicunque, & maxime in eo loco, in quo primæ cathedræ constitutus est Episcopus, vt interrogentur hi, qui cōmunicatorias literas tradūt, an omnia rectè habeant, & suo testimonio comprobent.

Ca. 59. Ne fideles ad capitolij sacrificandi causa ascendant.

Prohibendum ne quis Christianus, aut Gentilis ad idolum Capitolij sacrificandi causa ascendat & videat: Quod si fecerit, pari crimine teneatur. Si fuerit fidelis, post decem annos acta pœnitentia recipiatur.

Ca. 60. De his qui destruentes idola occiduntur.

Si quis idola fregerit, & ibidem fuerit occisus, quia in Euangelio non est scriptum, neque inuenitur ab Apostolis vnquam factum, placuit in numerum eum non recipi martyrum.

Ca. 61. De his qui duabus sororibus copulantur.

Si quis post obitum vxoris suæ, sororem eius duxerit, & ipsa sit fidelis, quinque annis à cōmunionē placuit

cuit abstinere, nisi fortè velocius dari pacem necessitas coegerit infirmitatis.

Ca. 62. De Auguribus, & Pantomimis.

Si Augur, aut Pantomimi credere voluerint, placuit vt prius artibus suis renuntient, & tunc demùm suscipiantur, ita vt vltcrius non reuertantur. Quod si facere cõtra interdictũ tentauerint, proiciantur ab Ecclesia.

Ca. 63. De vxoribus quæ filios de adulteris necant.

Si qua mulier per adulterium, absente marito, conceperit, ideoque post facinus occiderit, placuit ei nec in fine dandam esse communionem, cõ quòd geminauerit scelus.

Ca. 64. De feminis, quæ semper adulterantur.

Si qua mulier vsque in finem mortis suæ cum alieno fuerit viro mœchata, placuit nec in fine dandam ei esse communionem. Si verò eũ reliquerit, post decẽ annos recipi ad communionem, a cõta legitima pœnitentia.

Cap. 65. De adulteris vxoribus clericorum.

Si cuius clerici vxor fuerit mœchata, & sciat eam maritus suus mœchari, & eam non statim proiecerit, nec in fine accipiat communionem, ne ab his qui exemplum bonæ conuersationis esse debent, videantur magisteria scelerum procedere.

Ca. 66. De his qui priuignas suas ducunt.

Si quis priuignã suã duxerit vxorem, eò quòd sit incestus, placuit nec in fine dandã esse ei cõmunionem.

Ca. 67. De coniugio catechumena femine.

Prohibendum ne qua fidelis, vel catechumena, aut comicos aut viros scenicos habeat, quæcunq; hoc fecerit, à cõmunionem arceatur.

Ca. 68. De catechumena adultera quæ filium necat.

Catechumena si per adulterium conceperit, & conceptum necauerit, placuit eam sine baptizari.

Cap. 69. De coniugatis in adulterium lapsis.

Si quis fortè habens vxorem, semel fuerit lapsus, placuit eum quinquennio agere debere pœnitentiam, & sic reconciliari, nisi necessitas infirmitatis coegerit ante tempus dare communionem. Hoc & circa fœminas obseruandum.

Cap. 70. De feminis quæ confessis maritis adulterantur.

Si conficio marito fuerit mœchata vxor, placuit nec in fine dandam ei esse communionẽ. Si verò eam reliquerit,

S V M M A

querit, post decem annos accipiat communionem.

Cap. 71. De stupratoribus puerorum.

Stupratoribus puerorum, nec in fine dandam esse communionem.

Ca. 72. De viduis mœchis si eundem maritum duxerint.

72. q. 8. Si qua
mulier.

Si qua vidua fuerit mœchata, & eundem postea habuerit maritum, post quinquenniū tempus, acta legitima pœnitentia, placuit eam communionem reconciliari. Si alibi duxerit relicto illo, nec in fine dandam ei esse communionem. Vel si fuerit ille fidelis quem acceperit, communionem non accipiat nisi post decem annos, acta legitima pœnitentia, nisi infirmitas coegerit velocius dare communionem.

Cap. 73. De delatoribus.

1. q. 5. De
lator.

Delator si quis extiterit fidelis, & per delationem eius aliquis fuerit proscriptus vel interfectus, placuit eum nec in fine accipere communionem. Si leuior causa fuerit, intra quinquennium accipere poterit communionem. Si catechumenus fuerit, post quinquenniū tempora admittatur ad baptismum.

Cap. 74. De falsis testibus.

Falsus testis, prout crimen est; abstinebit, si tamen non fuerit mortis, quod obiecit, & si probauerit quod diu tacuerit, bienniū tempore abstinebit. Si autem non probauerit in comuentu clericorum, placuit per quinquennium abstinere.

Ca. 75. De accusantibus sacerdotes.

Si quis autem Episcopum, presbyterum vel diaconum falsis criminibus appetierit, & probare non poterit, nec in fine dandam ei esse communionem.

Ca. 76. De diaconis si peccasse probentur.

Si quis diaconum se permiserit ordinari, & postea fuerit in crimine detectus mortis, quod aliquando commiserit, si sponte fuerit confessus, placuit eum acta legitima pœnitentia, post triennium accipere communionem. Quod si alius detexerit, post quinquenniū, acta pœnitentia, accipere communionem laicam debere.

Ca. 77. De baptizatis non confirmatis.

Si quis diaconus regēs plebē, sine Episcopo, vel presbytero aliquos baptizauerit, Episcopus eos per benedictionem perficere debet. Quod si ante de seculo recesserit, sub fide de qua quis crediderit, poterit esse iustus.

Ca. 78.

Ca. 78. *De fide libus cum Iudæa mæchantibus.*

Si quis fidelis habens uxorem, cum Iudæa vel Gentili fuerit mæchatus, à communionem arceatur. Quòd si alius eum detexerit, post quinquenniū, acta legitima pœnitentiæ, poterit dominicæ sociari communioni.

Ca. 79. *De his qui tabula ludunt.*

Si quis fidelis alea, id est, tabula luserit, placuit eum abstinere. Et si emendatus cessauerit, post annum poterit communionem reconciliari.

Ca. 80. *De libertis.*

Prohibendum est, ut liberti quorum patroni in seculo fuerint, ad clerum non prouehantur.

d. 54. *Prohibendum est.*

Ca. 81. *De fœminarum epistolis.*

Ne fœminæ suo potius quàm maritorū nominibus, laicis scribere audeāt, qui fideles sunt, vel literas alicuius pacificas ad suum solum nomen scriptas accipiant.

Ex eodem concilio Elibertino.

Omnis homo ante sacram communionem à propria uxore abstinere debet tres aut quatuor aut septem dies, nec inter catholicos connumerabitur, qui in istis temporibus, Pascha, Pentecoste, Natali domini, non communicauerit.

De cõse. d. 4. Omnis homo.

Pueri annos quatuordecim non cogantur iurare. Puella quoque, si in puerili ætate in domo patris illo nesciente se iuramento constrinxerit, & si pater statim ut audierit, contradixerit, vota eius & iuramenta irrita erunt, & facilius emendabitur.

Subscripsit in hoc Concilio Offus Episcopus Con-
dubeni, qui subscripsit in Concilio Nicæno, & Episcopus Hispalen. & Mentelanus, Toletanus; Cæsar Augusta. & Malacitanus.

Finis concilii Elibertini.

Concilium Arelatense primum, tempore Constantini Imperatoris & Syluestri Papæ primi in Galliis celebratū. est prouinciale, sed (ut apparet ex præfatione) auctoritate Pontificis Romani confirmatum.

Concilium Arelatense primum.

PRÆFA.

SVMMA
PRÆFATIO.

Præfatio. **D**omino & sanctissimo Fratri Syluestro Episcopo, Marinus, vel cæterus Episcoporum, qui adunati fuerunt in oppido Arelatensi. Quæ decreuimus communi concilio, charitatiuè significamus, vt omnes sciant quid in futurum obseruare debeant.

Ca. 1. Vt vno die & tempore Pascha celebretur.

DE obseruatione Pascha Domini, vt vno die & tempore per omnem orbè obseruetur, & iuxta consuetudinem, literas ad omnes tu dirigas.

Ca. 2. Vt ubi quisque ordinatur, ibi permaneat.

De his qui in quibuscunque locis ordinati fuerint ministri, in ipsis locis perseuerent.

Ca. 3. Vt qui in pace arma proiciunt, excommunicentur.

De his qui arma proiciunt in pace, placuit abstinere eos à communione.

Ca. 4. Vt aurigæ, dum agitant, excommunicentur.

De agitatoribus, qui fideles sunt, placuit eos quando agitant, à communione separari.

Ca. 5. De his qui conueniunt in theatris.

De theatricis, & ipsos placuit, quando agunt, à communione separari.

Ca. 6. De conuersis in infirmitate.

De his qui in infirmitate credere volunt, placuit debere eis manum imponi.

Ca. 7. De præsidibus.

De præsidibus, qui fideles ad præsidatum impetu præstunt, ita placuit, vt cum promoti fuerint, literas accipiant Ecclesiasticas communicatorias, ita tamen vt in quibuscunque locis gesserint, ab Episcopo eiusdem loci cura de illis agatur, vt cum coeperint contra disciplinam publicam agere, tunc demum à communione excludantur. Similiter & de his fiat qui rem publicam agere volunt.

Ca. 8. Vt ex hæresi conuersi in Trinitate baptizentur.

De conse. d. 4.

De Arrianis.

De Arrianis qui propria lege sua viuunt, vt rebaptizentur, placuit si ad Ecclesiam aliqui de hac hæresi venerint, interrogent eos nostræ fidei sacerdotes symonibus. Et si peruerint in Patre, & Filio, & Spiritui sancto eos baptizatos, manus eis tantum imponatur, vt accipiant Spiritum sanctum. Quod si interrogati non responderint hanc Trinitatem, baptizentur.

Ca. 9.

Ca. 9. De offerentibus literas confessorum.

De his qui confessorum literas afferunt, placuit vt sublati eis literis, alias accipiant communicatorias. *Simile legitur in concilio Eliberti. c. 20.*

Ca. 10. De illo cuius vxor adulterauit.

De his qui coniuges suas in adulterio deprehendit, & idē sunt adolecētes fideles, & prohibetur nubere, placuit, vt inquantū potest consiliū eis detur, ne viuētibz vxoribus suis, licet adulteris, alias accipiant.

Ca. 11. De feminis fidelibus quæ gentibus se iungunt.

De puellis fidelibus quæ Gentilibz iungūtur, placuit vt aliquāto tempore à cōmunionē separentur.

Ca. 12. De clericis fœneratoribus.

De ministris qui fœnerantur, placuit eos iuxta formam diuinitus datam, à cōmunionē abstinere. *14. q. 4. Ministri qui.*

Ca. 13. De proditoribus.

De his qui scripturas sanctas tradidisse dicuntur, vel vasa dominica, vel nomina fratrum suorū, placuit nobis vt quicumque eorū in actis publicis fuerit detectus, vel verbis nudis, ab ordine cleri amoueat. Nam si fidem aliquos ordinasse fuerint deprehensi, & si in his qui ordinauerunt, ratio subsistit, non tamen illis obsequi ordinatio, quoniam multi sunt qui contra Ecclesiasticam regulā pugnare videntur, & per testes redemptos putant se ad accusationē admitti debere, qui omnino non admittantur, nisi (vt supra diximus) actis publicis docuerint omni se suspitione carere.

Ca. 14. De falsis accusatoribus.

De his qui falso accusant fratres suos, placuit eos vsque ad exitum non cōmunicare, sed falsum testē iuxta scripturam, impunitum non licere esse. *Prōm. 10.*

Ca. 15. Vt Leuite non offerant.

De diaconis quos cognouimus multis locis offerre, placuit minimè fieri debere.

Ca. 16. De penitentiā.

De his qui pro delicto suo à cōmunionē separentur, ita placuit vt quibuscunque locis fuerant exclusi, eodem loco cōmunionē consequantur.

Ca. 17.

Vt nullus Episcoporum, alium Episcopū conculcet.

Ca. 18.

De diaconis vrbicis, vt nō aliquid per se presumant, sed honor presbyteris reseruetur.

Ca. 19.

Ut presbyteri sine conscientia Episcoporum nihil faciant.

Ut peregrino Episcopo locus sacrificandi detur.

Ca. 21. *Ut sine tribus Episcopis nullus Episcopus ordinetur.*

De his qui usurpant sibi quod soli debeant Episcopum ordinare, placuit ut nullus hoc sibi præsumat, nisi assumptis secum aliis septem Episcopis. Si tamen non potuerint septem, sine tribus fratribus non audeant ordinare.

Ca. 22. *Ut clericus alibi abiens excommunicetur.*

De presbyteris aut diaconis qui solent dimittere loca sua in quibus ordinati sunt, & ad alia loca se transfulerunt, placuit ut his locis ministrent quibus præfixi sunt. Qui relictis locis suis ad alium locum se deserte voluerint, deponantur.

Ca. 23. *De apostatis.*

De his qui apostatant, & antequam ad Ecclesiam se repræsentent, nec quidem penitentiam agere queerunt, & postea in infirmitate arrepti, petunt communionem, placuit eis non dandam communionem, nisi reuelauerint & egerint dignos fructus penitentiam.

Finit concilii Arelatensis primi.

Concilium Gangrense celebratum circa annum Domini 324. in Paphlagonia, seu regione Pelasgiorum.

DOMINIS HONORABILIBVS

Consacerdotibus in Armenia constitutis Episcopis, qui conuenerunt in Gangrense

Concilium, in Domino

Salutem.

Hæc epistola est pro argumento concilii Gangren.

Quoniam cõueniens sancta synodus Episcoporum in Ecclesiam Gangrensem, propter quasdam Ecclesiasticas & necessarias causas inquirendas, & eas quæ secundum Eustachium gesta sunt dinoscenda, inuenit multa fieri indeceter ab his qui eundem Eustachium

chi um sequuti sunt, necessario statuit palam omnibus factis amputare vniuersa quæ ab eodẽ malè commissa sunt. Declaratũ est enim hos eosdẽ nuptias accusare, & docere quod nullus in cõiugali positus gradu spem habeat apud Deum. Vnde factũ est, vt mulieres multæ seductæ, relictis propriis viris, & viri vxoribus destitutis vinculũ cõiugale dissoluerẽt, continentia profidentes, quã quum retinere non possent, adulterium comiserunt. Inuenti enim sunt dissentiones ac separationes in dominicis Ecclesiis docere, id est, traditiones Ecclesiasticas, & ea quæ in Ecclesiis aguntur, debere cõtèmnì, priuatisq; conuenticulis institutis, ad imitationem eorum quæ in domo Dei aguntur, omnia præsumere celebrare. Adhuc etiam vestibus communibus speris, nouos etiam & insolitos habitus assumpsisse. Primitias quoque fructuum, & oblationes eorum quas veterum institutio Ecclesiis tribuit, sibimet vendicasse, id est, propria ratiocinatione doctrinæ, tanquam sanctis sibi eis offerri debere, apud se, & inter se dispensandas. Seruos à dominis recedentes, per hũc inuifitatum religionis suæ habitum, sub specie religionis dominos contempsisse. Mulieres quoque, præter consuetudinem, & sui sexus ornatus, hinc se iustificare credentes, virilem habitum suscepisse, pluresq; earum occasione religionis tonsas, genuini decoris comas penitus amputasse. Ieiunia quæ in Ecclesia prædicantur, cõtèmnenda asseruisse. Nonnullos eorum etiam cibos carniũ tanquam illicitos reputasse. In domibus coniugatorum nec orationes quidem debere celebrari persuasisse, intantum vt easdem fieri vetent, & oblationibus quæ in domibus factæ fuerint, minimè cõtunicadũ esse decernant. Presbyteros verò qui matriamonia contraxerunt, sperni debere dicunt, nec sacramenta quæ ab eis conficiuntur attingi. Loca sanctorum martyrum, vel Basilicas contemnere, & omnes qui illuc conueniunt reprehendere. Diuites fideles qui non omnibus renuntiant, quæ possident, spem apud Deum non habere. Et multa alia quæ enumerare nulli possibile est, Singulos quoque eorum pro suo arbitrio constituere. Vnusquisque enim eorum per tales institutiones ab Ecclesiastico canone recessit, tanquam proprias leges sibimet condidisse præsumens.

G

Sed nec

S V M M A

Sed nec communis his omnibus & vna sententia est. Singuli enim prout viderur & liber, ad accusationem Ecclesie nitendo, tanquam rector non sit, vel addunt decreta vel minuunt. Propterea ergo coactum est hoc concilium in Gangrensi Ecclesia habitum, vt canones istos exponeret, quibus probantur memorati extra Ecclesiam esse. Quod si per penitentiam condemnauerint omnia hæc, quæ malè senserunt, tanquam à se non bene prolata, acceptabiles fiant, atque ideo singula quæ debeant condemnare, synodus credidit exponenda. Quod si quis renuerit hæc quæ hodie constituta sunt, tanquam hæreticus & anathematizatus & damnatus abiciatur: Et erit non solum incommunicatus, verum etiam ab Ecclesia habeatur extorris, donec deprecetur Episcopos, & de vniuersis quæ penes eos detecta atque deprehensa sunt, prouiderit quid horum susceperit obseruandum.

Ca. 1. De his qui nuptias execrantur.

d. 31. Si quis vituperat.
Et d. 30. Si quis nuptias.

SI quis vituperat nuptias, & dormientem cum viro suo fidelem ac religiosam detestatur, aut culpabilem æstimat, vel ut quæ in regnum Dei introire non possit, anathema sit.

Ca. 2. De his qui carnes manducantes damnant.

d. 30 Si quis carnem.

Si quis carnem edentem præter sanguinem, & idolis immolatum & suffocatum, cum religione & fide condemnat, vel ut spem propter huiusmodi perceptionem non habentem, anathema sit.

Ca. 3. Non debere seruum occasione religionis Dominum contemnere.

d. 9. 4. Si quis alienum.

Si quis seruum prætextu diuini cultus doceat dominum contemnere proprium, vt discedat ab eius obsequio, nec ei cum beneuolentia & omni honore deserviat, anathema sit.

Ca. 4. De oblatione presbyteri coniugati.

d. 18. Si quis discernit.

Quicumque discernit à presbytero qui vxorem habuit, quod non oporteat eo ministrante de oblatione percipere, anathema sit.

Ca. 5. Ne orationes Ecclesie contemnantur.

d. 30. Si quis docet.

Si quis docet domum Dei contemptibilem esse, & conuentus qui in ea celebrantur, anathema sit,

Ca. 6. Non debere extra Ecclesiam congregari.

d. 30. Si quis extra.

Si quis extra Ecclesiam seorsum conuentus celebrat, & despi-

& despiciens Ecclesiam, ea quæ sunt Ecclesiæ voluerit usurpare, non conueniente presbytero, iuxta decretum Episcopi, anathema sit.

Ca. 7. De fructibus in Ecclesiam dandis.

Si quis oblationes Ecclesiæ extra Ecclesiam accipere, vel dare voluerit præter conscientiam Episcopi, vel eius cui huiusmodi officia commissa sunt, nec cum eius voluerit agere concilio, anathema sit.

Ca. 8. De his quæ in usus pauperum conferuntur.

Si quis dederit vel acceperit oblata, præter Episcopum, vel eum qui constitutus est ab eo ad dispensandam misericordiam pauperibus, & qui dat, & qui accipit, anathema sit.

Ca. 9. De his qui in virginitate persistunt.

Quicumque virginitatem custodiens, aut continentiam studens, velut horrescens nuptias temerat, nec propter hoc quod bonum & sanctum est nomen virginitatis assumit, anathema sit.

*d. 30. Si quis vel virginis-
tatem.*

Ca. 10. De his qui pro virginitate superbunt.

Si quis ex his qui virginitate propter Domini feruant, extollitur aduersum coniugatos, anathema sit.

d. 30. Si quis propter.

Ca. 11. Ne quis Agapen fratrum contemnat.

Si quis despicit eos qui fideliter Agapes, id est, conuiuia pauperibus exhibent, & propter honorem Dei conuocant fratres, & voluerit communicare huiusmodi vocationibus, paruipendens quod geritur, anathema sit.

d. 24. Si quis despiciit.

Ca. 12. De his qui palliis vtuntur.

Si quis virorum, propter continentiam quæ putatur, amictu pallii vtitur, quasi per hoc habere se iustitiam credens, & despicit eos qui cum reuerentia birris & aliis communibus & solitis vtuntur, anathema sit.

d. 30. Si quis virorum.

Ca. 13. Ne mulieres virilem habitum usurpent.

Si qua mulier propter continentiam quæ putatur, habitum mutat, & pro solito muliebri amictum virilem sumit, anathema sit.

d. 30. Si qua mulier.

Ca. 14. Non debere à viro discedere.

Si qua mulier virum proprium relinquens discedere voluerit, nuptias execrans, anathema sit.

Ca. 15. De his qui filios despiciunt.

Si quis filios suos relinquens, non eos enutrit, & quod ad se pertinet, non ad pietatem diuini cultus informat,

d. 30. Si quis reliquerit,

S V M M A

informat, sed per occasionem continentiaē negligit, anathema sit.

Ca. 16. Ne filii parentes suos contemnunt.

d. 30. Si
qui filii.

Quicumque filij à parentibus prætextu diuini cultus abcedunt, nec debitam reuerentiam dependunt illis qui diuinum cultum sibi proculdubio præferunt, anathema sit.

Ca. 17. Caput tondere mulieri non licere.

d. 30. Quæcumque mulier.

Si qua mulier propter diuinum cultum (vt æstimat) crines atrondeat, quosei Deus ad subiectionis materiam tribuit, tanquam præceptum dissoluens obedientiaē, anathema sit.

Ca. 18. Non debere die Dominico ieiunare.

d. 30. Si quis
tanquam.

Si quis propter continentiam quæ putatur, aut contumaciam, in die Dominico ieiunat, anathema sit.

Ca. 19. Non licere communia ieiunia soluere.

d. 30. Si quis.
eorum.

Si quis eorum qui continentiaē student, absq; necessitate corporea tradita in commune ieiunia, & ab Ecclesia custodita superbiendo dissoluit, stimulo suæ cogitationis impulsus, anathema sit.

Ca. 20. De his qui collectas quæ sunt in martyrum commemoratione, execrantur.

d. 30. Si
quis per.

Si quis superbiae vsus affectu conuentus abominatur, qui ad confelsiones martyrum celebrantur, & misteria quæ in eis fiunt, simul cum eorum memorijs execratur, anathema sit.

d. 30. Hæc
autem.

Hæc autem scripsimus, non eos qui in Ecclesia Dei secundum scripturas sanctum propositum continentiaē eligunt, vituperantes: sed eos qui abutuntur proposito in superbiâ, & extolluntur aduersus simpliciores, abscindimus, & damnamus eos qui aduersum scripturas, Ecclesiasticas regulas noua introducunt præcepta. Non autem & virginitatem cum humilitate admiramur, & continentiaē quæ cū castitate & religione suscipitur, approbamus, & renuntiationem secularium negotiorum cum humilitate recipimus, & nuptiarum castum vinculum honoramus, & diuitias cum iustitia & operibus bonis non spernimus, & habitum simplicem ac vestem viliozem pro corporis diligentia intuscatum laudamus, sicut etiam solutas ac fractas in vestibus processiones reprobamus. Et domos Dei honoramus, & conuentus qui in his fiunt tanquam sanctos & viles

& vtilis suscepimus, pietatem in priuatis domibus non claudentes, sed omnē locum in nomine Dei ædificatū honoramus, & cōgregationem sanctam in eadem Ecclesia pro vtilitate communi recipimus. Et bona opera quę supra vires in fratres pauperes exercentur secundum Ecclesiasticas traditiones, beatificamus, & omnia quę per sanctas scripturas, & per Apostolos sunt tradita, in Ecclesia celebrari exoptamus.

Finit concilium Gangrense prouinciale, sed confirmatum in sexta synodo generali Constantinopoli in Trullo celebrata, vt ex secundo Canone æditionis Gręcæ Parisinæ constat.

Concilium Arelatense secundum, sub Syluestro Papa celebratum, est prouinciale. Concilium Arelat. 2.

Ca. 1. De neophytis clericis non ordinandis.

Ordinari ad diaconatus, vel sacerdotiū officium neophytum non debere.

Ca. 2. Ne coniugati ad sacerdotium prouehantur.

Assumi aliquem ad sacerdotium non posse in vinculo coniugii constitutum, nisi fuerit promissa conuersio, non oportet. d. 32. Assumi aliquem.

Ca. 3. Ne clericus in solatio extraneā habeat mulierē.

Si quis de clericis à gradu diaconatus in solatio suo mulierem, præter auiam, matrem, sororem, filiam, neptem vel conuersam, secum vxorem habere præsumperit, à communione alienus habeatur. Par quoq; & mulierem (si se separare noluerit) pœna percellat. 3. Canon in concilio Nicæno.

Ca. 4. Ne clericus in secreto intromittat puellam.

Nullus Diaconus, vel presbyter, vel Episcopus, ad cellariū secretum intromittat puellam, vel ingenuam, vel ancillam.

Canon quintus hic subticetur, eò quòd nihil diuersum cōplectatur à canone quarto, concilii Nicęni.

Ca. 6. Ne Episcopus ordinetur sine consensu Metropolitani.

Illud autem ante omnia clareat, eum qui sine conscientia Metropolitani constitutus fuerit Episcopus, iuxta magnam synodum esse Episcopum non debere.

Ca. 7. De his qui seipfos abscindunt.

G 2

Si quē

S V M M A

Si qui se carnali vitio repugnare nescientes abscindunt, ad clerum peruenire non possunt.

Ca. 8. De his qui excommunicatos alterius suscipiant.

d. 15. Hi
qui s̄c.

Si quis excommunicatum alterius, siue clericum, siue secularem recipere post interdictum præsumpserit, nouerit se reum fraternitatis factum causam in concilio redditurum.

Ca. 9. Ut Nouatiani in communionē non suscipiantur.

Nouatianum in communionem recipi nō debere, nisi suscepta pœnitentia incredulitatis, præteritum damnet errorem.

Decimum canonem hoc loco non interseruimus, quōd idem planē sit cum eo qui Nicæno concilio vndecimum locum sortitus est.

Ca. 11. De his qui pœnis victi sacrificare coguntur.

Ex eodem.

Si qui verō dolore victi & pondere persecutionis negare & sacrificare compulsi sunt, duobus annis inter catechumenos, triennio inter pœnitentes habeantur à communionē suspensi.

Ca. 12. De excedentibus vitam in pœnitentia positis.

Ex c. 13. Nicæ-
næ syn.

De his qui in pœnitentia positi vitam excesserunt, placuit nullum communionē vacuam debere dimitti, sed pro eo quōd honorauit pœnitentiā, oblatio illius recipiatur.

Canonem 13. hic prætermisimus, ne 15. & 17. ex concilio Nicæno otiose repetere videremur.

Canon. 14. est à nobis sublatus, cum in Nicæna synodo 18. loco idem relatus sit.

Ca. 15. Ne diaconus coram presbytero sedeat.

Ex c. 14.
insidem.

In secretario Diaconos inter presbyteros sedere non liceat, vel corpus Christi præsentē presbytero tradere non præsumant. Quod si fecerint, ab officio diaconatus abscedat.

Ca. 16. Ut Photiniani & Paulianistæ baptizentur.

Photinianos siue Paulianistas secundū patrum statuta baptizari oportet.

Ca. 17. Ut Hæretici baptizati recipiantur.

Bonasiacos autē ex eodem errore venientes (quos sicut Arrianos baptizari in Trinitate manifestum est) dum interrogati fidem nostram ex toto corde confessuerint, cum Chrismate & manus impositione in Ecclesia recipi sufficit.

Ca. 18.

Ca. 18. *Ut Metropolitanis arbitrio synodus congregatur.*

Ad Arelatensis Episcopi arbitrium synodum congregandam (ad quam urbem ex omnibus mundi partibus præcipuè Gallicanis, sub sancti Martini tempore legimus celebratum fuisse concilium, atque conuentum) si quis commonitus infirmitatis causa defuerit, personam vice sua dirigat.

Ca. 19. *Ne Episcopi discedant ante peractam synodum.*

Si quis autem adesse neglexerit, aut cæterum fratrum antequam dissoluatur concilium, crediderit deferendum, alienum se à fratrâ communione cognoscat, ne eum recipi liceat, nisi in sequenti synodo fuerit absolutus.

Ca. 20. *De aurigis fidelibus.*

De agitatoribus, siue theatricis, qui fideles sunt, placuit eos quandiu agunt, à communione separari. *Vide supra fol. 39. b.*

Ca. 21. *Si post acceptam pœnitentiã, quis nupserit.*

Pœnitentes quæ defuncto viro alius nubere præsumpserint, vel suspecta, vel interdicta familiaritate se cum extraneo iunxerint, cum eodem ab Ecclesiâ limitibus arceatur. Hoc etiam de viro in pœnitentiã posito, placuit obseruari.

Ca. 22.

Pœnitentiã conjugatis nõ nisi ex cõsensu dandam. *10. q. 4. Pœnitentiã.*

Ca. 23. *De sacerdotibus qui idololatriam non eruerunt.*

Si in alicuius presbyterio infideles, aut faculas acciderint, aut arbores, fontes, vel saxa venerantur, si hæc eruere neglexerit, sacrilegè se esse reum cognoscat. Dominus autem, vel ordinator rei ipsius, si admonitus emendare noluerit, communionem priuetur.

Ca. 24. *De accusatoribus fratrum.*

Eos qui falsa fratribus capitula obiecisse conuicti fuerint, placuit vsque ad exitum non communicare, sicut magna synodus ante constituit, nisi digna satisfactione pœnituerint.

10. q. 1. Eos qui hic est vnus canon præter illos 20. ex concilio Nicæno, quos supra recensuimus.

Ca. 25. *De apostatis si non reuertuntur.*

Hi qui post sanctam religionis professionem apostatant, & ad seculum redeunt, & postmodum pœnitentiæ remedia non requirunt, communionem penitus non accipiant.

Quos etiam iubemus ad clericatus officium non

G 4 admitti.

S V M M A

admitti, & quicumq; iste sit, post pœnitentiam secularem habitum non præsumat. Quod si præsumperit, ab Ecclesia alienus habeatur.

Ca. 26.

De his quos clericatui ipsa vitæ gratia suggererit, si fortè interrupta & duplicata matrimonia incidierint, non vltra subdiaconatum aliàsve Ecclesiasticas capiant dignitates. Quod si facti forsitán sunt, ab Ecclesiastico remoueantur officio.

Ca. 27.

Professa: viduas, si in colhabitãdo perstiterint, cum raptoribus esse damnandas,

Ca. 28.

Secundùm constitutionem synodi Vasensis, qui oblationem fidelium suppresserit, aut negauerit, ab Ecclesia cui fraudem fecit, excludatur.

Ca. 29.

Si quis Episcopus suæ sententiæ non acquiescit, synodi legibus, audiendum.

Ca. 30. *De Episcopis suspensis.*

Secundùm instituta seniorum, si à communione sacerdotali fuerit, autoritate suspensus Episcopus, hunc non solum à clericorum, sed etiam à totius populi colloquio, atque conuiuio placuit excludi, donec resipiscens ad sanitatem redire festinet.

Ca. 31. *De his qui inter se odiis exardescunt.*

Hi qui publicis inter se odiis exardescunt, ab Ecclesiasticis conuentibus, sunt remouendi, donec ad pacem recurrant.

Ca. 32. *De expositis ante Ecclesiam.*

Si expositus ante Ecclesiam, cuiuscunq; fuerit miseratione collectus, contestationis ponat epistolam. Et si is qui collectus est, intra decē dies quæsitus agnitusq; non fuerit, securus habeat quæ collegit. Sanè qui post prædictum tempus calumniator extiterit, vt homicida Ecclesiastica districtione damnabitur, sicut patrum sanxit autoritas.

Ca. 33. *De puellis quæ se Deo vouerunt.*

De puellis quæ se vouerunt Deo, & præclari nominis decore floruerunt, si post 25. annos ætatis ad terrenas nuptias sponte transferint, id custodiendum esse decreuimus, vt cum his cum quibus se obligauerint, communio-

CARTHAGINEN. CON. 45
communione priuentur, ita vt eis postulantibus, pœnitentia non negetur, cuius pœnitentiæ communitio, multo tempore differantur.

Ca. 34. De famulis se percutientibus.

Si quis famulorū cuiuslibet cōditionis aut generis, quasi ad exacerbandā domini discretionē, se diabolico replet⁹ furore percusserit, ipse tanquā sanguinis sui re⁹ erit, neq; ad dominū sceleris alieni inuidia pertinebit.

Ca. 35. De ordinatione Episcopi.

Placuit in ordinatione Episcopi hunc ordinem custodiri, vt primo loco venalitate, vel ambitione submota, ab Episcopis nec nominentur, de quibus clerici vel laici ciues erga vnū eligendi habeant potestatem.

Ca. 36. De secularibus hominibus.

Si quis secularium amore religionis, se ad quemcunque sacerdotum crediderit conferendum, ipse sibi eum quem erudiendi gratia suscepit, vindicabit.

Ca. 37. De honore synodi Metropolitanæ.

Hoc etiā placuit custodiri, vt nihil cōtra magnā synodū Metropolitanæ existiment vindicandum.

Finit Concilium Arclatense secundum.

Conciliū Carthaginense primū, tempore Syluestri primi Papæ celebratū. Est prouinciale, & ex diuersis prouinciis Africæ ad Carthaginē conuenerūt multi Episcopi.

Conciliū Carthaginens. 1.

Ca. 1. Ne baptismus reiteretur.

GRATUS Episcopus Carthaginensis, qui præsidebat in concilio, dixit: Ergo si vobis placet considerare primum titulum rebaptizationis. Vnde sanctitatem vestram postulo, vt mentis vestræ placita producat. Vniuersi Episcopi dixerunt: absit. Illicitas esse sancimus rebaptizationes, & satis esse alienum à sincera fide & Catholica disciplina rebaptizari.

Ca. 2. De martyrum sepulchris & honorificentia.

Martyrum dignitatem nemo prophanus infamet. At si quis ad iniuriam martyrum claritati eorum adiungat infamiam, placet eos: si laici sint, ad pœnitentiam redigi. Si autem sunt clerici, post communionem & post cognitionem honore priuari.

G 5 . Ca. 3.

S V M M A

Ca. 3. Quod non liceat clericis habitare cum feminis.

Gratus Episcopus dixit: Et illud præcipue, si videtur vestrae dilectioni, cauendum est, ut pastoris cura, quantum debet & potest regularis prouidentia præmoneat, ut nullis liceat ab effectu abstinentibus carnis si, apud extraneas pariter commorari. Occasiones enim amputandæ sunt peccatorum, & tollendæ omnes suspiciones, quibus subtilitas diaboli sub prætextu charitatis & dilectionis incautas animas, vel ignaras irretire consuevit. Nullus igitur nullaque sanctimoniam & virginitati deseruiens, propter blasphemiam Ecclesiæ si vobis placet, in vna domo cum extraneis penitus commorari debent. Vniuersi dixerunt. Quæ nolunt nubere, & pudicitiam meliorem eligunt partem, hæc vitare debent, & non solum habitare simul, sed nec habere ad se aliquem accessum. Hoc ergo & lex iubet, & sanctitas vestra commendat, ut in singulis conciliis statutum est, Gratus Episcopus dixit. Ergo persuasio interdum prudentes solet arcere à peccatis, dum imprudens debet meatus huiuscemodi cõstringere, si sanum concilium respuunt, & salutare mandatum. Si ergo laici sunt post communionem, si contempserint, à communionem separentur. Vniuersi dixerunt: Placet.

Ca. 4. Ut cum viduis non commorentur.

Gratus Episcopus dixit: Et si infinita sunt quæ lege præscripta, proficientia sunt disciplinæ, & vnusquisque nostrum tractatu assiduo, & cõmonitione frequentè per singulas quasque species proficientes ad disciplinam poterit populos inuitare, tamè aliqua ex eis propter blasphemias suggerenda sunt à nobis, & in cõcilio statuenda. Si videtur vobis, pari sententia teneantur etiã hi qui cum viduis cõmorantur, & nulla secum germanitate coniuncti sunt. Vniuersi dixerunt: Iuxta viduos & viduas eadem lex maneat & sententia.

Ca. 5. Ne clerici ordinentur in Ecclesia aliterius.

Priuatius Episcopus Vegesitanus dixit: Suggero sanctitati vestrae, ut statuat is non licere clericum alienum ab aliquo suscipi sine literis Episcopi sui, neque apud se retinere, nec laicum vsurpare sibi de plebe aliena, ut eum ordinet sine conscientia eius Episcopi, de cuius plebe est. Gratus Episcopus dixit: Hæc obseruantia pacem custodit. Nam & memini in sanctissimo concilio Sar
dicen

dicensi statutum, vt nemo alterius plebis hominem vsurpet. Sed si fortè erit necessarius, petat à collega suo, & per consensum habeat.

Ca. 6. Vt clerici actus secularium non suscipiant.

Nicasius Episcopus Culusitanus dixit: Credo placere suggestionem meam sanctitati vestræ, & displicere vobis, vt qui seruiunt Deo & annexi sunt clero, non accedant ad actus seu administrationem, vel procuratorem domorum. Gratus Episcopus dixit: Et Apostolorum statuta sunt, quæ dicuntur. Nemo militans Deo, ingerit se negotiis secularibus. Proinde aut clerici sint sine actionibus domorum, aut actores sine officio clericorum. Vniuersi dixerunt. Hoc obseruemus.

15. que. 3.
Credo.

1. Tim. 2.

Ca. 7. Vt clerici in Ecclesia aliena non communent sine literis sui Episcopi.

Cassianus Vniuersalis Episcopus dixit: Statuat grauitas vestra vt vnusquisque clericus vel laicus non comunet in aliena plebe sine literis Episcopi sui. Gratus Episcopus dixit. Nisi hoc obseruatum fuerit, comunio fiet fortè passim. Nam si cum literis receptus fuerit, & concordia inter Episcopos seruetur, & nemo subtilis alterius fugiens communionem, ad alterum latenter accedit. Vniuersi dixerunt: Omnibus prouides, & clero & laicis consulis.

Ca. 8. Ne clerici ordinentur implicati negotiis alienis.

Magnus Episcopus Astiagenis dixit: Quid dilectioni vestræ videretur? procuratores & actores, etiam per se tutores pupillorum si debeant ordinari? Gratus Episcopus dixit: Si post deposita vniuersa & redita ratiocinia, actus vitæ ipsorum fuerint probati in omnibus, debent & cum laude cleri, si postulati fuerint, honore munerari. Si enim ante libertatem negotiorum vel officiorum ab aliquo sine consideratione fuerint ordinati, Ecclesia infamatur. Vniuersi dixerunt: Rectè omnia statuit sanctitas tua, ideoque ita est, & nostra ita quoque sententia.

Dist. 54. Magnus Episcopus.

Ca. 9. Vt laici clericos actores non constituant.

Metus Caunensis Episcopus dixit. Rectè statutum est, vt obnoxij alienis negotiis non ordinentur. Tamen dimissi & gratias referre debent, & à clericorum iniuria temperare. Et ipsis non liceat clericos nostros eligere apothecarios, vel ratiocinatores. Gratus Episcopus

copus

S V M M A

copus dixit: Nulli dubium est, quod omnes vel Domini vel procuratores, vel quicumque præsumunt, cum audierint saluberrima instituta concilij, & sibi esse consultum, nec impeditum, propriam debebunt temperare iniuriam in clericis nostris. Quòd si iniuria constitutionis imperatoris clericos inquietandos putauerint, si defensio Ecclesiastica nos non deridet, pudor publicus vindicabitur. Vniuersi dixerunt. Saluberrimæ professiones debuerunt à tanto concedi concilio.

Ca. 10. *Ne Episcopus alterius Episcopi plebes. vel fines usurpet.*

Felix Episcopus Baianensis dixit: Nullus debet collegæ suo facere iniuriam. Multi enim transcendunt sua, & usurpant aliena ipsis inuitis. Gratus Episcopus dixit: Auaritiæ cupiditatem, radicem omnium malorum esse, nemo est qui dubitet. Proinde inhibendum est, ne quis alienos fines usurpet, aut transcendat Episcopum collegam suum aut usurpet alterius plebes, sine eius petitu: quia inde cætera mala omnia generantur. Vniuersi dixerunt: placet, placet.

Ca. 11. *De numero iudicantium presbyterorum.*

11. q. 7. *Si quis tumidus.*

Si quis tumidus vel contumeliosus extiterit in maiorem natu, vel aliquam causam habuerit, à tribus vicinis Episcopis, si Diaconus est, arguatur, si presbyter à sex: si Episcopus à duodecim consacerdotibus audiat. Vniuersi dixerunt Episcopi: Contemptus debet contumaciæ & superbiæ in omnibus frangi, causa verò pro personis à statuto numero audiat.

Ca. 12.

Optatius Episcopus circuibat & usurpabat populos Antigoni Episcopi vicini, cõponitur hæc lis p synodũ. Canon. 13. est in secũdo Arelatenſi. 14. & in primo. 12. In. 14. Canone commendatur obseruatio constitutionum huius concilij, & subscribunt Episcopi. Finis Concilij Carthaginensis primi.

Decreta Marci Papæ.

An. d. 336.
 Marcus p̄. 33.
 Hic symbolũ inseruit.

Marcus natione Romanus, sedit annos 2. menses 8. dies 21. temporibus Constantini Iunioris. Quæ sub illo acta sunt, habes histor. tripar. lib. 4. cap. 1. Papa. 33. Sub Petro.

Hic misit ad Athanasium & Episcopos Ægypti. 70. Canones Nicæni cõcilij, fideliter trãscriptos ex exemplaribus

plaribus quæ Syluester papa reliquerat Romæ, nunc non extant nisi 20. canones. Bona pars horum viginti est in concilio Arelatensi 2. & aliqui illorū 70. (quos nunc non habemus) sunt in prædicto concilio.

Decreta Iulij Papæ.

Iulius primus Papa, natione Romanus, sedit annos 15. de quo habes historia tripartitæ libro 4. cap. 4. & infra. Extat epistola eius increpatoria ad Episcopos Orientales pro causa Athanasij Episcopi Alexadrini, lectione digna 34. Papa sub Petro.

An. d. 338.

Iulius. 1.

pont. 34.

Tempore huius

Arriani

hæresis in-

ualuit.

Romanæ syn-

odus sub tu-

lio Pont. sub

eodem Colon.

syn.

Sub eodem Iulio celebrata est synodus Romana, in qua conuenerunt 116. Episcopi contra Arrium & eius discipulos, quam damnarunt cum suis dogmatibus, præsentente Iulio, confirmantes acta in synodo Nicæna: De hac synodo nihil præterea habetur.

Sub eodem celebrata est synodus Coloniensis contra Euforam blasphemum, & hæreticum, qui Christum negabat Deum. Damnatus est, & priuatus Episcopatu.

Antiochenum Concilium.

Regulæ Antiocheni Concilii expositæ apud Antiochiam.

Concilium Antiochenum.

Sancta & pacatissima synodus in vnum congregata, his qui per singulas prouincias sunt, vnanimis sanctis, & consacerdotibus in Domino salutem. Gratia & veritas Iesu Christi Domini & Saluatoris nostri, sanctam & Antiochenam Ecclesiam visitans, & in vnum connectens per concordiam pacatissimi spiritus, multa quidem & alia perfecit, in omnibus autem suggerente sancto & pacifico spiritu, etiam hoc perfecit, vt quæ visa sunt rectè constitui, cum plurima consideratione & iudicio vna cū omnibus nobis Antiochiâ ex diuersis prouinciis in vnū collectis Episcopis in vestram notitiâ deferantur. Credimus autem gratiæ domini, & spiritui sancto pacis, quod & ipsi conspiciatis nobis, tanquã in vnâ fuissetis virtutem, & nobiscum orationibus adnitentes, magis autem muniti, & in Spiritu sancto præsentente iisdem ipsis quæ definita sunt, consentientes, & ea quæ visa sunt recta roborantes,

S V M M A

rantes, cū cōsensu sancti spiritus cōsignabitis Sūt autē
præfiniti canones Ecclesiastici qui infra sunt scripti.

Canon primus.

Non licere Pascha diuerso tempore facere, nec
cum Iudæis celebrare, sicut in Nicæno concilio sta-
tutum est.

Can. 2. Non licere cum excommunicatis communicare.

Omnes qui ingrediuntur Ecclesiam Dei, & scriptu-
ras sacras audiunt, nec communicant in oratione cum
populo, sed pro quadam intemperantia se à perceptio-
ne sanctæ communionis auertunt, hi de Ecclesia remo-
ueantur, quamdiu per confessionē pœnitentię fructus
ostendāt, & precibus indulgentiã consequantur. Cum
excommunicatis autem non licere communicare, nec
cum his qui per domos conueniunt, deuitantes ora-
tiones Ecclesiæ simul orandū est. Ab alia quoque Eccle-
sia non suscipiendum, quia in aliã minimè congrega-
tur. Si quis autem de Episcopis aut presbyteris, vel
Diaconis, seu quilibet ex clero deprehensus fuerit cum
excommunicatis cōmunicare: etiã iste priuetur com-
munionē, tanquam qui regulam confundat Ecclesiæ.

*Can. 3. Non debere clericum ad Ecclesiam migran-
tem ibi perseuerare.*

¶ q. 2. Si quis
presbyter.

Si quis presbyter aut diaconus, aut omnino quilibet
ex clero parochiam propriam deserens ad aliam
properauerit, Vel omnino demigrans in alia parochia
per multa tempora nititur immorari, vltius ibidem
non ministret, maximè si vocanti suo Episcopo, & re-
gredi ad propriam parochiam, commonenti, obedire
cōtempserit. Quòd si in hac indiscipline perdu-
rat, à ministerio modis omnibus remoueat, ita ut
nequaquam locum restitutionis inueniat. Si verò pro
hac causa damnatum alter Episcopus suscipiat, hic
etiam à communi cōrceatur synodo, velut qui Eccle-
siastica constituta dissoluant.

*Can. 4. Non licere Episcopo vel clerico si exau-
torizatus fuerit, ministrare.*

¶ q. 4. Si
quis Epi-
scopus.

Si quis Episcopus damnatus à synodo, vel presby-
ter aut diaconus à suo Episcopo, ausi fuerint aliquid
de ministerio sacro contingere, siue Episcopus iuxta
præcedentem consuetudinem, siue presbyter, aut dia-
conus, nullo modo liceat ei nec in alia synodo resti-
tutionis

tutionis spem, aut locum habere satisfactionis, sed cōmunicantes ei omnes abiici de Ecclesia, & maximè si posteaquam didicerit aduersum memoratos prolata fuisse sententiam, eisdē communicare tentauerit.

Can. 5. Ne clerici concepto Episcopo seorsum se colligant.

Si quis presbyter aut diaconus Episcopū proprium contemnens, se ab Ecclesia sequestrauit, & seorsum colligans altare constituit, & commonenti Episcopo non acquieuerit, nec consentire vel obedire uoluerit semel & iterum conuocanti, hic damnetur omnimodo, nec ultra remedium consequatur, quia suam recipere non potest dignitatem. Quòd si Ecclesiam conturbare, & sollicitare persistat, tanquam seditiosus per potestates exteras opprimatur.

Can. 6. De excommunicatis.

Si quis à proprio Episcopo communionē priuatus est, non ante suscipiatur ab aliis quàm suo reconcilietur Episcopo, aut certè ad synodum quæ congregatur occurrens pro se satisfaciat, & persuadens concilio, sententiā suscipiat alteram. Hæc autem definitio maneat circa laicos & presbyteros & diaconos, omnesq; qui sub regula esse monstrantur.

11. q. 3. Si quis à proprio.

Can. 7. De peregrinis.

Nullas peregrinorum sine pacificis, id est, commendatiis suscipiatur Epistolis.

Dist. 71. Nullus absque.

Can. 8. Vt epistola à solo fiant Corepiscopo.

Presbyteri qui sunt in agris, canonicas epistolas dare nō possunt, ad solos tantū vicinos Episcopos literas destinabūt. Corepiscopi autē qui sunt irreprehensibiles dare possunt pacificas, id est, generales epistolas.

Ca. 9. De Metropolitanis Episcopis,

Per singulas regiones Episcopos conuenit nosse Metropolitanum Episcopum, solitudinem totius provincie gerere. Propter quod ad Metropolim omnes vndique qui negotia videntur habere, concurrant. Vnde placuit eum & honore præcellere, & nihil amplius præter eum ceteros Episcopos agere, secundum antiquam à patribus nostris regulam constitutam, nisi ea tantum quæ ad suam diocesim pertinent, possessionesq; subiectas. Vnusquisque enim Episcopus habeat suæ parochie potestatem, vt regat iuxta reuelatam singulis competentē, & prouidentiam gerat.

6. q. 3. Per singulas.

S V M M A

gerat omnis possessionis quæ sub eius est potestate, ita vt presbyteros & diaconos ordinet, & singulis suo iudicio comprehendat. Amplius autem nihil agere tætet per Antistitem Metropolitanum, nec Metropolitanus sine cæterorum gerat consilio sacerdotum.

Can. 10. De his qui vocantur Corepiscopi.

Qui in vicis vel possessionibus Corepiscopi nominantur, quanuis manus impositionem Episcoporum perceperint, & vt Episcopi consecrati sint, tamen sanctæ synodo, placuit vt in modum proprium recognoscant, vt gubernent sibi subiectas ecclesias, earumq; in moderamine curaq; contenti sint. Ordinent etiam lectores & Subdiaconos, atque exorcistas, quibus promotiones istæ sufficiant. Nec presbyterum verò nec Diaconum audeant ordinare, præter ciuitatis Episcopum, cui ipse cū possessione subiectus est. Si quis autem transgredi statuta tentauerit, depositus, quo utebatur honore priuetur. Corepiscopum verò ciuitatis Episcopus ordinet cui ille subiectus est.

Can. 11. De Episcopis vel clericis adeuntibus Imperatorem.

23. q. 8. Si quis Episcopus.

Si quis Episcopus aut Presbyter, aut quilibet regulæ subiectus Ecclesiæ, præter concilium & literas Episcoporum prouinciæ, & præcipuè Metropolitanæ, adierit Imperatorem, hunc reprobare & abiici oportere non solum à communionem, verum & ab honore, cuius particeps videtur existere, quia venerandi principis auri- bus molestiam tentauit inferre contra leges ecclesiæ. Si igitur adire principem necessaria causa deposcit, hoc agatur cum tractatu & concilio Metropolitanæ, & cæterorum Episcoporum qui in eadē prouincia cōmorantur, qui etiã proficiscentē suis prosequantur epistolis.

Can. 12. De damnatis Episcopis & clericis adeuntibus Imperatorem.

20. q. 1. Si quis à proprio

Si quis à proprio Episcopo Presbyter, aut diaconus, aut à synodo fuerit Episcopus fortè damnatus, & Imperatoris auribus molestus extiterit, oporteat ad inuicem Episcoporum conuerti concilium, & quæ putauerint habere iusta, plurimis Episcopis suggerant, corūq; discussiones ac iudicia præstolentur. Si verò hæc parui pendentes molesti fuerint Imperatori, hos nulla uenia dignos esse, nec locum satisfactionis habere, nec spem futuræ restitutionis penitus operiri diiudicamus.

Can. 13.

Can. 13. Ne Episcopi in aliena prouincia ordinationes efficiant.

Nullus Episcopus ex alia prouincia audeat ad aliam transgredi, & ad promotionem ministerij aliquos in Ecclesijs ordinare, licet consensum videantur præbere nonnulli, nisi literis tam Metropolitanis, quam ceterorum qui cum eo sunt Episcoporum rogatus adueniat, & sic ad actionem ordinationis accedit. Si vero nullo vocante inordinato more deproperet super aliquibus ordinationibus & Ecclesiasticis negotiis ad eum non pertinentibus componendis, irrita quidem quæ ab eo geruntur existant, ipse vero incompositi motus sui, & irrationabilis audaciæ subeat ultionem, ex hoc iam damnatus à sancto concilio.

9. q. 1. Nullum Episcopum.

Can. 14. De Episcopis accusatis.

Si quis Episcopus de certis criminibus iudicetur, & contingat de eo cõprouinciales Episcopos disfidere, cum iudicatus ab aliis innocens creditur, reus ab aliis æstimatur, pro totius huius ambiguitatis abolitione sanctæ synodo placuit vt Metropolitanus Episcopus à vicina prouincia iudices alios cõuocet, qui controuersiam tollant, vt per eos simul & per cõprouinciales Episcopos, quod iustum visum fuerit, approbetur.

6. q. 4. Si quis Episcopus.

Can. 15. De quibus vt supra.

Si quis Episcopus de certis criminibus accusatus, condemnatur ab omnibus Episcopis eiusdem prouinciæ, cunctique consonanter eandem contra eum formam decreti protulerint, hunc apud alios nullo modo iudicari, sed firmam concordantiam Episcoporum prouinciæ manere sententiam.

6. q. 4. Si quis Episcopus.

Can. 16. De Episcopis vacantibus.

Si quis Episcopus vacans in Ecclesiam vacantem profiliat, sedemque peruadat absque integro, perfectoq; concilio, hic abiiciatur necesse est, & si cunctus populus quem diripuit, eum habere delegerit. Perfectum vero concilium illud est, ubi interfuerit Metropolitanus antistes.

D. 92. Si quis Episcopus.

Can. 17. De Episcopis qui cum ad Episcopatum conuocantur, emitant.

Si quis Episcopus per manus impositionem Episcopatum acceperit, & præesse populo constitutus ministerium subire neglexerit, nec acquirerit ire ad

D. 92. Si quis Episcopus per manus.

H Eccle-

S V M M A

De residentia Episcoporum. Ecclesiam sibi commissam, hunc oportet communione priuari donec susceperit coactus officium, aut certe de eo aliquid integra decreuerit eiusdem prouincię synodus sacerdotum.

Can. 18. De eisdem quibus supra.

D. 92. Si quis Episcopus ordinatus. Si quis Episcopus ordinatus ad parochiam minime curus est electus, accesserit, non suo vitio, sed quod eum aut populus veter, aut propter aliam causam, non tamen eius vitio perpetrata, hic & honoris sit & ministerij particeps, dummodo nil molestus Ecclesię rebus existat, vbi ministrare cognoscitur. Quem etiam obseruare conueniet quicquid synodus perfecta prouincię, quod visum fuerit, iudicando decreuerit.

Can. 19. Non licere Episcopum ordinari sine consilio Metropolitan.

D. 65. Episcopus non est. Episcopus præter synodum, & præsentiam Metropolitan, nullatenus ordinetur.

Can. 20. Vt bis in anno synodus celebretur.

D. 18. propter. Propter utilitates Ecclesiasticas, & absolutiones earum rerum, quę dubitatione, controuersiamque recipiunt, optime placuit vt per singulas quasque prouincias Episcoporum consilia bis quotannis celebrentur.

Can. 21. Ne Episcopus de vna parochia in alia transeat.

7. q. 1. Episcopus. Episcopus ab alia parochia nequaquam migret ad aliam, nec sponte sua prorsus insiliens, nec vi coactus à populis, nec ab Episcopis necessitate compulsus, maneat autem in Ecclesia quam primitus à Deo sortitus est, nec inde transmigret secundum pristinum de hac re terminum constitutum.

Can. 22. Episcopum non debere in alienam irruere ciuitatem.

9. q. 2. Episcopum non licet. Episcopus alienam ciuitatem, quę non est illi subiecta, non adeat, nec ad possessionem accedat quę ad eum non pertinet, super ordinationem cuiusquam, nec constituat presbyteros aut diaconos alteri subiectos Episcopi, nisi forte cum concilio & voluntate regionis Episcopi. Si quis autem tale aliquid facere tentauerit, irrita sit eius ordinatio, & ipse coërceatur à synodo. Nam si ordinare non potuerit, nullatenus iudicabit.

Can. 23. Episcopo non licere successorē sibi constituere.

8. q. 1. Episcopum non licet. Episcopo non licere pro se alterum successorem sibi constituere, licet ad exitum vitę perueniat. Quod si tale aliquid factum fuerit, irritum esse huiusmodi est

est constitutum. Seruetur autem ius Ecclesiasticum id continens oportere non aliter fieri nisi cum synodo & iudicio. Episcoporum, qui post obitum quietentis potestate habet, eum qui dignus extiterit, promouere.

Episcopo non licet successorum sibi committere.

Can. 14. De rebus ad Ecclesiam pertinentibus.

Quæ sunt Ecclesiæ, sub omni sollicitudine & conscientia bona & fide quæ in Deum est, qui cuncta considerat, iudicat, seruetur, quæ etiã dispensanda sunt iudicio & potestate pontificis qui commissus est populus, & animæ quæ in Ecclesia cõgregantur. Manifesta vero sint quæ pertinere videntur ad Ecclesiã, cũ notitia presbyterorum & diaconorũ qui circa ipsum sunt, ita ut agnoscant, nec ignatet quæ sint Ecclesiæ propria, nec eos aliquid lateat ut si contigerit Episcopum migrare de seculo, certis existentibus rebus quæ sunt Ecclesiæ, nec ipsæ collapsæ depereant, nec quæ propria probantur Episcopi, sub occasione rerum peruadantur Ecclesiæ. Iustum namque & acceptum est coram Deo & hominibus, ut sua Episcopus quibus voluerit derelinquat, & quæ Ecclesiæ sunt, eidem conseruentur Ecclesiæ, ut nec Ecclesia aliquod patiat incõmodum, nec Episcopus sub occasione proseribatur Ecclesiæ, & in causas incidant qui ad eam pertinent, & ipse post obitum maledictionibus ingrauetur.

9. qu. 1. Quæcunque res.

Can. 25. Ut Episcopus dispensandi res Ecclesiasticas habeat potestatem.

Episcopus Ecclesiasticarum rerum habeat potestatem ad dispensandũ erga omnes qui indiget, cũ summa reuerentiã & timore Dei. Participet autẽ & ipse quibus indiget, si tamẽ indiget, tã in suis quã in fratribus qui ab eo suscipiuntur, necessariis vsibus futuris, ita ut in nullo qualibet occasione fraudetur, iuxta sanctũ Apostolũ sic dicentem: Habentes victum & tegumentum, his contenti simus. Quod si contentus istis minimẽ fuerit, conuertat autẽ res Ecclesiæ in suos vsus domesticos, & eius comoda, vel agrorum fructus non cum presbyterorum conscientia, Diaconorumque pertractet, sed horum potestatem domesticis suis, aut propinquis, aut fratribus, filiisq; committat, ut per huiusmodi personas occulte cæteræ lædantur Ecclesiæ, synodo provincie pœnas iste persoluat. Si autem & aliter accusetur Episcopus, aut presbyteri

12. q. Episcopus ecclesiasticarum rerum.

1. Tim. 6.

qui cū ipso sunt, quod ea quæ pertinent ad Ecclesiam, vel ex agris, vel ex xalta qualibet Ecclesiastica facultate sibi met vsurpent, ita vt ex hoc attingantur quidem pauperes, criminationi verò & blasphemis tam sermo prædicationis, quàm hi qui dispensant, taliter exponantur, & hos oportet corrigi, sancta synodo id quod cōdecet, approbante. Et subscripserunt triginta Episcopi qui in eodem concilio conuenerunt.

*Subscriptio
Episcoporum*

De hac synodo legatur in Decretis d. 16. ca. Sexta Synodus.

Finis concilij Antiocheni.

Probatum est concilium Antiochenum in sexta synodo generali Constantinopoli in Trullo celebrata, vt ex secundo canone æditionis Græcæ constat, & per Dionysium Papam, vt patet per Eusebium lib. 7. ca. 24. & 25. in hist. Eccle.

*Concilium
Sardicense.*

Concilium Sardicense, sub Iulio primo Papa, de cuius origine & causa quæ congregaretur, habes in hist. Trip. lib. 4. c. 21.

Congregatum est præcepto Constantij Imperatoris, vt Athanasius ad suam rediret Ecclesiam à qua expulsus fuerat per hæreticos Episcopos Arrianos. Conuenerunt in eo concilio Orientales & Occidentales Episcopi. Occidentales circiter 300. Orientales verò 70. Qui tamen continuo discedentes à concilio, seorsum fecerunt concilium aliud, in quo statuerunt dogmata Arrii, vt habes in historia prædicta. Causa discessus fuit, quia dixerunt se nolle ad verba procedere, nisi prius à concilio subiuerentur Pauli & Athanasij defensores, quod Occidentales passi non sunt. Cui concilio affuit Osius Episcopus Cordubensis, qui & affuit in Concilio Niceno. Celebratum est anno. 11. ab obitu Constantij patris duorum Augustorum, Constantis & Constantij, vt habes lib. 4. Ecclesiasticæ historiae Trip. cap. 71.

d. 8. Mala consuetudo. Prohibetur mutatio

Ca. 1. De Episcopis qui ciuitates mutauerint.
Osius Episcopus dixit: Non minus mala consuetudo, quàm perniciosa corruptela, funditus eradicanda est, ne cui licet Episcopo de sua ciuitate ad aliam transire

transire ciuitatem: Manifesta est enim causa qua hoc facere tentant, cum nullus in hac re inuentus sit Episcopus, qui de maiori ciuitate ad minorem transierit. Vnde apparet auaritiæ ardore eos inflammarî, & ambitioni seruire, & vt dominationem agant. Si omnibus placet, huiusmodi perniciës scelus & austerius vindicetur, vt nec laicam communionem habeat qui talis est. Responderunt vniuersi: Placet.

*Episcoporum
de vii ad aliã
Ecclesiam.*

Ca. 2. De eisdem Episcopis.

Osus Episcopus dixit: Etiam si talis aliquis extiterit temerarius, vt fortassis talẽ excusationẽ afferẽs assereret, quod à populis literas acceperit, cum manifestũ sit potuisse plures præmio & mercede corrumpi eos qui sinceram fidem non habent vt clamarent in Ecclesia, & ipsũ petere viderentur Episcopũ: Omnino has fraudes damnandas esse arbitror: ita vt nec laicam in fine comunionẽ talis accipiat. Si verò omnibus placet, Statuite, Synodus respondit: Placet.

Ca. 3. De Episcopo adiudicato.

Osus Episcopus dixit. Illud quoque necessariò adiu-
clendum est, vt Episcopi de sua prouincia ad aliã prou-
uinciam, in qua non sunt Episcopi, non transeant, nisi
fortẽ à fratribus suis inuitati: ne videamur ianuã clau-
dere charitatis. Quod si in aliqua prouincia aliquis
Episcopus contra fratrem suum Episcopũ litẽ habue-
rit, vnus de duobus ex alia prouincia aduocet Episco-
pum cognitorem. Quod si aliquis Episcopus iudicatus
fuerit in alia causa, & putat se bonam causam habere,
vt iterum concilium reuocetur, si vobis placet, sancti
Petri Apostoli memoriam honoremus, vt scribatur
ab his qui causam examinarunt, Iulio Romano Epif-
copo, & si iudicauerit renouandum esse iudicium, re-
nouetur & det iudices. Si autem probauerit talẽ cau-
sam esse, vt non refricentur, ea quæ acta sunt, quæ de-
creuerit confirmata erunt: Si hoc omnibus placet? Sy-
nodus respondit, Placet.

*6. q. 4. Osus
Episcopus.*

*Cause Episco-
pbrũ deferen-
de ad Episco-
pũ Romanum.*

Ca. 4. De Episcopis depositis.

Gaudentius Episcopus dixit: Addendum, si placet,
huic sententiæ, quã plenã sanctitate protulisti, vt
aliquis Episcopus depositus fuerit eorũ Episcoporũ iu-
dicio, qui in vicinis locis commorantur, & proclama-
uerit agendum sibi negotium in urbe Roma: et

S Y M M A

Episcopus in eius cathedra post appellationem eius, qui videtur esse depositus, omnino non ordinetur, nisi causa fuerit in iudicio Episcopi Romani determinata.

Ca. 5. *Quando quis debeat à vicinis prouincia Episcopis ordinari.*

l. 9. e. fin

Osus Episcopus dixit: Si contigerit in vna prouincia in qua plurimi fuerint Episcopi, vnum fortè remanere Episcopum, ille verò per negligentiam voluerit ordinare Episcopum, & populi conuenerint, Episcopi vicinæ prouinciæ debent illum prius conuenire Episcopum qui in ea prouincia moratur, & ostendere quod populi petant sibi rectorem, & hoc iustum esse vt & ipse veniat, & cum ipso ordinet Episcopum. Quod si conuentus literis tacuerit & dissimulauerit, nihilq; rescriperit, satisfaciendum esse populis, vt veniant ex vicina prouincia Episcopi, & ordinent Episcopum.

Ca. 6. *De non ordinandis Episcopis per vicos.*

Licentia verò danda non est ordinandi Episcopum aut in vico aliquo, aut in modica ciuitate, cui sufficit vnus presbyter, quia non est necesse ibi Episcopum fieri, ne vilescat nomen Episcopi & authoritas. Non debent illi ex alia prouincia inuitati facere Episcopum, nisi aut in his ciuitatibus quæ Episcopos habuerunt, aut si qua talis, aut tam populosa est ciuitas quæ mereatur habere Episcopum. Si hoc omnibus placet synodus respondit, Placet.

Ca. 7. *De Episcopis accusatis.*

l. 9. e. Si quis Episcopus.

Osus Episcopus dixit: Placuit autem, vt si Episcopus accusatus fuerit, & iudicauerint congregati Episcopi regionis ipsius, & de gradu suo eum delecerint, si appellauerit qui deiectus est, & confugerit ad Episcopum Romanæ Ecclesiæ, & voluerit se audiri, si iustum putauerit vt renouetur iudicium, vel discussionis examen, scribere his Episcopis dignetur, qui in finitima & propinqua prouincia sunt, vt ipsi diligèter omnino requirant, & iuxta fidem veritatis definiant. Quod si is qui rogat causam suam iterum audiri, deprecatione sua mouerit Episcopum Romanum, vt è latere suo presbyterum mittat: erit in potestate Episcopi, quid velit & quid æstimet. Et si decreuerit mittendos esse qui præsentem cum Episcopis iudicent, habentes ei authoritatem à quo destinati sunt, erit in suo arbitrio.

Si verò

Si verò credideri Episcopos sufficere, vt negotio terminum imponant, faciet quod sapientissimo concilio iudicauerit.

Ca. 8. Vt Episcopi passim ad comitatum non pergant.

Ofius Episcopus dixit: importunitates & nimia frequentia & iniultæ petitiones fecerunt nos non tantam habere, vel gratiam vel fiduciam, dum quidam non cessant ad comitatum ire Episcopi, & maxime Aphri, qui (sicuti cognouimus) sanctissimi fratres & coëpiscopi nostri Grati salutaria concilia spernunt atque contemnunt, vt non solum ad comitatum multas & diuersas Ecclesiæ non profuturas proferant causas, & fieri solet, aut oportet, vt aut pauperibus, aut viduis aut pupillis subueniatur, sed & dignitates seculares & administrationes quibusdam postulant. Hæc itaque priuatas olim non solum murmuraciones, sed & scandala excirat. Honestum est autem vt Episcopi intercessionem his præstent, qui iniqua vi opprimuntur, aut si vidua affligatur, aut pupillis expolletur: si tamen isthæc nomina iustam habeant causam, aut petitionem. Si vobis ergo fratres charissimi placet, decernite ne Episcopi ad comitatum accedant, nisi fortè hi qui religiosi Imperatoris literis, vel inuitati, vel vocati fuerint. Sed quoniam sæpè contingit, vt ad misericordiam Ecclesiæ cõfugiant, qui iniuriam patiuntur, aut qui peccantes in exilio, vel insulis damnantur, aut certè quamcunque sententiam suscipiunt, subueniendum est his, & sine dubitatione petenda indulgentia. Hoc ergo decernite, si vobis placet. Vniuersi dixerunt: Placet, & constituatur.

Ca. 9. De diaconis ad comitatum dirigendis.

Ofius Episcopus dixit: Hoc quoq; prouidentia vestra tractare debet, qui decreuistis ne Episcoporum improbitas nitatur, vel ad comitatũ pergant. Quicumq; ergo quales superius memorauimus preces habuerint vel acceperint, per diaconum suum mittant, quia persona ministri inuidiosa non est & quæ impetrauerit, celerius poterit referre. Et hoc consequens esse videtur, vt de qualibet prouincia Episcopi ad eũ fratrem & Coëpiscopũ nostrũ preces mittant qui in metropoli consistit, vt ille & diaconum eius, & supplicationes destinet tribuens commendatitijs epistolas pari ratione ad

fratres & Coepiscopos nostros, qui in illo tempore in his regionibus & vrbibus morantur, in quibus Felix, & beatus Augustus temp publicam gubernat. Si verò habeat Episcopus amicos in palatio qui cupit aliquid, quod tamen honestum est, impetrare, non prohibetur per diaconū suū rogare, ac significare his quos licet benignam intercessionem sibi absentī posse præstare.

Ca. 10. Quòd sit eundem ad comitatū pro pupillis & viduis.

Si verò Romam venerint (sicut dictū est) sanctissimo fratri & Coepiscopo nostro Romanæ Ecclesiæ preces quas habent, tradant, vt & ipse prius examinēt, si honestæ & iustæ sunt, & præstet diligentiam atque sollicitudinem, vt ad comitatum perferantur. Vniuersi dixerunt placere sibi, & honestum esse concilium.

Alipius Episcopus dixit: Si propter pupillos & viduas, vel laborantes, qui causas non iniquas habent, susceperint peregrinationis incommoda, habebunt aliquid rationis. Nunc verò cū ea postulent præcipuè quæ sine inuidia hominum, & sine reprehensione esse non possunt, non necesse est ire ad comitatum.

Ca. 11. Quòd Episcopi euntes ad comitatum, sollicitè discutiant.

Gaudentius Episcopus dixit: Ea quæ salubriter præmonuisti conuenientia & æstimatione omnium & Deo placitura & hominibus, tenere hanc firmitatem possunt, si metus huic sententiæ coniungatur. Scimus enim & ipsi sæpissimè propter paucorum impudentiam religiosum sacerdotale nomen fuisse reprehensum. Si igitur aliquis contra omnium sententiam nisus, voluerit ambitioni magis placere quàm Deo, is debet scire causis redditus, honorem, dignitatēque se amissurum. Quod ita demum compleri poterit, si vnusquisq; nostrum qui in Canali constitutus est, cū progredientem Episcopū viderit iniquitas transitum eius, causas videat, quò tendat agnoscat, & si quidem eum inuenerit ire ad comitatū, requirat & illud quod superius comprehensum est, ne fortè inuitatus est, vt ei facultas eundi permittatur. Si verò (vt superius memorauit sanctitas vestra) propter desideria & ambitiones ad comitatum pergat, neque in literis eius scribatur, neque in communionē recipiatur. Si vobis placeat, omnium sententia confirmari debet. Vniuersi dixerunt

o xerunt hoc honestum esse, & placere sibi hanc constitutionem. Osius Episcopus dixit: Sed & moderatio necessaria est dilectissimi fratres, ne adhuc aliqui nescientes quid decretum sit in synodo, subito ventiant ad ciuitates eas quæ in Canali sunt. Debet ergo Episcopus ciuitatis ipsius admonere eum & instruere, & ex eo loco diaconum suum mittat. Admonitus ipse tamen redeat in parochiam suam.

Ca. 13. *Vt ne ex laico quilibet Episcopus ordinetur.*

Osius Episcopus dixit: Et hoc necessarium arbitror *d. 14. Osius*
 vt diligentissimè tracteris, si fortè aut diues aut scholasticus de foro aut ex administratore Episcopus fuerit postulatus, vt non prius ordinetur nisi ante & lectoris munere, & officio diaconi aut presbyteri fuerit perfunctus, & ita per singulos gradus (si dignus fuerit) ascendat ad culmen Episcopatus. Potest enim per has promotiones quæ habebunt utiq; prolixum tempus, probari qua fide sit, quæue modestia, qua grauitate & verecundia, & si dignus fuerit probatus, diuino sacerdotio illustretur, quia conueniens non est, nec ratio vel disciplina patitur, vt temetè & leuiter ordinetur aut Episcopus, aut presbyter, aut diaconus qui neophytus est, maximè cum & magister gentium beatus Apostolus ne hoc fieret denuntiasse & prohibuisse videatur, sed hi quorum per longum tempus examinata sit vita & merita fuerint comprobata. Vniuersi dixerunt, placere sibi hæc. *Episcopus.*

Ca. 14. *Vt Episcopus in aliena prouincia non immoretur.*

Osius Episcopus dixit. Et hoc quoque statuere debetis, vt Episcopus si ex alia ciuitate cū venerit ad aliam ciuitatem, vel ex prouincia sua ad aliam prouinciã, & ambitioni magis quàm deuotioni seruientis voluerit in aliena ciuitate multo tēpore residere (fortè enim euenit Episcopum loci non esse tam instructum neq; tam doctum) is verò qui aduenit, incipiat contemnere eum, & frequenter facere sermonem vt dehonestet & deformet illius personam, ita vt ex hac occasione non dubitet relinquere adsignatam sibi Ecclesiam, & transeat ad aliam. Desinite ergo tempus, quia & non recipi Episcopum in humanum est, & si diutius resideat, perniciosum est, hoc ergo ne fiat prouidendum est. *De residentia Episcoporum*
 Memini autè superiore cōcilio fratres nostros constituisse, in sua Ecclesia.

S V M M A

tuisse, vt si quis laicus in ea in qua commoratur ciuitate tres dominicos dies, id est, per tres septimanas, non celebrasset conuentum, communionem priuaretur. Si ergo hæc circa laicos constituta sunt, multo magis Episcopo nec licet nec decet, si nulla sit tā grauis necessitas quæ detineat, vt amplius superscripto tempore absens sit ab Ecclesia sua. Vniuersi dixerunt placere sibi.

Ca. 15. Quòd non liceat Episcopo à sua Ecclesia plus tribus hebdomadis abesse.

Osus Episcopus dixit : Quia nihil prætermitti oportet, sunt quidam fratres & coepiscopi nostri qui non eam ciuitatem possident in qua videntur Episcopi esse constituti, vel certè quòd paruam rem illic habeant, alibi autem idonea prædia habere cognoscuntur, vel affectionem proximorum quibus indulgeant, hætenus permitti eis oportet vt accedant ad possessiones suas, & disponant vel ordinent fructum laboris sui, vt post tres dominicos, id est, post tres hebdomadas si morari necesse est, in suis potius fundis morentur. Aut si est proxima ciuitas, in qua est presbyter, ne sine Ecclesia videatur facere diem Dominicum, illuc accedat, vt neque res eius domestica per absentiam eius detrimentum sustineant, & non frequenter veniendo ad ciuitatem in qua Episcopus moratur, in suspicionem iactantiæ & ambitionis euadat. Vniuersi dixerunt placere sibi.

Ca. 16. De clericorum excommunicatione.

Osus Episcopus dixit : Hoc quoque omnibus placeat, vt siue diaconus siue presbyter, siue quis clericorum ab Episcopo suo communionem fuerit priuatus, & ad alterum perrexerit Episcopū, & scierit ille ad quem confugit, eum ab Episcopo suo fuisse abiectum, non oportere vt ei communionem indulgeat. Quod si fecerit, sciat se conuocatis Episcopis causas esse dicturum. Vniuersi dixerunt: Hoc statutum, & pacem seruabit, & concordiam custodiet.

Ca. 17. De excommunicatis apud vicinos Episcopos audiendis.

Osus Episcopus dixit: Quod me adhuc mouet, reticere non debeo. Si Episcopus fortè iracundus (quod esse non debet) citò & asperè commoueat, aduersus presbyterum siue diaconū suum, & exterminare eum de Ecclesia voluerit, prouidendum est ne innocens damne-

11. 9. 3. Si
forte.

damnetur, aut perdat communionem. Et ideò habeat potestatem is, qui abiectus est, vt Episcopus finitimos interpellat, & causa eius audiat ac diligentius tractetur, quia non oportet ei negare audienti rogamiam. Et ille Episcopus qui aut iuste aut iniuste cum abiecit, patienter accipiat vt negotium discutiatur, vt vel probetur sententia eius à plurimis, vel emendetur. Tamē priusquam omnia diligenter & fideliter examinentur, eum qui fuerit à communione separatus, ante cognitionem nullus alius debet præsumere vt eum communioni societ. Hi verò qui conueniunt ad audiendum, si viderint clericorum esse fastidium & superbiam, quia iam non decet vt Episcopus iniuriam vel contumeliam patiat, seuerioribus eos verbis castigent, vt obediant honesta præcipienti Episcopo, qui sicut ille clericis syncerum exhibere debet amorē charitatis, ita quoque vicissim ministri infucata debent Episcopo suo exhibere obsequia.

Ca. 18. De non solicitandis clericis alienis.

Ianuarius Episcopus dixit: Illud quoque statuat sanctitas vestra, vt nulli Episcopo liceret alterius Episcopi ciuitatis ministrū ecclesiasticū sollicitare, & in suis parochiis ordinare. Vniuersi dixerunt: Placet, quia ex his contentionibus solet nasci discordia, & ideò prohibet omnium sententia, ne quis hoc facere audeat.

Ca. 19. Non licere Episcopo, alicuius clericum in sua Ecclesia ordinare.

Osius Episcopus dixit: Et hoc vniuersi cōstituimus, vt quicumq; ex alia parochia voluerit alienum ministrum sine consensu Episcopi ipsius & sine voluntate ordinare, nō sit rara ordinatio eius. Quicumq; autem hoc usurpauerit, à fratribus & cōepiscopis nostris & admoneri debet & corrigi.

Ca. 20. Vt extranei clerici apud Thessalonicā non tardent.

Aëtius Episcopus dixit: Non ignoratis quāta & quālis sit Thessalonicensiu ciuitas. Sēpē ad eam veniunt ex alijs regionibus presbyteri & diaconi, & non sunt contenti breui tempore morari, & aut resident ibi, aut certē vix post longa spacia ad sua redire coguntur. Vniuersi dixerūt: Ea tempora quæ cōstituta sunt circa Episcopos, & circa has personas, obseruari debent.

Ca. 21. De suscipiendis his qui persecutionem patiuntur.

Osius

Ofius Episcopus dixit: Suggestente fratre & Coepiscopo nostro Olympio, etiã hoc placuit, vt si aliquis vim perpeſſus est, & iniquè expulſus pro disciplina & catholica confessione, vel pro defensione veritatis, eſſugians pericula, innocens & deuotus ad aliam venerit ciuitatem, nõ prohibeatur immorari; quandiu aut redire poſſit, aut iniuria eius remediũ acceperit, quia durum est eum qui persecutionem patitur, non recipere. Etiam & larga beneuolentia & humanitas ei est exhibenda. Omnis synodus dixit: Vniuerſa quæ conſtituta ſunt Catholica Eccleſia in vniuerſo orbe diſſuſa, cuſtodiat. Et ſubſcripſerunt qui conuenerant omnes Episcopi diuerſarum prouinciarum, num. 121.

Est generale concilium ex vniuerſis orbis prouinciis receptum ab vniuerſali Eccleſia, vt patet d. 16. ca. Quod dicitis ex Nicolao Papa, & in ſexta ſynodo generali Conſtantinopoli in Trullo celebrata.

Concilium Hierosolymitanum.

Hierosolymitanum Concilium sub eodem Iulio celebratum est per maximum Episcopum, cum Athanasius reuerteretur ad Ecclesiam suam, literis Constantio Imperatoris & Iulii Pontificis. In quo hoc tantum actum est, vt consensu omnium Episcoporum restitueretur Athanasius ad communionem & pristinam dignitatem. Quæ habentur fusius historiae Tripartite, lib. 4. cap. 34.

Concilium Syriacum.

Paulo post iussit imperator Constantius, in Syrmio congregari concilium, in quo tradiderunt regulas fidei orthodoxas contra Arium, in quibus interpretati sunt locum illum Gen. 19. Pluit dominus a domino, vt sit sensus. Non quod ipse pater a se merito solo plure dicatur; sed pluit dominus filius a domino patre. De hoc concilio habetur hist. trip. lib. 5. ca. 3. & c. Adfuit Ofius Episcopus Cordubensis, vt refertur in historia prædicta.

Fides

Fides Syrmienſis concilii.

Credimus in vnum Deum patrem omnipotentem, creatorem & factorē vniuerſorum, ex quo omnis paternitas in cœlo & in terra nominatur. Et in vnigenitum eius filiū, dominum noſtrū, Ieſum Chriſtum, qui ante omnia ſecula ex patre natus eſt, deum ex Deo, lumen ex lumine, per quem facta ſunt omnia in cœlis & in terra, viſibilia & inuiſibilia, verbū exiſtens, & ſapientia, & lumē verū & vita. Qui nouiſſimis diebus propter noſ humanatus eſt ex ſancta virgine, & crucifixus, & mortuus, & ſepultus. Et reſurrexit a mortuis tertia die, & aſcēdit in cœlū, & ſedet in dextera patris. Et venturus eſt in cōſummatione ſeculī iudicare viuos & mortuos, & reddere vnicuique ſecundū opera ſua, cuius imperium ſine fine exiſtens in ſecula permanet infinita. Erit enim ſedes in dextera patris, non ſolum in hoc ſeculo, ſed etiam in futuro. Et in ſpiritū ſanctum paraclētum, id eſt, conſolatorē quem promittens Apoſtoliſ poſt aſcenſionem ad cœlos, eſſe mittendū, vt doceret & cōmemoraret eis vniuerſa, trāſmiſit. Per quem etiam ſanctificantur animæ credentium in ea veraciter. Eos autem qui dicunt ex non exiſtentibus filiū, aut ex altera eſſentia, & non ex Dei, & quia erat tempus aut ſeculū quando non erat, alienos nouit ſancta Eccleſia. Rurſus ſic dicimus.

Mat. 16.

Ioan. 14.

- 1 Si quis patrē et filiū duos Deos dicit, anathema ſit.
- 2 Et ſi quis Deum Chriſtum, ante ſecula filiū Dei, miniſtrantem Patri ad creationem vniuerſorum, non conſitetur, anathema ſit.
- 3 Si quis ingēnitum, aut partum eius ex Maria natum dicere præſumit, anathema ſit.
- 4 Si quis ſecundum præſentiam ante Mariam dixerit filiū eſſe, & non ante ſecula ex patre natū apud Deum eſſe & per ipſum omnia facta, anathema ſit.
- 5 Si quis ſubſtantiam Dei dilatari aut contrahi dixerit, anathema ſit.
- 6 Si quis dilatam ſubſtantiam Dei filiū dixerit facere, aut dilatationem eius ſubſtantię filiū nominauerit, anathema ſit.
- 7 Si quis affectiuum, aut prolatiuum verbum dixerit Dei filiū, anathema ſit.

8 Si

S V M M A D E C .

- Apoc. 22* 8 Si quis hominem solum dixerit filium, qui ex Maria est, anathema sit.
- Deut. 12*
& Esa. 4.
& 41. 9 Si quis Deum & hominē ex Maria dicens, Deum ingentum eundem intelligit, anathema sit.
- 10 Si quis illud quod scriptum est : Ego Deus, primus, & ego postea & præter me non est Deus : cum ad destructionem idolorum & deorum non existentium dictum sit, ad destructionem magis vnigeniti ante secula Dei, Iudaicè percipit, anathema sit.
- Iuan. 1.* 11 Si quis audiens, Verbum caro factum est, verbum in carnem mutatum putauerit, aut conuersione facta suscepisse carnem, anathema sit.
- Gen. 1.* 12 Si quis vnigenitum filium Descrucifixum audiens, corruptionem, aut passionem, aut conuersionem, aut mutationem, aut peremptionem sustinuisse dicit, anathema sit.
- Gen. 31.* 13 Si quis, quod scriptum est, Faciamus hominem, non patrem ad filium dicere, sed ipsum ad semetipsum asserit dixisse Deum, anathema sit.
- Gen. 10.* 14 Si quis contra Iacob non filium tanquam hominem luctatum esse, sed ingentum Deum aut patrem eius dixerit, anathema sit.
- 15 Si quis illud quod scriptum est Pluit Dominus à domino, non de patre & filio perceperit, sed ipsum à semetipso pluere dixit, anathema sit. Pluit enim Dominus Filius à domino Patre.
- Ibidem.* 16 Si quis audiens dominum patrem, aut filium dominum, & dominum patrem & filium, & dominus à domino dicens duos asseruerit deos, anathema sit. Non enim coaptamus filium patri, sed subditum nouimus. Neque enim descendit in corpus sine voluntate patris, neque pluit à semetipso, sed à domino, auctoritatem videlicet præbente patre. Neque sedet à dextris à semetipso, sed audit dicente patre : Sede à dextris meis.
- Psal. 109.* 17 Si quis Patrem & Filium, & Spiritum sanctum vnā personam dicit, anathema sit.
- 18 Si quis Spiritum Paraclētum dicens, ingentum asserit Deum, anathema sit.
- 19 Si quis sicuti docuit nos, non alium dicit Paraclētum præter Filium, ait enim, & alium Paraclētum mittet vobis Pater, quem rogabo ego, anathema sit.

20. Si quis spiritum dicit patrem patris, aut filij, anathema sit.

21 Si quis concilio Dei tanquam vnam creaturam factum asserit filium Dei, anathema sit.

22 Si quis Patrem & Filium & Spiritum sanctum tres dicit Deos, anathema sit.

23 Si quis nolente patre natum filium dixerit, anathema sit. Non enim inuitus, & vim passus pater necessitate naturali, quasi nolens, genuit filium, sed illico, vt voluit, etiam sine tempore, & sine passione ex semetipso genuit eum.

24 Si quis ingenitum, & sine principio dicit filium tanquam duos sine principio & duo ingenita dicens, & duos faciens Deos, anathema sit. Caput enim est & principium omnium filius. Caput autē Christi, Deus. Sic enim ad vnum omnium principium quod est sine principio, per filium p̄c̄ omnia referuntur.

Rursus autem subtiliter inspicientes Christianum sensum, dicimus.

25 Si quis Christum Deum, filium Dei ante secula, ministrantem patri ad omnem creationem non dixerit, sed ex quo ex Maria natus est, ex eo dicit filium, & Christum esse vocatum, & initium accepisse vt Deus esset, anathema sit, sicut Samosatenus.

Decreta Liberii Papæ.

Liberius natione Romanus, temporibus Constantij, filij Constantini magni, sedit annos sex, menses tres. Deporratur in exilium à Constantio, eò quòd nolisset hæresi Arrianæ consentire, & fuit in exilio annos tres. Sacerdotes congregantes concilium, ordinauerunt in locum eius Episcopum Felicem presbyterum. Et fecit concilium Felix, & inuenit duos presbyteros consentientes Constantio Arriano, nomine Vrsatium & Valentem, & damnauit eos in concilio. 48. Episcoporum. Post paucos autem dies zelo ducti Vrsatius & Valens rogauerunt Constantium, vt reuocaret Liberium de exilio. Qui rediens habitauit in comitatu sanctæ Agnetis, apud Germanam Constantij Augusti. Reuocato Liberio Constantius fecit concilium cum hereticis, & eiecit Felicem de Episcopatu, qui erat Catholicus. Qui Felix depositus habitauit in prædiolo suo via Portuensi, vbi & requie-

av. d. 354. Liberius Pa. 38.

uit in

*Maxima perfe-
cutio in clero-
kationes pro
Liberio quòd
non fuerit hæ-
reticus.*

uit in pace. Et reuocauit Liberium. A eo die fuit per-
secutio maxima in clero, ita vt intra Ecclesiã presby-
teri & clerici plures necarètur, & martyrio coronaren-
tur. Ingressus autem Liberius in urbem Romam, con-
fessit Constantino hæretico. Propter hoc nonnulli pu-
tant hũc Episcopum Romanum fuisse hæreticum, sed
hoc leue argumentum est, vt tali nota inuratur ponti-
fex Christi. Primum ea historia quòd sentèrit cum Ar-
rianis, à multis reuocatur in dubium.

Secundò, in epistola ad Athanasium & Episcopos
Ægypti in Alexandria synodo congregatos, insecta-
tur Arianos, & gratulatur quod Episcopi Ægyptio-
rum permaneant in fide Synodi Nicæni.

Tertiò, extat alia epistola vnicè Catholica ad vni-
uersos Episcopos, in qua cum eruditione & pietate ex-
hortatur, vt nullus propter persecutiones suam relin-
quat Ecclesiã, nec quietem magis eligar, quàm pro
populo sibi commissio laborare intendat. Hæc non co-
hærent cum priori opinione.

*Aëtius hære-
siarches susci-
tatur.*

Sub hoc tempore emerfit in Antiochia Syriæ alter
hæresiarches, cognomento Aëtius, id est, sine Deo, vel
sine causa. Is enim eadem quæ Arius sapiebat, sed ab
Arrianis se segregabat. Is nihil solidæ eruditionis ha-
bebat, sed venientes ad se disputationibus sophisticis
eludebat. Qui tunc Aëtiani, nunc Eunomiani vocan-
tur, quoniã Eunomius notarius eius, eruditus ab illo
æditionem eius hæreticam diulgauit. Habes hæc la-
tius tripartita historia, libro 5. capite 13. & infra.

Hac tempestate fecerunt concilium hæretici Antio-
chiæ contra Athanasium, & alios Catholicos. fuit con-
cilium prophanum, non Catholicum.

*Concilium pro-
phanum in Nicæa
Thraciæ.*

Sub eodem Liberio Vrsarius & Valens hæretici
facere concilium in Nicæna ciuitate Thraciæ. Vbi sta-
tuentes sua dogmata, diulgabant illam esse fidem
quæ ab vniuersali concilio dictata esset & adita Ni-
cææ: vt similitudine nominis Nicænæ vrbis simpli-
ciores hac subreptione deciperentur. Putabant enim
in Nicæa Bithynæ esse dictatam fidem, sed nihil pro-
fuit eis tale commentum. Paulò post namque confusi
ac derisi sunt.

Extat epistola Athanasij, & Ægyptiorum Episcopo-
rum ad Liberium de oppressionibus Arianorum.
missa

missa ex concilio Alexandrino. Valde tunc opprimebantur Episcopi, max. in e apud Orientem.

Extant decreta eiusdem Liberij. Primum, in diebus ieiuniorum nullæ lites, nullæ cõientiones esse debent, sed in Dei laudibus, & opere necessario persistendum. Arguit enim eos qui contentiones & lites quadragesimæ tempore faciunt, & qui debita à debitoribus exigunt, vt Dominus per Prophetam Eia. 58. Ecce in diebus ieiunij vestri, &c. & debitores vestros experitis, ecce ad lites & contentiones ieiunatis.

Primum decretum Liberij Papa.

Secundum, abstinendum est in his 40. diebus sacratissimis à coniugibus, & castè & piè viuendū, vt sanctificato corde & corpore isti dies transigatur, donec perueniatur ad diem sanctū Paschæ, quæ penè nihil valet ieiunium quod coniugali opere polluitur, & quod orationes, vigiliæ & elemosinæ non commendant.

Secundum.

Tertium, si euenierit fames, inæqualitas aëris, pestilentia, vel talis qualiscunq; tribulatio, statim ieiuniis, elemosinis & obsecrationibus, Domini misericordia deprecetur.

Tertium.

Decreta Felix secundi Pape.

Felix secundus Papa, natione Romanus, sedit annum 1. menses tres. Hic declarauit Constantium filium Constantini hæreticum, & secundo rebaptizatum ab Eusebio Nicomediensi. Et pro hac declaratione ab eodem Constantio martyrio coronatur, & capite truncatur, Papa 36. sub Petro.

an. d. 370. Felix poms. 30.

Exrat epistola eius vna ad Athanasium, & alios Episcopos Aegypti in Alexandrina synodo congregatos, distincta per 21. capitula.

Concilium Laodicenum in fine Liberij Pape celebratū. Prouinciale, sed confirmatū in sexta synodo generali, quæ in Trullo celebrata est præsentè Constantino.

Concilium Laodicense.

Congregatū est dictū conciliū in Laodicea circa annum Domini 364. sub Papæ Liberij finalibus annis. De eodē autē cõcilio legitur in decretis d. 16. c. Sexta synodus Laodicen in qua patres 22. statuerunt canones 59. quorū author maximè Theodosius Episcopus extitit.

S V M M A

Sancta synodus quæ apud Laodiceam Phrygiæ Pa-
cariæ conuenit ex diuersis prouincijs Asiæ, regulas
expoluit ecclesiasticas, sicut infra scriptum est.

Ca. 1. De bigamis.

DE eo quod oportet secundum ecclesiasticum canonem
eos qui liberè & legitimè secundis nuptiis iuncti
sunt, nec occultam permissionem operati sunt, pauco
tempore exemplo, vacare orationibus & ieiunijs se-
cundum veniam reddi eis communionem.

Ca. 2. De his qui peccatorum lapsus incurrunt.

96. q. 7.
His qui.

His qui diuersorum peccatorum lapsus incurrunt, &
oratione & confessione, ac pœnitentia malorum suorum
perfectam conuersionem demonstrant, pro qualitate pec-
cati, pœnitentię tempus attribuendum est, propter mise-
ricordiam & bonitatem Dei. Qui ergo huiusmodi sunt,
reuocandi, & ad communionem sunt applicandi.

Ca. 3. De Neophytis.

Non oportet Neophytum promoueri ad ordinem
sacerdotalem.

Ca. 4. Quod liceat coram catechumenis clericos fieri.

d. 6. Non
licet.

Non licere manus impositionem super ordinan-
dos, presentibus catechumenis fieri.

Ca. 5. Ut hi qui in sacrario seruiunt, vsuras non exigant.

Non licere cœnerare ministris altaris, vel in sacerdo-
tali ordine constitutis, vel vsuras, vel luca quæ seculi-
pla dicuntur, accipere.

Ca. 6. De hæreticis intrantibus in Ecclesias.

Non concedendum hæreticis ingressum domus Dei
in hæresi permanentibus.

Ca. 7. De Nouatianis & Quartodecimanis.

Nouatianos, vel etiã Quartodecimanos, quos Græci
Tessarescæ decarites appellat, id est, qui quarta deci-
ma luna primi mensis cum Iudæis Pascha celebrant, sed &
catechumenos eorum fideles non recipi, priusquam cõdem-
nent omnem hæresim in qua detinebantur. Plenisimè
autem ante omnia, & nunc, quia apud eos infideles dicun-
tur, symbolum fidei doceatur, atque ita unctos etiã sancto
Chrismate diuino sacramento cõmunicare conuenit.

Ca. 8. De cataphrygis ad Ecclesiam venientibus.

Eos qui conuertuntur ab hæresi quæ dicitur Cata-
phrygarum, qui se in clero constitutos existimant, quam-
uis magni dicantur, huiusmodi cum omni diligentia catechi-

catechizari oportet, & baptizari ab Ecclesiæ Catholice Episcopis & presbyteris.

Ca. 9. *De his qui ad hereticorum speluncas causa orationis accedunt.*

Non concedendum in cœmeteria, vel quæ martyria hereticorum dicuntur, Catholicos orationis gratia & petendæ curationis intrare Sed & quæterint, si sunt fideles, incommunicabiles factos ad penitentiam usque ad aliquod tempus redigi. Penitentes autem eos, & errasse se confitentes, inscipt oportere.

Ca. 10. *De his qui cum hereticis nuptiarum copula iunguntur.*

Eos qui ad Ecclesiam pertinent, indifferenter filios proprios hereticorum nuptiis minimè sociare debere.

Ca. 11. *Non congruere presbyteras ordinare.*

Mulieres quæ apud Græcos presbyteræ appellantur, apud nos viduæ seniores, vniuiræ, matricuriæ appellantur, in Ecclesia tanquã ordinatas cõstitui nõ debere.

D. 32. *Mulieres quæ.*

Ca. 12. *De Episcopalibus ordinationibus.*

Episcopum non oportet præter iudicium Metropolitanoꝝ & finitimorum Episcoporum constitui ad Ecclesiæ principatum. Nec eligantur nisi hi quos multo ante nota, probabilisq; vita commendat, & nihilominus si in sermone fidei & recta operatione per suam conuersationem fuerint probati.

d. 61. *Episcopum.*

Ca. 13. *Iudicio multitudinis ordinationes fieri non debere.*

De eo quod non sit populis concedendũ electionem facere eorum, qui altaris ministerio sunt applicandi.

Ca. 14. *Ad alias parochias, eulogias minimè destinandas.*

Sanctas oblationes ad vicẽ eulogiarũ, per festiuitatẽ Paschalẽ ad alias parochias miseri minimè oportere.

d. 6. *Non est permittendum.*

Ca. 15. *De Psalmistis.*

Non licere præter Canonicos psaltes, id est, qui regulatim cantores existunt, quicq; pulpitrũ ascendunt, & de codice legunt, aliũ quemlibet in Ecclesia psallere.

Ca. 16. *Ut sanctum Evangelium sabbatis legatur.*

Sabbatis Evangelia cum aliis scripturis legenda esse censemus.

Ca. 17. *Psalmos sparsum non licere confundi.*

In processionibꝰ, nõ cõnectere, id est, ex diuersis versibus & sensibꝰ libri vnũ canticũ minimè cõiungere, sed singulorũ Psalmorũ ordinabiliter debere fieri lectionẽ

S V M M A

Ca. 18. *De orationibus quotidianis.*

De eo quod semper supplicationes orationum & ad horam nonam & vesperam oportet celebrari.

Ca. 19. *De ordine orationū catechumenorū atque fidelium.*

Quoniam catechumeno orationē separatim & prius posttratis eis Episcopum oportet celebrari. Quibus egressis orent etiā hi qui in pœnitentiā sunt cōstitutī. Et post manus impositionem his quoq; ascendētib; tunc fideles orare debebunt. Quorum tres orationes fiāt, vna quidē, id est, prima, per silentiū, secunda verō & tertia per vocis pronuntiationem, & tunc demum osculum pacis dari debere. Et posteaquam presbyteri Episcopo pacem dederint, tunc etiā laicos dare, & tunc oblatio offeratur. Solis autem ministris altaris liceat ingredi ad altare, & ibidem communicare.

Ca. 20. *De disciplina atque modestia clericorum.*

d. 19. Non oportet.

Quoniam non oportet Diaconum sedere ante presbyterum, sed ex iussione presbyteri sedeat. Similiter autem honorificetur & diaconus à ministris inferioribus & omnibus clericis.

Ca. 21. *De ministerio subdiaconorum.*

d. 23. Non oportet.

Quoniam nō oportet subdiaconos licentiā habere in secretariū, siue sacristiū (quod Græci diaconicon appellant) ingredi, & contingere vasa Dominica.

Ca. 22. *De ministris ut oratio non utatur.*

d. 23. Non oportet.

Ministrum non oportet oratio vti, nec ostia derelinquere.

Ca. 23. *Non debere lectores cum orariis suum officium agere.*

d. 44. Non oportet.

Quoniam non oportet lectores aut Psalmistas orariis vti, & sic legere aut psallere.

Ca. 24. *Quòd nullus Ecclesiasticorum in tabernis comedere debeat.*

Quoniam non oportet clericos seruientes à presbyteris vsq; ad diaconos, & deinceps ordinis Ecclesiastici omnes ad ministros, aut lectores, aut psalmistas, aut exorcistas, aut ostiarios, aut etiā eos qui in proposito continentiaē sunt, tabernas intrare.

Ca. 25. *Quòd non liceat ministris panem dare, aut calicem benedicere.*

d. 13. Non oportet.

Non oportet diaconum panem dare, nec calicem benedicere.

Ca. 26. *De exorcistis.*

Non

Non oportet exorcizare eos, qui necdū ab Episcopis sunt prouecti, neq; in Ecclesiis, neq; intra domos. d. 69. Non oportet.

Ca. 27. Non debere clericos vel laicos Agapen vocatos partes tollere.

Non oportet ministris altaris, vel quoslibet clericos aut laicos ad Agapen vocatos, partes tollere propter iniuriam quæ ex hac occasione Ecclesiastico ordini possit deputari. d. 42. Non oportet.

Ca. 28. In Ecclesiis prandia fieri non debere.

Non oportet in basilicis seu Ecclesiis Agapen facere, & intus manducare, vel accubitus sterneie. d. 42. Non oportet in basilicis.

Ca. 29. Non debere Christianos sabbatizare.

Non oportet Christianos iudaizare, & in sabbato vacare, sed operari eos in eadē die, Dominicā præponēdo eidē diei. Si hoc eis placet, vacēt tanquā Christiani. Quod si inuenti fuerint iudaizare, anathema sint.

Ca. 30. De viris cum mulieribus lauacra celebrantibus.

Quoniam nō oportet ministros altaris, vel etiā clericos quoslibet, aut continentes se aut omnem omnino Christianū cum mulieribus lauacra habere cōmunia. Est etiam apud Gentiles prima reprehensio. d. 81. Non oportet.

Ca. 31. De cauendis hæreticorum connubiis.

Quoniam nō oportet cū hæreticis cōmiscere cōnubia, vel filios & filias dare, sed potius accipere, si tamē profiteātur Christianos se futuros esse & Catholicos.

Ca. 32. Ab hæreticis eulogias accipere non debere.

Non oportet hæreticorum benedictiones accipere, quoniā maledictiones magis sunt quā benedictiones. 1. q. 1. Non oportet.

Ca. 33. De schismaticis.

Non oportet cum hæreticis vel schismaticis orare.

Ca. 34. De martyribus hæreticorum.

Non oportet omnino Christianum derelictis martyribus Christi abire ad falsos martyres. Hi enim alieni à Deo sunt. Quicumque autem abire voluerint, anathema sint.

Ca. 35. De his qui angulos colunt.

Non oportet Christianos, derelicta Ecclesia abire, & ad angulos idololatriæ abominandæ cōgregationes facere: quæ omnia interdicta sunt. Quicumque autem inuentus fuerit occultæ huic idololatriæ vacans, anathema sit, quoniam derelinquens Dominum nostrum Iesum Christum filium Dei, accessit ad idola.

S V M M A

Ca. 36. De his qui incantationibus vtuntur.

99. q. 5. Non oportet.

Quoniam nõ oportet ministros altaris, aut clericos, magos & incãiatores esse, aut facere quę dicuntur phylacteria, quę sunt magna obligameta animarũ. Hos aut qui talibus rebus vtuntur, p̄õictab Ecclesia iusimus.

Ca. 37. De his qui ab hæreticis dona feriatia suscipiunt.

Quoniam non oportet a ludæis, vel hæreticis feriatia, quę mittuntur, accipere, nec cum eis dies agere feriatos.

Ca. 38. De Christianis qui Iudæorum azyma comedunt.

Non oportet a ludæis azyma accipere, aut communicare impietatibus eorum.

Ca. 39. Non licere cum paganis festa celebrare.

Non oportet cum paganis festa celebrare, & impietatis eorum habere societatem.

Ca. 40. Episcopos ad synodum vocatos non debere contemnere.

D. 18. Non oportet.

Non oportet vocatos Episcopos ad synodum contemnere, sed abire debere, & aut docere, aut doceri quę sunt ad Ecclesię, cæterorumq; correctionem vtilia. Quod si contempserit, seipsum viderur accusasse, nisi fortè pro infirmitate ire non possit.

Ca. 41. Non debere clericum sine epistolis peregrinari.

Non oportet ministrũ altaris, vel etiam laicum sine canonicis literis, id est, formata alicubi proficisci.

Ca. 42. Nullum clericum debere sine Episcopi sui iussione peregrinari.

De con. d. 5. Non oportet.

Non oportet ministrũ altaris, vel quẽlibet clericum præter iussionẽ Episcopi ad peregrinandũ proficisci.

Ca. 43. Vt subdiaconi ad ostia perseuerent.

Non oportet ministros, id est, ostiarios, vel breui tempore ab ostiis deesse, & orationi vacare.

Ca. 44. Vt ad sacramentum mulieres non introeant.

Non oportet mulieres ingredi ad altare.

Ca. 45. De his qui circa mediam quadragesimam ad baptismum veniunt.

Non oportet post duas hebdomadas quadragesimę quenquam ad baptismum suscipi.

Ca. 46. De redditione fidei baptizandorum.

De con. de 4. Baptizandas.

Baptizandos oportet fidei symbolum discere, & quinta feria vltimę septimanę, vel Episcopo, vel presbytero reddere.

Ca. 47.

Ca. 47. De his qui in ægretudine baptizantur.

Qui in ægretudine constituti baptismum perceperunt, facti sani fidei symbolum doceantur, ut nouerint qua donatione digni sunt habiti.

Ca. 48. Vt post baptismum Chrisma detur.

Oportet baptizatos post baptismum sacratissimum Chrisma percipere, & cœlestis regni participes fieri.

Ca. 49. Oblationes offerri in quadragesima non oportere.

Non oportet in quadragesima panem offerri, nisi sabbato & dominica tantum.

Ca. 50. Non licere quinta feria septimanæ maioris ieiunium solui.

Non oportet in quadragesimæ quinta feria ultimæ hebdomadæ ieiunium dissolui, & totâ quadragesimam inhonorari, sed per totos hos dies ieiunare, & elcis abstinentiæ conuenientibus, id est, aridioribus vri.

De con d. 3.

Non oportet.

Ca. 51. Non debere in diebus ieiuniorum commemorationes martyrum fieri.

Non oportet in quadragesima martyrum natalitia celebrari, sed eorum in sabbato & dominica tantum memoriam fieri.

33. q. 4. Non licet.

licet.

Ca. 52. Non licere nuptias fieri in quadragesima.

Non oportet in quadragesima aut nuptias, vel quolibet natalitia celebrare.

33. q. 4. Non oportet.

oportet.

Ca. 53. Vt in Christianorum non saltetur nuptiis.

Non oportet Christianos ad nuptias euntes vel balare, vel saltare, sed castè cœnare vel prandere, sicut competit Christianis.

Ca. 54. Non licere clericis, ludicris spectaculis interesse.

Non oportere ministros altaris, vel quoslibet clericos spectaculis aliquibus, quæ aut in nuptiis, aut in scenis exhibentur interesse, sed antequam Thymelici ingre-
diantur, surgere eos de conuiuio, & abire debere.

De con d. 5.

Non oportet.

Ca. 55. Non congruere Christianis comessationibus interesse.

Non oportere ministros altaris, vel quoslibet clericos, vel etiam laicos Christianos ex symbolis (quæ vulgus commissalia appellat) conuiuia celebrare.

d. 44. non oportet.

oportet.

Ca. 56. Non licere presbyteris ante ingressum

Episcopi introire ad altare.

Non oportet Presbyteros ante ingressum Episcopi ingredi Ecclesiã, & sedere in tribunalibus, sed cū Episcopo ingredi: nisi fortè aut ægroret Episcopus, aut in peregrin-

d. 95. Non oportet.

oportet.

SVMMA DECRET.

peregrinationis commodo eum abesse constitit.

d. 30. Non
debere.

Ca. 57 *Qui in agris, vel possessionibus debeant ordinari.*
Non debere in villis & vicis Episcopos ordinari, sed
visitatores, id est, qui circumueant constitut. His autem
qui ante hoc ordinati sunt, nihil agere censimus sine
conscientia Episcopi ciuitatis. Similiter etiam Presby-
teri nihil sine præcepto & consilio Episcopi agant.

Ca. 58. *Oblationes offerri in domibus non oportere.*

Non oportet in domibus oblationes ab Episcopis,
sive Presbyteris fieri.

Ca. 59 *Quæ psallere, vel legere in Ecclesia conueniat.*

Non oportet ab idiotis Psalmos compositos & vul-
gares in Ecclesiis dici, neque libros qui sunt extra ca-
nonem legere, nisi solos canonicos noui & veteris tes-
tamenti. Quæ autem oporteat legi, & in authorita-
tem recipi, hæc sunt :

Libri cano-
nici in Eccle-
sia Dei.

Genesis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuterono-
mium, Iesu naue, Iudicum, Ruth, Regnorum libr. 4.
Paralipomen. lib. 2. Esdræ, Liber Psalmorum nu. 150.
Prou. Salomonis, Ecclesiastes, Canticum Canticorum, Iob,
Esther 12. Prophetarum libri, id est Osee & Amos, Iohel,
Abdias, Ionas, Michæas, Naum, Abacuc, Sophontias,
Aggæus, Zacharias, Malachias, Esaias, Hieremias,
Ezechiël, Daniël, Noui testamenti, id est, Euangelium
secundum Matth. secundum Marcum, secundum Lucam,
secundum Ioannem. Actus Aposto. Canonice epist. 7.
Iacobi una, Petri 2. Ioã 3. Iudæ una, epist. Pauli Apost.
num 14. ad Romam, ad Corinth. 2. ad Galat. ad Ephe. ad
Philippen: una, ad Collos. una, ad Thes. duæ, ad Ti-
moth. duæ, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos.

Decreta Damasi primi Pape.

An. d. 371.
Damasus
pont. 37.
Hic chorum
instituit.

Damasus natione Hispanus sedit annos 18. menses 3;
dies 11. temporibus Iuliani. Hic constituit vt Psalmi die,
nocturniq; canerentur per omnes Ecclesias: Hoc præcepit
Episcopis, Presbyteris & monasteriis. Habes de eo
hist. eccles. lib. 11. cap. 10. & de seditione facta contra il-
lum per Ursinum eiusdem Ecclesiæ diaconum, qui vo-
luit fieri Episcopus, collecta turbulento rum & seditio-
sorum hominum manu. Ex quo facta tanta bella coor-
ta sunt alterutrum descendentes populis, vt repletur
humano sanguine orationum loca, sed post eiectus
est Ursinus ab vrbe.

Dama-

Damasus vitas pontificum, qui ante se fuere, cōscripsit. Primus etiam Hieronymi scriptis auctoritatem dedit, cum prius 70. Interpretum scripta tantummodo in pretio essent.

Exrat Epistola Damasi ad Paulum Antiochenum Episcopum: per quam instruit illum in duobus. Primum, quod integrum hominē suscepit Christus sine peccato. Secundum quod vnus sit Christus ante secula ex patre natus, & in tempore ex Virgine æditus.

Exrat eiusdem profelsto quædam fidei Catholicæ ad eundem Paulinum sub hac forma.

Anathematizamus omnes, qui non tota libertate proclamant. Spiritum sanctū cum patre & filio vnus potestatis esse, atq; substantiæ. Anathematizamus quoque eos qui Sabellij sequuntur errorem: eundem dicentes Patrem esse quem & filium. Anathematizamus Arrium atq; Eunonium, qui pari impietati (licet sermone dissimili) Filium & Spiritum sanctū asserunt esse creaturas. Anathematizamus Macedonianos, qui de Arrij stirpe venientes non perfidiam mutauerunt, sed nomen. Anathematizamus Photinum, qui Hebionis hæresim instaurat, qui Dominū Iesum Christum tantum ex Maria virgine conficitur. Anathematizamus eos, qui duos filios asserunt, vnum ante secula, & alterum post assumptionem carnis ex Virgine. Anathematizamus eos, qui pro hominis anima rationali & intelligibili dicunt Dei verbum in humana carne versatum, cum ipse filius sit verbum Dei, & non pro anima rationali & intelligibili in suo corpore fuerit, sed nostram, id est, rationalem & intelligibilem sine peccato animam suscepit, atq; saluauerit. Anathematizamus eos qui verbum Dei filium extensione aut collectione, & a patre separatum in substantium, & finem habiturum esse contendunt.

Exrat Epistola eiusdem ad Stephanum Archiepiscopum, & ad tria concilia Africæ, quod Episcoporum iudicia, & maiores causæ non nisi auctoritate sedis Apostolicæ sunt determinandæ.

Exrat Epistola 4. Damasi, qua interrogatus de Coræpiscopis, an aliquid essent in Ecclesia, vel nihil, & quam haberent in Ecclesia auctoritatem, respondit, Eos nihil esse in Ecclesia, nec aliquam habere auctori-

*Professio
fidei.*

Error Sabellij.

Error Macedonianorum.

Error Photini.

In Concilio Nicaesariensi e s. & in concilio Antiocheno.

SVMMA DECRET.

tatem, sed eorum institutionem improbam, & nimis prauam, atque sacris canonibus contrariam, atque ad totius Ecclesię perturbationem. Ideo desinunt vanum esse & inane quicquid in prædicto sacerdotiū lumini egerunt ministerio, hiscēq; de causis prohibitos esse & à sacra sede, & à totius orbis Episcopis.

De Corepiscopi.

Fuerunt in Ecclesia primitiua quidam vocati Corepiscopi, visi tunc necessarii, propter studium quod erga pauperes exigebant, qui cum ex consecratione sua nihil essent quàm Presbyteri, tentarūt exercere ministeria Episcopalia, cōsecrare subdiaconos & diaconos, & virgines erigere, altaria vngeie & sacrare, & Ecclesias dedicare, quæ sunt propria ministeria Episcoporum. Hos damnauit Ecclesia, & reiecit ab eo gradu ad quem ambitione sua ascenderant, tantum concessit eis vt inter sacerdotes locum haberent, & ministerio presbyterorum essent contenti: quoniam Ecclesia non nouit inter discipulos Domini, nisi duos ordines, scilicet duodecim Apostolorum & 70. Discipulorum, vnde ille tertius processerit, funditus ignoramus. De his d. 78. Corepiscopi tam ab hac, &c.

De residentia episcoporum.

In eadem epistola cōtra Episcopos qui propter suam quietem Corepiscopis plebes suas committere nō formidabant, quos in hunc modum damnat: Primum quod curam sibi à Deo commissam negligant, cum dominus dicat: Bonus pastor animam suam ponit pro ouibus suis, mercenarius autē videt lupum venientem, & dimittit oues, & fugit, &c. Secundo illi Episcopi qui talia præsumunt, videntur (ait) mihi esse meretricibus similes, quæ statim vt pariunt, infantes suos aliis nutricibus tradunt educandos, vt suam citius libidinem explere valeant. Sic & isti infantes suos, id est populos sibi commissos, aliis educandos tradunt, vt suas libidines expleant, id est, pro suo libitu secularibus curis inhiant, & quod vnique visum fuerit, liberius agāt. Pro talibus enim animæ negliguntur, oues pereunt, morbi crescunt, hæreses & schismata prodeunt, Ecclesiæ destruuntur, sacerdotes vitiantur, & reliqua mala proueniūt. Non taliter Dominus docuit, nec Apostoli instituerunt, sed ipsi, qui curā suscipiunt, ipsi peragant, & ipsi proprios manipulos Domino præsentēt. Nam ipse ouem perditam diligenter quæsiuit, ipse inuenit,
ipse

Ioan. 10.

Nota de stidiam Episcoporum.

Ipse propriis humeris reportauit, nosq; idipsum facere perdocuit. Si ipse pro ouibus tantam curam habuit, quid nos miseri dicturi sumus, qui etiã pro ouibus nobis cõmissis curam impendere negligimus, & aliis eas educãdas tradidimus? Corrigãtur hæc (fratres) necesse est, quia qui plus laborat, maiorem mercedem accipiet.

Tertiõ audiant quid B. Iacob, qui pro vxoribus dtu seruierat, dixerit socero suo, Viginti annis fui tecum, oues tuae & caprae steriles nõ fuerunt, arictes gregis tui nõ comedi, nec caprum a bestia ostendi tibi, ego damnum omne reddebam, & quicquid furto perierat, a me exigebas: die, noctuq; æstu vrgebat & gelu, fugiebat somnus ab oculis meis. Si ergo sic laborat & vigilat, qui pascit oues Labã, quãto labori, quãtisq; vigiliis debet intendere qui pascit oues Dei? Sed in his omnibus ipse nos instruat, qui pro suis ouibus dedit animã, &c.

Idem Damasus in epistola quinta notat quod in concilio Romano per Episcopos 90. ex Italia & Gallia congregatos celebrato, profesii sunt eandem fidem, quam tradiderãt Patres in Concilio Nicæno: & damnarunt quod in Concilio quodã Ariminenfi tradiderant Episcopi quidam hæretici ibi congregati.

.. *Concilium Constantinopolitanum centum quinquaginta Patrum cõtra Macedonium Episcopum Constantinopolitanum, qui negabat Spiritum sanctũ Deum esse: celebratum tẽporibus Gratiani & Theodosij principum, Damasi Papæ & Cyrilli Hierosolymitani. Est vnũ ex quatuor principalibus Conciliis, & quidem proximum post Nicænum. Statuerũt aliquos canones. Editum est & symbolum fidei in nullo diuersum ab eo quod nunc publicè canitur in Ecclesia, nisi quod tantũ dixerint, Spiritum sanctum*

ex Pa-

Gen. 13.

Mat. 10.

Concilium
Constantino-
politianum.

ex Patre procedentem, suppressa persona Filii. Subscripserunt 150. Episcopi, qui in eodem Concilio conuenerunt.

Ca. 1. Vt ea que apud Niceam statuta sunt, immuta permaneant.

Canonis concilii Constantiopolitani.

C Vstodiendam esse fidem 318 patrum, qui apud Nicæam Bithyniæ conuenerunt, ad anathematizandam omnem hæresim, specialiter Eunomianorum & Arrianorum, & Macedonianorum, & Photinianorum & Apollinarianorum.

Ca. 2. Vt Episcopi suam diœcesim gubernent, nec ad alias accedant.

9. q. 2. Episcopi qui extra diœcesim.

Episcopi qui extra diœcesim sunt, ad Ecclesias quæ extra terminos earum sunt, nõ accedant, neq; confundant & permisceant Ecclesias secundũ regulas constitutas. Alexandriæ quidem Episcopi solius Orientis curam gerant, seruatim honoribus primatus Ecclesiæ Antiochenæ, qui in regulis Nicæne synodi continentur. Sed & Asiæ diœcesis Episcopi ea quæ sunt in Asia, & quæ ad Asianam tantũmodo diœcesim pertinent, gubernent. Ponti autẽ Episcopi, Ponticæ tantũ diœcesis habeant curã. Thraciæ verò ipsius, tantũmodo Thraciæ.

Ca. 3. Non inuitatos Episcopos vltra diœcesim propriam accedere non debere.

9. q. 2. Non inuitati Episcopi. Nicæna synodi. c. 5.

Non inuitati Episcopi, vltra diœcesim accedere non debent super ordinandis aliquibus, vel quibuscunq; disponendis ecclesiasticis causis, seruatim regula quæ supra scripta est de vnaquaque diœcesi. Manifestum namque est, quod per singulas quasq; prouincias, prouincialis synodus administrare & gubernare omnia debeat secundũ ea, quæ sunt in Nicæa definita.

Ca. 4. De ecclesiis apud Barbaros positis.

Ecclesias autem Dei quæ sunt in Barbaricis gentibus constitutæ, regere atque administrare oportet secundũ consuetudinẽ, quam à patribus obtinuisse dinoscitur.

Ca. 5. De honore Constantinopolitani Episcopi.

d. 21. Constantinopolitane ciuitatis.

Constantinopolitane ciuitatis Episcopum habere oportet primatu: honorem post Romanum Episcopum, propter quod sit noua Romæ.

Ca. 6. De Maximo Cynico philosopho.

De

De Maximo Cynico & eius inordinata constitutione, quæ constantinopoli facta est, placuit neque Maximum Episcopum esse, nec eos qui ab ipso in quolibet gradu clerici sunt ordinati, cum omnia quæ ab eodē perpetrata sunt, in irritū deducta esse videantur.

Ca. 7. De fide symboli apud Constantinopolim constituti.

Credimus in vnum Deum patrem omnipotentem, factorem cæli & terræ, visibillum omnium & inuisibillum conditorē. Et in vnū Dominum Iesum Christum filium Dei vnigenitū, ex patre natū ante omnia secula, Deū ex Deo, lumen ex lumine, Deū verū ex Deo vero, Natū non factū: Homouision patri, hoc est, eiusdē cum patre substantiæ, per quē omnia facta sunt, quæ in cælo, & quæ in terra. Qui propter nos homines, & propter nostrā salutē descendit de cælis, & incarnatus est de Spiritu sancto ex Mariā uirgine. Homo factus, passus est sub Pontio Pilato ac sepultus, & tertia die resurrexit. Ascendit in cælos, sedet ad dexterā patris, inde venturus est cum gloria iudicare uiuos & inortuos, cuius regni non erit finis. Credimus in Spiritum sanctum Dominum & uiuificantem, ex patre procedentem, cum patre & filio adorandum & conglorificandum, qui locutus est per Prophetas. Et vnā catholicā & Apostolicā Ecclesiam. Confitemur vnum baptismum in remissionem peccatorum. Expectamus resurrectionem mortuorum, & vitam futuri seculi. Amen.

*Symbolum
Constantinopolitanum.*

Hæc in synodo Constantinopolitana generali.

Concilium Valentinum prouinciale sub Damaso primo Papa celebrato. Conueniunt 30. Episcopi. Era. 423. sub Gratiano & Valentiniano Imperatoribus. Adiderunt canones 4. ex quibus subtrahimus primum & subieciimus tres sequentes, quorum tenor est.

*Concilium
Valentinum.*

Ca. 2. De puellis, quæ se Deo uouerunt.

DE puellis uero quæ se Deo uouerunt, & præclari nominis decore floruerūt, si ad terrenas nuptias spontē transferint, id custodiendum esse decreuimus, ut præ-

ut præ-

- Ephef. 5.* exordium, placueritq; propter emergentes plurimas causas, quæ in aliquantis non erant caula, sed crimina, vt de cætero sollicitudo esset vnicuique sacerdoti in Ecclesia sua curam huiusmodi habere (sicuti Apostolus prædicat Paulus) talem Deo Ecclesiam exhibendam non habentem maculã aut rugam, ne per alicuius morbide ouis afflatum conscientia nostra contaminata videretur, hac de re meliore cõcilio id sedit, propter eos maximè qui in præsentì valerudine corporis, aut festæ ætatis causa, adesse minimè potuerunt, quo perpetuo istiusmodi forma seruetur, literas tales dare placuit, non quòd noua præcepta aliqua imperentur, sed ea quæ per ignauiam desidiamq; aliquorum neglecta sunt, obseruari cupiamus, quæ tamen Apostolica & patrum constitutione sunt constituta. Scriptum est: *Siate, & tenete traditiones nostras siue per verbũ, siue per epistolam.* Istud certè vestram debet mentem dilectissimi fratres vehemētius excitare, vt ab omni labe seculi istius immunes ante Dei conspectũ, securiq; veniamus. Non enim erimus immunes, qui præsumus plebibus, cum scriptum sit: *Cui multum creditum fuerit, plus ab eodem requiretur.* Ergo, quoniam nõ pro nobis tantũ, sed pro populo credito cogimur præstare rationem, populum in disciplina deifica & humili erudire debemus. Exiterunt enim nonnulli, qui statuta maiorum cõtemnentes, castitatē Ecclesiæ præsumptione sua violarunt, voluptatē populi sequentes, Dei iudiciũ non timētes. Ergo, ne pari more silentio cõnuere, atq; adhibere consensum talibus videamur, vnde gehennæ penas possimus incurrere, dicente domino: *Furem videbas, & currebas cum eo, & cum adulteris portionem tuã ponebas.* Hæc sunt quæ deinceps intuitu diuini iudicij omnes catholicos Episcopos expedire custodire.
- Luc. 12.* Primum, vt extra conscientiam sedis Apostolicæ, hoc est, primatis, nemo audeat ordinare. Integrũ enim iudiciũ est, quod plurimorũ sententiã confirmatur.
- Rfal. 49.* 2 Ne vnus Episcopus Episcopũ ordinare præsumat propter arrogantiam, ne furtiuũ beneficiũ præstitũ videatur. Hoc enim in synodo Nicæna cõstat esse definitum.
- Nicena sy: modi. c. 4.* 3 Item si quis post remissionē peccatorũ cingulum militiæ secularis habuerit, ad clerũ admitti non debet.
- 4 Vt mulierẽ, id est, viduã, clericus nõ ducat vxorem.

5 Ut is qui laicus viduam duxerit, non admittatur ad clerum.

6 Ut de aliena Ecclesia ordinare clericum nullus viurpet.

7 Ut abiectum clericū alia Ecclesia non admittat.

8 Ut venientes à Nouatians, vel Montensibus, per manus impositionem suscipiantur, præter eos quos rebaptizant.

Præterea quod dignum & pudicum & honestum est, suademus, ut sacerdotes & Leuitæ cum vxoribus suis non cocant, quia in ministerio diuino quotidianis necessitatibus occupantur. Ad Corinthios namq; sic Paulus scribit, dicens: Abstinetes vos ut vacetis orationi.

1. Cor. 7.

Si ergo laicis abstinencia impèratur, ut possint deprecantes audire, quāto magis sacerdos utique omni momento paratus esse debet, inūditæ puritate securus, ne aut sacrificium offerat, aut baptizare cogatur? Qui si contaminatus est carnali cōcupiscentia, qui faciet? Excusabitur? Quo pudore, qua mente viurpabitur? Qua cōscientia, quo merito hic exaudiri se credit? cum dictū sit: Omnia mūda mūdīs, cōmūnāris autē & infidelibus nihil mūdū. Qua de re, hortor, moneo, rogo, tollatur hoc opprobriū, quod potest iure etiā Gentilitas accusare. Fortē creditur, quia scriptū est: Vnius vxoris virū. Non permanenti in cōcupiscentia generandi dixit, sed propter continentiam futuram. Nequē enim integros non admittit, qui ait: Vellem autē omnes homines sic esse sicuti & ego. Et appertius declarat dicēs: Qui autem in carne sunt, Deo placere nō possunt. Vos autem iam non estis in carne, sed in Spiritu.

Ad Tit. 2.

Hæc itaq; (fratres) si plena vigilantia fuerint ab omnibus obseruata cessabit ambitio, dissensio cōquiescet, hæreses & schismata non emergent, locum nō accipiet diabolus sæuendi, manebit vnanimitas, iniquitas superata calcabitur, charitas spiritali seruore flagrabit, pax prædicata labijs, cum voluntate concordabit. Pax utiq; Dei nostri saluatoris, quā proximus passioni seruandam esse præcepit, & hæreditario eam nobis iure dereliquit, dicens: Pacem do vobis, pacē relinquo vobis. Et dictū Apostoli, ut vnanimis vnum sentientes, permaneamus in Christo, nihil per contentionē nobis, neq; per inanē gloriā vindicantes, nec hominibus,

1. Tim. 3.

1. Cor. 7.

Rom. 8.

Ioan. 4.
Philip. 2.

K

sed

Rom. 2.

sed Deo nostro saluatori placentes. His præceptis omnibus si fideliter voluerimus obedire, custodiet dominus corpora nostra & animas nostras in die qua redditurus est unicuique iuxta opera sua. Si quis tanè inflatus mente carnis suæ, ab hac canonis ratione voluerit euagari, sciat se & à nostra cõmunionem seclusum & gehennæ pœnas habiturũ. Præterea misericordia cum iudicio esse debet, talibus oportet labentibus manũ porrigere, qui sic currentẽ non pertrahant in ruinã. Data Romæ in concilio Episcoporum octoginta, sub die octauo Idus Ianuarij, post consulatum Arcadij Augusti & Bautois viris clarissimis consulibus.

Rescriptum Episcoporum ad Siricium Papam.

*Rescriptum
Episcoporum
ad Siricium.*

Dilectissimo domino fratri Siricio, Ambrosius Sabinus, Basianus, & ceteri. Recognouimus literis sanctitatis tuæ boni pastoris excubias, qui diligenter commissam tibi ianuam serues, & pia sollicitudine Christi ouile custodias, dignus quem oues domini audiant & sequatur. Et ideo quia nosti ouiculas Christi, lupos facile deprehedis, & occurris (quasi prouidus pastor) ne isti moribus perfidiæ suæ, feralisq; vlularum dominicum ouile dispergant. Laudamus hoc domine frater nobis dilectissime, & toto concelebramus affectu. Nec miramur si Luporum rabiem grex Domini perhorruerit, in quibus Christi vocem non recognouit. Agrestis enim vlulatus est, nullã virginitatis gratiam, nullũ castitatis ordinẽ referuare, promiscuè omnia uelle cõfundere, diuersorum gradus abrogare meritorũ, & paupertatẽ quandam cœlestiũ remunerationẽ inducere, quasi Christo vna sit palma quã tribuit, ac non pluri abundent rituli præmiorũ. Similant se isti cõdonare coniugio. Sed quæ potest laus esse coniugij, si nulla virginitatis est gloria? Neq; verò nos negamus sanctificatũ à Christo esse coniugiũ, diuina voce dicente: Erunt ambo in vna carne & in vno spiritu, sed prius est quod nati sumus, quàm quod effecti, multoq; præstantius diuini operis mysteriũ, quàm humanæ fragilitatis remediũ. Iure laudatur bona vxor, sed melius pia virgo præfertur, dicente Apostolo: Qui matrimonio iungit, bene facit, & qui nõ iungit, melius facit. Hęc enim cogirat quę Dei sunt, illa quę mudi. Illa coniugalibus vinculis colligata est, hæc libera vinculorum.

Gen. 2.

*1. Cor. 7.
Ibidem.*

Ille

Illa sub lege, ista sub gratia. Bonum coniugium, quod est inuenta posteritas successions humanę: sed melior virginitas, per quam regni cęlestis hereditas acquisita, & cęlestium meritorũ reperta successio. Per mulierem cura successit, per virginem salus euenit. Deniq; speciale sibi donum virginitatis Christus elegit, & integritatis munus exhibuit, atq; in se representauit, quod elegit in matre. Quanta amentia funestorum latratuum, vt iidem dicerent Christũ ex virgine non potuisse generari, qui asserũt, ex muliere æditis humanorũ pignorum partibus, virgines permanere? Aliis præstat ergo Christus, quod sibi (vt dicunt) præstare non potuit: ille verò carnem sic suscepit, & homo factus est, vt hominem redimeret, atq; à morte reuocaret: inusitato tamē quasi Deus itinere venit in terras, vt quemadmodũ dixerat: Ecce facio omnia noua, partu immaculatę virginis nasceretur, & (sicut scriptũ est) crederetur nobiscum Deus. Sed de via peruersitatis produntur dicere: Virgo concepit, sed non virgo generauit. Potuit ergo virgo concipere, non potuit virgo generare, cum semper conceptus præcedat, partus sequatur? Sed si doctrinis non creditur sacerdotum, credatur oraculis Christi, credatur monitis Angelorũ dicentium: Quia non est impossibile apud Deum omne verbum. Credatur tymbolo Apostolorum, quod Ecclesia Romana intemeratũ semper custodit & seruat. Audiuit Maria vocem Angeli, & quę dixerat antè: Quo modo fiet istud? non de fide generationis interrogans, respondit postea: Ecce ancilla Domini, contingat mihi secundum verbũ tuum. Hęc est virgo quę in vtero cõcepit, virgoq; peperit filium. Sic enim scriptum est: Ecce virgo in vtero concipiet, & pariet filium. Non enim concepturã tantummodo virginem, sed pariturã virginem dixit. Quę autem est sanctuarũ illa porta, porta illa exterior ad Orientem, quę manet clausa, & nemo (inquit) pertrãssibit per eam, sed solus Deus Israël trãssibit per eam? Nonne hęc porta Maria est, per quam in hunc mundum redemptor intrauit? Hęc est porta iustitię, sicut ipse dixit: Sine nos implere omnem iustitiã. Hęc portã est Maria, de qua scriptum est: Quia Dominus pertrãssibit per eam, & erit clausa post partum, quia & virgo concepit & genuit. Quid autem incredibile si contra vsum originis

Apo. 22.

Esa. 41.

Mat. 1.

Luc. 1.

Ezec. 44.

Mat. 7.

Ezec. 44.

Et operui in ieiunio animam meam. Ergo, qui nō ieiunat, intectus & nudus est, patet vulnere. Denique si Adam se texisset in ieiunio, non fuisset nudus effectus. *Gen. 3.*
 Niniue se à morte ieiunio liberavit. Et ipse Dominus ait: Non eicient hoc genus, nisi per orationem & ieiunium. Sed quid plura apud magistrū atque doctorem? *Mat. 17.*
 cum dignum pretium retulerint illi perfidiæ suæ, qui *Mar. 9.*
 idē huc veniunt, ne superesse locus, in quo nō darentur, qui verē se Manichæos probauerunt, non credentes quia ex virgine vtrique venisse creditur. Quænam hæc est suppar nouorum Iudeorum amentia? Si venisse non creditur, nec carnem creditur suscepisse, ergo in phantasmate visus est, in phantasmate crucifixus est. Sed nobis in veritate crucifixus est. In veritate redē pror est noster. Manichæus est, qui abnegat veritatē, qui carnem Christi negat, & idē nō est illis remissio peccatorum, sed impicras Manichæorū, quā & clementissimus execratus est Imperator, & omnes qui illos viderunt, quasi quædā cōragia refugerunt: sicut testes sunt fratres & compresbyteri nostri. Crescens, Leopardus & Alexander, sancto feruentes Spiritu, qui eos omnium execratione damnatos, Mediolanensi ex vrbe profugos relquerunt. Itaque Iouinianū, Germinatorē, Felicē, Plotinū, Genialē, Martialē, Ianuariū, & Ingeniosum, quos sanctitas tua damnauit, scias apud nos quoque secundū iudicium tuū esse damnatos, Incolumē & florētissimum Deus noster tueatur omnipotens, domine dilectissime frater. Item subscriptio, Ego Euentus Episcopus saluto sanctitatem tuā in domino, & huic epistolę subscripsi, Maxmus Episcopus, Felix Episcopus, Bassianus Episcopus, Theodorus Episcopus: Ex iussu domini Episcopi Geminiani, ipso præsentē Aprus presbyter, Eutadius Episcopus, Cōstantinus Episcopus. Eutastius Episcopus, eo omnes ordine subscriperunt. *Error Manichæi.*

Subscriptio.

Concilium Carthaginense secundum, habitum Era. 428. Circa tempora Siricii Pape. Prouinciale, sed confirmatum in 6. synodo generali in Trullo celebrata. *Concilium Carthag. 2.*

SVMMA CARTHAG.

Ca. 1.

Vt Trinitas & credatur & prædicetur.

Ca. 2. Vt castitas à sacerdotibus custodiat.

De cõlibatu
sacerdotũ
Episcoporũ,

Ita placuit & cõdecet sacrosanctos Antistites & Dei sacerdotes, necnon & Leuitas, vel qui sacramentis diuinis inserviunt, cõrinentes esse in omnibus, quo possint simpliciter, quòd à Deo postulant, impetrare, vt quod Apostoli docuerunt, & ipsa seruauit antiquitas, nos quoque custodiamus. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Omnibus placet, vt Episcopi, presbyteri & diaconi, & qui sacramenta contractant, pudicitia custodes etiam ab vxoribus se abstineant. D. 34. Cũ in præterito, & d. 31. Episcopus.

Ca. 3. Vt Chrisma à presbyteris non fiat.

Vt Chrisma & consecratio puellarum, & reconciliatio ad pœnitentiam à presbyteris non fiant. D. 26. qu. 6. Si iubet sanctitas.

Ca. 4. Vt presbyter iussus ab Episcopo suo pœnitentem reconciliet.

Placuit vniuersis Episcopis, vt presbyter perclitantes pœnitentem, de præcepto Episcopi absentis reconciliet. d. 26. qu. 6. Aurelius Episcopus.

Ca. 5. De diœcesibus.

Placet vt diœceses quæ nunquam Episcopos acceperunt, non habeant, & illa diœcesis quæ aliquando habuit, habeat proprium Episcopum. D. 16. q. 1. Felix.

Ca. 6. De his qui non debent clericos accusare.

Placet vt qui aliquibus sceleribus irretitus est, vocem aduersus maiores natu non habeat accusandi.

Ca. 7. Vt nemo excommunicatum alterius suscipiat.

Placet vt qui merito facinorum suorum ab Ecclesia pulsati sunt, si ab aliquo Episcopo, vel presbytero, vel clerico fuerint in communionem suscepti, etiam ipse parum cum eis crimine teneatur obnoxius. D. 11. quæst. 3. Qui merito.

Ca. 8. Vt si presbyter excommunicatus sacrificauerit, anathematizetur.

2. q. 3. Si
presbyter.

Placet vt si presbyter excommunicatus, aut correctus à suo Episcopo sacrificare præsumserit, anathematizetur.

Ca. 9. Ne presbyter inconsulto Episcopo celebret.

Quisquis presbyter præsentem & inconsulto Episcopo agens

po agenda in quolibet loco voluerit celebrare, ipse honori suo contrarius existit.

Ca. 10. Quod debeant indicare sacerdotem.

Placet vt causa criminalis Episcopi à 12. Episcopis audiatur, causa presbyteri à sex, causa vero diaconi à tribus cum proprio Episcopo. Dist. 15. qu. 7. Felix. & 3. qu. 9. Suggesto secundum statuta.

Ca. 11. Vt nullus parochiam alienam præsumat inuadere.

Placet secundum diuinę legis & sancti Euāgelij auctori-
tatem, vt nemo nostrum alienos limites transgrediatur. 2. d. 3. Placet omnibus.

Ca. 12. Vt nullus ordinetur Episcopus sine consensu Metropolitan.

Placet omnibus vt inconsulto primati cuiuslibet prouincię nemo præsumat, licet cum multis Episcopis in quocunque loco sine eius præcepto Episcopum ordinare. Si autem necessitas fuerit, tres Episcopi in quocunque loco sint, cum primatis præcepto ordinare debeant Episcopum.

Ca. 13. Vt nemo contra subscriptionem veniat.

Genedius Episcopus præses concilij dixit: Omnia ergo quę à vestro cœtu statuta sunt, placet ab omnibus custodiri. Et qui contra suam professionem vel subscriptionem venerit, ipse se ab hoc cœtu separabit. Et subscripserunt omnes,

Finis Concilij Carthaginensis secundi.

Concilium Carthaginense tertium, Prouinciale, confirmatum in sexto synodo generali in Trullo celebrata. Concilium Carthag. 3.

Ca. 1. Vt Episcopi prouinciales de Pascha consulant primatem suum.

Placuit ergo in principio propter errorem qui sæpè solet oboriri, vt omnes Aphricanę prouincię Episcopi obseruationem Paschalem ab Ecclesia Carthaginensi curent accipere.

Ca. 2. Vt per singulos annos concilium fiat.

Similiter placuit vt propter causas ecclesiasticas quę ad perniciem plebis sæpè veterascunt, singulis quibusque annis concilium conuocetur. Ad quod omnes prouincię quę primas sedes habent, de conciliis suis

Nota. Quales veniunt sunt Episcopi ad concilium.

SVMMA CARTHAG.

binos, aut quantos elegerint, Episcopos mittant, vt & minus inuidiosi, minusq; hospitiibus sumptiosi extant, vt congregato conuentu plena possit esse auctoritas. De Tripoli autem propter inopiam Episcopopotus vnus Episcopus veniat.

Ca. 3. *Vt Episcopus canones agnoscat.*

d. 38. Placuit.

Item placuit vt ordinandis Episcopis vel clericis, prius ab ordinatoribus suis decreta conciliorum auri- bus eorum inculcentur, ne se aliquid cōtra statuta concilij fecisse poeniteat.

Ca. 4. *Vt diaconi ante 25. annos non consecrentur.*

d. 77. Placuit

& 20. q. 1.

Placuit.

Item placuit vt ante 25. annos ætatis nec diaconi ordinentur, nec virgines consecrentur, & vt lectores populum non saluent.

Ca. 5. *Vt sacramentum catechumenis non prebeatur.*

Item placuit vt per sollemnissimos Paschales dies sacramentum catechumenis non detur, nisi solitum sal, quia si fides per illos dies sacramenta nō mutant, nec catechumenis oportet mutari.

Ca. 6. *Ne liceat mortuis baptismum nec eucharistiā dare.*

Mortuis non danda eucharistia, nec conferendus baptismus.

4. q. 45. quisquis.

Item placuit vt corporibus defunctorū eucharistia nō detur. Dicitū est enim à Domino: Accipite & edite. Cadauera autē nec accipere possunt nec edere. Cauendum est etiā ne mortuos baptizari posse fratrū infirmitas credat, quibus nec eucharistiam dari licitum est.

Ca. 7.

Episcopus accusatus, quo loco & quo tempore sit examinandus.

Ca. 8.

Qui sunt, qui debent audire accusationes diaconorum 15. qu. 7. Si autem presbyteri vel diaconi.

Ca. 9.

Vt clerici publica iudicia nō appellēt. 11. qu. 1. Placuit.

Ca. 10.

Quomodo prouocandum clericis ab inferioribus iudicibus ad superiores 2. qu. 6. Placuit.

Ca. 11. *Vt filii clericorum ad spectacula non accedant.*

Vt filij sacerdotum vel clericorum spectacula secularia non exhibeant, sed nec spectent, quoniam quidem ab spectaculo & omnes laici prohibeātur. Semper enim Christianis omnibus hoc interdictum est, vt vbi blasphemii sunt, non accedant.

Ca. 12.

Ca. 12. *Vt clericorum matrimonii infideles non scientur.*

Item placuit vt filij vel filia Episcoporum, vel quorumlibet clericorum Gentilibus, vel hæreticis aut schismaticis matrimonio non iungantur.

Ca. 13. *Vt clerici de rebus suis nihil infidelibus conferant.*

Vt Episcopi vel clerici in eos qui Catholicis Christiani non sunt, etiam si consanguinei fuerint nec per donationes rerum suarum aliquid conferant.

Ca. 14. *Vt clerici filios suos à sua potestate exire non sinant nisi. &c.*

vt Episcopi vel clerici filios à sua potestate per emancipationem exire non sinant, nisi de moribus eorum fuerint & ætate securi, vt possint ad eos iam propria pertinere peccata.

Ca. 15. *Vt clerici non sint negotiatores.*

Item placuit vt Episcopi & presbyteri & diaconi, vel clerici non sunt conductores, neque procuratores, neque vilo turpi vel inhonesto negotio victum querant, quia respicere debent scriptum esse : Nemo militans Deo, implicat se negotiis secularibus.

21. q. 2.
Placuit:

2. Tim. 2.

Ca. 16. *Vt clerici non sunt usurarii.*

Vt nullus clericorū amplius recipiat quàm cuiquam accommodauerit, si pecuniam, pecuniam accipiat, speciem eandem quantam dedit accipiat, & quicquid aliud tantum quantum dedit, accipiat.

24. q. 4.
Nullus.

Ca. 17. *Vt extraneæ famina cum clericis non cohabitent.*

Vt cum omnibus omnino clericis extraneæ feminae non cohabitent, sed solæ matres, auia, matertera, amita, sorores, & filia fratrum aut sororum, & quæcunque ex familia, domestica necessitate etiam antequam ordinarentur, iam cum eis habitabant, vel si filij eorum iam ordinatis parentibus vxores acceperunt, aut seruis non habitantibus in domo quas ducant, aliunde ducere necessitas fuit.

Ca. 18. *Vt clerici non ordinentur nisi qui cum eis sunt, fideles existant.*

Vt Episcopi, presbyteri & diaconi, non ordinentur priusquam omnes qui sunt in domo eorum, Christianos Catholicos fecerint.

Ca. 19. *De clericis cum ad pubertatem veniunt.*

Placuit vt lectores cū ad annū pubertatis venerint, cogantur aut vxores ducere, aut continentiam profiteri.

d. 23. Lectores.

SYMMA CARTHAG.

Ca. 20. Ut plebes alienas alius Episcopus non usurpet.

7.9.1. Placuit.

Placuit ut à nullo Episcopo usurpentur plebes alienæ, nec aliquis Episcoporum supergrediatur in diocesi suam collegiam.

Ca. 21. Vt nullus Episcopus alienum clericum ordinet.

d. 75. Clericum

Ut clericum alienum nisi concedente eis Episcopo, nemo audeat vel retinere, vel promouere in Ecclesia sibi credita. Clericorum autem nomen etiam lectores & psalmistæ, & ostiarij retineant.

Ca. 22. De clericis non ordinandis nisi probabiles fuerint.

d. 24. Nullus

Vt nullus ordinetur clericus, non probatus vel Episcoporum examine, vel populi testimonio.

Ca. 23. De precibus & orationibus.

In altari semper ad patrem dirigatur oratio.

Vt nemo in precibus, vel patrem pro filio, vel filium pro patre nominet. Et cum ad altare assistitur, semper ad patrem dirigatur oratio. Et quascunque sibi preces aliquis describit, non eis utatur, nisi prius eas cum instructionibus fratribus contulerit.

Ca. 24. Quid in sacrificio offeratur.

De conse. d. 2. In sacramen. Quid in sacramento altaris offeratur.

Vt in sacramentis corporis & sanguinis Domini, nihil amplius offeratur, quam ipse Dominus tradidit, hoc est panis & vinum aqua mixtum. Nec amplius in sacrificiis offeratur, quam de uuis & frumentis.

Ca. 25. Ne clerici soli accessum habeant ad viduas vel virgines.

d. 81. Clerici.

Vt clerici vel continentes, ad viduas, vel virgines nisi iussu, vel permissu Episcoporum, vel presbyterorum non accedant. Et hoc non soli faciunt, sed cum clericis, vel cum quibus Episcopus iusserit, vel presbyter. Nec Episcopi vel presbyteri soli habeant accessum ad huiusmodi feminas, nisi aut clerici præsentibus sint, aut graues aliqui Christiani.

Ca. 26. Quomodo Episcopus primæ sedis debeat appellari.

d. 99. Primæ sedis.

Vt primæ sedis Episcopus non appelletur Princeps sacerdotum, aut summus sacerdos, aut aliquid huiusmodi, sed tantum primæ sedis Episcopus.

Ca. 27. Vt clerici tabernas non ingrediantur.

d. 44. Clerici.

Vt clerici edendi, vel bibendi causa tabernas non ingrediantur, nisi peregrinationis necessitate compulsi.

Ca. 28. Quod Episcopus sine licentia non debet peregrinari.

Episcopi non peregrinari

Item placuit ut Episcopi trans mare non profiscantur, nisi consulto primæ sedis Episcopo, siue cuiuscunque

De prouinciæ primatè, vt ab Episcopo præcipuè possint sumere formatam, vel commendationem.

Ca. 29. *Vt missa à ieiuniis celebratur.*

Vt sacramenta altaris non nisi à ieiuniis hominibus celebrentur, excepto vno die anniuersario, quo cœna Domini celebratur. Nam si aliquorum pro meridiano tempore defunctorum, siue Episcoporum, siue ceterorum commendatio facienda est, solis orationibus fiat, si illi qui faciunt, iam pransi inueniantur.

Ca. 30. *Nullus in Ecclesia conuiuetur.*

Vt nulli Episcopi, vel clerici in Ecclesia conuiuentur, nisi forte transeuntes hospitiorum necessitate illic reficiantur. Populi etiam ab huiusmodi conuiuiis, quantum fieri potest, prohibeantur.

Ca. 31. *De pœnitentia quomodo danda sit pœnitentibus.*

Vt pœnitentibus secundum peccatorum differētiam, Episcopi arbitrio pœnitentiæ tempora decernantur.

Ca. 32. *De modo reconciliandi pœnitentes.*

Vt presbyter inconsulto Episcopo non reconciliet pœnitentem, nisi absente Episcopo, & necessitate cogente. Cuiuscunque pœnitentis publicum & vulgatissimum crimen est, quod vniuersam Ecclesiam commouerit, ante absida (id est atrium Ecclesiæ) manus eis imponatur.

Ca. 33. *De custodia sacrarum virginum.*

Vt virgines sacræ, si parentibus à quibus custodibantur, priuatè fuerint, Episcopi prouidentia, vel presbyteri vbi Episcopus absens est in monasterio virginum, vel grauioribus scœminis commendentur, vt simul habitantes inuicem se custodiant, ne pœssim videntes Ecclesiæ lædant opinionem.

Ca. 34. *De baptizandis ægrotis.*

Vt ægrotantes si pro se respondere nō possunt, cum voluntas eorum testimonium sui dixerit, baptizentur. Similiter & de pœnitentibus agendum est.

Ca. 35. *Ne histrionibus conuersis pœnitentia negetur.*

Vt scenicis atque histrionibus, cæterisque huiusmodi personis, vel apostaticis conuersis, vel reuersis ad dominum, gratia vel reconciliatio non negetur.

Ca. 36. *Vt presbyter Chistina non conficiat.*

Vt presbyter, inconsulto Episcopo, virgines non cōsecret. Chistina verò nunquam conficiat.

debet ultra mare nisi eorum venia Episcopi Romani. De cons. d. 1. sacramenta altaris.

d. 24. Nulli Episcopi.

16. q. 7. Pœnitentibus.

26. qu. 4. Presbyter.

26. q. 6.

De conse. d. 4. ægrotantes.

De conse. d. 1. Scenicis.

16. q. 6. Presbyter inconsulto Episcopo.

Ca. 37.

SVMMA CARTHAG.

Ca. 37. Ne clerici in aliena ciuitate non immorentur.

Vt clerici in aliena ciuitate non immorentur, nisi causis eorum iustas Episcopi loci, vel presbyteri locorum peruiderint.

Ca. 38. Vt non liceat fieri translationes Episcoporum.

Placuit (quod etiam in Capuensi plenaria synodo videtur statutum) quod non liceat fieri rebaptizationes, & recodationes, vel translationes Episcoporum. De consecratione d. 4. Non licet fieri.

Ca. 39. Vt non presumant duo Episcopi ordinare Pontificem,

Vt non minus quam tres Episcopi, qui fuerint Metropolitanis directi, sufficiant ad Episcopum ordinandum.

Ca. 40. De electione Episcopi si contradictores habeat.

Dum Episcopus eligitur, si contradictores habeat, quinque sacerdotes conueniant, D. 33. Illud statuendum est.

Ca. 41. De Episcopis conuenientibus ad concilium.

Vt per singulos annos conuenientes Episcopi ad concilium, etiam de Paschali solennitate a primatu suo informantur.

Ca. 42.

Vt non accipiat alienum Episcopum plebs, quae in diocesi semper subiaccit. 16 qu. 1. Multis conciliis.

Ca. 43.

Vt qui, plebe sua contempta, ad concilium venire detractant, & plebem & honorem amittant.

Ca. 44.

Vt clericum alienum nullus sibi praeripiat Episcopus praeter eius arbitrium, cuius fuerit clericus.

Ca. 45.

Vt Episcopus, qui plures habet clericos, ei, qui eget, ad ordinandum postulatus largiatur.

Ca. 46.

Vt Episcopus in diocesi factus solum eam plebem teneat, in qua extitit ordinatus.

Ca. 47. Vt praeter scripturas canonicas nihil in Ecclesia legatur.

*Scripturae
vnicæ.*

Item placuit vt praeter scripturas canonicas nihil in Ecclesia legatur sub nomine diuinarum scripturarum. Sunt autem canonicæ scripturae, Genesis, exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomi, Iesus Naue, Iudic, Ruth, Regum libri 4. Paralipomenon libri 2. Iob vnus, Psalterium Dauidicum, Salamonis libri quinque, libri 12.

bri 12. Prophetarum, Esaias, Hieremias, Ezechiël, Daniel, Tobias, Iudith, Esther, Esdræ libri 2. Machabæorum libri 2, Noui autem testamenti, vigintiseptem, Euangeliorum libri quatuor, Actuum Apostolorum liber vnus, Pauli Epistolæ tredecim, eiusdem ad Hebræos vna, Petri Apostoli duæ, Ioannis Apostoli tres, Iudæ Apostoli vna, & Iacobi vna, Apocalypsis Ioannis liber vnus, qui sunt vigintiseptem. Hoc etiam fratri & confacerdoti nostro Bonifacio, vel aliis earum partium Episcopis, pro confirmando isto canone innotescat, qui à patribus ista accepimus in Ecclesia legenda. Liceat etiam legi passiones martyrum, cum anniuersarij dies eorum celebrantur.

Additio.

Ca. 48.

De baptizatis à Donatistis.

Ca. 49. De his qui positi in Ecclesiastico gradu, aliquid acquirunt.

Placuit vt Episcopi, presbyteri, Diaconi, vel quicunque clerici, qui nihil habentes ordinantur, & tempore Episcopatus, vel clericatus sui agros, vel quæcunque prædia nomine suo comparant, tanquam rerum diuinarum inuasionis crimine teneantur obnoxij, nisi admoniti Ecclesiæ eadem ipsa contulerint. Si autem ipsi propriè aliquid liberalitate alicuius, vel successione cognationis venerit, faciant inde quod eorum proposito congruit. Quod si à suo proposito retrorsum exorbitauerint, honore Ecclesiastico indigni, tanquam reprobi iudicentur.

12. q. 3. Placuit vt de infantibus. 1. q. 4. Placuit vs episcopi.

Ca. 50. *Res gesta concilii confirmantur.*

Aurelius Episcopus dixit: Quoniam igitur vniuersa arbitror fuisse tractata, si omnia cum animo vestro cõuenerunt, sermone vestro cuncta roborate. Vniuersi dixerunt: Omnibus hæc placuerunt, & hac nostra subscriptione firmamus. Et subscriperunt, Aurelius Episcopus Ecclesiæ Carthaginensis huic decreto consensu & relicto subscripsi, Epigonius Episcopus Ruben. Region. subscripsi. Augustinus Episcopus plebis Hipponæ subscripsi. Similiter & omnes Episcopi, quadragintaquatuor numero subscriperunt.

Subscriptione.

Concilii tertii Carthaginensis finis.

Hæc tria decreta pertinent ad Concilium Carthaginense tertium.

Ca. 1.

SVMMA CARTHAG.

Ca. 1.

Presbyter si fornicationem fecerit, &c. Vide in decretis. D. 8. Presbyter si fornicat.

Ca. 2.

Non est aliquid exigendum ab his qui infantes suos ad baptizandum adducunt. Fufius apud Gratianum l. qu. 1. Placuit vt vnusquisque.

Ca. 3. De clericis scurrilibus.

Si quis clericus aut monachus verba scurrilia, ioculoria, risumq; mouētia loquitur, acerrimè corripatur.

Concilium
Carthag. 4.

Concilium Carthaginense quartum, cui adfuerunt Episcopi 214. Era. 436. dicitur à Gratiano, quod interfuit Zoimus Papa per vicarios suos, quòd tamen intelligendum est de Concilio Carthaginensi sexto, non de quarto.

d. 21. Qui
Episcopus.

Ca. 1. Qualiter debeant Episcopi ordinari.
QVI Episcopus ordinandus est, antea examine- tur. Si natura sit prudens, si docilis, si moribus temperatus, si vita castus, si sobrius, si semper suis negotiis cauens, si humilis, si affabilis, si misericors, si liceratus, si in lege Domini instructus, si in scripturarum sensibus cautus, si in dogmatibus exercitatus & ante omnia si fides documenta verbis simplicibus asserat, id est Patrem & Filium & Spiritum sanctū, &c. Quærendum etiam ab eo si noui & veteris Testamenti, id est, Legis & Prophetarū, & Apostolorū, vnum eundemq; credat authorem & Deum. Si diabolus non per conditionem, sed per arbitrium factus sit malus.

Quomodo ex-
amināus qui
ordinatur
Episcopus.

Ca. 2. Qualiter consecrentur Episcopi.

Episcopus cum ordinatur, duo Episcopi ponant & teneant Euangeliorum codicem super caput & ceruicem eius, & vno super eum fundente benedictionem, reliqui omnes Episcopi qui adsunt, manibus suis caput eius tangant.

d. 23. Episco-
pus dum ordi-
natur.

Ibid Pres-
byter.

Ca. 3. Qualiter presbyteri ordinentur.

Presbyter cum ordinatur, Episcopo eum benediciente, manum super caput eius tenente, etiam omnes presby-

presbyteri qui præsentes sunt, manus suas iuxta manum Episcopi super caput illius teneant.

Ca. 4. Quomodo Diaconi constituantur.

Diaconus cum ordinatur, solus Episcopus qui eum benedicit, manum super caput illius ponat, quia non ad sacerdotium, sed ad ministerium consecratur.

Ibid. Diaconus.

Ca. 5. Quomodo Subdiaconi ordinentur.

Subdiaconus cum ordinatur, quia manus impositionem non accipit, patenam de Episcopi manu accipiat vacuam, & calicem vacuum. De manu vero archidiaconi vrceolum cum aqua, & mantile & manutergium.

Ibid. Subdiaconus.

Ca. 6. Qualiter Acolythi ordinentur.

Acolythus cum ordinatur, ab Episcopo quidem doceatur qualiter in officio suo agere debeat. Sed ab archidiacono accipiat cerofertarium cum cereo, ut sciat se ad accendenda Ecclesie luminaria mancipari. Accipiat & vrceolum vacuum, ad suggerendum vinum in Eucharistiam sanguinis Christi.

Ibid. Acolythus.

Ca. 7. Qualiter Exorcista constituantur.

Exorcista cum ordinatur, accipiat de manu Episcopi libellum in quo scripti sunt exorcismi, dicente sibi Episcopo: Accipe & commenda memorie, & habeto potestatem imponendi manus super energumenum siue baptizatum, siue catechumenum.

Ibid. Exorcista.

Ca. 8. Qualiter Lectores fiant.

Lector cum ordinatur, faciat de illo verbum Episcopus ad plebem, indicans eius fidem ac vitam atque ingenium. Post hæc spectante plebe tradat ei codicem, de quo lecturus est, dicens ad eum: Accipe & esto lector verbi Dei, habiturus, si fideliter & utiliter impleueris officium, partem cum eis, qui verbum Dei ministraverunt.

Ibid. Lector.

Ca. 9. Qualiter Ostiarii ordinentur.

Ostiarius cum ordinatur, postquam ab archidiacono instructus fuerit, qualiter in domo Dei debeat conversari, ad suggestionem archidiaconi tradat ei Episcopus claves Ecclesie de altario, dicens: Sic age, quasi rediturus Deo rationem pro his rebus, quæ his clavisbus recluduntur.

Ibid. Ostiarius.

Ca. 10. Qualiter Psalmista.

Psalmista, id est cantor potest absque scientia Episcopi, sola iussione presbyteri officium suscipere cantandi, dicente sibi presbytero. Vide ut quod ore cantas, corde cre-

Ibid. Psalmista.

SVMMA CARTHAG.

de credas, & quod corde credis, operibus comprobetur.

Ca. 11. *Qualiter virgines sanctimoniales.*

*Ibid. Sancti,
monialis.*

Sanctimonialis virgo cū ad consecrationē sui Episcopo offeratur, in talibus vestibus applicetur, qualibus semper vsura est, professione & sanctimonix aptus.

Ca. 12. *Qualiter viduæ ad baptisterium ordinentur.*

Viduæ, vel sanctimoniales quæ ad ministerium baptismi mulierum eliguntur, tam instructæ sint ad officium, vt possint apto & sano sermone docere imperitas & rusticas mulieres tempore quo baptizandæ iunt, qualiter baptizatori interrogatæ respondeant, & qualiter accepto baptismo viuant.

Ca. 13. *Qualiter sponsi & sponsæ benedicantur.*

d. 23. & 30.

q. 3. *Sponsus.*

Sponsus & sponsa cū benedicēde sunt à sacerdote, à parentibus suis vel paranymphis offerantur. Qui cū benedictionē acceperint, eadē nocte pro reuerentia ipsius benedictionis in virginitate permaneant.

Ca. 14. *De cellula sacerdotis.*

Di. 41. *Episcopus vilem.*

Vt Episcopus non longè ab Ecclesia hospitium habeat.

Ca. 15. *De victu & habitu Episcopi.*

De familia & mensa episcopi

Vt Episcopus vilem supellectilem, & inensam ac victum pauperem habeat, & dignitatis suæ auctoritatem fide, & vitæ meritis quærat.

Ca. 16. *Vt Episcopus libros Gentilium non legat.*

d. 30. *episcopus gentilium.*

Vt Episcopus Gentilium libros non legat, hæreticorum autem pro necessitate & tempore.

Ca. 17. *Vt Episcopus indigentium curam per Presbyteros agat.*

di. 88. *Episcopus.*

Vt Episcopus gubernationem viduarum & pupillarum ac peregrinorum non per seipsum, sed per archipresbyterum aut archidiaconum agat.

Ca. 18.

d. 9. 1. *Episcopus.*

Vt Episcopus tuitionem testamentorum non suscipiat.

Ca. 19. *Vt Episcopus pro rebus secularibus non litiget.*

Vt Episcopus prouocatus pro rebus transitoris non litiget.

Ca. 20. *Vt Episcopus tantum diuinis vacet.*

d. 88. *episcopus nullam rei.*

Vt Episcopus nullam rei familiaris curam ad se reuocet, sed vt lectioni & orationi, & verbi Dei prædicationi tantummodo vacet.

Ca. 21.

Ca. 21. *Ut Episcopus egrotans pro se legatum ad synodum mittat.*

Ut Episcopus ad synodum ire non tardet, si non sine satis graui necessitate inhibeat, si tamen ut in tua persona legatum mittat, suscepturus salua fidei veritate quicquid synodus statuerit.

Ca. 22. *Ne Episcopus clericos instituat sine testimonio plebis.*

Ut Episcopus sine concilio clericorum suorum, clericos non ordinet, ita ut citum assensum, & conuentionem & testimonium quærat.

Ca. 23. *Ut Episcopus causas audiat præsentibus clericis.*

Ut Episcopus nullius causam audiat absque præsentia clericorum suorum, alioquin irrita erit sententia Episcopi, nisi clericorum præsentia confirmetur.

Ca. 24. *Ut nemo discedat quando Episcopus verbum facit.*

Sacerdote verbum faciente in Ecclesia, qui egressus de auditorio fuerit, excommunicetur.

Ca. 25. *De discordantibus Episcopis.*

Disidentes Episcopos, si non timor Dei, synodus reconciliet.

Ca. 26. *Ut Episcopus disidentes concordare compellat.*

Studendum est Episcopis, ut disidentes fratres, siue clericos siue laicos ad pacem magis quam ad iudicium cohortentur.

Ca. 27. *De Episcopo non transferendo.*

Ut Episcopus de loco ignobili ad nobilem per ambitionem non transeat, nec quisquam inferioris ordinis clericus, sanè si id utilitas Ecclesiæ fiendum poposcerit, decreto pro eo clericorum & laicorum Episcopis presentibus synodi transferatur, nihilominus alio in loco eius Episcopo subrogato. Inferioris vero gradus sacerdotes, vel alii clerici concessione suorum Episcoporum possunt ad alias Ecclesias transmigrare.

Ca. 28. *De damnatione Episcoporum.*

Irritam esse iniustam Episcoporum damnationem, & idcirco a synodo retractandam.

Ca. 29. *De Episcopo qui alieni crimen obiecerit.*

Episcopus si clerico vel laico crimen imposuerit, deducatur ad probationem in synodum.

Ca. 30. *Quod irrita sit sententia Episcopi in absentem.*

Caveant iudices Ecclesiæ ne absente eo cuius causa ventilatur, sententiam proferant, quia irrita erit, imò & causam in synodo pro facto dabunt.

L. **Ca. 31.**

SVMMA CARTHAG.

- Ca. 31. Qualiter res Ecclesiæ ab Episcopis habeantur.*
- Nota. Vt Episcopus rebus Ecclesiæ tanquam commenda-
tis, non tanquam propriis vratur.
- Ca. 32. De irritis distractionibus Episcoporum.*
12. q. 2. Sine exceptione. Irrita erit donatio Episcoporum, vel venditio vel commutatio rei Ecclesiasticæ absque cõuuentia & subscriptione clericorum.
- Ca. 33. De receptione Episcoporum.*
7. q. 1. Episc. Episcopi vel Presbyteri si causa uisenda Ecclesiæ alterius Episcopi ad Ecclesiam uenerint, & in gradu suo suscipiantur, & tam ad uerbum faciendum quam ad oblationem consecrandam inuidentur.
- Ca. 34. De primatu confessus presbyterorum cum Episcopo.*
d. 95. Episcopus. Vt Episcopus in quolibet loco sedens, stare Presbyterum non patiatur.
- Ca. 35. De concessu presbyterorum in Ecclesia.*
Distin. 95. Episcopi. Vt Episcopus in Ecclesia in concessu presbyterorum sublimior sedeat. Intra domum uero collegam se Presbyterorum esse cognoscat.
- Ca. 36. Vt Presbyteri ab Episcopis Chrisma petant.*
D. 95. Presbyteri. Presbyteri qui per dioceses Ecclesias regunt, non à quibuslibet Episcopus, sed à suis, nec per iuniorẽ clericũ sed omni anno, aut per seiplos aut per illũ qui sacrariũ tenet, ante Paschæ solemnitatem Chrisma petant.
- Ca. 37. De obedientia diaconorum.*
d. 93. Diaconi. Diaconus, ita se Presbyteri, ut Episcopi, ministrum esse cognoscat.
- Ca. 38.*
Ibidem Presbytero. Vt diaconus præsentẽ presbytero eucharistiam corporis Christi populo, si necessitas cogat, iustus erogat.
- Ca. 39. Quando debeat Diaconus sedere.*
Ibidem Diaconus. Diaconus quolibet loco, iubente Presbytero, sedeat.
- Ca. 40.*
Ibidem Presbytero. Vt diaconus in conuentu presbyterorum interrogatus, loquatur.
- Ca. 41. Quando diaconus alba uti debeat.*
Ibidem Diaconus. Vt diaconus tempore oblationis tantum, vel lectionis alba induatur.
- Ca. 42. De clericis qui pro fide tentati sunt.*
Ibidem Diaconus sedent. Clericum inter tentationes officio suo incubantem, gradibus sublimandum.
- Ca. 43. De his qui pro fide persecutiones passi sunt.*
pro Christianum catholicum, qui pro catholica fide & pro

Pro Ecclesiastica re, & Christiana religione tribulationes patitur, honori omni a sacerdotibus honorandū. Etiam & per diaconum ei victus administratur.

Ca. 44. De tonsura clericorum.

Clericus nec comam nutriat, nec barbam.

D. 42. Clericus.

Ca. 45. De habitu clericorum.

Clericus professionem suam & in habitu & in incessu probet, & ideo nec vestibus, nec calceamentis decorem quærat.

Ca. 46. De continentia clericorum.

Clericus cum extraneis mulieribus non habitat.

Ca. 47. De incessu clericorum.

Clericus per plateas & andronas, nisi certa & maxima officij sui necessitate, non ambulet.

Ca. 48. Ne clerici ad nudinas vadant.

Clericus, qui non pro emendo aliquid in nudinis vel in foro deambulat, ab officio suo degradetur.

D. 91. Clericus.

Ca. 49. De vigiliis clericorum.

Clericus qui absq; corpusculi sui inæqualitate vigiliis deest, stipendiis priuatus excommunicetur.

Ca. 50. De clericis ab officio continentibus.

Clericū inter tentationes ab officio suo declinatē, vel negligentius agentem, ab officio suo remouēdum.

Ibidem. Clericus.

Ca. 51. Ut clerici officio victum querant.

Clericus, quantumlibet verbo Dei eruditus, officio victum quærat.

Nota.

Ca. 52. Quomodo clerici debeant victum querere.

Clericus victū & vestimentū sibi artificioso vel agricultura, absq; officij sui duntaxat detrimento, præparet.

Ca. 53. Ut legant clerici qui orare possunt.

Omnes clerici qui ad operandum validi sunt, & artificiosa & literas discant.

Ca. 54. De clericis inuidis.

Clericus inuidens fratrum profectibus, donec in vitio est, non promoueat.

D. 46. Clericus.

Ca. 55. De clericis accusatoribus.

Ut Episcopus accusatores fratrum excommunicet. Et si emendauerint vitium, recipiat eos ad communionem non ad clerum.

Ibid. accusatores.

Ca. 56. De clericis adulatoribus.

Clericus qui adulationi & prodicionibus vacare deprehenditur, ab officio degradetur.

Ibid. Clericus qui.

SVMMA CARTHAG.

Ca. 57. De clericis maledicis .

Clericus maledicus, maximè in sacerdotibus, cogatur ad postulandum veniã. Si noluerit, degradetur, nec vnquam ad officium absque satisfactione reuocetur.

Ca. 58. De clericis frequenter litigantibus.

Clericus qui frequenter litigat, & ad causandũ facilis est, testimonium nemo absq; grandi examine recipiat.

Ca. 59. De clericis discordantibus.

di. 90. discordantes.

Discordantes clericos Episcopus vel ratione vel potestate ad concordiam trahat, inobedientes synodus per audientiam damnet.

Ca. 60. De clericis turpiloquis.

Clericum scurrilem, & verbis turpibus ioculatorem, ab officio retrahendum.

Ca. 61. De clericis iurantibus.

Clericum per creaturas iurantem, acerrimè obiurgandum. Si persistit in vitio, excommunicandum.

Ca. 62. De clericis inter epulas cantantibus.

2. q. 1. Clericũ.

Clericum inter epulas cantantem, supradictæ sententiæ seueritate coërcendum.

Ca. 63. De clericis ieiunia pollutentibus.

Clericum, qui tempore indicti ieiunii, absque ineuitabili necessitate ieiuniũ rumpit, minorem habendum.

Ca. 64. De his qui dominico die ieiunant.

76. q. 7. sacerdos.

Qui dominico die studiose ieiunat, non credatur catholicus.

Ca. 65. De Pascha suo tempore celebranda.

Paschæ solennitas vno die & tempore celebranda.

Ca. 66. Quando clericus recurrere debet ad synodum.

Clericus, qui Episcopi circa se distractionem iniuriam putat, recurrat ad synodum.

Ca. 67. De seditonariis ne clericis fiant.

d. 40. Seditonarios.

Seditonarios nunquam ordinandos clericos, sicut nec vsurarios, nec iniuriarum suarum vsutores.

Ca. 68. Vt ex penitentibus ordinatus clericus deponatur.

Ex penitentibus (quatinus sit bonus) clericus non ordinetur. Si per ignorantiam Episcopi factum fuerit, deponatur à clero, quia se ordinationis tempore nõ prodidit fuisse penitentem. Si autem sciens Episcopus ordinauerit talem, etiam ipse ab Episcopatus sui ordinandi duntaxat potestate priuetur.

Ca. 69.

Ca. 69. *Vt Episcopus viduæ maritum ad clerum promouens, deponatur.*

Simili sententiæ subiacebit Episcopus, si sciens ordinauerit clericum eum, qui viduam repudiatam uxorem habuit, aut secundam.

Ca. 70. *Vt clericus hæreticorum conuiuia fugiat.*

Clericus hæreticorum, aut schismaticorum, tam conuiuia quam sodalitates cuitet æqualiter.

24 q. 3. clericus.

Ca. 71. *De hæreticorum cætu.*

Quod hæreticorum cætus non Ecclesia, sed concilium sit.

Ca. 72. *Quod nihil fiat cum hæreticis.*

Cum hæreticis nec orandum, nec psallendum.

Ca. 73. *De communicantibus cum excommunicatis.*

Qui communicauerit, vel orauerit cum excommunicato, siue clericus, siue laicus, excommunicetur.

11. q. 3. Qui communicaueris.

Ca. 74. *De pœnitentium lege.*

Vt sacerdos pœnitentiam imploranti, absque personæ acceptione pœnitentiæ leges iniungat.

Ca. 75. *De negligentioribus pœnitentibus.*

Vt negligentiores pœnitentes, tardius recõcilientur.

Ca. 76. *De postcentibus pœnitentiam si postea obmutescant.*

Is qui pœnitentiam in infirmitate petit, si casu, dum ad eum sacerdos inuitatus venit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in phrenesim versus fuerit, dent testimonium qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam. Et si continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori eius Eucharistia. Si superuixerit, admoneatur à supradictis testibus petitioni suæ satisfactum, & subdatur statutis pœnitentiæ legibus, quãdiu sacerdos, qui pœnitentiã dederit, probauerit.

26. q. 7. sacerdos.

26. q. 6. Is qui in infirmitate in phrenesim versus interdum & absoluedus & cõmunicandus.

Ca. 77. *De pœnitentibus infirmis.*

Pœnitentes, qui in infirmitate sunt, viaticum accipiant.

26. q. 6. Is qui

Ca. 78. *De eisdem, si post viaticum superuiviant.*

Pœnitentes qui in infirmitate viaticum eucharistiæ acceperint, non se credant absolutos sine manus impositione, si superuixerint.

Ca. 79. *De pœnitentibus, si casu aliquo moriantur.*

Pœnitentes qui attentè leges pœnitentiæ exequuntur, si casu in itinere, vel in mari mortui fuerint, ubi eis subueniri non possit, memoriæ eorum & orationibus, & oblationibus commendetur.

26. q. 7. sacerdos.

SVMMA CARTHAG.

Ca. 80. De manus impositione super pœnitente.

Ibidem.

Omni tempore ieiunij, manus pœnitentibus à sacerdotibus imponantur.

Ca. 81. *Vt pœnitentes mortuos sepeliant.*

Mortuos pœnitentes ecclesiæ afferant, & sepeliant.

Ca. 82. *Vt pœnitentes genua flectant.*

Pœnitentes etiam diebus remissionis genua flectât,

Ca. 83. *De senibus honorandis.*

Pauperes & senes Ecclesiæ, pius cæteris honorâdi sunt.

Ca. 84. *Vsq̃ue ad missam catechumenorum nullus*

Ecclesiam ingredi prohibeatur.

De con. d. 1.
Episcopus
nullum.

Vt Episcopus nullum prohibeat ingredi Ecclesiam, & audire verbum Dei, siue Gentilem, siue Hæreticum, siue Iudæum, vsque ad missam catechumenorum.

Ca. 85. *De baptizandis.*

De con. d. 14.
Baptizandi.

Baptizandi nomen suum dent, & diu sub abstinentia vini & carniū, ac manus impositione crebra examinatione baptismum percipiant.

Ca. 86. *Vt nuper baptizati caste viuant.*

De con. d. 1.
Neophyti.

Neophyti aliquandiu à lautioribus epulis & spectaculis, vel coniugibus abstineant.

Ca. 87. *De catholicis qui apud infideles causam proponunt.*

2. q. 6. Ca-
tholicus.

Catholicus qui causam suam, siue iustam, siue iniustam ad iudicium alterius fidei iudicis prouocat, excommunicetur.

Ca. 88. *De his qui missam præmittunt.*

De con. d. 1.
Qui die,

Qui die solenni, prætermissa solenni Ecclesiæ conuentu, ad spectacula vadit, excommunicetur.

Ca. 89. *De his qui Iudaicis superstitionibus seruiunt.*

2. o. q. 5. Au-
guriis.

Auguriis, vel incantationibus seruientem à conuentu Ecclesiæ separandum. Similiter & superstitionibus Iudaicis, vel feris inhaerentem.

Ca. 90. *De energumenis.*

De con. d. 5.
Omni die.

Omni die exorcistę energumenis manus imponât.

Ca. 91. *De eisdem.*

Pauimenta domorum Dei energumeni verrant.

Ca. 92. *De victu energumencorum.*

Energumenis in domo Dei afsidèribus, victus quotidianus per exorcistas oportuno tempore ministretur.

Ca. 93. *De oblationibus discordantium.*

Dist. 90. Ob-
lationes.

Oblationes disidentium fratrum, neq̃ in sacratio, neque in gazophylacio recipiantur.

Ca. 94.

Ca. 94. De oblationibus opprimentium pauperes.

Eorum, qui pauperes opprimunt, dona à sacerdotibus refutanda.

Ibidem.

Ca. 95. De his qui oblationes defunctorum defraudant.

Qui oblationes defunctorum, aut negant Ecclesiis, aut cum difficultate reddunt, tanquam egenium necatores excommunicentur.

De oblationibus quæ pro defunctis offeruntur.

Ca. 96. De accusatore & accusato.

Quærendum in iudicio cuius sit in conuersationis & fidei, is qui accusat, & is qui accusatur.

2 quæ. 7. Quærendū est.

Ca. 97. De eo, qui religiosis scæminis præficitur.

Qui religiosis scæminis præponendus est, ab Episcopo loci proberetur.

28. q. 2. Qui.

Ca. 98. Vt laicus præsentibus clericis non doceat.

Laicus præsentibus clericis, nisi ipsis rogantibus docere non audeat.

Ca. 99. Vt mulieres publicè non doceant.

Mulier, quamuis docta & sancta, viros in conuentu docere non præsumat.

Dist. 23.

Mulier.

Ca. 100. Vt mulieres non baptizent.

Mulier baptizare non præsumat.

Ca. 101. De viduis infirmis.

Viduarum adolescentes, quæ corpore debiles sunt, sumptu Ecclesiæ cuius viduarum sunt, sustententur.

Ca. 102. Ne clerici viduarum familiaritati associentur.

Ad reatum Episcopi pertinet, vel presbyteri, qui parochiæ præest, si sustentandæ vitæ præsentis causa, adolescentiores viduarum, vel sanctimoniales, clericorum familiaritatibus subiciantur.

D. 91. Ad reatum.

Ca. 103. De viduis, quæ Ecclesiæ stipendiis sustentantur.

Viduarum, quæ stipendio Ecclesiæ sustentantur, raram a fidei in Dei opere esse debent, vt meritis, & orationibus suis Ecclesiam adiuuent.

Ibid. Vidua.

Ca. 104. De viduis professis continentiam præuaricantibus.

Sicut bonum est castitatis præmium, ita & maiori obseruantia & præceptione custodiendum est: vt si quæ viduarum quantumlibet adhuc in minoribus annis possint, & matura ætate à viro relicte se deuouerint domino, & veste laicali abiecta, sub testimonia Episcopi & Ecclesiæ, religiosa habitu apparuerint, postea verò ad nuptias seculares transferint, secundum Apostolum dānationem habebunt, quoniam fidem castitatis, quam domino

1. Tim. 4.

SVMMA CARTHAG.

vouerunt, irritam facere ausæ sunt. Tales ergo per-
 næ sine Christianorum communione maneat, quæ
 etiam nec in cõuiuio cum Christianis communicent.
 Nam si adulteræ coniuges reatu suo sunt viris suis ob-
 noxiæ, quanto magis viduæ, quæ religiositatẽ muta-
 uerunt, crimine adulteri notabuntur, si deuotionem
 quam Deo spontè, nõ coactè obtulerūt, libidinosã cor-
 ruperint voluptate, atq; ad secũdas nuptias transitum
 fecerint. Quæ & si violentia irruente ab aliquo prære-
 ptæ fuerint, ac postea delectatione carnis atq; libidinis
 permanere in coniugio raptori vel violẽto viro cõsen-
 serint, damnationi superius comprehensæ tenebuntur
 obnoxia. De talibus ait Apostolus: Cũ luxuriatæ fue-
 rint, nubere volunt, habentes damnationem, quia pri-
 mam fidem irritam fecerunt. Aurelius Episcopus Car-
 thagin. Ecclesiæ subscripsi, Donatianus Talabricensis
 primæ sedis subscripsi, Augustinus Hipponæ Regien.
 subscripsi. Similiter omnes Episcopi subscripserunt.

Finit Concilium Carthaginen. 4.

Prouinciale Concilium, confirmatum tamen in 6.
 synodo generali in Trullo celebrata, vbi recepta sunt
 vniuersa Concilia Carthagine habita.

1. Tim. 5.

Subscriptio.

Concilium
 Taurinaten.

*Concilium Taurinaten. prouinciale ce-
 lebratum tempore Siricij Papæ, & beati
 Ambrosij Episcopi Mediolanen. Nihil ha-
 bet annotatione dignum, totum consumitur
 in compositione causarum quorundam ciui-
 lium quæ inter Episcopos quosdam & cate-
 ros Presbyteros tractabantur.*

Decreta Anastasij Papæ.

an. d. 404.
 Anastasius.
 pont. 39.
 Sub hoc pro-
 pter scripta
 Origenis in
 Alexandria

A Anastasius Papa natione Romanus, sedit annos
 tres, dies decem. Papa 39. sub Petro.
 Sub Anastasio floruerunt apud Orientem Grego-
 rius Nazianzenus & Basilus.

Extat epistola decretalis eius ad Episcopos Germa-
 niæ & Burgundiæ, in qua constituit, vt dum sancta
 Evangelia in Ecclesia recitatur, sacerdotes & ceteri om-
 nes præ-

Des præsentés, non sedentes, sed venerabiliter curui in conspectu sancti Euageli, stantes Dominica verba intente audiant, & fideliter adorent.

Secundo significat eisdem, ne Manichæos, quos in vrbe Roma inuenit, recipiant, neque cum eis aliquam participationem habeant, priusquam ad rectam conuertantur fidem, quorum ille aliquos Romæ conuertit. Quos autem ad fidem trahere non potuit, secundum Christianorum principum constituta, ne sanctum gregem sua contagione polluerent, per publicos iudices perpetuo exilio reliquit.

celebrata est
synodus.

Qualiter stan-
dum, dum legi-
tur Euangelium
in ecclesia.

Concilium Carthaginen. quintum celebratum. Era. 438. præsentibus 73. Episcopis.

Concilium
Carthag. 5.

Ca. 1.

De clericis ad testimonium non pulsandis. 2. q. 6. statutum est.

Ca. 2.

De clericis pro crimine suo damnatis, ut à quolibet non defensionentur. 21. q. 5. Si quis cuiuslibet.

Ca. 3.

De sacerdotibus & Leuitis, ut ab vxoribus se contineant. d. 84. Cum de quorundam.

Ca. 4.

De rebus Ecclesiæ, sine concilio Metropolitanæ Episcopi non alienandis.

Ca. 5. *Ut nullus Episcopus, relicta cathedra principali, in diœcesi resideat.*

Placuit, ut nemini sit facultas, relicta principali cathedra, ad aliquam Ecclesiã in diœcesi constitutã se cõferre, vel in re propria. diutius quã oportet cõstitutum curam, vel frequentationem propriæ cathedræ negligere.

1. q. 1. Placuit.

Ca. 6. *De his, qui nullo testimonio se baptizatos nouerunt.*

Placuit de infantibus quoties non inueniuntur certissimi testes, qui eos baptizatos esse sine dubitatione testentur, neque ipsi sunt per ætatem idonei de traditis sibi sacramentis respondere, absque vllò scrupulo eos esse baptizandos, ne ista trepidatio eos faciat sacramentum purgatione priuari. Hinc enim Legati Mauro- rum fratres nostri consuluerunt, quia multos tales à Barbaris redimunt. Similiter & de Ecclesiis, quoties su-

De con. d. 4.
Placuit de.

L 5 per ca-

SVMMA CARTHAG.

per earum consecratione hæsitatur, agendum est, id est, vt sine vlla trepidatione consecrentur.

Ca. 7.

De tempore Paschali, & concilij.

Ca. 8.

7. q. 1. *constitutum est.*

De intercessoribus ne cathedram morientis Episcopi diu retineant, sed intra annū sacerdotem provideat.

Ca. 9. *De defensore Ecclesiarum.*

23. q. 3. *Ab imperatoribus.*

Ab imperatoribus vniuersis visum est postulandum propter afflictionem pauperum, quorū molestis sine intermissione fatigatur Ecclesia, vt defensores eis aduersus potentias diuitum cum episcoporum prouisione delegentur.

Ca. 10.

Vt Episcopi ad diem concilij occurrant. distin. 13. Placuit vt.

Ca. 11.

Vt lapsis sacerdotibus manus, sicut laicis non imponatur. d. 50. confirmandum est.

Ca. 12.

De clericis excommunicatis, quādiu eis afferere liceat innocentiam suam. 11. q. 3. Rursus constitutum est.

Ca. 13.

De clericis vel monachis ab alio Episcopo ordinatis. In decretis. d. 56. Si quis de alterius.

Ca. 14. *De basilicis quæ sine martyrum reliquiis dedicate sunt.*

*De con. di. 1. Placuit vt al-
varia Eremita
ria per agros
constituta
uertantur.*

Item placuit vt altaria quæ passim per agros, aut vias, tanquam memoriæ martyrum constituuntur, in quibus nullum corpus aut reliquiæ martyrum conditæ probantur, ab Episcopis, qui eisdem locis præsunt (si fieri potest) euertantur. Si autem hoc propter tumultus populares non finitur, plebes tamen admoneantur, ne illa loca frequentent, vt qui recta sapiunt, nulla ibi superstitione deuincti teneantur. Et omnino nulla memoria martyrum probabiliter acceptetur, nisi aut ibi corpus, aut aliquæ certæ reliquiæ sint, aut vbi origo alicuius habitationis vel possessionis, vel passionis fidelissima origine traditur. Nam quæ per somnia & per inanes quasi reuelationes quorumlibet hominum vbique constituuntur altaria, omnimodo reprobanda.

Ca. 15.

Ca. 15. De idolatriis destruendis.

Item placuit ab Imperatoribus gloriosissimis peti, vt reliquæ non solum in simulachris, sed in quibuscunque locis vel lucis vel arboribus omnimodo delectantur.

Aurelius Episcopus Ecclesiæ Carthaginis, supra comprehensis in nostro concilio statutis subscripsi. Similiter. 72. Episcopi subscripserunt.

Concilium Toletanum primum 19. Episcoporum, Patrono Episcopo presidente. Est prouinciale, sed confirmatum auctoritate Leonis Papa.

*Toletanum
Concilium.*

Confidentibus presbyteris, astantibus diaconis, & cæteris, qui intererant concilio cōgregato, Patronus Episcopus dixit: Quoniam singuli cœpimus in Ecclesiis nostris facere diuersa, & inde tanta scādala sunt, quæ vsque ad schisma parueniunt, si placet, communi concilio decernamus, quid ab omnibus Episcopis in ordinandis clericis sit sequendum. Mihi autem placet constituta primitus Nicæni concilii perpetuò esse seruanda, nec ab his esse recedendum: Vniuersi Episcopi dixerunt: Hoc nobis placet, ita vt si quis cognitis gestis Nicæni concilii, aliud quàm statutum est facere præsumpserit, & non in eo perseuerandum putauerit, hic excommunicatus habeatur, nisi per correctionem fratrum emendauerit errorem.

Ca. 1.

De presbyteris & diaconis, si post ordinationem filios genuerint, ad altiorem gradum non ascendant.

*Ca. 2. Pœnitens si necessitas cogat, lector
aut ostiarius fiat.*

Item placuit vt pœnitentes non admittantur ad clericum, nisi tantum si necessitas aut vsus exegerit, & tunc inter ostiarios deputentur, vel inter lectores, ita vt Evangelia aut Epistolam non legant. Si qui autem antè ordinati sunt diaconi, inter subdiaconos habeantur, ita vt manum non imponant, nec sacra contingant. Eum verò pœnitentem dicimus qui post baptismum,

d. 50. Placuit.

SVMMA TOLETANI

num, aut pro homicidio, aut pro diuersis crimini-
grauissimisq; peccatis, publicam pœnitentiam gerens,
sub cilicio diuino fuerit reconciliatus altario.

Ca. 3. De his qui viduas acceperint, ne diaconi fiant.

Item constituit sancta synodus, vt lector fidelis si vi-
duam altera s vxorem acceperit, amplius nihil sit, sed
semper lector habeatur, aut fortè subdiaconus.

*Ca. 4. Vt subdiaconus, si defuncta vxore aliam
duxerit, ostiarius fiat.*

Subdiaconus autem, defuncta vxore, si vxorē aliam
duxerit, ab officio, in quo ordinatus fuerat, remouea-
tur, & habeatur inter hostiarios vel lectores, ita vt Euā-
gelium & Epistolā nō legat, propterea, ne qui Ecclesiæ
seruiert, publicis officiis seruire videatur. Qui verò ter-
tiā (quod nec dicendū est) acceperit, abstētus biēnio: po-
stēa inter laicos recōciliatus, per pœnitentiā cōmunicet.

Ca. 5. De clericis ad Ecclesiam non venientibus.

Presbyter vel diaconus, vel subdiaconus, vel quilibet
Ecclesiæ deputatus clericus, si intra ciuitatē fuerit, vel in
loco in quo Ecclesia est, aut castella, aut vici sunt, aut vil-
læ, si ad Ecclesiam, aut ad sacrificium quotidianum non
venerit, clericus non habeatur, si castigatus per satisfac-
tionem veniam ab Episcopo noluit promereri.

Ca. 6. Ne religiosa puella virorum familiaritatem habeat.

Itēque puella Dei nec familiaritatem habeat, cum
confessore, aut cum quolibet laico sanguinis alieni, aut
conuiuū sola adeat, nisi vbi sit seniorū honestorū, aut
viduarum honestarum frequentia, vbi honestè confes-
sor quilibet cum plurimorum testimonio, testium con-
uiuio interesse possit. Cum lectoribus autem in ipsorū
domibus non admittendas penitus, nec videndas, nisi
fortè consanguinea soror sit, vel vterina.

Ca. 7. De clerico, cuius vxor peccauerit.

33. q. 2. Placuit
vt si.

Placuit vt si quorumcunque clericorum vxores pec-
cauerint, ne fortè licentiā peccādi plus habeāt, accipiāt
mariti earum hanc potestātē (præter necē) custodiendī,
ligandi in domo sua, ad ieiunia salutaria, non mortife-
ra, eas cogentes, ita vt inuicem sibi clerici pauperes au-
xilium ferant, si seruitia fortè non habeant. Cum vxo-
ribus autem ipsis quæ peccauerint, nec cibos sumant,
nisi fortè ad timorem Dei, acta pœnitentia reuertātur.

Ca. 8. De his qui post baptismum militauerint.

Si quis

Si quis post baptismum militauerit, & chlamydem sumperit, aut cingulum ad necandos fideles, etiam si graua non admiserit, si ad clerum admissus fuerit, diaconi non accipiat dignitatem.

dist. 21. Si quis post.

Ca. 9. De profesjjs vel viduis absente sacerdote.

Nulla professa, vel vidua absente Episcopo vel presbytero in domo sua antiphonas cum confessore vel seruo suo faciat. Lucernarium verò nisi in Ecclesia non legatur, aut si legatur in villa, praesente Episcopo, vel presbytero vel diacono legatur.

Ca. 10. Ne clericus fiat sine consensu domini aut patroni.

Clericos, siquidem obligati sint, vel pro æquatone, vel de genere alicuius domus non ordinandos, nisi probata vitæ fuerint, & patroni consensus accesserit.

Ca. 11. De potentibus, qui pauperem expoliant.

Si quis de potentibus clericum, aut quolibet pauperem, aut religiosum expolauerit, & mandauerit eum ad se venire Episcopus, ut audiatur, & is contempserit, iniucè mox scripta percurrant per omnes prouinciæ Episcopos, & quoscumque adire potuerint ut excommunicatus habeatur ipse, donec obediat, & reddat aliena.

24. q. 3. Si quis de.

Ca. 12. Ne clericus ab Episcopo recedat.

Item, ut liberum nulli clericus sit discedere ab Episcopo suo, & alteri Episcopo communicare, nisi forte ei quæ Episcopus alius libèter habeat de hereticorum schismate discedentem, & ad fidem Catholicam reuertentem. Si qui autem de Catholicis discesserint, & in comunione eorum vel partem vel occultè cum eis qui vel excommunicati sunt, vel per sententiã iam notati, fuerint inuenti, habeant illorum ad quos ire voluerint, etiam in damnatione consortium.

Ca. 13. De his qui Ecclesiam intrant.

De his qui intrant Ecclesiam, & deprehenduntur, nunquam communicare admoneantur. Quod si non communicant, ad penitentiam accedant. Si communicant, non semper abstineantur. Si non fecerint, abstineantur.

De cõ. d. 2. Hi qui intrant.

Ca. 14. De accipientibus eucharistiam.

Si quis autem acceptam à sacerdote eucharistiã non sumperit, velut sacrilegus, propellatur.

Ca. 15. De excommunicatis à sacerdote.

Si quis laicus abstinetur, ad hunc vel ad domum eius, vel clericorum, vel religiosorum nullus accedat. Similiter & clericus si abstinetur, à clericis deuitetur. Si quis cum illo

SVMMA TOLETANI

illo colloqui aut cōiuiari fuerit deprehēsus, etiam ~~in~~ abstineatur. Sed hoc pertineat ad eos clericos, qui eius sunt Episcopi, & ad omnes qui communiti fuerint de eo qui abstinetur, siue laico quolibet, siue clerico.

Ca. 16. De penitentia deuota, si adultera fuerit.

37. 9. 1.
Deuotam.

Deuotā peccantē nō recipiendā in Ecclesiā nisi peccata deserit, & si desinēs egerit aptā penitentiam decē annis, recipiat cōmunionem. Priusquā in Ecclesiā admittatur ad orationem, ad nullius conuiuium Christianæ mulieris p̄cedat. Quod si admissa fuerit, etiā hæc quæ eam receperis, habeatur abstēta. Corruptorem etiā par p̄na constringat. Quæ autem maritum acceperit, nō admittatur ad penitentiam, nisi adhuc ipso viuente marito castè viuere cœperit, aut postquam ipse decesserit.

Ca. 17. De uxore concubinam habente.

d. 34. Is qui.

Si quis habens uxorē fidelis, si concubinā habeat, nō communitur. Cæterū is qui non habet uxorem, & pro uxore concubinā habet, à cōmunionem non repellatur, tantū vt vnus mulieris aut vxoris aut cōcubinæ (vt ei placuerit) sit cōiunctōne cōtentus. Aliās verò viuēs abiciatur donec desinat, & ad penitentiam reuertatur.

Ca. 18. De vidua Episcopi si maritum acceperit.

Si qua vidua Episcopi aut Presbyteri aut Diaconi maritum acceperit, nullus clericus, nulla religiosa cum ea conuiuium sumat, nunquam communicet, morienti tantum ei sacramentum subueniat.

Ca. 19. Si filia sacerdotis religiosa peccauerit.

Episcopi siue presbyteri siue diaconi filia, si deuota fuerit & peccauerit, & maritum duxerit, si eam pater & mater in affectum receperint, à cōmunionem habeantur alieni, pater verò causas in concilio nouerit se præstaturum. Mulier autem non admittatur ad cōmunionem, nisi marito defuncto egerit penitentiam. Si autem viuente eo secesserit & p̄nituerit, nullo modo, nisi vitæ deficiens, accipiat cōmunionem.

Ca. 20. Vt nullus præter Episcopum chrisma conficiat.

Nullus præter Episcopum chrisma conficiat.

Quamuis penè Vbique custodiatur, vt absque Episcopo chrisma nemo conficiat, tamen quia in aliquibus locis vel prouinciis presbyteri dicuntur Chrisma conficere: Placuit ex hac die nullum alium nisi Episcopum Chrisma conficere, & per diœcesim destinare, ita vt de singulis Ecclesiis ad Episcopum ante diem Paschæ

Paschæ diaconi destinentur, aut subdiaconi, vt confestim chrisma ab Episcopo destinatum ad diem Paschæ possint ad tempus deferre. Episcopo sanè certum est, quòd omnitempore licet chrisma cõficere, sine cõscientia autem Episcopi nihil penitus presbyteri agere præsumant. Statutum verò est diaconum non chrismare, sed presbyterum, absente Episcopo, presente verò non, nisi ab ipso fuerit præceptum. Huiusmodi constitutionem meminerit semper archidiaconus vel præsentibus vel absentibus Episcopis suggerendâ, vt eam & Episcopi custodiant, & presbyteri non relinquunt.

*Chrismare
potest presbyter
absente
Episcopo.*

Ca. 21. De regulis fidei Catholice.

Regulæ fidei contra omnes hæreses, maximè contra Priscillianistas, quas Episcopi Tarraconen. Carthagenensis, Lusitani & Bethici fecerunt, & ex præcepto Papæ Leonis ad Balconium Episcopum Gallicie transmiserunt. Ipsi etiam superscripta viginti canonum capitula statuerunt in concilio Toletano,

Afferio fidei eiusdem concilii contra Priscillianistas.

Credimus in vnum verum Deum, patrem omnipotentem, & Filium & Spiritum sanctum, visibilem & inuisibilem factorem, per quem omnia facta sunt, in cælo & terra, vnum Deum & vnâ esse diuinæ substantiæ Trinitatem. Patrem autem non esse Filium ipsum, sed habere filium qui pater non sit. Filium non esse patrem, sed filium Dei de patris esse natura. Spiritum quoque esse paraclætum, qui nec pater sit ipse, nec filius, sed à patre filioque procedens. Est ergo ingenitus pater, genitus filius, non genitus paraclætus, sed à patre filioque procedens; Pater est, cuius vox hæc audita est de cælis. Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene cõplacui, ipsum audite. Filius est, qui ait: Ego à patre exiui, & à Deo veni in hunc mundum. Paraclætus est Spiritus, de quo Filius ait: Nisi ego abiero ad Patrem, paraclætus non veniet. Hanc trinitatē personis distinctâ, substantiâ vnitâ, virtute & potestate & maiestate inuisibile, indifferentem. Præter hanc nullâ credimus diuinâ esse naturâ, vel angelicam vel spiritus, vel virtutis alicuius quæ Deus credatur. Hinc ergo filium Dei, Deum natum à patre, ante omne omnino principium sanctificasse vterum virginis Mariæ, atque ex ea verum hominem sine virili generatū semine suscepisse, duabus dicitur naturis, id est, deitatis & carnis in vnâ

*Afferio fidei
contra Priscil-
lianistas.*

*Mat. 9.
Mar. 1.
Luc. 3.
Ioan. 16.*

SVMMA TOLETANI

in vnâ conuentibus omnino personâ, id est, **Dom-**
num nostrum Ietum Christum Nec imaginariū cor-
 pus, aut phantasmatis alicuius in eo fuisse sed solidum
 atque verū. Hūc & esurisse & sitisse, & doluisse & fleuis-
 se, & omnes corporis iniurias pertulisse. Postremò a Iu-
 dæis crucifixum & seqlutum, & terra die resurrexisse.
 Conuersatum postmodum cum Discipulis suis, & quā
 dragesima post resurrectionē die ad cælum ascendisse.
 Hunc filium hominis, etiam filium Dei, & filiū Dei &
 hominis filiū appellamus. Resurrectionē verò futuram
 humanæ credimus carnis, animā autē hominis nō diuī
 næ esse substantiæ, aut Dei patris, sed creaturā dicimus
 Dei voluntate creatā. Si quis autē dixerit aut crediderit
 a Deo omnipotēte mundū hūc factū nō fuisse, atque om-
 nia eius instrumēta, anathema sit. Si quis dixerit vel cre-
 diderit Deū Patrem eundē esse Filium vel Paraclētum,
 anathema sit. Si quis dixerit vel crediderit, filium eun-
 dem esse patrem, vel Paraclētum, anathema sit. Si quis
 dixerit vel crediderit Paraclētum esse vel patrem, vel fi-
 lium, anathema sit. Si quis dixerit, vel crediderit can-
 nem tantum sine anima a filio Dei fuisse susceptam, ana-
 themata sit. Si quis dixerit vel crediderit Christū inin-
 scibilem esse, anathema sit. Si quis dixerit vel crediderit
 deitātē Christi cōuertibilem fuisse vel passibilem, ana-
 themata sit. Si quis dixerit vel crediderit alterū Deū esse
 prisce Legis, alterū Euāgeliorum, anathema sit. Si quis
 dixerit vel crediderit ab altero Deo mundum factum
 fuisse, & non ab eo de quo scriptum est: In principio fe-
 cit Deus cælum & terram, anathema sit. Si quis dixerit
 vel crediderit corpora humana nō resurgere post mor-
 tem, anathema sit. Si quis dixerit vel crediderit, animā
 humanam Dei portionem, vel Dei esse substantiā, ana-
 themata sit. Si quis dixerit vel crediderit, alias scripturas
 præter quas Ecclesia Catholica recipit, in auctoritate
 habēdas vel esse venerādas, anathema sit. Si quis dixerit
 vel crediderit deitatis & carnis vnā in Christo esse natu-
 ram, anathema sit. Si quis dixerit vel crediderit, est ali-
 quid quod se extra diuinā trinitatem possit extēdere,
 anathema sit. Si quis Astrologiæ vel Matheſi existimāt
 esse credendū, anathema sit. Si quis dixerit vel credide-
 rit, cōiugia hominū quæ secundum legē diuinā licet ha-
 bere, execrabilia esse, anathema sit. Si quis dixerit vel
 crediderit

crediderit carnes autem seu pecudum, quæ ad escam daturæ sunt, non tantum pro castigatione hominum abstinendas, sed execrandas esse, anathema sit. Si quis in errore Priscillianæ sectam sequitur et vel proficitur, vel aliud in salubri baptismo contra sedem S. Petri faciat, anathema sit.

Finit regula fidei Catholicæ aduersus Priscillianistas, Patronus Episcopus subscripsi. Marcellus Episcopus subscripsi. Aftodius Episcopus subscripsi. Subscripserunt & alij Episcopi qui interfuerunt concilio.

Decreta Innocentii 1. ap. e.

Innoentius primus Papa, natione Albanensis, sedit annis 15. mēsis 2. Hic constituit ut qui natus fuerit de Christiana, denuo nasci debeat per Baptismum, quod Pelagius damnauit. Eo tempore florebat Hieronymus Presbyter in Bethleem: Pelagium & Cælestinum inuenit, quos tanquam hæreticos damnauit.

Extat epistola eius decretalis ad Decentium Episcopum, in qua paucis admonet antiquas Patrum traditiones seruandas, nec nouitates aliquas inducendas in sua Ecclesia, nec alterius Ecclesiæ quam Romanæ in consecrandis mysteriis, vel in cæteris agendis, consuetudinem esse seruandam.

Ca. 1. De pacis osculo dando post confecta mysteria.

Pacis osculum dandum est post confecta mysteria, ut constet populū ad omnia, quæ in mysteriis aguntur atque in Ecclesia celebrantur, præbuisse consentum, ac finita esse, pacis concludentis signaculo demonstrantur.

Ca. 2. De non recitandis nominibus ante precem Sacerdotis.

De nominibus verò recitandis antequam preces Sacerdos faciat, atque eorum oblationes quorum nomina recitanda sunt, sua oratione commendat, quam superfluum sit, & ipse per tuam prudentiam recognoscis, ut cuius hostiam necnon Deo offeras, eius ante nomen insinues, quauis illi incognitū sit nihil. Prius ergo oblationes sunt cōmendandæ, ac tunc eorum nomina, quorum sunt oblationes, edicenda, ut inter sacra ministeria nominentur, non inter alia quæ ante præmittimus, ut ipsi mysteriis viâ futuris precibus appetiamus.

Ca. 3. Ut infantes baptizati à solo Episcopo consignentur.

De consignandis verò infantibus manifestū est non ab alio quam ab Episcopo fieri licere. Nam Presbyteri licet sint Sacerdotes, Pontificatus tamen apicem non habent.

Subscriptio.

an. d. 408.

Innoentius

Pont. 40.

Sub hoc capite hæretis. L. cū corpus habere asserens.

Et prædestinatorum & Cataphrygarum & Pelagii.

Et Roma à Gothis capta est.

In conciliis.

De cons. d. 2.

Pacē igitur.

De cons. d. 2.

De nominibus recitandis.

*Confirmatio-
nis sacramen-
tum.*

SVMMA DEC.

bent. Hæc autē Pontificibus solis deberi vt vel confitent, vel Paracletum spiritū tradant, nō solūm cōmuetudo Ecclesiastica demōstrat, verū & illa lectio Actuum Apostolorū, quæ asserit Petrum & Ioannē esse directos; qui iam baptizatis traderent Spiritum sanctum. Nam Presbyteris seu extra Episcopum, seu præsentē Episcopo, cūm baptizant chrismate baptizatos vngere licet: sed quod ab Episcopo fuerit coniecra- tum, non tamen frontem ex eodem oleo signare, quod solis debetur Episcopis cūm tradunt Spiritum sanctum paracletum. Verba verò dicere non possum, ne magis prodere videar, quā ad conuultationem respondere.

Act. 4.

De conf. d. 4.
Presbyteris.

Ca. 4. De ieiunio Sabbati.

De conf. d. 3.
Sabbato.

Quod ritē omni Sabbato ieiunetur, quia feria sexta & sabbatum ambo dies tristitiā Apostolis vel his, qui Christū secuti sunt, indixerūt, qui die Dominico exhilarati, nō solū istū festiuissimū esse voluerūt, verū etiam per omnes hebdomadas frequentandū esse duxerunt.

Ca. 5.

De fermento, id est, sacramento quod ciuitatis tantum presbyteris dirigatur.

Ca. 6.

De energumenis baptizatis, vt eis à presbytero vel cæteris clericis, absente Episcopo, manus imponatur.

Ca. 7. De pœnitentibus.

De conf. d. 3.
De pœnitentibus.

De pœnitentibus verò qui, siue ex grauioribus commissis, siue ex leuioribus pœnitentiam gerunt, si nulla interueniat ægritudo, quinta feria ante Pascha eis remittendū Romanæ Ecclesiæ consuetudo demonstrat. Cæterū de pondere æstimando delictorū, Sacerdotis est iudicare vt attendat ad confessionē pœnitentis, & ad fletus atq; lachrymas corrigentis, ac tum iubere dimitti, cū viderit congruā satisfactionē. Sanè si quis in ægritudinem incidit, atq; vsq; ad desperationem deuenerit, ei est ante tempus Paschæ relaxandum, ne de seculo absque communionē decedat.

Ca. 8. Quod orandum sit pro infirmis.

Extremam
unctionem
esse genus
sacramēti.
Iacob. 5.

Sanè quoniam de hoc, sicuti de cæteris consulere voluit dilectio tua, adiecit etiam filius meus Cælestinus diaconus in epistola sua esse à tua dilectione positū illud quod in B. Apostoli Iacobi epistola conscriptū est: Infirmatur quis in vobis, inducat Presbyteros, & orēt sup̄

Super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei saluabit infirmū, & iuscirabit illū Dominus, & si in peccatis fuerit, remittetur ei. Quod non est dubiū de fidelibus ægrotantibus accipi vel intelligi debere, qui sancto oleo Chriſtatis perungi poſſunt, quo ab Episcopo confecto, non solū Sacerdotibus, sed omnibus vti Chriſtiani licet in sua aut ſuorū neceſſitate inungendo. Cæterū illud superfluum videmus adiectum, vt de Episcopo ambigatur, quod Presbyteris licere nō dubiū est. Nam idcirco de Presbyteris dictum est, quia Episcopi occupationibus aliis impediti ad omnes languidos ire non poſſunt. Cæterū si Episcopus aut potest, aut dignū ducit aliquem à se viſitandū, & benedicere, & rāgere Chriſtate sine cunctatione potest, cuius est ipſum Chriſma cōficere. Nam nō pœnitentibus eſtud fundi nō potest, quia genus est ſacramēti. Nā quibus reliqua ſacramēta negantur, quomodo vnū genus putatur poſſe concedi? Hic ergo frater chariſſime, omnibus quę tua dilectio voluit à nobis exponi, prout potuimus reſpondere curauimus, vt Eccleſia tua Romanā conſuetudinem, à qua originē ducit, ſeruare valeat atq; cuſtodire. Reliqua verò quę ſcribi ſas mō erat, quum adſueris, interrogati, poterimus edicere. Erit autem Domini potentia etiam id procurare, vt tuam Eccleſiam & clericos noſtros, qui ſub tuo Pontificio diuini ſamulantur officiis, bene inſtituas, & aliis formam tribuas, quam debeant imitari.

d. 95. Illud
superfluum

Exſtat epiſtola ſecunda eiſdē Innocētiū Papæ ad Viſtricū Rothomagēſem Episcopū, in qua eum inſtituit de Romanæ Eccleſiæ norma atq; authoritate, digeſtas vitæ & morū probabiliū diſciplinās annectēs, per quas populū doceat, quibus rebus & regulis Chriſtianorum vita in ſua cuiuſq; profeſſione debeat cōtineri, & quæ deinceps intuitu diuini iudicij omnem catholicū Episcopum expedit cuſtodire. Partita eſt in 13. capita, quæ in epiſt. 4. Sirichij Papæ ſuperius deſcripta ſunt.

Epiſt. 2.

Sequitur eiſdē epiſt. 3. ad Exuperium
Toloſanum Episcopum.

Innocentius Exuperio Episcopo Toloſano ſalutem. Conſulenti tibi frater chariſſime, quid de proſcripta ſpecie vnaquaque ſentirem, pro captu intelligentiæ meæ, quę ſunt viſa reſpondi: quid ſequendum, vel quid

Epiſt. 3. De
inconſuetudine
Sacerdotum;

vitandum docilis ratio persuaderet, vel autoritas I
 ctionis ostenderet, vel custodia series temporum de-
 monstraret. Et quidem dilectio tua institutum sequu-
 ta prudentium ad sedem Apostolicam referre maluit,
 quid de rebus dubiis custodire deberet, potius quam
 usurpatione præsumpta, quæ sibi viderentur de singu-
 lis obtinere. Cur enim magis pudendum putemus disce-
 re aliquid, quàm omnino neicire? Mihi quoque ipsi de col-
 latione docilitas accedit, dum periculis rationibus
 ad proposita respondere compellor, eoque fit vt semper
 aliquid addiscat qui postuletur vt doceat. Proponam
 igitur singula, subiectamque responsum.

Ca. 1. De incontinentia sacerdotum vel Leuitarum.

d. 82. Pro-
 posuisti.

Proposuisti quid de his obseruari debeat quos in
 Diaconii ministerio, aut in officio Presbyterii po-
 sitos incontinentes esse, aut fuisse, generati filii prædi-
 derunt. De his & diuinarum legum manifesta est disci-
 plina, & beatæ recordationis viri Siricij Episcopi mo-
 nita euidentia cõmentur vt incontinentes in officiis
 talibus positi, omni Ecclesiastico honore priuarentur,
 nec admittantur ad tale ministerium, quod sola conti-
 nentiã oportet impleri. Est enim vetus admodum sacræ
 legis autoritas iam inde ab initio custodita, quod in
 templo, anno vicis suæ habitare præcepti sunt Sacer-
 dotes, vt seruiens factis oblationibus, puri & ab om-
 ni labe mundati sibi vindicent diuina mysteria, neque
 eos ad sacrificia fas sit admitti, qui exercent vel cum
 vxore carnale consortium, quia scriptum est: Sancti
 estote, quia & ego sanctus sum Dominus Deus vester.
 Quibus vtiq; propter sobolis successione vxoris vsus
 fuerat relaxatus, quia ex alia tribu, & præterquam ex se-
 mine Aaron ad Sacerdotiũ nullus fuerat præceptus ac-
 cedere, quãtõ magis hi Sacerdotes vel Leuitæ pudici-
 tiam ex die ordinationis suæ seruare debent, quibus vel
 Sacerdotium, vel ministerium sine successione est, nec
 præterit dies qua vel a sacrificiis diuinis, vel a baptis-
 matis officio vacent. Nam si beatus Paulus Apostolus
 ad Corinthios scribit, dicens: Abstinetes vos ad tempus,
 vt vacetis orationi, & hoc vtiq; laicis præcepit, multo
 magis Sacerdotes, quibus & orandi & sacrificandi iu-
 rge officium est, semper debebunt ab huiusmodi consor-
 tio abstinere. Quod si contaminatus fuerit carnali cõ-
 cupiscentiã

Luc. 11.
 1. Par. 24.

Leuit. 11.

Num. 1.

1. Cor. 7.

inscientia, quo pudore vel sacrificare vsurpabit, aut qua conscientia, quove merito exaudiri se credit, cum dictum sit: Omnia munda mundis, conquinatis autem & inuidelibus nihil mundum? Sed fortasse hoc licere credit, quia scriptum est: Virtus vxoris virum. Non vt permaneat in concupiscentia generandi, hoc dixit, sed propter continentiam futuram. Neque enim integros corpore non admisit, qui ait: Vellem autem omnes sic esse sicut & ego.

Tit. 1.

1. Tim. 3.

1. Cor. 7.

Quod & aperitius declarat, dicens: Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt. Vos autem iam non estis in carne, sed in spiritu, & habentem filios, non generantem, dixit: Sed ea plane, dispar & diuisa sententia est. Nam si ad aliquos forma illa Ecclesiastica vitæ pariter & disciplinæ quæ ab Episcopo Siricio ad provincias comenauit, non probabitur peruenisse: his ignorantibus venia remittitur, ita vt de cætero penitus incipiant abstinere. Et ita gradus suos in quibus inuenti fuerint, sic retinent, vt eis non liceat ad pottora conscendere. Quibus in beneficio esse debet, quod hunc ipsum locum quem retinent, non amittunt. Si qui autem sciuisse fornicam viuendi, missa à Siricio deteguntur, neq; statim cupiditates libidinis abiecit, illi sunt modis omnibus submouendi, quia post admonitionem cognitam, præponendam arbitrati sunt voluptatem.

Rom. 8.

Idē in cōcilio.

Agat. ca. 6.

Cap. 2 De his qui post Baptismū omni tempore incontinentiæ voluptatibus sunt dediti, & in vltimo pœnitentiã possunt.

Ex hoc quæsitum est quid de his obseruari oporteat, qui post Baptismum omni tempore incontinentiæ voluptatibus dediti, in extremo sine vitæ suæ pœnitentiã simul & reconciliationem cõmunionis exposcunt. De his obseruatio prior, durior: posterior, interueniente misericordia, inclinatio est. Nam cõsuetudo prior tenuit vt concederetur pœnitentia, sed cõmunio negaretur. Nam cum illis temporibus crebre persecutiones essent, ne cõmunionis concessa facilitas homines de reconciliatiõne securos non reuocaret à lapsu, negata merito cõmunitio est, concessa pœnitentia: ne totum penitus negaretur: & duriozem esse remissionē fecit temporis ratio. Sed postquam Dominus noster pacem Ecclesiis suis reddidit, iam depulso terrore, cõmunionem dari obeuntibus placuit, & propter Domini misericordiam,

fericordiã, quasi viaticũ profecturis, & ne Nouationis
retici negãtis veniã, asperitatẽ & duritiã subsequi videa
mur. Tribuitur ergo cũ pœnitentia extrema cõmunio,
vt homines huiusmodi vel in supremis suis, permit
tente Salvatore nostro, à perpetuo exitio vindicentur.

Ca. 3. *De administratoribus vel iudicibus secularibus.*

33. q. 4. *Quæ
situm est.*

Quæsitum etiam est super his qui post Baptismũ ad
ministrauerunt, & aut tormenta sæua exercuerunt, aut
etiam capitalem protulere sententiã. Nihil de his leg
imus à maioribus definitũ esse. Meminerant enim à
Deo potestates has fuisse concessas, & propter vindictã
noxiorũ gladium fuisse permissum, & Dei ministrũ esse
datũ in huiusmodi vindicem. Quomodo ergo repre
henderent factũ, quod auctore Deo viderent esse con
cessum? De his ergo ita vt hætenus seruaturũ est, sic ha
beamus, ne aut disciplinã euertere, aut contra authori
tatem Domini venire videamur. Ipsi autem in ratio
ne reddenda, gesta sua omnia seruabuntur.

Rom. 13.

Ca. 4. *Quod viri cum adulteris vxoribus non conueniant.*

32. q. 5. *Chri
stiana religio.*

Et illud desideratũ est sciri, cur cõmunicantes viri cũ
adulteris vxoribus non cõueniant, cum econtra vxor
es in consortio adulterorũ virorũ manere videantur.
Super hoc Christiana religio adulteriũ in vtroq; sexu
pari ratione condemnat. Sed viros suos mulieres non
facilẽ de adulterio accusant, & non habent latentia pec
cata vindictã. Viri autem liberius vxores aduteras
apud Sacerdotes deferre cõsueuerunt, & ideo mulieri
bus, prodito earũ crimine, cõmunio denegatur. Virorũ
autem latente cõmisso, non facilẽ quisquã ex suspitio
nibus abstinetur. Qui vtiq; submouebitur, si eius flagi
tium detegatur. Cũ ergo par causa sit, interdum pro
batione cessante, vindictæ ratio conquiescit.

Ca. 5. *Quod qui preces vel crimina dicunt, ha
beantur immunes.*

23. q. 4. *Illud
estiam.*

Illud etiã sciscitari voluisti, an preces dictãtib; libe
rũ cõcedatur, vtiq; post baptismi regenerationẽ à Prin
cipibus poscere mortẽ alicuius, vel sanguinem de rea
tu, quam rem Principes nunquã sine causæ cognitione
cõcedunt, sed ad Iudices cõmissa ipsa, vel crimina sem
per remittunt, vt causa cognita vindicentur. Quæ cum
quæstorii fuerint delegata, aut absolutio aut damnatio
pro negotij qualitate profertur. Et dum legum autho
ritas

itas in improbos exercetur, erit dictator immunis.

Quis. Quod hi qui intercedite repadio diuortii pertulerunt, si se nuptiis aliis iunxerint, adulteri esse monstrantur.

De his etiã requisit dilectio tua, quæ interuenientes repudio, alij se matrimonio copularunt, quos in vtraque parte adulteros esse manifestũ est. Qui verò vel vxore viuente (quãuis dissoctatũ videatur esse coniugium) ad aliam copulã festinarunt, neq; possunt adulteri non videri, intantũ, vt etiã hæ personæ, quibus tales cõiuncti sunt, etiã ipse adulteriũ cõmississe videantur, secundum illud, quod legimus in Euangelio: Qui dimiserit vxorem suam, & duxerit aliã, mœchatur. Similiter & qui dimissam duxerit, mœchatur. Et ideo tales omnes à cõmunionem fidelium abstinendos. De parentibus autem aut de propinquis eorũ nihil tale statui potest, nisi in-sentores illiciti consortij fuisse detegantur.

Mat. 19.

Ca. 7. Qui libri in canone recipiantur.

Qui verò libri recipiantur in canone sanctarũ scripturarũ, breuis annexus ostendit. Hæc sunt ergo quæ desiderata moneri voce voluisti.

Moyssi libri quinque, id est, Genesis, Exodus, Leuiticus, &c. Cetera autẽ quæ vel sub nomine Matthiæ siue Iacobi minoris, vel sub nomine Petri & Ioãnis, quæ à quodã Leutio scripta sunt, vel sub nomine Andreæ, quæ à Nexocharide & Leonide Philosophis, & sub nomine Thomæ, & si qua sunt alia, nõ solũ repudiãda, verũ etiã noueris esse damnanda. Datum decimo Calen. Martij, Stilicone 2. & Antemio, viris clarissimis consulibus.

Nota.

Sequitur eiusdem epistola quarta, ad Felicem Nucerianum Episcopum.

Innocentius Felici Episcopo Nuceriano: Mirari non possumus dilectionem tuam sequi instituta maiorum, omniaq; quæ possunt aliquam recipere dubitationem, ad nos quasi ad caput atq; ad apicem Episcopatus referre, vt consulti videlicet sedes Apostolica ex ipsis rebus dubiis certum aliquid faciendum pronunciet. Quod & nos libenter accipimus & dilectionem tuam memorem canonum approbamus. Scripsisti ergo quod feruore fidei quo polles & amore sanctæ plebis, vel reparaueris Ecclesias Dei, vel novas quasque construxeris, sed in his clericos quos constituas, non habere: aliquos verò mutilos, aliquos

Epist. 4.

M. 4. diga-

SVMMA DEC.

digamos esse. Ad quod studuimus prudentē virū de hi
noluisse cōsulere, quæ omnibus sunt certa ratione co-
perta. Ergo nō quasi ignorātī dicimus, sed in aliis forsitan
occupatos, istud oblitos vos esse dicimus.

Ca. 1. Si quis volens, partem sui corporis amputauerit, clericus esse non potest, volens autem potest.

Qui igitur partem cuiuslibet digiti sibi ipse volens abscidit, hunc ad clerum canones non admittunt. Cui verò casu aliquo contigit, dum aut operi rustico cui ã impendit, aut aliquid faciens se nō ponte percussit, hos canones percipiunt & clericos fieri, & si in clero fuerint reperti, non abiici. In illis enim voluntas iudicata est, quæ sibi ausa fuerit ferū iniicere, quodd scilicet & a h̄ id facere dubitari non possit, in istis verò casus veniam meruit.

Ca. 2. Quod digami ad clerum admitti non possunt.

1. Tim. 3.
Tit. 1.

De digamis autem nec consuli debuit, quod manifesta lectio sit Apostoli: Vnius vxoris virum ad sacerdotium siue ad clericatū admitti debere, & hanc ipsam tamen si virginem decepit. Nam ea quæ habuerit ante virum, licet defunctus sit, tamen si clerico postea fuerit copulata, clericus qui eam acceperit, esse non poterit, quia in lege cautum est. Non viduam, non abiectam habere posse coniugem Sacerdotem.

Leuij. 21.

Ca. 3. Qui de laicis ad Clerum non debeant promoueri.

De laicis verò religio tua consuluit, quos canones ordinare prohibeant. Certum est quidem hoc regulas Ecclesiasticas continere, sed non ita definitum est, vt de omnibus sit laicis constitutum. Neque enim clerici nasci, & non fieri possunt, sed designata sunt genera, de quibus ad clericatum peruenire non possunt, id est, si quis fidelis militauerit, si quis fidelis causas egerit, hoc est postulauerit, si quis fidelis administrauerit. De curialibus autem manifesta ratio est, quoniam & si inueniantur huiusmodi viri, qui debeant clerici fieri, tamen quoniam sepius ad curiam repetuntur, cauendum ab his est propter tribulationem quæ sæpè de his Ecclesiæ prouenit.

d. 51. Designata sunt.

Ca. 4. Qui de laicis possunt clerici fieri.

Hic apertè concubina prohibetur.

d. 33. Laici.

Laici verò qui habentes vxores baptizati sunt, ac sic se instituerūt, vt opinio eorum in nullo vacillet, vt aut clericis

clericis iuncti sint, aut monasteriis ex quo baptizati sunt, miserint, & si non concubinam, non pellicem noverint, si in bonis operibus vigilauerint, non prohibentur huiusmodi ad clericatus sortem assumi.

Ca. 5. De temporibus in clero immorandis.

Ita sanè ut in eis tempora à maioribus constituta seruentur. Nec cito quilibet lector, cito acolythus, cito diaconus, cito sacerdos fiat: quia in minoribus officiis si diu perdurent, & vita eorū pariter & obsequia comprobantur, ut ad sacerdotium post hæc emensis stipendiorum meritis veniant, nec præcipiāt quod vira probata meretur accipere. Quoniam ergo certa definitione monstratum, qui debeant admitti, qui ve reprobari, ex his omnibus quos videt dignatio tua, non posse reprobari, eligere debebis quos clericos facias. Si enim nullam gratiam hominibus, aut beneficium præstare velimus, tales inuenire possumus, de quorū assumptione nec incurrere scandalum, nec erubescere valeamus.

Sequitur eiusdem epistola 24. ad synodum in Tolletana ciuitate constitutam.

Ca. 1. De Hispanorum reprehensione, qui inordinatè constituunt clericos.

InnoCentius vniuersis Episcopis in Toletana synodo constitutis, dulcissimis fratribus in Domino salutem. Sæpè me & nimium cū teneret cura sollicitum super dissentionis schismate Ecclesiarum, quod malum per Hispanias latius in dies separationis gradu incedere, fama proloquitur, necessarium tempus emerfit, quo nō possit emendatio tanta differri, & deberet congrua medicina prouideri. Nam de ordinationibus, quas prauæ consuetudinis vitio Hispanientes Episcopos celebrare cognoscimus, fuerat aliquid secundum maiorum traditionem statuendū, nisi perpenderemus, ne perturbationes quāplurimas Ecclesiis moueremus. Quorum factū ita reprehēdimus, ut propter numerum corrigendorum, ea quæ quoquo modo facta sunt, nō in dubium vocemus, sed Dei potius dimitteremus iudicio.

Ca. 2. Ut caufidici, vel curiales, vel seculari militie dediti, ad clerum non admittantur.

Quantosenim ex eis, qui post acceptā Baptismi gratiam in Forensi exercitatione versati iunt, & obtinendi pertinaciam susceperūt, accitos ad Sacerdotium esse

Epist. 24.

*d. 51. Aliquam-
tos ex.*

SVMMA DEC.

comperimus, & quorum numero Rufinus & Gregorius perhibentur, quantos ex militia, qui cum potestatibus obedierunt, seuera necessario præcepta sunt executi, quantos ex curialibus, qui dum paterent potestatibus, quæ sibi sunt imperata, fecerunt, quantos qui voluptates & æditiones populo celebrarunt, ad honorem summi Sacerdotij peruenisse, quorum omnium neminem ne ad societatem quidem ordinis clericorum oportuerat peruenisse. Quæ si singula discutienda mandemus, non modicos motus aut scandala Hispaniensibus prouincijs, quibus mederi cupimus, de studio emendationis inducemus. Idcirco remittenda potius hæc putamus. Sed ne deinceps similia committantur, dilectionis vestre maturitas prouidere debet, vt tantæ vsurpationi saltem nunc finis necessarius imponatur, eo videlicet constituto, vt quicumque tales ordinati fuerint, cum ordinatoribus suis deponantur.

Ca. 3. Vt quicumque tales ordinati fuerint, cum ordinatoribus suis deponantur.

Post hæc, si quis aduersus formas canonum, vel ad Ecclesiasticum ordinem, vel ad ipsum Sacerdotium venire tentauerit, vnâ cum ordinatoribus suis, ipso in quo inuenti fuerint, ordine & honore priuentur. Et quamuis dilectioni vestre fratres charissimi, regulæ Nicænæ sint cognitæ, secundum quas ordines esse faciendos per sententiam decernitis, tamen aliquam partem, quæ de ordinationibus est prouisa, inferendam putauimus, vt secundum eam ordinationes in posterum celebrandas esse sciamus, ne cui interpretandi aliter liberum arbitrium relinquatur. Ac primùm quæ sunt prohibita, digerantur.

Ca. 4. De commemoratione Nicæni concilij, in quo supradicta prohibentur.

Ne quispiam, qui post baptismum militauerit, ad ordinem debeat clericatus admitti, neque qui causas post acceptum baptismum egerint, aut qui post acceptam Dei gratiam administrauerint, neque de curialibus aliquem ad Ecclesiasticum ordinem venire posse, qui post baptismum vel coronati fuerint, vel Sacerdotium (quod dicitur) sustinuerint, & æditiones publicas celebrauerint. Nam & hoc de curialibus est cauendum, ne iidem qui ex curialibus fuerint, aliquando à suis curijs, quod frequenter videmus accidere, possantur. Quæ omnia rationabiliter

Nicæna Synodi, c. 11. 12.

~~prohibita~~, oportet modis omnibus custodiri.

Ca. 5. Quales eligendi sunt in ordine clericorum.

Quales verò eligendi sunt in ordine clericorū, euidēs forma declarat, id est, qui ab ineunte ætate baptizati fuerint, & lectoū officio sociari, vel si maiores sunt, cū fuerint Dei gratiā cōsecuti, statim se Ecclesiasticis ordinibus m̄cipauerint. Et si vxores habuerint, quærendū si vxorē virginem habuerint, quia scriptū est in veteri testamento: Vxorē virginē accipiat Sacerdos. Et alibi: Sacerdotes mei semel nubāt. Neq; qui duas vxores habuerit, quia Paulus Apost. ait. Vnius vxoris virū.

In dic. Siriacæ ad Himeriū.

Leu. 21.

1. Tim. 3. 9.

Tit. 1.

Ca. 6. De eo qui ante baptismum vxorem habuit, & post baptismum aliam, vt clericus non fiat.

Nec illud debere admitti quod aliquāti pro defensione prauī erroris opponūt: & asserunt quod ante baptismū omnia dimittuntur, nō intelligētes huiusmodi quod sola in baptismo peccata dimittūtur, nō vxoris numerus aboletur. Nam si à Deo, vt scriptū est, præparatur viro vxor, & quod Deus iunxit, homo nō separet: & ipsi authores generis humani in origine à Deo benedicūtur, quomodo inter peccata ista credūtur posse dimitti? Quod si secundū illos, qui tanta credūt, verū est, ergo omnis iniustitia, quæ à catechumenis ante baptismū fuerit operata, per baptismū aufertur. Nullus ergo cōtra Apostolū tale aliquid sentiat, nec admittat, sed fideliter intelligat vnius vxoris virū siue ante baptismū esse nominatū, siue post baptismum. Si enim vxor ante baptismū accepta, non ducitur in numerū, nec filij eadem suscepti inter filios poterunt nominari. Quod quā absurdū sit atq; alienū, prudentia vestra melius æstimabit. Vnde neminē liceat interpretari aliter diuinas scripturas, nisi quod recta ratio permittit, ne dum quidā remedia sibi iniqua ad excusationē præparant, ex eo rupisse legem, & regulas euertisse iudicentur: sed ea tenenda sunt, quæ diuinarū scripturarum series continet, & à Sacerdotibus vtili ratione sunt constituta. Bene valeatis fratres charissimi.

In epist. Innoc. ad Rufum c. 2. Prouer. 9.

Mat. 19. 6.

Mar. 10.

Exrat epistola cōcilij Carthagin. ad Innocentiū Pa. in qua sequētes damnantur errores Pelagij & Cælestij.

Lege in volumine conciliorum.

Error 1.

Quod naturaliter possit implere legem qui vult, & quod Deus legem ad adiutorium dedit.

Error

Error 2.

Ad perficiendam iustitiam & Dei mandata complenda, sola humana sufficere potest natura.

Error 3.

Paruuli propter salutem, quæ per saluatorem Christum datur, baptizandi non sunt.

Ad hæc rescripsit Innocentius Epist. 25. in qua gratulatur Episcopis Carthagin. Ecclesiæ, de sollicitudine sua. Deinde damnat propositos errores, & authores eorū Pelagium & Cælestium, & quia nihil addidit ad epistolam Concilij Carthagen. Ideò nõ censuimus subiiciendam hoc loco.

Vide in concilio.

Epistola concilij Mileuitani ad Innocentiū Papam, quæ incipit: Domino beatissimo, meritoq; venerabili Papæ Innocentio, &c. In qua sequentes dānantur errores.

Primus: potest homo in hac vita, præceptis Dei cognitis, ad tantam perfectionem iustitiæ sine adiutorio gratiæ Saluatoris per solū liberæ voluntatis arbitrium peruenire, vt etiam non sit necessarium dicere, dimitte nobis debita nostra.

Secundus, illud: Ne nos inferas in tentationem, non ira intelligendum, tanquam diuinum adiutorium poscere debeamus, ne in peccatum tentati decidamus, quoniam hoc in nostra positū est potestate, & ad hoc implendum sola sufficit hominis voluntas.

Tertius, non est orandus Deus vt contra peccati malum, & ad operandam iustitiam sit noster adiutor.

Quartus, non opitulatur paruulis ad cōsequendam vitam æternam, Christianæ gratiæ Sacramentum.

Rescripsit Innocentius Papa ad Mileuitanū Conciliū. Est inter epistolas illius 26. in qua primū gratulatur de sollicitudine sua, & quod in rebus arduis consulant Ecclesiā Romanā, deinde damnat propositos errores, & quia nihil addidit ad epistolā Concilij Mileuitani, censuimuseam non esse subiiciendam hoc loco.

Hæc eadem explicatius in Concilio Mileuitano definita sunt.

*Concilium
Mileuitanum.*

Concilium Mileuitanū, sub Innocentio primo Papa, à quo confirmata sunt in eo definita.

Glorio-

Cloriosissimis Imperatoribus Archadio & Honorio Augustis, viris clarissimis Coniulibus 6. Calenda Septemb. in ciuitate Mileuitana in secretario Basilicæ, cum Aurelius Epticopus Ecclesiæ Carthagini in Concilio vniuersali cõledisset, astantibus Diaconibus, Aurelius Epticopus dixit: Quoniã Ecclesiæ sanctæ vnũ est corpus, omniumq; membroru caput est vnũ, factum est, volente Domino ac nostrã infirmitatem iuuãte, vt ad hanc Ecclesiam conueniremus, dilectionis & fraternitatis gratia inuitati. Vnde quãso charitatẽ vestram, quia ita credendum est quod noster accessus ad vos, nec superfluous, nec insuauis est cunctis, ideoq; pariter quædam de causis fidei, vnde nunc quæstio Pelagianorum imminet, in hoc cõtu sanctissimo primitus tractentur, deinde subsequantur & aliqua, quæ disciplinæ Ecclesiasticæ necessaria existunt.

Ca. 1. Contra Pelagianos, qui dicunt etiam sine peccato moripotuisse Adam.

Placuit ergo omnibus Episcopis qui fuerunt in hac sancta synodo, constituere hæc, quæ in præsentì concilio definita sunt. Vt quicumq; dicit Adã primũ hominem mortalem factũ, ita vt siue peccaret, siue nõ peccaret, moreretur in corpore, hoc est de corpore exiret, nõ peccari merito, sed necessitate naturæ, anathema sit.

Ca. 2. Quod omnes in peccatorum remissione veraciter baptizentur.

Item placuit, vt quicumq; paruulos recentes ab vteris matrum baptizandos negat, aut dicit in remissionem quidẽ peccatorũ eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lauacro expiatur, vnde sit cõsequens vt in eis forma baptismatis in remissionem peccatorum, non vera; sed falsa intelligatur, anathema sit: quoniam non aliter intelligendum est quod ait Apostolus: Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransit, in quo omnes peccauerunt: nisi que admodũ Ecclesia Catholica vbiq; diffusa semper intellexit: Propter hanc enim regulam fidei, etiam paruuli qui nihil peccatorum in se meripfis adhuc committere poterant, ideo in peccatorum remissionem veraciter baptizantur, vt in eis regeneratione mudentur, quod generatione traxerunt.

Ca. 3.

Huic concilio interfuit Anselmus Rom. Ecclesiæ legatus contra Pelag.

De con. 4. Placuit.

Rom. 5.

S V M M A

Ca. 3. *Quòd gratia Dei non solùm peccata dimittit:
sed etiam adiuuat ne committantur.*

De con. d. 4. Item placuit vt quicunque dixerit gratiam Dei, in
Placuit vt. qua iustificamur per Iesum Christum Dominum nostrum, ad solam remissionem peccatorum valere, quæ iam commissa sunt, non etiam ad adiutorium, vt non committantur, anathema sit.

Ca. 4. *Quòd per gratiam Dei sciamus quid facere debeamus, & diligere vt faciamus.*

De con. d. 4. Item quisquis dixerit eandem gratiam Dei per Iesum
Quisquis Christum Dominum nostrum, propter hoc tantum nos
dixerit. adiuuare ad non peccandum, quia per ipsam nobis reuelatur & aperitur intelligentia mandatorum, vt sciamus quid appetere. quid vitare debeamus, non autem per illam nobis præitari, vt quod faciendum cognouerimus, etiam facere diligamus atque valeamus, anathema sit. Cum enim dicat Apostolus: Scientia inflat, charitas verò ædificat: valde impium est vt credamus ad eam, quæ inflat nos habere gratiã Christi, ad eam quæ ædificat, non habere, cum sit vtrunque donum Dei, & scire quid facere debeamus, & diligere vt faciamus: vt ædificante charitate, scientia non possit inflare. Sicut autem de eo scriptum est: Qui docet hominem scientiam, ita etiam scriptum est: Charitas ex Deo est.

1. Cor. 8.

Psal. 63.

Ioan. 4.

Cum enim dicat Apostolus: Scientia inflat, charitas verò ædificat: valde impium est vt credamus ad eam, quæ inflat nos habere gratiã Christi, ad eam quæ ædificat, non habere, cum sit vtrunque donum Dei, & scire quid facere debeamus, & diligere vt faciamus: vt ædificante charitate, scientia non possit inflare. Sicut autem de eo scriptum est: Qui docet hominem scientiam, ita etiam scriptum est: Charitas ex Deo est.

Ca. 5. *Quod gratia Dei præstet vt lex impleatur, non (sicut ait Pelagius) facile, quasi sine gratia Dei difficilius possit impleri.*

De con. d. 5. Item placuit vt quicunque dixerit, idem nobis gratiã
Placuit vt. iustificationis dari, vt quod facere per liberum iubemur arbitrium, facilius possimus implere per gratiã, tanquam & si gratia non daretur, non quidem facile, sed tamen possimus etiam sine illa implere diuina mandata, anathema sit. De fructibus enim mandatorum Dominus loquebatur, vbi non ait: Sine me difficilius potestis facere, sed ait: Sine me nihil potestis facere.

Ioan. 15.

Ca. 6. *Quod iuxta sententiam Ioannis Euangeliste, nemo sit qui esse possit sine peccato.*

1. Ioan. 1.

Item placuit quod ait sanctus Ioannes Apostolus: Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seductimus, & veritas in nobis non est. Quisquis sic accipiendum putauerit, vt dicat propter humanitatem non oportere dici nos non habere peccatum, non quia veritas

~~fitas~~ est, anathema sit. Sequitur enim Apostolus & adiungit: Si autem confessi fuerimus peccata nostra, fide: his est & iustus, qui remittat nobis peccata, & mundet nos ab omni iniquitate: Vbi satis apparet hoc non tantum humiliter, sed etiam veraciter dici. Poterat enim Apostolus dicere: Si dixerimus, quia non habemus peccatum, nos ipsos extollimus, & humilitas in nobis non est. Sed cum ait: Nos ipsos decipimus, & veritas in nobis non est: satis ostendit eum, qui se dixerit non habere peccatum, non verum loqui, sed falsum.

Ibidem.

Ca. 7. *Quod unicuique etiam in isto dicere oporteat:*

Dimitte nobis debita nostra.

Item placuit ut quicumque dixerit in oratione Dominica ideo dicere sanctos, Dimitte nobis debita nostra, ut non pro seipsis hoc dicant, quia non est eis iam necessaria ista petitio, sed pro aliis, qui sunt in suo populo peccatores, & ideo non dicere unumquemque sanctorum, Dimitte mihi debita mea, sed dimitte nobis debita nostra, ut hoc pro aliis potius quam pro se iustus petere intelligatur, anathema sit. Sanctus enim & iustus erat Apostolus Iacobus, cum dicebat: In multis enim offendimus omnes. Nam quare aditum est omnes, nisi ut ista sententia conueniret & Psalmo, ubi legitur: Non intres in iudicium cum seruo tuo, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens? Et in oratione sapientissimi Salomonis: Non est homo qui non peccet. Et in libro Iob: In manu omnis hominis signat, ut sciat omnis homo infirmitatem suam. Vnde etiam Daniel sanctus & iustus, cum in oratione pluraliter diceret: Peccauimus, iniquitatem fecimus, &c. quae ibi veraciter & humiliter confitetur, ne putaretur, quemadmodum quidam sentiunt, haec non de suis, sed de populi sui potius dixisse peccatis, postea dixit: Cum orare & confiterer peccata mea, & peccata populi mei Domino Deo nostro, noluit dicere peccata nostra, sed populi sui dixit, & sua, quia futuros istos, qui tam male intelligunt, tanquam Propheta praevidit.

*Mat. 6.**Iacob. 3.**Psal. 142.**Eccles. 7.**Iob 37.**Daniel. 9.**Ibidem.*

Ca. 8. *Quod a sanctis veraciter dicitur: Dimitte nobis debita nostra.*

Item placuit, ut quicumque verba ipsa Dominicae orationis, ubi dicimus, Dimitte nobis debita nostra, ita volunt a sanctis dici, ut humiliter, non veraciter hoc dicatur, anathema sit. Quis enim ferat orantem, & non hominibus,

Mat. 6.

hominibus, sed ipsi domino mentientē, qui labiis sibi dicit dimitti velle, & corde dicit, quæ sibi dicit debira nō habere? Hucusq; de fide cōtra Pelagianos nunc regulæ tractentur Ecclesiasticæ.

Ca. 9. Quòd ad communes causas Ecclesiæ generale concilium congregari oporteat, in priuatis verò causis speciale vniuscuiusque prouincia.

Regule Ecclesiasticæ.

Placuit vt non sit vltra fatigandis tratribus anniuersaria necessitas, sed quoties exegerit causa communis, id est totius Africæ, vnde cumq; ad hanc sedē pro concilio data literæ fuerint, cōgregandam esse synodū in ea prouincia vbi oportunitas persuaserit. Cautæ autē quæ cōmunes non sunt, in suis prouinciis iudicentur.

Ca. 10. Vt Epistolas ad concilium euocandum, Metropolitanus subscribat & dirigat.

Placuit etiā pati, vt omniū Episcoporū epistolis omnibus de cōcilio dandis, sanctitas tua sola subscribat.

Ca. 11. Vt de hæreticis & infidelibus quicquid in concilio constituitur, à Principe impetretur.

Placuit & illud aduertus hæreticos, vel paganos, vel eorum superstitiones, vt legati missi de hoc glorioso concilio, quicquid vile prouiderint à gloriosissimis Principibus impetrent.

Ca. 12. Vt preces & orationes compositæ, nisi probatæ fuerint in concilio, non dicantur.

Placuit etiā & illud, vt preces vel orationes, seu missæ quæ probatæ fuerint, in Concilio, siue præfationes siue cōmendationes, seu manus impositiones, ab omnibus celebrentur. Nec aliæ omnino dicantur in Ecclesia, nisi quæ à prudentioribus tractatæ vel comprobatæ in synodo fuerint, ne fortè aliquid cōtra fidē, vel per ignorantiam, vel per minus studium sit compositum.

Ca. 13. Vt posteriores anterioribus Episcopis nō præferantur.

Palentinus Episcopus dixit: Si permittit bonum patientiæ vestræ, prosequar ea quæ necessaria sunt ecclesiasticæ disciplinæ. Scimus enim sic inuolatè permansisse ecclesiasticam disciplinam, ita vt nullus fratrum prioribus suis se aliquando auderet antepone, sed officijs legitimis id semper exhibitum est prioribus, quod ab insequētibus rationabiliter semper accipere tur. Hunc ordinē iubeat sanctitas vestra melius vestris interlocutionibus roborare. Aurelius Episcopus dixit:

Nou

non decuerat quidem, vt hæc repeteremus, nisi fortè existerent inconsideratæ mentes quorundam, quæ ad hæc statuenda nostros acuerent sensus. Sed & communis hæc causa est quam insinuauit frater & Coepiscopus noster, vt vnusquisque nostrum ordinè sibi decretum à Deo cognoscat, & posteriores anterioribus deserant, nec eis inconsultis, aliquid agere præsumant. Quæ de re oportet eos, qui putauerint spreis maioribus aliquid præsumendū cõpetenter esse ab omni concilio coercendos. Vniuersi Episcopi dixerunt: Hic ordo & à patribus & à maioribus est seruatus, & à nobis Deo propitio seruabitur saluo, etiã iure primatus Numidicæ & Mauritanicæ.

Ca. 14. *Vt Episcopi pro tempore consecrationis suas literas ab ordinatoribus habeant.*

Deinde placuit vt quicumq; deinceps ab Episcopis ordinantur, literas accipiant ab ordinatoribus suis, manu eorū subscriptas, continentibus consulè & diem, vt nullâ altercatio de posterioribus vel anterioribus oriatur.

Ca. 15. *Vbi primum quis legessit, ibi permaneat clericus.*

Item placuit vt quicumq; in Ecclesia vel semel legessit, ab alia Ecclesia ad clericatum non teneatur. D. 72. placuit vt.

Ca. 16. *Vt pro carnis Ecclesiarum exequutores vel aduocati à Principibus possulentur.*

Placuit præterea vt exequutoribus non omnibus iustis desideriis imparriatur. Placuit etiã vt petatur à gloriosissimis Imperatoribus, vt habeant iudicibus dare peritos sibi defensores scholasticos, qui in actu sint vel in officio defensionum, causarū Ecclesiasticarū, more Sacerdotū, vt prouinciæ iidem ipsi, qui defensionē Ecclesiarum susceperint, habeant facultatē pro negotiis Ecclesiarum (quoties necessitas flagitauerit) vel ad obstitendum calidè desipientibus vel obrepentibus, vel ad necessaria suggerenda, ingredi iudicium secretaria.

Ca. 17. *Vt neque dimissus, neque dimissa alteri coniungantur.*

Placuit vt secundū Euangelicā & Apostolicā disciplinā, neq; dimissus ab vxore, neq; dimissa à marito, alteri coniungantur, sed ita maneat, aut sibi met reconcilietur. Quod si contempserint, ad penitentiam redigantur. In qua causa legē Imperialem petendam promulgari. 32. que. 7. Placuit vt. 1. Cor. 7.

Ca. 18. *De his qui in sua prouincia non communicant, vt alibi non communicent.*

S V M M A

Placuit, vt quicumque non communicat in prouincia propria, & in alijs prouincijs vel transmarinis partibus ad communicandum obreplerit, iacturam communionis vel clericatus excipiat.

Ca. 10. De clericis, qui apud principem seculare iudicium aut synodale impleuerint.

ii. q. i. Placuit,
vt quicumque.

Placuit, vt quicumque ab Imperatore cognitionem iudiciorum publicorum perierit, honore proprio priuetur, si autem Episcopale iudicium ab Imperatore postulauerit, nihil ei obfit.

Ca. 20. Vt sine formata nemo ad comitatum proficiscatur, & qualiter formata fiant.

Placuit vt quicumque clericus propter necessitatē suam alicubi ad comitatū ire voluerit, formatā ab Episcopo suo accipiat. Quod si sine formata voluerit pergere, a cōmunionē remoueatur. Quod si alicubi ei repentina necessitas orta fuerit ad comitatū pergēdi, alleget apud Episcopū loci eius ipsam necessitatē, & de hoc scripta eiusdem Episcopi deferat, formatā autē, quā a primatibus, vel a quibuscunq; Episcopis clericis proprijs dantur, habeant diem Paschæ. Quod si adhuc eiusdē anni Paschæ dies incerta est, ille præcedēs adiungatur, quomodo solet post consolatum in publicis gestis ascribi.

Ca. 21. De Episcopis, qui quod repetere poterant, prætermissa synodo, inuasērunt.

vi. q. 6.
Placuit vt.

Item placuit vt quicumque Episcopi quascunq; Ecclesias vel plebes, quas ad suā cathedrā æstimant pertinere, nō ita repetierint, vt causas suas Episcopis iudicantibus agant, sed alio retinēte irruerint, siue volētibus siue nolentibus plebibus causā suā detrimentū patiantur. Et quicumque iam hoc fecerint, si nondū est inter Episcopos finita cōtentio, sed adhuc inde cōtendunt, ille discedat quē cōstititit prætermisissis iudicijs Ecclesiasticis irruisse. Nec sibi quisq; blandiatur, si a primatē, vt retineat literas, impetrarit, sed siue habeat literas, siue nō habeat, cōueniat eum, qui tenet, & eius literas accipiat, vt cū appareat p̄ncipicē tenuisse Ecclesiā ad se pertinentem. Si autē illi aliquā quēstionem tetulerit, per Episcopos iudices causa finiatur, siue quos eis primates dederint, siue quos ipsi vicinos ex consulti primatis delegerint.

Ca. 22. De clericis, qui de iudicio Episcoporum suorum conuenerunt.

Item

Item placuit vt presbyteri, diaconi & cæteri inferiores clerici in causis, quas habuerint, si de iudiciis Episcoporum suorum quæsi fuerint, vicini Episcopi eos audiant, & inter eos quicquid est, finiant adhibiti ab eis ex consensu Episcoporum suorum. Quod si & ab eis pro uocandum putauerint, non prouocent nisi ad Africana concilia, vel ad primates prouinciarum suarum. Ad transmarina autem qui putauerit appellandum, a nullo intra Africam in communionem suscipiatur.

2. q. 6. Placuit
vt presbyteri.

Ca. 23. De his qui apud hæreticos pœnitentiã acceperunt.

Placuit vt quicumq; conuersus ab hæreticis, dixerit se apud eos pœnitentiã accipere, vnusquisq; Catholicus Episcopus requirat, vbi & ob quam causam apud eosdem hæreticos pœnitentiã susceperit: vt cum documentis certis hoc ipsum approbauerit sibi pro qualitate peccati, sicut eidem Episcopo Catholico visum fuerit, tempus pœnitentiã vel reconciliationis decernat.

Ca. 24. De Episcopis negligentibus aduersus hæreticos.

Item placuit vt quicumq; negligunt loca ad suã cathedram pertinentia in Catholicã vnitatem lucrari, conueniantur à diligentibus vicinis Episcopis, vt id agere non morentur. Quod si intra sex menses à die conuentionis hoc non fecerint, qui potuerit ea lucrari, ad ipsum pertineant, ita sanè vt si ille ad quem pertinuisse videbantur, probare potuerit magis illius electã negligentiam ab hæreticis, vt impune ibi sint, & suam diligentiam fuisse præuentã, vt eo modo eius cura solertior vitaretur, cum hoc iudices Episcopi cognouerint, suã cathedrã loca restituant. Sanè si Episcopi inter quos causa versatur, diuersarũ sunt prouinciarũ, ille Primas det iudices, in cuius prouincia est locus, de quo cõtenditur. Si autẽ ex cõmuni placito vicinos iudices elegerint, aut duo eligantur aut tres. Quod si tres elegerint, aut duo omnium sententiã sequantur, aut duorum. A iudicibus autem quos communis cõsensus elegerit, non liceat prouocari. Et quisquis probatus fuerit pro contumaciã nolle obtemperare iudicibus, cum hoc primæ sedis Episcopo fuerit probatum, det literas, vt nullus ei communicet Episcoporum donec obtemperet.

14. q. 3.
Placuit vbi

2. q. 6. A
iudicibus.

2. q. 6.
Quisquis

Ca. 25. Vnde supra.

Si in matricibus cathedris Episcopus negligens fuerit aduersus hæreticos, conueniatur à vicinis Episcopis diligenti-

diligentibus, & ei sua negligentia demonstratur, vt c. exulare non possit. Quod si ex die quo conuenitur, intra sex menses, si in eius prouincia executto fuerit, non eos ad vnitatem Catholicam conuertendos curaue- rit, non ei communicetur donec impleat. Si au- tem executor ad loca non venerit, non ascribatur Epi- scopo. Si autem probatum fuerit eum de communi- one illorum fuisse mentitum, dicendo eos communi- casse, quos eo sciente non communicasse constiterit, etiam Episcopatum amittat.

Ca. 26 De virginibus quæ intra vigintiquinque annos necessitate cogente velantur.

Item placuit vt quicumque Episcoporum necessitate periclitantis pudicitia virginalis, cum vel petitor po- tens, vel raptor aliquis formidatur, vel si aliquo etiam mortis scrupulo periculoso compuncta fuerit, ne non velata moriatur, aut exigentibus parentibus, aut his ad quorum curam pertinet, velauerit virginem, seu ve- lauit intra vigintiquinque annos ætatis, non ei obse- concilium quod de isto annorū numero constitutum est.

Ca. 27. De Episcopis, qui post acta Carthagenen. synodi retenti sunt ad reliqua peragenda.

Item placuit, ne diutius vniuersi Episcopi, qui ad cō- cilium congregati sunt, tenerentur, ab vniuerso conci- lio ternos iudices de singulis prouinciis eligi. Et ele- cti sunt de prouincia Carthagenensi, Vincentius For- tunatianus & Clarus. De prouincia Nimidiæ Alypius, Augustinus & Restitutus. De prouincia Byzacena, cum sancto sene Donatiano primare Cresconius, Io- cundus & Emilianus. De Mauritania Sitifensi, Seue- rianus, Asiaticus & Donatus. De prouincia Tripoli- tana PIAUTIUS, qui (ex more) legatus vnus est missus, qui omnes cum sancto sene Aurelio vniuersa cogno- scant. A quo petit vniuersum Concilium, vt cunctis, siue gestis, quæ confecta iam sunt, siue epistolis ipse subscribat. Et subscripserunt: Aurelius Episcopus Car- thagenensis huic decreto consensit, & perlecto subscri- pti. Donatianus Telepiensis primæ sedis subscripsi. Augustinus Hipponæ Regiensis subscripsi. Similiter & omnes Episcopi subscripserunt.

Finit Concilium Mile- uitanum,

Decretis

Subscriptio.

Decreta Zozimi Papæ.

Zozimus Papa, natione Græcus, sedit annum 1. menses 2. dies 11. sub Honorio & Theodosio iuniore. Hic Paschale cereum sacravit. Seruis Sacerdotio, Sacerdotibus verò tabernis interdixit. Ex eius decretis hoc extraxit ex gratiano desumptum.

an. d. 142. Zozimus Pö. 41. Tēpore huius fuit Lucius hereticus & Pelagius damnatus est. 25. q. 1. Contra statuta.

Contra statuta Patrum condere aliquid vel mutare, nec huius quidem sedis potest auctoritas, apud nos enim inconuulsis radicibus vivit antiquitas, cui decreta Patrum sanxere reuerentiam.

Extant etiam eiusdem duæ decretales Epistolæ, altera ad Ilychium Salonitanum Episcopum, altera ad clerum Rauennatum.

Decreta Bonifacii Papæ.

Bonifacius primus, Romanus, sedit annos tres, menses octo. Hic Eulalio schismatico superato, statuit ne mulier sacra attingeret, nec incensum adoleret. Prohibuitq; ne obnoxius, aut errans, aut annis 30. minor ad Sacerdotium admitteretur. Huius Pontificatum insignem redidit diuus Hieronymus Presbyter. Mortitur in Bethleem ætatis suæ anno 91. Quantum hic vita & doctrina iuuerit Ecclesiam Dei, aliis iudicandum relinquo. Siquidem claruit miraculis, & eius scripta omnibus sunt in pretio. Decretum eiusdem Bonifacii de ætate Presbyterorum, ne ante triginta annos ordinentur, prætermisimus, quia hoc idem exaratum est in statutis Fabiani.

Bonifacius I. Pö. 42.

Hierony. vita & obitus.

Concilium Carthaginense sextum, ab Episcopis 217. celebratum.

In hoc Concilio, quæ statuta sunt, breuis declaratio annexus. Primum interfuit Legatio Ecclesie Romanæ Faustinus Episcopus, Philippus & Afellus Presbyteri. Deinde actum est, vt ab Episcopis Orientalibus peteretur Nicænum concilium: Vbi in præsentia omnium, exemplaria Nicænae synodi (sicut à Patribus constituta fuere) in medium prolata sunt. Postremo recitata fuit professio fidei Nicæni concilii, quam superius post canones suo loco inseruimus.

Concilium Carth. 6.

Finit Concilium Carthaginense sextum prouinciale.

SVMMA CARTHAG.

Concilium
Carth. 7.

Concilium Carthaginense septimum ⁵¹
eodem Bonifacio primo per 38. Episcopos ce-
lebratum est, nihil habens quod ad nostra hæc
tempora pertineat. In hac synodo fuerunt re-
citati canones conciliorum diuersorum vni-
uersæ Prouinciæ, Aphyricæ, numero 105.
Quos non recensemus, quia quæ ibi decreta
sunt, superioribus probantur incerta.

Hoc in loco adiecta sunt etiã capita Nicæni concilij
è Græco in Latini cõuersa, missa ab Episcopis Ori-
entalibus ad conciliũ Aphyricum, sicut in concilio Car-
thaginens. 6. latius explicatur in volumine cõciliõrum.

Decreta Celestini primi, Papæ.

Celesti 1.
Pont. 43.
Sub hoc Pont.
moritur B. Au-
gustinus.
Et Nestorius
in Mariã ma-
trẽ Dei blas-
phemauit.

Cælestinus primus, Romanus, sedit annos 8. men-
ses 10. dies 17. Hic Psalmos Antiphonis interstinxit. In-
troitus, Gradus, Tractus, Offertoria, Communiones,
& Orationes inseruit Missæ. Clericos canonicarum in-
stitutionum doctos esse voluit. Scotos atque Britan-
nos in viam Christi reduxit.

Extat epistola eius ad Episcopos Galliz, in qua dam-
nat errores Pelagij, quos iam damnarat Innocentius
primus in Epistola ad Carthaginense concilium, cuius
initium est: Inquirendo de his rebus quas omni, &c.
Quos etiam damnauit concilium Mileuitanum. Ideo
superuacaneũ duximus hic omnia illa transcribere pe-
capta, nisi titulis duntaxat in hac serie expressis.

Primum notat, quod nisi gratia Dei iuuemur, in-
sidias diaboli euitare non possumus.

Secundo, Quod Adam omnes homines læserit, nec
quempiam per liberum arbitrium posse cõsurgere, nisi
eum gratia Dei erexerit.

Tertio, quod nemo sit bonus suis viribus, nisi parti-
cipatione eius, qui solus est bonus.

Quarto, quod per Christi libero bene vtamur arbitrio.

Quinto, quod omnia sanctorũ merita dona sint Dei.

Sexto, quod omnis sancta cogitatio, & motus pie-
tatis ex Deo sunt.

Septimo,

CONCIL. VII.

22

Septimò, quòd gràtia Dei non solum peccata dimit-
tat, sed etiam adiuuet ne committantur, & præster, vt
Lex impleatur, non sicut Pelagius ait faciliè, quasi sine
gratia Dei difficilior possit impleri.

Octauò, quòd præter statuta sedis Apostolicæ omnes
orationes Ecclesiæ gratiâ Christi resonât, quæ genus hu-
manû reparatur, & ab æterna damnatione reducitur.

Nonò, quòd gratiam Dei etiam baptizandorum te-
statur instituta purgatio, cum exorcismis & inluffa-
tionibus spiritus ab eis expelluntur immundi.

Extat altera epistola eiusdem Cælestini ad eosdem
Episcopos Galliarum, quos corrigit in nonnullis supersti-
tiosis, vt sequitur.

Ca. 1. *Quòd non debeant sacerdotes amicti palliis
in Ecclesia ministrare.*

Didicimus quosdam Domini sacerdotes supersticio-
so potius cultus inseruiri quàm mentis vel fidei puritari,
qui amicti pallio & lumbos præcincti credunt se sanctæ
scripturæ fidem non per spiritum, sed per literam com-
plexuros. Nam si ad hoc ista præcepta sunt, vt taliter
seruarentur, cur nõ sunt pariter, quæ sequuntur, vt lu-
cernæ ardentes in manibus vnâ cum baculo teneantur?
Habet autè suû ista mysteriû, & intelligētibus ita clara
sunt, vt ea magis qua decet significatione seruentur.
Nam in lumborû præcinctiõne castitas, in baculo regi-
men pastorale, in lucernis ardentibus boni fulgor ope-
ris indicatur, de quo dicitur: Sic luceant opera vestra.
Discernendi à plebe vel cæteris sumus doctrinæ, nõ ve-
ste, cõuersatione non habitu, mentis puritate nõ cultu.
Nam si studere incipiamus nouitati, traditum nobis à
Patribus ordinem calcabimus, vt locû superuacuis su-
perstitionibus faciamus. Rudes ergo fidelium mentes ad
etalia nõ debemus inducere. Docendi enim potius sunt,
quàm illudendi. Nec imponendum est eorum oculis, sed
mentibus infundenda præcepta sunt.

Luc. 13.

Matth. 9.

Ca. 2. *Quòd nulli sit vltima penitentia neganda.*

Agnouimus penitentiam morientibus denegari, nec
illorû desiderii annui, qui obitus sui tẽpore hoc animæ
suar cupiunt remedio subueniri. Horremur fateor tantæ
impietatis aliquem reperiri, vt de Dei pietate desperet,
quæ nõ possit ad se quouis tẽpore cõcurrenti succur-
tere, & periclitantẽ sub onere peccatorum hominem
N. 4 redimere,

16. q. 6. Agnouimus mortẽ.

SVMMA CARTHAG.

redimere, quo se ille expediri desiderat & liberati.

- Quid hoc (rogo) aliud est, quàm morienti m[ortem] addere, eiusq[ue] animã suã crudelitate ne absolui possit, occidere. Cùm Deus ad subueniendum sit paratissimus, & inuitans ad pœnitentiã, sic promittat peccatori, inquit: Quacumq[ue] die conuersus fuerit, peccata eius non imputabuntur ei. Et iterum: Nolo mortem peccatoris, sed tantum vt conuertatur & viuat. Salutem ergo homini adimit quisquis mortis tempore pœnitentiam denegauerit. Et desperat de clementia Dei, qui cùm ad subueniendũ mortenti sufficere vel in morientis posse nõ credit. Perdideret latro in cruce præmium ad Christi dexteram pendens, si illum vnus horã pœnitentia non iuisset. Vera ergo ad Deum conuersio in vltimis positorum, mente potius est æstimanda, quàm tempore. Propheta hoc taliter asserente. Cùm conuersus ingemueris, tum saluus eris. Quum ergo Dominus sit cordis inspector, quouis tempore non est deneganda pœnitentia postulanti, quum ille se obliget Iudici, cui occulta omnia nouerit reuelari.
- Ezech. 18.*
¶ 33.
- Luc. 23.*
- Ezech. 18.*
¶ 33.

Canones ducentorũ sanctorũ & beatorum Patrũ, qui in Epheso cõuenerunt sub Theodosio Imperat. & Cælestino Papa. Luciano Mātuario Monacho Casinen. interprete.

De hac synodo habes supra.

Ca. 1. Vt qui cum Cælestio aut complicibus sentiant, deponantur.

Quoniam autem oportebat & absentes à sancta synodo, morantesq[ue] in vrbibus & prouinciis ob aliquod impedimentũ, siue Ecclesiasticum siue corporeum, nõ ignorare, quæ de ipsis sunt cõstituta, significamus sanctitati vestræ ac dilectioni, vt si quidã Metropolitã prouinciæ derelicta sancta & œcumenica synodo, aut accessit ad illorũ defectiõnis confessum, aut accedet in posterũ, siue cum Cælestio sensit, aut sentiet, ipse nihil amplius poterit agere aduersus prouinciæ Episcopos, vt qui iam inde à synodo totiũ Ecclesiasticæ cõmuniõnis expers sit factus, & prorsus inutilis, sed & ipsis

& ipsis Episcopis illius provincie circumque vicinis in ~~metropolit~~ politis recta sentientibus subiacebit, ut omnino deiectus sit à sede Episcopatus.

A synodo Ephesina recesserunt quidam numero circiter 30. qui deprehensi sunt Nestorij, atque Cælestij sensa tenere. Fugerunt autem nolentes unâ cum Patribus Nestorium cõdemnare, quos sancta synodus omni Ecclesiastica communione priuavit, & Sacerdotij omnemunus ademit. Hic est scopus huius canonis.

Ca. 2. Qui deficientibus à synodo adhaeserunt, Sacerdotio priuantur.

Si qui autem prouinciales Episcopi à sancta synodo defecerunt, vel deficientibus adhaeserunt aut adhærere tentarunt, vel etiam postquam subscripserunt Nestorij depositioni, rursus ad defectionis cõfessionem nihilominus recurrerunt: istos placuit sanctæ synodo penitus alienos esse à Sacerdotio, à graduq; cecidisse.

Ca. 3. Restituuntur qui à Nestorio sunt sacerdotio prohibiti.

Si qui verò clericis in singulis vrbibus aut regionibus à Nestorio & conspirantibus sacerdotio prohibiti sunt, quòd rectè sentierit, iustum putauimus hos quoq; proprium gradum accipere. In summa autem clericos orthodoxe & œcumenicæ synodo consentientes iubemus eis, qui defecerunt aut defecturi sunt, Episcopis nullo pacto aut ratione subiectos esse debere.

Regiones intelligit pagos aut vicos.

Ca. 4. Quicum Nestorio aut Cælestio sentiunt, deponantur à synodo.

Si qui autem clericorũ defecerint, & ausi fuerint vel priuatim vel publicè, quæ sunt Nestorij aut Cælestij sapere, sanctitũ est à sancta synodo istos quoq; depositos esse.

Ca. 5. Quos sancta synodus commendauit, restitui non debere.

Quicumq; autem ob turpia gesta sunt à sancta synodo condemnati, vel à propriis eorũ Episcopis, quibus præter Canones Nestorius, qui nullum rerũ discrimen habebat, & qui cum illo eadem sentiunt, restituere conati sunt gradũ vel cõmunionem, aut conarentur, istos censuimus inutiles esse, & manere nihilominus depositos.

Ca. 6. Contra turbatores gestorũ in synodo.

Similiter autem & si qui velint ea, quæ de singulis per sanctã synodum gesta sunt Ephesinã, quocunq; modo mouere sancta synodus ipsa decreuit, siquidẽ Episcopi

aut clerici fuerint, eos omnino à proprio cadere gra-
du. Sin verò laici, aut alij, sine cõmunionem permittat.

Collocucio eiusdẽ sanctæ synodi ædita postquã lecta
fuit expositio sanctorũ aut beatorũ Patrum trecentorũ
decem & octa apud Nicæam, & impiũ symbolũ à Theo-
doro Mopsuestiensi confictum, & à Carisso Presbyte-
ro Philadelphix porrectum sanctæ synodo Ephesinæ.

Ca. 7.

His igitur lectis, decreuit sancta hæc synodus alterã
fidem nemini licere proferre aut scribere, aut cõpone-
re, præter eam, quẽ definita fuit à sanctis Patribus apud
Nicæam vrbeim in Spiritu sancto congregatis.

Eos autẽ qui fuerint aut aliã fidem cõponere siue
porrigere, aut proferre, his qui volũt ad cognitionem
veritatis conuerti, vel ex Gentibus, vel ex Iudæis, vel
etiam ex qualibet hæresi, istos si quidem Episcopi fue-
rint aut clerici, alienos esse Episcopos quidẽ ab Episco-
pato, clericos autem à clericatu. Si verò laici fuerint,
anathematizari: Pari modo si deprehẽsi fuerint aliqui
siue Episcopi, siue clerici, siue laici sentientes, aut docen-
tes ea quæ cõtinentur in expositione per Carissũ allata
Presbyterũ de incarnatione vnigeniti filij Dei, seu sce-
lerata atq; peruersa Nestorij dogmata, quæ & subiecta
sunt, subiaceant sententiæ sanctæ hucus & æcumenicæ
synodi. Vnde liquet Episcopum quidem alienũ ab Epi-
scopatu, atq; depositũ esse, clericumq; similiter cecidisse
à clero, & si laicus fuerit, anathematis subiaccere, quem-
admodum dictum est.

Edictum eiusdem sanctæ synodi ex aduentu Cypriorum

Episcoporum constitutũ atque vulgatum. Ca. 8.

Rem nouã, ac præter Ecclesiasticas leges & canones
sanctorum Apostolorũ, quæ & libertatem omniũ tan-
git, Deo dilectus cõepiscopus Regynus annuntiauit,
vnã cum Deo dilectis Episcopis Prouinciæ, Cypri, Zo-
nonẽ, & Euagrio. Nempẽ Episcopũ Antiochanũ in Cy-
pro facere ordinationes, quemadmodũ per libellos &
proprijs voces fidem secẽre religiosissimi viri, qui ad
sanctã synodum huc accesserunt, habebunt ius suũ in-
taetũ & inuiolatũ, qui sanctis Cypriorũ Ecclesijs præ-
sunt secundũ canones sanctorũ Patrũ, & antiquã con-
suetudinem per seipos religiosissimorũ Episcoporum
facientes ordinationes. Idem autem & in alijs dixe-
ribus,

*In sexta syno-
do gene. Ca.
39. confirmat
hunc octauum
canonem vsq;
pri. Ecclesia
fit principalis
& prima.*

Ab his omnibusq; vbiq; prouinciis erit seruandū, vt nul-
lus, scilicet Deo dilectorum Episcoporum alienā inua-
dat prouinciam, quæ nō prius atq; ab initio sub illius,
seu antecessorum fuerit potestate. Sed & si quis occupa-
uerit, vel vi sibi subegerit, idem ipse restituat, ne Patrū
statuta frangantur, neve sub specie sacræ functionis po-
tentia tumor irreat, sedq; incogitantes & paulatim li-
bertatē perdamus, quam Iesus Christus Dominus no-
ster redemptor hominū omnium proprio sanguine no-
bis quæsiuit & condonauit.

Placuit igitur sanctæ & œcumenicæ synodo, vt sin-
gulis prouinciis pura & inuiolata, quæ tam inde ab
initio habent, sua iura seruentur, vt vnusquisq; Metro-
polititan. secundum priscum & solitum morem rerum
faciendarum æqualiter facultatē obtineat, propriumq;
ius firmum possideat. Quod si quis superbia cōtuma-
ci definitis obuiam ierit, hunc abrogatum iri placuit
toti sanctæ & œcumenicæ synodo.

Finiunt Canones synodi Ephesinæ
generalis.

*Concilium Ephesinum vnum ex quatuor
principalibus, sub Cælestino primo Papa.*

*Secundum ves-
terum transla-
tionem.*

Habitu est aduersus Nestorium Constantinopo-
litano Episcopum, qui purum hominem ex sancta
virgine Mariā natum asseruit, vt aliam personam car-
nis, aliam faceret deitatis, nec vnū Christum in verbo
Dei & carne sentiret, sed separatim atque sc̄iunctim al-
terum filium Dei, alterum hominis prædicaret. Conue-
nit autē hæc synodus sub Theodosio iuniorē, Era. 448.
Cui synodo vice sancti Cælestini Papæ (cuius anno
penultimo celebrata est) præfedit beatissimus quondā
Cyrillus Alexandriæ Episcopus, qui cum vniuerso con-
cilio ad eundem Nestoriū synodalia decreta transmi-
sit, vt habentur in epistola concilii Ephesinæ ad ipsum
Nestorium. In qua symbolum fidei, quod à magno illo
Concilio apud Nicæam cōgregato traditum est, pro-
lixè interpretatur, vt iure optimo possint dici summa
quædam totius doctrinæ Christianæ.

*Concilium
Ephesinum
contra Nes-
torium.*

Sequitur ea quæ à 100. Episcopis in synodo Ephesina cōgregatis cum anathema definita sunt.

Ca. 1.

S V M M A

Ca. 1.

Decreta concilii Ephesini primi.

SI quis non confitetur Deum esse veraciter ~~Eni~~ ^{Eni} ~~nucl,~~ & propterea Dei genitricem sanctam Virginem, peperit enim secundum carnem, carnem factum Dei verbum, secundum quod scriptum est, Verbum caro factum est, anathema sit.

Ioan. 1.

Ca. 2.

Si quis non confitetur carni secundum substantiam unicum Dei Patris verbum, vnumque esse Christum cum propria carne, eundem, scilicet Deum simul & hominem, anathema sit.

Ca. 3.

Si quis in vno Christo diuidit substantias post unitatem, sola eas connexionione contungens, eamque secundum carnis dignitatem sit, vel etiam auctoritatem & potestatem, ac non potius conuentu, qui per unitatem factus est naturalem, anathema sit.

Ca. 4.

Si quis in personis duabus vel subsistentiis eas voces, quæ in Apostolicis scriptis continentur & Evangelicis, diuidit, vel quæ de Christo dicuntur à sanctis vel ab ipso, & aliquas quidem ex his velut homini, quæ præter Dei verbum specialiter intelligatur, aptauerit, illas autem tanquam dignas Deo, soli Dei Patris verbo deputauerit, anathema sit.

Ca. 5.

Si quis audeat dicere hominem Christum, Theophoron, id est, Deum ferentem, ac non potius Deum esse veraciter dixerit, tanquam filium per naturam, secundum quod verbum factum est caro, & communicauit similiter ut nos carni & sanguini, anathema sit.

Ca. 6.

Si quis dicit Deum esse vel Dominum Christi Dei Patris verbum, & non magis eundem ipsum confitetur Deum simul & hominem, propterea quod verbum caro factum est secundum scripturas, anathema sit.

Ioan. 1.

Ca. 7.

Si quis velut hominem Iesum, operante Deo verbo dicit adiutum, & vnigeniti gloriam tanquam alteri præter ipsum existente tribuit, anathema sit.

Ca. 8.

Si quis audet dicere assumptum hominem coadorandum Deo

Deo verbo, & conglorificandū & nuncupandū Deum, tanquam alterū cum altero (nam con, syllaba superadicta hæc cogit intelligi) ac nō potius vna supplicatione veneratur Emmanuēl, vnamq; ei glorificationē dependit, iuxta quod verbum caro laetum est, anathema sit. *1041. c.*

Ca. 9.

Si quis vnum Dominū Iesum Christū glorificatum dicit à Spiritu sancto, tanquam qui aliena virtute per eum vius fuerit, & ab eo acceperit efficaciam contra immundos spiritus, posse & corā hominibus diuina signa perficere, ac nō potius fatetur eius proprium spiritum per quem diuina signa expleuit, anathema sit.

Ca. 10.

Pontificem & Apostolū confessionis nostræ factum esse Christum, diuina scriptura commemorat. Obiuit enim semetipsum pro nobis in odorem suauitatis Deo & Patri. Si quis ergo Pontificem & Apostolū nostrum dicit factum, non ipsum Dei verbum quando caro factum est, & homo iuxta nos homines, sed velut alterū præter ipsum specialiter hominem ex muliere, aut qui dicit, quod pro se obtulisset semetipsum oblationem, & nō potius pro nobis solis (nō enim eguit oblatione, qui peccatum omnino nesciuit) anathema sit. *Heb. 3. Ephes. 5. Esa. 53.*

Ca. 11.

Si quis non confitetur carnem Domini, viuificatricem esse, & propriam ipsius verbi Dei Patris, sed velut alterius præter ipsum, cōiuncti eidem per dignitatem, aut quasi diuinam habentis habitatiouem, ac non potius viuificatricem esse, quia facta est propria verbi cum ea viuificare valentis, anathema sit.

Ca. 12.

Si quis non confitetur Dei verbum passum carne, & crucifixum carne, & mortem carne gustasse, factumq; primogenitum ex mortuis, secundum quod vita est, & viuificator: ut Deus, anathema sit. *1. Cor. 5.*

Ca. 13.

At igitur magna & sancta synodus, ipsum qui est ex Deo Patre naturaliter natus, filium vnigenitum, Deum de Deo vero, lumen de lumine, per quem & eum quo omnia fecerit Pater, huic descendisse, incarnatum esse, & hominem factum passum esse, & resurrexisse tertia die, ascendisse rursus in caelos. Hæc nos sequi *Idem habetur in concilio Chalced.*

S V M M A

sequi verba debemus: his nos conuenit obtemperare, dogmatibus, considerantes quid sit incarnatum esse, & hominem factum Dei verbum. Non enim dicimus, quod Dei natura conuersa vel immutata, facta sit caro, nec quod in totum hominem, qui est ex anima & corpore, transformata sit, sed magis quod carnem animamque tam animam rationali sibi copulauerit, verbumque substantialiter ineffabiliter & incomprehensibiliter factus sit homo, & nuncupatus sit etiam filius hominis, non nuda tantummodo voluntate, sed nec assumptione sola personæ, sed quod diuersæ quidem naturæ in vnum conuenerint, vnus tamen ex ambabus Christus, & filius non euacuata vel sublata diuersitate naturarum per coniunctionem, sed quia simul nobis effecerunt, vnum Deum, & Christum, & filium, id est, diuinitas & humanitas per arcanam illam, ineffabilemque copulationis adiunctionem. Itaque is qui ante secula omnia est natus ex patre, etiam ex muliere naturaliter est procreatus in tempore. Non quia diuina ipsius natura de sacra Virgine sumpsit exordium, nec propter seipsam opus habuit secundo nasci post illam natiuitatem quam habebat ex Patre (est enim ineptum & stultum hoc dicere, quod is qui ante omnia secula est, & cõsempiternus Patris, secundæ generationis egerit, vt esse inciperet) sed quia propter nostram salutem naturam sibi copulauit humanam, & processit ex muliere, idcirco dicitur esse natus carnaliter. Nec enim primum natus est homo communis de sancta Virgine, & tunc demum inhabitauit in eo verbum, sed in ipsa vulua, vteroque virginali secum carnem cõiunxit, & sustinuit generationem carnalem, carnis suæ natiuitatem suam faciens. Sic illum dicimus & passum esse & resurrexisse, non quia Deus verbum in sua natura passus sit aut plagas, aut clauorum transfixiones, aut alia vulnera susceperit, (Deus namque incorporealis extra passionem est) sed quia corpus illud quod ipsius proprium factum est, hoc sustinuit, ideo hæc omnia pro nobis ipse dicitur passus. Inerat enim in eo corpore quod patiebatur Deus, qui pati non poterat. Simili modo & mortem ipsius intelligimus. Immortale enim & incorruptibile est naturaliter, & vita & viuificans Deus verbum, sed quia corpus ipsius proprium, gratia Dei (iuxta Pauli vocem) pro omnibus mortem

*Nota quid sit
hominem factum
Deum Dei
verbum.*

Hebr. 9.

tem gustauit, idcirco ipse dicitur mortem passus pro
 nobis, non quod ipse mortem esset expertus quantum
 ad ipsius naturam pertinet (insania enim est hoc vel
 sentire, vel dicere) sed quod (vt diximus) vera caro
 ipsius mortem gustauit. Ita & resurgente carne ipsius
 rursus resurrectionem dicimus, non quia in corrup-
 tionem ceciderit (quod absit) sed quia eius resurre-
 xit corpus. Ita Christum vnum & Dominum confi-
 temur, non tanquam hominem cum Verbo coadoran-
 tes, ne diuisionis quadam species inducatur, sed vnum
 iam & eundem adorantes, quia non est alienum à
 Verbo corpus suum, cum quo ipse etiam assidet Pa-
 tri. Nec hoc ita dicimus, quasi duobus filiis assidenti-
 bus, sed vno cum carne per vnitatem, quia si talem
 copulationem factam per substantiam, aut quasi præ-
 passibilem, aut quasi parum decoram voluerimus ac-
 cipere, in id incidemus, vt duos filios esse dicamus.
 Necessè est enim discernere & dicere hominem sepa-
 ratim fuisse sola filij appellatione honoratum, & rur-
 sus verbum quod est ex Deo in homine, in veritate
 filium Dei. Sed discernere in duos Filios non debe-
 mus vnum Dominum Iesum Christum. Neque enim
 adiuuat rectam fidei rationem, licet nonnulli copu-
 lationem (nescio quam) perhibeant personarum.
 Non enim dicit scriptura verbum Dei personam sibi
 hominis assumpsisse, sed carnem factum esse. Id autem
 est ostendere Dei verbum similiter ac nos principium *Ioan. 1.*
 habuisse carnis & sanguinis, & corpus nostrum pro-
 priè suum fecisse, & hominem ex muliere processisse,
 non abiecta vel deposita deitate, aut generatione il-
 la quam habebat ex patre, sed mansisse etiam in as-
 sumptione carnis Deum, quod erat. Hoc itaque testè
 fidei ratio protestatur. In tali sensu sanctos Patres
 fuisse comperimus. Ideoque illi non dubitauerunt san-
 ctam Virginem dicere Theotocen, non quia verbì
 natura, deitasque in sancta Virgine sumpsit exordium,
 sed quod ex ea natum sit sacrum illud corpus, anima-
 eum anima rationali, cui substantialiter adunatum
 Dei verbum, carnaliter natum esse dicitur. Hæc igitur
 pro charitate in Christo scribo tibi, quærens tan-
 quam frater & contestans coram Deo & electis eius
 Angelis, vt hæc nobiscum sentias simul & doceas,
 vt Ec-

S V M M A

vt Ecclesiarū pax salua seruetur, & concordia, charitasq; vinculū indissolubile maneat sacerdotibus Dei.

Finis Concilij Ephesini.

Decreta Sixti tertij Papæ.

An. d. 439.
Sixtus 3.
Pont. 44.
De hoc 2. q.
4. ca. Sixtus.

Sixtus tertius, natione Romanus, sedit annis 8. diebus 19. Hic post annum vnum & menses octo accusatur Romæ apud Augustum & plebem, ita vt Augustus & multus populus ab eius cõmunionē se segregaret. Accusatur autem a quodam Basso, Sixtus autem volens se purgare, fecit vt Valentinianus Augustus sanctā synodū congregaret in Basilica beati Petri Apostoli. Et facto conuentu cum magna examinatione per iudicium synodicum purgatur a 56. Episcopis, & condemnatur Bassus a synodo, ita tamen vt vltimo die vitæ ei non negaretur propter humanitatem pietatis Ecclesię. Hoc audiens Valentinianus Augustus, cum matre sua Placida furorē sancto cõmoti, proscriptione Bassum condemnauerunt, & omnia prædia facultatum eius Ecclesię catholice sociarunt. Qui Bassus iuuu ditione intra tres menses defunctus moritur. Cuius corpus Sixtus Episcopus cum linteaminibus & aromatibus manibus suis tractans recondidit & sepeliuit apud beatum Petrum Apostolum in cubiculo parentum eius.

Extat Epistola Sixti tertia ad Episcopos Orientales: elegans & lectione digna, gratias referens, quod suis literis illum visitauerint in tribulatione & persecutione sua. In qua hanc tradit regulam, qua persecuti nos consolari debeamus.

Epistola hæc est parenastica et cõsolatoria. II. q. 4. Inter verba.

Fratres, propter insidiantium vituperationes aut accusationes, vel propter laudantium opiniones, nec ad dexteram nec ad sinistram declinare debemus; sed inter verba laudantium siue vituperantium ad mentem semper recurrendum est. Et si in ea non inuenitur bonum, quod de nobis dicitur, magnā tristitiam generare debet. Et rursus si in ea non inuenitur malum, quod de nobis homines loquuntur, in magnam debemus lætitiā proficere. Quid enim si omnes laudent, & cõscientia nos accuset, aut si omnes accusent, & cõscientia nos liberos demonstrat? Habemus Paulum dicentem: Gloria nostra hæc est testimonium conscientię nostrę. Iob quoque dicit: Ecce in cœlis testis meus. Si ergo est nobis testis in cœlo, testis in corde, dimittamus stultos

Nota.

3. Cor. 1.

Iob 10.

multos foris loqui quod volūt. Quid enim aliud detrahentes faciunt, nisi in puluerē sustant, atque in oculos suos terrā excitant & vt vnde plus detractionis perficiat, inde magis nihil veritatis videāt. Vocandi tamē sunt etiā ipsi, & tranquillē adinonendi eis sp̄s fieri modis omnibus debet, scientes quod de Iudæis Veritas ait: Ne forte scandalizemus eos. Si autē satisfieri sibi ex veritate noluerint, habes consolationem quam in Euangelio aspicias, quia cū Domino dictum fuisset: Scis quod Pharisei audito verbo hoc scandalizati sunt, respondit: Sinite illos, cæci sunt, & duces cæcorum.

Mat. 17.

Mat. 15.

In capite secundo eiusdem Epistolę Sixtus decreuit, vt hi qui non sunt bonę conuersationis, & quorū vita est accusabilis, vel quorum fides, vita & libertas nescitur, non possint Domini sacerdotes accusare, nec viles personę ad accusationem eorum admittantur.

Supra in decretis Fabiani.

In tertio agit de peregrinis siue de prouincialibus iudiciis. Et si quis sibi iudicem senserit aduersum, appellationis vtatur remedio.

In quarto, vt qui crimē obiicit, scribat se probaturū, & qui non probauerit, similem pœnam sustineat.

In quinto; De Episcopis accusatis. Vbi placuit vt si Episcopus accusatus appellauerit apostolicam sedē id statuendum quod eiusdem sedis Pontifex censuerit.

Ibidem.

Concilium prouinciale Rhegien. sub Sixto 3. Papa, ab Episcopis. 13. Era. 472.

Concilium Rhegien. ca. 2. Taurinatus. concil.

Canonē concilii Rhegien.

1 Vt peruersi ordinatores nullis denuō ordinationibus intersint.

2 De remotione eius quem ordinare perperam duo præsumpserunt.

3 De hæreticis & schismaticis Episcopis, si ad catholicam fidem venerint, quid obseruari debeant.

Nicena concil. ca. 8.

4 Vt Episcopus benedicat & confirmet neophytum.

5 Vt Episcopus, cū sepelierit Episcopum, curam habeat Ecclesię ipsius.

6 Vt absque Metropolitanis literis & consensu nullus accedat ad Ecclesiā destitutā Episcopo.

Finis concilii Rhegiensis.

○

Concilium

Concilium
Agathen.

Concilium Agathense provinciale
ciuitate Agatha in Gallia habitum, ab
Episcopis: 35.

Exordium.

CVM IN DEI nomine ex permisso regis Alarici in
Agathensem ciuitatē sancta synodus cōuenisset, &
in sancti Andree basilica cōcedissemus, ibiq; flexis ge-
nibus in terra, pro regno eius, pro lōgāuitate populi
Dōminū deprecaremur, vt qui nobis congregationis
permiserat potestātē, regnū eius dominus felicitate ex-
cederet, iustitia gubernaret, virtute protegeret, de disci-
plina & ordinationibus clericorū * atq; Pontificū *
vel de Ecclesiarum vtilitatibus tractaturi, in primis id
placuit vt canones & statuta Patrū per ordinē legerētur.

Ca. 1. De contumacibus clericis, & ad officium tardis.

Canones con-
ciliū Agathen.
d. 50. con-
tumaces.

Contumaces verò clerici, prout dignitatis ordo per-
miserit, ab Episcopis corrigantur, & si qui prioris gra-
dus elati superbia communionem fortasse contempe-
rint, aut Ecclesiam frequentare, vel officium suum im-
plere neglexerint, peregrina eis communitio tribuatur,
ita vt cum eos pœnitentia correxerit, rescripti in ma-
tricula gradum suum, dignitatēq; recipiant.

Ca. 2. De Episcopis, qui pro minimis causis ali-
quos excommunicant.

11. q. 3. Epif-
copi si sacer-
dotali.

Episcopi verò si sacerdotali moderatione postposi-
tā innocentes, aut minimis causis culpabiles excom-
municare præsumpserint, aut ad gratiam baptismatis
festinantes fortasse recipere noluerint à vicinis Epif-
copis eiusdem provincie literis moneantur. Et si parē-
re noluerint, communitio illis vsque ad tempus syno-
di à reliquis Episcopis denegetur, ne fortē per excom-
municationis peccatum excommunicati longo tem-
pore, morte præueniantur.

Ca. 3. De his qui oblationes Ecclesie defraudant.

13. q. 2. Cle-
ricus vel.

Clerici etiam, vel seculares, qui oblationes paren-
tum, aut donatas, aut testamento relictas retinere per-
stiterint, aut id quod ipsi donauerint Ecclesiis, vel mo-
nasteriis, crediderint auferendū, sicut sancta synodus
constituit, velut necatores pauperum, quousque red-
dant, ab Ecclesiis excludantur.

Ca. 4. Si clericus furium Ecclesia fecerit.

Si quis

Siquis clericus furtum Ecclesiæ fecerit, peregrina ei communio tribuatur.

Ibidem.

Ca. 5. Si quicquam fuerit Episcopo derelictum.

Pontifices, quibus in summo sacerdotio constitutis ab extraneis aliquid, aut cum Ecclesiâ, aut sequestratim dimittitur aut donatur, quia hoc ille qui donat, pro redemptione animæ suæ, non pro cōmodo sacerdotis probatur offerre, non quasi tuum proprium, sed quasi dimissum Ecclesiæ inter facultates Ecclesiæ computabūt, quia iustum est, vt sicut sacerdos habet quod Ecclesiæ dimissum est, ita & Ecclesiâ habeat quod relinquitur sacerdoti. Sanè quicquid per fidei commissum aut sacerdoti aut Ecclesiæ forrasse dimittitur, cuiuscunq; aliq̄ postmodum profuturum, id inter facultates suas Ecclesiâ computare, aut retinere non poterit.

22. q. 3. Pontifices.

Ca. 6. De rebus Ecclesiæ quomodo ab Episcopo habeantur.

Casellas verò vel inancioliâ Ecclesiæ Episcopi (sicut prisca sanctorum canonū præcipit autoritas) vel vasa monasterij, quasi commendata fidei præposito, integro Ecclesiæ iurē possideât, id est, vt Episcopi neq; vendere, neq; per quoscunq; cōtractus res vnde pauperes viuunt, alienare præsumant. Quòd si necessitas cōpulerit vt pro Ecclesiæ necessitate aut vtilitate, vel in vsu: fructu vel indirecta venditione aliquid distrahatur apud duos vel tres cōprouinciales vel vicinos Episcopos, causa, qua necesse sit vèdi, primitus cōprobetur, vt habita discussione sacerdotali eorū subscriptione quę facta fuerit vèditio, corroboretur. Aliter facta vèditio vel transactio non valebit. Sanè si quos de seruis Ecclesiæ benemeritos sibi Episcopus libertate donauerit collatam à successoribus libertatem placuit custodiri cum hoc, quod eis manumissor in libertatem contulerit, quod tamen iubemus viginti solidorum numerum & modū in terrula vel vineola vel hospitio tenere. Quod amplius datum fuerit, post manumissoris mortem Ecclesiæ reuoetur. Minusculas verò res aut Ecclesiæ minus vtilis peregrinis vel clericis saluo iure Ecclesiæ in vsum præstari permittimus.

10. q. 2. Casellas vel mancipiola.

10. q. 2. Eadem enim.

12. q. 2. Si quis de seruis.

Ca. 7. De clericis, qui ad seculares Iudices confugiunt.

Id etiam placuit, vt si clericus relicto officio suo propter distractionē ad secularē iudicē fortasse confugerit, & is ad quem recurrit, solatium ei defensionis impenderit,

21. q. 1. Placuit vt clericus.

SVMMA

derit, cum eodem de Ecclesiæ communionem pellat.

Ca. 8. *Vt in quadragesima non soluatür ieiunium.*

De con. d. 3.
Placuit vt
omnes.

Placuit etiam vt omnes Ecclesiæ filij, exceptis diebus dominicis, in quadragesima, etiam in die sabbati sacerdotali oratione, & discrettonis cõmunionem ieiunent.

Ca. 9. *De prædicatioe symboli.*

De con. d. 4.
Symbolum.

Symbolum etiam placuit ab omnibus Ecclesiis vna die, id est, ante octo dies dominicæ resurrectionis, publicè in Ecclesia competentibus prædicari.

Ca. 10. *De benedictione & vntione altaris.*

De con. d. 1.
Altaria.

Altaria placuit non solum vntione chrisimatis, sed etiam sacerdotali benedictione sacrarì.

Ca. 11. *Qualiter maiores & minores penitentiam accipiant.*

d. 5. Pœn-
itentes.

Pœnitentes tempore, quo pœnitentiam petunt, impositionem manuum, & cilicium super caput à sacerdote (sicut vbique constitutum est) consequantur. Si autem comas non deposuerint, aut vestimenta non mutauerint, abiciantur. Et nisi dignè pœnituerint, nõ recipiantur. Iuuenibus etiam pœnitentia non facillè committenda est propter ætatis fragilitatem. Viaticum tamen omnibus in morte positus non est negandum.

Ca. 12. *Qua etate diaconi ordinentur.*

d. 77. Episco-
pus benedi-
ctionem.

Episcopus benedictionem diaconatus minoribus viginti quinque annorum penitus non cõmittat. Sanè si coniugati iuuenes consenserint ordinari, etiam vxorum voluntas ita requirenda est, vt sequestrato mansionis cubiculo religione promissa, posteaquam pariter conuersi fuerint, ordinentur.

Ca. 13. *De sanctimonialibus qua etate velentur.*

20. q. 1. San-
timoniales.

Sanctimoniales quantumlibet vita carum & mores probati sint, ante annum ætatis suæ quadragesimum non velentur.

Ca. 14. *Vt solennitates maiores in ciuitatibus celebrantur.*

De con. d. 1. Si
quis etiam.
Solennitates
maiores
Idem Aug.
¶ Quarto.

Si quis etiam extra parochias, in quibus legitimus est, ordinariusq; conuentus, oratorium habere voluerit, reliquis festiuitatibus vt ibi Missam audiat, propter fatigationem familiæ, iusta ordinatione permitimus. Pascha verò, Natali Domini, Epiphania, Ascensione Domini, Pentecoste, & Natali sancti Ioannis Baptistæ, & si qui maximi dies in festiuitatibus habentur, non nisi in ciuitatibus aut in parochiis audiant.

Clerici

Clerici verò si in his festiuitatibus, quas supra diximus nisi iubente aut permittente Episcopo, ibi Missas celebrare voluerint, communionem priuentur.

Ca. 15. *Vt non liceat presbyterum rem Ecclesiæ vendere.*

Statuimus (quod omnes canones iubent) vt ciuitates, siue diocessani presbyteri, vel clerici, saluo iure Ecclesiæ & Ecclesiæ (sicut permiserint Episcopi) teneant, vendere autem, aut donare penitus non præsumant. *Episcopi.*

Quòd si fecerint, & facta venditio non valebit, & de facultatibus, si quis habet proprias, indemnem Ecclesiam reddant, & communionem priuentur.

Ca. 16. *Vt clericus minori non præponatur.*

Episcoporum etiam, quorū vita non reprehenditur, posteriorem priori nullus proponat, nisi fortè elatus superbia, quod pro necessitate Ecclesiæ Episcopus iusserit, implere cõtemnat. Sanè si officium archidiaconus aut propter simpliciorum naturam implere aut expedire nequiverit, ille loci sui nomē teneat, & ordinationem Ecclesiæ, quæm elgerit Episcopus præponendum. *d. 74. Episcoporum etiam. Idem Greg. Ioanni Episcopo Syracusano.*

Ca. 17. *De secularibus, qui uxores suas derelinquant.*

Si verò seculares qui coniugale consortium nulla culpa grauiori dimittunt vel etiam dimiserunt, & nullas causas disfidij probabiliter proponentes, propterea matrimonia sua dimittunt, vt aut illicita aut aliena præsumant, si antequam apud Episcopos cõprouinciales disfidij causas dixerint, & priusquam in iudicio damnentur, uxores suas abiecerint, a communionem sanctæ Ecclesiæ, & populi cõtū (pro eo quòd fidem & coniugiam maculant) excludantur. *33. q. 2. Seculares. Idem Amb. super Lucam.*

Ca. 18. *Vt monasterium nouum inconsulto Episcopo, nullus constituat de monachis.*

Monasterium nouum, nisi Episcopo aut permittente, aut probante, nullus incipere aut fundare præsumat. Monachi etiam vagantes ad officium clericatus, nisi eis testimonium Abbas suus dederit, nec in ciuitatibus nec in parochiis ordinentur. Monachum nisi abbas sui permisso aut voluntate ad alterum monasterium commigrantem, nullus abbas suscipere aut retinere præsumat, sed vbicumque fuerit Abbati suo, auctoritate canonum reuocetur. *18. q. 2. De monachis. 20. q. 5. Monachum nisi.*

Ca. 19. *Vt monasteria puellarum sint procul à monachis.*

○ 3.

Monasteria.

S V M M A

88. q. 2. *Monasteria puellarum.*

Monasteria puellarum longius à monasteriis monachorum, aut propter insidias diaboli, aut propter oblocutiones hominum collocentur.

Ca. 20. *De libertis, vt in necessitate ab Ecclesia iueantur.*

d. 87. *Libertos legitime.*

Libertos legitime à dominis suis factos, Ecclesia (si necessitas exegerit) tueatur, quos si quis ante audientiam aut peruadere aut expoliare præsumperit, ab Ecclesia repellatur.

Ca. 21. *Vt post Antiphonas orationes dicantur.*

De con. d. 5. *Conuenit.*

Et quia conuenit ordinē Ecclesiæ ab omnibus equè liter custodiri, statuendum est (sicut vbique fit) vt post antiphonas collationes ab Episcopis vel presbyteris dicantur, & hymni matutini vel vespertini decantentur diebus omnibus, & in conclusione matutinarum vel vespertinarum, & missarum post hymnos capitula de Psalmis dicantur, & plebs collecta oratione ad vesperam ab Episcopo cum benedictione dimittatur.

Ca. 22. *De his qui propter odium ad pacem non reuertuntur.*

D. 90. *Placuit etiam.*

Placuit etiam, vt (sicut plerunque fit) quicumque odio, aut longinqua inter se lite dissenserint, & ad pacem reuocari diuturna obstinatione nequieverint, à sacerdotibus ciuitatis primitus arguantur. Qui si inimicitias deponere pernitiōsa intentione noluerint, de Ecclesiæ cœtu iustissima excommunicatione pellantur.

Ca. 23. *Quòd clericus inconsulto Episcopo apud iudicem secularem pulsari non debet.*

q. 1. *Clericum nullus.*

Clericum nullus præsumat apud secularem iudicem Episcopo non permittente pulsare. Sed si pulsatus fuerit, non respondeat vel proponat, nec audeat criminales negotium in iudicio seculare proponere.

Ca. 24. *De Episcopis quando heredes non habent.*

83. q. 2. *Episcopus qui.*

Episcopus, qui filios aut nepotes non habuerit, aliam, quam Ecclesiam non relinquat heredem, si quid de Ecclesia non in Ecclesiæ causa aut necessitate præsumperit, quod distraxit aut donauit, irritum habeatur. Qui verò filios habet, de bonis quæ reliquit, ab hæredibus eius indemnitate eius consulatur.

Ca. 25. *De Iudeis qui conuerti cupiunt.*

De con. d. 4. *Iudei quorum.*

Iudei (quorum perfidia frequenter ad vomitum redit) si ad legem Catholicam venire voluerint, octo menses inter catechuminos Ecclesiæ limen introeant. Et si pura fide noscuntur venire, tunc demum baptismatis

matie gratiam mereantur. Quod si casu aliquo periculum infirmitatis intra præscriptum tempus incurrerint & desperati fuerint, baptizentur.

Ca. 26. De stipendiis clericorum.

Clerici etiam omnes qui Ecclesiæ fideliter, vigilantibusq; deseruiunt, stipendia sanctis laboribus debita, secundum seruitij sui meritum, per ordinationem canonum à sacerdotibus consequantur.

1. qu. 2. Clericis

Ca. 27. De homicidis & falsis testibus.

Itaque censuimus homicidas & falsos testes à communione Ecclesiastica esse submouendos, nisi pœnitentiæ satisfactione crimina admissa diluerint.

24. d. Liacua

Ca. 28. Ut clerici nuptialia vitent conuiuia.

Presbyteri, Diaconi, subdiaconi, vel deinceps quibus ducendi vxores licentia modo non est, etiam aliarum nuptiarum euitent conuiuia. Nec his cœtibus miscantur, ubi amatoria cantantur & turpia, aut obscœni motus corporum choreis & saltationibus efferuntur, ne auditus & obtutus sacris mysteriis deputati, turpium spectaculorũ atq; verborũ cõtatione polluantur.

D. 34. presbyteri.

Ca. 29. Ne de pœnitentibus clericus ordinetur.

De pœnitentibus id placuit obseruare, quod sancti patres synodali sententia censuerunt, vt nullus de his clericus ordinetur, & qui iam sunt per ignorantiam ordinati, aut sicut bigami, aut internuptiarum mariti locum teneant. Ministrare diaconus aut consecrare altare Presbyter non præsumat.

26. qu. 6. ministrare diaconas

Ca. 30. Ne presbyter benedictionem populo dare præsumat.

Benedictionem super plebem in Ecclesia fundare, aut pœnitentem in Ecclesia benedire presbytero pœnitus non licebit.

ibidem.

Ca. 31. Ut ante missam expletam egredi populus non præsumat.

Missas die dominico secularibus totas audire specialij ordine præcipimus, ita vt ante benedictionem sacerdotis egredi populus non præsumat. Quod si fecerint, ab Episcopo publicè confundantur.

De con. d. 1. Missas.

Ca. 32. De non alienandis ab aliquo rebus Ecclesiæ.

Diaconi vel presbyteri in parochia constituti, de rebus Ecclesiæ sibi creditis nihil audeant cõmutare, vendere vel donare, quia res Ecclesiæ, sacratę Deo esse nōgantur. Similiter & sacerdotes nihil de rebus Ecclesiæ

12. qu. est. 2. Diaconi.

S V M M A

sibi commissa (vt superius comprehensum est) alienare præsumant. Quod si fecerint, conuicti in concilio, & ab honore depositi, de suo proprio aliud tantum restituant, quantum visi fuerint præsumpsisse.

29. q. 2. Si quis qualibet.

Sanè si quis qualibet conditione de rebus Ecclesiæ aliquid alienare præsumperit, si de suo proprio tantum Ecclesiæ contulerit, quantum vitus est abstulisse, tunc demum illud stare licebit.

Ca. 33. De clericis capitale crimen incurrentibus.

d. 50. Si Episcopus.

Si Episcopus, aut presbyter, aut diaconus capitale crimen commiserit, aut chartam falsauerit, aut falsum testimonium dixerit, ab officij honore depositus in monasterium detrudatur, & ibi quamdiu vixerit, laicam tantummodo communionem accipiat.

Ca. 34. De testamento Episcopi.

Si Episcopus condito testamento aliquid de ecclesiastici iuris proprietate legauerit, alter non valebit, nisi tantundem de iuris proprij facultate suppleuerit.

d. 34. Episcopum, presbyterum.

Ca. 35. Vt sacerdotes canibus ad venandum non vtantur.

Episcopum, Presbyterum, aut diaconum, canes ad venandum, aut accipitres, aut huiusmodi res habere non liceat. Quod si quis talium personarum in hac voluptate sapius detentus fuerit, si Episcopus est, tribus mensibus à communione suspendatur, presbyter duobus mensibus se abtineat, diaconus verò ab omni officio, vel communione suspendatur.

Ca. 36. De venditionibus, quas Abbates facere præsumunt.

27. q. 4. In venditionibus.

In venditionibus, quas Abbates facere præsumunt, hæc forma seruetur, vt quicquid sine Episcopi licentia venditum fuerit, ad potestatem Episcopi reuocetur. Mancipia verò monachis donata, Ab abbate non liceat manumitti. Iniustum enim putamus vt monachis quotidianum rurale opus facientibus, serui eorum libertatis otio potiantur.

Ca. 37. De lapsis, qui de catholica fide in hæresim transeunt.

Lapsis: Id est, qui in Catholica fide baptizati sunt, si præuaricatione dånabili post in hæresim trāsierint, grandem redeundi difficultatem sanxit antiquitas. Quibus nos annorū multitudine breuiata, pœnitentiam biennij cõditione infra scriptę obseruationis imponimus, vt præscripto biennio tertio sine relaxatione ieiuent,

leinent, & Ecclesiã studeant frequentare. In pœnitentiâ loco standi, & orandi humilitatẽ ita nouerint obseruandã, vt etiã ipsi quã catechumeni egredi cõmouentur, abscedant. Hoc si obseruare voluerint, cõstituto tempore admittendis ad altariũ obseruatio relaxetur. Quod si ardua, vel dura fortẽ putauerint, statuta præteritorum Canonum implere debebunt.

Ca. 38. De laicis, qui in solennitatibus maioribus ad ciuitatem non occurrunt.

Ciues, qui superiorum solennitatem, id est, Paschæ ac natalis domini, vel Pentecostes festiuitatibus cum Episcopis interesse neglexerint, quum in ciuitatibus communionis, vel benedictionis accipiendæ causa positos se nosse debeant, triennio communionem priuentur Ecclesiæ.

Ca. 39. De clericis, qui ab Ecclesia officio diebus solennibus defunt.

Si quis in clero constitutus ab Ecclesia sua diebus solennibus defuerit, id est, Natiuitate domini, Epiphania, Pascha vel Pentecoste, dum potius singularibus lucris studet, quã seruitio Dei parere, conuenit vt triennio à communionem suspendatur. Similiter diaconus vel presbyter, si per tres hebdomadas ab Ecclesia sua defuerit, huic damnationi succumbat.

7. q. 1. Si quis. Item Hilarius Papa.

Ca. 40. De synodo annis singulis congreganda.

Synodum etiam secundum constituta Patrum, annis singulis placuit congregari. Et quia in nomine Domini omnibus salubriter constitutis, synodus cum pace dimittitur, gratia Deo primitus & Domino nostro regi agamus, orantes diuinam clementiam, vt hæc eadem facere & docere per multos annos in honore Domini possimus.

Finis Concilium Agathense.

Concilium Aquileiense sub Damaso primo celebratum, tempore quoque beati Ambrosii Mediolanensis Episcopi contra Palladium & Secundianum Arriana heresis defensores, quos damnarunt in prædi-

Concilium Aquileiense.

Est concilio provinciali, disputante Ambrosio cum Palladio. Sententia verò damnationis sub hac forma pronuntiata est ab Episcopo Constantio:

*Condemnatio.
Palladii hære-
tici à concilio.*

Palladium Arrh̄i discipulum, cuius impietates iam olim damnatæ sunt à Patribus nostris in concilio Nicæno, & nunc hodie probatæ cum recenserentur à Palladio singulæ, quia non confusus est, dum Dei filium à Deo patre esse alienum, cum creaturam confiteatur, cum tempore dicit, dominum & Deum verum negat, solum patrem esse sempiternum & immortalem, in sempiternū cen seo esse damnandū, & vltierius sacerdotem dici non nosse, nec inter Episcopos deputari.

In hoc cōcilio pro provinciis Occidentalibus, quia propter prolixitatem itineris Episcopi venire non potuerunt, adfuerunt Legati prouinciarum, vt Legati Aphrorum, & Legati Gallorum.

Decreta Leonis primi Papa.

*a.d. 44. Leo 1.
Pont. 45. Hic
Acephalos cō-
futaui, Astilā
retrouerit
& Geserium
uulgauit.*

Leo primus Papa, natione Tuscus, sedit annos 21. mensem vnum, dies 13. Hic & doctrinæ & vitæ præstantia magnus, Homiliarum declamator insignis, in Chalcedonensi 4. principali 630. Episcoporum synodo: Martiano principe, contra Eutychem Abbatem de Christi natura perperam sentientem (vt infra dicitur) celebrata omnium consensu ter sanctus acclamatus est. Hic Ecclesiam ab hæreticis penè discerptam reparauit. Sanctorum statuis reuerentiam sub anathematis nota decreuit, Secretæ missæ, Sanctum sacrificium, Immaculatam hostiam addidit. Monialibus ante 40. probatæ castitatis annum velum negauit, Ecclesias condidit, & Cubicularios instituit.

*Concilium
Arausicanum.*

*Concilium Arausicanum provinciale,
sub Leone primo Papa, tempore Theodo-
sij iunioris.*

Ca. 1. Vt nullus minister nusquā sine Chrismate proficiscatur.

*d. con. d. 4.
Nullus.*

Nullus ministrorum, qui baptizandi recipit officium, sine Chrismate usquā debet progredi, quia inter

inter nos placuit semel in baptisate chrismati: de eo autē qui in baptisate, quacūq; necessitate faciente, chrismatu non fuerit, non confirmatione sacerdos commonebitur. Nam inter nos chrismatu ipsius non nisi vna benedictio est. Non præiudicantes cuiquam hoc dicimus, sed vt necessaria habeatur chrisinatio.

Ca. 2. De hereticis, si in mortis discrimine conuertantur.

Hæreticos in mortis discrimine positos, si Catholici esse desiderent, si desit Episcopus, à presbyteris cum chrismate & benedictione consignari placet.

Ca. 3. De pœnitentibus, qui de corpore exeunt.

Qui recedunt de corpore, pœnitentia accepta, placuit sine reconciliatoria manus impositioni eis cōmunicare, quod morientis sufficit recōciliatione secundū definitionē Patrū, qui huiusmodi cōmunionem congruenter viaticū nominauerunt. Quòd si superuixerint, stent in ordine pœnitentiū, vt ostensis necessariis pœnitentię fructibus, legitimam communionem cum reconciliatoria manus impositione recipiant.

26. q. 6. Quid
recedunt.

Ca. 4. De his qui ad Ecclesiam confugiunt ne tradantur.

Eos qui ad Ecclesiam confugiunt, tradi nō oportet, sed loci sancti reuerantia & intercessione defendi.

D. 77. Eos qui

Ca. 5. Quòd nullus clericorum mancipia occupet.

Si quis autem mancipia clericorum pro suis mancipiis ad Ecclesiā confugientibus crediderit occupada, per omnes Ecclesias districissima dānatione feriatur.

Ca. 6. De libertis, qui in Ecclesia commendati

sunt, ne opprimantur.

In Ecclesia manumissos, & per testamentum Ecclesię commendatos, si quis in seruitutem vel obsequium, vel ad colonariam conditionem reuocare tentauerit, animaduersione ecclesiastica coërceatur.

Ca. 7. De his qui clericum alienum ordinare præsumunt.

Si quis alibi cōsistentem clericum ordinandum putauerit, prius definiat vt cum ipso habitet. Ne cum sine consultatione eius Episcopi, cum quo antē habitauit, ordinare præsumat, quia non sine causa diu ab alio non ordinatus remansit.

Ca. 8. De his qui ciues alienos ordinauerint.

Si quis autē alienos ciues, aut alibi cōsistentes ordinauerint, neq; ordinati in villo accusantur, aut ad se eos reuocent, aut ipsi eis impetrent, cum quibus habitent.

Ca. 9.

SVMMA

Ca. 9. De *Episcopis, qui in aliena ciuitate Ecclesiam ædificant.*

Si quis Episcoporum in alienæ ciuitatis territorio Ecclesiam ædificare disponit, non præsumat dedicationem, quæ illi omnimodè referuatur, in cuius territorio Ecclesia assurgit. Referuata verò ædificatori Episcopo hac gratia, vt quos desiderat clericos in re sua videre, ipsos ordinet is in cuius ciuitatis territorio est, vel si ordinati iam sunt, ipsos habere acquiescat.

Ca. 10. De *Episcopis qui excommunicatum alterius suscipiunt.*

Placuit in reatum venire Episcopum qui admonitus de excommunicatione cuiusque, sine recõciliatione eius qui eum excommunicauit, ei communicare præsumpserit, vt integra omnia (si reconciliatio intercesserit) de iniustitia vel iniquitate excommunicationis proximæ synodo referuentur.

Ca. 11. De *his qui subito obmutescunt.*

Subito obmutescens (prout statutũ est) baptizari, aut pœnitentiã accipere potest, si volũtatis præteritæ testimoniũ aliorũ verbis habet, aut præsentib⁹ in suo nutu.

Ca. 12. *Vt Euangelia catechumeni non audiant.*

Placuit catechumenis nõ legi. Euangeliũ in Ecclesia.

Ca. 13. De *eisdem ne ad baptisteria accedant.*

Catechumeni nonnunquam admittendi sunt, etiam inter domesticas orationes, ad baptisteria nequaquã.

Ca. 14. De *eisdem ne cum fidelibus benedictionem accipiant.*

Segregandi, informandiq; catechumeni, vt se reuocent, & signandos vel benedicendos semotim offerant eos fideles.

Ca. 15. De *fæminis quæ viduitatem professæ sunt.*

Viduitatis seruandæ professionem coram Episcopo in secretario habitam, imposita à presbytero veste viduali, didicimus non esse violandam. Eius verò repudiatores, vel ipsam talis professionis desertricem, merito esse damnandam decernimus.

ry. q. 1. *Viduitatis.*

Subscriptio. §

Ego Hilarius Episcopus subscripsi. Ego superuētor pro patre, & meo Episco. Claudio subscripsi, & recognoui.

Finit Concilium Arausicanum.

Canones concilij Arausicani circa tēpora Leonis primi Papæ, De lib. arbitrio, & de rebus necessariis per capitula requirendis.

Ca. 10.

Ca. 1. De gratia & libero arbitrio.

SI quis per offensam præuaricationis Adæ non totum, id est, secundum corpus & animam, in deterius dicit hominem commutatum, sed animæ libertate illæsa durante, corpus tantummodo corruptioni credit obnoxium. Pelagij errore deceptus aduersatur scripturæ dicenti: Anima quæ peccauerit, ipsa morietur. Et nescitis, quoniam cui exhibetis vos seruos ad obediendum, serui estis eius cui obeditis? Et à quo quis superatur, eius & seruus addicitur.

Eccle. 18.

Rom. 7.

2. Pet. 2.

Ca. 2. Quòd præuaricatio Adæ omnes insecerit.

Si quis soli Adæ præuaricationem suam, non & eius propagini asserit nocuisse, aut certè mortem tantum corporis (quæ pœna peccati est, nõ autem & peccatum quod mors est animæ) per vnum hominem in omne genus humanum transisse testatur, iniustitiam Deo dabit contradicens Apostolo dicenti: Per vnum hominẽ peccatũ intrauit in mundum, & per peccatum mors in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccauerũt.

Rom. 5.

Ca. 3. De gratia Dei.

Si quis per inuocationem humanam gratiam Dei dicit posse conferri, non autem ipsam gratiam facere vt inuocetur à nobis, cõtradicit Esaiæ Prophetæ, vel Apostolo idem dicenti: Inuentus sum nõ quærentibus me, palam apparui his qui me nõ interrogabant.

Psal. 65.

Rom. 10.

Ca. 4. De purgatione peccati.

Si quis, vt à peccatõ purgemur, voluntatem nostram Deum expectare contendit, nõ autè vt etiam purgari velimus, per sancti spiritus infusione & operatione in nos fieri confitetur, resistit ipsi spiritui sancto, per Salomonẽ dicenti: Præparatur voluntas à Domino, & Apostolo salubriter prædicanti: Deus est qui operatur in nobis & velle & perficere pro bona voluntate.

Philip. 2.

*Ca. 5. Quòd ad fidem & regenerationem baptismatis**per gratiæ donum perueniamus.*

Si quis sicut augmentum, ita etiam initium fidei ipsum credulitatis affectum, quò in eum credimus, qui iustificat impium, & ad regenerationem baptismatis peruenimus, non per gratiæ donum, id est, per inspirationem spiritus sancti corrigentem voluntatem nostram ab infidelitate ad fidem, ab impietate ad pietatem, & naturaliter nobis inesse dicit: Apostolicæ dogmatibus

Philip. 2.

gratibus aduersariis approbatur, Beato Paulo dicente: Confidimus, quia qui cœpit in vobis bonum opus, *Ibidem.* perficiet vsque in diem Domini nostri Iesu Christi. Et *Ephe. 2.* illud: Vobis datum est pro Christo non solum vt eum credatis, sed etiam vt pro illo patiamini. Et gratia salui facti estis per fidem, nō ex vobis, Dei enim donum est. Qui enim fidem qua in Deum credimus, dicunt esse naturalem: omnes eōs qui ab Ecclesia Christi alieni sunt, quodammodo fideles esse definiunt.

Ca. 6. Quod gratia Dei sumus id quod sumus.

Si quis sine gratia Dei credentibus, volentibus, desiderantibus & pulsantibus nobis misericordiam dicit conferri, nō autem diuinitus, vt credamus, velimus, vel hęc omnia, sicut oportet agere, valeamus, per infusionem & inspirationem sancti spiritus in nobis fieri cōhretur, aut humilitati aut obedientiæ humanæ subiungit gratiæ adiutorium, nec vt obediens & humillimus ipsius gratiæ donum esse consentit, resistit Apostolo dicenti: *1. Cor. 4.* Quid habes quod non accepistis? & *Ibidem 15.* Gratia Dei sum id quod sum.

Ca. 7. Quod non sumus idonei cogitare aliquid à nobis quasi ex nobis.

Si quis per naturæ vigorem bonum aliquod, quod ad salutem pertinet vitæ æternæ, cogitare nō expedit, aut cligere siue saluari, id est, Euangelizanti prædicationi consentire posse cōfirmat, absque illuminatione & inspiratione Spiritus sancti, qui dat omnibus suauitatem in consentiendo & credēdo veritati, hæretico fallitur spiritu, non intelligens voecem Dei in Euangelio dicentis: Sine me nihil potestis facere. Et illud Apostoli: *Iocn. 13.* Non quod idonei sumus cogitare aliquid à nobis *1. Cor. 3.* quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.

Censura aushoris. Recentiores quidam Theologi interpretantur hæc duo loca de auxilio Dei generali, sine quo nihil omnino valemus facere, nec opus aliquod naturæ. Magis legitimum est, quod hic sentitur à concilio & Pontifice, vt hic non negentur opera naturæ, sed quæ pertinent ad salutem æternæ vitæ.

Ca. 8. Nemo per semetipsum saluus æternæ mysterium potest conquirere.

Si quis, alius misericordia, alius verò per liberum arbitrium (quod in omnibus, qui de præuaricatione primi hominis nati sunt) cōstanti sæuitia hominē ad gratiam

tiam baptismi posse venire contendit, à recta fide probatur alienus. Is enim nō omnium liberum arbitrium per peccatum primi hominis asserit infirmatum, aut certe ita lesum putat, vt tamen quidā valeant sine reuelatione Dei mysterium salutis æternæ per semetiplos posse conquirere. Quod quàm sit contrarium, ipse Dominus probat, qui nō aliquos sed neminem ad se posse venire testatur, nisi quē pater attraxerit, sicut & Petro dicit: Beatus es Simon Barlona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus qui in cœlis est. Et Apostolus: Nemo potest dicere Dominum Iesum Christum, nisi in spiritu sancto.

Ioan. 16.
Mat. 16.
1. Cor. 12.
Philip. 3.

Ca. 9. De adiutorio Dei.

Diuini est muneris, cum rectè cogitamus, & pedes nostros à falsitate & iniustitia tenemus. Quoties, enim bona agimus, Deus in nobis atque nobiscum, vt operemur, operatur.

Ca. 10. De eodem.

Adiutorium Dei etiam renatis ac sanctis semper est implorandum, vt ad fidem bonum peruenire, vel in bono possit opere perdurare.

Ca. 11. De obligatione votorum.

Nemo quicquam domino rectè vouerit, nisi ab ipso acceperit, sicut legitur: Quæ de manu tua accepimus, damus tibi.

Ca. 12. Quales non diligit Deus.

Tales non amat Deus quales futuri sumus ipsius domino, non quales sumus nostro merito.

Ca. 13. De reparatione liberi arbitrii.

Arbitrium voluntatis in primo homine infirmatum, nisi per gratiam baptismi non potest reparari. Quod amissum, nisi à quo potuit dari, non potest reddi. Vnde ipsa veritas dicit: Si vos filius liberauerit, tunc verè liberi eritis.

Ioan. 8.

Ca. 14. De misericordia Dei.

Nullus miser de quantacunque miseria liberatur, nisi qui Dei misericordia præuenitur, sicut dicit Psalmista: Citò anticipet nos misericordia tua Domine. Et illud: Deus meus, misericordia eius præueniat me.

Psal. 118.
Psal. 58.

Ca. 15. De mutatione præuocationis Adæ.

Ab eo quod formauit Deus, mutatur Adam, sed in peius per iniquitatem suam. Ab eo, quod operata est iniquitas,

SVMMA

iniquitas, mutatur fidelis, sed in melius per gratiam Dei. Illa ergo mutatio fuit præuaricatoris primi, hæc secundum Psalmistam: Mutatio dexteræ excelsi.

Psal. 76.

Ca. 16. Quòd nemo gloriatur de substantia sua.

Nemo ex eo quod videtur habere, gloriatur tãquam non accepit, aut id eo se putet accepisse, quia litera extrinsecus velut legitur, apparuit, vel vt audiretur, sonuit. Nam sicut Apostolus dicit: Si per legem iustitia, ergo Christus gratis mortuus est. Ascendens in altum, captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus. Inde habet, quicumque habet. Quisquis autem inde se habere negat, aut vetè non habet, aut id quod habet, auferetur ab eo.

2. Cor. 4.

Gal. 2.

Eph. 4.

Psal. 67.

Mat. 25.

Ca. 17. De fortitudine Christianã.

Rom. 5.

Fortitudinem Gentilium mundana cupiditas, fortitudinem Christianorum Dei charitas facit, quæ diffusa est in cordibus nostris; non per voluntatis arbitrium, sed per Spiritum sanctum, qui datus est nobis nullis meritis gratiam præuenientibus.

Rom. 4.

Ca. 18. De mercede boni operis.

Debetur merces bonis operibus, si fiant, sed gratia, quæ non debetur, præcedit vt fiant. Neminem, nisi Deo miserante, saluat.

Ca. 19. De natura humanã.

Natura humana etiam si in illa integritate, in qua est condita, permanseret, nullò modo seipsam creatore suo non adiuuante, seruariet.

Vnde cum sine gratia Dei salutem non possit custodire quam accepit, quomodo sine Dei gratia poteris reparare, quod perdidit?

Ca. 20. Nihil boni hominem posse sine Deo.

Multa in homine bona fiunt, quæ non facit homo. Nulla verò facit homo bona quæ non Deus præstet vt faciat homo.

Ca. 21. De natura & gratia.

Esa. 26.

Gal. 2.

Mat. 5.

Sicut eis qui volentes in Legge iustificari, & a gratia exciderunt, verisimè dicit Apostolus: Si ex lege iustitia est, ergo Christus gratis mortuus est, iam hic enim erat Lex, & non iustificabat, iam hic erat & natura, & non iustificabat, idè Christus non gratis mortuus est vt & Lex per illum impleretur, qui dixit: Non veni legem soluere, sed adimplere, & natura per Adam per-

Luc. 19.

Psal. 115.

dita;

ditra, per illum repararetur, qui dixit venisse se quætere & saluare quod perierat.

Ca. 22. De his quæ hominum propria sunt.

Nemo habet de suo nisi mendaciũ & peccatum. Si quis autem habet homo veritatẽ atq; iustitiam, ab illo fortẽ est, quem debemus sitire in hac eremo, vt ex eo quasi guttis quibusdam irrorati, nõ deficiamus in via. *Esa. 10.*

Ca. 23. De voluntate Dei & hominis.

Suam voluntatẽ homines faciunt, nõ Dei, quando id agunt, quod Deo displicet. Quãdo autẽ ita faciunt quod volunt, vt diuinæ seruiant voluntati, quamuis volentes agant, quod agunt, illorum tamen voluntas est, à quo præparatur, & obitur quod volunt.

Ca. 24. De palmitibus vitis.

Ita sunt in vite palmites, vt viti nihil cõferant, sed inde accipiant vnde viuant. Sic quippe vitis est in palmibus, vt vitale subministret eis, nonumat ab eis. Ac per hoc, & manentem in se habere Christũ, & manere in Christo, discipulis prodest, & non Christo. Nam præciso palmite, potest de viua radice alius pullulare. Qui autem præcisus est, non potest sine radice viuere. *Ioan. 15.
Et Augustinus
super Ioan.*

Ca. 25. De dilectione, qua diligimus Deum.

Prorsus donum Dei est diligere Deum. Diffundit enim charitatem in cordibus nostris Spiritus Patris & filij, quem cum patre amamus & filio. Ac sic secundum supra scriptas sanctarum scripturarum sententiã, vel antiquorum patrum definitiones, hoc Deo propitiante & prædicare debemus, & credere, quod per peccatum primi hominis ita inclinatum, & attenuatum fuerit liberum arbitrium, vt nullus postea, aut diligere Deum sicut oportuit, aut ei edere in Deum, aut operari propter Deum quod bonum est, possit, nisi gratia eum, & misericordia diuina præuenierit. Vnde Abel iusto, & Noë, & Abraam, & Isaac, & Iacob, & omni antiquorum sanctorum multitudini, illã præclaram fidem, quam in ipsorum laudem prædicat Apostolus, nõ per bonum naturæ, quod prius in Adam datũ fuerat, sed per gratiã Dei credimus fuisse collatam: quia gratiam etiam post aduentum Domini omnibus, qui baptizari desiderant, non in libero arbitrio haberi, sed in Christi nouimus simul & credimus largitate cõferri, secundum illud quod supra dictum est, & prædicat Paulus *Hebr. 11. per totum.*

P

Aposto-

S V M M A

Ephē. 2.

Apostolus: Vobis donatum est pro Christo, nō solum ut in eum credatis, sed etiam ut pro illo patiamini: Et illud: Deus qui cœpit in vobis bonū opus, perficiet vſque in diem Domini nostri. Et illud: Gratiæ salui facti estis per fidē, & hoc nō ex vobis, Dei enim donū est: Et quod de seipso ait Apostolus: Misericordiā cōsequutus sum, ut fidelis essem. Nō dixit, quia eram, sed ut essem.

Iacob. 2.

Et illud: Quid habes quod nō accepisti? Et illud: Omne datum optimum, & omne donū perfectum defursum est, descendens à Patre luminum. Innumerabilia sunt sanctarum scripturarū testimonia, quæ possint ad probandā gratiā proferri, sed breuitatis studio prætermiſsa sunt, quia & re vera, cui pauca nō sufficiunt, plura nō prodeunt. Hoc etiā secundū fidem Catholicam credimus, quod accepta per baptismum gratia, omnes baptizati (Christo auxiliante & cooperante) quæ ad salutem pertinent, possint & debeant (si fideliter laborare voluerint) adimplere. Aliquos verō ad malū diuina potestate prædestinatos esse, non solum non credimus, sed etiam si sunt qui tantum malum credere velint, cum omni destinatione in illis, anathema dicimus. Hoc etiā salubriter profiteamur & credimus, quod in omni opere bono nos non incipimus, & postea per Dei misericordiā adiuuamur, sed ipse nobis nullis præcedentibus bonis meritis, & fidem, & amorē sui prius inspirat, ut & baptismi sacramēta fideliter requiramus, & post baptismū (cū ipsius adiutorio) ea quæ sibi sunt placita, implere possimus. Vnde manifestissimè credendū est, quod & illius latronis, quem Dominus ad Paradisi patriam reuocauit, & Cornelij Centurionis, ad quem angelus Domini missus est, & Zachæi, qui ipsum Dominū suscipere meruit, illa tā admirabilis fides non fuit de natura, sed diuinæ largitatis donum.

Luc. 23.

Act. 10.

Luc. 19.

Subscriptio.

Hanc definitionem antiquorum Patrum, non solum Episcopi, sed laici etiam illustres & magnifici viri subscripserunt.

*Concilium
Vasense.*

Concilium Vasense sub Leone primo Papa, & Theodosio iuniore celebratum est.

In quo nonnullæ cōstitutiones sancitæ sunt
per

per 18. *Episcopus ibi congregatos, ex quibus aliquas tanquam præcipuas subicere placuit.*

Ca. 1. Vt alterius Episcopi Chrisma nullus accipiat, sed proprii.

PER singula territoria presbyteri vel ministri ab Episcopis nõ prout libitum fuerit, à vicinioribus, sed à suis propriis per annos singulos petant Chrisma appropinquante iblennitate Paschali, nec per quemcunque Ecclesiasticum, sed si qua necessitas, aut ministrorum occupatio est, per subdiaconum, quia inhonorum est inferioribus iumma committi.

Ca. 2. Vt qui oblationes defunctorum retinent, excommunicentur.

Qui oblationes defunctorum retinent, & Ecclesiis tradere demorantur, vt infideles ab Ecclesia sunt abiciendi, quia vsque ad exinanitionem fidei peruenire certum est hanc pietatis diuinæ exacerbationem, quia & fideles de corpore recedentes, votorum plenitudinæ & pauperes consolatui alimonix, & necessaria sustentatione fraudantur. Hi ergo tales quasi egentium necatores, nec credentes iudiciũ Dei, habendi sunt. Vnde quidam * Patrum hoc scriptis suis inseruit cõgruente sententia, qua ait: Amico quicquam rapere furtum est, Ecclesiam verò fraudare sacrilegium est.

23. qu. 2. Quid oblationes.

Ca. 3. De sepulchris quomodo non est accipiendum pretium.
Præcipiendum est secundum canonum autoritatẽ, vt de sepulchris & hominibus sepeliẽdis nihil muneris exigãt, nisi sortè qui sepelitur, viuẽs iusserit Ecclesiæ, in cuius arrio sepelitur aliquid de rebus suis tribuere, aut etiã post mortẽ ipsius illi, quibus cõmissum est eius elemosynã facere, de rebus illius aliquid spõte dare voluerint. Et tamen nullatenus à presbyteris Ecclesiæ illius aliquid exigatur, sine illis qui locis & villis præsunt.

* Hieron. vñ habetur.

12. q. 2. Gloria Episcopi
12. q. 2. Præcipiendum.

Ca. 4. Vt presbyteris predicandi potestas suis plebibus concedatur.

Hoc etiam pro ædificatione omnium Ecclesiarum & pro utilitate totius populi nobis placuit, vt nõ solũ in ciuitatibus, sed etiã in omnibus parochiis verbũ facien-

P 2 di date.

S Y M M A

di daremus presbyteris potestatem, ita vt si presbyter, aliqua infirmitate prohibere, per seipsum non potuerit predicare, sanctorum Patrum homilia a diaconis recitentur. Si enim digni sunt diaconi, quæ Christus in Euangelio loquutus est legere, quare indigni iudicentur sanctorum Patrum expositiones publice recitare?

Ca. 5. Vt Kyrie eleison in omnibus Ecclesiis dicatur.

Et quia tam in sede Apostolica quam etiam per totas Orientis, atque Italiæ prouincias dulcis & nimis salubris consuetudo intromissa est, vt Kyrie eleison si equètius cum grandi affectu ac compunctione dicatur, placuit etiam nobis, vt in omnibus Ecclesiis nostris ista consuetudo sancta & ad Matutinum & ad Missas, & ad Vesperam, Deo propitiante, intromittatur.

Ca. 6. Vt in omnibus Missis semper Sanctus, Sanctus, Sanctus, dicatur.

In omnibus Missis siue Matutinis, siue in quadagesimalibus, siue in illis quæ pro defunctorum commemorationibus fiunt, semper Sanctus, Sanctus, Sanctus, eo ordine quo ad Missas publicas, dici debeat, quia tam dulcis & desiderabilis vox, etiam si die noctuque possit dici, fastidium non poterit generare. Et hoc nobis iustum visum est, vt nomen domini Papæ, quicumque sedi Apostolicæ præserit, in nostris Ecclesiis recitetur.

Ca. 7. Vt propter hæreticorum incredulitatem, post Gloria patri, &c. Sicut erat in principio, &c. semper dicatur.

Quia non solum in sede Apostolica, sed etiam per totum Orientem & totam Africam vel Italiam, propter hæreticorum astutiam, qua Dei filium non semper cum patre fuisse, sed a tempore cœpisse blasphemari, in omnibus clausulis post Gloria patri, &c. Sicut erat in principio, &c. dicatur etiam, & nos in vniuersis Ecclesiis nostris hoc ita dicendum esse decreuimus.

Nomen Papæ in missa recitandum.

Concilium Carpentoracense.

Concilium Carpentoracense sub Leone 1. Papa celebratum est, in quo hæc constitutio à Patribus est definita.

Constitutio sanctorum Episcoporum in ciuitate Carpentoracensi.
Licet omnia quæ Ecclesiastica regula præcepit obseruari, in multis canonibus contineantur inserta nos-

ta, noscuntur tamen causæ, pro quibus necesse habent sacerdotes Domini, quod ad iustitiã pertinet, secundũ disciplinã ecclesiasticã ordinare. Et ideò quia Carpentoracte cõuenientes, huiusmodi ad nos quærela peruenit, quòd ea, quæ a quibusdã fidelibus parochiis cõferuntur, ita ab aliquibus Episcopis præsumantur, vt aut parũ, aut propè nihil Ecclesiis quibus collata fuerant, relinquatur : hoc nobis iutiũ & rationale visum est, vt si Ecclesia ciuitatis eius cui præest Episcopus, ita est idonea, vt ipsa nullius indigeat, quicquid parochiis fuerit derelictum, clericis qui in ipsis parochiis deseruiunt, vel reparationibus Ecclesiarũ rationabiliter dispensetur. Si verò Episcopũ multas expensas, & minorem substantiã habere cõstitit, parochiis, quibus largior fuerit collata substantia, hoc tantũ quod clericis, vel architectis rationabiliter sufficiat, reseruetur.

Et subscriperunt hanc constitutionem Episcopi, quorum nomina in conciliis habentur.

Cõcilium Arelatense tertium sub Leone 1. Papa celebratum est à 34. Episcopis, Era. 461. Martiano Augusto, Opilione & Vincomalo Consulibus. 8. Idus Iulij. Cũ in Basilica S. Mariæ in Arelaten. ciuitate sacerdotes Domini conuenissent, congruum eis & rationale visum est vt primum de obseruandis canonibus attentissima solitudine pertractantes, qualiter ab ipsis ecclesiasticæ regulæ seruarentur, salubri concilio definirent.

*Concilium
Arelas.*

Primũ, vt diaconus ante 25. annos, & sacerdos ante 30. annos non ordinetur.

2. Vt bigami, vel pœnitentes, vel repudiatarum mariti ad sacerdotium non prouehantur.

3. Vt laicus ante annum conuersionis nõ ordinetur.

4 Vt qui clericum alienum defendere nititur, com-
munionem priuetur.

5 Vt laici, qui excubias funeris obseruant, cum ti-
more, & terrore, & reuerentia hoc faciant. Nullus ibi
diabolica carmina præsumat cantare, nec iocos, nec
saltationes facere, quæ Paganis, docente diabolo, adin-
uenerunt. Quis enim nesciat diabolicum esse, & non so-
lum à religione Christiana alienum, sed etiam huma-
næ naturæ contrarium, ibi latari, cantare, inebriari, &
cachinnis ora dissolui, & omni pietate & affectu chari-
tatis postposito, quasi de fraterna morte exultare, vbi
luctus & planctus flebilibus vocibus debuerit reſona-
re, pro amissione chari fratris? Patres siquidem veteris
& noui testamenti mortes sanctorum virorum legimus
multis in locis cum fletu deplorasſe, in nullo autem lo-
co de illis, qui à seculo discesserant, exultasſe. Nam & Ia-
cob patriarcham tota fleuit Ægyptus 70. diebus. Et Io-
seph & fratres eius, cum patrem deferrent in terram
Chanán ad sepeliendum, celebrantes exequias, plan-
ctu magno atq; vehementi impleuerunt septem dies.
Tantus autem fuit planctus, vt locus nomen inde ac-
ceperit. Et de beato Stephano legimus, quod sepeli-
erunt eum viri timorati, & fecerunt planctum magnum
super eum. Et ideò talis inepta læritia & pestifera can-
tica, ex autoritate interdicienda sunt. Si quis autem
cantare desiderat, Kyrie eleison cantet, si autem aliter,
omnino taceat. Si autem tacere non vult, in crastino
à presbytero taliter coërceatur, vt alij timeant.

*De his qui
vanitates
in excubiis
exercent.*

*Gen. 50.
Ibidem.*

Act. 8.

*Concilium
Chalced.*

*Chalcedonense Cõcilium vnum ex qua-
tuor celeberrimis, celebratum est præſenti-
bus 630. Patribus. Temporibus Leonis 1.
Papæ, & Martiani Imperatoris contra
Eutychen Constantinop. Abbatem, qui as-
ſerebat Christum post humanam assumptio-
nem non ex duabus naturis existere, sed so-
lam in eo diuinam naturam permanere, &*
con-

contra Dioscorū eiusdem defensorē. Qui con-
denata præscripta hæresi statuerunt hos Ca-
nones, quorū author maximè sanctus Ana-
tolius Cōstātinopolitanus Episcopus fuit.

Ca. 1. De seruandis Canonibus synodorum.

A sanctis Patribus in vnaquaq; synodo vsq; nunc
prolatas regulas tenere statuimus. 25. q. 1. A san-
ctis patribus.

Ca. 2. In quo damnatur Episcopus, qui per pecuniam
ordinationem facit.

Si quis Episcopus per pecuniam ordinationem fe-
cerit, & pretio redegerit Spiritus sancti gratiam, quæ
vendi nō potest, ordinaueritq; per pecuniā presbyte-
rum aut diaconū, vel quemlibet de his, qui cognomi-
nantur in clero, promouerit, & dispensatorē aut defen-
sorē, vel quēlibet qui subiectus est regulæ, pro sui tur-
pissimi lucri cōmodo, is qui hoc attentare probatus
fuerit, propriū gradus periculo subiacebit, & qui ordi-
natus est, nihil ex hac ordinatione, vel promotione
quæ est pro negotiatione facta, proficiat, sed sit alienus
à dignitate vel sollicitudine, quā pecuniis acquisiuit. Si
quis verò mediator tam turpibus & nephandis dæis,
vel acceptis extiterit, siquidem clericus fuerit, à pro-
prio gradu decidat: si verò laicus, anathematizetur.

2. q. 1. Si quis
Episcop.

Item ex offi-
ua, sanctam

Ca. 3. Ut hi, qui connumerantur in clero, turpibus
lucris non inserviant.

Peruenit ad sanctam synodum, quia de his in clero
cōnumerantur quidā, propter turpis lucri gratiā alio-
rum possessionū cōductiones, & causas seculariū nego-
torū suscipiunt, & à sacris officiis se per desidia sepa-
rant, ad domos autē seculariū cōcurrunt, & substan-
tiarum eorū gubernationes auaritiæ causa suscipiunt.
Decreuit igitur sancta, & vniuersalis, & magna syno-
dus, neminē horū deinceps, hoc est, Episcopū siue cleri-
cum, aut monachū cōducere possessiones, aut misceri
secularibus possessionibus posse, nisi fortè qui legi-
bus ad minorum ætatis tutelas, siue curationes inex-
cusabiles attrahitur, aut ipsius ciuitatis Episcopus eccle-
siasticarum rerum cominiserit gubernacula, & or-
phanorū ac viduarum, quæ indefensa sunt, aut earum

d. 86. Peruenit
ad sanctam

S V M M A

personarum, maxime quæ Ecclesiastico indigent adminiculo, propter Dei timorē. Si quis verò trāsgressus fuerit hæc præcepta, Ecclesiasticæ subiaceat correctioni.

Ca. 4. *Quòd monachi in ciuitatibus Episcopo debeant esse subiecti,*

16. q. 1. *Qui vere & pure & 18. q. 2. Quidam monachorum habitu.*

Notent Monachi.

Qui verè & purè solitariam eligunt vitā, digni sunt conuenienti honore. Quidam tamen monachorū habitu vtentes indifferenter per ciuitates incedunt, nec non & monasteria, & seipos propria præsumptione cōmendant. Placuit igitur neminem aut ædificare aut construere monasteria, aut oratorij domum siue consciētia ipsius ciuitatis Episcopi. Eos verò qui per singulas ciuitates seu possessiones in monasteriis sunt, placeat nobis Episcopo subiectos esse debere, & quieti operam dare, atq; obseruare ieiunia & orationes in locis, in quibus semel se Deo vouerint, permanentes: & neq; communicare Ecclesiasticas, neq; seculares aliquas atrectare actiones, relinquentes propria monasteria, nisi forte iubeantur propter vrgentes necessitates ab ipsius ciuitatis Episcopo. Et neminem seruorum suscipi in monasterium, vt sit cum eis monachus, nisi cū domini proprij licentia. Præter eundem verò hæc decreuimus extra communionem esse, ne nomen domini blasphemetur. Conuenit ergo ciuitatis Episcopo, curam, sollicitudinemq; necessariam monasteriis exhibere.

Ca. 5. *Non licet Episcopo Ecclesiam suam relinquere, & ad aliam transire.*

7. q. 1. *Propter eos. Nicæ. con. ca. 15. d. 70. Neminem. * . i. sine titulo.*

Propter eos Episcopos & clericos qui de ciuitate ad ciuitatem transeunt, placuit definitiones datas à sanctis patribus habere propriam firmitatem.

Ca. 6. *Vt nemo ordinetur absolutè.*

Neminem absolutè * ordinari iubemus. Presbyterum neque diaconum, nec quemlibet in Ecclesiastica ordinatione cōstitutum, nisi manifestè in Ecclesia suæ ciuitatis, siue possessionis, aut in martyrio, aut in monasterio, hic qui ordinatur, mereatur ordinationis publicæ vocabulum. Eos autem qui absolutè ordinantur, decreuit sancta synodus vacuam habere manus impositionem, & nullum tale factum valere ad iniuriam ipsius, qui eos ordinauit.

Ca. 7. *Quòd semel in clero taxati, vel monasteriis deputati, ad militiam non redeant.*

Eos

Eos, qui semel in clero taxati fuerint, siue in monasterio deputati, decreuimus neque ad militiam neque ad honores seculares venire. Eos autem qui hoc ausi fuerint facere, & non eius rei pœnitere inuenerint, ut ad hoc idem reuertatur, quod ante obtentu Dei sibi proposuerunt, conuenit anathematizari.

20. q. 3. Eos qui semel.

Ca. 8. Dispensatores pauperum Episcopo suo obediant.

Clerici in parochiis, monasteriis, aut martyriis constituti, sub potestate sint eius qui in ea ciuitate est Episcopus, secundum traditionem sanctorum Patrum, neque per præsumptionem recedant à suo Episcopo. Eos uero qui ausi fuerint rescindere huiusmodi institutionem quocumque modo, vel si noluerint subiaccere proprio Episcopo, si quidem fuerint clerici, secundum personarum ordinationem, subiaccant condemnationibus canonum. Si uero monachi seu laici fuerint, communionem priuentur.

18. q. 2. Quidam monachorum.

Ca. 9. Si clericus contra aliam causam habeat, ante Episcopum suum examinetur.

Si clericus aduersum clericum habet negotium, non relinquat suum Episcopum, & ad secularia iudicia non cõcurrat, sed prius negotium agitetur apud proprium Episcopum. Vel certe si fuerit negotium ipsius Episcopi, apud arbitros ex utraque parte electos audiatur negotium. Si quis uero cõtra hoc fecerit, canonum correctionibus subiaccat. Et si clericus aduersus suum vel alium Episcopum habeat causam, apud audientiam synodi prouinciæ conqueratur. Si uero contra ipsius prouinciæ Metropolitanum Episcopum, Episcopus siue clericus habeat controuersiam, pergant ad ipsius diocesis primates, aut certe ad Constantinopolitanæ regiæ ciuitatis sedem, ut eorum ibi negotium terminetur.

11. q. 1. Si clericus aduersum clericum.

Ca. 10. Ut non liceat de alia ciuitate in aliam transmigrare.

Non liceat clericum in Ecclesiis duarum ciuitatum ordinari, sed in ea qua ab initio ordinatus est, & cuius expeditio erat ante profugium. Et si propter uanę glorię desiderium contigerit, ut post ad maiorem Ecclesiam confugerit, eum indubitanter reuocari decet ad suam Ecclesiam, in qua ab exordio ordinatus est, & ibi tantummodo ministrare. Si quis uero iam trãstatus est ab una Ecclesia in aliam, nihil habeat cõmune cum priori, siue sub Ecclesia constitutis martyribus, siue in

21. q. 1. Clericis in duarum.

Ibid. 2. Si quis

S V M M A

parochiis vel xenodochiis, aut eorum negotiis. Eos vero qui ausi fuerint post ordinationem huius magnæ & vniuersalis synodi agere quæ prohibita sunt, statuit sancta synodus cadere de proprio gradu.

Ca. 11. Vt prouincia in duos Metropolitanos, Episcopos non diuidatur.

d. 101. Peruenit ad nos.

Peruenit ad nos, quòd quidem præter Ecclesiasticas ordinationes, affectantes potètiã, per pragmaticum sacrum vnã prouinciã in duas diuidant, & ex hoc inueniantur duo Metropolitanì Episcopi in vnã eademq; prouincia esse. Statuit ergo sancta synodus deinceps nihil tale attèrari à quolibet Episcop. Eos vero, qui tale aliquid tètauerint, cadere de proprio gradu

Ca. 12. Vt sine literis commendatitiis clericus extra suam Ecclesiam non ministrat.

d. 17. Extraneo clerico.

Extraneo clerico & lectori, extra suam ciuitatem sine commendatitiis literis proprii Episcopi nusquam penitus liceat ministrare.

Ca. 13. Quòd non liceat clericis alterius sectæ uxorem accipere.

d. 32. Quoniam in quibusdam.

Quoniam in quibusdam prouinciis concessum est Psalimistis & lectoribus vxores ducere, constituit sancta synodus prorsus cuiquam ex his nõ licere alterius sectæ accipere vxorem. Si quis verò præuenit, & habet iam de tali connubio filios, si fortè præuenerint eos iã apud hæreticos baptizari, debèt eos offerre sanctæ Ecclesiæ catholicæ vt ibi communicent. Qui verò adhuc baptizati nõ sunt, omnimodo nõ posse eos in hæretica Ecclesia baptizari, nec in matrimonio iungi hæretico, Iudæo vel Pagano, nisi fortè sponderit se venire ad orthodoxã fidẽ, dum cõiungitur personæ orthodoxæ. Si quis verò hanc defini:tionem sanctæ synodi præterierit, regularum condemnationibus, subiaceat.

Ca. 14. Diaconissa que post ordinationem nubit, anathema sit.

35. q. 1. Diaconissam non.

Diaconissam non debere ante annos 40. ordinari statuimus, & hoc cum diligente probatione. Si verò ordinationem suscepit, & quantocunq; tempore obseruauerit ministerium, & postea se nuptiis tradiderit, iniuriam faciens gratiæ Dei, hæc anathema sit, cum eo qui in nuptiis illius conuenerit.

Ca. 15. Vt nec Deo dedicata virgo, nec monachus, nuptiis iungi possint.

Si qua virgo se dedicauerit Deo, similiter monachus,

chus, nō licet eis nuptiis iungi. Si verò inuenti fuerint hoc facientes, maneat excommunicati. Statuimus verò posse eis fieri humanitatem, si ita probauerit Episcopus loci.

27. q. 1. Si quis virgo.

Ca. 16. De rusticanis parochiis.

Per singulas Ecclesias parochias rusticanas permanere immōbiles apud eos, qui eas tenent Episcopos decreuimus, & maxime si eas sine violentia per triginta annos gubernauerunt. Si verò intra triginta annos facta fuerit de his dubitatio, liceat eis qui se dixerunt laicos, propterea mouere apud synodum prouincię certamen. Si quis verò putauerit se à proprio Metropolitanò grauari apud primatem diocęseos, aut apud Cōstantinopolitanę ciuitates sedem agat negotium, sicut dictum est. Si verò quilibet ciuitas per autoritatem imperialem renouata est, aut si renouetur in posterum ciuilibus & publicis ordinationibus, etiam Ecclesiarum parochianarum sequatur ordinatio.

16. q. 3. Per singulas Ecclesias.

Ca. 17. De his qui coniurationem aut calumniam contra Episcopum faciunt.

Coniurationum & conspirationum crimen (quod apud Gręcos dicitur phratría) publicis etiā legibus certū est penitus inhiberi, hoc multo magis in sancta Dei Ecclesię (ne fiat) cōuenit abdicari. Si qui verò clerici vel monachi inuēti fuerint cōiuratores aut cōspiratores, aut phratrias vel factiones componentes aliquas, suis Episcopis aut aliis omnino, cadant de proprio gradu.

11. q. 1. Coniurationum.

Ca. 18. Quod corripiantur Episcopi, qui ad concilium vocati venire recusant.

Peruenit ad nostras aures, quòd in prouinciis cōstituta Episcoporum concilia minime celebrētur, hoc ex eo probatur quòd multę quę correctione opus habēt Ecclesiasticę res negligātur. Statuit ergo hęc sancta synodus scēdum regulas Patrum bis in anno in vnum conuenire per singulas prouincias Episcopos, vbi singula quę emerferint corrigantur. Qui verò noluerint conuenire Episcopi cōstituti in suis ciuitatibus, & hoc maxime cum sui corporis sanitate sint cōsistentes, cum etiam ab omnibus alijs vrgentibus necessitatibus & inexcusabilibus negotiis sint liberi, licere eos fraternę charitatis commonitionibus corripi.

18. Peruenit ad nostras.

Ca. 19. Quod clericus vnus Ecclesię in aliena non ordinetur.

Clericos

71. Clericos in
singulis. Item
Greg. Fortu-
natio Episcopo.

Clericos in singulis Ecclesiis constitutos, sicut iam definiuimus, non liceat in alterius ciuitatis Ecclesiis ordinari, sed quiescant in ea, in qua ab initio ministrare meruerunt, exceptis illis, qui proprias ciuitates perdiderunt, & ex necessitate ad alias Ecclesias migrauerunt. Si verò quicumq; Episcopum post definitionem istam ad alium Episcopum pertinentem clericum susceperit, placuit sanctæ synodo, & hunc qui suscepit, & eum qui susceptus est, rãdiu excõmunicatos manere, quãdiu ipse clericus ad propriã reuertatur Ecclesiam.

Ca. 20. *De his qui accusant Ecclesiam.*

2. q. 7. Cleri-
cos aut laicos.

Clericos, aut laicos passim accusantes, & sine probatione Episcopos, aut clericos ad accusationem non recipiendos decreuimus, nisi prius discutiatur eorum examinationis opinio.

Ca. 21. *Clericis non licere accipere bona Episcopi.*

12. q. 2. Non li-
ceat clericis.

Non liceat clericis post mortem Episcopi sui rapere res pertinentes ad eum, sicuti præcedentibus regulis constitutum habetur. Si verò hæc fecerint, periclitari se nouerint à proprio gradu.

Ca. 22. *Ut monachi, qui sine licentia Episcopi vagantur, ad propria loca redire cogantur.*

12. q. 1. Quidã
monachi. Item
Pelagius Papa
Paulino so-
nitario.

Quidam monachi nihil habentes sibi iniunctum à proprio Episcopo, interdũ verò etiã illi, qui ab eo fuerant excõmunicati, veniunt ad ciuitatẽ Cõstantinõpolitana, & in ea perturbationes trãquillitati ecclesiasticæ inferunt, & diuersorũ domos corrumpunt. Statuit igitur sancta synodus hos primũ cõmoneri, vt exeat à regia ciuitate, demum eos inuitos deiici, ac inde per defensore compelli, vt ad sua loca redeant.

Ca. 23. *Ut quæ Deo semel dedicata sunt monasteria, cœnacula secularium non fiant.*

19. q. 3. Quæ
semel sunt.

Quæ semel sunt dedicata monasteria Concilio Episcoporum, maneant perpetuò monasteria, & res quæ ad ea pertinent, monasteriis reseruari oportet, nec posse ea vltra fieri secularia habitacula. Qui verò permiserint hoc fieri, subiaceant iis condemnationibus, quæ per canones constitutæ sunt.

Ca. 24. *Quod intra tres menses Episcoporum ordinationes fiant.*

d. 57. Quoniã
quidã Metro-
politanoꝝ.

Quoniam quidam Metropolitanorum (sicut ad nos perlatum est) negligunt greges sibi creditos, & differunt ordinationes facere Episcoporum, placuit sanctæ synodo

Synodo intra tres menses fieri ordinationes Episcopo-
rum; nisi fortè inexcusabilis necessitas coegerit ordi-
nationis tempus amplius protelari. Si autem quis Epì
scoporum hoc non obseruauerit, ipsum debere Eccle-
siasticæ condemnationi subiacerè. Redditus verò eius-
dem viduatæ Ecclesiæ integros reseruati apud œco-
nomum eiusdem Ecclesiæ censemus.

Ca. 15. Vt Episcopi dispensatores habeant.

Quia in quibusdā Ecclesiis (vt rumore cōperimus)
Episcopi præter œconomos facultates Ecclesiæ tractāt,
placuit omnem Ecclesiam habentem Episcopum ha-
bere œconomum de clero proprio, qui gubernet Eccle-
siæ res cum arbitrio sui Episcopi, vt non sine testimo-
nio sit gubernatio ipsarum rerum Ecclesiasticarum, &
ex hoc eueniat dispergi eiusdem res Ecclesiæ, & sacer-
dotali dignitati obtrectatio generetur. Si verò quis
non obseruauerit hoc, diuinis subiaceat regulis.

*d. 89. Quia in
quibusdam. Et
16. q. 7. Quomōdō
in quibusdam,*

Ca. 26. De his qui mulieres accipiunt.

Eos qui sibi rapiunt vxores, vel eos qui eis auxilium
præstiterint, statuit sancta synodus, si quidem clerici
fuerint, decidere à proprio gradu. Si verò laici fuerint,
anathematizentur.

*36. q. 2. Eos
qui rapiunt.*

Canones sancti Concilij Chalcedo-
nensis finiunt.

Bonifacius presbyter S. E. R. statui & subscripsi, &
cæteri Episcopi diuersarum ciuitatum vel prouincia-
rum, subscripserunt.

Subscriptio.

Fides Romanorum ex Concilio Chalcedo.

Credimus in vnum Deum omnipotētem, & in vni-
genitum filium eius Iesum Christum, & dominum sal-
uatorem nostrum, & Spiritū sanctum, Deum non tres
Deos, sed Patrem & Filium, & Spiritū sanctum, vnum
Deum esse cōfitemur. Non sic vnū Deū quasi solitariū,
nec eundem, qui ipse sibi pater sit ipse filius, sed Patrem
verum qui genuit filium verum, id est, Deum de Deo,
lumē de lumine, vitam ex vita, perfectum de perfecto,
totum à toto, plenum à pleno, non creatum, sed geni-
tum, non ex nihilo, sed ex patre vnus substantiæ cum
patre. Spiritum vērò sanctum Deum non ingentum,
neque genitum, non creatum, sed nec factum, sed Pa-
tris & Filij, semper in Patre & Filio æternum venera-
mur, vnum tamen Deum, qui ex vno.

*Fides Roma-
norum.*

Subscri-

SVM. CHALCED. CON.

*Subscriptio
Episcoporum.*

Subscriperunt vniuersi Episcopi, & Eusebius & Constantinus presbyteri, agentes vicem Anastasii Episcopi Nicææ, & Aisto presbyter habens vicem Eunomii Episcopi Nicomediæ.

Finis Conclij Chalcedonensis.

Synodus Chalcedonensis 630. Episcoporum habita contra omnes hæreses, maxime contra Eutychen & Dioscorum Alexandrinum Episcopum. Era. 488. sub Valentiniano & Martiano Imperatoribus.

ACTIO PRIMA.

Hic adscribitur hoc Concilium ob veritatem diuersam. Et hæc est vox.

IN cluitate Chalcedo. Metropoli prouincia Bithynię facta est synodus ex decreto piissimorum Imperatorum Valentiniani & Martiani sub die 8. Idus Octob. Indi. 4. in Ecclesia sanctæ martyris Euphemie. Cōgregatis & cōsidentibus Palchafino & Lucēcio reuerēdis, Episcōpis, & bonifacio religiosi. presbytero tenēribus locū sanctis. & reuerendis. Archiepiscopi vrbis Romę Leonis, & Anatolio reuerēdis. Episcopo inclitæ vrbis Cōstantinop. ceterisq; reuerendis. Episcōpis, & gloriosis. Iudicibus. Ecce aduenientibus omnibus ante cancellos sancti altaris cum magnificentiis. & eximio Senatu, adueniente etiam piissimo Imperatore Martiano in supradicta sanctiss. Basilica, sanctam Synodum allēcutus est, armum Christiani declarans, quas lites inter tãtas publicas vtilitates nullum magis eum constringeret negotium, quàm rectam & veram fidem Christianorum, quæ sancta & vera consistit, indubitatam omnibus declarare: ob idq; sanctam conuenisse ostendit synodum, quam non semel hortatur, vt pro viribus inuigilent Patres, omnēque adhibeant studium, vt hæresibus omnibusq; prauis sublatis institutionibus, fides nostra pura & sancta in omnium ingrediens animas, propriæ veritatis effulgeret luce. Deinde subdidit dicens: De cetero audeat nemo de natiuitate Domini & saluatoris nostri Iesu Christi aliud disputare, præter quod Apostolicum præcæmium 318. sanctorum Patrū tradidisse noscitur, sicut sanctis. Papæ

Papæ Leonis, qui Apostolicum gubernat thronum, ad sanctæ memoriæ Flavianum vr̄bis Constantinopolitan. Episcopum testantur literæ. Et post regis hæc verba: Paschasinus reuerēdis. Episcopus & vicarius sedis Apostolicæ cum in medio vna cum collegis suis stetit, dixit: Beatis. atq; Apostolici viri Papæ vr̄bis Romæ (quæ est caput omnium Ecclesiarum) præcepta habemus præ manibus, quibus præcipere dignatus est, vt Diocletus Alexandrinorum Archiepiscopus nõ sedeat in Cõcilio, sed audiendus intromittatur, quod nos seruare necesse est. Si ergo præcipit vestra magnificentia, aut ille egrediatur, aut nos exhibeamus. Quibus in Græco interpretatis per Berouicianum virũ deuotissimum & secretariũ facti consistorij gloriosissimi Iudices & amplissimi Senatus dixerunt. Quid enim specialiter ingeritur Dioscoro Episcopo? Paschasinus verò Episcopus & vicarius sedis Apostolicæ dixit: Cũ intromissus fuerit, necesse est vt illi obiiciatur. Iudices & Senatus dixerunt: Vt iã interfati sumus causa quæ obiicitur, specialiter manifestetur. Lucerius Episcopus & vicarius sedis Apostolicæ, dixit: Iudicij sui necesse est eum dare rationem, quia cum nec personam iudicandi haberet, subrepsit, & synodum ausus est facere sine autoritate sedis Apostolicæ, quod nõquam ritè factũ est, nec fieri licuit, Paschasinus verò vicarius sedis Apostolicæ, dixit: Ista sic est. Nos contra præcepta beatis. atq; Apostolici Papæ gubernatoris sedis Apostolicæ venire nõ possumus, nec contra Ecclesiasticas regulas, vel contra Patrũ instituta. Iudices & senatus dixerunt: Conuenit vos specialiter quid etrauerit, exponere. Lucentius Episcopus & Vicarius sedis Apostolicæ, dixit: Et ista sic est. Non patimur tantã iniuriã, nec vobis fieri nec nobis, vt iste sedeat qui iudicandus aduenit. Iudices & Senatus dixerunt: Si Iudicis obtines personam, non vt accusator debes prosequi. Et Dioscoro Episcopo Alexandria secundum iussionem Iudicum & Senatus residente in medio & residentibus Romanis & Episcopis in propriis locis, & tacentibus. Eusebius Episcopus Doriletæ ciuitatis transiens in medium dixit. Per sanctam Trinitatem vos adiuro, quæ custos est Principum, quamq; colitis, & in qua baptizati estis, cuius quoque inuocatione saluamini, iubete præces meas regi.

Clemen-

Clemētissimi Iudices miseremini, & adeste fidei, quæ violata est à Dioscōro. Clemētissimi iudices per salutē vos adiuro Imperatorū. Flautanus sanctus Episcopus iniquē occisus est. Lachrymis impleor : simul mecum iniuste à Dioscōro dānatus est : lubete preces meas perlegi. Et lectæ sunt publicè preces & querelæ Eusebii Doryletanæ ciuitatis cōtra Dioscōrū, quibus ostendit ipsum Dioscōrum in Concilio Ephesin, secundo malis perturbacionibus atq; sedittonibus mundum replese, consensisseq; Eutychi vaniloquo hæretico in destructionem religionis, fideiq; Catholicæ. Insuper quod iniuste damnauerit, occideritq; Flauianū Archiepiscopum Constantinop. Ad quæ omnia pitiit Iudices, vt præcipiant Dioscōrum respondere.

Quibus perlectis, petentibus Dioscōro & Eusebio, iussu Iudicum atq; Senatus recensita sunt quæ in Concilio Ephesino gesta fuerāt, vt Dioscōri causa ignotesceret. Namq; nitebatur ipse probare prædictū Conciliū legitimè congregatū, fuisseq; catholicū, & quod robur & auctoritatem habuerit, vt ex hoc tam ipse, quā luuenalis Hierosolymorum Archiepiscopus, & Thalassius Cæsareæ Cappadociæ Archiepiscopus, qui præfati Cōcilij fuerāt Iudices, euaderent quam iuste merebantur damnationem, vel si secus (vt successit) incidere in foueā quā fecit. Quam ob causam, & pro manifestāda etiam Flauiani innocentia, fecerunt patres, vt legerentur in ista prima actione, acta tam synodi vniuersalis i. Constantinopolit. quam & i. Ephesinæ, & quædā Epistolæ Cyrilli ad Nestorium hæreticum & ad Ioannem Antiochiæ Episcopum de pace & de partu diuinæ genetricis Virginis, & vnigeniti filij Dei humanitatis assumptione. Hac de causa nonnulla etiā recitantur acta in Concilio Nicæno. Et cum legerentur acta in secunda Ephesina synodo, & Dioscōrus in sui defensionem allegaret quod tota illic cōgregata synodus secum tam in depositionem & damnationem Flauiani, quā in omnibus alijs, quæ ibidem decreta sunt, consensisset, & proprijs vocibus eadem confessa fuerit atque subscripserit: Orientales, & qui cum ipsis erant omnes Episcopi dixerūt illud esse falsum, & quod nullus volūtariē cōsenserit, & addiderūt: Violenta facta est vis cum plagis, in pura charta subscripsimus, minabatur nobis damnatio,

natio, minæ exiliū tendebantur, milites cum fustibus & gladiis instabant. Timebamus & fustes & gladios. Vbi gladij & fustes, quales synodus est? Milites propter hoc accepit Dioscorus, vt nos terreret. Vnde quicquid egimus, terrore compulsi fecimus. Peccauimus tamen, omnes veniā postulamus, etiā si per vim & necessitatem in pura charta coacti fuerimus tūc subscribere.

Et quum ex actis in præfata synodo legeretur, quod fuerit congregata ex præceptione Impetatorum residentibus sanctissimis Episcopis Dioscoro Alexandriæ, & Iuliano Episcopo agente vices & tenente locū sanctissimi Episcopi Rom. Ec. Leonis, cuius lectæ & susceptæ fuerint epistolæ ad dictam synodum directæ, insuper quod patres omnes illic conuenientes receperint libellum cōfessionis Eutychetis tanquam catholicum, conuictus est Dioscorus in multis: ipsa etiā synodus reprobata, & vt acephala damnata. Nā cum ista legerentur: Orientales, & qui cum ipsis erant reuerendiss. Episcopi clamauerunt: Eiectus est, nullus illic suscepit nomen Leonis Papæ, nec eius Epistolæ receptæ, nec permissæ sunt à Dioscoro legi, & quod nec cōsenserint patres cōfessionis Eutychetis, eò quod similis fuerit Apollinari, Valētiniano atq; Macedoniano, qui verbū illud à patribus de Christo in symbolo additū, scilicet. Qui conceptus est de Spiritu sancto ex Maria virgine, nullamquam susceperint. Deinde cum inter cætera alia multa ex Actis Ephesinæ secundæ synodi legerentur sic:

Consentimus & cōfitemur ex duabus naturisuisse dominum nostrum ante adunationē, post verò adunationem vnam naturam cōfitemur. Quæ verba in cōcilio Cōstantinop. pronūciaret Eutyches in sua cōfessione, recepta tamen à Dioscōro in secunda synodo Ephesina, & hic recitata. Quæ cū legerentur, Orientales & qui cum ipsis erant Episcopi, dixerunt: Ista nemo dixit. Anathema ei qui dixit ista. Homicida dixit: Egyptij dixerūt. Ista Pharaonis sunt. Anathema qui ista dixerūt. Hęc Dioscōri sunt, &c. Perlectis quæ in Ephesina secunda synodo acta sunt, Iudices & Senatus dixerūt.

Quoniā verò Flavianus religiosæ memoriæ & Eusebius Episcopus, ex gestorū & cognitionū scrutatione & ipsa voce quorundam, qui tunc synodo præfuerunt, cōstitentium se errasse, & frustra eos dānasse, quia nihil

Q circa

SYM. CHALCED. CON.

circa fidem monstrantur errasse, ostenduntur iniuste depositi, viderur nobis iustum esse eidem pœnæ Dioscorum Episcopum Alexandria, & luuenalem Episcopum Hierosolymorum, & Thalassium Episcopum Cæsareę Cappadocię, & Eulebiũ Episcopũ Ançyrę, & Eustachiũ Episcopũ Beryti, & Basiliũ Episcopũ Seleucię Isaurię, qui principatũ tunc synodi tenuerunt subiacere, & ab Episcopali dignitate fieri alienos. Quam sententiã vt iustam cæteri omnes Episcopi approbarunt: gratias deinde Imperatori, iudicibus, atq; senatui referentes. Et sic abioluta est actio prima.

ACTIO SECUNDA.

Conueniente sancto & vniuersali concilio secundum sacram actionem in Chalcedonenſi ciuitate congregato, id est, Paschafino & Lucentio reuerendisſimis Episcopis, & Bonifacio reuerendisſ. presbytero, agentibus vices sanctisſimi & Deo amantisſ. archiepisc. ſentoris Romę sancti Leonis, & Anatolio sanctisſ. archiepisc. Constantin. ciuitatis nouę Romę, & cætero sancto concilio, &c.

Præceptum est à Legatis & senatu, vt in præſentia Concilij legeretur Symbolũ 318. patrum in Nicæa congregatorũ. Et lecta est per Episcopũ Nicomedię expositio fidei Cõcilij Nicęni. De quo vide supra fol. 35.

Rursus præceperunt, vt recitaretur Symbolum 150. patrum, qui in Constantinopolitana synodo prima cõuenerant, quod cum epistolis etiã Leonis Papę ad Flauianũ Episcopũ de hæresi Eutycheſis Aëtius archidiaconus Ecclesię Constantinopolitanę recitauit.

Item etiam leguntur duę Epistolę Cyrilli ad Nestoriũ, quę habentur in prima actione huius synodi, quarum etiam mentionem fecimus in eadem actione.

Hęc acta sunt, vt per hęc examinaretur Dioscorus, discipulus Eutycheſis, si sequeretur fidem prædictorum patrum, aliam, vel quam docuerat Eutycheſis. Post lectionem verò Epistolę Leonis (quę est 10. in numero) Episcopi clamauerunt. Hęc patrum fides. Hęc Apostolorum fides. Omnes ita credimus. Anathema qui ita non credit. Petrus per Leonem locutus est. Apostoli ita docuerunt, &c.

Et cum legeretur prædicta Epistola, in qua ista verba continebantur, scilicet. **Et ad resoluendum conditionis**

tionis nostriq; debitum, natura inuiolabilis naturæ est vniuersi passibili, vt quod nostris remediis congruebat, mediator Dei & hominũ homo Christus Iesus, & mori posset ex vno, & mori nõ posset ex altero: dubitantibus Illyricanis & Palaſtinis Episcopis, quidã Episcoporum furexerunt, vt eos in his quæ fidei sunt, intruerent. Et hac de causa etiam & vt pertinentia ad fidem cõmodius tractarentur, inducias nonnulli petierunt, quas etiã iudices cõcesserunt, differentes audientiam vsq; ad quinq; tantum dies. Et sic absoluta est actio 2.

In actio[n]e videre licet quanta reuerentia prosequantur, & titulis efferant Romanum Episcopũ. Dominum enim nostrum v[er]cant, ipsumq; adorantem Apostolicam sedem fatentur, eius doctrinam vt ter Beatissimi Petri amplectuntur, nempe vt in primatu Ecclesie successor, in doctrina soliditate, in pasce[n]da fidei commisso grege esset, & Petri heres.

Author.

ACTIO TERTIA

Conueniente sacro & vniuersali concilio, &c.

Accusatur Dioscorus ab Eusebio Dorylei Episcopo sicut in actio[n]e prima, & supplicat sanctam synodum, vt sceleratum dogma Dioscori anathematizare dignaretur, ipsum etiam compellere, vt coram concilio compareret. Dioscorus enim contineret se domi, nolens coram synodo comparere.

Rursus accusatur abſens à Theodoro diacono Ecclesie Alexandrinæ, Primũ de homicidio. Secundõ de blasphemia in sanctam Trinitatem. Deinde quõd cum Origine consenseret, quõd incendiarius fuerit. Postremo quõd excommunicationem contra sanctissimum Apostolicæ sedis magnæ Romę Episcopũ Leonem fecerit, necnon etiam quõd reinerarius exiititit contra gestum in Metropoli Nicæna conciliũ. Et dato libello accusationis subscripsit, dicens.

Paratus sum adueniente Dioscoro in hoc sacrum Concilium meis adesse accusationibus.

Post productus est alius libellus accusationis per Ischyriõnem Diaconum, qui libellus sic incipit :

Sanctissimo & Beatissimo vniuersali Archiepiscopo, & Patriarchæ magnæ Romæ Leoni, & sanctæ & vniuersali Chalcedonenſi synodo, &c. Vbi de multis aliis criminibus prædictum accusat Dioscorum.

Quartõ productus & lectus est alius libellus accusationis

Q 2

fationis

SVM. CHALCED. CON.

fattonis aduersus eundem Dioscorum per Athanasium presbyterum de similibus sceleribus.

Quintò productus & lectus est alius libellus contra Dioscorum per Sophronium laicum : in quo præter alia accusauit illum de adulterio; & quòd iniquo desiderio captus, suam rapuerat vxorem . Insuper quod ipsum Sophronium viribus totis Dioscorus de rebus humanis, curauerat facere alienum .

Sextò vocatus est Dioscorus ad concilium per notarium concilij, vt responderet ad prædictas accusaciones. Ille tamen simulans ægretudinem, noluit venire.

Vocatus est secundò directis literis, à concilio ad illum & misis tribus Episcopis, qui commonesacerent illum vt veniret & satisfaceret de illis, quæ in concilio illi ingerebantur. Quo adhuc renuente, directæ sunt literæ à sacro concilio ad illum, quibus iam terriò vocatus est, vt in factum illud concilium dignaretur venire ad satisfaciendum simul, & reuerendissimo Eusebio Episcopo, & iis quæ illi tunc ingerebantur: similiter responsurus, & illis qui illic aduersus illum alios accusatorios dederant libellos: alias si postterram (dicunt patres) hæc regularem vocationem ex omni parte nullam habentem suspicionem ad veniendum distuleris, præsens sancta synodus ad illum veniet modum, quem contra pertinaces & contemptores synodalis vocationis seruare solet, &c.

Et cum adhuc in sua permaneret pertinacia, Paschasinus Episcopus cum ipso Lucentius Episcopus, & Bonifacius presbyter tenentes locum sanctissimi & beatissimi archiepiscopi Apostolicæ sedis senioris Romæ Leonis Papæ, pronuntiauerunt.

Manifesta facta sunt, quæ à Dioscoro quòdam Alexandriæ Episcopo cõmissa sunt aduersus sanctarum regularum ordinem, & ecclesiasticam disciplinam, tam ex iis quæ dudum examinata sunt in priore cõfessu, quam ex iis, quæ hodie acta sunt. Hic enim vt plura intermittamus, Eutyche similia sibi sapientem, & regulariter à proprio damnatum Episcopo, id est, sanctissimo Flauiano præsumens sibi prima:um, irregulariter in cõmunionem suscepit priusquam cõsideret in Epheso, cum Deo amantissimis Episcopis. Sed & illis quidam Apostolica sedes veniam præstitit de his, quæ ibi non voluntarie ab eis gesta sunt, qui

qui hæctenus permanerunt obedientes sanctissimo archiepiscopo Leoni, & omni sancto, & vniuersali concilio. Hic autem & hæctenus permansit glorians in eis, & pro quibus eum oportebat gerere, & se terræ proferre. Super hæc nec epistolâ beatissimi Leonis Papæ ad sanctæ memoriæ Flavianû scriptâ legi permisit, etsi cû iuramêto fieri lectiônẽ promiserit. Sed quoniã secûdis excessibus priorẽ iniquitatẽ valde tã ascendit, præsumpsit enim & excõmunicationem dictare aduersum sanctissimum Archiepiscopũ magnæ Romæ Leonem: insuper etiam & multi libelli, multis eius pleni iniquitatibus cõtra eum in sancto & magno concilio oblatis sunt, & semel & bis, & ter regulariter vocatus minimè voluit obedire, & hos quia à diuersis conciliis regulariter dånati sunt, contra diuinas leges suscepit: idè ipse contra se elicit sententiã, sæpius ecclesiasticos conculcans canones. Vnde sanctissimus Archiepiscopus magnæ Romæ Leo per nos, & per præsentẽ sanctam synodũ vna cum ter beatissimo, & omni laude digno B. Petro Apostolo, qui est petra & crepido Catholicæ Ecclesiæ, & ille qui est recta fidei fundamētum, nudauit eum tam Episcopatus dignitate, quàm etiam & ab omni sacerdotali alienauit ministerio.

Tunc Anatolius Archiepiscopus Cõstantinopolitanus dixit: Hęc eadẽ Apostolicæ sedis per omnia sapiens, concors sententiã efficior. Similiter & omnes dixerũt consentientes sententiã legatorum Apostolicæ sedis. Post hæc sacrũ conciliũ epistolã ad Valentinianum & Martiũ Imperatores misit, rationẽ reddẽs omnium quæ in his tribus actionibus gesta sunt, in depositionem Dioscori, huius causas in eadẽ epistola breuiter complectens, vt Dioscori malitiam, & in eum prolata iustia sententiã sinceritatem considerarent.

Miserunt patres & aliam epistolam ad sanctæ memoriæ Pulcheriam Augustam, quæ idem quod in præcedenti continet argumentum.

Deinde subiectum est edictum, siue leges Martiani Imperatoris ad Constantinopolitanos ciues, quo interdicitur & prohibentur disputationes Christianorum cum paganis & Iudæis. Quas leges beatissimus Papa Leo in suis confirmauit epistolis, & confirmantur Chalcedonenfis concilij ædita atq; statuta,

SVM. CHALCED. CON.

Extat in hac aetione etiam relatio sanctæ synodi Chalcedonenfis ad Leonē Papam & omnibus gestis generaliter in synodo. Quæ vniuerfa postulant confirmari auctoritate Apostolica, vt latè ponitur in epistola quæ incipit: Repletū est gaudio os nostrū, &c Et inter alia hæc subiunguntur. Hæc sunt quæ tecum, qui spiritu præsens eras, & placere tanquam fratribus deliberas, & qui penè per tuorum vicariorum sapientiā videbaris nobis, effecimus. Indicauimus verò, quia & alia quædam pro rerum ipsarum ordinaria quiete, & propter Ecclesiasticorum statutorum definitiuis firmitatem, scientes quia & vestra sanctitas addiscens, & probatura & confirmatura est eadem. Rogamus igitur, & tuis decretis nostrum honora iudiciū, &c.

Ad quam epistolam respondet Leo, & confirmat acta huius synodi, excepto decreto primatus Constantinopolitanæ Ecclesiæ supra Alexandrinam & Antiochenam: & est inter epistolas Leonis epistola 59. quæ incipit. Omnem quidem fraternitatem vestram, &c.

ACTIO QVARTA.

Congregato sancto & vniuersali concilio, &c.

Primo, iudicium & senatus iussu lecta sunt coram synodo, quæ in præcedentibus actionibus acta fuerant. Deinde iudices & senatus dixerunt: Singuli reuerendissimi Episcopi, qui hic cõuenerunt, doceat, si expositio 318. Patrū qui olim in Nicæa collecti sunt, & post hæc 150. qui Constantinopoli congregati sunt consonant epistolæ reuerendissimi Papæ Leonis. Anatolius Archiepiscopus Constantinopolitanus dixit: Non solum illis consonat Epistola sanctissimi Leonis Papæ, sed & iis quæ in Epheso sub Beatissimo Cyrillo gesta sunt ab vniuersali & sancto concilio. Hoc idem vicarij sedis Apostolicæ cum omnibus aliis Episcopis dixerunt.

Illyricani & Palæstini Episcopi, qui in secunda actione, cum legeretur epistola Leonis Papæ (vt diximus) dubitare cõeperant super verbis illis iam recitatis, consequenter dixerunt: Nos sanctorū patrum 318. qui in Nicæa conuenerant fidem semper seruauimus, & seruamus. Sequimur & 150. patrū nullo modo dissonantem. Consentimus etiam actis & constitutis in prima synodo Ephesina. Sed & lecta est nobis epistola beatissimi Archiepiscopi Romani Leonis in plurimis rectè habens,

bens, & prædictis consonans, & consentimus. Aliqua autè nobis ex ipsa apparuerunt verba, vt partitionem & separationem aliquam à diuinitate carnis domini & saluatoris nostri Iesu Christi, quam sibi adunauit de sancta virgine Maria, demonstrantia, de quibus paulò antè dubitabamus. Sed quò iam à sanctissimis vicariis locum tenentibus eiudem sanctissimi Leonis, edocti sumus, quia talia verba nullam partitionem in Domino & saluatore nostro Iesu Christo, sed vnum eundemq; Dominum Filium Dei iudicant, consentimus.

Deinde surrexerunt aliqui Episcopi Ægyptiæ regionis pro tota illa prouincia, & suam confessionem in scriptis dederunt, in qua secundum fidem à sanctis prædictis conciliis expositam fatebantur se credere: epistolæ autem Leonis Papæ volebant subscribere. Ob idq; magna est orta concertatio & tumultus in synodo, vt còpellerent illos Leonis Papæ epistolæ subscribere, aut regularem damnationem, vt excòmunica ti susciperent: indignè ferentes patres, vt decem homines præiudicium facerent synodo sexcentorū patrum, & Catholicæ fidei. Illi verò instanter clamabant misericordiam petentes, vt concederetur illis à sancto synodo à tali subscriptione, vt supersedere possent quoadusq; esset electus Archiepiscopus pro Ecclesia Alexandrina; cuius consentum (vt mos in Ægypto erat) Episcopi debebant expectare, vt tale quid possent deliberare. Sin autè, quod in concilio fieret Archiepiscopus Alexandrinus, & tunc subscriberent & consentirent. Tandem datis fideiussoribus quod non exirent de ciuitate, quoadusque acciperet Episcopum Alexandria, quando non vt repugnarent Catholicæ fidei, nec vt non obtemperarent synodo, subscribere in præsentia distulerint, eorum petitioni iacra annuit synodus.

Extat in fine huius actionis epistola Pseudo Archimandritarum hereticorum, quam protulerunt in concilio pro restitutione Dioscori. Quæ cum legeretur, omnes Episcopi clamauerunt: Anathema Dioscoro. Dioscorum Christus deposuit. Istos foras mitte. Petitiones istas synodum audire non licet. Qui damnatus ab omni synodo Episcopum nominare non licet, &c. Et sic absoluta est actio quarta.

Q 4

ACTIO

SVM. CHALCED. CON.
ACTIO QUINTA.

In ista actione committitur quibusdā Episcopis cum vicariis Apostolicæ sedis, & Anatolio Archiepiscopo Cōstantinopolitano, vt definitionē de fide inter se ordinarēt, cui omnes postea assentiri deberēt, in quo decreto quæ à 318. patribus in Nicæa, & quæ 150. in synodo Cōstantinopolitana prima statuta sunt, similiter & gesta synodo Ephesina prima cōgregata sub Cœlestino Papa, & Cyrillo Archiepiscopo Alexandriæ, reuocantur, & recipiuntur. Similiter & epistola Leonis Papæ ad Flavianū, pro expugnāda prauitatis Eutychis perfidia, missa, recipitur à sancta synodo, & nihil præterea.

ACTIO SEXTA.

Conueniente sancta & vniuersali synodo, &c.

Ad hanc actionem venit Imperator Martianus, qui Græcè & Latinè sanctā allocutus est synodum, cuius orationis eadem ferè sunt, quæ in prima actione (vt annotauimus) ad synodum verba fecit. Post verò allocutionem lecta est Imperatori definitio fidei, quæ in actione quinta fuerat prolata.

Et post lectionem definitionis extant subscriptiones Episcoporum, & multi pro absentibus Episcopis subscripserunt. Paschasinus Episcopus vice domini mei beatissimi atq; Apostolici viri vniuersalis Ecclesiæ Papæ vrbis Romæ Leonis, synodo præsidens statui, consensu & subscripsi. Similiter & alij duo vicarij beatissimi Leonis Papæ dixerunt & subscripserunt, cōsequenter & alij Episcopi subscripserunt.

• Post hæc idem piissimus Imperator ad sanctam synodū dixit: Pia & Catholica fide à sancta & vniuersali synodo secundum patrum expositionē declarata, iustum simul & expediens esse nostra tranquillitas approbavit, omnē de cætero contentionis occasionē de sancta fidei religione penitus amputari. Si quis igitur idiota, vel militaris, vel clericus publicè de fide turbā congregans sub obtentu disputationis tumultum felerit, sciat quia siquidem idiota sit, ab vrbe regia expelletur; militaris verò clericus gradus sui periculum sustinebunt, & pœnis aliis subiacebunt. Tunc omnes clamauerunt: Multos annos Imperatori. Multos annos Augustipio & Christiano. Augustæ orthodoxæ multi anni, &c. Dioscoro anathema, &c.

Impe•

Imperator ad sanctam synodum dixit : Quædam capitula sunt quæ ad honorem vestræ reuerentiæ vobis seruauimus, decorum esse iudicantes à vobis hæc regulariter potius formari per synodum quam nostra lege sanciri. Et iubente piissimo principe lecta sunt capitula quæ superfluum iudicauimus recenseri, vtpote quod primum caput sit c. 4. & 2. c. sit 3. can. & 3. sit can. 5. huius concilij & in alijs sæpè repetitus.

ACTIO SEPTIMA.

In ista Actione agitur de cõcordia duorum Episcoporum iam inter se composita super quibusdam parochiis quam postulant à sancto concilio, vt permaneat confirmari, quod & factum est: & nihil præterea.

ACTIO OCTAUA.

Residente sancto Concilio ante cancellos sanctissimi altaris, reuerendissimi Episcopi clamauerunt: Theodoretus modo anathematizet Nestorium. Theodoretus dixit: Ego preces meas obtuli piissimo Imperatori, & libellos obtuli reuerend. Episcopis agentibus locum Archiepiscopi Leonis : & si vobis placet, legantur coram vobis, vt sicut sapio cognoscatis. Episcopi clamauerunt: Nihil relegi volumus, modò anathematiza Nestorium. Theodoretus dixit : Ego ab orthodoxis nutritus sum: orthodoxè prædicaui & docui, & nõ solum Nestorium & Eutychem, sed & omnem hominem qui rectè non sæpit, auersor. Episcopi dixerunt: Clarè dic anathema Nestorio, & dogmatibus eius anathema.

Tandem compulsus est vt expresse & clarè Nestorium & Eutychem omnem hereticum, & omnem hominem dicentem vel opinantem duos filios, & eos qui non dicerent Dei genetricem virginem Mariam, anathematizaret. Quod cum dixisset, omnes Episcopi clamauerunt: Theodoretus dignus est sede Ecclesiæ. Orthodoxum Ecclesia pastorem recipiat, orthodoxum doctorem Ecclesia recipiat. Archiepiscopo Leoni multos annos post Deum Leo iudicauit. Et sic decretum est à sancta synodo, vt Theodoro Ecclesia sua restitueretur à qua fuerat & eiectus, & ab Episcopatu exclusus.

Theodoretus iste fuerat suspectus de Arriana heresi, qua de eausa apparet fuisse depositus. Et ob hoc (vt est videre supra in actione prima huius concilij) eam accusaretur Dioscorus ab Eusebio & Theodoro, ille cõqueretur quòd permissus fuerit à iudicibus

Iudex immediatus post Deum Episcopus Rom.

Autor.

SVM. CHALCED. CON.

licibus & senatu Theodoretus concilium intrare, qui nec Episcopus erat. Inimicus illum fuisse iam depositum, quia hæreticus. Hoc idem magis apparet ex sententia Theodosii iunioris lata in concilio Ephesino prophano, ubi exclusit illum ab Episcopatu & parimodo prohibuit scripta Theodoreti legi sicut Nestorii Ariani, & ob hanc causam patres in ista actione tanto clamore insurrexerunt in prædium Theodoretum, quoad usque fidem suam pulam & manifestam faceret, quod fecit, addens etiam quòd ille subscribebat Epistolæ Leonis Papæ, unde ut per omnia orthodoxus à synodo receptus est.

Actio nona & decima.

Conueniente sancta & vniuersali synodo, & cæt. Ibas reuerendus Episcopus, qui fuit Edessenæ ciuitatis Episcopus dixit: Inuitiã ab Eutyche & falsa figmenta perpeius absens à quadraginta mäsionibus & condemnatus, huc aduenti impertare clementiam, & c.

Deprecor igitur vos, ut cognoscatis quàm falsam accusationem pertuli & calumniam à quibusdam clericis. Iubete omnia quæ per absentiam meam in Epheso sub Dioscoro gesta sunt, euacuari: & iustitiam mihi iurari, qui sum in nullo culpabilis: & reddi mihi Episcopatum pariter & Ecclesiã, & c.

Iba accusatio.

Acculabatur Ibas quòd publicè coram clero & populo dixisset: Non in uideo Christo factò Deo. Etiam quòd Cyrillum uocasset hæreticum.

Examinatus tamen Ibas præsentibus & instantibus accusatoribus suis talem audiuit sententiam.

Sententia pro Iba Episcopo.

Paschasinus & Lucèrius Episcopi, & Bonifacius presbyter tenentes locum sedis Apostolicæ. Quia missis Apostoli semper in synodis prius loqui & confirmare soliti sunt, per Paschasinum dixerunt: Relictis chartis agnouimus ex sententia reuerendissimorum Episcoporum Ibam reuerendum innoxium approbari. Relecta enim eius epistola cognouimus eum orthodoxum: & ob hoc decernimus ei honorem Episcopatus restituendum, & Ecclesiã à qua iniuste & absens expulsum est, reparandam. De sanctissimo igitur Episcopo Nono, qui pro eo paulò antè factus est, existimationis erit venerabilis Episcopi Antiochenæ Ecclesiæ, quid oporteat de eo statui, & c. Omnes Episcopi clamauerunt. Omnes eadè dicimus Nestorium modo anathematizet: Eutychem & eius dogma modo anathematizet: Ibas reuerendus Episcopus dixit: Et iam in scripto anathematizauimus Nestorium

storium, eiusq; dogma, & nūc anathematizo eum decies millies. Anathema Nestorio & Eutychi. Et omnē eum qui non sapit sicut hæc sancta synodus, anathematizo. Gloriosissimi iudices dixerūt. Quę indicata sunt à sancta synodo de Iba Reueren. Episcopo, propriam fortitudinem retinebunt. Et sic absoluta est Actio 10.

Actio undecima & duodecima.

In istis duabus actionibus agitur causa inter Basilianum & Stephanum cōtendentes de Episcopatu Ecclesię Ephesinę, & definitum est ambos esse remouēdos, quia præter regulas Episcopi facti fuerāt: & alterū Episcopum ordinari, prædictos verò habere Episcopi dignitatem, & à sanctissima Ephesina Ecclesia nutriēdos.

In 13. & 14. actionibus tractatur de compositione quorundam Episcoporum, & præterea nihil.

ACTIO DECIMA SEXTA.

Conueniēte sancto & vniuersali cōcilio, residētib; omnibus ante altaris cācellos sanctę martyris Ephemię vicarij sedis Apostolicę ad iudices dixerunt. Hesternā die postquā potestas vestra surrexit, & humilitas nostra vestigia vestra secuta est, quędā gesta facta dicuntur, quę nos & præter canones Ecclesiasticos, & disciplinā æstimmamus effecta. Poscimus ergo vt vestra magnificentia relegendi hæc præcipiat, vt omnis fraternitas inspiciat vtrum iusta, an iniusta sint ea quę gesta sunt. Iudices dixerunt. Relegantur. Beronicianus vir deuotus, secretarius diuini consistoriij, legit sic.

Definitiones sanctorū patrum sequentes vbiq; & regulā, & quę nunc relecta sunt 150. Deo amantissimorū Episcoporum, qui cōgregati sunt sub pię memorię Imperatore maiore Theodosio in regia ciuitate Cōstantinopoli, cognoscētes & nos eadē definiuimus de priuilegijs eiusdē Cōstantin. Ecclesię nouę Romę. Etenim sedis senioris Romę propter imperium ciuitatis illius patres cōsequenter priuilegia reddiderūt. Eadē intētionē per motū centū quinquaginta Deo amantissimi Episcopi æqua sedi nouę Romę priuilegia tribuerūt, rationabiliter iudicantes imperio & senatu urbē ornatā æquis senioris Romę priuilegijs frui, & in Ecclesiasticis, sicut illa, maiestatem habere negotiis, & secundam post illā existere, & vt his qui de Ponto sunt, & de Asia, & de Thracia diocęsibus Metropolitanis solos: rursus autē & qui inter Barbaros sunt Episcopos præfatarum diocęsum

SVM. CHALCED. CON:

diocæsum ordinari à prædictæ Constantinopolitanæ sedis Ecclesia, quippe vt vnuiusq; Metropolita præfatarū diocæsum cū Episcopis suæ prouinciæ ordinet suæ regionis Episcopos, sicut diuinis canonibus est præceptū. Ordinari autē (sicut dictū est) Metropolitanas præfatarū diocæsum à Cōstantinop. Archiepiscopo, decretis cōsonis secundū morē factis, & ad eū relatis. Anatolius Episcopus Cōstantinopolis definiens subscripsi. Maximus Episcopus Antiochiæ definiens subscripsi, &c. Lucentius Episcopus Apostolicæ sedis vicarius dixit.

Primò, gloria vestra perpendat, qua circumuentione cum Episcopis sanctis gestum sit, vt non conscriptis canonibus quorum mentionem fecerūt, subscribere sunt coacti. Episcopi clamauerūt. Nemo coactus est. Lucentius Episcopus sedis Apostolicæ dixit: Accedit ad cumulum, quòd trecentorū decē & octo cōstitutionibus postpositis, centum quinquaginta quæ in synodicis canonibus non habentur, mentionem tantum fecisse noscuntur, quæ dicunt ante octoginta propè annos cōstituta fuisse. Si ergo his temporibus in hoc beneficio vsi sunt, quid nunc requirunt? Si nunquam vsi sunt, quare requirunt? Actius Archidiaconus Ecclesiæ Constantinop. dixit: Si de hoc capitulo aliquod mandatum acceperunt, proferant. Bonifacius presbyter sedis Apostolicæ vicarius dixit; Beatissimus & Apostoliceus vir Papa inter cætera hoc nobis mandauit, & ex chartula recitauit. Sanctorum quoq; patrum constitutionem prolatam, nulla patiamini temeritate violati, seruantes omnimodo personæ nostræ in vobis, quos vice nostra transmisisimus dignitatem. Ac si qui fortè ciuitatum suarum splendore confisi, aliquid sibi tentauerint usurpare: hoc qua dignum est constantia, retundatis. Iudices dixerūt: Vtraque pars canones proponāt. Paschasinus vicarius sedis Apostolicæ recitauit. canonem sextū concilij Nicæni, & secundum canonem Constantinopolitani concilij, & alios recitauerunt canones vicarij sedis Apostolicæ, vbi decernitur sedem Romanam esse in omnibus & per omnia primam, & post illam secundum habere gradum Constantinopol. Quæ quæstio valdè inter vicarios sedis Apostolicæ, cæterosq; Episcopos controuertitur. Tandem iudices dixerunt: Ex his quæ gesta sunt, vel ab vnoquoque deposita perpendimus,

pendimus, omnem quidem primatum & honorem præcipuum secundum canones antiquæ Romæ Deo amantiſſimo Archiepiſcopo conſeruari. Oportere autem Archiepiſcopum Conſtantinopol. eiſdem primatibus honoris & ipſum dignum eſſe, & poteſtatem habere ordinare Metropolitanas in Aſiana & Pontica & Thracia diœceſibus, hoc modo, vel electi à clericis cuiuſcunque Metropolitanæ Epifcopi referantur ab eligentibus Archiepiſcopo Conſtantinopol. vt penes eum ſit (ſi velit) hunc qui electus eſt confirmare, repudiare ve, &c. Epifcopi dixerunt: Hæc omnes dicimus. Hæc omnibus placent. Lucentius Epifcopus ſedis Apoſtolice vicarius dixit: Sedes Apoſtolica nobis præſentibus humiliari non debet. Et idem quæcunque in præiudicium canonum vel regularum hæſterna die geſta ſunt nobis abſentibus, ſublinitatē veſtram petimus, vt circumduci iubeatis: ſi aliàs, cōtradictio noſtra hiſ geſtis inhæreat, vt nouerimus quid Apoſtolico viro vniuerſalis Ecclēſiæ Papæ deferre debeamus: vt ipſe aut de ſuæ ſedis iniuria, aut de canonum euerſione poſſit ferre ſententiam. Epifcopus Sebaſtiæ dixit. Omnes in ſententia veſtrę magnificentię permanemus.

*Inualida que
abſque Apo-
ſtolice ſedis le-
gatiſ in conci-
lio geruntur.*

Concilium Veneticum prouinciale, ſub Leone Papa, in quo pauci Epifcopi conuenerunt, qui ſtatuerunt 16. Canones, in quibus agitur de regula Eccleſiaſtica, quæ ſacerdotibus (donante domino) credita eſt, & de diſtrictione, cuius cura non ſine eorum culpa vitiata torpeſcit. Et ea quæ in priorum patrum ſtatutis ab eis viſa ſunt omiſſa, & procedente tempore ex nimia licentia prolabente ſeculari libertate præſumpta, ſtatutis ſaluberrimis in hac ſynodo ſancita ſunt. Quæ omnia, quia
abunde

*Concilium
Veneticum.*

abunde in superioribus adscripta sunt, ex industria subicemus.

Finis Concilij Venetici.

Concilium Turonen. *Concilium Turonen. provinciale inter-*
fuerunt 8. Episcopi, continet 13. Can. quo-
rum summa est.

Primùm hortatur clericos ad castitatem, nam si lai-
co abstinentia imperatur, vt possit orationi vacas
exaudiri, quanto magis sacerdotibus qui omni mo-
mento parati esse debent sacrificium offerre pro popu-
lo cum omni munditia & puritate?

Secundò hortatur eos ad abstinentiam. Alij conti-
nent regularem institutionem clericorum.

In vltimo clericis prohibet vsus.

Decreta Hilarii Papæ.

an. d. 485.
Hilarius
pont. 46.

Hilarius, natione Sardu, ex patre Crispino, sedit
annos sex, menses tres, dies decem. Hic Põrificibus suc-
cessoris substituenti, & laicis inuestiendi, potestatem
abrogauit, & Epistolas de fide Catholica per vniuer-
sum Orientem sparsit, confirmans tres illas vniuersales
synodos, Nicenam, Ephesinam & Chalcedonensem, &
damnauit Eutychem & Nestorium, & eorum sequaces.
Approbauitq; damnationem & principatum sanctæ
Ecclesiæ Catholicæ & Apostolicæ.

Sub hoc celebratum est concilium Romanum 50.
serè Episcopis ibidem congregatis, & statuerunt ali-
quot canones.

Primò, vt canones Nicæni concilij, & Apostolicæ
sedis decreta custodiantur.

Secundò, vt bigami aut viduæ aut corruptæ mariti
ad gradus Ecclesiasticos non accedant.

Tertio, vt pœnitentes, aut infcñ literarum, siue de-
fectu membrorum, aut decisione aliquid minus ha-
bentes, ad superiorem ordinem non accedant.

Quartò, vt nullus Episcopus sibi eligat successorem,
ad petitionem Episcoporum Tarraconensium. Nam
Episcopus Barchionensis per mortem suam velut hære-

Romanus
Concilium
2. q. 1. Nulli
fas.
D. 34. Curan-
dum est.
D. 55. Pœniten-
tes vel infcñ.
8. q. 1. Pleri-
que.
Nullus Episco-
pus eligat sibi
successorem.

hæreditario voluit Irenæum successorem in Ecclesia detelinquere. Quibus Hilarius respondit ex sententia Episcoporum, qui in ipso concilio iunt congregati, per subiecta capitâ.

Primum, quod nullus ordinetur Episcopus sine consensu Metropolitanæ Episcopi.

Secundum, vt nullus Episcoporum relicta vna Ecclesia ad aliam transeat.

Scriptis duas Epistolas ad quosdam Episcopos, aliqua errata eorum emendate volens, nihil tamen continet notatione dignum.

Decretum Hilarii iuxta Gratianum.

Vbi pars est corporis, est & totum. Eadem ratio est in corpore Domini, quæ in Manna, quod in eius figura præcessit, de quo dicitur: Qui plus collegerat, non habuit amplius, neque qui minus parauerat, habuit minus. Non enim est quantitas visibilis in hoc estimanda mysterio, sed virtutis sacramenti spiritualis.

Decreta Simplicii Papæ.

Simplicius, natione Tiburtinus, ex patre Castino, sedit annos 15. mensem vnũ, dies 7. Hic vbi Romanam in quinque Ecclesias distribuit, quarum prima Petri, secunda Pauli, tertia Laurenti, quarta Ioannis Laterani, nunc in vrbe prima, quinta Mariæ Maioris. In Constantino episcopo dånato, Ecclesiarũ omnium primam Romanam esse declarauit. A laicis Ecclesiasticũ beneficiũ recognosci noluit. Hic scripsit aliquo: Epistolas ad quosdam Episcopos.

In quarum secunda ad Ioannem Rauennatem Episcopum, habetur illa regula iuris.

Priuegium meretur amittere, qui permessa sibi abutitur potestate.

In tertia ad Florentinum & Seuerum Episcopos scribit, quod de redditibus Ecclesiæ, vel oblatione fidelium, sola Episcopis ex his vna portio remittatur, duæ Ecclesiasticis fabricis & erogationi pauperum profuturæ, à presbytero sub periculo sui ordinis ministrantur.

Vltima clericis pro singulorum meritis diuidatur.

Finis decretorum Simplicii Papæ.

Decreta Felicitis tertii Papæ.

Felix Romanus, ex patre Felice presbytero, sedit annos octo, menses vndecim, dies 17. Fuit temporibus Odoacris Regis vsque ad tempora Theodoric regis.

Hic

*De con. d. 2.
Vbi pars est.
Exod. 16.*

*An. d. 471.
Simplicius
pont. 47.*

*2. q. 1. Priuegium.
12. q. 2. de redditibus. Item
Gra. Maximo Episc.*

an. d. 486. Felix. 3. pont. 48.

FELICIS PA.

Hic cum intellexisset Petrum Eutychnum ob heresim ante in exilium pulsum ab Achatio Constantino-politano Episcopo reuocatum, fraudē subesse veritus, auctoritate Se. Apo. ac concilio bene sentientium approbata. Petrum & Achatium dānat. Post annos verō tres cum Zeno Imperatore fidem faceret, hos homines pœnitere. Felix eō misit Episcopos duos Messenum & Vitalem, qui se cognita, damnatos absoluerūt. Hi itaq; Heracleam ciuitatem ingressi pecunia corrupti, nihil ex sententia Felicis egēre. Vnde Pontifex indignatus, habita de more synodo, hos vt prauaricatores & simoniacos à cōmunionē deiecit. Messeno tamen pœnitentię tempus adscriptum est, quia errorem suū confitebatur.

Hic cōgregauit Synodum multorum Episcoporum & presbyterorum, eō quod in Africa rebaptizarentur Episcopi & Presbyteri, & Diaconi. In quo primum statuitur, rebaptizatos Episcopos, Diaconos, Presbyteros, in pœnitentia manere vsq; ad diē obitus sui, & nō cōmuniare orationi fidelium, & catechumenorum & communio laica tantum in morte illis est reddenda.

Alij verō per tres annos sint inter audientes, & septē annis pœniteant, & duobus annis non sinantur oblationes offerre.

Scriptit Epistolam Achatio, in qua eum deposuit & damnauit propter Eutychnorum communionem.

Scriptit & aliam ad Zenonem Episcopum Italix.

De con. d. 4.

Eos quos.

In con. Nicæ-

no. c. 41. &

14. q. 7. Qui in

qualibet in

conciliis.

Concilium

Tarracon.

Concilium Tarraconense huius etiam tempore celebratum est prouinciale, decem Episcopis congregatis. Fuit Concilium anno sexto Theodorici regis. In quo.

Primò cauetur conuersatio inter fœminas & clericos & monachos, etiam si earum curem ratione parente legerant.

Secundò, vt quicumque in clero esse voluerit, emendi vilius, & vendendi carius, studio non vtatur.

Tertiò, vt quantū clericus prætiterit, tantū recipiat.

Quartò, quod nullus clericus vnquam iudicet criminalia: diebus verò dominicis nec etiam ciuilia, sed vt tantum Deo statuta solennia peragat,

Quintò,

14. q. 4. Canonum statutis.

14. q. 6. Si quis clericus.

25. q. 4. Nul-

lus Episco-

porum.

Quintò, vt qui in Metropolitana ciuitate Episcopus non fuerit ordinatus, post duos menses se Metropolitanò præsentet.

d. 65. Si quis

Sextò, vt Episcopus contemnens venire ad synodum Metropolitanam vocatus, excommunicetur.

d. 18. Si quis Episcoporum.

Septimò, vt Episcopi annuatim diocesim visitent, & basilicas destitutas restituant, & nõ nisi tertiam partem de parochiis accipiant.

10. q. 1. De creuimus.

Octauò, quòd clericus nullus accipiat munera pro iudiciis.

Nonò, quòd monachus missus alicubi ministerium clericatus agere non præsumat, nisi cum abbatis imperio, nec negotiator existat.

15. q. 2. Obsecundum.

Decimò, vt si Episcopus intestatus decesserit, inueteritium de rebus eius fiat, & nullus exinde aliquid auferat.

12. q. 3. Sicubi

Citat & Gratianus ex hoc Pontifice, quòd nullus confirmetur bis, aut ter, sicut nec baptizatur.

De con. d. 5. Dicitur.

Finit Concilium Tarraconense.

an. d. 494. Gelasius pont. 48.

Decreta Gelasii Papæ.

Gelasius natione Apher, ex patre Valerio, sedit annos quatuor, menses octo, dies 18 temporibus Theodorigi regis & Zenonis Augusti. Hic sanctitate, doctrinâ & pauperum dilectione clarus, Manicheos, libris eorum cõbustis, proscripsit, vtriusq; Testamenti libros ac doctorum scripta, ab ambiguis authentica separauit, Ordinum sacrorum administrationem a mense Decembri, quatuor temporum sabbatis attribuit, Episcopus 67. creauit. Canonem & Prefationes Missæ. Profas & Hymnos canticis miscuit. Imperatore excommunicato, eundem excommunicari posse probauit. Sub eo Honorius seuus Vandalorum Aphricæ rex, Arrianorum fauore infidelis gladio, flammâq; sæuendo fatigatus, Ecclesias & bona Arrianis tradidit.

In concilio 522.

Scripsit epistolam ad Episcopos per Lucaniam & Brutios & Sicilien. constitutos, in qua 30. decreta continentur, quæ omnia longum esset recensere, præsertim cum superioribus sparsim adscripta sint.

Scripsit & aliam epistolam ad Episcopos Siciliae, in qua ita habetur.

Præfulum nostrorum authoritas emanauit, vt facultes Ecclesie Episcopi ad regendum habeant potestatem, ita tamè vt viduarum & pupillarum atq; pauperum, necnon

16. q. 3. Præfulum

R & cleri.

SVMMA DEC.

& clericorum stipēdia distribuere debeant. Hoc etiam eis statuiamus dari, quod hactenus decretū est, reliquū sibi Episcopi vendicent, vt (sicut antea diximus) peregrinorum, atque captiuorum largitores esse possint.

In quodam Tomo quem Gelasius fecit de vinculo anathematis super acta Concilij Chalconensis, sunt aliqua annotatione cigna.

Primū, Chalcedonen. Synodum admittendam excepto decreto illo de priuilegio Ecclesiæ Constantinopolitanæ, cui repugnarunt vicarij Apostolicæ sedis in ea præsidentes.

Secundò, videtur fauere sententiæ, quam Hieronymus habet de obseruantia legalium, quam Petrus simulauit, inquit enim sic: Sanctus Petrus primus Apostolorū, sic existimans noui testamēti gratiā prædicandā, vt à legis veteris nō recederet institutis, quæ dā per simulationē legitur inter Iudæos Gentilesq; gessisse.

Explicatur locus Mat. 12. de peccato in Spiritum sanctum.

Tertio exponit illud Matthei de peccato in Spiritū sanctū, & illud Ioan 5, Est peccatū ad mortē, &c. de eo peccato quod vsq; ad mortē durat. Nam nullū, inquit, est peccatū pro quo aut nō oret Ecclesia remittēdum, aut quod data sibi diuinitus potestate desistētibus ab eodē non possit absoluere, vel pœnitentibus relaxare, cui dicitur. Quæcunq; ligaueris, &c. Loquens etiam de vinculo anathematis dicit quod ecclesiastica sententia reos tantum & præuaricatores obligat.

Acta in synodo non firma sine auctoritate Pape.

Habet etiam quod quæcūq; cuiuscunq; synodi acta, nisi per Rom. Pontif. confirmetur, nullum habeant robur. Totum, inquit, in sedis Apostolicæ positum est potestate. Ita quod firmavit in synodo sedes Apostolica, hoc robur obtinuit. Quod resutauit, habere nō potuit firmitatem, & sola rescindit quod præter ordinem congregatio synodica putauerat usurpandum.

Qualiter sint intelligende comminationes diuinæ.

Quintò dicit, quod cōminationes quæ sunt in sacris literis, sunt intelligendæ quādiu permāserit in statu rationis quo fiunt. Sic inquit, Tyrus & Gaza, Berytos & Ægyptus, pronūciatæ sunt peritura, quas postea per euangelium nouimus esse saluatas. Perierunt itaq; duplici modo aut permanentes in eo quod talem sententiam susceperunt, aut deficientes ab eo quo tales fuerant, & incipientibus esse quo non tales fuerant.

Explicatur locus. Esa. 6.

Sextò & super illud Esa. Claude oculos eorum, vt videntes

videntes non videant, &c. Sic etiam, inquit, de gente Iudæorum prophetarū est: Claude oculos, &c. ne vniquā cōuertantur, & sanē illos, &c. Hic etiā correctio & emendatio interdīcta inōstratur, & respiscēdo quoq; spes prorsus abscinditur, de quo tamē populo Apotollos & Ecclesiam primitiua nouimus procesisse, & tot milia hominum vna die baptisate fuisse saluata.

Dixit quod fuerunt hæc ante aduentum Christi, vt quidam figuraliter adhuc tamē in carnalibus actibus constituti pariter reges existerēt, & pariter sacerdotes. Quod sanctū Melchisedec fuisse sacra prodit historia. Quod in suis quoq; diabolus est imitatus, vt pote qui semper quæ diuino cultu conuenirent, sibi met tyrannico spiritu vindicare cōtendit, vt Lagani Imperatores idem & maximi Pontifices dicerentur. Sed cum ad verum ventum est regem eundem atq; Pontificem vtrā sibi, nec Imperator Pontificis nomen imposuit, nec Pontifex regale fastigium vendicauit. Quamuis enim membra ipsius, id est, veri regis atq; Pontificis, secundum participationem naturæ magnificè vtrūq; in sacra generositate sumpsisse dicantur, vt simul regale genus & sacerdotale subsistant, quoniam Christus memor fragilitatis humanæ, quod suorum saluti congrueret, dispensatione magnifica temperauit, sic actio nibus propriis dignitatibusq; distinctis officia potestatis vtriusq; discreuit, suos volens medicinali humilitate saluare, non humana superbia rursus intercipi, vt & Christiani Imperatores pro æterna vita Pontificibus indigerent, & Pontifices pro temporalium cursu rerum Imperialibus dispositionibus vterētur, quatenus spiritualis actio à carnalibus distaret incurisibus, & ideo militans Deo, minimè se negotiis secularibus implicaret: ac vicissim non ille rebus diuinis præsidere videretur, qui esset negotiis secularibus implicatus: vt & modestia vtriusque ordinis curaretur, ne extolleretur vtroque suffultus, & competens qualitatibus, actionū specialiter professio apraretur. Ex quibus, inquit, aperte colligitur à seculari potestate, nec ligari prorsus, nec absolui posse Pontificem.

Misit etiam epistolam eloquentem & elegantem ad Faustum magistrū, fungentē legationis officio Cōstantinopoli, in qua docet nullum absolui posse ab errore,

Fuerunt olim aliqui & reges & sacerdotes.

Gen. 14. & Heb. 7.

1. Pet. 2.

Post Christum diuersa sunt Pontifex & Imperator.

2. Tim. 2.

Epist. 2.

R 2 præterito,

SVMMA DEC.

24. q. 2. *Legatur.*

præterito, nisi resipiscat. Remitti culpa de præterito potest, correctione sine dubio subsequente, nã si deinceps sinitur mansura peruerfitas, non est benignitas remittentis, sed conientientis assensio.

24. q. 1. *Achatius.*

Docet enim solum Pontificem posse hæreticos damnare sine aliorum consensu, imò & quemlibet Episcopum hoc posse. Et quòd non opus est noua damnatione ei, qui in errorem iam aliàs condemnatum incidit, sicut iste Achatius.

9. q. 3. *Ipsi sunt.*

Apellationes etiam omnes ad Ecclesiam Rom. licere deferre, ab ipsa verò nunquam appellare sacri canones sanxerunt.

Epist. 4.

Aliam etiam misit epistolam, ad Anastasium Augustum, in qua fidei zelum & charitatem erga proximos argutè demòstrat, sic dicens: Duo sunt Imperator Auguste, quibus principaliter hic regitur mundus, auctoritas sacra Pontificũ, & regalis potestas. In quibus tanto grauius est pondus sacerdotum, quanto etiam pro ipsis regibus, vel legibus hominũ in diuino sunt examine rationem reddituri. Licet enim præsideas humano generi dignitate rerum, tamen præsulibus diuinarum deuotus colla submittis, atq; ab eis causas tuæ salutis expectas, inq; sumendis cœlestibus sacramentis, eisq; (vt competit) disponendis, subdi te debere cognoscis religionis ordine, potius quàm præesse.

d. 96. *Duo quippè.*

Epist. 5.

Extat alia eiusdem epistola ad Episcopos Dardanię, de eiusdem Petri & Acharij iusta damnatione per sedem Apostolicam facta.

Ex hac epistola citat Cratianus duo Decreta.

Primum, quòd repeti non possunt quæ 30. annis quietè possidentur.

Secundum, quòd non oportet ab eorum eleemosynis abstinere post mortem, quibus in vita communitate non destitimus.

Aliam etiam scripsit epistolam ad Euphemanum, in qua sanctissimè & doctissimè illum cohortatur ad vnitatem fidei catholicæ, & vt Petrum, & Acharium hæreticos habeat.

Scriptura sacra digesta.

Ordo veteris & noui Testamenti, quem sancta & catholica Romana suscipit & veneratur Ecclesia, digestus à Gelasio Papa, cum 70. Episcopis, in superioribus iam bis relatus est.

Concl.

Conciliū Epaunense, tēpore Gelasij primi Papæ, est prouinciale, tempore Sigismundi regis celebratū. Fuerunt verò 70. Episcopi in hoc Concilio, in quo ediderunt 40. decreta, quæ omnia ferè ad institutionem clericorum & Episcoporum & Ecclesiarum pertinent. Sed ea cū iam superius relata sint, maximè in Concilio Agathensi hoc loco recensere non duximus necessarium. Ex præcipuis tamen hæc summa est.

Vt Episcopi venatores nō sint, nec ancipites habeāt.

Vt clerici vagi ad communionem non assumantur.

Vt alterius Episcopi clericus in alia ciuitate non constituatur.

Vt vnius monasterij sit vnus Abbas.

De correctione Abbatis peccantis.

Quod clericus publicum iudicium nō interpellet.

Ne illicitis horis clericus ambulet.

De pœnitentia homicidarum.

De confirmatione canonum.

Finis Concilij Epaunensis.

Decreta Anastasij Papæ.

Anastasius secundus, natione Romanus, ex patre Fortunato, sedit annum vnum, menses 11. dies 24. Hic fuit temporibus Theodorici Regis, & Anastasij Imperatoris, cuius tempore multi clerici ab eius communionem se subtraxerunt, quod communicasset Photino Thessalonicensi diacono sine consilio Episcoporum & clericorum, qui communis erat Achatio, & quia oculè voluit reuocare Achatium, & non potuit. Qui nutu diuino subita morte percussus est.

Hunc recensent aliqui inter hæreticos propter communionem Achatij & Photini diaconi. Sed de hoc diximus in controuersia 4. supra.

Scriptit epistolam ad Anastasium Augustum, in qua hæc continentur.

*an. d. 498.
Anastasius
2. Pont. 50.*

*De quo. d. 19.
c. Anastasius
Hic à Nestorianis correptus
viscerum egestu pœnas
luit.*

R ; primū,

SVMMA DEC.

Primum, quod non sit temerè iudicandum de his qui ad dominum migraverunt.

Secundum, quod magnopere sit cõtentio vitanda.

Tertium, vt Imperator quoscunque poruerit ad veram fidem petraliat.

d. 19. Secundũ
Ecclesia.

Quartum, vt ipse monitis apostolicis pareat.

Quintum, quod mali ministrando sibi tantummodo noceant, non Ecclesiæ sacramenta commaculent, nec eos qui per hæreticos sunt, aut baptizati, aut ordinati, portio læsionis attingat.

Decretum eiusdem ex Gratiano.

22. q. 3. Qui
potest.

Qui potest obuiare & perturbare peruersos, & non facit, nihil est aliud quàm fauere impietati eorum: nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obuiare.

Decreta Symmachi Papæ.

an. d. 499.
Symmachus
pont. 51.

Symmachus, natione Sardus, ex parte Fortunato, se dit annos 15, menses septem, dies 28. Hic fuit temporibus Theodorici regis, & Anastasij Augusti. Fuit verò ordinatus sub contentione vna cum Laurentio. Symmachus in Basilica Constantiniana, & Laurentius in Basilica beatæ Mariæ: ex qua cæu a separatus est clerus, & diuisus est Senatus. Sed schismaticis superatis Symmachus pauperum & clericorum amator & sustentator fuit. Eugenium fidelem Carthaginensem Episcopum cum 220. Episcopis à Transamundo Vandalorum Rege in Sardiniam proscriptū piè fouit. Hic decreuit, vt viuente Pontifice, de futuri subrogatione præsumat nemo. Hic inuenit Manichæos in vrbe, quorum simulachra & codices cremans, ipsos in exilium telegavit. In numeras ferè Basilicas sanctorum construxit & reparauit, & infinito auro & argento eas donauit. Hic constituit, vt omni die dominico, & natalitiis martyrum, hymnus Gloria in excelsis diceretur. Multos captiuos redemit, fecit ordinationes quatuor in vrbe: Presbyteros 92, Diaconos 16, Episcopos 117. Sepelitur in Basilica beati Petri 14. Calend. Augusti, & cessauit Episcopatus dies septem.

Hic statuit bona Ecclesiæ non alienari, nisi magna & pia causa exigente.

Vt raptores viduarum vel virginum Ecclesiæ communionem priuentur,

Vt viduas

Decreta
Symmachi.

16. q. 1. Pos-
sessiones.

36. q. 2. Ra-
ptores.

Vt viduæ & virgines diu in religioso proposito per tempus cominoratae ultra non nubant.

Vt nuilus per ambitum ad Episcopatum accedat.

Secunda Synodus Romana sub Papa Symmacho.

Congregauit Romæ synodum in Basilica beati Petri, & inter cætera statuit, vt si quis, Papa superstitte, pro Romano Pontificatu cuiquã quolibet modo fauorem præstare conuincatur, loci sui honore priuetur.

Itẽ, quod si Papa morte præuẽtus nõ potuerit de sui successiois electioẽ ante decernere, is cõsecratur Episcopus, quẽ cunctus clerus, aut certè pars maior elegerit.

Item, quod qui ambientes, vel ambientium fautores, conturatoresq; prodiderit, non solum purgatus ab omni culpa videatur esse (etiam si fuerit particeps) verum etiam remuneratione dignissimus.

Aliam etiam synodum cõgregauit Romæ anno domini 504. In qua cauetur sub anathematis pena, ne bona Ecclesiastica alienentur.

Congregauit ibidem & aliam synodum, quẽ dicitur Palmaris, tempore Theodorici, cuius iussu fuit cõgregata, vt Symmachus à sibi obiectis criminibus se purgaret. Exerat liber Eruditus & elegans Ennodij Ecclesiæ Romanæ Diaconi pro defensione quartæ & quintæ synodi Symmachi Papæ & 230. Episcoporum. Ex quo desumptum est huiusmodi decretum.

Nõne directa sunt verba canonum, si quis clericorum ab Episcopo suo ante sententię tempus pro dubia suspitione discesserit, manifestam in eum manere censuram? Lex enim ecclesiastica Pontificem ab aliis accusatum priusquam sub luce oblecta constiterint, exigit non relinqui.

Item illud: Aliorum hominum causas Deus voluit per homines terminari, sed sedis istius præulem suo sine quæstione reseruaust arbitrio.

Alia etiam synodus est Romæ congregata sub hoc Symmacho, in qua approbatur suprascriptus liber Ennodij Diaconi, & ei datur eadem authoritas, quæ Decretis synodorum, & ita iussus est inter actiones synodicas adscribi.

Secundò.

Statutum est Decretum illud à multis antecessoribus synodaliter firmatum.

27. q. 1. Neque viduas.

1. q. 2. Nullus itaque.

Secunda synodus. d. 79. c.

Si quis Papa. d. 19. Si trans-

itus. Ibidem. Si quis Papa.

Romana Synodus 3.

Synodus 4. Roma.

8. q. 4. Nõne directa.

9. q. 3. Aliorum hominum.

Synodus Rom. 5.

2. qu. 7.
 Oues quæ.
 Verba sunt
 Eusebii papæ
 3. q. 1. Reinte-
 granda. Idem
 Euseb. omni-
 bus Episcopis.
 Synodus Ro-
 ma. 6. contra
 inuasores re-
 rum ecclesia-
 sticarum.
 16. q. 1. In ca-
 nonibus.
 16. q. 1.
 Ferro.
 11. q. 3. In
 iustum.

Oues, quæ suo pastori commissæ sunt, eum nec re-
 prehendere, nisi à fide exorbitauerit, nec vllatenus ac-
 cusare possunt, quia facta pastorum ois gladio feren-
 da nõ sunt, quanquã reprehendenda rectè videantur.

Ex hac etiam synodo habetur in Decretis quod nul-
 lus Episcopus aut clericus ante sententiam suis bonis
 spoliatur, & si spoliatus fuerit, restituatur in omnibus.

Fuit & alia synodus Romæ sub Symmacho tempo-
 re Theodorici regis, ad Ecclesiæ reformationem & gu-
 bernationem congregata. In qua strictè & sub pœna
 anathematis prohibetur ne vllus bona Ecclesiæ à fide-
 libus oblata occupet, & quasi propria possideat sine
 Episcopi licentia.

Quòd ferro abscondenda sunt vulnera quæ fomenta
 non sentiunt.

Quòd iniustum iudicium, & definitio iniusta, regio
 metu vel iussu, aut à iudicibus ordinata non valeat.

Extant eiusdem Epistolæ aliquot, quas recensere su-
 peruacaneum est.

Concilium
 Illerden.

Concilium Illerden. tempore Symma-
 chi 8. Episcoporum habitũ, anno 15. Theo-
 dorici Regis. In quo Concilio statuerunt
 canones sequentes.

Canon. 1.

1. 50. De bis.

AT clerici in obsidionis necessitate positi à sanguine
 humano (etiam hostili) se abstineant, admittantur
 tamen ad pristina officia post 2. annos pœnitentiæ.

Canon. 2.

Quòd his qui abortiuum faciunt, vel natos suos ex-
 tinguunt, post 7. annorũ curricula cõmunio tribuatur.

Canon. 3.

Quòd Monachi sine licetia Abbatis nõ ordinentur.

Can. 4. De incestis.

16. q. 1. Cum
 vilitate.
 35. q. 2. & 4.
 De his qui
 incesti.
 1. Cor. 5.

Vt hi qui se in cæstus pollutione cõmaculant, quousq;
 in ipso detestando & illicito carnis cõtubernio perseue-
 rant vsque ad Missam tantum Catechumenorũ in Ec-
 clesia admittantur, cum quibus etiã nec cibum sumere
 vllum Christianorum, sicut Apostolus iussit, oportet.

Ca. 5. De his qui altario seruiunt.

Hi qui

Hi qui altario Dei deseruiunt, si subito inflenda carnis fragilitate corruerint, & Deo respiciente dignè pœnituerint, ita vt mortificato corpore cordis contriti sacrificium Deo offerant, maneat in potestate Pontificis vel veraciter afflictos non diu suspendere vel desidiosos prolixiori tempore ab Ecclesiæ corpore segregare, ita tamen vt sic officiorum suorum loca recipiant, ne possint ad altiora officia vterius promoueri. Quòd si iterato velut canes ad vomitum reuersi fuerint, & veluti sues in voluabris luti iacuerint, non solum dignitate officij careant, sed etiam sanctam communionem, nisi in exitu, non percipiant.

Ca. 6. De eo qui viduæ vel religioso virgini stuprum intulerit.

Qui pœnitenti viduæ, vel virgini religiosæ vim stupri intulerit, si se ab eo sequestrare noluerint, pariter à communionem Christianorum & consortio segregentur. Si verò illa quæ vim pertulerit, ad sanctam religionem redierit, in illo solo sententia excommunicationis teneat, quoadusque publicè pœniteat.

Ca. 7. De his qui sacramento se obligant, &c.

Qui sacramento se obligauerit, vt litigans cum quo liber, ad pacè nullo modo redeat: pro periurio vno anno à communionem corporis & sanguinis domini segregatus, reatum suum elemosynis, fletibus, & quâvis poterit ieiuniis absoluat. Ad charitatè verò quæ operis multitudinem peccatorum, celeriter venire festinet.

22. q. 4. Qui sacramento.

1. Pet. 4.

Ca. 8. Si clericus seruum de Ecclesia traxerit.

Nullus clericorum seruum vel discipulum suum ad Ecclesiam confugientem extrahere audeat, vel flagellare præsumat. Quod si fecerit, donec dignè pœniteat, à loco, cui honorem non dederit, segregetur.

17. q. 4. Nullus clericorū.

Ca. 9. De his qui rebaptizati sunt.

De his qui in præuaricatione rebaptizati sine aliqua necessitate vel tormento delapsi sunt: placuit vt circa eos illa Nicænæ synodi statuta seruentur.

Ca. 11. Nicænæ synodi.

Ca. 10. De his qui iubente Episcopo ab Ecclesia exire contemnunt.

Qui iubente sacerdote pro qualicumque culpa ab Ecclesia exire cōtempserit, pro noxa contumeliæ, tardius recipiatur ad veniam.

11. q. 3. Qui iubente.

Ca. 11. De clericis qui in mutuam cædem prorumpunt.

Si qui clerici in mutuam sedem proruperint, prout

R § dignitas

S V M M A

dignitas officiorum in tali excessu contumeliam pertulerit, à Pontifice districtius vindicetur.

Ca. 12. De his qui contra Canones ordinati sunt.

Qui contra decreta Canonum indiscretè clericos vsque nunc ordinauerunt, eis Dominus, vel sancta & Ecclesiastica charitas ignoscat. Amòdò verò si in tali ausu proruperint, decretum Canonum quod circa eorum personas statutum est, obseruetur.

Ca. 13. De catholicis, qui filios suos in hereticorum baptisinate tradiderunt.

Catholicus, qui filios suos in hæresi baptizandos obtulerit, oblatio illius in Ecclesia nullatenus recipiatur.

Ca. 14. De sacerdote moriente.

Cùm sacerdos moritur, res Ecclesiæ non diripiantur, sed fideliter oblerentur.

Sergius Episcopus relegi & subscripsi. Gratus Episcopus directus à domino meo Stephano Episcopo his constitutionibus interfui & subscripsi. Ex hoc Concilio citat Gratianus 4. Canones.

Primum, quòd in diebus qua tragesima nuptias celebrare nõ licet.

Non oportet à lxx. vsque in octouam Pasche, & tribus hebdomadibus ante festiuitatem Sancti Ioannis Baptistæ, & ab aduentu domini vsque post Epiphaniã, nuptias celebrare: Quòd si factum fuerit, sepaliatur.

Secundum.

Non prohibetur à sacris ordinibus qui à medicorum incisione claudus efficitur.

Tertium.

Statuitur quomodo clericus infamatus debeat se purgare septem testibus & iuramento, vt fecit Leo papa coram Cæsare Carolo. Et si hoc facere nõ potuerit, suspendatur vsque ad dignam satisfactionem.

Quartum.

Statuitur quod sacerdos ad baptizandi officium & ad vestimèta altaris lauanda, debet habere propria vasa.

Concilium Valentinum prouinciale 6.

Episcoporum circa tempora etiam Symmachi celebratum est in Valentia Hispania, Theodorici regis anno 15.

Ca. 1.

*Subscriptio.
Ca. Gratiano
citari de hoc
concilio.*

*2. q. 4. Non
oportet.*

*2. q. 4. Pres-
byteri.*

*De con. d. 4.
Omnis Pres-
biter.
Concilium
Valentinum.*

Ca. 1. *Ut Euangelium post Apostolum legatur.*

INter cætera hoc esse censuimus obseruandum vt sacrosancta Euangelia ante munerū illationē in Mistra Catechumenorum, in ordine lectionū post Apostolum legantur, quatenus salutaria Christi præcepta, vel sermones sacerdotis, nõ solum fideles, sed etiã catechumeni ac pœnitentes, & omnes qui è diuerso sunt, audire licitum habeãt. Sic enim Pontificum prædicatione audita, nonnullos attractos ad fidē euidenter scimus.

Nota quò intelligebatur à plebe Eman: gelium.

Statuitur qualiter Episcopus defunctus per viciniorum Episcopum sit honorificè tumulandus, & eius exequiæ celebrandæ.

Finit Concilium Valentinum.

Decreta Hormisdæ Papæ.

Hormisdæ natione Campanus, ex patre Iusto, de ciuitate Frusinone, sedit annos 9. dies 17. temporibus Theodorici regis, & Anastasij Augusti. Hic Pont. regibus fuit charus, hæreticis exosus, & in Ecclesiam magnificus. Nuptias publicè agi decreuit, Manichæos palam combustis libris oppressit. Ab Anastasio imperatore contemptus inquitente. Imperatoris esse imperare, non imperata Pont. vel cuiusuis recipere. Sed à Iusto confitatus Ecclesiarum pacem obtinuit.

*an. d. 514.
Hormisdæ
pont. 52.
Tempore hæc
ius fuit Boë-
tius Sene-
rius.*

Scrisit Epistolam ad Episcopos Hispaniæ, exhortas eos ad obseruantiam veterum Canonum, & in primis docet eos qui ad clerum promouentur, debere aliis esse præstantiores, nam milites suos probatos sibi quærunt instituta fidelium, & prius debent exemplum religiosæ conuersationis de se potius aliis præstare, quàm sumere, & oportet emendatiorem esse populo, què necesse est orare pro populo, ideoq; nullus ex pœnitentibus debet ordinari, quis enim eum, quem paulò ante iacentem viderat, veneretur antistitem?

*Argumentum
epist. Hormis-
dæ papæ.*

*d. or. e. non
negamus.*

Admonet secundò, vt pro Episcopatu præmium nõ accipiatur, ne spiritualia vilescant, dū precio emuntur, & à domino corripiantur: sicut Simon Magus Spiritū sanctum mercari volens, nam quis nõ vile putat quod venditur? Sed ita debet fieri electio, vt in graui murmure populorum diuinum credatur esse iudicium.

Secundò.

Tertiò, vt bis in vnoquoq; anno prouincialia concilia celebrentur, vt circa res Ecclesiasticas recta disponant, & de rectè dispositis Deo gratias agant.

Tertiò.

Scrisit

S V M M A

*Epist. 2.
Hormisdæ.*

Scriptis & aliam Epistolam ad Episcopos Hispaniæ, in qua ponitur Ioannis Episcopi Constantinopolitani professio, propter clericos Orientales, qui eius communionem poposcerant, & docet quomodo sint recipiendi ad Ecclesiæ fidem, qui ante fuerant errores Nestorij, Eutychis, Achatij, & aliorum secuti.

*Epist. 3.
Hormisdæ.*

Aliam etiam misit Epistolam ad Epiphanium Constantinopolitanum Episcopum, de recõciliatione Romanæ & Constantinopolitanæ Ecclesiæ, Deo gratias agens, quod hoc beneficiũ suis temporibus exhibuerit.

Epist. 4.

Aliam scripsit Epistolam ad Salustium Hispalensem Episcopum, cui cõmisit vicem suam super prouinciam Beticam & Lusitaniam, admonens vt in omnibus statuta à patribus decreta obseruari faciat.

Epist. 5.

Aliam etiam misit ad Episcopos Beticæ, in qua eis gratulatur, quod pacem diu desideratam inter se composuerint.

*Epist. Iustini
Imperatoris.*

Habetur etiam epistola Iustini Imperatoris ad Hormisdam papam, rogans pro pace & vnitrate Ecclesiarum, maximè Hierosolymitanæ, sed nihil speciale continet annotatione dignum.

*Deprecatio
Hierosolymi-
tanorum cle-
ricorum.*

Extat etiam deprecatio Hierosolymitanorum clericorum & Abbatum ad eundem Iustinum: in qua ei supplicant, vt pacem & vnitatem Ecclesiarum pro virili conetur procurare, & offerunt ei libellum, in quo ostendunt qualiter de sancta Trinitate, & de Iesu Christi Domini nostri incarnatione sentiant, iuxta decreta à sanctis Põtificibus in Cõciliis Nicænæ & Chalcedonensi.

d. 50. Siille.

Ex hoc Pontifice citat Gratianus decretum quo statuitur, ne ille qui in monasterio reclusus est vt pœnitentiam agat, ordinetur presbyter,

*30. 98. 5.
Nullus.*

Item quod nullus fidelis cutuscunque cõditionis sit, occultè nuptias faciat, sed benedictione accepta à sacerdote, publicè nubat in domino.

*31. 9. 2. De
nepis tua.*

Ibi etiam statuitur ne aliquis ad matrimonium cõpellatur.

*Concilium
Aurelian.*

Concilium Aurelianense tempore Hormisdæ. In hoc Concilio primũ habetur epistola Clodouei Regis Francia ad synodum, in qua

in qua profitetur se pariturū præceptis Ecclesie & Papæ de non captiuandis clericis, monialibus, & seruis Ecclesiarū, nec eorum filiis, &c. & de captiuatis reddendis. Secundo loco habetur rescriptum synodi ad eundem Regem : in quo.

Primò continetur de homicidis, adulteris & furtibus, si ad Ecclesiam cōfugerint, vt ab Ecclesie atris, vel domo Episcopi eos abtrahere omnino non liceat.

17. q. 4. *Idem con-
stituiimus.*

Secundò, De raptoribus verò si ad Ecclesiam raptor cum rapta confugerit, & furinam ipsam violentiam pertulisse constiterit, statim liberetur de potestate raptoris, & raptor mortis vel pœnarum impunitate cōcessa, aut ad seruiendum subiectus sit, aut redimendi se liberam habeat facultatem.

37. q. 1. *De
raptoribus.*

Tertiò, De obligationibus vel agris quos dominus noster Rex Ecclesie cōtulerit, id esse iustū definimus, vt in reparationibus Ecclesiarum, alimoniis sacerdotum, & pauperum refectiōe, vel redemptionibus captiuorum quicquid Deus in fructibus dare dignatus fuerit, expendatur.

Quartò, Si seruus, nesciente Domino, sciente tamen Episcopo, ordinetur, teneatur Episcopus eius pretium in duplo reddere domino, & ipse permaneat in ordinibus. Si verò ignorante Episcopo id ipsum facere teneatur, qui illum ordinandum obtulerit.

dist. 54. *Si
seruus.*

Quintò, Si Diaconus aut presbyter crimen capitale commiserit, simul & ab officio & cōmunionem pellatur.

dist. 82. *Si
diaconus.*

Sextò, Episcopus pauperibus vel infirmis qui debilitate faciente non possunt suis manibus laborare, victū & vestitum, inquam possibilitas habuerit, largiatur.

dist. 82. *Episcopus.*

Septimò, Ne superstes frater thorum defuncti fratris ascendant, nec se quisquam amissæ vxoris sororis audeat sociare.

18. qu. 2. *Abbatibus.*

Octauò, Quòd Abbates Episcopis, Monachi Abbatibus sint subiecti.

27. q. 1. *Monachus.*

Nonò, Quòd Monachus in monasterio orarium vel zonas non habeat.

16. q. 3. *Si
Episcopus.*

De con. d. 1. *sacerdotibus.*

Decimò,

S V M M A

Decimò, Quòd præscriptio non habeat locum in rebus Ecclesiæ.

Vndecimò, Quòd ante Paschæ solennitatem, non quinquagesima, sed quadragesima teneatur.

De con. d. 3.
Regationes.

Duodecimò, Quòd Rogationes, id est, Letaniæ ante Ascensionem Domini celebrentur, ita vt præmissum triduanum ieiunium in Dominicæ Ascensionis solennitate solvatur, per quod triduum serui & ancillæ ab opere relaxantur.

De con. d. 3.
Episcopus.

Tertiodecimò, Quòd Episcopus si infirmitate non fuerit impeditus, Ecclesiæ, cui proximus fuerit, die Dominico deesse non debet.

Alia multa sancita sunt circa partitionem bonorum Ecclesiasticorum, & Basilicas cõstruendas, & honestatem monachorum & clericorum, &c. Subscripserunt in hoc Concilio 31. Episcopi.

Concilium.
Gerunden.

Concilium Gerundense est prouinciale, tempore Hormisdæ Papæ, celebratum est an. 7. Theodorici Regis, in quo.

De con. d. 2.
Institutio.

Primò statuitur, vt vnaquæque prouincia in officio Ecclesiæ vnum ordinem teneat.

Secundò, vt expleta solennitate Pentecostes, in sequenti septimana à quinta feria in sabbatum, per hoc triduum abstinentia celebretur.

De con. d. 4.
catechumeni.

Tertiò, vt Catechumeni baptizentur die vel vigilia Paschæ & Pentecostes, cæteris solennitatibus tantum infirmi.

Quartò, Vt paruuli, si infirmati contingat, eodem die quo nati sunt, baptizentur.

De con. d. 5.
Ad semper.

Quintò, Vt omnibus diebus post matutinas & vespers oratio Dominica à sacerdote proferatur.

Alia statuuntur circa honestatem & vitam tam clericorum, quàm ordinandorum.

Concilium
Cæsar Augustan.
1. Cor. 14.
1. Tim. 2.

Concilium Cæsar Augustan. à 12. Episcopis celebratum, in quo primum statuitur, vt mulieres fideles ad virorum alienorum cætum & lectionē non accedant, nec ad ipsas legentes,

legentes, alij studio vel discendi vel docendi conueniant, vt Apostolus iubet.

Item, ne quis ieiunet die Dominica causa timoris, aut persuasionis, nec quadragesimę diebus ab Ecclesiis fideles desint, nec habitent in latibulis cubiculorum aut monitium, qui in suspicionibus perseuerant.

*De. cou. 3.
Ne quis.*

Item Eucharistię gratiam, si quis probatur acceptam nõ consumpsisse in Ecclesia, anathema sit in perpetuũ.

Item vigesimo & primo Dei, id est, die Calēdas Ianuarij vsq; in diē Epiphanię, quę est 8. Idus Ianuarij, cõtinuis diebus nulli liceat de Ecclesia se absentare, nec latere in domibus nec secedere ad villã nec mõtes petere, nec nudis pedib; incedere, sed ad Ecclesiã cõcurrere, quod qui non obseruauerit, anathema sit in perpetuũ.

Itē ne quis doctoris nom.ẽ sibi imponat, præter has personas quibus est cõcessum, secundũ quod scriptũ est.

Heb. 5.

Item, quod Virgines non uelentur, quę se Deo uouerunt, nisi 40. annorum probata ætate, quam sacerdos comprobauerit.

Decreta Ioannis 1. Pape.

Ioannes, natione Tuscus, ex patre Constantio, sedit annos duos, menses nouẽ, dies 17. tēporibus Theodoricũ Regis, & Iustini Augusti Christiani. Hic a Iustino Cõstantinop. honoratus. Theodoricũ regis paulõ post in Vulcani ollã deiecti, iussu, carceris pœdore, fameq; cõsumptus, Rauēnæ martyrum numero est adscriptus.

*a. d. 521. Ioan.
1. pont. 53.*

Scrisit Epistolam ad quendam Zachariam Archiepiscopum, ex qua illud decretum quõd suprà retulimus, desumptum est, Oues quę suo pastori, &c.

*Tēpore huius
floruit B. Be-
nedictus.*

Item illud ubi dicitur quõd nullus Episcopus uocetur ad Concilium, nec accusetur donec omnia quę ab illo fuerint ablata, restituantur.

Aliam misit ad Episcopos Italię, de Theodorico rege, hortans eos vt pestem Arrianam conentur pro uili extirpare, & eorũ ecclesias Catholicas consecrent, non timentes minas Theodoricũ.

Decreta Felicis Pape.

a. d. 525.

Felix, natione Sammius, ex patre Constantio, sedit annos 4. menses 2. dies 13. fuit temporibus Theodoricũ regis, & Iustiniani Augusti, Hic Diuis medicis Cosmo

*Felix. 4.
põ. 54. Hic cõ-
stanti. Patriar-
cham dānamũ*

S V M M A D E C.

Cosmo & Damiano templum Romę dedicauit. Huıus temporibus consumpta est incendio Basilica sancti Maityris Saturnini, quam a solo deuotı extruendam curauit, & vixit vsque ad tempora Athalarici.

In quibus locis missa sit celebranda. Deut. 12.

Scriptit Epistolam ad Episcopos omnes per diuersa loca constitutos, in qua primũ habetur Missam non debere celebrari nisi in sacratis Domino locis, nisi magna compulerit necessitas. Quoniam scriptum est. Vidı ne offeras holocausta tua in omni loco quem videris, sed in loco quem elegerit Dominus Deus tuus.

De con. d. 1. sicut non alii.

Sicut enim nõ alii quã sacrati Domino sacerdotes debent missas cãtare, nec sacrificia super altare offerre, sic non in aliis quã in Domino coniecratis locis, id est, in tabernaculis, diuinis precibus a Põrificibus delibatis, missas cantare, aut sacrificia offerre licet. Non ergo licet in domibus oblationes celebrari ab Episcopis, & presbyteris. Idem habetur in concilio Laodicen.

Decreta Bonifacii Papae.

an. d. 525. Bonifa. 2. Pont. 55. Hic eleros a laicis in Ecclesia segregauit.

Bonifacius, natione Romanus, ex patre Sigibuldo, sedit annos 2. dies 26. temporibus Athalarici Regis hæretici, & Iustiniani Augusti. Hic cum Dioscoro ordinatur, iub contentione. Dioscorus ordinatur in Basilica Constãtiniana. Bonifacius verò in Basilica Iulij: & fuit dissentio in Clero & Senatu dies 20. Quo tempore defunctus est Dioscorus, & quieuit seditio. Hic Bonifacius instituit ne quispiam sibi in Episcopatu successorẽ deligeret, quod postea multi Pontifices cõfirmarunt.

d. 89. ad hoc dispensa.

Extat Epistola eiusdem ad Eulalium Alexandrinum Episcopum, de recõciliatione Carthaginensis Ecclesie, ostendens per diuinam sapientiam optimẽ constitutũ, vt maiora maioribus subdantur, & omnes Episcopi Episcopo Romano. Et hinc desumptũ est decretũ illud.

Ad hoc dispensationis prouisio gradus diuersos & ordines constituit esse distinctos, vt dum reuerentiam minores potioribus exhiberent, & potiores minoribus dilectionem impenderent, vera concordia fieret, & ex diuersitate contentio, & rectẽ officium gereretur administratio singulorum: neque enim vnıuersitas alia poterat ratione subsistere, nisi huiusmodi magnus causam differentię ordo seruaret.

Extat etiam Epistola precũ Eulalij Episcopi Carthagin. & Iustiniani prædicti principis pro recõciliatione suã

suæ Ecclesiæ, in quo se submitit Romano Pontifici, asserens esse veram salutem in Ecclesia Romana, & veram fidem, & non extra illam, & anathematizat omnes hæreticos, qui oppositum tenent & statutis Romanæ Pontificis contradicunt.

Decreta Ioannis 2. Papæ.

Ioannes, qui & Mercurius, natione Romanus, ex patre Profecto de Cælio in ðre, sedit annos 2. menses 4. dies 9. Fuit temporibus Athalarici & Iustiniani, cuius tempore idem Imperator Iustinianus misit fidẽ suam in scripto, sub chirographo proprio, ad sedẽ Apostolicam per Episcopos Apatium & Demetrium, cum ingentibus donis auri, argenti & gemmarum.

Scriptit vnã epistolã ad Valerium Episcopum in qua ostendit, quod filius est patri æqualis, cõgestis multis & probatissimis sacrarum literarum testimoniis.

Concilium Toletan. 2. anno .5. Almarici Regis.

In hoc Concilio primũ statutũ est, vt clerici, quos parentes ab infantia clericatus officio mãcipauerunt, si post velint ad nuptias accedere, permittãtur. Et idem de monachis : & cum peruenerint ad annũ 18. eorum voluntas requiratur, & non antea, nec subdiaconatus officium ante 20. & diaconatus ante 25. accipiant.

Similiter placuit vt nullus clericorũ a gradu subdiaconatus (vt supra) in consortio familiaritatis habeat mulierẽ, vel ingenuã, vel libertã, vel ancillã, &c.

Item, quod qui in terris Ecclesiæ agellos siue vineolas, seu alia ædificia fecerit, illa testamento legare non possit, sed Ecclesiæ relinquat.

Habetur etiã hic edictum piissimĩ Imperatoris Iustiniani, fidei cõfessionem continens, & refutationem hæresum, quæ aduersantur Catholicæ Dei Ecclesiæ, Ioanni Papæ 2. transmissum, vt patet in vita eiusdẽ in libro Pontificali, in quo optimẽ & satis prolixẽ ostendit in sancta Trinitate tres personas, vel proprietates, & vnã essentiam & naturã, in Christo verò duas naturas, vnã personã, duas natiuitates. Beatã verò virginem propriẽ dici genitricẽ Dei. Et vltimo ostendit hæreticos & post mortem posse anathematizari. Hoc probat multis rationibus, & sanctorum testimoniis.

S

In fine

a. d. 517. Ioannis. 2. p. 56.

In l. inter clãras de sum. Tri. et si casb. Concilium Toletanum. 1. decretum.

Secundum.

Tertium.

SVMMA DEC.

In fine primi Tomi habetur Epistola Pōtiani Episcopi ad eundem Iustinianum Imperatorem, illius fidem & religionem collaudans : supplicans tamen, ne Theodorum hæreticum post mortem iubeat anathematizari: nam licet eius dicta possimus respicere, non tamen authorem damnare, nam si viueret, posset errorem admonitus corrigere.

Decreta Agapeti Papæ.

an do. 533.
Agapetus
pont. 57.
Hic dominicas
processiones
instituit.

Agapetus, natione Romanus, ex patre Gordiano presbytero, sedit menses vndecim, dies 18. Hic a Theodoro Rege Gothorum Cōstantinopolim Legatus missus, Iustinianum Imperatorem ab Arrianis in Cōstantinopol. Synodo, vbi mortuus est, auertit; de cuius vita ac morum sanctimonia Gratianus dicit : Agapetus Papa, vas Catholicum. Euangelij Tuba, præco iustitiæ, sacra Altaris, sedisq; velamina, sacrilegis Anthemij infecta fabulis, suis Catholicis precibus deleuit. Cuius corpus Romam translatum est.

De con. d. 1.
Agapetus
In 2. Tomo
cōcil. fol. 1.
ad. d. 534.
Siluerius
pont. 58.
Tēpore huius
Neapolis ca-
pta est & Be-
lisarius Rome
ponitur.
535. a. d. Vigi-
lius pont. 59.

Exstat elegans & Catholica epistola eiusdē ad Anthemium Episcopū, de duabus naturis in vno Christo.

Decreta Siluerii Papæ.

Siluerius, natione Campanus, ex patre Hormisda, Episcopo Romano, ex matrimonio tamen natus, sedit annum vnum, menses. 5. dies. 11. Qui, quoniam noluit reuocare Anthemium hæreticum in locum suum, quē deposuerat Agapetus Papa propter hæresim, præcepto Augustæ, missus est in exilium ad Pontianas, vbi accusante Vigilio, martyrium pertulit. De obitu autem eius vide in exemplaribus.

*Decreta Vigilii Pa-
pæ.*

Vigilius, natione Romanus, ex patre Ioanne confusile, sedit annos 17. menses 6. dies 26. Hic Constantinopolim Theodoræ Imperatricis iussu tractus, in quinta principe synodo contra Theodorū Constan. Patriarcham, Eutychi, Arriocq; dissentiens, flagris expirauit, & sanctis adnumeratus est. Obitus eius diffusus scribitur in exemplaribus.

Exstat epistola eiusdem ad Eutherum, in qua eum instruit quid iuxta Catholicam disciplinam teneat Apostolicæ sedis autoritas. Diuisa est in septem cap.

In primo agit de Priscillianistis, qui ab esu carnium se subtrahunt, dicens;

Hæc

Hæc igitur sequentia Patrū Venerabiliū constituta, specialiter eos celsuerunt esse dānandos, qui cum carnibus abstinerēt, & quoq; credebāt esse vītāda, quæ carnis fuisse videbantur admīssa. Nā & ipse Dominus noster Iesus Christus ita præmonuit, dicens: Nō quod intratin os coinquinat homine, sed quæ procedūt de ore, hæc sunt quæ coinquināt hominē. Quapropter nec abstinentiā Deo placitā reprobamus, nec eos qui execratur domini creaturam recipimus in nostra societate.

Mat. 16.

In secundo agit de trina renascentium mersione, dicens: De baptismo quoq; solēniter adimplendo, similit̄er quid Apostolica, vel sanxerit, vel obseruet, auctoritas, in subiectis tua charitas euident̄er agnoicet. Illud autem nouelli esse iudicamus erroris, quod cū in fine Psalmorum ab omnibus Catholicis ex more dicatur: Gloria patri & filio & spiritui sancto, aliqui (sicut indicas) subducta vna syllaba coniunctiua perfectū conantur minuere vocabulum, Trinitatis, dicendo: Gloria patri & filio & spiritui sancto. Quāuis ergo ipsa nos ratio euident̄er edoceat, quia subducta vna syllaba, personam filij & spiritus sancti vnā quodāmodo esse designent, tamen ad errorem talium cōuincendum sufficit, quod Dominus Iesus Christus designans in inuocatione Trinitatis credentiū debere baptisma celebrari, dixit: Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Ergo cū non dixerit, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, sed æqualibus distinctionibus Patrem & Filium & Spiritum sanctum iusserit nominari, constat illos omnino à doctrina dominica deuiare, qui aliquid huic voluerint confessioni derogare. Qui si in errore permanserint, socij nobis esse non possunt.

*Cōtra eos qui
Filium et Spi-
ritū sanctum
dicunt vnā
esse personam
Mat. vlt.*

In tercio agit de his, qui ab Arrianis iterum baptizantur, sic dicit: De his etiam, qui baptismatis gratia salutaris accepta, apud Arrianos iterū baptizati profundę voraginis sunt morte demersi, quid per singulos ordines, vel ætates antecessorū nostrorū decreta celsuerint, quæ multiplici sunt digesta ratione, è nostro scripto releuata capitula his subiecta direximus. In quibus tamē illud speciali charitate etiā cōuenit obseruari, vt quia pro peccatis plurimis in gētibus iniquitas ipsa surrexit, in cōstimatione fraternitatis euz, aliorumq;

*De rebaptiza-
tis ab Arria-
nis.*

SVMMA EPIST.

Pontificum per suas diœceses relinquatur, vt si qualitas & pœnitentis deuotio fuerit approbata, indulgentiæ quoque remedio sit vicina. Quorum tamen reconciliatio nō per illam impositionem manus quæ per inuocationem sancti Spiritus fit, operatur, sed per illâ qua pœnitentiæ fructu acquiritur, & sanctæ communionis restitutio perficitur.

De con. d. 1. de fabrica. Verba sunt Iuliani Papæ.

In quarto agit de Ecclesiarum restauratione in fabricis, quid sit obseruandū dicēs: De fabrica verò cuiuslibet Ecclesiæ, si diruta fuerit instauranda, & si in eo loco cōsecratio solennis debeat iterari, in quo sanctuaria non fuerint, nihil iudicamus officere, si per eâ minimè iactetur aqua exorcizata, quia in cōsecratione cuiuslibet Ecclesiæ, in qua Spiritus sancti ara non ponitur, celebritatem scimus tantum esse Missarum. Et ideo si qua sanctorum, Basilica à fundamentis fuerit innouata, sine aliqua dubitatione, cum in ea fuerit Missarum celebrata solennitas, totius consecratio sanctificationis implebitur. Si verò sanctuaria, quæ habebant, ablata sunt, rursus eorum repositione, & Missarum solennitate reuerentiam sanctificationis accipiet.

In quinto agit de Paschæ festiuitate, & precum ordine, ac Missarum solenniis.

In sexto agit, quòd in nomine Trinitatis debeat baptizari, sic dicēs: Si quis Episcopus, aut presbyter iuxta præceptum Domini non baptizauerit in nomine Patris, & Filij & Spiritus sancti, sed in vna persona Trinitatis, aut in duabus, aut in tribus partibus, aut in tribus filiis, aut tribus paracletis, proiciatur de Ecclesia Dei.

In septimo agit de primatu Ecclesiæ Romanæ, sic dicēs: Nulli vel tenuiter sentienti, vel pleniter sapienti dubium est, quòd Ecclesia Romana fundamentum & forma sit Ecclesiarum, à qua omnes Ecclesias principiū sumpsisse nemo rectè credentium ignorat: quoniam licet omnium Apostolorum par esset electio, beato tamen Petro cōcessum est, vt cæteris præmineret, vnde & Cephas vocatur, quia caput est, & primus omnium Apostolorum. Et quòd in capite præsesit, in mēbris sequi necesse est. Quam ob rem sancta Romana Ecclesia eius merito, Domini voce consecrata, & sanctorum patrum auctoritate roborata, primatum tenet omnium Ecclesiarum, ad quam tam summa Episcoporum negotia, & iudi-

*IOAN. I.
Rom. eccle. mater sacerdotalis dignitatis, & Ecclesiæ magistra rationis.*

& iudicia atque querelæ, quàm & maiores Ecclesiarum quæstiones, quasi ad caput semper referenda sunt. Nam & qui se sibi aut aliis esse præpositum, non molestè ferat aliquem esse sibi prælatum. Ipsa namque Ecclesia quæ primà est, ita reliquis Ecclesiis vices suas credidit largiendas, ut in partem sint vocatæ sollicitudinis, non in plenitudine potestatis: Vnde omnium appellantium Apostolicam sedem Episcoporum iudicia & cunctarum in eorum negotia causarum eidem sanctæ sedì reservata esse liquet, præsertim cùm in his omnibus eius semper sit expectandum consultum, cuius tramiti, si quis obviare tentauerit, sacerdotum causas se non sine honoris sui periculo apud eandem sanctam sedem nouerit redditurum.

Constantinopolitana synodus quinta, circa tempora predictorum pontificum Agapeti, Siluerij, & Vigily celebrata est, præside[n]te Me[n]na Patriarcha, sedentibus verò multis alijs Episcopis Orientalis Ecclesiæ, & paucis quibusdam qui ex Italia venerant. Congregata est synodus contra Petrũ, Anthimum, Severũ & Zoaram hæreticos. Petrus Archiepiscopus Antiochenus tenuit in Trisagio addendam esse crucem, id est, trinitatem esse crucifixam, ut diceretur: Sanctus, Sanctus, Sanctus, qui crucifixus est pro nobis, ubi necesse erat aut cõfundi personas Trinitatis, aut negare duas naturas in Christo. Contra hunc scripserũt plures Episcopi Orientales: quæ omnia in secundo Tomo conscripta sunt, quapropter hic ea præ-

S 3 cidimus

SVMMA EPIST.

cidimus lectorem illic destinātes. Epistolam tamen Felicis papæ cōtra ipsum Petrū scriptam hic subiecimur, quia lectione digna est, & à memoria hominum nunquā excidenda.

Epistola Felicis Papæ Romæ, ad Petrum Episcopum Antiochiæ monitoria, quoniam non oportet addere in trisagio, crucifixus propter nos.

Hier. 9.

Tbr. 1.

Pulchra comparatio.

Quis dabit capiti meo aquā, & oculis meis fontem lachrymarum? qualem autem & dignum fletum adducam animæ meæ, condolens domini & Saluatoris nostri Iesu Christi sanctę Catholicę & Apostolicę Ecclesię? Ipsa enim plorās plorauit super filios, & filias, & non est qui consoletur eam ex omnibus qui diligunt eam. Vniuersi tyanni & hæresiarchæ persequentes ipsam, apprehenderunt eā per te, frater honoratissime, & affligentes ipsam facti sunt in caput eius. Omnis decor ipsius quantum in te est, factus est ad nihilum. Vidētes inimici eius, gauisi sunt super perditione filiorū eius. Quos enim fouerat, quos enutrierat, quos ad mensurā ætatis perduxerat, lacteque pauerat. Propheciis & Apostolicis doctrinis, hos tu vno temporis momento veneno necasti. Quemadmodum eum qui piscationem sectantur, hamum elca contingunt, & ex improviso capiunt pisces, sic, & tu angelicę laudationi additionem induxisti, & trisagię deprecationi, quasi pietatis obrentu, diuinam impietatem excogitasti. Ex pluribus enim Orientalibus prouinciis literas suscepimus, significātes nobis, quomodo veneratio tua dudū sopitū Valentiniāni dogmā resumpsit, & irritatur à vobis Saluatoris incarnatio, quodq; in Manichæorū dogma, & Arrii & Appollinaris, Pauliq; Samosatēni incidisti. Dicere enim vnigenitū filiū, & Dominū nostrū Christū Iesum perfectū nō esse in Deitate, atque in humanitate perfectū, nec ipsū subisse passionem crucis, sed vnā verbi Dei naturā, incarnatam, corpusq; Domini sine anima & mēte Apollinaris hæresim roborat. Ille enim ignorauit quod ab ipsis mundi nascentis exordij primū anima primi parentis nostri mortua est, vel in mortem præcipitata est, atque ita demum corpus. Dictum quippe

quippe illi est à Deo : In quacunq; die comederis de ligno sciētiz boni & mali, morte morieris. Itaq; iuxta latam in illum à Deo sententiam, qua die comedit ex ligno, in ipsa secundum animam mortuus est. Nam ipse corporis mors post nongentos & triginta annos contigit. Itaque Deus donum non dimidiatum fecit, sed totum simul Adam ex vtero virginis sumpsit, vt etiam perditum totum saluum faceret. Idcirco & Dominus ipse dicebat: Ego animam meā pro ouibus pono, Valentini item & Marcionis, Manichæorumq; ac gentiliū innouare vis dogmata. Si enim Deus est, qui diuisibiliter atq; substantialiter est mortuus, similiter & sanctus Spiritus Deus & ipse diuisibiliter ac substantialiter inuenietur, sicq; iuxta tuam & illorum rationem tres Diē erūt, ac per hoc plurium Deorum inualescet error, quantumque in te est, euacuabitur illud : Audi Israël, Dominus Deus tuus, Deus vnus est. Item quod ait Hieremias. Hic Deus noster, nō reputabitur alius ad eum. Similiter & Dominus: Vt cognoscant te solum verum Deum. Cumq; scriptura diuina vnū Deum sanctam & indiuiduam Trinitatem prædicet, tu, & hi qui ante te fuerunt hēresiarchæ, tres Deos dogmatizare ausi estis, alium quidem dicentes Deum Patrem præter Filium, & alium Deum Filium præter Patrem. Rursusq; alium Deum Spiritum sanctum præter Patrem, præter Filiū, & alium Deum Filium præter Patrem. Rursusq; alium Deum Spiritum sanctum præter Patrem & Filium. Atque alium quidem mortalem, & nouiter genitum, alium verò æternum atq; immortalem, in his autem noxiis verbis tuis contraria sentire vis Patribus qui in Nicæa; & qui in Constantinopoli atque Chalcedone conuenerunt, qui & consubstantialē roborarunt, & vnam Deitatem Patris & Filij sanctiq; Spiritus prædicarunt, atque Arrii amentiam confuderunt. At verò tu in Ecclesia ausus es dicere, quòd vnus increatæ atque indiuiduæ Trinitatis passionem subiit, & per hoc consubstantialē quoque soluere niteris, ac Deum subiicere numero. Si enim vnus est Sanctæ Trinitatis & Coæternus, qui crucifixus est Deus, hoc est, Filius: sunt autem duo sanctæ Trinitatis Pater & Spiritus: dicuntur autem Diē, & non, vt habet vera ratio, Deus, sicut tradiderunt nobis qui ipsi inspexerunt, &

SVMMA EPIST.

Ioan. 1.

Psal. 79.

Ioan. 15.

Mat. 26.

ministri fuerunt verbi, inuenitis quoque consubstantialē soluere. Quippe mortale & immortale cōsubstantialia iam esse nō possunt, roborabitur autē sic pluralitas Deorum, dum tres Dñi Christianis auribus ingeruntur. Cū itaq; scriptum sit: Verbum caro factū est, & Deus erat verbum, non alius Deus Verbum, præter Patrem inuenietur. Verbum, non simpliciter, sed Verbum substantiale, & Deus Filius inuenietur, vt ex vilitate nostra idemitate substantiæ Patris & verbi & sancti Spiritus agnoscamus. Nos enim non aliq; præter Verbum nostrum inueniemur: Quoniam igitur vnigenitus Dei Filius, qua ratione Verbū est in propria substantia, non poterit pati, ne ad omnipotentis Dei patris substantiam passio referatur, est enim vna Patris & Filij & sancti Spiritus Deitas, patitur autē propriū animatum corpus, quod ipsum substantiale Dei Verbum ex ipsa sanctæ & intemeratæ Virginis vulua sibi coniūgens, ex muliere processit, de qua sancto Spiritu afflati Prophetæ cecinere: Deus virtutum conuertere, respice de cælo, & vide, & visita vitē istā, & perfice eam quam plantauit dextra tua, & super filium hominis quem confirmasti tibi vitem, & Filium hominis quem confirmauit Verbum, vt inferni claustrā cōtereret, & viuificaret eos qui a seculo mortui sunt, salutarē verbi incarnationem vocans. Idcirco & Dominus dicebat discipulis suis: Ego sum vitis, vos autē palmites, & Pater meus Agricola est, & tradetur Filius hominis in manibus peccatorum. Patris enim intinū substantiale Verbū, ac Deus per sanctę Virginis aures illapsum conceptionem ineffabiliter operatum est. Quæ igitur parte vnigenitus Filius est consubstantialis Patri & vnus indiuiduę Trinitatis, increatus atq; inuisibilis, impassibilis & immortalis permanfit.

Quod ergo increatum atque immortale est, creaturæ ne applices, neque Deorum pluralitatem confirmare pergas, dicens vnum sanctę Trinitatis mortuū esse. Rursus qua parte ex muliere natū est, & substantię nostræ ac generationis est particeps absque peccato, sustinuit passionem. Porro quod non modo cōsubstantialis, verumeriam cognatus secundum carnem sit nobis filius Dei, docet ipse Dominus, nunc quidem in Euāgelio his qui in se crediderāt dicēs: Ego sum vitis,

vos

vos palmites. Nunc autem in Psalms: Annuntiabo no-
men tuum fratribus meis. Vnde autem tibi tam pes-
sima superbia subrepere potuit, vt te ipsis quoq; sanctis
Angelis intelligentiorem, sapientio-remq; putares? Su-
per his ingemisco, in his plango inimicos crucis Chri-
sti, quorum finis perditio, & quorum Deus venter est, &
gloria in confusione ipsorum. Non cogitasti, quod
scandalizare vel vnum solum ex his qui credunt in do-
minum nostrum Iesum Christum, quam graui cruciatui fa-
cti obnoxii? Sed incaute, vt serpens Eue, tu ipse quoq;
erroris venena multitudini fidelium atq; auribus infu-
disti, tradistiq; ab Angelis sanctissimam laudationis for-
mam corruptisti, inferes illi. Qui crucifixus es pro nobis.
Ergone non aduertisti, quod Paulum Simonem, et
Photinumq; & Attentium imperate transcendis, qui
duos Dei filios posuerunt, vnum quidem ante secula, al-
terum vero nouiter natum, cum ipse quoque Trinitati
inuexeris pluralitatem, duos Dei filios dicens, vnum forte,
alterum crucifixum? Ad haec fidelissimum Christi gre-
gem in Manichei opinionem precipitare conentis, qui
Spiritus sanctum asserit crucifixum. Nam quod post
illud Sanctus immortalis, quod est Spiritus Sanctus,
tunc inferis, qui pro nobis crucifixus est, miserere no-
bis, quaternitatemq; non Trinitatem populo insinuate
videris. Nempe si ex humana traditione manasset haec
laus, non ita incaute Crucem infereres laudi, in qua fi-
lii appellatio, fortis scilicet, ponitur. Quoniam vero
ab Angelis nobis laus ista profluxit, qui ante crucem
dicebant, Sanctus, Sanctus, Sanctus, sicut respicere
Esaias meruit, post crucem vero cum laude clamabant,
Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus immortalis De-
nique cum terramotu Constantinopolis quateretur,
populusq; in campo oraret, infantulus, toto populo
spectante cum Proclo ciuitatis Episcopo in celum per
vnam horam raptus est, ibiq; huiusmodi didicit hym-
num. Rursusq; descendens, nuntiavit quae in aethere
audierat, dicens, de caelo quasi de multitudine psal-
lentium huiusmodi laudes insonuisse auribus suis, di-
ctumq; sibi, vt eam laudationem populo indicaret.
Quam ubi populi inceperant, ciuitatem receperunt,
Deoq; per huiusmodi laudem propositio facta, ab immu-
nenti ira liberati sunt. At tu, quam temere, vt scripturas

*Ioan. 15.**Psal. 81.**Philip. 3.**Mat. 19.**Gen. 3.**Error Ma-
nichai.**Esa. 6.**Miraculum.*

S V M M A E P I S T .

diuinas reliquas, ita & Angelorum laudem peruertere præsumpsisti. Quis igitur in huiusmodi non ingemiscat? quis non lamētur? quis dolor similis inuenietur, sicut dolor Ecclesiæ Domini, & saluatoris nostri Iesu Christi? Conspice te constitutum, vt sis lumen, his qui in tenebris sunt, & eruditor insipientium. Imò insipientiæ præceptor es lucem in tenebras transferens, vide à te populos semel illuminatos, qui bona gustauerūt Dei verba, Dei mādāta, Dei prophetias, prædicationes, Dei apostolicas, Euangelicasq; doctrinas, abs te peruerti magis, ac doceri non solum crucifigere filium Dei, & ostentui habere, verum & contraria sentire scripturis diuinis, & pacta abnegare, quæ accedētes ad sanctū baptismum fecerunt. Nam cū coram cœlestibus virtuosis omnibus, coram Apostolicis, Euangelicisq; ordinibus sancti baptismatis tempore promiserint credere in vnum Deum omnipotentem : nunc illos in tres deos credere docuisti . Rursum cū polliciti sint credere in vnum Dominum Iesum Christum filium Dei incarnatum, & hominem factum de spiritu sancto, ex Maria virgine, tu eos doces ne dicant Dominum Iesum Christum, filium Dei, crucem perpassum esse, qui Deus est secundum sempiternam & impassibilem ex patre generationem, & idem homo secundū eā qua in nouissimis diebus ex matre prodiit natiuitatem, secundū quam etiam sustinuit passionē, sed vnū Trinitatis mortuum esse, qui est ipsum Dei verbū. Cōfessi sunt rursus Spiritum sanctum viuificum & immortalē, dicentes credere in Spiritum sanctum dominum, & viuificantem, & mortalem esse ponis Spiritum sanctū, cū dicis, Sanctus immortalis, qui crucifixus est pro nobis. Fuge obsecro huiusmodi errorē. Corruistis, noli in ruina persistere. Peccasti, iam peccare noli. Expectat te sancta Dei Ecclesia, cupit amplecti penitentē in vānis propositionibus tuis, & secū de Christo diuina prædicatōe, neq; negantem ipsius animatā incarnationē, secundū quam etiam passus esse memoratur, clamatq; tibi per nos: Venite ad me omnes qui laboratis, & ego reficiam vos. Non vult Deus, frater charissime, mortem peccatoris, sed vt conuertatur, & viuat. Memor esto Iesum Christum resurrexisse à mortuis secundū Euangelium. Memento B. Matthæi scribentis: Liber generationis Iesu Christi

Heb. 6.

Mat. 23.
Ezech. 18.
3. Tim. 2.

Christi filij David, filij Abrahā. Recordare quid Paulus scribat: Segregatus in Euangelium Dei, quod promiserat ipse Deus in scripturis sanctis de filio suo, qui factus est ei ex semine David secundū carnem, qui prædestinatus est filius. Memento etiam Ioannis clamantis: In principio erat verbū, & verbū erat apud Deum (sicut etiam est) & Deus erat verbum, quodq; caro factum est, homine assumpto, & quod Deum nemo vidit vnquam. Hæc tibi scripsi vnā cum præsentē synodo, conueniens te coram Deo & sanctis angelis, vt ea doceas, ea nobiscum sentias, vt illibata fides nostra permanear in gloriam Dei.

Mat. 1.
Rom. 1.

Ioan. 1.

Ioan. 1.

*Sequitur expositio fidei secundum reuelationem
Gregorii Episcopi Neocæsariensis.*

Vnus Deus pater verbi viuētis, sapientiæ subsistentis, & potentiæ ac characteris sempiterni, perfectus perfecti genitor, pater filij vnigeniti. Vnus Dominus, solus ex solo, Deus ex Deo, character & imago deitatis, verbum operatiuum, sapientia consistentiæ omnium comprehensiuæ, & virtus totius creaturæ factiuæ, filius verus veri patris, inuisibilis inuisibilis, ineffabilis ineffabilis, & immortalis immortalis, & sempiternus sempiterni. Vnus Spiritus sanctus ex Deo subsistentiam habens, & per filij existens, scilicet hominibus imago. Filij perfecti perfecta vita viuētium cauiā sanctificationis, sanctificationis donatiuus: in quo apparet Deus pater qui est super omnia in omnibus, & Deus filius, qui per omnia est. Trinitas perfecta, gloria & æternitate, ac regno & imperio non partita, id est, distributa, nec abalienata: Non ergo creatum quid, vel seruitium in Trinitate, neque aduentitium, tanquam prius non existens, & posterius adueniens. Non ergo defuit aliquando sibi patri, neque filio Spiritus, sed in conuersibilis & immutabilis semper ipsa Trinitas.

Expositio
fidei.

Actio prima.

In hac actione leguntur multi libelli Episcoporum & monachorum, & aliorum presbyterorum accusantium prædictos hereticos, quibus auditis pronuntiantur sequentes sententiæ damnationis contra Seuerum & Petrum, &c.

Extant quoque sententiæ Epiphaniij Patriarchæ, & synodi congregatæ, ac Mennæ contra Seuerum, Petrum

S Y M M A C O N S T A N T .

trum & Zoaram hæreticos, ad quem locum (superfluitatem virantes) remittimus lectorem.

Ibidem.
Nota.

Accessit supradictis sententis constitutio Iustiniani Imperatoris contra quatuor supradictos hæreticos: qua iubet eos de sacris sedibus deponendos, iuxta sententiam Agapeti Papæ, & sanctorum Episcoporum, habetur in exemplaribus huius synodi.

Ibidem.

In istis actionibus vocatus & inquisitus est Anthimus Archiepiscopus Trapezuntius & eo non comparente, nec volente respondere ad libellos accusatorum, damnatus est à synodo, & eiectus à loco suo.

Exiit sententia synodi præsentis cõtra Anthimum, in actione quarta, quæ incipit: Multarum transgressio num Anthimus, &c. In qua damnatur de hæresi, & deponitur de sede Trapezuntina, iuxta sententiam beatissimi Agapeti Papæ.

Ibidem.

Sequitur & alia sententia Mennæ contra Anthimum in eadem actione quarta, quæ incipit: Cùm Saluator noster Iesus, &cæt. In qua damnat & deponit prædictum Anthimum.

Subscriptio.

Hæc omnia, quæ in his actionibus definita sunt, à sanctis patribus ibi congregatis etiam per literas Syrias subscripta fuere.

Capitula sancti Quinti Concilii Constantinopoli celebrati sub Iustiniano imperatore, anno eius vigesimo moseptimo.

Cap. 1.

De cõfessione sanctæ trinitis.

SI quis non confitetur Patris, & Filii, & Spiritus sancti vnã naturam siue essentiam, vnã virtutem & potestatem. Trinitatem cõsubstantialẽ, vnã deitatem in tribus subsistentiis, siue personis adorãdam, talis anathema sit. Vnus enim Deus & pater, ex quo omnia, & vnus dominus Iesus, per quem omnia, & vnus Spiritus sanctus, in quo omnia.

Cap. 2.

Duplex verbi unitas.

Si quis non confitetur Dei verbi esse duas natiuitates, vnã quidem ante secula & sine tempore ex patre incorporealiter, aliam verò eiusdem in vltimis diebus descendentis de cœlo, & incarnati ex sancta gloriosa Dei genitrice, semperq; virgine Maria, qui natus est ex ea, talis anathema sit.

Cap. 3.

Si quis

Si quis dicit alium esse Deum verbum, qui miracula fecit, & alium Christum, qui passus est, vel Deū verbum cum Christo esse dicit, quando ex muliere nasebatur, vel in ipso esse, vt alterum in altero, & nō vnum eundemq; Dominum nostrum Iesum Christum Dei verbum incarnatum, & hominem factum, atque eiusdem miracula & passiones, quas spontē passus est carne, talis anathema sit.

Idem erat qui miracula faciebat & qui patiebatur.

Cap. 4.

Si quis dicit, secundum gratiam, vel secundum operationem, vel secundum dignitatem, vel secundum æqualitatem honoris, vel secundum auctoritatem, aut relationem, aut effectum, aut virtutem vnitionem Dei verbi ad hominē factā esse, aut secundum bonam voluntatē, quasi quod placuit Deo verbo homini, quia bene visum est ei de ipso, sicut Theodorus infantens dicit, vel secundum solam hominis similitudinē, quam Græci homonymiā vocant, per quā Nestoriani Deum verbum Iesum & Christum vocantes, & hominem separatum Christū & filium nominantes, & duas personas manifestē dicentes, per solam nominationē, & honorum & dignitatem, & adorationē & vnā personam, & vnum Christum confingunt dicere, sed non confitentur, sicut sancti patres docuerunt, vnitatē Dei verbi ad carnem animam animam rationali & intellectualem secundum compositionem, id est, secundum substantiam factam, & propterea vnā eius substantiam, qui est Dominus noster Iesus Christus, vnus de sancta Trinitate, talis anathema sit. Cū enim multis modis vnitas intelligitur, aliquando quidem impietatem Apollinaris & Eurychetis sequuntur, in peremptionem eorum, quæ conuenerunt colentes, vnitionem secundum confusionem prædicant Theodori autem & Nestorij sequaces, diuisione gaudentes, affectualem vnitatem introducunt. Sancta Dei verò Ecclesia vtriusq; perfidiæ impietatem eiiciens, vnitionem Dei verbi ad carnem secundum compositionem confitetur, quod est secundum substantiam. Vnitiō enim per compositionem in Christi mysterio, non solum inconfusa ea, quæ conueniēre, conseruat, sed neque diuisionem suscipit.

Facta est in Christi vnitiō naturalis per compositionem in vna persona.

Cap. 5.

Si quis

S V M M A C O N S T A N T .

*Non introdu-
cende sunt in
Christo due
subsistentia
nec persona.*

Si quis vnā substantiam Domini nostri Iesu Chri-
sti ita intellegit, tanquam suscipientem multarū sub-
stantiarū significationē, & propterea conatur introdu-
cere in mysterio Christi duas subsistentias, vel personas,
& ab eo introductis duabus personis vnā personā di-
cit per dignitatē, & honorē, & adorationē. sicut Theo-
dorus & Nestorius infantentes cōscripserunt, & calum-
niantur S. Synodum Chalcedonen. tanquā secundum
hunc impiissimum intellectum vsām vnus intelligen-
tiæ vocabulo, sed non confitetur Dei verbum carnī
subsentialiter vniri, & propterea vnā eius substantiam,
vel vnā personam, & ita sanctam Chalcedonen. sy-
nodum vnā subsistentiam Domini nostri Iesu Chri-
sti cōfiteri, talis anathema sit. Neq; enim adiectionem
personæ, vel subsistentiæ sancta Trinitas suscepit ex
incarnato vno de eadem Trinitate Deo verbo.

Cap. 6.

*Virgo Maria
verè Dei ge-
nitrix &
mater.*

Si quis abusiue & non verè Dei genitricem dicit
Sanctam gloriosam semper virginem Mariā, aut per
relationē tanquā homine puro nato. Non enim Deo
verbo ex ea incarnato, sed relati secundum illos homi-
nis natiuitate in Deum verbum, tanquam cohærens
nascēti homini, & criminatur sanctam Chalcedonen.
synodum, tanquam secundum eundē impium intelle-
ctū à Theodoro cōmentatum, Dei genitricē virginem
asserentē, aut si quis hominis genitricē vocat eam, aut
Christi genitricē, vtpote Christo nō existente Deo, &
non specialiter, & secundū veritatem Dei genitricem
eandē cōfiteretur, ob id, quod ante secula à patre genitus
Deus verbum, in vltimis diebus ex ea incarnatus &
natus est, atque ita piè sanctam Chalcedon. synodum
Dei genitricem eam confiteri, talis anathema sit.

Cap. 7.

*Cum dualita-
te naturarum
vnitas per-
sona.*

Se quis in duabus naturis dicens, nō vt in deitate &
humanitate vnū Dominum nostrū Iesum Christū cog-
noscere confitetur, vt per hoc significet differentiam natu-
rarū, ex quibus incōfusa & ineffabilis vnitas facta est,
neq; verbo in naturā carnis trāfigurato, neq; ad verbī
naturā translātā. Manet enim vtrunq; quod est secun-
dum naturam, & post factā vnitatem substantialiter,
sed in diuisionem per partem huiusmodi suscipit vo-
cem in mysterio Christi, aut numerum naturarū con-
fiteres

fitentes in vno eodemq; Domino nostro Iesu Christo Deo verbo incarnato, & non tantummodo cōtemporaneitate differentiā eorum accipit, ex quibus & incōpositus est, non interempta proprietate propter vnitate. (Vnus enim ex vtriusq; & per vnū vtraq;) sed propterea numero vtitur, tanquam diuisis & propriæ substantiæ consistentes naturas, talis anathema sit.

Cap. 8.

Si quis ex duabus naturis deitate & humanitate consistentes vnitionē factam fuisse, vel vnam naturam Dei verbi incarnati dicens, & non sic has voces intelligit sicut sancti Patres docuerunt, quod ex diuina natura & humana, vnitione secundum subsistentiam facta, vnus Christus factus est, sed ex huiusmodi vocibus vnam naturam, siue substantiam deitatis & carnis Christi introducere conatur, talis anathema sit. Secundum substantiā enim dicentes carni vnigenitum verbum vnitum esse, nō cōfusionem quandā ad vices naturarū factam fuisse dicimus, magis autem manēte vtraque, hoc quod est vnitum esse carni intelligimus verbū. Propter quod & vnus est Christus idē Deus & homo, consubstantialis patri secundum deitatē, & consubstantialis nobis idem secundum humanitatem. Similiter enim & eos qui per partes diuidunt, vel incidūt & cōfundunt dispensationis mysterium Christi, auertitur, & anathematizat catholica Dei Ecclesia.

Cap. 9.

Si quis adorari in duabus naturis dicit Christū ex quo duæ adorationes introducūtur semotim Dei verbo, & semotim homini. Aut si quis ad peremptū carnis aut in cōfusionē deitatis & humanitatis vnā naturā siue essentiā conuenientiā portentuose dicit, sic adorat Christum: sed non vna adoratione Deum verbum incarnatum cum eius carne adorat, iuxta quod sanctæ Dei Ecclesiæ ab initio traditum est, talis anathema sit.

*Vna adoratio
ne adorandus
Christus Deus
& homo.*

Cap. 10.

Si quis non cōfiteatur crucifixum carne Dominum nostrum Iesum Christū esse verum, & Dominum gloriæ, & vnum de sancta Trinitate, talis anathema sit.

Cap. 11.

Si quis non anathematizat Arrium, Eunomium, Macedonium, Apollinarem, Nestorium, Eutychem, & Orige-

*Condennantur
heretici.*

SUMMA CONSTANT.

& Originem, cum impiis eorum scriptis, & omnes alios hæreticos, qui condemnati sunt, & anathematizati a sancta Dei catholica & Apostolica Ecclesia, vel prædictis sanctis quatuor Conciliis, sed & eos qui similia cum prædictis hæreticis sapuerunt, aut sapere noverunt, & vique ad finem permâserunt in propria impietate, talis anathema sit.

(ap. 12.

*Damnatæ
Theodorus cū
dogmatibus
suis.*

Si quis defendit Theodorum impiissimum Mopsuestenum, qui dixit alium esse Deum verbum, & alium Christum, & passionibus animæ & concupiscentiis carnis molestatum, & a malis molestatum, & a malis paulatim reparatorem, & ita ex promotione operum melioratum, & ex vitæ cōversatione incontaminatū cōstitutum tanquam purum hominē baptizari in nomine Dei patris, Filii & Spiritus sancti, & per baptismum gratiam sancti Spiritus accipere, & adoptionem promereri ad similitudinē Imperialis imaginis in personā Dei verbi adorari. Post resurrectionem inconuertibilem secundum intellectum, & sine peccato penitus factum. Et iterum dicente eodem impiissimo Theodoro unitionem Dei verbi ad Christum talem factā fuisse, qualem dixit Apostolus in marito & vxore: Erunt duo in carne vna. Et super alias innumerabiles eius blasphemias, præsumente dicere quod post resurrectionem sufflans Dominus in discipulos suos, & dicens: Accipite Spiritum sanctum, non dedit Spiritum sanctum, sed tantum schemate sufflauit. Hoc autem & confessionem Thomæ, per quam, dum palparet manū vel iarus domini post resurrectionem dixit: Deus meus, & Dominus meus, asseruit nō fuisse dictum de Christo à Thomæ. Nec enim esse eū Deū dicit, sed miraculo resurrectionis obstupescētē Thomæ glorificasse Deū, qui suscitauit Christum. Quod autem peius est, & in interpretatione facta ab eī ingestis Apostolorū, quasi in interpretatione comparans idem Theodorus Christum Platoni, vel Manichæos & Epicuro, & Marcioni dicit, quia sicut vnusquisq; illorum inueniens propriam sectam, discipulos suos fecit nominari Platonicos, & Manichæos, & Epicureos & Marcionistas, simili modo & Christo inueniente sectam ex ipsa Christianos vocari. Si quis igitur defendit prædictum impiissimum
Theodo-

Ephē. 5.

Joan. 20.

§ ibidem.

*Hæretica
comparatio.*

Theodorum, vel impia eius scripta, in quibus tã prædictas, quàm & alias innumerabiles blasphemias euomuit aduersus magnã Deum & saluatorẽ nostrũ Iesum Christum, & nõ anathematizat eũ, vel impia eius conscripta, & omnes qui susceperint, aut defendunt, aut dicentes rectẽ eum exponere & eos, qui pro ipso scripserunt, & similia ei sapuerũt, aut pro eo scribunt, vel eius impia cõscripta, & eos qui similia ei sapiunt, aut sapuerunt aliquando, & vsq; ad finẽ permanferunt, aut permanent tu huiusmodi impietate, talis anathema sit.

Cap. 13.

Si quis defendit impia scripta Theodoretĩ, quę cõtra rectã fidẽ exposita sunt, & primã Ephesinã sanctã synodũ, & S. Cyrillũ, vel 12. eius capitula, & ea omnia, quę conscripsit pro Theodoro & Nestorio impiissimis, vel aliis qui similia prædictis Theodoro & Nestorio impiissimẽ sapuerunt, & recipit eos, vel impietate eorum, atq; propterea impios vocat Ecclesia doctores, qui substantialiter Dei vnitionẽ, Dei verbi ad carnẽ confitentur, & non anathematizat prædicta impiissimẽ cõscripta, & eos qui similia his sapuerunt, vel sapiunt, sed & omnes qui cõtra rectã fidem scripserunt, aut cõtra beatę memorię Cyrillum, vel 12. eius capitula, & in hac impietate defuncti sunt, tales anathema sint.

*Dannatur
Theodoretus
Episcopus.*

Ca 14.

Si quis defendit epistolã, quam dicitur Iba scripsisse ad Marim Persam, quę denegat quidẽ Dei verbũ de sancta genitrice, semperq; virgine Maria incarnatum hominẽ factum, dicit autẽ purũ hominẽ ex ea natum fuisse, quem templum vocat, tanquã alio existente Deo verbo, & alio homine, sed & S. Cyrillum rectã Christianorum fidem prædicantẽ reprehendit hæreticum, & similia scelesti Apollinaris scribentem, atque vituperat Ephesinam sanctam primam synodum, tãquam sine iudicio & requisitione Nestorium deponentem, sed & 12. capitula beatę memorię Cyrilli impia & aduersa rectę fidei nominat prædicta impia epistola, & defendit Theodorum & Nestorium, & impia eorum dogmata & conscripta. Si quis igitur prædictam epistolam defendit, & non eam anathematizari submittit, & eos qui defendunt eam, & dicũt rectam esse, aut partem eius, & eos qui conscripserunt, vel scribunt

*Dannatur
Epistola, quã
scripsit Iba.*

T pro ea,

SVMMA AVRELIANEN.

pro ea, siue pro impietatibus, quæ in ipsa continentur, & præsumentes ea defendere, aut positas in ea impietate ex nomine sanctorum Patrum, aut sanctæ Chalcedonensis synodi, & vsque ad finem in his permanserunt, talis anathema sit.

His igitur ita confessis à nobis, quæ & accepimus de diuina Icriptura à sanctorum Patrum doctrina, & definitis de vna eademque fide à prædictis sanctis quatuor Conciliis, facta verò & à nobis super hæreticos, vel impietatem eorum: sed & contra eos, qui defendere præsumpserunt, aut defendit prædicta tria capitula, aut permanserunt, & si permanet in proprio errore, & condensatione, si quis conatus fuerit contraria his, quæ à nobis præterminata sunt, tradere, aut docere, aut scribere, siquidem Episcopus est, aut in clero connumeratus talis extranea, & à sacerdotum & ecclesiastica disciplina peragens, denudabitur ab Episcopatu, aut clero: si autem monachus, aut laicus fuerit, anathematizabitur.

Finis capitulorum quin-
tæ synodi.

*Concilium
Aurelianen.*

Concilium Aurelianense secundum, circa tempus Vigilij Papæ, & est prouinciale. Cum ex præceptione gloriosissimorum Regum in Aurelianensem urbem de obseruatione legis catholicæ tractaturi, Deo auxiliante, sancti Patres cõuenirent, ibi quid de antiquis regulis, quid de nouis ambiguitatibus pro captu intelligentiæ (illuminante Domino) senserint, expresse atque sigillatim, descriptisque constitutionibus, atque (Deo propitio) in posterum, quæ sint obseruanda ex veterum canonum autoritate, sequentes canones conscripserunt.

Canon

Canon 1.

ID ergo est cōstitutum, vt nullus Episcoporū admo-
nente Metropolitano Episcopo, nisi certa tædij cau-
sa detentus ad Concilium, vel ordinationē consecra-
tis venire penitus nulla exculatione detrahet.

Canon 2.

Vt Metropolitanī singulis annis conprouinciales
suos ad Concilium euocent.

Canon 3.

Ne quis Episcopus quibuslibet causis, vel Episcopo-
rum ordinationibus, ceterorumq; clericorum aliquid
præsumat accipere, quia sacerdotem nefas est cupidi-
tatis venalitate corrumpi.

Canon 4.

Si quis sacerdotum per pecuniæ nundinum execra-
bili ambitione quæsierit, abiiciatur vt reprobus, quia
Apostolica sententia donum Dei esse præcipit pecu-
niæ trutina minimè comparandum. Matto.

Canon 5.

Nullus Episcopus ad sepeliendum Episcopum veni-
re conficta occasione distinulet, nec cuiuslibet corpus-
culum diutius inhumanatū negligentia interuenien-
te soluatur. Is verò Episcopus, qui defunctum aduene-
rit sepelire, præter expeniam necessariam nihil pretij
pro fatigatione deposcat.

Canon 6.

Vt Episcopus, qui ad sepeliendum Episcopum vene-
rit, euocatis presbyteris in vnum domum Ecclesiæ,
adeat descriptum, qui idoneis personis custodiendam
sub integra diligentia derelinquat, vt res Ecclesiæ vl-
lorum improbitate non pereant.

Canon 7.

In ordinandis Metropolitanis Episcopis antiquam
Institutionis formulam renouamus, quam per incu-
riam omnimodis videmus amissam. Itaq; Metropoli-
tanis Episcopis à conprouincialibus clericis, vel po-
pulus electus congregatis in vnum omnibus conpro-
uincialibus Episcopis ordinetur, vt talis (Deo propetio)
ad gradum huius dignitatis accedat, per quem re-
gula Ecclesiæ in melius aucta plus floreat.

Canon 8.

Si quis diaconus in captiuitatē redactus, vxori fuerit
T a copula-

SVMMA AVRELIANEN.

copulatus, reuersus, ab officio omnino ministerio remouēdus est. Cui sufficere debet, pro actus sui leuitate, Impleta pœnitentia, pro satisfactione communio.

Ca. 9.

Nullus clericorum sine permissione Episcopi suū cum secularibus habitare pœsumat. Quod si fecerit, ab officij communione pellatur.

Ca. 10.

Nullus noueræ suæ, id est, vxori patris sui nulla copulatione iungatur. Quod si pœsumpserit, nouerit se anathematis supplicio feriendum.

Ca. 11.

Contraria matrimonia, accedēte infirmitate nulla volūtatis cōtrarietate soluantur. Quod si qui ex cōiugibus fecerint, nouerint se cōmunionē priuandos.

Ca. 12.

Ne quis in Ecclesia votum suum cantando, bibendo, vel lasciuendo exoluat, quia Deus talibus votis iriritatur, potius quàm placatur.

Ca. 13.

Clerici, qui officij suū implere despiciūt, aut vice sua ad ecclesiā venire detractāt, loci sui dignitate priuētur.

Ca. 14.

Oblationē defunctorum, qui in aliquo crimine fuerint interempti, recipi debere censemus, si tamē nō ipsi sibi mortem probentur propriis manibus intulisse.

Ca. 15.

Presbyter, vel diaconus, si nec literas, vel baptizandi ordinem nesciat, nullatenus ordinetur.

Ca. 16.

Fœminæ, quæ benedictionem diaconatus hæctenus contra interdīcta canonū acceperint, si ad cōiugium probantur iterū deuolutæ, a cōmunionē pellantur. Quod si huiusmodi contubernium, admonitæ ab Episcopo, cognito errore dissoluerint, in cōmunionis gratiam, acta pœnitentia, reuertantur.

Ca. 17.

Placuit etiā, vt nulli postmodū fœminæ diaconalis benedictio, pro cōditionis huius fragilitate credatur.

Ca. 18.

Placuit vt nullus Christianus Iudæam, neq; Iudæus Christianam in matrimonio ducat vxorē, quia inter huius-

huiusmodi personas illicitas nuptias esse censemus. Qui, si commoniti à consortio hoc se separare distulerint, à cõmunionis gratia sunt sine dubio submouedi.

Ca. 19.

Catholici, qui ab idolorum cultu se nõ custodiunt, nec ad integrã accepti baptismi gratiã reuertuntur, vel qui cibis idolorũ cultibus immolatis, gustu illicitę præsumptionis vtuntur, ab Ecclesię cõtibus arceantur.

Ca. 20.

Similiter & hi, qui bestiarum moribus extincti, vel quolibet morbo, aut casu suffocato vescuntur.

Ca. 21.

Abbatēs, qui Episcoporum præcepta despiciunt, ad cõmunionem, nec penitus admittantur, nisi contumaciam humilitate suscepta, deponant.

Ca. 22.

Sanè si qui post hanc diligentissimam sanctionem non obseruauerint, quæ sunt superius comprehensa; reos se diuinitatis pariter & fraternitatis iudicio futuros esse cognoscant.

Finit II. Concilium Aurelianense.

Canones Aurelianen. Concilij tertij, tempore Childeberti Regis, estq; prouinciale. Cum in Dei nomine Aurelianensem urbem ad synodale concilium Patres venissent, de his per longum tempus, obseruatione cessante, fuerunt intermissa priorum canonum tenore seruato, presentibus regulis vetera statuta seruanda, & noua pro causarum, vel temporum conditione addenda crediderunt.

*Concilium 3.
Aurelianen.*

Ca. 1. Ne à subdiacono & supra, quis se propriis vxoribus misceat.

VT nullus clericorum à subdiacono & supra, quos vxores in profito suo accipere inhibetur, proprię, **T** 3. **A** fortè

SVMMA AVRELIANEN.

si fortē iam habeat, misceatur vxori. Quod si fecerit, laica cōmunionē cōtentus, iuxta priorum canonū statuta ab officio deponatur. Quē si sciēs Episcopus suus in hac vilitate permissionis viuētē, ad officium postea admiserit, & ipse Episcopus ad agendā pōnitentiam, etibus mensibus sit à suo officio lequestratus.

Ca. 2. De electione Metropolitanorum.

De Metropolitanorum verò ordinationibus id placuit, vt Metropolitanā Metropolitanis omnibus (si fieri potest) præsētibz comprouincialibus ordinentur, ita vt ipsi Metropolitanis ordinandi, priuilegium maneat, quem ordinationis consuetudo requirat. Ipse tamen Metropolitanus à comprouincialibus Episcopis (sicut decreta sedis Apostolicæ continent) cum consensu cleri, vel ciuium eligatur. De comprouincialibus verò ordinandis, cum consensu Metropolitanis, cleri, vel ciuium, iuxta priorum canonum statuta electio & voluntas requiratur.

Ca. 3. De oblatiis & collatiis Basilicis.

Si quæ oblationes in quibuslibet rebus atq; corporibus collatæ fuerint basilicis in ciuitatibus cōstitutis, ad potestatem Episcopi redigantur. Et in eius sit arbitrio, quid in reputatione basilicæ, aut obseruantium sibi substantiæ deputeretur. De facultatibus verò parochiarum, vel basilicarum in pagis ciuitatum constitutis, singulorum locorum consuetudo seruetur.

Ca. 4. De ordinatis clericis, ne nubant, & ne quis inuitus ordinetur.

Clerici verò, qui cū vxores non habuerint, benedictione suscepta, cōiugia crediderint, eligēda, qui volentes absq; vlla reclamacione in ætate fuerint legitima ordinati, cū ipsis mulieribus quas acceperunt, ex cōmunicacione percellantur. Quod si inuitus, vel reclamans fuerit ordinatus, ab officio quidē deponatur, sed non à cōmunionē pellatur. Episcopus autem, qui inuitum, aut reclamantē præsumpsit ordinare, annuali pōnitentiæ subditus, Missas facere non præsumat. De adulteriis autē honoratorum clericorū, id obseruandū est, vt si quis adulterasse, aut cōfessus, vel conuictus fuerit, depositus ab officio cōmunionē cōcessa, in Monasterio toto vitæ suæ tempore detrudatur.

Ca. 5. De clerico cōuictō de furto, aut falsitate, & de periurio.

Si quis

d. 54. Episcopus qui inuitum.

d. 57. Si quis cler. inuitum.

Si quis clericus furtum, aut falsitatem commiserit, quia capitalia etiam ipsa sunt crimina, communionem concessa, ab ordine degradetur. De periurio verò id cenſuimus obseruandum, vt si quis clericus in causis, quæ sub iureiurando finienda sunt, præbuerit iuramenta, & post rebus euidentibus detegitur peierasse, biennij tempore à communionem pellatur.

Ca. 6. De his, qui, vxoribus defunctis, concubinas crediderint sociandas.

De his, qui ex concubinis filios habent, & vxores legitimas posthabuerint, aut defunctis vxoribus sibi concubinas publicè crediderint sociandas, id obseruandum esse cenſuimus, vt sicut eos, qui iam sunt clerici per ignorantiam ordinati, non remouemus, ita statuimus, ne vltèrius ordinentur.

Ca. 7. De incæstis coniunctionibus, vel à quibus personis coniugalis copula sit obseruanda.

De incæstis coniunctionibus ita quæ sunt statuta, seruentur, vt hi qui, aut modo ad baptismum veniunt, aut quibus parù statuta sacerdotali prædicatione antea in notitiam non veniunt, ita pro nouitate cõuersionis, ac fidei suæ credimus consulendù, vt contracta hucusq; huiusmodi coniugia non soluantur, sed in futurù, quod de incæstis cõiunctionibus in anterioribus canonibus interdictum est, obseruetur, id est, ne quis sibi sub coniugij nomine sociare præsumat relictam patris, filiam vxoris, relictam fratris, sororem vxoris consobrinã, aut sobrinam, relictã auunculi, vel patruj. Quod si qui in hoc incæsti adulterio potius, quã cõiugio fuerint, sociatiq; diu, se non sequestrauerint, à cõmunionem ecclesiastica repellantur. Illud etiam abiciendum esse credidimus, vt in Episcopi discutione consistant. De his, qui in ciuitate sua, ac territorio consistunt, & tali sunt ordine sociati, vtrum ignoranter ad illicita coniugia venerint, aut per contumaciam, quæ sunt interdicta, præsumperint, quia sicut his, qui per ignorantiam lapsi sunt subuenitur, ita illis quibus prius Patrum statuta in notitiam venerunt, quicq; etiam contra sacerdotum interdicta in tali permissione versantur, priorum canonum in omnibus statuta seruentur, vt non prius ad cõmunionem recipiantur, quã incæsti adulteriù, sicut scriptum est,

T 4 se para-

SVMMA AVRELIANEN.

Dent. 17. separatione sanauerint, quia in lege Domini manifestè legitur, Maledictus qui dormit cum vxore patris sui, cum priuigna, vel vxoris suæ sorore, & reliqua his similia. Quo fit, vt quos Deus maledixit, nos nisi emendatos benedicere non possumus.

Ca. 8. De clericis propter patrocina secularium, officium suum minus implentibus.

Si clerici ministeria suspecta quacunq; occasione agere, sicut & reliqui detrectant, & excusationem de patrociniis quoruncunq; ne officium impleant, preterdunt, ac sacerdotes suos sub huiusmodi caula estimant per inobedientiam contemnendos, inter reliquos clericos canonicos, ne ea licentia alij vitentur, nullatenus habeantur, nec ex rebus Ecclesiasticis cum canonicis stipendia aut munera vlla percipiant.

Ca. 9. De agris Ecclesie ab Episcopo inutiliter distractis.

De agellis verò, cæterisque facultatibus Ecclesiasticis à sacerdotibus non alienandis, nec per contractus inutiliter obligandis, priorum canonum statuta seruentur, vt nobis per nullos contractus res ecclesiasticas alienare aut inutiliter licet obligare. Ea etiam quæ de rebus ecclesiasticis ab antecessoribus alienata, vel quibuscunq; instrumentis inutiliter in dispendiũ Ecclesie obligata noscuntur, & intra tricennaria tempora repetito suppetit, quæ acta sunt, suffragante iustitia per publicum, aut clericorum iudicium reuocentur. Quod si is qui rem ecclesiasticam tenet, admonitus iudiciũ declinat, quousque aut ad discussionem veniat, aut rem ecclesiasticam restituat, communione priuetur.

Ca. 10. De mancipiis Christianis, quæ in Iudæorum seruitio detinentur.

De mancipiis Christianis, quæ in Iudæorum seruitio detinentur, si eis quod Christiana religio vetat, à dominis imponitur, aut si eos de Ecclesia excusatos tollant pro culpa quæ remissa est, & asserere, aut cedere fortasse præsumperint, & ad Ecclesiam iterato confugerint, nullatenus à sacerdote reddantur, nisi pretiũ offeratur ac detur, quod mancipia ipsa valere pronuntiauerit iuxta taxationẽ. Christianis quoq; omnibus interdici-mus, ne Iudæorũ cõiugiis misceantur. Qui si fecerint, vsq; ad sequestrationem, quisquis ille est, communione pellatur. Itẽ, Christianis cõiugia interdici-mus Iudæorũ, in quibus

in quibus si forte fuisse probantur, annuali excōmuni-
cationi pro huiusmodi contumacia subiacebunt.

Ca. 11. Vt missarum celebritas hora tertia inchoetur.

Ad missarum celebritate in præcipuis duntaxat so-
lennitatibus id obseruare debemus, vt hora tertia missa
rū celebratio, in Dei nomine inchoetur, quo facili⁹ in-
tra horas cōpetentes, ipso officio expedito, sacerdotes
possint ad vespertina officia, id est, in Vespertino tēpo-
re cōuenire: quia sacerdotē vespertinis officiis ad Eccle-
siā talibus præcipuē diebus, nec decet esse, nec cōuenit.

*Ca. 12. Quod id, quod clerici beneficio Ecclesiæ perce-
perint, à successore non auferatur.*

De munificentis verò sacerdotum id obseruādum,
quod sicut, si quid præsentī tēpore à clericis decentibus
munificētiis habetur vel possidetur, deinceps à succes-
soribus nullatenus auferatur: ita qui decessorū largita-
tibus gaudēt, officia, & Ecclesiæ obedientiā, & affectū
sacerdotibus præbeant. De quibus tamē munificentis,
quæ præsentī tēpore ab his, sicut dictū est, possidentur,
si pro oportunitate Episcopo placuerit, quod voluerit
commutare sine accedente dispendio, in locis aliis cō-
mutetur. De munificētiis verò præsentibus, quas vnus
quisq; clericus pro sua gratia eorū obsequiis existimat
cōferenda, sicut in arbitrio dātis est, vt tribuere quibus
voluerit debeat, ita si inobedientia vel contumacia in
aliquo accipientis extiterit, culpa agnita in arbitrio
sit præsentis, vtrum vel qualiter debeat reuocare.

*Ca. 13. De clericis, qui in oratoriis ordina-
tionem acceperint.*

De his verò clericorū personis quæ de Ciuitatensis
Ecclesiæ officio monasterij, vel diocesis, vel basilicis
in quibuscunque locis positis, id est, siue in territorijs,
siue in ipsis ciuitatibus suscipiuntur ordinandæ in po-
testate sit Episcopi, si de eo, quod antè de Ecclesia habe-
bāt, eos aliquid aut nihil exinde habere voluerit, quia
vnique facultas suscepti monasterij, diocesis vel ba-
silicæ debet plena ratione sufficere.

Ca. 14. De clericis contumaciis.

Si quis superbia elatus officium suum indignatione
quacunque implere noluerit, iuxta statuta priora, à cō-
munionem retentus, & ab ordine depositus tandiu ha-
beatur, quādiu, sicut scriptū est, penitentia suppletione
satisfecerit

S V M M A A V R E L I A N E N .

satisfecerit præfente Põrifice. Tamen illis regulariter, iuxta charitatem integram, & quæcunque illis stipendiorum iuxta consuetudinem debentur, pro qualitate temporis sunt ministranda. De quibus si quærela procedat, officium agens recurat ad synodum.

Ca. 15. De clericis iniuste oppressis à suis Pontificibus.

Si quis clericorum circa se districtiõnem Episcopi sui putat iniustam, iuxta antiquas constitutiones recurat ad synodum.

Ca. 16. De clericorum conspiratione per rebellionem in scripturis aut alias factam.

et. q. 1. Si quis clericorum.

Si qui clericorum, ut nuper in multis locis per superbiam diabolo instigante actum fuisse perpatuit, rebellis auctoritate se in vnũ, coniuratione intercedente, collegerint, aut sacramenta inter se data, aut chartulam conscriptam fuisse patuerit, nullis excusationibus præsumptio elabatur, sed res detecta, cum in synodũ ventum fuerit, in præsumptos iuxta personarum & ordinum qualitatem à Pontificibus, qui tunc in vnum collecti fuerint, vindicetur: quia sicut charitas ex præceptis diuinis corde, non chartulæ conscriptione, vel coniuratione est exhibenda, ita quæ supra factas admittunt scripturas, auctoritate & districtiõne Pontificali sunt reprimenda.

Ca. 17. De sacerdotibus Ecclesiæ res debitas occupantibus.

Si quis sacerdos res Ecclesiæ debitas, vel proprias horrenda cupiditate occupauerit, retinuerit, aut à potestate ex competitione perceperit, si eas nõ restituerit nullis rebus excusetur. Sed & si agnito iure Ecclesiastico non statim Ecclesiæ, vel sacerdoti reformauerit, ut ipsum ius agnoscere possit, & in iudicium electorum venire distulerit, tandiu communitiõne ecclesiastica suspendatur, quandiu restitutus rebus, tam Ecclesiã quã sacerdotem reddat indemnem. Similis etiam de his, qui oblationes defunctorũ legaliter dimissas quolibet ordine assignare tardauerint, vel detinere præsumpserint, districtiõne Ecclesiasticæ iuxta priores canones forma feruetur. Cui etiam sententiæ subiacebit, quisquis ille quolibet ordine, quod pro deuotione sua Ecclesiis dedit, reuocare præsumpserit.

De retinentibus defunctorũ oblationes.

Ca. 18. Quòd ministris Ecclesiarum non liceat Ecclesiæ res sine Episcopi consensu alienare.

Abbatibus

Abbatibus presbyteris, aliisque ministris de rebus ecclesiasticis, vel sacro ministerio deditis alienare & obligare absque permisso & subscriptione Episcopi nihil liceat. Quod si præsumperint, degradentur, communionem concessa. Et quod alienatum, vel temere ordinatum est, ordinatione Episcopi reuocetur.

12. q. 2. Abbatibus presbyteris.

Ca. 19. *Quod pœnitentia non sit iuuenibus temere credenda.*

De pœnitentium conuersione, vt ne quis benedictionem pœnitentiæ iuuenibus personis credere præsumat. Certè coniugatis, nisi ex consensu pari ætate iam plena eam dare non audeat. At si quis pœnitentiæ benedictione suscepta ad seculari habitum, militiamque reuerti præsumperint, excommunicatione plectatur, viatico concessio ad exitum.

Ca. 20. *Ne seruus vel colonus ad honorem promoueatur ante acceptam ingenuitatem.*

Vt nullus seruilibus colonariisque conditionibus obligatus, iuxta statuta sedis Apostolicæ, ad honores ecclesiasticos admittatur, nisi prius, aut testamento, aut per tabulas eum legitime constiterit absolutum. Quod si quis Episcoporum eius, qui ordinatur conditionem sciens, transgredi per ordinationem indebitam fortasse voluerit, anni spatio Missas facere non præsumat.

Ca. 21. *Quod die dominico operari non permittatur.*

Quia persuasum est populis die dominico cum caballis & bobus & vehiculis itinerare non debere, neque vllam rem ad victum præparare, vel ad nitorem domus, vel hominis pertinentem, nullatenus exercere (quæ res quia ad Iudæam magis, quam ad obseruationem Christianam pertinere probatur) id statuimus, die dominico quod antè fieri licuit, licere. De opere tamen rurali, id est, agricultura, vel vinea, vel sectione, vel messione, excussione, vel ex acto sæpè censuimus abstinendum, quo facilius ad Ecclesiam venientes, orationis gratia vacent. Quod si inuentus fuerit quis in operibus supra dictis, quæ interdicta sunt, se exercere, qualiter emendare debeat, non in laici districtione, sed in sacerdotis castigatione consistat.

Ca. 22. *Vt ante dominicam orationem expletam de Ecclesia nullus discedat.*

De Missis nullus laicorum antè discedat, quam Dominica dicatur oratio. Et si Episcopus præsens fuerit, eius

S V M M A F I D E I

eius benedictio expectetur . Sacrificia verò matutina missarum siue vespertinarum, ne quis cum armis pertinentibus ad bellorum vltim expectat. Quod qui fecerit, in sacerdotis potestate constitat, qualiter eius districtione debeat castigari.

Ca. 23. Quando Iudæis inter Christianos procedere non liceat.

Quia (Deo propitio) sed catholicorum Regum dominatione viuimus. Iudæi à die Cœnæ Domini vsque in secundam Sabbati in Pascha, hoc est, ipso quadriduo procedere inter Christianos, neq; Catholicis populis se villo loco, vel quacunque occasione misceri præsumât.

Ca. 24. De Hæreticis, vel Bonosistis.

Iudex ciuitatis, vel loci, si hæreticum aut Bonosiacum, vel cuiuslibet alterius hæresis sacerdotem, vel quamcunque personam de Catholicis rebaptizasse cognouerit, quia reges non constat habere Catholicos, non statim rebaptizantes adstrinxit, & ad reges fidem propterea distringendos adduxerit, annuali excommunicatione subdatur.

Ca. 25. Vt non liceat laicis clericos accusare.

m. q. 1. Clericū cuiuslibet.

Clericum cuiuslibet ordinis absq; Pontificis sui permissu nullus præsumat ad secularē iudicem attrahere. Nec laico quemlibet clericum liceat accusare.

Ca. 26. Quid de Episcopis, qui supra scripta obseruare distulerint.

Quod circa hæc, quæ inspirante Deo communi consensu placuerunt, si quis Antistitum, vel eorum quos Spiritus Dei esse voluerit successores, relicta obseruationis integritate, custodire & implere neglexerit, reum se diuinitatis pariter & fraternitatis iudicio futurū esse cognoscat, quia & Canones suos, nec figurare ququam, nec dissimulare, id est, præterire permittitur.

Finiunt canones Aurelianen. synodi.

Sancti Quintiani Episcopi Esculani ad Petrum Antiochenum fides.

Fides à S. Quintiano Episcopo exposita.

Omnis, qui dicit vnā naturam Dei verbi & carnis, & non duas vnitas indiuisasq; damnetur.

Si quis confundit duas Christi naturas, dicēs Deum passum carne, secundū Apostolum, damnetur.

Si quis

Si quis impassibilem, immortalem Deum verbum dicit conuertum in passione ac morte, & non hæc red- dit eius carni, damnetur.

Si quis vocem trisagiam, id est, ter sanctam dicit propter nos crucifixam, & non Dominum nostrum Iesum Christum filium Dei vnigenitum, damnetur.

Si quis post vocem ter sanctam, dicit Deum crucifixum propter nos, & non potius vnum filium, cui in medio ter sanctæ vocis hymnus dicitur, damnetur.

Si quis hominem dicit, qui pro nobis crucifixus est, siue Deum, diuidendo naturas, & non eas copulando in crucifixione eius, damnetur.

Si quis dicit duas personas seu subsistentias, & non potius duas naturas in vnam personam, & vnâ sub- stantiam in vnum concurrentes, damnetur.

Si quis Deum hominem, & non magis Deum, & ho- minem dicit, damnetur.

Si quis dicit creatum Patris Verbum, & non magis eius carnem, damnetur.

Si quis dicit consubstantialem carnem Domini Deo patri, & non potius Deum verbum, damnetur.

Si quis dicit sine mente, & sine anima Dominum no- strum Iesum Christum, & pro ea habuisse diuinitatem, & quia ex hoc dicendum passum carne Deum verbum, & non magis mente cum anima rationali inhumana- tum Deum verbum, & impassibilem dicendo eundem diuinitate, humanitate verò passibilem, damnetur.

Si quis quaternitatem introducit in trisagio, appo- nens post Trinitatem Christum crucifixum, anathema sit.

Si quis vnum filium fecat in dualitatem filiorum, anathema sit.

Si quis Dei verbum & carnem dicit vnam naturam, ignorans naturarum differentiam, anathema sit.

Si quis confundit Trinitatem, eundem dicens esse patrem & filium & Spiritum sanctum, anathema sit.

Si quis distinguit vnam essentiam Trinitatis in duas, anathema sit.

Si quis diuinam naturam filij cõfundit passionibus carnis eius, & non confiterur cum spiritu impassibi- lem, carne verò passum, anathema sit.

Si quis dicit Deum passibilitatem, aut mortem gu- stasse, tanquam ad hæc cum bona voluntate venisse, cum

S V M M A A V E R N E N .

cum conuersus esset, & non confitetur eum tanquam Deum non fuisse sub damnatione mortis, mortem vero mortificasse per carnem suam mortalem, quam assumpsit, anathema sit.

Credimus enim, quia vita est, & non recedit in mortem. Tu autem cognosce, & abinde in quibus inique locutus es. Tamen sit, & est Dei gratia cum his qui recte prædicant verbum veritatis.

*Concilium
Auernense.*

Concilium Auernense circa tempora Vigilij Papa. Apud Ecclesiam Auernen. cum in Dei nomine congregante S. spiritu consentiente Domino gloriosissimo, pro quo Rege Theodeberto, in Auernã urbem sancta Synodus cõuenisset, ibiq; in Ecclesia (ex more) Patres consedisent, inspectisq; canonibus, id eis rationabile visum est, vt quauis Ecclesiasticæ regulæ penè omnia comprehendant, quædam tamen vel adderentur noua, vel repeterentur antiqua.

*In Decret.
Iuonis. li. 4.*

Canon 1.

IN primis placuit, vt quoties secundum statuta Patrum, sancta synodus congregaretur, nullus Episcopus aliquã prius causam suggerere audeat, quã ea, quæ ad emendationem vitæ, ad serenitatem regulæ, ad animæ remedium pertinent, finiantur.

Canon 2.

*Qualiter sit
elegendus
Pontifex.*

Placuit etiam, vt sacrum quis Pontificij honorẽ non votis quærat, sed meritis, nec diuinum videatur minus comparare rebus, sed moribus, atque eminentissimæ dignitatis apicem omnium conscendat electione, non paucorum fauore. Sit in eligendis sacerdotibus cura præcipua, quia irreprehensibiles esse cõuenit, quos præesse necesse est corrigendis.

Canon 3.

De opero

De opertorio dominici corporis, seu palla altaris, nunquam sacerdotis corpus, dum ad tumulum euehitur, obregatur, quia sacro velamine vsibus suis reddi to, dum honorantur corpora, altaria polluuntur.

Canon 4.

Ne ad nuptiarum ornatum ministeria diuina præferantur, &c.

Canon 5.

Ne Iudæi Christianis populis iudices proponantur.

Canon 6.

Episcopus, Presbyter atque Diaconus tam sancta conscientia resplendeant, vt effugiant probitate actuum maledicorum obloquia, & testimonium in se diuinum implere contendant, quo dominus ait: Sic luceat lux vestra, &c. Mat. 5.

Canon 7.

Vt presbyteri plebes suas adimoneant quod hospites sint.

Canon 8.

Quod fictum sit Episcopum cum consilio cleri, de thesauro Ecclesiæ pauperibus, eiusdem Ecclesiæ secundum canonum instituta iuxta quod indigerint, erogare.

Decreta Pelagii Papæ.

Pelagius Romanus, sedit annos 11. menses 10. dies 18. Hic cano. preces Ecclesiast. quotidie perorandas instituit, & defunctorum suffragia approbavit. Hæreticos seculari potestate coercendos indulgit. a. d. 552. Pelagius pom. 60.

Aurelianense Concilium quartum, circa tempora Pelagij Papæ primi, & est prouinciale tempore Chil. Regis. Cum in Aurelianensem urbem vnanimiter in Christi nomine adfuisent sacerdotes, & de his, quæ ad sacrum propositum pertinent, vel quæ secundum Ecclesiasticam ordinationem regulari conueniunt disciplina (Deo medio) tractata recepissent, placuit vt definitæ

Concilium Aurelianense.

SVMMA AVRELIANEN.

definita secundum antiquam cōsuetudinem inuiolata monstrentur. Et quo firmitus statuta seruentur, cum consensu omnium docet adnotata subscriptio.

Ca. 1. De festiuitate Paschali celebranda.

PLacuit vt sanctum Pascha secundum laterculū Vīctori, ab omnibus sacerdotibus vno tēpore celebre tur. Quę festiuitas annis singulis ab Episcopo, Epiphaniarū die in Ecclesiis denūtiatur. De qua solēnitate quodlibet aliquid dubitatur, inquisita vel agnita per Metropolitanos à sede Apostolica sacra constitutio teneatur.

Ca. 2. Vt quadragesima æqualiter teneatur.

Hoc etiam decernimus obseruandum, vt 40. ab omnibus Ecclesiis æqualiter teneatur. Neque 50. aut 60. ante Pascha quilibet sacerdos præsumat indicere. Sed neq; per sabbata atq; infirmitate quisquam soluat quadragesimę ieiunia, nisi tantum die dominico prandeat. Quod fieri ipiritualiter patrum statuta sanxerunt. Si quis hanc regulam irruperit, tanquam transgressor disciplinae à sacerdote censeatur.

Ca. 3. Vt primates ciuitatis Pascha in ciuitate celebrent.

Quisquis de prioribus ciuibus Pascha extra ciuitatem tenere voluerit, sciat sibi à cuncta synodo esse prohibitum. Sed principales festiuitates sub præsentia Episcopi teneant, vbi sanctū decet tenere conuentū. Tamē si aliquis certa necessitate astringatur, vt hoc implere non possit, ab Episcopo postulet comiteum. Quod si postulare despexerit, & eundem locum idem in festiuitate præsentibus tenere voluerit, suspendatur.

Ca. 4. De ordinatione Episcopi.

Id etiam regulare esse petipeximus decernendum, vt Episcopus, in ciuitate in qua decreto eligitur ordinandus, in sua Ecclesia, cui profuturus est cōstituatur &c.

Ca. 5. Quod clerici canonum statuta ab Episcopis percipiant.

Parochiani clerici à Pontificibus suis necessaria sibi statuta, canonum legenda percipiant, ne ipsi, vel populi, quę pro salute eorum decreta sunt, excusent postmodum ignorasse.

Ca. 6. De oratoriis & clericis, in illis seruire debentibus.

Vt in

Ut in oratorijs domini clericorum nemo contra votum Episcopi, ad quem territorij ipsius priuilegium noscitur pertinere, peregrinos clericos intromittat, nisi forsitan quos probatos ibidem districtio Pontificis obseruare præcipit.

Ca. 7. De alienatis à sacerdote cuiuslibet Ecclesiæ.

Ut Episcopus, qui de facultate propria Ecclesiæ nihil relinquit, de Ecclesiæ facultate, id est, si aliter quam canones eloquentur, obligauerit, vendiderit, aut distraxerit, ad Ecclesiam reuocetur, &c.

Ca. 8. De indignis ad sacerdotium promotis.

Si quis Episcoporū sciens, aut bigamum, aut internuptæ maritum, ad officij digni. siue presbyterij contrarij cano. promouere præsumperit, sciat se vnus anni spacio ab omni officio sacerdotij esse suspensum. Qui si fortè sententiæ subiacere contempserit à communione eius usque in aliam synodum fraternitas vniuersa suspendat, illi verò qui illicitè promoti sunt, degradentur.

Ca. 9. De non distrahendis his, quæ Ecclesijs sunt collata.

Si quid Abbatibus, aut sacris monasterijs, aut parochijs pro Dei contemplatione oblatum fuerit, in sua proprietate hoc Abbates, aut Presbyteri minimè reuocabunt, nec alienari à cunctis fratribus debet quacunque occasione. Quibus si fuerit necessarium ut statuta conuellant, non aliter valeat, nisi fuerit sui Episcopi subscriptione firmatum.

Ca. 10. De his, quæ Episcopus Ecclesiæ dederit.

Quæcunq; Ecclesijs à Pontificibus sub cõpetenti ac iusto documẽto fuerint derelicta, ab hæredibus legitimis dignum est, ut pro Dei cõtemplatione seruentur.

Ca. 11. De his qui post baptismum dæmonibus oblata sumant.

Si quis post acceptum baptismi sacramentum ad immolata dæmonibus sumenda, tanquam ad vomitum reuertitur, si commoñitus à sacerdote se corrigere ex hac præuaricatione noluerit, à communione Catholica pro emendatione sacrilegij suspendatur.

Ca. 12. Quod Christianus in pecudes non iuret.

Si quis Christianus, ut est Gentilium consuetudo, apud cuiuscunq; feræ, vel pecudis extra inuocatis insuper hominibus Paganorum fortasse iurauerit, si se ab hac superstitione commoñitus noluerit cohibere,

SVMMA AVRELIANEN.

bere, donec reatum emendet, à consortio fidelium, vel Ecclesiæ communionem pellatur.

Ca. 13. *Quòd Ecclesia præiudicium non patiatur ex alienatione bonorum per clericos.*

Ut quicumque clericus aliquid de iure ecclesiastico, seu verbo, seu per scripturam acceperit ad utendum, & postmodum alienare quacunque occasione voluerit, non valebit, quia secundum canonum instituta proprietatem Ecclesiæ non violat in alios quælibet longa possessio. Sed in Pontificis potestate consistat, qualiter pro conservando iure ecclesiastico rem possessam inter clericos debeat communicare.

Ca. 14. *Quòd Ecclesiæ collatum est, nec à collatore, nec ab illius hæredibus repeti debet.*

Quicumque pro devotione sua oblationis studio aliquid in campellis, vel in vineis, etiam ab aliis scriptura probatur Ecclesiæ contulisse, si postmodum ipse, vel hæredes eius quacunque occasione auferre à iure hoc Ecclesiæ, vel alienare voluerint, quoadusque à tali intentione discedant, aut persuasa restituant, à communione ecclesiastica suspendantur.

Ca. 15. *De mancipiis propter spem coniugii ad Ecclesiam confugientibus.*

Quæcunque mancipia sub spe coniugii ad Ecclesiæ coniugerint sepra, ut per hoc credant posse fieri coniugia, minime eis licentia tribuatur, nec talis coniunctio à clericis defensetur, quia probatum est, ut sine legitima traditione coniuncti, pro religionis ordine statuto tempore ab Ecclesiæ communionem suspendantur, ne in sanctis locis talis coitus misceatur. De qua re decernimus, ut parentibus aut propriis dominis (prout ratio poscit) personarum accepta fide restituti, sub separatione promissioni reddantur. Postmodum tamen à parentibus atque dominis concessa libertate, si voluerint eos, propria voluntate coniungant.

Ca. 16. *De homicidio voluntario.*

Quisquis homicidium voluntate commiserit, ita ut occidere audeat innocentem, si à principibus aut à patribus quacunque re se reddiderit absolutum, modus poenitentiae distringendæ in sacerdotis potestate consistat.

Ca. 17. *De mulieribus in adulterio cum clericis deprehensis.*

Si quæ mulieres fuerint prolapæ in adulterium cum clericis,

clericis, distictione adhibita, mulieres ipsæ, prout sacerdoti visum fuerit, distictioni subiaceant, & à ciuitatibus, vt sacerdos præceperit, propellantur.

Ca. 18. De mancipiis Christianis seruientibus Iudæis.

Cum prioribus canonibus fuerit definitum, vt de mancipiis Christianis, quæ apud Iudæos sunt si ad Ecclesiam confugerint, & redimi se postulauerint, etiã si ad quoscunq; Christianos refugerint, & seruire Iudæis noluerint, taxato & oblato à fidelibus iusto pretio ab eorū dominio liberentur. Itidem statuimus, vt tam iusta constitutio ab omnibus Catholicis obseruetur.

Ca. 19. De Iudæis qui aduenam, vel Christianam ad Iudaicam superstitionem seduxerunt.

Hoc etiã decernimus obseruandum, vt si quicunq; Iudæos profelytum (qui aduena dicitur) Iudæum facere præsumperit, aut Christianum factum ad Iudaicam superstitionem adducere, vel si Iudæus Christianam ancillam suam sibi crediderit sociandam, vel de parentibus Christianis natum. Iudæum sub promissione fecerit, libertatis mancipiorum amissione mulctetur. Ille verò qui de Christianis natus Iudæus factus est, si sub cõditione fuerit manumissus, vt in ritu Iudaico permanens habeat libertatem, talis conditio non valebit: quia iniustum est, vt ei libertas maneat, qui de Christianis parentibus veniens, Iudaicis vult cultibus adhærere.

Ca. 20. De existentibus genere seruilibus personis.

De genere seruili id decreuimus obseruandū vt descendens inde posteritas vbicunq; quamuis post longa spatia temporum reperiat in loco, cui auctiores eius cõstat fuisse depositos studio sacerdotis, in ea quæ cõstituta est à deuotis cõditione permaneat. Cui præcepto si quis seculariū humanæ cupiditatis impulsu crediderit obuiandū, quousq; se corrigat, ab Ecclesia suspendatur.

Ca. 21. De facientibus in agro suo oratorium.

Si quis in agro suo, aut habet, aut postulat habere diæcesim, primum & in terras ei disponat sufficienter, & clericos qui ibidem sua officia impleant, vt sacratis locis reuerentia condigna tribuatur.

Ca. 22. De agellis sacerdotum.

Quisquis agellum Ecclesiæ in die vitæ suæ à quocunq; sacerdote cui potestas est, acceperit possidendum, quæcunq; ibi profecerint, alienandi nullam habeat

SVMMA TVRONEN.

beat potestatem, nec ibi parentes sui ex ea re aliquid existiment vindicandum.

Canon 23. De substituendo Antistite.

De substituendo Antistite, si fortassis mora extiterit, & voluntate decessoris antè fuerit res subarrata, quam successor accedit Ecclesiæ, non impediatur successore in. Si quisquam clericorum aliquid de facultate illa præsumpserit, in potestate sit aduenientis Episcopi, virum suæ debeat voluntate adire, an reuocare decessori, nec Ecclesiæ in obiecto veniant tempora legibus constituta, dum nõ extitit persona quæ de utilitate Ecclesiæ cogitaret.

Canon. 24.

Si quis Episcopus alterius Ecclesiæ clerico de facultatibus suæ Ecclesiæ aliquid sub titulo quocunque donauerit, post eius obitum qui acceperit ad Ecclesiæ ius, de cuius facultate discesserat, reuertatur, quia iniquum est ut sub hac specie damnum Ecclesiæ, quæ multis subuenit, patiatur:

Ca. 25. Ut quæ statuta sunt, obseruentur.

Quapropter (auxiliante domino) quæ synodus sancta constituit, decernimus, ut à cunctis fratribus hæc definitio sancta conseruetur.

Finiunt Canones synodi Aurelianensis quartæ.

*Turonica Synodus 2.
Prologium.*

Turonica secunda synodus circa tempora Pelagij Papæ primi, est prouincialis.

Ecclesiastica disciplinæ debet esse suffragium congregatio sacerdotum, nec aliud erit suæ sollicitudinis, tam peculiare conscribere, quam quod ad fundamentum religionis proficere recognouerit, operari non cesset, ut cum pastoralis cautela propagatur in oculis custodia, paucorum veneranda decreta sint salutis publicæ documenta. Et quoniam quod omitti non decet, oportet implere, præsertim cum cuius animarum intellectualium, de quibus Deo cura est, forma processit, eius traditionibus lex ad Pontifices manauit, necesse est vigilantissimè providere, repulso torpore, ut quicquid ab antiquis patribus statutum de tramite canonico, quarundam personarum temeritate cernitur imminutum, reuocandum est in statum pristinum, ut possint

malè

malè admissa corrigi, & non admittenda damnari. Magna est enim in ipsa seueritate pietas, per quam tollitur peccandi facultas. Nam ubi infana libertas generat vulnera, sacerdotis dicitur dicitur dat medicam.

Quapropter, Christo auspice, in Turonica ciuitate concilio concordante, iuxta conuenientiam gloriosissimi Domini Arithberti Regis annuētis coadunati pro pace & instructione Ecclesiæ, opportunum credidimus subter adnexa decreta cōficere & subscriptionibus propriis roborare, vt retūdantur noxia, propagētur optata, ne taciturnitate silentij vitiosorum criminū nutriti videretur licentia, non abscindi, & quæ oportuna erāt pro qualitate temporis adiici, non paterentur negligi, sed procurentur impleri.

Canon 1.

Idè placuit propter cœleste illud mandatum: Pacem meam do vobis, &c. vt Pontificalis affectus inter confacerdotes inuiolabiliter conseruetur. Verum si pro peccatis (vt assolet) ex causa liuor emerferit, vt pendente certamine sibi inuicem reconciliari non possit, electis ab vtraque parte fratribus, id est, presbyteris, præponderante dulcèdine, litis iacula finiant, & vota pacis acquirant.

Ioan. 14.
De pace sacerdotali.

Canon 2.

Vt corpus Domini in altari, non in armario, sed sub crucis titulo componatur.

Canon 3. Ne laici in Ecclesia clericis misceantur.

Vt laici secus altare, in quo sancta mysteria celebrantur, inter clericos tã ad vigiliis quã ad missas stare penitus nō præsumant, seu pars illa quæ à cancellis versus altare diuiditur, choris tantum piallentium pateat clericorum. Ad orandum & communicandum laicis, & feminis (sicut mos est) pateant sancta sanctorum.

Canon 4.

Vt vnaquæque ciuitas pauperes & egenos incolas alimentis congruentibus pascat secundum vires, vt tam vicini Presbyteri, quàm ciues omnes suum pauperem pascant, quo fiet vt ipsi pauperes per ciuitates alienas non fatigentur.

De pasta pauperum propriorum.

Canon 5.

Vt nullus clericorum vel laicorum præter Episcopum Epistolam facere præsumat.

De Epistolis dandis.

SYMMA TVRONEN.

Canon 6.

*De remotione
abbatum.*

Vt Episcopus, nec abbatem, nec Archipresbyterum, sine omnium suorum compresbyterorum & abbatum consilio de loco suo præsumat eicere, neq; per præmissum alium ordinari, nisi facto cõcilio tam abbatum, quam Presbyterorum suorum. Cùm autem negligentia eicitur, cum omnium Presbyterorum cõsilio refutetur.

Canon 7. *Ne clericus familiaritate extraneorum mulierum viatur.*

*Vitanda familiaritas
mulierum.*

De familiaritatibus mulierum licet crebrius sit in canonibus replicatum, attamen necesse est, vt sicut scilicet virgulta quæ malè pullularit, rursus fidei falce succidantur, atq; etiam radicitus eruatur, nullus deinceps clericorũ pro occasione necessitatis faciendę vestis, aut causã ordinandę dominã extraneã mulierem in domo sua habere præsumat. Et cum iubeamur victũ, aut vestitum a ministris colere, & manibus propriis laborare, quid opus est in domo serpentẽ includere pro veste, quæ multiformem vestẽ non propterea deponit vt nudetur, sed vt se gratiorem dum remouetur, ostendat?

Canon 8.

*Episcopus in
domo, ac alias
habere debet.
sua bonę con-
uersationis
testes.*

*Episcopus coniugem vt sororem habeat, & ita sancta gubernatione gubernet domum omnem, tam Ecclesiasticam, quam propriã, vt nulla de eo suspicio quaquã ratione consurgat. Et licet (Deo propitio) clericorum suorum testimonio viuat, quia cum illo, tam in cella quam vbicunq; fuerit, secum habitent, eumq; sequatur & Presbyteri & diaconi, vel deinceps clericorũ turba iuniorum (Deo adiutore) conuersentur, sic tamen propter zelotem Deum nostrum tam longè absint, mansionis propinquitate diuisi, vt ne hi, qui ad spem recuperandam Clericorũ seruitute nutriuntur, famularum propinqua contagione polluantur.

Censura.

*Intellige hunc Canonem iuxta vsus Orientalis Ecclesie, in qua coniugatus promouebatur ad sacerdotium.

Canon 9.

*Episcopũ mu-
lieres prosequi
non debent.
1. Cor. 7.*

Episcopum Episcopam non habentem, nulla sequatur turba mulierum, licet saluetur vir per mulierem fidelem, sicut & mulier per virum fidelem vt Apostolus ait: Nam vbi talis custodia necessaria non est, quid est necesse vt misera prosequatur vnde fama consurgat? Habeant ministri Ecclesie, vtique clerici qui Episcopo seruiunt,

seruiunt, & eum custodire debent; licentiã extraneas mulieres de frequentia cohabitationis eicere.

Canon 10.

Et ne occasio famam laceret honestatis, quia aliqui laici, dum diuersa per petrant adulteris, hoc quod de se sciunt, in aliis suspicantur, sicut ait Seneca, pessimum in eo vitium esse, qui in id quo insanit, ceteros putat furere. Vt ergo ipsis putandi, aut certe estimandi locus amputetur, nullus sacerdotum aut monachorum colligere alium in lecto suo præsumat. Neque liceat monachis cellas habere communes, vbi aut bini maneant, aut singulares reponi possint, sed schola laboris communem construatur, vbi omnes iaceant, aut Abbate, aut Præposito imminente, vt dum duo vel tres vicissim, & legunt, & excubant, alij consolentur: vt non solum sit custodia corporum, sed & surgat pro lectione assidua profectus animarum.

Duo clerici, aut duo monachi in vno stratu recumbere non debent.

Canon 11.

Si qui in monasterio conuersi sunt, aut conuerti voluerint, nullatenus exinde habeant licentiam euagandi, nec (quod absit) vilius eorum conjugem ducere, aut extranearum mulierum familiaritatem habere. Nam sicut supra dictum est, si vxorem duxerit, excommunicetur, & de vxoris malæ societatis consortio, etiam iudicis auxilio separetur. Quod si iudex ad hoc solarium dare noluerit, excommunicetur. Qui infelix monachus tali coniunctione foedatus, si per cuiuscunque patrocinium se conatus fuerit defendere, & is qui in hac pertinacitate perdurat, & ille qui eum exceperit ad defendendum ab Ecclesia segregentur donec reuertatur ad septa monasterii, & indictam ab Abbate quadiu præceptum ei fuerit, agat penitentiam.

Monachus coniugio non copulatur.

Canon 12.

Mulier intra septa monasterii nullatenus introire permittatur. Si Abbas in hac parte, aut præpositus negligens apparuerit, qui eam viderit, & non statim eiecit, excommunicetur.

Mulier sola monasterium non adeat.

Canon 13.

De ieiunijs vero antiqua à monachis instituta seruentur, vt de Pascha vsq; ad quinquagesimam, exceptis Rogationibus, omni die fratribus prandium præparetur. Post quinquagesimam tota hebdomada exacte

De obseruatione ieiuniorum.

V. 4. ieiunent

SVMMA TVRONEN.

Ieiunent. Postea vsq; ad Calend. Augusti ter in septimana ieiunent, secunda & 4. & sexta die, exceptis his qui aliqua infirmitate constricti sunt. In Augusto, quia quotidie Missę sanctorum sunt, prandium habeant. In Septembri toto & Nouembri (sicut prius dictum est) ter in septimana. De Decembri vsq; ad Natalem Domini omni die ieiunēt. Et quia inter Natalem Domini & Epiphaniam omni die festiuitates sunt, itemq; prandebunt. Excipitur triduum illud quo ad calcandam Gentilium consuetudinem Patres nostri statuerūt priuatas in Calend. Ianuarij fieri Litanias, vt in Ecclesia psallatur, & hora octaua in ipsis Calendis circūcisionis Missa (Deo propitio) celebretur. Post Epiphaniam verò vsque ad quadagesimam ter in septimana ieiunent.

Canon 14.

De obseruatione psallēdi.

Itemq; pro reuerentia Domini Martini, vel cultu ac virtute id statuimus obseruandum, vt tam in ipsa basilica sancta, quam in Ecclesiis nostris, iste psallendi ordo seruetur. Vt in diebus æstiuis, ad matutinum sex Antiphonę binis Psalmis explicētur. Toto Augusto. māniationes fiant, quia festiuitates sunt, & Missę. Septēbri septem Antiphonę explicentur binis Psalmis. Octobri octo ternis Psalmis. Nouembri, nouem ternis Psalmis. Decembri, decē ternis Psalmis. Iauario & Februario itidem vsque ad Pascha. Sed vt possibilitas habet, qui facit amplius pro se, & qui minus (vt potuerit) superest, vt vel duodecim Psalmi expediantur ad matutinum, quia patrum statuta præceperūt, vt ad sextam sex Psalmi dicantur cum Alleluia, & ad duodecimam duodecim, itemq; cum Alleluia, quod etiam (Angelo ostendente) didicerunt. Si ad duodecimam duodecim Psalmi, cur ad matutinum non itemq; vel duodecim explicentur? Quicumque minus quam duodecim Psalmos ad matutinum dixerit, ieiunet vsq; ad vesperam, panem cum aqua manducet, & non illi sit altera in illa die vlla refectio. Et qui hoc facere contempserit, vna hebdomada panē cum aqua manducet, & ieiunet omni die vsque ad vesperam.

Canon 15.

Archipresbyteri coniugati sine testimonio

Archipresbyteri verò vicani, & diaconi & subdiaconi, non quidem omnes, sed plures in hac suspitione tenentur a populo, quod cū coniugibus suis maneant. Pro

Pro qua re hoc placuit obseruari, vt quotiescunq; Archipresbyter, seu in vico māerit, seu ad villam iuam ambulauerit, vnus lectorum canonicorum suorū, aut certus aliquis de numero clericorum cū illo ambulet, & in cella, vbi ille iacet, lectum habeat pro testimonio.

clericorum dormire non debent.

Canon 16.

Enimuerò, quoniam cognouimus nonnullos inueniri sequipedas erroris antiqui, qui Calēd. Ianuarij colunt, cum lanus homo Gentilis fuerit rex quidam, sed Deus esse non potuit. Quisquis ergo vnum Deum Patrem regnātem cum Filio & Spiritu sancto credit, certè hic non potest integer Christianus dici, qui aliqua de gentilitate custodit. Sunt etiam qui in festiuitate cathedræ domini Petri Apostoli cibos mortuis offerunt, & post missas redeuntes ad domos proprias, ad Gentilium reuertuntur errores, & post corpus Domini sacras domini escas accipiunt. Contestamur illam sollicitudinem tam pastores quàm presbyteros gerere, vt quemcunq; in hac fatuitate persistere viderint, vel (nescio) ad petras, aut arbores, aut ad fontes designata loca Gentiliū perpetrare, quæ ad Ecclesiæ rationem non pertinent, eos ab Ecclesia sancta auctoritate repellant, nec participare sancto altario permittant, qui Gentilium obseruationes custodiunt. Quid enim dæmonibus cum Christo cōmune, cum magis sumendo cibum delicta videatur addere, quàm purgare?

De calend. Ianuarii.

De cathedræ S. Petri.

Canon 17.

Et licet Ambrosianos habeamus hymnos in canone, tamen quoniam reliquorum sunt aliqui qui digni sunt forma, cantare volumus libenter, & amplecti eos, præter ea quorum authorum nomina non fuerint in limine prænotata, quoniam quæ fidem constituerunt, dicendi rationi non obstant.

De hymnis recipiendis.

Canon 18. De peruersoribus rerum Ecclesiasticarum.

Placet itaque, ac omnibus nobis conuenit obseruare vt quia nonnulli memores sui per quaslibet scripturas pro captu animi de facultatibus suis Ecclesiis cōtulisse probātur, quod à diuersis Deum iniustitiis, eate nus mortifera calliditate tenetur, vt aliorū oblatio illis pertineat ad ruinā, nec intueri corde possunt diem iudicij, dū nimix cupiditatis delectatur ardore. Quicumque ergo immemor interitus sui, res Ecclesiis delegas

Iste canon habetur in Parisensi synodo prima in primo cap.

S V M M A P A R I S I E N S I S

iniuste possidēs præsumpserit retinere, & veritate com-
perta, res Dei seruis suis disimulauerit reformare, ab
omnibus Ecclesijs segregatus, à sancta cõmunionē ha-
beat extraneus, nec aliud inereatur habere reme-
dium, nisi culpã propriam rerũ emendatione purgave-
rit. Indignè enim ad altare Domini properare permit-
titur, qui res ecclesiasticas, & audeat rapere, & iniuste
possidere, ac in iniqua defensione perdurat. Necato:
res enim pauperum iudicãdi sunt, qui eorũ saliter ali-
menta subtraxerũt. Sacerdotalis tamẽ debet esse pro-
uisio, vt vindictã admonitio manifestam præcedat, vt
res viurpatas si iniuste quis tulerit, adhibita æquitate
restituatur. Quod si neglexerit, & necessitas cõpulerit,
postea prædonem sacerdotalis districtio maturata per-
cellat: neq; quisquam per interregna res Dei defensare
nitatur, quia Dei potentia cunctorum regnorum ter-
minos singulari dominatione concludit.

Ca. 19. De iudicibus, qui pauperes opprimunt.

Vt Iudices, aut Potentes qui pauperes opprimunt, si
comoniũ à Pontifice suo se non emendauerint, ex-
communicentur.

Canon. 20.

Cauta enim est in salute prouisio ad effugiendam
culpam delicti, aditum delinquendi repellere. Nullus
Episcoporum de ordinationibus clericorum præmia
presumat exigere, quia non sacrilegium, sed hæreti-
cum est (sicut in dogmatibus ecclesiasticis habetur in-
sertum) ad ordinandum clericum per ambitionem,
ad imaginẽ Simonis Magi, pecuniam offerre sacerdo-
ti; quia dicitur, *Gratis accepistis, gratis date.* Et cum
talis sit, qui gratiã Dei à sacerdote æstimat pretio com-
parari, qualis illè, qui vendit, vterque vsque ad syno-
dum ab Ecclesia segregetur.

Ficiunt canones secundæ synodi Turonens.

*Parisiense Concilium primum circa rem-
pora Pelagij Papæ primi, estq; prouinciale.*

Continuit in vnum (Christo optulante) Parisijs
pro vtilitatibus ecclesiarum, vnde non leuiter ra-
tionem sumus quandoque reddituri, in quantum di-
uina pietas virtutem dare dignata est, tentauimus sa-
lubri

*Sacerdotium
per pecuniam
acquiri non
debet.*

*Art. 8.
Mat. 10.*

*An. d. 552.
Concilium
Parisiense.*

Iubri consideratione prospicere, ne dum periculosa
abusione ordinatio superna negligitur, in nobis alio-
rum criminâ vindicentur.

Canon 1.

Itaq; placet, ac omnibus nobis conuenit obseruare,
vt quia nonnulli memores sui, &c.

In isto ca. agitur cōtra raptores & iniustos possesso-
res rerum ecclesiasticarum, est idem quod habetur in
secunda synodo Turonen. ca. 18.

Canon 2.

Et quia Episcoporum res propriè Ecclesiarum res esse
noscuntur, si in eorum facultatibus simili fuerit faculta-
te grassatum, peruersores rerū memorata tū, canonū di-
strictione feriantur, vt dñi vindicta corrigit, qui mori-
bus propriis, ac nulla cōscientiæ castigatione corripi-
tur, saltem regulæ obtundatur aculeis. Perpetuò enim
anathemate feriat, qui res confiscare aut, corrūpere,
aut peruadere periculosa infestatione præsumperit.

*Res Episcopi,
cōfiscare præ-
sumat nemo.*

Canon 3.

Et quia exempla boni operis à Pontificibus debent
primū, Christo opitulante, procedere, nullus Episco-
pus res competat alienas, aut si competitas, aut à se, aut
ab antecessore suo fortè quis possedit, domino proprie-
tatis possessionem propriam absq; præiudicio libera-
litate regiæ, integra reformidatione restituat, vt quia
Deus dona reprobatur iniquorum, non ad iudiciū suum
Ecclesiæ res exteras derelinquat.

*Episcopus ali-
terius Episco-
pi res non
competat.*

Canon 4.

Sacrarum etiam virginum, neque per raptum, neque
per competitiones aliquas quisquam cōiugia forciatur.
Similiter de earum coniunctionibus abstinendum, &
hi qui eas rapere aut competere voluerint, à commu-
nionē sunt remouendi, quæ vestium commutatio-
ne, tam viduæ quā puellæ religionem pœnitentiū, aut
virginitatē publica declaratiōe fuerint professæ. Quod
si contra dicta quis venerit, & sacerdotē suū audire ne-
glexerit, & in præsentī à cōmunionē catholicæ Ecclesiæ
habeatur extraneus, & perpetuò anathemate feriat.

*De sanctimo-
nialiū raptarū
non indecenti
copula.*

Canon 5.

Et quia vniuersis sacerdotibus ita conuenit, vt si
quis de eis pro contemptu canonum, aut peruersione
legum ecclesiasticarum à cōmunionē Ecclesiæ ali-
quem

*Execommuni-
catus ab aliis
colligi non
debet.*

S V M M A A V R E L I A N E N .

quem fortasse suspenderet, à nullo penitus Episcopo recipi præsumatur. Quod si factum fuerit, is qui eum contra indicta receperit, & à fratrum suorum erit concordia separatus, & æterni iudicis in futurum, vt confidimus, iracundiam sustinebit.

Canon. 6.

*De ordinatio-
ne Episcoporum*

Et quia in aliquibus rebus consuetudo prisca negligitur, ac decreta canonum violantur, placuit vt iuxta antiquam cõsuetudinem canonum decreta seruentur. Nullus, ciuibus inuitis, ordinetur Episcopus, nisi quem populi & clericorum electio plenissima quæsierit voluntate, nõ principis imperto, neq; per quamlibet conditionem contra Metropolis voluntatẽ Episcoporum comprouincialium ingeratur. Quod super ordinationem regiam honoris sui culmen peruadere aliquis nimia temeritate præsumperit, à comprouincialibus loci ipsius Episcopus recipi nullatenus mereatur, quem indebitè assumptum agnoscunt. Si quis de cõprouincialibus recipere eum contra indicta præsumperit, sit à fratribus omnibus segregatus, & ab ipsorum omnium charitate remotus. Nam de actis ordinationibus Pontificum ita conuenit, vt cõiuncti Metropolitanus cum suis cõprouincialibus Episcopis, vel quos vicinos Episcopos eligere voluerint, in loco vbi conuerint, iuxta antiqua statuta canonum, omnia communi concilio & sententia decernantur.

Canon. 7.

*De ministerio
seruorum
degenerum.*

De degeneribus seruis, qui sepulchris defunctorum pro qualitate ipsius ministerii deputantur, hoc placuit obseruari, vt sub qua ab actoribus fuerint cõditione dimissi, & siue hæredibus, siue Ecclesiæ pro defensione fuerint deputati, voluntas defuncti circa eos in omnibus debeat conseruari. Quod si Ecclesia eos de fisci defensionibus in omni parte defenderit, tã illi q̃ posteris eorũ Ecclesiæ defensione in omnibus potiãtur, & occursum impendant. Et quia huic definitioni cõiuncti fratrum interesse minime potuerunt, hoc omnis congregatio sacerdotũ (Christo propitiante) decreuit, vt cõstitutio præsens à quãtis oblata fuerit, subscriptionibus ramẽ eorũ debeat probari, quatenus in hoc quod ab vniversis obseruandũ est, vniuersitas debeat consentire.

Finunt Canones Parisiensis Synodi primæ.

Conci-

Concilium Aurelianense quintum, circa tempora Pelagij primi Papæ celebratum.

Concilium s. Aurelianense Præfatio

AD diuinam gratiam referendum est, cum vota Principum concordant animis sacerdotum: vt dum fit Pontificale Concilium, normam vtuendi teneat recapitulatio antiqua Canonum, vt locus & tempus, quia est in quibuscumq; titulis veteribus adhærens noua constitutio sanctionum. Igitur clementissimus Princeps triumphorum, titulis inuictissimus dominus Childebertus, cum pro amore sacrę fidei studio religionis in Aurelianensium urbem congregasset in vnum dominos sacerdotes, cupiens ex ore Patrum audire quod sacrum est, & quod pro ecclesiastico ordine auctoritate promoueretur pastoralis, & quod aduenientibus sit norma, & præsentibus sit disciplina, atq; conueniens à præsentis tempore in posterum custodiri (præstante Deo) signanter est titulis prænotatum.

Can. 1.

PRimum itaque nefarias sectas Eutychetis & Nestorii, quas sedes Apostolica sancta condemnat, similiter & nos easdem cum suis authoribus, & sectatoribus execrantes, præsentis constitutionis vigore anathematizamus atque damnamus, Apostolicum fidei ordinem in Christi nomine prædicantes.

Dogmata Eutychetis & Nestorii damnantur.

Canon 2.

Nullus sacerdotum, quemquã rectæ fidei hominem pro paruis & leuibus causis à communionem suspēdat, præter eas culpas pro quibus antiqui Patres ab Ecclesia arceri iusserunt committentes.

Nullus pro leuibus causis à cōmunionem suspendi debet.

Canon 3.

Vt nullum Episcopatum per præmia, aut comparatione liceat adipisci, sed voluntate Regis iuxta electionem cleri ac plebis (sicut in antiquis canonibus continetur scriptum) consensu cleri ac plebis à Metropolitano, vel quem vice sua permiserit, cum comprouincialibus Pontifex consecratur.

Nulli liceat Episcopatum pretio comparare.

Canon 4.

Item, iuxta quod antiqui canones decreuerunt, nullus inuitis detur Episcopus, sed nec per oppressionem potentium personarum ad cōsensum faciendum ciues, aut

Nullus inuitis ordinari debet Episcopus.

S V M M A A V R E L I A N E N .

aut clerici, quod dici nephas est, inclinentur. Quod si factum fuerit, ipse Episcopus qui magis per violētiam, quā per decretum legitimum ordinatur, ab indepto Pontificatus honore in perpetuum deponatur.

Can. 5.

Nulli viuenti Episcopo alius superponatur, aut superordineur Episcopus, nisi forsità in eius loco, quem culpa capitalis deiecerit.

Can. 6.

*De oblatione
puellarum in
monasteriis.*

Quæcunq; puellæ seu propria voluntate mōnasterium expetunt, seu à parentibus offeruntur, annum in ipsa veste, qua intrauerint permaneāt. In his verò monasteriis vbi nō perpetuò tenentur inclusæ, triennium in ea qua intrauerint veste, permaneāt, & postmodum secundum itatura monasterij ipsius in loco quo elegerint permanere, vestimēta religionis accipiant. Quæ si deinceps sacra relinquentes loca propositum tantum seculi ambitione transcenderint, illæ quæ in domibus propriis tam puillæ, quā viduæ commutatis vestibis conuertuntur, cum his, quibus coniugio copulantur, Ecclesiæ communionem priuentur.

Can. 7.

*Qui in carceribus continen-
tur ab archidia-
cono diebus
dominicus re-
quirantur.*

Id etiam miseratione certè condiximus custodiri, vt qui pro quibuscunq; culpis in carceribus deputantur, ab archidiacono, seu à præposito Ecclesiæ diebus singulis dominicis requirantur, vt necessitas vincitorum secundum præceptum diuinū misericorditer subleuetur, atque à Pontifice instituta fidei & diligentis persona, quæ necessaria prouideat competens victus de domo Ecclesiæ tribuatur.

Can. 8.

*De sollicitudi-
ne infirmorū
vel sustentatione.*

Et licet (propitio Deo) omnium Domini sacerdotum, vel quorūcunq; fidelium hæc cura posset esse, vt egentibus necessaria debeant ministrari: specialiter tamē debilibus id pietatis causa cōuenit, & vnusquisq; Episcoporum incolis, quos infirmitatē incurrisse tā territorij sui, quā ciuitatis agnouerint, de domo Ecclesiæ iuxta possibilitatē victui & vestitui necessaria submitret, vt nō eis desit misericordiæ cura, quos per duram infirmitatem intolerabilis constringit inopia.

Can. 9.

*Hic Canon
erat reuo-
mandus.*

Nullus ex laicis absque annua conuersatione præmissa

missa Episcopus ordinetur, ita vt intra anni ipsius spatium à doctis & probatis viris disciplinis & regulis spiritalibus plenius instruat. Quòd si hoc quisquam Episcoporum transcendere, quacunque conditione præsumperit, anno integro ab officio, vel charitate fratrum habeatur extraneus.

Can. 10.

Ne tui liceat res, vel facultates Ecclesiæ, aut monasteris, vel Xenodochiis pro quacunque eleemosyna cum iustitia delegatas retentare, alienare, atque subtrahere. Quòd si quis fecerit, tanquam necator pauperum antiquorum canonum sententijs constrictus, ab Ecclesijs liminibus excludatur, quamdiu ab ipso, ea quæ sunt ablata, vel retenta reddantur.

Quæ facultates Ecclesiæ subtraxerit, puniatur.

Can. 11.

Quisquis etiã, aut maiorum, aut mediocrium personarum, quodcumque muneris, vel facultatis sacerdotibus, aut Ecclesijs, aut quibuslibet sanctorum studio mercedis cum iustitia pro Dei contemplatione contulerit, & hæc ipsa quæ à parentibus donata noscuntur, postmodum quis auferre præsumperit, superiori sententia vt necator pauperum communionem priuetur.

Nullus Ecclesijs oblata auferre præsumat.

Can. 12.

His quoque (Deo propitio) constitutis, quòd præcipue in omnibus Patrum Concilijs habetur scriptum, congrua definitione sancimus, vt intra anni circulum vnusquisque Metropolitanus Episcopus, iunctis in vnum locum cõprouincialibus suis, intra prouinciã suã studeat habere Cõcilium, vt aut si qua accesserint, charitatis emendentur studio, aut si pax regalis, vel disciplina incutis permãserit, gratias Deo referat. Hęc ergo vnanimiter definita seruantes, etiã præteritorum statuta canonum his decernimus, vt incõuulsa vniuersa seruentur.

De annua euocatione Concilij.

Finis Aurelianen. Concilij V.

Decreta Ioannis 3. Papæ.

Ioannes tertius, natione Romanus, de patre Anastasio illustri, sedit annos 12. menses 11. dies 26. Fuit temporibus Iustini iunioris Imperatoris. Hic pont. ædè Apostolorum Philippi & Iacobi à Vigilio inchoatam absoluit, & Narseti eunucho amicissimus fuit, eiq; consulatum impetrauit. Prodigiousam tempestatem perturbationibus & annis plenus superauit.

*An. d. 563.
Ioan. 3.
pont. 61.
Tempore huius Armeni Christi sibi recepere.*

Extat

S V M M A AVRELIANEN.

Extat eiusdem epistola decretalis ad vniuersos Episcopos per Germaniæ & Galliæ prouincias constitutos, in qua,

Primò damnat Chorepiscopos, quomodo damnati sunt à Damaso & Leone, & à Concilio Neocaesariensi.

Secundò tradit quòd Clemens post Petrum sedem apostolicam potestatem Pontificalem tenuit, & id factum est tradente sibi beato Petro Apostolo.

Tertiò demonstrat quâro labore, quantisque vigiliis intendere debet, qui pascit oues Christi, quod fufius habetur in epistola Leontis & Damasi quarti.

Decreta Benedicti Pape.

Benedictus, natione Romanus, ex patre Bonifaciò, sedit annos 4. mensem 1. dies 28. Huius temporibus gens Longobardorum totam Italiam inuasit, simulq; & fames nimia, vt etiam multitudo castrorum se tradiderit Longobardis, vt temperare posset inopiam famis: In istis laboribus & afflictionibus positus Benedictus Papa, mortuus est.

Extat epistola decretalis ad Episcopum David, qui per literas significauerat Apostolicè sedi, esse quosdam intra prouinciam Beticam, qui dicerent neminem veraciter posse probare Trinitatem vnitatem fieri, cum neq; tres vnū, neque vnum in tribus posse quenquam propriè approbâri. Hos longa disputatione confundit testimonio veteris & noui Testamenti.

Quæ omnia habentur in Epistola prima decretali Alexandri papæ primi.

Primum est Esa. Vidi dominum Sabaoth, &c. & Seraphim stabant in circuitu eius, dicentes: Sanctus, Sanctus, Sanctus, dominus Deus Sabaoth. Quia Trinitas est, tertio Sanctus dixerunt: quia vnitus est, sub trium repetitione vnum Deum ac Dominum intimarunt.

Secundum Exod. Domine, Domine, Domine, miserator, misericors, &c.

Tertium, Gene. Abraham sedens ad ilicem Mambrae, tribusq; occurrens, vni dixit, Domine, &c.

Quartum Esa. Domine Deus Sabaoth, Deus Israel, qui sedens super Cherubim, &c.

Item illud Reg. Domine Deus omnipotens, Deus Israel, sermones tui fideles sunt, &c.

Item Matth. Dominus discipulos suos in nomine Patris

Canon 13.
2. q. 1. Si
Petrus.

An. d. 575.
Benedictus 1.
pont. 62. fuit
tempore Man-
ritii Imper.

Hæc epist. ple-
na est my-
sticis.

Esa 9.

Exod. 34.

Gen. 18.

Esa. 37.

2. Reg. 7.

Mat. 28.

Patris & Filij & Spiritus sancti vniuersas gentes misit baptizare.

Decreta Pelagii 2. Papa.

Pelagius, natione Romanus, cedit annos 10. menses 2. dies 10. tempore Mauricij Imperatoris. Hic absq; Romana Principis authoritate (contra consuetudinem) creatus est. Nihil enim tunc à clero in eligendo Pontifice actum erat, nisi Imperator approbasset. Sed Lōgobardis tunc Romam obsidentibus, facultas mittendi Constantinopolim nulla fuit. Postea verò offensam, misso illuc Gregorio, deprecatus est.

Extat decretalis epistola Pelagij, in qua primò definit, generalis synodus non posse conuocari nisi auctoritate Apostolicæ sedis, quoniam sedi beati Petri singulari priuilegio hæc auctoritas est tradita, & quia nulla vnquam synodus rata legitur, quæ Apostolica auctoritate non fuerit fulta. Hoc definit contra Ioannem Constantinopolitanum Episcopum, qui intentarat Concilium quoddam generale conuocari.

In eadē epistola adiecit: Orate fratres, vt honor ecclesiasticus nostris diebus nō euacuetur, neq; vnquā Romana sedes, quæ instituente Domino, caput est omnium Ecclesiarū, priuilegijs suis vsquā careat, aut spoliatur.

In eadem sic: Maiores verò & difficiles quæstiones, vt sancta synodus statuit & beata consuetudo exigit, ad sedem apostolicam semper referantur, &c.

Extat secunda epistola decretalis eiusdem de mutatione Episcoporum, in qua Benigno archiepiscopo respondet, sic dicens: Exigit ergo dilectio tua consulta sedis apostolicæ, si licitum foret Episcopum transire, aut mutari de ciuitate in ciuitatem, cum quidam canones (vt tibi videtur) hoc fieri prohibeant. Significasti etiam literis tuis quædam fratrum nomine & actu Dei seruum, causa vtilitatis te velle mutare in locū & ciuitatem defuncti, licet quidam dicant hoc fieri non licere, nisi cōsensum Apostolicæ sedis habuisses. Quapropter scias frater dilectissime, aliud esse causam necessitatis & vtilitatis, & aliud præsumptionis ac propriæ voluntatis. Non ergo mutat sedem, qui non mutat mentem, id est, qui nō avaritiæ causa, aut dominationis, aut propriæ voluntatis, aut delectationis suæ migrat de ciuitate in ciuitatem, sed causa necessitatis

& vtilitatis

an. d. 580.
Pelagius 2.
pont. 63.
Hic basilicam
Laurētii mara
tyris extruxit.

d. 17. Mulsis
denno.

Quibus causis
possit mutari
Episcopus de
vna ciuitate
ad aliam.

7. q. 1. Scia
frater

SVMMA HISPALEN.

& vtilitatis mutatur. Nam plurimorum vtilitas vnus vtilitari, aut voluntati præferenda est. Aliud est enim mutare, & aliud mutari. Quod enim in canonibus legitur, non debere Episcopum in ciuitate in ciuitatem transire, nõ de his dicitur qui aut vi expulsi, aut necessitate coacti, auctoritate maiorum hoc agunt, sed de his qui auaritiæ ardore inflàmmati sponte sua prosiliunt & potius ambitioni quàm vtilitati Ecclesiæ seruire, & vt dominationem agant, insistere cupiunt.

Quapropter, charissime, muta Episcopum causa necessitatis aut vtilitatis, super quo cõsulere nos voluisti, & alios fratres nostros, quibus hoc faciendũ necessitas aut vtilitas compulerit, agere doce, quia hoc quod tibi soli scribimus, generaliter omnibus tenere mãdamus. Quia sic potestatem habemus Episcopos & sacerdotes regulariter titulare & ordinare, ita vt prædictum est, causa necessitatis aut vtilitatis: habes & mutare, ac de titulo ad titulũ transferri, licet de minori ad maiorem urbem mutandus sit. Hoc tamẽ summopere prouidentum est, ne causa arrogantix aut auaritiæ vnquã fiat, quia hi à prædictis canonibus damnantur, non illi qui necessitate aut vtilitate, maiorum consilio, & sana ac pura Deo placita intentione hoc faciunt.

Extat epistola decretalis tertia eiusdem ad vniuersos Episcopos Italiæ, in qua eos adhortatur ad sollicitudinem Ecclesiarum.

*De con. 1. 1.
Inuenimus.*

Extat quarta ad Episcopos Germaniæ & Galliæ, in qua ordinem præfationũ quæ Ecclesia Romana habet, requireribus Episcopis tradit. Inuenimus has nouem præfationes in sacro catalogo tantũmodo recipiẽdas, quas longa retro veritas in Romana Ecclesia hætenus seruauit. Vnã in albis Paschalibus, aliam de Ascensione Domini, tertiã die Pentecostes, quartam de Natali domini, quintam de Apparitione domini, sextã de Apostolis, septimam de sancta Trinitate, octauã de Cruce, nonam de Ieiunio in quadragesima tantummodo dicendam. Has præfationes tenet & custodit sancta Romana Ecclesia, has tenendas vobis mandamus.

*Concilium
Hispalense.*

Hispalense Concilium primum, sub Pelagio secundo Papa. Est prouinciale, sed robur

bur habet à sede Romana, vt patet ex præfatione Concilij, præfidente Leandro Episcopo Hispalensi.

Domino sancto & reuerenter à nobis honorâdo, charissimo fratri Pelagio Episcopo, Leâder, Agapius, &c. Episcopi qui vnâ in vrbe Hispalësi adfuius sanctitatem tuâ charitatis studio salutantes, precamur dominum qui nos de salute mutua, vel visione lætificare dignetur, te lætum multo conseruet in tempore.

Præfatio.

Ca. 1. De disponendis Ecclesiæ rebus post Episcopi excessum.

* Comperimus autem in canone, consulentes vetera statuta, vt Episcopus qui res proprias alteri & non Ecclesiæ suæ dimiserit, quicquid de Ecclesiæ rebus, aut donauit, aut vendidit, aut quoquo modo ab Ecclesia transtulit, irritum habeatur.

** Heres Episcopi defuncti est Ecclesiæ suæ.*

** Hic Canon erat renouandus in Concilio, vt hæres defuncti Episcopi esset Ecclesiæ, non tamen Papa. Secundo. Alienum est à sententia horum Patrum licere Episcopo instituere primogenituræ, vel locupletare consanguineos.*

Canon 2.

Ea verò mancipia quæ memoratus de iure Ecclesiæ sublata, suis proximis cõtulit, si familia de proprio suo Ecclesiæ ipsi non compensauit, Ecclesiæ absque aliqua oppositione accipiat.

De mancipiis Ecclesiæ.

Ca. 3. De clericis tum quibus mulieres cohabitent.

Inter cætera verò hoc definitum à nobis est pro abolendis maculis clericorum, secundum edictum Concilij Toletani, vt si presbyteri, diaconi vel clerici consortia extranearum feminarũ, vel ancillarum familiaritatem, per sacerdotis sui admonitionem à se minus remouerint, seculi iudices easdem mulieres cũ voluntate & permisso Episcopi comprehensas in suis lucris vsurpent, vt vitium hoc dũ sacerdos inhibere non præualeat, potestas iudicialis coërceat, dato tamen ab eisdem iudicibus sacramento Episcopo, vt eas clericis nulla arte restituant. Quòd si restituerint, ipsi iudices sententia excommunicationis feriantur. Mulieribus verò illis, iuxta priores canones à sacerdote distractis, pretium earum indigentibus dispensetur.

Ca. 3. secundum concilij Toletani.

Quæ statuta manu nostra subscriptimus, Data ad sancti-

Subscriptio.

X 3

SVMMA TOLETANI.

sanctitatem vestram die 2. Nonarum Nouembris anno 5. gloriosi domini nostri Reccaredi Regis. Era. 628. Leander Ecclesie sancte Hispanensis Episcopus hanc constitutionem confirmaui & subscripsi. Ioannes Episcopus Agragensis, &c.

*Concilium
Toletanum. 3.*

Concilium Toletanum tertium sub Pelagio secundo Papa, in quo Arrij hæresis in Hispania condemnatur, Mausona Emeritano Episcopo.

Prefatio.

IN nomine Domini nostri Iesu Christi anno 4. regnante gloriosissimo atq; piissimo & Deo fidelissimo Reccaredo Rege, die 8. Iduum Maiarum, Era. 627. hæc sancta synodus habita est in sancta ciuitate Regia Toletana ab Episcopis totius Hispaniæ & Galatiæ, qui infra scripti sunt.

Canon 1.

Cum pro fidei suæ sinceritate idem gloriosissimus Princeps omnes regiminis sui Pontifices in vnum conuente mandasset, vt tam de eius cõuersione, quàm de gentis Gothorum inuocatione in domino exultarēt, & diuinæ dignationi pro tanto munere gratias agerent, memoratus sanctissimus Princeps sic venerandum Cõcilium alloquitur. Non incognitum reor esse vobis Reuerendissimi sacerdotes, quod propter instaurandam disciplinæ ecclesiasticæ formã, ad nostræ vos serenitatis præsentiam euocauerim, & quia decursis retro temporibus hæresis imminens in tota Ecclesia catholica agere synodica negotia denegabat, Deus, cui placuit per nos eiusdẽ hæresis obicẽ depellere, admonuit instituta de more ecclesiastico reparare. Ergo sit vobis iocunditatis, sit gaudiũ, quod mos canonicus prospectu Dei per nostram gloriã ad Paternos reducit terminos. Prius tamen admoneo, pariter & exhortor, ieiuniis vos & vigiliis atq; orationibus operam dare, vt ordo canonicus, quem à sacerdotalibus sensibus detraherat longa ac diuturna obliuio, quã ætas nostra se nescire fatetur, diuino dono vobis rursus patefiat.

Allocutio Reccaredi ad concilium.

Sancta admonitio.

Ad hæc autẽ gratias Deo agentes & religiosissimo Principi vniuerso Concilio in laudibus adclamante, tridua-

triduanum est exinde prædicatum ieiunium. Sed cum die octaua Iduum Martiarum in vnũ cœtum Dei sacerdotes adessent, & oratione præmissa vnusquisq; sacerdotum cõperenti loco resedisset, ecce in medio eorum adfuit serenissimus princeps, teq; cum Dei sacerdotibus orationi communicans, diuino deinceps flamine plenus, sic ad loquendum exorsus est, dicens:

*Gratiarum
actio conciliũ.*

Non credimus vestrã latere sanctitatẽ, quanto tẽpore in errore Arrianorum laborasset Hispania, & nõ multos post decessum ginitoris nostri dies, quibus nos vestra beatitudo fidei sanctæ catholicæ cognouit esse sociatos, credimus generaliter inagnũ & æternũ gaudiũ habuisse, & ideo venerãdi Patres, ad hãc vos peragendã cõgregari decreuimus synodum, vt de omnibus nuper aduenientibus ad Christum, ipsi æternas Deo gratias referatis. Quicquid verò verbis apud sacerdotium vestrũ nobis agendũ erat de fide atq; spe vestra, quã gerimus, in hoc Tomo conscripta atq; allegata, nota facimus. Relegatur ergò in medio vestri, & in iudicio synodali examinata, per omne successiuum tempus gloria nostra eiusdẽ fidei testimonio declarata clarescat.

*Secũda allocutio
Reccaredi.*

Susceptus est autem ab omnibus Dei sacerdotibus offerente Rege: sacrosanctæ fidei Tomus, & pronunciantem notario clara voce recensitus est, in quo confessus est fidem catholicam iuxta canones quatuor conciliorum generalium, cui subscripsit Rex, his verbis. Huic verò confessioni meæ, sanctarum scripturarum & conciliorum constitutionibus consentiens, testimonio diuino tota cordis simplicitate subscripsi.

*Subscriptio
confessionis
fidei per
Reccaredum.*

Tunc acclamatum est in laudibus Dei & in fauore principis ab vniuerso Concilio, Gloria patri & filio & Spiritui sancto, cui cura est pacem & vnitatem Ecclesiæ catholicæ prouidere, &c.

*Acclamatio
concilii.*

Deinde vniuerso Concilio iubente, vnus Episcoporum catholicorum ad Episcopos & religiosos clericos, vel maiores natu ab hæresi Arriana conuersos, sic est allocutus: Officij nostri cura cõpellimur, à vestra charitate perquirere, quid dãnentis in hæresi, aut quid intra sanctã catholicam credatis Ecclesiam. Tunc Episcopi omnes vna cum clericis suis, primoresque gentis Gothicæ pari consensione dixerunt. Licet hoc quod tua paternitas atque fraternitas vestra à nobis

SVMMA TOLETANI

cupit audire, iam olim conuersionis nostræ tempore egerimus, quando secuti gloriosissimum Reccaredum regem nostrum ad Ecclesiam transiimus, & perfidiam Arrianam cum omnibus superstitionibus suis anathematizauimus, nunc tamē propter charitatem & deuotionem quam Deo & Ecclesiæ catholicæ debemus, quæ petitis promptissimè agere properamus, sed & si quæ adhuc congrua fidei esse perspiciatis, ac nobis charitate persuadetis, faciemus.

*Confessio fidei
Episcoporum et
primorum Go-
thicæ gentis.*

Omnis ergo qui fidem & communionem ab Arriouenientem, & vsque ad nos retentam adhuc tenere desiderat, & de tota cordis intentione non damnat, anathema sit.

Quicumque filium Dei, dominum Iesum negauerit à paterna substantia sine initio genitum, & æqualem patri esse, vel consubstantialem, anathema sit.

Quicumque Spiritum sanctum non credit, aut non crediderit à patre & filio procedere, eumque non dixerit coeternum esse Patri & Filio & coessentialē, anathema sit.

Quicumque in Patre & filio & Spiritu sancto, & personas non distinguit, & vnius diuinitatis substantiam non agnoscit, anathema sit.

Quicumque filium Dei, Dominum nostrum Iesum Christum, & Spiritum sanctum iuxta deitatem esse patre minore asseruerit, & gradibus separauerit, creaturamque esse dixerit, anathema sit.

Quicumque nescire filium Dei, quod Deus pater sciat, dixerit, anathema sit.

Quicumque initium filio Dei & spiritui sancto deputauerit, anathema sit.

Quicumque filium Dei secundum diuinitatem suam visibilem aut passibilem ausus fuerit profetere, anathema sit.

Quicumque Spiritum sanctum, sicut patrem & filium verum Deum & omnipotentem esse non credit, anathema sit.

Quicumque alibi fidem & communionem catholicam, præterquam in Ecclesia vniuersali, quam Nicæni & Constantinopolitani, & primi Ephesini & Chalcedonenſis Concilii decreta tenent, pariter & honorant, anathema sit.

Quicumque Patrem & Filium & Spiritum sanctum
honore

honore, & gloria, & diuinitate separat, aut diffungit, anathema sit.

Quicumque non dixerit, gloria patri & filio & spiritui sancto, anathema sit.

Quicumque rebaptizandi sacrilegum opus esse bonum credit aut crediderit, agit aut egerit, anathema sit.

Quicumque Ariminen. Concilium ex toto corde non respuerit & damnauerit, anathema sit.

Sint ergo damnata in celo & in terra, quęcunq; per hanc catholicam fidem damnantur : & sint accepta in celo & in terra, quęcunq; per hanc fidem accipiuntur, regnate Domino nostro Iesu Christo, cui cum patre & spiritu sancto est gloria in secula seculorum.

Subscripserunt Episcopi, Presbyteri, & Diaconi ex hæresi Arriana conuersi, & Gothorum viri illustres, & omnes seniores subscripserunt.

Subscription.

Decreta Concilii. Canon 1.

Post damnationem hæresis Arrianae, & fidei sanctę catholicę expositionem, hoc sanctum præcipit Concilium, vt quia a nonnullis, vel hæresis, vel gentilitatis necessitate per Hispaniarum Ecclesias canonicus prætermissus est ordo, dum & licentia abundaret transgrediendi, & disciplinę optio negaretur, dum omnis excessus hæresis foueretur patrocinio, & abundantia mali temporis procul esse distinctio disciplinę. At nunc pace Ecclesię Christi misericordia reparata, quod præcorum Canonum auctoritas prohibet, sit resurgente disciplina inhibitu, & agatur omne quod præcepit fieri. Permaneant in suo vigore Conciliorum omnium constituta, simul & synodicę sanctorum præsulum Romanorum Epistolę. Nullus deinceps ad promerendos honores Ecclesiasticos contra canonici statuta aspiret indignus. Nihil ex hoc fiat, quod sancti Patres Spiritu Dei pleni sanxerunt, debere non fieri. Et qui præsumpserit, seueritate priorum canonum distingatur.

Conciliorum statuta & Pont. Rom. decreta custodiri debent.

Aduertat. Lector.

Canon 2.

Petitione Reccaredi Regis constituit synodus, vt per omnes Ecclesias Hispaniæ & Galicię secundum formam Orientalium Ecclesiarum Concilii Constantinopolitani, hoc est, centum quinquaginta Episcoporum symbolum fidei recitetur : & priusquam Dominica dicatur oratio, voce clara prædicetur, quo fides vera

In omnibus ecclesiis die dominica Symbolum recitetur

SVMMA TOLETANI.

manifesta sit, & testimonium habeat, & ad Christi corpus & sanguinem prælibandum, pectora populorum fide purificata accedant.

Ca. 3. Vt ne quis extra necessitatem rem Ecclesiæ alienes.

Hæc sancta synodus nulli Episcoporum licentiã tribuit res alienare Ecclesiæ, quia & antiquioribus canonibus hoc prohibetur. Si quid verò quod utilitatẽ nõ grauet Ecclesiæ, pro suffragio monachorum, vel Ecclesiarum ad suam parochiam pertinentium dederint, firmiter maneat peregrinorum, vel clericorum, & egenorum necessitati, saluo iure Ecclesiæ, præstare permittuntur pro tempore, quæ potuerint.

Ca. 4. Quòd licet religionis intuitu res Ecclesiæ alienare.

11. q. 2. Si
Episcopus.

Si Episcopus vnã de parochianis Ecclesiis monasteriũ dedicare voluerit, vt in ea monachorũ regulariter congregatio viuat, hoc de consensu concilij sui habeat licentiam faciendi. Qui etiam si de rebus Ecclesiæ pro eorum substantia aliquid, quod detrimentũ Ecclesiæ nõ exhibeat, eidem loco donauerit, sit stabile. Rei enim bene statuendæ sanctum Concilium dat consensum.

Canon 5.

Sacerdotibus
non licet cum
societate libi-
dinosã viuere.

Compertum est à sancto Concilio, Episcopos, Presbyteros & Diaconos venientes ex hæresi, carnali adhuc desiderio vxorib⁹ copulari. Ne ergo de cætero hoc fiat, præcipitur, quod & canonibus prioribus continetur, vt non liceat eis viuere in libidinosa societate, sed manente inter eos coniugali lege, communem utilitatem habeant, & non sub vno conclau mancant. Vel certè si suffragatur virtus, in alia domo suam vxorem faciat habitare, vt castitas apud Deum & apud homines habeat testimonium bonũ. Si quis verò post hanc conuentionem obscõnè cum vxore elegerit viuere, vt neglector habeatur. Qui verò semper sub canone Ecclesiastico iacuerint, si cõtra veterum Imperata in suis cellulis mulierum, quæ infamiæ suspicionem possunt generare, consortium habuerint, illi canonicè quidem distringantur, mulieres verò ab Episcopis venundentur, & precium ipsum pauperibus erogetur.

Ca. 6. Vt liberti ab Episcopo defendantur.

De libertis autem hoc præcepit sancta synodus, vt si qui Presbyteri vel diaconi ab Episcopis facti sunt, secundum modum quo canones antiqui dant licentiã, sint

sunt liberi, & tamē à patrociniò Ecclesiæ tam ipsi quàm ab eis progeniti non recedant. Ab aliis quoque libertati traditi, & Ecclesiis commendati, patrociniò Episcopi colligantur, & ne cuiquam donentur, hoc à principe Episcopus postulet.

Ca. 7. *Quòd sacrarum scripturarum lectio sacerdotibus conuiuiis misceatur.*

Pro reuerentia Dei & sacerdotū id vniuersa constituit synodus, vt (quia solent crebrò mensis otiosæ fabulæ interponi) in omni sacerdotali conuiuio lectio diuinarum scripturarum misceatur. Per hoc enim & animæ ædificantur ad bonum, & fabulæ non necessariæ prohibentur.

Dist. 44. Pro reuerentia.

Canon 8.

Iubente autem atque consentiente Domino Reccardo Regi id præcepit sacerdotale Concliiū, vt clericos ex familia fisci, nullus audeat à principe donatos expectere, sed tradito capitis sui tributo, Ecclesiæ Dei cui sunt alligati, vsque dum viuunt, regulariter administrant.

Clerici de familia fisci à principe non donentur.

Canon 9.

Decreto huius Cõciliij hoc statuitur, vt Ecclesiæ quæ fuerunt in heresi Arriana, nunc autem sunt catholicæ, ad eos Episcopos cum suis rebus pertineant, ad quos parochiæ ipsæ in quibus ipsæ Ecclesiæ fundatæ sunt, pertinere videntur.

Ecclesiæ Arrianorum in cuius diocesi sunt permanere debent.

Ca. 10. *Vi mulier inuito viro non nubat.*

Viduæ, quibus placuerit, teneant castitatem, non tamen ad nuptias venire cogantur. Similis conditio & de virginibus habeatur. Si quis verò propositū castitatis viduæ, vel virgini impenderit à sancta communione & à liminibus Ecclesiæ habeatur extraneus.

32. q. 2. Hoc sanctum confirmat.

Canon 11.

Quoniam comperimus per quasdā Hispaniarum Ecclesias, non secundum canones, sed scdisimè pro suis peccatis homines agere penitentiam, vt quoties peccare libuerit, toties à Presbyteris se recõciliari expostulent, ideo pro cõtracenda tam execrabili præsumptione, id à sancto concilio iubetur, vt secundum formā canonum antiquorum detur penitentia, hoc est, vt prius eū quæ sui pœnitenti facti, à communione suspensum faciat inter reliquos pœnitentes ad manus impositionem crebro recurrere. Expleto autem satisfactionis tempore

Pœnitens penitentiam agere debet.

X 5 sicut,

SVMMA TOLETANI.

sicuti sacerdotalis cōtemplatio probauerit, eum communioni restituat. Hi verò qui ad propria vita vel intra pœnitentiæ tēpus, vel post reconciliationē labuntur, secūdum priorum canonum seueritatem damnentur.

Canon 12.

De his qui pœnitentiam posuist.

Quicumque ab Episcopo, vel presbytero sanus, vel infirmus pœnitentiā postulat, id ante omnia Episcopus seruet & presbyter, ut si vir est, siue sanus siue infirmus, prius eum tondeat, aut in cinere & cilicio habitū mutare faciat, & sic pœnitentiam ei tradat. Si verò mulier fuerit, non accipiat pœnitentiam, nisi prius, aut velata fuerit, aut mutauerit habitum. Sæpius enim laicis cum fœminis tribuendo desidiose pœnitentiam, ad lamentanda rursus facinora post acceptam pœnitentiam relabuntur.

Canon 13.

et. q. 2. Inolita pœsumptio.

Inolita pœsumptio vsq; ad eò illicitis ausibus aditum patefecit, ut clerici clericos suos relictos suo Pontifice ad iudicia publica pertrahant. Proinde statuimus ut hoc de cætero non pœsumatur. Si quis hoc pœsumpserit facere, * conuentus & causam perdat, & à communionē efficiatur extraneus.

& Committus.

Canon 14.

Officia publica Iudeis non sunt committenda.

Di. 54. Nulla officia publica

Conuentus noster hoc canonibus inserendum præcepit, ut Iudæis non liceat Christianas habere vxores vel concubinas, neque mancipium Christianum in vsus proprios comparare: sed & filios qui ex tali coniugio nati sunt, assumendos esse ad baptismum. Nulla officia publica eis iniungantur, per quæ eis occasio tribuatur Christianis pœnam inferre. Si verò Christiani ab eis in Iudaismo ritu sunt maculati, vel etiã circumcisi, non reddito precio, ad libertatem & religionem redeant Christianam.

Canon 15.

De seruis fiscalibus.

Si quis ex seruis fiscalibus fortasse Ecclesias construxerint, easq; de sua paupertate dotauerint, has procurat Episcopus prece sua autoritate regia confirmari.

Canon 16.

Episcopū iudicibus idola destruere debet.

Quoniam penè per omnem Hispaniam siue Galliciam idololatriæ sacrilegium inoleuit, hoc cum cōsensu gloriosissimi principis sancta synodus ordinauit, ut omnis sacerdos in loco suo vnâ cum iudice territorij sacrilegium

facrilegium memoratū studiose perquirat & exterminare inuentum nō differat. Omnes verò qui ad talem errorē cōcurrunt sine discrimine, qua potuerunt animaduersione cōerceant. Quod si neglexerint, sciant se vtrique excommunicationis periculum esse subituros. Si qui verò domini extirpare hoc malū de possessione sua neglexerint, & familię prohibere noluerint, ab Episcopo & ipsi à communione pellantur.

Canon 17.

Cū multa querelæ ad aures sancti Concilij deferrentur, inter cætera tantæ crudelitatis opus est nūciatum, quantum confidentium aures sacerdotū nō possent sustinere, vt in quibusdam Hispaniæ partibus filios suos parentes interimant, fornicationis auidi, pietatis alieni, quibus si tædium est filios numerosos alere, prius seiplos debent castigare à fornicatione. Nam dum causa propagandæ prolis sortiuntur cōiugia, paricidio & fornicationi tenentur obnoxij, qui filios necando proprios docent, se non pro filiis, sed pro libidine vxores duxisse. Proinde tantum nefas ad cognitionem gloriosissimi domini nostri Reccardi Regis perlatum est, cuius gloria digna est iudicibus earundem partium imperare, vt amouendum tantum facinus diligenter cum sacerdote procuret, & adhibita seueritate prohibeant, Ergò & sacerdotes locorum eorundem, in quibus sceleris huius immanitas peragitur, sancta synodus præcipiendo conuenit, vt idem scelus cum iudice curiosius quærant & sine capitali vindicta acriori disciplina prohibeant.

Episcopi cum iudicibus ne caiores filiorum corripiant.

Ca. 18. *Vt Ecclesiæ cum dotibus suis in Episcopi potestate consistant.*

Sic quidam contra canonum authoritatem Ecclesias quas ædificauerunt, postulant cōsecrari, vt dotē quam eidem Ecclesiæ contulerint, censeant ad Episcopi ordinationem non pertinere. Quod factum taliter in præterito corrigatur, vt & in futuro ne fiat, prohibeatur, & omnia secundum constitutionem antiquam ad Episcopi ordinationem & potestatem pertineant.

9. q. 1. Sic quidam cōtra. Et in Decret. 140. lib. 20

Canon 19.

Quia cognouimus Episcopos per parochias suas non sacerdotaliter agere, sed crudeliter desæuire, & dum scriptū sit. Forma estote gregi, nō vt dominantes in ceterum,

10. q. 3. Quia cognouimus.

S V M M A T O L E T A N I .

*2. Pet. 5.
Episcopos non
licet in diœcēsi
sua angariis
imponere.*

in clerum, qui exactiones diœcēsi suæ, vel damna insi-
gunt, ideo censemus (excepto quod veterum constitu-
tiones à parochiis habere iubēt Episcopos) vtralia quæ
illis hucusq; præsumpta sunt, denegentur, hoc est neq;
angariis Presbyteri, aut Diaconi, neque aliquibus fa-
tigentur indictionibus, ne videamur in Ecclesia Dei
exactores potius quàm Pontifices nominari. Hi verò
clerici tam locales quàm diœcēsani, qui se ab Episcopo
gruari cognouerint, querelas suas ad Metropolitanū
deferre non differant, & Metropolitanus non moret-
ur huiusmodi præsumptiones auertere.

Canon 20.

*12. q. 2. Eccle-
siarum seruos.
Serui Eccle-
siam publicis
angariis non
fatigentur.*

Ecclesiarum seruos & Episcoporum, vel presbytero-
rum, vel omnium clericorum à iudiciis, vel exactori-
bus publicis in diuersis agnariis fatigari dolemus. Pro-
pter quod omne Cōcilium à pietate gloriosissimi do-
mini nostri poscit, vt tales vsus deinceps inhibeat, sed
serui supradictorum officiorum in eorum vsibus vel Ec-
clesiæ laborent. Si quis verò iudicū, aut actorū clericū,
aut seruū clerici, vel Ecclesiæ in publicis ac priuatis ne-
gotiis occupare voluerit, à communione Ecclesiastica,
cui impedimentum facit, efficiatur extraneus.

*Ca. 21. Quòd qui spem futurae resurrectionis habent,
De mortuis trisleri non debent.*

*13. q. 2. Qui
diuina voca-
tione.*

Qui diuina vocatione ab hac vita recedunt cū Psal-
mis tantummodo & psallentium vocibus debent ad
sepulchrum deferri. Nam funebre carmen, quod vulgo
defunctis cantari solet, vel in pectoribus se, aut pro-
ximos, aut familias cædere, omnino prohibemus.
Sufficiat autem quod in spe resurrectionis Christiano-
rum, corporibus famulatus diuinorum impèdirur
canticorum. Prohibet enim nos Apostolus sanctus, lu-
gere defunctos, dicens: De dormientibus autem nolo
vos cōtristari, sicut & cæteri qui spẽ nō habent. Domi-
nus non fleuit Lazarum mortuum, sed ad huius vitæ
ærumnas plorauit suscitandum. Si autē potest hoc Epì-
scopus omnibus Christianis prohibere, non moretur
agere: religiosi autem omnino aliter fieri non debere
censemus. Sic enim Christianorum per omnem mun-
dum humari oportet corpora defunctorum.

1. Thef. 4.

Ioan. 11.

*Ca. 22. Quòd in sanctorum natalitiis ballima-
tie prohibeantur.*

Irreligiosa

Irreligiosa consuetudo est, quam vulgus per sanctorum solennitates & festiuitates agere cōsueuit. Populi qui debent officia diuina attendere, saltationibus turpibus inuigilant, cantica nō solum inala cantantes, sed etiam religiosorum officijs perstrepunt. Hoc enim vt ab omnibus prouincijs depellatur, sacerdotum & iudicum à concilio sancto curæ committitur.

*De conf. d. 3.
Irreligiosa
consuetudo.*

Post confessionem ergò & subscriptionem omnium Episcoporum, & totius gentis Gothicæ seniorū, Reccaredus rex Dei sacerdotes piè & benignè affatus est, & post alia verba hoc subiiecit dēretum.

Hoc adhuc necessariò pro firmitate Catholicæ fidei nostra Deo supplēx instituere decreuit authoritas, vt propter roborandam gentis nostræ nouellam conuersionem, omnes Hispaniarum & Galiciæ Ecclesiæ hanc regulā seruent, vt omni sacrificij tempore ante cōmunionē corporis Christi & sanguinis, iuxta Orientium partium morem vnanimiter clara voce sacrificium fidei recenseant symbolum, vt primum populū quam credulitatem teneant, fateātur, & sic corda fidei purificata, ad Christi corpus & sanguinem percipiendum exhibeant.

Decretū Reccardi Regis.

Publico edicto regis confirmatum est concilium, & singula eius capitula in vnā summam redacta, confirmauit dicens: Flauius Reccaredus rex hanc deliberationem, quam sancta definiuimus synodo, confirmamus, subscripsi. Subscripseruntq; Episcopi præsentēs.

Descriptio cōfirmationis concilii.

Finit Concilium Toletanum tertium.

Matifconen. Concilium primum circa tempora Pelagij secundi Papa, & est prouinciale.

Concilium Matifcon. 1.

Canon 1.

VT nullus Episcopus, presbyter, diaconus, clericus, vel quicumque secularis in monasterijs puellarum nisi probatæ vitæ, & ætatis prouectæ præter utilitatem, aut pro quacūque reparatione monasterij in quacūque earum necessitate habitare, aut secretas colloca-tiones habere præsumant, neque intra saluatorium aut oratorium ingredi permittantur, præcipuè Iudæi,

Prohibentur Episcopi & presbyteri in monasteria puellarum ingredi.

non

S V M M A M A T I S C O N E N .

non pro quorumcunque negotiorum occasione puell-
lis intra monasterium Deo dicatis aliquid secretius
colloqui, aut familiaritatem vel moras ibidem habere
præsumant.

Canon 2.

Vt nulla mulier in cubiculo Episcopi absque duobus
Presbyteris, aut certe diaconis ingredi permittatur.

Canon 3.

*Sacerdotes se-
cularia vesti-
menta induere
non debent.*

Vt nullus clericus sagum, aut vestimenta, aut calcea-
menta secularia, nisi quod religionem deceat, induere
præsumat. Quod si post hanc definitionem clericus, aut
cū indecēti veste, aut cū armis inuentus fuerit, à seniore
tra cœrceatur, vt 30. dierum inclusione detentus, aqua
tantum & modico pane diebus singulis sustentetur.

Canon 4.

Vt Archiepiscopus sine pallio Missas dicere non
præsumat.

Canon 5.

*Clerico non li-
cet alium cleri-
cum coram iu-
dice seculari
accusare.*

Vt nullus clericus ad iudicem secularem quemcunq;
alium fratrem de clericis accessare, aut ad causam dicen-
dam trahere quocunque loco præsumat, sed omne ne-
gotium clericorum, aut in Episcopi sui, aut in presby-
teri, aut archidiaconi præsentia finiatur. Quod si qui-
cunque clericus hoc implere distulerit, si iunior fuerit,
vna minus de quadraginta ictus accipiat: si certe ho-
noratior 30. dierum inclusione mulctetur.

Canon 6.

*De ieiunio ad
nētus domini.*

Vt à feria sancti Martini vsq; ad Natalem Domini,
secunda, quarta, & sexta sabbati ieiunetur, & sacrificiū
quadagesimale debere, quemadmodum ordino cele-
brentur. In quibus diebus canones legendos esse spe-
ciali definitione sancimus, vt nullus se fateatur per ig-
norantiam deliquisse.

Canon 7.

*De obedientia
circa Epi-
scopum.*

Vt Presbyteri, diaconi, vel de quolibet ordine cleri-
ci, ita Episcopo suo obedientia deuotione subiaceant,
vt non alibi dies feriatos, nisi in obsequio illius liceat
tenere aut celebrare. Quod si quis per quamcunq; cō-
tumaciam, aut per cuiuscunq; patrocinium hoc fa-
cere distulerit, ab officio segregetur.

Canon 8.

De Iudæis.

Nec Iudæi Christianis populis iudices deputentur,
aut

aut telonarij esse permittantur , per quod illis Christiani videantur esse subiecti.

Canon 9.

Vt Iudæis à cœna Domini vsque ad primam diem post Pascha , secundum edictum bonæ recordationis Domini Childeberti Regis per plateas aut forū , quasi insultationis causa deambulandi licentia denegeretur, & vt reuetentiam cunctis sacerdotibus Domini, vel clericis impendant, nec ante sacerdotum consensum, nisi ordinati habere præsumant. Qui hoc facere fortasse præsumperit, à iudicibus locorum, prout persona fuerit, distringatur.

Canon hic debet renouari.

Canon 10.

Præsenti Concilio (Deo auctore) sancimus, quòd qui Iudæo deinceps debeat deseruire , datis pro quolibet bono mancipio 12. solidis ipsum mancipium quicumq; Christianus, seu ad ingenuitatem, seu ad seruitiū licentiam habeat redimendi, quia nephas est, vs quos Christus Dominus sanguinis sui effusione redemit, persecutorū vinculis permaneat irretiti. Quòd si acquiescere his quæ statuisimus, quicumq; Iudæus noluerit, quādiu ad pecuniā constitutam venire distulerit, liceat mancipiū ipsum cū Christianis vbicumq; voluerit habitare.

De mancipiis Iudæorum.

Canon 11.

Id etiā pari conuiuentia placuit, vt si quis conuictus fuerit alios ad falsum testimoniū, vel peritiū attraxisse, aut quacumq; corruptione sollicitasse, ipsi quidē vsq; ad exitum non cōmunicent. Hi verò qui ei in periurio consensisse probantur, pōst ab omni sunt testimonio prohibendi, & secundum legem infamiz notabuntur.

De his qui alios ad falsum testimoniū attrahunt

Canon 12.

De his verò qui innocentes, aut coram principe, aut iudicibus accusare conuicti fuerint, si clericus honoratior fuerit, ab officij sui ordine degradetur: si verò secularis, communionem priuetur.

De his qui innocentes accusant.

Finit Matiscon. Concilium primum.

Matisconen. Concilium secundum, & est prouinciale.

Concilium Matisconen. 2.

Canon 1.

Custodire

S V M M A M A T I S C O N E N .

*De obseruan-
tia diei Do-
minicæ.*

Custodire debemus diem dominicam, quæ nos de-
nuò peperit, & à peccatis omnibus liberavit, Nul-
lus vestrum litium seditibus valet, nullus cafarum
actiones exerceat, nemo sibi talem necessitatem exhi-
beat, quæ iugum ceruicibus iumentorum imponere cog-
gat. Estote omnes hymnis & laudibus Deo animo, cor-
porèq; intenti. Si quis vestrum proximam habeat Ec-
clesiam, properet ad eandem, & ibi dominico die te-
metipsum precibus lachrymisq; afficiat. Sint oculi, ma-
nusq; vestræ toto illo die ad Deum expansæ, ipse est
enim dies requietionis perpetuus, ipse nobis per septi-
mæ diei umb. à insinuatus noscitur in lege & prophe-
tis. Iustum igitur est vt hanc diem vnanimiter cele-
bremus, per quam facti sumus quod non fuimus. Fui-
mus enim antè serui peccati, sed per eam facti sumus
filij iustitiæ. Exhibeamus domino liberam seruitu-
tem, cuius nos nouimus pietate de ergastulis libe-
ratos erroris: non quia hoc Dominus noster à nobis
experit, vt corporali abstinentia diē dominicam cele-
bremus, sed quærit obedientiam, per quam nos calca-
tis terrenis actibus, ad cœlū vsq; misericorditer proue-
hat. Si quis igitur vestrum hanc salubrem exhorta-
tionem paruipenderit, aut contempuit tradiderit, sciat
se pro qualitate merito principaliter à Deo puniri, &
deinceps sacerdotali quibq; iræ implacabiliter subiace-
re. Si caudicus fuerit, irreparabiliter causam amittet:
si rusticus aut seruus, grauioribus fustii ictibus verbe-
rabitur, si clericus aut monachus, mensibus sex à con-
sortio suspendetur fratrum.

*Deueneratio:
ne Paschæ.*

Canon 2.

Pascha nostrū, in quo summus sacerdos & pontifex
pro nostris delictis immolatus est, omnes debemus fe-
stiuissimè colere, & in illis sanctissimis sex diebus nul-
lus seruile opus audeat facere.

Canon 3.

Decernimus vt extra tēpora decreta baptismi, nul-
lus filios suos baptizet, nisi infirmitas nimia vel dies
extremus compulerit filios suos baptismum suscipere.

Canon 4.

*De oblatione
altaris diebus
dominicis.*

Item statuimus vt omnibus dominicis diebus altar-
is oblatio ab omnibus viris & mulieribus offerat-
ur, tam panis quàm vini, vt per has immolationes
& pec-

& peccatorum suorum fastibus careant, & cū Abel vel Gen. 4
ceteris iuste offerentibus promerentur esse consortes.

Canon 5.

Omnes reliquas fidei sanctæ Catholicæ causas quas temporis lōgitudine cognouimus deterioratas fuisse, oportet nos ad statum pristinum reuocare, ne nobis simus aduersarij, dum ea que cognouimus ad nostri ordinis qualitatē pertinere, aut nō corrigimus, aut quod nephas est, silētio præterimus. Leges namq; diuinæ consules sacerdotibus, ac ministris Ecclesiarij, pro hereditaria portione, omni populo præceperūt decimas fructuum suorum locis sacris præstare, vt nullo labore impediti per res illegitimas spiritualibus possint vacare ministerijs, quas leges Christianorum congeries lōgis temporibus custodit inueteratas. Vnde statulimus, vt decimas ecclesiasticas omnis populus inferat, quibus sacerdotes aut in pauperū vsum, aut captiuorū redemptionē prorogatis, suis orationibus pacē populo ac salutem impetrent. Si quis autē contumax nostris statutis fuerit, a membris Ecclesiæ omni tempore separetur.

*De decimis
fructuum locis
sacris præstandis.*

Canon 6. est Ca. 29. cōcilij Carthaginensis tertij, qui etiam corrigitur per ca. 29. sexta synodi.

Canon 7.

Statuimus insuper vt liberti Ecclesiæ, per solos Episcopos iudicentur.

Canon 8.

Item decernimus, vt quicumque, culpa compellente, aut potentum importuna non sustinens, suæ gremium matris Ecclesiæ perierit, in eodem loco inconcussa permaneat, nulli permittentes quolibet gradu dignitatis sancto fugitiuo in locis sacris violentiam inferre.

Canon 9.

Statuimus etiam, vt Episcopus per secularē potestatem non iudicetur. Nephas est enim, vt illius manus Episcopus, aut iussione de Ecclesia trahatur, pro quo semper Deum exorat, & cui inuocato nomine domini, ad saluationem corporis, animæq; Eucharistiam sæpè porrexit. Hoc enim decretum a nobis præfixum, qui fuerit audacter transgressus, tam ipse, quam omnes qui ei consenserint, vsque ad generale Concilium anathemate de Ecclesia separentur.

Humana temeritas in sacerdotibus Dei grassari non debet.

Canon 10.

Y Quod

S Y M M A M A T I S C O N E N .

*Clerici à laicis
iniuriam pati
non debent.*

Quòd de Episcopi censuimus, vim obtineat & In-
clero, vt neq; presbyter, nec diaconus, neq; subdiacono:
de Ecclesijs trahantur, aut iniuriam aliquam incito
Episcopo eorum patiatur, sed quicquid quis aduersus
eos habuerit, in notitiam Episcopi proprii perducat, &
ipsam causam iustitia præcunte discutens, animo cle-
ricos accusantis satisfaciatur.

Canon 11.

*Mat. 25.
Paulus in
multis locis.*

Sectatores hospitalitatis nos esse non solum domi-
nus Iesus admonet, cum se dicit in hospitem receptum
fuisse, sed etiam Apostolus, omnibus penè præceptis.
Propterea beatissimi fratres vnumquemque nostrum
oportet non solum semetipsum ad hoc opus aptare, sed
etiam omnium fidelium mentes, vt possint apud Deum
misericordiae operibus pro nostris peccatis intercede-
re, & nos ei per veram hospitalitatem reconciliari. Si
quis ergo nostrum non admonuerit, aut exemplum
exhortationis suæ ipse prius comprobauerit opere, in-
dignationem diuinæ proculdubio incurrit maiestatis.
Prædicetur hoc nostræ mediocritatis statutum in au-
dibus omnium Christianorum.

Canon 12.

*D: viduis &
pupillis.*

Quid autem scriptura diuina de viduis & pupillis
præcipiat, nobis clam non est, ideoq; quia prouisioni
nostræ (Deo auctore) causæ principaliter viduarum &
pupillorum sunt commissæ, decernimus vt iudices non
prius viduas & pupillos cõueniant, nisi Episcopo nun-
tiantur, cuius sub velamine degunt. Quod si Episcopus
præsens non fuerit, archidiaconus & presbyter pariter
sedentes, communi deliberatione causas eorum termi-
nos figat, ita iuste & rectè, vt deinceps de talibus ante-
dictæ personæ non conquassentur. Quod si quis iudex
aut impeditor eis iniuriam aliquam ingesserit, aut
hanc definitionem transgressus fuerit, à communione
suspendatur.

Canon 13.

*Canon hic no-
stris tempori-
bus negligitur*

Voluimus igitur quòd Episcopalis dogmus sequæ ad
hoc instituta est, vt siue personarum acceptione, omnes
in hospitalitate recipiant, canes non habeat, ne forte hi
qui in ea miseriarum suarum leuamẽ habere cõfidunt,
dum infestorum canum moribus laniantur, detrimen-
tum versa vice suorum sustineant corporum. Custodienda

dienda est igitur Episcopalis * habitatio, hymnis, non
latratibus operibus bonis, non moribus venenosis. *Nota.
Vbi igitur Dei est assiduitas cantilenæ, mōstrum est, &
dedecoris nota, canes ibi vel accipitres habitare.

Canon 14.

Ex interpellatione quorundam cognouimus, quōd
calcaris canonibus & legibus, hi qui latere regis adhe-
rent, vel aliqui qui potentia seculari instantur, res alie-
nas competere, & nullis exertis actionibus, aut cōiun-
ctionibus prærogatis, non solum natiuos de agris, sed
etiam de domibus propriis exulare. Idcirco in reme-
dium consulentes decernimus, vt deinceps huius mali
licentiam quispiam non habeat, sed secundum cano-
num atque legum tenorem causarum suarum actio-
nem proponat, vt nullus miserorum rebus suis per
vim aut assentationem quamlibet defraudetur. Illi au-
tem qui contra fecerint, procellosi anathematis vltio-
ne plestantur.

*Quōd nullus
miserorum res
suis suis fran-
detur.*

Canon 15.

Statuimus, vt si quis quempiam clericotum hono-
ratorum in itinere obuium habuerit, vsque ad infe-
riorem gradum honoris, venciante illi colla subdat,
prout is officia & obsequia fidelissimæ Christianita-
tis iure promeruit. Et siquidem ille secularis equo ve-
hitur, clericusq; similiter secularis galerū de capite au-
ferat, & clerico sinceræ salutationis manus adhibeat.
Si verō clericus pedes graditur, & secularis vehitur
equo, illicō ad terram desuat, & debitum honorem il-
li sinceræ charitatis exhibeat. Qui verō horū que spi-
ritu sancto dictate sancitæ sunt, transgressor fuerit ab Ec-
clesia, quādiu Episc. illius Ecclesie voluerit, suspēdatur.

*De reuerentiā
prestanda
clericis.*

Canon 16.

Illud quoque sectum nobis visum est disponere, vt
quæ vxor subdiaconi vel exorcistæ, vel acolythi fuerat
mortuo illo, secūdo se nō audeat sociare matrimonio.
Quōd si fecerit, separetur & in cōnubiis puellarū Deī
tradatur, & ibidem vsque ad exitum vitæ permaneat.

Canon 17.

Comperimus multos necdum matricidatis mortuo-
rum membris sepulchra referare, & mortuos suos su-
perimponere, & aliorum (quod neplias est) pro mor-
tuais suis religiosā loca vsurpare sine volūtate Domini
sepulchrorum, ideoq; statuimus vt nullus deinceps hoc

*De his qui se-
pulchra refer-
runt.*

S V M M A M A T I S C O N E N .

peragat. Quod si factum fuerit secundum legem super
imposita corpora de eisdem tumulis reiectentur.

Canon 18.

Incestam copulationem, in qua nec cōiuges nec nu-
prias rectè appellari leges sanxerūt, Catholica detesta-
tur Ecclesia, & grauioribus pœnis eos afficere promit-
tūt, qui natiuitatis suę gradus libidinoso ardore cōtem-
nentes, in stercore, vt lues teterrimi conuoluuntur.

Canon 19.

Item statulimus vt ad locū vbi pro reatus sui qualitate
quispiam interficiendus est, nullus clericorū accedat.

Canon 20.

Decernimus etiam, vt ad synodum post triēnī tem-
pus omnes conuentant, & hoc adimplere sollicitudinē
sit Metropolitanus Lugdunensis Episcopi, vna cum di-
spositione magnifici principis nostri definiētis locum
ad quem omnes congregētur. Si aliquis eorum contu-
max fuerit, aut excusationem falsę necessitatis inueni-
rit, volumus vt vique ad concilium generale à com-
munionē maneat alienus.

Accesit ad hæc edictum Regis Guntraniti insigni-
ter pium, de obseruando die Dominico, & aliis statutis
secundæ synodi Matisconenfis.

Finiunt Canones Concilij Matisconen. 2.

Gregorius 1. sexagesimus quartus Papa.

An. d. 590.

Gregorius, natione Romanus, ex parte Gordiano,
sedit annos 13. menses 6. dies 10. Hic exposuit homilias
Euangeliorū 40. In Iob scripsit libros 33. In Ezechielem
homilias 22. Pastorale quoq; & Dialogorū libros qua-
tuor edidit & alia multa, quæ vulgo suo nomine circū-
feruntur. Sub Gregorio celebrata sunt duo concilia
Romæ, quæ habētur in Registro lib. 4. c. 28. Celebra-
tum est sub eodem concilium Lateranense, de quiete &
libertate atq; exemptione nigrorum monachorum.

An. d. 603.

Sabinianus

Papa.

Sabinianus 65. Papa sub Petro, sedit annum vnum,
menses 5. dies 11. nihil fecit memoria dignum. Eius pa-
tria ignoratur, successit Gregorio, cuius res bene ge-
stas perpetuò auersatus est.

An. d. 605.

Bonifacius

Papa.

Bonifacius 3. natione Romanus, papa 66. sub Petro.
obtinuit à Phoca Imperatore vt sedes B. Petri, quæ
caput est omnium Ecclesiarum, ita & diceretur, & habe-
retur ab omnibus, quem locum Ecclesia Constantino-
politana

politana sibi vindicare conabatur, fauentibus malis principibus, & affirmantibus eo loco priuam sedē esse debere vbi imperij caput esset. Quantum temporis sederit Pontifex, ista diuersitas est inter scriptores: nam ex Platina colligitur quod sederit menses nouem, nōnulli quōd octauo cum dimidio sederit annum vnum, dies 25. Alij verō annum vnum, mēies quinque, dies 28. Alij quōd mense octauo, & die 22. sui Pontificatus obierit.

Bonifacius 4. Papa 67. sub Petro, natione Marfus, sedit annos 6. menses 7. dies 13. hic templum quod veteres Pantheon appellabant, (quia omnibus dijs cōmune esset) à Phoca Imperatore obtinuit, & cōsecrauit in honorem B. Mariæ virginis & omnium martyrum, eiectis prius gentium simulachris, vnde postea virgo ad martyres appellata est.

*An. d. 606.
Bonifacius
Papa.*

Deusdedit papa 68. sub Petro, natione Romanus, ex parte Stephano subdiacono; hic sedit annos 3. dies 23. sub hoc floruit in Hispania Isidorus Hispalensis Episcopus Leandri successor: Iste Deusdedit fuit vir sanctitatis eximie. Sub hoc celebratum est concilium Antisiodorensē; cuius canones sunt sequentes, hoc concilium fuit prouinciale.

*An. d. 619,
Deusdedit
Papa.*

Canon 1.

Non licet Calend. Ianuarij vecolo aut ceruolo facere, vel Arenas diabolicas obseruare, sed in ipsa die sic omnia beneficia tribuantur, sicut & reliquis diebus.

Canon 2.

Ut omnes præsbyteri ante Epiphaniam missos suos dirigant, qui eis de principio quadragesimæ nuntient, & in ipsa Epiphania ad populum indicent.

Canon 3.

Non licet compensas in domibus propriis, nec vigiliis in festiuitates sanctorū facere, nec inter sentes, aut arbores sacriuos, vel ad fontem vota exoluere, sed qui cunq; votum habuerit, in Ecclesia vigilet, & matricula ipsū votum aut pauperibus reddat, nec subtilia, aut pede, aut hominem lineo fieri penitus præsumat.

*De superstitionibus quas
rundam.*

Canon 4.

Non licet ad sacrilegos vel auguria respicere, nec ad characteres, nec ad sortes quas sanctorū vocāt, vel quas

*De sortilegiis.
vel auguriis.*

Y 3 deligno.

SVMMA ANTISIODOR.

de ligno aut de pane faciunt, aspicere, sed quæcunque homo facere vult, omnia in nomine domini faciat.

Canon 5.

De vigiliis.

Omniño & inter supradictas condiciones, vigiliis, quas in honore Domini obseruant, omnibus prohibemus.

Canon 6.

De chrismate.

Vt à media quadragesimæ presbyteri Chrisma petant, & si quis infirmitate detentus venire non potuerit ad archidiaconum suum, vel archisubdiaconum transmittat, & Chrisinatio & linteo imponant, sicut reliquæ sanctorum deportari solent.

Canon 7.

Vt omnes presbyteri, ad synodum in ciuitate veniant, & calend. Nouemb. omnes Abbates ad concilium veniant.

Canon 8.

Extra vinum non fiat consecratio sanguinis Christi.

Non licet in altario in sacrificio diuino mellitum (quod mulsum appellatur), nec vllum aliud poculum extra vinum cum aqua mistum offerre, quia ad grandè reatum & peccatum pertinet presbytero illi, quicumq; aliud poculum extra vinum in consecratione sanguinis Christi offerre præsumperit.

Canon 9.

Mat. 21.

Non licet in Ecclesijs choros secularium, vel puellarum cantica exercere, nec conuiuia in Ecclesia præparare, quia scriptum est: Domus mea domus orationis vocabitur.

Canon 10.

Non licet super vno altario in vna die duas missas dicere, nec in altario, vbi Episcopus missas dixerit, presbyter in illa die missas dicat.

Canon 11.

Non licet in vigilia Paschæ ante horam secundam noctis vigiliam expedire, quia in illa nocte non licet post median nocte bibere, nec in Natali Domini, nec in reliquis solennitatibus.

Canon 12.

Non licet mortuis nec Eucharistiam nec osculum tradi, nec velo neq; palliis corpora eorum inuolui.

Canon 13.

Non licet Diacono velo vel palla scapulas suas inuolui.

Canon 14.

Canon 14.

Non licet in baptisterio corpora sepelire.

Canon 15.

Non licet mortuum super mortuum mitti.

Canon 16.

Non licet die dominico boues iungere, vel alia opera exercere.

Canon 17

Quicumque se propria voluntate in aquam iactauerit, aut collo ligato se suspenderit, aut de arbore præcipitauerit, aut terro percusserit, aut qualibet occasione voluntate se morti tradiderit, istorum oblata non recipiantur.

Canon 18.

Non licet absque Paschæ solennitate vllotempore baptizare, nisi illos quibus mors vicina est, quos Grabartos dicunt: quod si quis in alio pago, contumaciâ faciente post interdictum hoc infantes suos ad baptismum detulerit, in Ecclesias nostras non recipiantur: & quicumque presbyter ipsos extra nostrum præceptum recipere præsumperit, tribus mensibus a communione Ecclesiæ sequestratus sit.

Canon 19.

Non licet presbytero, aut diacono, aut subdiacono, post acceptum cibum vel poculum missas tractare, aut in Ecclesiâ, dum missæ dicuntur, stare.

Canon 20.

Quod si presbyter (quod nephas est dicere) aut diaconus, aut subdiaconus post acceptam benedictionem infantes procreauerit, aut adulterium comiserit, & archipresbyter hoc Episcopo aut archidiacono non intimauerit, integro anno non communicet.

Canon 21.

Non licet presbytero in vno lecto post acceptam benedictionem cum presbytero dormire, nec in peccato miscere, nec diacono, nec subdiacono.

Canon 22.

Non licet relicte presbyteri, nec relicte diaconi, nec subdiaconi, post eius mortem maritum accipere.

Canon 23.

Si monachus in monasterio adulterium commiserit aut peculiare habere præsumperit, aut furtum fecerit.

SVMMA ANTISIODOR.

fecerit, & hoc Abbas per se non emēdauerit, aut Episcopo, aut archidiacono non intimauerit, ad poenitentiam agendam in alio monasterio retrudatur.

Canon 24.

Nō licet Abbati vel monacho ad nuptias ambulare.

Canon 25.

Non licet Abbati filios de baptismo habere, nec monachis commatres habere.

Ca. 26. Abbas non permittat mulieres monasterium ingredi.

Quōd si quis Abbas mulierem in monasterium ingredi permiserit, aut festiuitates aliquas ibi spectare perceperit, tribus mensibus in monasterio, nudatur, pane & aqua contentus.

A canone 27. vsque ad 32. tantum agitur de personis, inter quas prohibitum est nuptias celebrare, quod quis de omnibus notum est.

Canon 33.

Non licet presbytero, nec diacono ad trepalium ubi rei torquentur, stare.

Canon 34.

Non licet presbytero in iudicio illo sedere, vnde homo ad mortem tradatur.

Canon 35.

Non licet presbytero, aut diacono, vel cuiquam clericorum de qualibet causa clericum suum ad iudicem secularem trahere.

Canon 36.

Non licet mulieri nuda manu eucharistiam sumere, nec manum suam ad pallas dominicas mittere.

Ca. 37. Nullus cum excommunicatis communicet.

Si quis presbyter, aut quilibet de clero, aut de populo excommunicatum, absque volūrate ipsius qui eum excommunicauit, sciens receperit, aut cum illo panem manducauerit, vel colloquium habere decreuerit, simili sententiæ subiaceat.

Canon 38.

Nō licet presbytero inter epulas cantare, nec saltare.

Canon 39.

Vnaquæq; mulier quando communicat, Dominicalem suam habeat. Quōd si non habuerit, vsq; in alium diem dominicum non communicet.

Ca. 40.

Ca. 40. *Iudex secularis inconsulto Episcopo nulli clericorum iniuriam inferat.*

Quicumq; Iudex aut secularis, presbyterum, aut diaconum, aut quemlibet de clero, aut de iunioribus absq; audientia Episcopi, aut archidiaconi, aut archipresbyteri iniuriam inferre præsumperit, annum ab omnium Christianorum consortio habeatur extraneus.

Ca. 41. *Parendum est præceptis archipresbyteri.*

Si quis ex secularibus institutionem, aut communionem archipresbyteri sui contumacia faciente audire distulerit, tam diu à limitibus sanctæ Ecclesiæ habeatur extraneus, quoad tam salubrem institutionem adimplere studuerit. Insuper & multâ quam gloriosissimus Rex dominus instituit, sustineat.

Finunt Canones Concilij Antisiodoreni.

Bonifacius quintus Papa, natione Campanus, Heraclio Imper. sedit an. 5. dies 10. Hic Pontifex Campanos sacrilegos ab Ecclesiis exclusit: sed ad Ecclesias confugientes immunitate donavit.

An. d. 617.
Bonif. 5.
Pont. 69.

Sub hoc Pontifice Mahometus Arabs, natus est ex patre Pagano & ex matre Hebræa Hæmaelitici generis. Qui magnū in christiano populū excitavit incendiū: Qui cum magnum se Dei Prophetam assereret, magicis artibus Asianos & Africanos deludens, ita populos quosdam concitavit nova à se religione imbutos ut paulum absuerit quin omnino imperij nomen deleat, capta Alexandria, multisq; aliis Syriæ & Ciliciæ urbibus, Sarracenos sectatores suos habuit. Qui annos natus penè 40. postquam tam tetra peste animos hominum infecisset, extinctus est. Visitar in Arabiæ vrbe Modina eius sepulchrum vti sanctorum apud nos.

Mahometi origo, ingenium & obitus.

Honorius primus Papa 70. natione Campanus, ex Patre Petronio viro consulari, sedit annos 12 menses 11. dies 17. Hic Pont. Ecclesias restaurans Heraclij permissu æreas Romuli ædis tegulas S. Petri super texit. Quo mortuo vacavit sedes menses 19.

An. d. 622.
Honorius
Pont. 70.

Concilium Hispalense secundum, sub die Iduum Nouembrium circa tempora Honorij Papæ tempore Sisebuti Regis. Estq; provinciale.

Concilium Hispalense secundum.

S Y M M A H I S P A L E N .

Ca. 1. Non est obicienda præscriptio, ubi necessitas interest hostilitatis.

Prima actione Theodolphi Malacitanæ antistitis Ecclesiæ ad nos oblata precatio est: afferentis antiquam eiusdem vrbis parochiam militari quodam discrimine fuisse dectam, & ab aliis Ecclesiis esse remotam. Pro qua re placuit, vt omnis parochia quæ ab antiqua ditione ante militarē hostilitatem retinuisse Ecclesiam suam quisquis cōprobaret, eius priuilegio restitueretur. Sicut enim per legē mundialem his, quos Barbarica seueritas captiua necessitate trāsuexit, post liminio reuertentibus redditur antiqua possessio: Sic Ecclesia receptura est parochiam, quam antea tenuit cum rebus suis. Non enim erit obicienda præscriptio temporis, ubi necessitas interest hostilitatis.

C. de capti.
& postl.
quos.

Ca. 2. Legitimus si deficiat limes, præscriptio longi temporis silentium repetenti imponit.

Placuit, vt si in diocesi Episcopi possidentis sita basilicam veteribus signis limes præuisus monstrauerit, Ecclesiæ cuius est ius retentionis sit æternum dominium. Quod & si limes legitimus eandem basilicam non recludit, & tamen longi temporis probatur obiecta præscriptio, appellatio repetentis Episcopi non valebit, quia illi triennalis obiectio silentiū imponit. Si vero infra metas triennalis temporis extra alienos terminos basilicæ immista retentio reperitur, repetentis Episcopi iuri sine mora restituetur.

Ca. 3. De desertoribus clericis, vt Episcopis suis restituantur.

Placuit, vt si quis clericus in monasteriis Ecclesiæ propriæ destitutus ad aliam transitum fecerit, cōpellente (ad quē fugerit) sacerdote, ad Ecclesiā, quā prius incoluerat, remittatur. Qui vero eū susceperit, nec statim sine vilo nisi exceptionis ad propriam Ecclesiā remittendum elegerit, quandiu eum restituat, communionem se priuatum agnoscat. Desertorem autem clericum cingulo honoris, atq; ordinationis suæ exutū aliquo tempore monasterio relegari conuenit: sicq; postea in ministerio ecclesiastici ordinis reuocari.

Ca. 4. Bigami ad presbyterium, vel diaconatum non sunt promouendi.

Nuntiatum est nobis apud Astigiranam Ecclesiam quasdā

quasdam nuper ordinationes illicitas extitisse, ita ut quidam viduarum mariti Leuitarum ministerio sacra-
rentur. Quos quidem conuenit & a gradu suscepto in
irritum deuocari, nec ultra prouenire ad diaconum mi-
nisterium, qui contra diuina atque ecclesiastica iura
instituti reperiuntur.

Ca. 5. Presbyteri non presumant ordinare.

Relatum est nobis de quibusdam clericis, quorum dum
vnus ad presbyterium, duo ad Leuitarum ministerium sa-
crarentur, Episcopus oculorum dolore detentus fertur
manum suam super eos imposuisse tantum, & presbyter
quidam illis contra ecclesiasticum ordinem benedictionem
dedisse. Qui licet propter tantam audaciam poterat ac-
cusatus damnari, si adhuc uiueret: tamen quia iam ille
examine diuino relictus, humano iudicio accusari non
potest, hi qui supersunt, gradum sacerdotum, vel Leuitici
ordinis, quem peruerse adepti sunt, amittant.

*d. 23. Quorum-
dam clericorum*

*Ca. 6. Presbyteri vel diaconi ab vno Episcopo
non sunt deponendi.*

Comperimus quendam presbyterum a Pontifice suo
iniuste olim deiectum, & innocentem exilio condematum.
Ideo decreuimus (iuxta priscorum patrum decretum) syno-
dali sententia, ut nullus nostrum sine concilii exa-
mine, deicere quolibet presbyterum; vel diaconum au-
deat. Episcopus enim sacerdotibus & ministris solus
honorem dare potest: auferre solus non potest. Tales
enim neque ab vno danari, nec vno iudicante poterunt
honoris sui priuilegiis exui, sed presentari synodali
iudicio, quod canon de illis preceperit, definiri.

Ca. 7. Prohibita Corepiscopis & presbyteris.

Relatum est nobis Agapium Cordubensem Episco-
pum frequenter Corepiscopos, vel presbyteros destinasse,
qui tamen iuxta canones vnus sunt, qui absente Ponti-
fice altaria erigerent, basilicas consecrarent. Quod qui-
dem non est mirum id precepisse virum ecclesiasticę disci-
plinę ignarum. Ergone ultra talis a nobis licentia
usurpetur, communi sententia statuendum oportuit
scientes, quia sicut Presbytero, vel Corepiscopo illicita
consecratio est altaris, ita & constitutio. In diuinis enim
litteris, precipiente Domino, solus Aaron in taberna-
culo erexit altare, solus ipse vnxit: quia summus
Dei sacerdos erat, sicut scriptum est de eo. Moyses &
Aaron

*Aaron sum-
mus Dei sa-
acerdos.
Presbyteri fi-
liorum Aarō
gestūs figurā.
Prohibita ec-
cēpisc. et prē-
byteris Eccle-
siastica sacra-
menta.*

Aaron in sacerdotibus eius, ideoque id quod tantū face-
re principibus sacerdotū iussū est, quorū typum Mo-
ses & Aaron tenuerint, presbyteri, qui filiorum Aaron
gestant figurā, arripere nō præsument. Nam quamuis
cum Episcopis plura illis, mysteriorum cōmunis sit
dispensatio, quēdā ramē authoritate veteris legis que-
dam nouellis & ecclesiasticis regulis sibi prohibita no-
uerit: sicut presbyterorū & diaconorum, ac virginum
cōsecratio. Cōstitutio altaris benedictio, vel unctio, si
quidē nec liceat eis benedicere Ecclesiā, vel altaria con-
secrare, nec per impositiones manus fidelibus bap-
tizandis, vel cōuersis ex haresi Spiritū sanctum tradere,
nec Chriſma consecrare, nec Chriſmate baptizatorum
frōtem signare, sed nec publicē quidem in missa quen-
quam pœnitentem reconciliare, nec formatas cuilibet
epistolās mittere. Hęc omnia illicita esse presbyteris,
quia Pontificatus apicem nō habent, quem solis debe-
ri Episcopis authoritate canonum præcipitur, vt per
hoc & discretio graduum, & dignitatis fastigiū sum-
mū Pontificis demonstraretur. Sed nec corā Episco-
po licere eis in bāptisterium introire, nec præſente An-
tistite infantem tingere, aut signare, nec pœnitentem
sine præcepto Episcopi sui reconciliare, nec eo præſente
reſacramentum corporis & sanguinis Christi confici-
re, nec eo coram posito populum docere, vel benedicere,
aut salutare, nec plēbem utiq; exhortari. Quæ om-
nia eis à sede apostolica prohibita esse, noscuntur.

Ca. 8. Ob ingrāitudinem liberti libertate priuentur.

*Hic canon dis-
missus est pro-
pter Helisēū
Agabrensis
Ecclesiæ.*

Statuimus, vt qui ab Episcopo suo libertati traditi
sunt, si immemores beneficii accepti, ei ingrati ob su-
perbiā suā extiterint, in seruitutē reuocentur, vt quo-
rum libertas pernicioſa est, sit salutaris seruitus.

Ca. 9. est Ca. 25. Concilii Chalcedonenſis.

Ca. 10. Anathemate feriuntur monasteriorum exploratores.

Si quis nostrum, vel nobis succedentiū sacerdotum
quodlibet monasterium, aut vi cupiditatis expolian-
dum, aut simulatione aliqua fraudis conuellendū, aut
dissoluendū tentauerit, anathema affectus maneat, & à
regno Dei extraneus, nec proficiat illi bonū fidei, vel
operis ad salutem, qui tantæ & salutaris vitæ destruxerit
tramitē. Super hos etiam vniuersi illius prouincię
Episcopi congregati eundem sacrilegum, cœtusq;
sui euer-

*Salutaris vi-
tae via mona-
stica vita.*

fui euerforem à communionē suspendant: quod impiè vnus subuerterit, omnes restaurent.

Ca. 11. *Vt virginum monasteria monachorum cura committantur.*

Decreuimus, vt monasteria virginū monachorum administratione gubernentur. Tunc enim salubria Christo dicatis virginibus prouidemus, quādo eis patres spirituales eligimus, quorū non solum gubernaculis rueri, sed etiam doctrinis ædificari possint. Et tamen circa monachos * cautela seruetur, vt remoti ab eorum familiaritate maneant. Sed nec Abbati, vel ei, qui præficitur, extra eam quæ præest, loqui virginibus Christi aliquid quod ad institutionē morum non pertineat, licetbit, nec cum ea sola, quæ præest, frequenter eis loqui oportet, sed sub testimonio duarū vel trium sororū, ita vt rara sit accessio, & breuis omnis locutio. Absit enim vt monachos (quod dictū etiā nephas est) Christi virginibus familiares esse velimus, sed eos tantum earundem gubernaculis deputamus, constituentes, vt vnus monachorū probatissimus eligatur, cuius curæ sit prædiis earum rusticis, vel vrbans intendere, fabricas extruere, &c. vt Christi famulæ solis diuinis cultibus, operibusq; sanctis inserviant. Sanè is, qui ab Abbate præponitur, iudicio sui Episcopi cōprobetur. Vestes autem illæ iisdem cœnobitis faciant, à quibus tuitionē expectant, ab iisdem demū laborum fructus, & procurationis suffragium recepturæ. Si qui monachorum contrafecerint, sciant quod eorum temeritas excommunicationis sit plectenda censura.

* Nota.

Canon 12.

In isto Canone hæresis cuiusdā Episcopi Acephalorum abnegantis proprietatē duarū naturarū in Christo, & asserentis deitatē passibilem, damnatur, & eiusdem Episcopi conuersio ad fidem describitur.

Iste Episcopus natione erat Syrus.

Canon 13.

Tertiadecima prosecutione breuiter narrandū putauimus, ad refutationē eorundē hæreticorū, qui duas naturas Christi post vntionem delirantes cōfundunt, & passibilem in eo diuinitatis substantiam asserunt. Contra quorum blasphemias oportet nos in vna persona Christi geminæ naturæ proprietatem ostendere, passionēque eius in sola humanitatis susceptione manife-

In hoc edicene agitur de duabus in Christo naturis & vna persona.

SVMMA HISPALEN.

manifestare, ut si forte aliqui stultorum huius sententia errore decepti sunt, dum ista legerint, resipiscant, recta quæ fidei veritatem firmiter teneant. Ergo (sicut immaculata fides & sancta Dei Ecclesia docet) confitemur Dominum nostrum Iesum Christum æternaliter ex patre Deum natum, temporaliter ex utero gloriosæ virginis Mariæ hominem æditum, & ob hoc in vna persona duas naturas habentem deitatis, qua ante secula genitus est, & humanitatis, qua in tempore æditus est. Cuius geminæ naturæ distinctio primùm ex literis legis, deinde ex Prophetis, & Euangelicis atque Apostolicis depromenda est paginis, ut ea quæ asserimus, non argumentis, sed exemplis scripturarum firmemus. Primò ex illo: Ecce mitto angelum meum, qui præcedat te. Obserua eum, &c. quia est nomen meum in illo. Hic diuina demonstratur natura. Et illud, In semine tuo benedicentur omnes gentes, id est, In carne Christi, quæ de Abrahamæ stirpe descendit. Hic humana demonstratur natura. Secundò in Psal. David sub vna Christi persona sic ostendit vtramque naturam diuinam secundum illud: Ex utero ante luciferum genui te. Humanam ibi: Homo natus est in ea. Rursus diuinam ibi: Eructauit cor meum verbum bonum. Humanam ibi: Speciosus forma præ filiis hominum. Tertiò Etaias sub vna eademque Christi persona vtramque ostendit naturam. Deitatis, ibi: Nunquid quæ alios parere facio, ipse non pariam? Humanitatis verò, secundum illud: Ecce virgo in utero concipiet, & pariet filium. Rursus deitatis. Rorate cæli desuper, & nubes pluant iustum. Humanitatis ibi: Aperiat terra & germinet Saluatorem. Et iterum humanitatis ibi: Paruulus natus est nobis. In Euangelio quoque in vno eodemque Christo diuinæ naturæ significatio. Ego & pater vnum sumus. Humanæ naturæ insinuatio ibi: Pater maior me est. Item diuinæ naturæ ibi: Ego sum via, veritas & vita, Humanæ naturæ. Tristis est anima mea vsque ad mortem. Paulus quoque Apostolus in vno eodemque Christo naturam diuinitatis exprimit ibi: Primogenitus omnis creaturæ, ipse est ante omnes. Humanitatis cum dicit: Ipse est caput corporis Ecclesiæ. De passione verò quam in sola humanitate, non in deitate sustinuit, legis & prophetarum auctoritas,

Exod. 23.

Gen. 22.

Psal. 109.

Psal. 86.

Psal. 44.

Ibidem.

Esa. 66.

Esa. 7.

Esa. 45.

Esa. 9.

Ioan. 10.

Ioan. 14.

Ibidem.

Mat. 16.

Col. 1.

Ibidem.

thoritas, Euangeliorum & Apostolorum prædicatio adhibenda est. Ex Prophetis illud: Lauabit in vino stolam suam, & in sanguine ueræ pallium suum. Quid hic pallium? quid stola nisi caro Christi, passionis sanguine decorata? Et alia multa quæ superuacaneum est referre. Probatur ergo veteris ac noui testamenti testimoniis, in quibus duæ naturæ Christi patefaciæ sunt in vna subsistentes persona, in quibus & passio eius apparuit, in homine solo expleta, deinde oportuit sententiis subnecti sanctorum Patrum, qui in sacris literis ingenti gloria refulserunt, vt etiam eorum traditione per pateat: quia Dominus noster Iesus Christus ex duabus naturis & vna persona subsistat, & quia mortem & passionem in sola carne suscepit.

Gen. 42

Recensentur ad hoc Hilarius, Ambrosius, Gregorius Nazianzenus, Basiliius, Cyrillus, Athanasius, Augustinus, Leo papa, Fulgentius, quorum etiã testimoniis concluditur quæstio. Hæc quidem quæ tam diuina scripturæ, quàm etiam sanctorum Patrum eloquia docuerunt, decretis nostris breuiter inserta protulimus, demonstrantes geminam carnis & deitatis naturam in vna Domini & saluatoris nostri persona, passum quoque eundem in eã natura, quæ corporis est: non tamen passum in ea natura quæ deitatis est. His ergo concordã sententia in tribus secretariis definitis pro cõfirmatione sui propriam subscriptionem subieciimus. Isidorus in Christi nomine Ecclesiæ Hispalen. Episcopus subscripsi. Malacitanus Episcopus, Corduben. Episcopus, & cæteri omnes fecerunt similiter.

Subscriptio
Episcoporum

Finiunt Canones secundi Concilii Hispalensis.

Concilium Toletanum quartũ sub Honorio primo Papa, & anno tertio regnante Sisenando Rege, celebratum est ab omnibus Episcopis Hispania & Galicia, Era. 681.

Concilium
Toletan. 4.

Um cõuenissemus, sacerdotes domini apud urbem Toletanã, vt regiis Imperiis atq; iussis cõmoniti, à nobis agitaretur de quibusdã Ecclesiæ disciplinis tractatus, primũ gratias saluatori nostro Deo omnipotenti egimus. Post hæc antefato ministro excellentissimo, & glo-

S V M M A T O L E T A N I .

Deuotio
Sisenandæ

& glorioso Regi, cuius tanta erga Deum deuotio extat, vt nō solum in rebushumanis, sed etiam in causis diuinis sollicitus maneat. Hic quippè dum in basilicâ beatissimæ & sanctę martyris Leocadię omnium nostruin pariter iam cœtus adesset, pro merito fidei suæ cum magnificētissimis & nobilissimis uiris ingressus, primū corā sacerdotibus Dei humi prostratus, cum lachrymis & gemitibus pro se interueniendū dominō postulauit. Deīnde religiosa prosecutione synodum exhorratūda in nobis iura ecclesiastica studiū præbetemus, & illa corrigere quæ dum per negligentiam in vsum uenerunt, contra ecclesiasticos mores licentiam sibi de usurpatione fecerunt. Talibus eius mōnitis congāudentes, necessarium extitit (iuxta eius nostrumq; vōtum) quæ conueniunt tractare. Et quoniam generale conciliū agimus, oportet primū nostræ vōtis sermonem de cœlo esse, vt post professionem fidei sequentia operis nostri vora quasi super fundamentum firmissimum disponantur.

Ca. 1. De oratione & fidei confessione.

Explicatur,
descendit ad
inferos.

In isto primō canone pronuntiatur publicè generalis professio omnium pertinentiū ad fidē per formā symboli. Specialiterq; explicatur illud symboli. Descendit ad inferos, vt sanctos qui ibi tenebantur, erueret, per quem & nos sumus in nouissimo die resuscitādi in ea, qua nūc uiuimus carne, & in ea qua resurrexit idē Dominus forma, percepturi ab ipso, alij pro iustitię meritis vitā æternā, alij pro peccatis supplicij æternū. Quæ omnia in alijs symbolis explicitè tradita non sunt.

Ca. 2. Diuersitas in his, quæ ad religionem
pertinent, prohibetur.

Nulla res magis discipline mores ab Ecclesia depulit quam inordinata diuersitas officij.

Placuit vt vnus ordo orandi, atq; psallendi à nobis per omnem Hispaniam atq; Galiciā cōseruetur. Vnus modus in missarum solennitatibus, vnus in vespertinis officiis, nec diuersa sit vltra in nobis ecclesiastica consuetudo, quia in vna fide continemur & regno.

Can. 3. Statuitur formula pro concilijs celebrandis.

Statuimus, vt saltē semel in anno à nobis cōcilium celebretur, ita tamen vt si fidei causa est, aut quælibet alia Ecclesię cōmunis, generalis Hispaniæ & Galicię synodus celebretur. Si verò talis non extiterit causa, speciale

speciale erit concilium, omnes autem qui causas aduersus quoscumque habere noscuntur, ad idē Concilium concurrant, & pro cōpellendis quibuscumq; personis quidā executor à principe poltuletur, &c. Deinde annotatur modus obseruandus in concilio celebrando, nuent, & in tractandis rebus synodalibus.

Ca. 4. De solennitate Paschali.

Placuit, vt ante tres menses Epiphaniarum, Metropolitaniani sacerdotes literis se inuicē inquirant vt diem resurrectionis Christi comprouincialibus suis inueniant, & vno tempore celebrandum annuntient.

Sup. in Concil. Aurel. 4.

Ca. 5. De baptismi sacramento.

In isto canone docetur, quod in vsu baptismi teneatur modus ille, quē Gregorius primus cōsultus à Leandro Episcopo Hispano definiuit, scilicet vt siue trina, siue simpla mersione fuerit infans baptizatus, cēleatur baptizatus, quia in illa trina mersione triduane sepulturæ sacramenta significamus, vt dum tertio inians ab aquis educitur, resurrectio triduanī tēporis exprimitur, etiā & trinitas designatur. In simpla verò mersione vnitas substantiæ in trinitate datur intēlligi. Ne tamen hæreticis videamur consentire (qui tertio mergunt) dum eorum morem seruamus, cautum est, ne in Hispania fiat baptismus, nisi in vna mersione.

Li. 1. Registr. epistol. 41.

De con. d. 4. De trina mersione.

De con. d. 4. ca. 8. p. 2. vitandum.

In residuo capituli declarat pulchrè mysterium quate in vna mersione debeat fieri baptismus.

Ca. 6. Vt passio Christi populis prædicetur.

Statuimus in sexta feria passionis Domini mysterium crucis, quod ipse Dominus cum cæcis annuntiantium voluit, prædicari, atque indulgētiā criminum clara voce omnem populum præstolari, vt pœnitentię compunctione mūdati, venerabile festum Dominicæ resurrectionis, remisissis iniquitatibus suscipere mereamur, corporisq; eius & sanguinis Sacramentum mundi à peccato sumamus.

Ca. 7. In die passionis Christi ieiunium solui non debet.

Quicumq; in die Passionis domini ieiuniū, præter paruulos, senes & languidos, ante peractas indulgētię preces soluerit, à paschali gaudio depellatur, nec in eo sacramētum corporis & sanguinis Domini percipiat, qui diem passionis eius abstinentiam non honorauit.

Canon. 8.

Z

Lucernā

S V M M A T O L E T A N I

*Exprimitur
causa benedi-
tionis cerei
in vigilia re-
surrectionis
Domini.*

Lucerna & cereus in vigilia sacre resurrectionis propter gloriosum noctis ipsius sacramentum solenniter benedicatur, vt sacre resurrectionis Christi mysterium quod tempore huius noctis votiue aduenit, benedictione sanctificati luminis suscipiamus.

Ca. 9. De efficacia orationis Dominica.

Mat. 6.

Nonnulli sacerdotum in Hispania reperiuntur qui dominicam orationem, quam Saluator noster docuit & precepit, non quotidie, sed tantum die dominica dicunt. Attamen, quia quotidiana oratio est, quotidie quoque vt detur, dici oportet. Delet enim hac quotidiana oratio minima & quotidiana peccata. Delet & illa a quibus vita fidei (etiam scelerata gesta) penitendo in melius discedit murata. Quisquis ergo sacerdotum, vel subiacentium clericorum hanc orationem quotidie, aut in publico, aut in priuato officio preterierit, ordinis sui honore priuetur. Pro confirmatione huius canonis adducitur Cyprianus in serm. de oratione dominica. Hilarius & Augustinus in libro Enchiridii ultra medium.

Ca. 10. In quo tempore. Alleluia decantari debeat.

Statuimus vt omnibus diebus quadragesimae Alleluia non canetur, quia tempus mœroris est. In temporibus vero reliquis, id est, Calen. Ianuarii, quæ propter errorem gentilium aguntur, omnino Alleluia non decantabitur. In quibus etiam præter piscem & olus, sicut & in illis quadraginta diebus cæteris carnibus abstinetur, & a quibus etiam nec vinum bibitur. Si quis ergo Episcopus, aut Presbyter, aut diaconus contrafecerit, ordinis sui officio carere cogatur, & communio nis eiusdem Paschæ priuetur.

Ca. 11. Vt post Euangelium decantentur laudes.

Item decreuimus vt in missa laudes post Epistolam non decantentur, donec predicetur Euangelium. Nam laudes idem Euangelium sequuntur propter gloriam Christi, quæ per idem Euangelium prædicatur. Qui vero hunc ordinem perturbauerint, excommunicatio nis penam suscipiant.

Ca. 12. De Hymnis canendis.

*De con. d. 1.
De hymnis.
Mat. 16.
Ephe. 5.*

De hymnis & Psalmis etiam canendis publice in Ecclesia, & Saluatoris & Apostolorum habemus exemplum. Et hymno dicto, &c. Paulus hoc etiam docet: Implemini Spiritu sancto, loquentes vobismetipsis in
Psalmis

Pſalmis & Hymnis, &c. Et quia nōnulli hymni humano studio in laudem Dei compoſiti eſſe noſcuntur, ſicut hi quos Hilarius & Ambroſius ediderunt, quos tamen quidem ſpecialiter reprobant, pro eo quod de ſcripturis ſanctorum canonum, vel apoſtolica traditione non exiſtunt: Reſpuant ergo illum hymnū ab hominibus cōpoſitum, quem in fine omnium pſalmorū dicimus; Gloria & honor patri & filio & ſpiritu ſancto, &c. Similiter & totū illud quod ſequitur poſt angelicū hymnum Gloria in excelsis Deo, &c. quod tamen eccleſiaſtici doctores compoſuerunt. Ergo nec ipſi in Eccleſiis canendi ſunt, quia in ſanctarum ſcripturarum libris non inueniuntur. Compoſuntur miſſæ, ſiue preces vel orationes, ſiue commendationes, ſeu manus impoſitiones, ex quibus ſi nulla decantentur in Eccleſia, vacant omnia officia eccleſiaſtica. Admonet enim hæc fieri, atque hortatur Apoſtolus Timotheum dicens: Obſecro igitur primū omnium fieri obſecrationes, poſtulationes, gratiarum actiones. Excommunicatione ergo plerūq; ſtendi ſunt, qui hymnos reiicere fuerint auſi.

1. Tim. 4.

Ca. 13. De hymno trium puerorum.

Hymnum quoque trium puerorum, in quo vniuerſa cœli & terræ creatura Deum collaudat, & quem Eccleſia tota catholica per totum orbem diſuſa celebrat, publice ſanctum concilium decantari inſtituit.

De hymno trium puerorum

Ca. 14. Quid in fine Pſalmorum dicendum.

Statuimus, & in fine pſalmorum, non gloria patri, ſed gloria & honor patri dicatur, David dicēte: Afferte domino gloriam & honorem. Et Ioan. Euang. audiuit vocem dicētem: Honor & gloria Deo noſtro, &c. Qui verò hoc præterierit, excommunicetur.

Pſal. 118.
Apo. 5.

Canon 15.

Statuimus, vt gloria in fine reſponſorium in lætis ſequatur, in triſtioribus verò repetatur principium.

Ca. 16. De libro Apocalypſeos.

Apocalypſim librum multorum Cōciliorum authoritas, & ſynodica ſanctorum præſulum Romanorum decreta Ioannis Euangeliftæ eſſe præſcribunt, & inter diuinos libros recipiendum cōſtituerunt. Et quia pluriſimi ſunt, qui eius authoritatem non recipiunt, cumq; in Eccleſia Dei prædicare contemnunt, ſiquis eum deinceps aut non receperit, aut à Paſcha vſque ad

Z 3 Pentecō.

· S V M M A T O L E T A N I

Pentecosten missarum tempore in Ecclesia nō prædicauerit, excommunicationis sententiam habebit.

Ca. 17. *Quo loco & tempore communicandum.*

Nonnulli sacerdotes post dictam orationē Domini: cam statim cōmunicant, quod desinceps interdiximus, sed clara benedictione ad populū tunc corporis & sanguinis Domini sacramentum sumatur, eo videlicet ordine, vt sacerdotes & Leuitæ ante altare communicent, in choro clericus, extra chorum populus.

Ca. 18. *A quibus debet esse immunis, qui in Episcopum ordinatur.*

d. 51. *qui in aliquo crimine.*
* Nota.

In isto canone notantur, qui sunt indigni ad honorem sacerdotij, quos ius nunc vocat irregulares. Inter quos etiam recensentur & isti, qui muneribus* honorem obtinere moliuntur. Qui à defessoribus in sacerdotium eliguntur. Qui in sc̄j literarū sunt. Qui nondū ad 30. annos peruenerūt. Qui nec à clero, nec à populo propriæ ciuitatis electi sunt. Qui verò probatus inuentus fuerit, ab vniuersis cōprouincialibus Episcopis, aut certè à tribus in sacerdotē die dominica cōsecrabitur. Episcopus verò cōprouincialis ibi cōsecrandus est, vbi Metropolitanus elegerit. Metropolitanus autem non nisi in ciuitate Metropolitan. cōprouincialibus ibi conuenientibus. Si quis autem ad gradum sacerdotij indignus aspirare contenderit, cum ordinatoribus suis ad epti honois periculo subiacebit.

Ca. 19. *Quo tempore in veteri lege Leuitæ ordinabantur.*

D. 77. *In veteri lege.*
Num. 7.
1. Tim. 3.

Decreuimus, vt 25. annorum ætatis Leuitæ cōsecrentur, & 30. presbyteri ordinentur, ita vt secundū præceptū Apostolicū probentur primum, & sic ministret, nullum crimē habentes, quoniam & in veteri lege ab annos 25. Leuitæ in tabernaculo seruire mandantur.

Ca. 20. *De sacerdotibus, quales esse debeant.*

Quicumq; in sacerdotio Dei positi sunt, irreprehensibiles esse debent, Paulo attestante: Oportet Episcopum irreprehensibilem esse. Inoffensos ergò & immaculatos decet Dei existere sacerdotes: nec vllius eos fornicationis contagio pollui: Abstineamus ergò nos ab omni opere malo, vt mundi corpore, purgati mēte possumus ad sacrificium Christi digni accedere, & Deum pro delictis omnium deprecari.

Ca. 21. *De eisdem.*

Quamuis

Quamuis cōscientiam puram apud Deum nos habere oporteat : tamē & apud homines famā optimam custodire oportet. Ideo conuenit Episcopos testimoniū probabiliū personarū cōuersionis & vitæ in cōclauī suo habere; vt & Deo placeant per cōuersionem bonam, & Ecclesīæ per optimam famam.

Rom. 12. ☩
2. Cor. 8.

Ca. 22. De Presbyteris & Leuitis.

Item placuit, vt quemadmodum Antistites, ita presbyteri atque Leuitæ, quos fortē infirmitas, atque ætatis grauitas in conclaui suo manere non sinit, vt & iidem in cellulis suis testes vitæ habeant, vitamq; suam sicut nomine, ita meritis teneant.

Ca. 23. Quod adolescentes probatissimo seniori deputentur.

Omnis ætas ab adolescentia prona est in malum. Nichil enim incertius quàm vita adolescentiū. Ob hoc cōstituitur oportuit, vt si qui in clero impuberes aut adulescētes existūt: omnes in vno conclaui cōmaneant, vt lubricæ ætatis annos non in luxuria, sed in disciplinis ecclesiasticis agant, deputati probatissimo seniori, quem & magistrum doctrinæ, & testem vitæ habeant.

12. q. 1. Omnia
et. Gen. 6.
Prouer. 30.

Ca. 24. Quod sacerdotibus maximè ignorantia vitanda est.

Ignorantia mater cunctorum errorum, maximè in sacerdotibus Dei euitanda est, qui docendi officium in populo Dei susceperūt. Sacerdotes enim legere sanctas scripturas frequenter admonet Paulus, dicens ad Timotheum: Attende lectioni & exhortationi, &c. Sciant ergo sacerdotes scripturas sanctas, & canones meditentur, omne opus eorum in prædicatione diuina & doctrina consistat, atque ædificēt cunctos tam fidentia quàm operum disciplina.

Dist. 38.
Ignorantia.

1. Tim. 4.

Ca. 25. Quod officialem libellum ab Episcopo accipiant presbyteri cum ordinantur.

Quando presbyteri in parochiis ordinantur, libellum officialem à suo sacerdote accipiant, vt ad Ecclesias sibi deputatas instructi accedant, ne per ignorantiam etiam in ipsis diuinis sacramentis Christum offendant: ita vt quando vel ad litanias vel ad cōcilium venerint, rationem Episcopo suo reddant, qualiter susceptum officium celebrent, vel baptizent.

Dist. 38. Quæ
do presbyteri.

Ca. 26. De castitate seruanda, tempore suæ ordinationis presbyteri & diaconi vôtum emittant.

Z 3

Quando.

SVMMA TOLETANI

In decre.
Iuo. lib. 3.

Quando presbyteri aut diaconi per parochias constituantur, oportet eos primùm professionem suo Episcopo facere, vt castè & purè viuant sub Deitimore, vt dum eos talis professio obligauerit, vitæ sanctæ disciplinam retineant.

Ca. 27. Presbyteri iniuste depõsui quomodo in primum restituantur statum.

Episcopus, presbyter aut diaconus, à gradu suo iniuste deiectus, si in sancta synodo innocens inueniatur, gradus amissos recipiat coram altari de manibus Episcoporum. Si Episcopus est, orarium annulum & baculum. Si presbyter, orarium & patenam. Si diaconus, orarium & albam. Si subdiaconus patenâ & calicem. Sic & reliqui gradus ea in reparatione sua recipiant, quæ cum ordinarentur, perceperunt.

Ca. 28. Priuetur honore quicumque ex ordine clericorum magos consuluerit.

26. q. 5. Si quis Episcopus.

Si quis Episcopus, aut presbyter, aut quilibet de ordinibus clericorum, magos aut aruspices, aut certè augures, vel sortilegos, vel eos qui profitentur artè magicam, aut aliquos eorum similia exercentes, cõsuluisse fuerit deprehensus, ab honore dignitatis suæ depõsitus monasterij censuram excipiat: ibiq; perpetuæ penitentia deditus scelus admissum sacrilegij soluat.

Canon 29.

Confinitimi hostium sacerdotes nullum mandatum ad gentem extraneam occultè accipere vel dirigere præsumant.

Ca. 30. Nullus sacerdos sit iudex, vbi sanguinis sententia præparatur.

Si quis sacerdotum, vbi sanguinis sententia præparatur, iudex extiterit, reus effusi sanguinis sit apud Christum: & apud Ecclesiam perdat proprium gradum.

Ca. 31. Ne pauperes à potentibus opprimantur, Episcopis cura committitur.

Nota.

Episcopi (quibus hæc cura à Deo imposta est) dū conspiciunt iudices ac potètes pauperum oppressores existere, prius eos sacerdotali admonitione redarguât: & si contempserint emendari, eorū insolentiam regis auribus intimet, vt quos sacerdotalis admonitio nõ flectit ad iustitiam, regalis potestas ab improbitate coërceat. Si quis Episcoporum id neglexerit, concilio erit reus.

Ca. 32.

Ca. 32. *Episcopi nihil de iure suæ diœcesis præsumant auferre.*

Auaritia radix est cunctorum malorum : cuius fitis 1. Tim. 6.
 etiam sacerdotum mentes obtinet. Ideo cõstitutum est
 à præsenri cõcilio, Episcopos diœceses suas ita regere, vt
 nihil ex earum iure præsumant auferre: sed iuxta prio-
 rum autoritatem conciliorum, tam de oblationibus
 quam decimis, triburis, ac frugibus tertiam consequan-
 tur, vt concessa à fidelibus in Christi & martyru hono-
 rem ipsorum Episcoporum parochiis intacta maneant.
 Nouerint tamen conditores basilicarum in rebus quas
 eisdem Ecclesiis conferunt, nullam se potestatem habe-
 re, sed iuxta canonum instituta sicut Ecclesia, ita & nos
 eius ad ordinationem Episcopi pertineat.

10. q. 1. *consti-
 tutum est à.
 10. q. 1. Noue-
 rints.*

Ca. 33. *Quod triennis possessio intra eandem
 prouinciam seruari debeat.*

**Quicumque Episcopus alterius Episcopi diœcesim per
 triginta annos sine aliqua interpellatione possederit,**
 admittenda non est contra eum actio repolcendi. Sed
 hoc intra vnã prouinciam. Extra verò nullo modo,
 ne dum diœcesis defenditur, prouinciarum termini
 confundantur.

10. q. 3. *Quicum
 que Episcopus*

Canon 34.

Sicut diœcesim alienam triennis possessio tollit,
 ita terrorij possessio conuentum non admittit.

10. q. 3. *Sicut
 diœcesim.*

Ca. 35. *In valetudine grauatus Episcopus, visita-
 tionis officium aliis committat.*

**Episcopum per cunctas diœceses parochiasq; suas
 per singulos annos ire oportet, vt exquirat quo vna-
 quæque basilica in reparatione sui indigeat. Quod si
 ipse aut languore aut aliis occupationibus implicatus
 id explere nequiverit, presbyteros probabiles aut dia-
 conos mittat, qui & redditus basilicarum, & reparatio-
 nes & ministrantium vitam inquirent.**

10. q. 1. *Epis-
 copum per*

Ca. 36. *Exoluat prelati quod in remunerationem
 obsequii Ecclesiæ impensi alicui promissit.*

**Quicumque suffragio cuiuslibet aliquid ecclesiasticę
 utilitatis prouiderint, & pro eo quodcunque comina-
 dum in remunerationem promiserint, promissis solu-
 tionem eos exoluere oportebit.**

Ca. 37. *Fundatores Ecclesiarum si ad inopiam deue-
 nerint, ab eisdem alimenta accipiant.*

Z 4

Quicum-

SVMMA TOLETANI

12. q. 2. *Quicū-
que suffragio.*

Quicumque fidelium de facultatibus suis Ecclesie aliquid deuotione propria cōtulerint, si forte ipsi aut filiorum redacti fuerint ad inopiā, ab eadē Ecclesia suffragium vitæ pro rēports vſu percipiāt. Si enim omnibus alius necessitatem sustinentibus, pro solo religionis intuitu, in vſum res Ecclesie largiuntur, quanto magis consulendum est, quibus retributio iusta debetur.

Canon 38. est ca. 7. sexta synodi.

Ca. 39. *Uleuita vnum tantum humerorum ambiat orario.*

Di. 25. *Vnum
orarium.*

Vnum orarium oportet leuitam gestare in sinistro humero, propter quod orat, id est, prædicat. Dexteram autem paratam oportet habere liberam, vt expeditus ad ministerium sacerdotale discurrat. Caueant ergo leuitæ gemino vti orario, sed vno tantum & puro, nec vllis coloribus aut auro ornato.

Ca. 40. *Vt clerici tonsuram deferant.*

Omnes clerici vel lectōres, sicut leuitæ & sacerdotes, de tonso superius capite toto, inferius solam circuli coronam relinquunt. Non sicut hucusq; in Galicie partibus facere lectōres videntur, qui prolixis (vt laici) comis in solo capitis aspice modicum circulum tondunt. Ritus enim iste in Hispaniis hucusq; hereticorum fuit. Vnde oportet vt pro amputando ab Ecclesiis scandalo hoc signum dedecoris auferatur. Qui secus fecerit, fidei catholice reus erit.

Canon 41. & 42. idem continent quod & can. 5. sextæ synodi.

Canon 43.

Dist. 31. *Quidam
clerici.*

Clerici, qui sine consultu Episcopi sui vxores duxerint, separari eos a proprio Episcopo oportebit.

Ca. 44. *De clericis, qui voluntariè arma sumunt.*

23. q. 8. *Clerici*

Clerici, qui in quacunque factione arma volentes sumperunt, amisso ordinis sui gradu in monasterio penitentiae tradantur.

Ca. 45. *Ne clerici sepulchra demoliantur.*

Si quis clericus in demoliendis sepulchris fuerit deprehensus, a clericatus ordine submoueatur, & penitentiae triennio deputetur.

Ca. 46. *De libertate clericorum.*

Præcipiente domino nostro Sisebuto rege, id constituit sanctum concilium, vt omnes ingenui clerici pro

pro officio religionis ab omni publica indictione atq[ue] labore habeantur immunes, vt liberi Dei seruiant.

Canon 47. est ca. 25. conc. Chalced.

Ca. 48. *Quòd paterna deuotio monachum faciat, sicut propria professio.*

Monachum, aut paterna deuotio, aut propria professio facit. Quicquid horum fuerit alligatum, renebit. Proinde his ad mundum reuertendi intercludimus aditum, & omnes ad seculum interdiciamus regressus.

Ca. 49. *Quòd liberum sit clericis monasticam profiteri vitam.*

Clerici, qui monachorum propositum appetunt (quia meliorem vitam sequi cupiunt) liberos eis ab Episcopo in monasteriis largiri oportet ingressus, nec interdici propositum eorum, qui ad contemplationis desiderium transire nituntur.

Ca. 50. *Quale ius Episcopi in monasteriis habere debeant.*

Nuntiatum est presentì concilio quod monachi Episcopali imperio serui opere mancipentur, & iura monasteriorum illicita presumptione usurpentur: ita vt penè ex cœnobio possessio fiat, atque illustris portio Christi ad ignominiam, seruitutemq[ue] perueniat. Quapropter monemus eos qui Ecclesiis præstant, vt ultra talia non præsumant. Sed hoc tantum sibi in monasteriis vindicent sacerdotes, abbates, aliaq[ue] officia instituire, atque extra regulam facta corrigere. Qui contra fecerit, excommunicetur.

Ca. 51. *De monachis à monasterio egredientibus.*

Nonnulli monachorum egredientes à monasterio non solum ad seculum reuertuntur, sed etiam vxores accipiunt. Igitur reuocati in eodem monasterio à quo exierant, penitentia deputentur.

Ca. 52. *Qui seipfos infamia notant, ad clerum peruenire non possunt.*

Hi, qui in discrimine constituti penitentiam accipiunt, nulla manifesta crimina confitentes, sed tantum se peccatores esse prædicantes, huiusmodi si reuelauerint, possunt etiam per morum probitatem ad gradus Ecclesiasticos peruenire. Qui verò ita penitentiam accipiunt vt aliquod mortale peccatum se perpetrasse publicè fateantur, ad clerum vel honores Ecclesiasticos peruenire

20. q. 2. Monachum.

De hoc vide infra in conc. Formaciè. c. 50.

18. q. 2. Hoc tantum sibi.

S V M M A T O L E T A N I

nire nullatenus poterunt, quia se confessione propria notaerunt.

Ca. 53. *Pœnitentia statim, qui semel acceperint, mutare non possunt.*

Quicumque ex secularibus accipientes pœnitentiam toronderunt se, & rursus præuaricantes laici effecti sunt, ab Episcopo suo ad pœnitentiam reuocentur.

Quod si aliqui admoniti ad pœnitentiam reuerti noluerint: vt veræ apostatæ coram Ecclesia anathematis sententia cõdemnentur. Hoc etiam totum seruetur in religiosis: etiam in viduis virginibusq; sacris ac pœnitentibus fœminis quæ habitum religionis mutauerûr, aut ad nuptias transierunt.

In canone 54. idem habetur quod de viduis in præcedenti dictum est.

+ Ca. 55. *Sicut Iudæi ad fidem non sunt cogendi, ita nec conuersi ab ea recedere permittuntur.*

De Iudæis præcepit sancta synodus nemini dcinceps ad credendum vim inferre. Cui enim vult Deus miseretur, & quæ vult indurat. Nõ enim tales inuiti saluãdi sunt, sed volentes: vt integra sit forma iustitiæ. Sicut enim homo propria arbitrii voluntate serpenti obediens periit: sic (vocante se gratia Dei) propriæ mentis cõuersione quisq; credendo saluatur. Qui autem iam pridem ad Christianitatem venire coacti sunt (sicut factum est temporibus religiosissimi principis Sisebuti) quia iam constat eos sacramentis diuinis associatos, & baptismi gratiam sũcepisse, & chrisimate vnctos esse, & corporis Domini & sanguinis exitisse participes, oportet vt fidem etiam quam vi vel necessitate susceperunt, tenere cogantur, ne nomen Domini blasphemetur: & fides, quam susceperunt, contemptibilis habeatur.

Ca. 56. *Iudæis contra fidem Christianam dare suffragium prohibetur.*

Quicumque Iudæis contra fidem Christianã suffragium qualecunque præstiterit, verè vt prophanus & sacrilegus anathemate effectus ab Ecclesia Catholica & regno Dei habeatur extraneus.

Ca. 57. *de præuaricatione eorum qui ad fidem Christianam promoti fuerant.*

Iudæi, qui ad fidem Christianam promoti abominandas circuncisiones & alios Iudaicos vsus exercuerint,

D. 45. De
Iudæis.
Rom. 2.
Gen. 3.

De con. d. 4.
Plerique.

runt, pontificali auctoritate corrigantur, & ad cultum Christiani dogmatis reuocentur. Eos autem quos circunciderunt, si filij eorum sint, a parentum consortio separentur. Si serui, pro iniuria corporis sui, libertati tradantur,

Ca. 58. Iudaeorum filii post baptismum a parentibus separentur.

Iudaeorum filios vel filias baptizatos, ne parentum inuoluantur erroribus, ab eorum consortio separari decernimus. Deputandos autem monasteriis, aut Christianis uiris aut mulieribus Deum timentibus, ut in moribus & fide proficiant.

28. q. 1. Iudaeorum filios.

Ca. 59. Perfidia parentum filiis obesse non debet.

Iudaei baptizati si postea peruaricantes in Christum qualibet poena damnati extiterint, a rebus eorum fideles filios excludi non oportebit: quia scriptum est: Filius non portabit iniquitatem patris.

2. q. 4. 2. Iudaei baptizati. Exech. 18.

Hoc desideramus obseruari.

Ca. 60. Iudaei ad fidem conuersi cum remanentibus in veteri ritu non communicent.

Nulla communio sit Hebraeis ad fidem Christianam translatis cum his qui adhuc in veteri ritu consistunt, ne eorum participatione subuerantur. Quicumque hoc non seruauerit, & hi Christianis donentur: & illi cum quibus prohibitum est eis conuersari, publicis caedibus deputentur.

28. q. 1. Sepe malorum.

Ca. 61. Iudaeus ab uxore fidei separetur, nisi ad fidem accesserit.

Iudaei qui Christianas mulieres in coniugio habent, admoneantur ab Episcopo ciuitatis illius, ut si cum eis permanere cupiunt, Christiani efficiantur. Quod si admoniti noluerint, separentur. Filij autem qui ex talibus nati sunt, fidem arque conditionem matris sequantur. Similiter & illi qui procreati sunt de infidelibus mulieribus, & fidelibus uiris, Christianam religionem sequantur, non Iudaicam superstitionem.

28. q. 1. Iudaei qui.

Ca. 62. Iudaei testes esse non possunt.

Iudaei qui Christiani effecti sunt, & Christi fidem peruaricati sunt, ad testimonium dicendum admitti non debent: quamuis se esse Christianos annuntient, quia sicut in fide Christi suspecti sunt, ita in testimonio humano dubij habentur.

2. q. 7. Non possit.

Ca. 63.

S Y M M A T O L E T A N I

17. q. 4. *confi-
tuit sanctum.*

Ca. 63. Iudæi publicis officiis non præficiantur.
Constituit sanctum Concilium, vt Iudæi, aut hi qui
ex Iudæis sunt, officia publica nullatenus appetât, nec
illa exercere iudices prouinciarum permittant. Si quis
iudex hoc permiserit, excommunicetur, & is qui subre-
perit, publicis cædibus deputetur.

*Ca. 64. Quòd non liceat Iudæis Christianis
seruos habere.*

*Ex decre. Sefi:
nandi regis.*

Iudæis nullo modo liceat Christianos seruos nec
Christiana mancipia emere. Si contra fecerint, ablati
ab eis à principe libertatem consequantur.

Canon 65.

12. q. 2. *Et si
illi qui.*

Nullus Episcoporum liberos ex familiis Ecclesiæ fa-
cere præsumat. Si secus fecerit, per successorem Episco-
pum ad Ecclesiam reuocentur.

*Ca. 66. Liberti Ecclesiæ à patrocínio Ecclē-
siæ non discedant.*

12. q. 2. *Liberti
eccles. quia.*

12. q. 2. *Libert.
ti Ecclesiæ.*

Liberti Ecclesiæ, quia nunquam moritur eorum pa-
trona, ne à patrocínio Ecclesiæ aliquando discedant,
necesse est vt tam hi liberti quàm ab eis progeniti, pro-
fessionem Episcopo suo faciât. Qui si à patrocínio Ec-
clesiæ præmissa admonitione nihilominus discesserint,
manumissio eorum irrita sit.

*Ca. 67. Quando libertatem quis integram consequi-
tur, ad clericatum suscipi potest.*

D. 54. *Qui-
quique.*

Quicumque libertatem à dominis suis ita percipiūt,
vt nullum sibi in eis obsequium patronus retinet, isti
si sine crimine capitali sunt, ad clericatus ordinem su-
scipiuntur.

*Ca. 68. Quòd de familiis Ecclesiæ liceat pres-
byteros constituere.*

De familiis Ecclesiæ constituere presbyteros & dia-
conos per parochias liceat, quos tamen vitæ rectitudo
commendat. Et tamen ratione, vt antea manumissio
libertatem status sui percipiât. In vltimo canone ex-
communicantur omnes, qui contra regis regniq; His-
paniæ conseruationem aliquid tyrannicè atteterint.
Quibus omnibus subscripserunt omnes Episcopi nu-
mero septuaginta. Subscripsit etiam Episcopus Garca-
sonensis, & vicarij etiam Episcoporum.

Finit Concilium Toletanum
quartum.

Conci-

Concilium Toletanum quintum. Circa *Concilium Toletan. 5.*
tempora Honorij Papæ primi, anno primo Chintilani Regis Gotthorū: præsidete Eugenio Ecclesiæ Toletanæ & prouincia Carthaginen. Episcopo Metropolitano. Affuerunt & alij viginti Episcopi.

Ca. 1. Quando Litanie dici debeant.

IN cuncto regno specialis & propria hæc religiosa omni tempore teneatur obseruantia, vt à die Iduum Decembrium litania triduo vbique annua successione peragatur. Quod si dies Dominica intercesserit, in sequenti hebdomada celebretur.

In canone secundo nihil aliud tractatur, nisi de custodia salutis Regum, & defensione prolis præsentium principum.

Ca. 3. Sine electione omnium nullus præficiatur in Regem.

Si quis ad Regiæ maiestatis ambitu peruenire fastigia, quem nec electio omnium præficit, nec Gotticæ gentis nobilitas ad hunc apicem trahit, sit confortio catholicorum priuatus, & diuino anathemate cõdemnatus.

In reliquis canonibus cauetur sub anathemate, ne quis in principem maledicta congerat, aut illi aliquo modo insidietur.

Subscripserunt omnes Episcopi, & vicarij etiam Episcoporum.

Finit concillium Toletanum quintum.

Concilium Toletanum sextum, sub eodem Honorio Papa primo anno 2. Chintiliani Regis in Ecclesia Leocadiæ martyris, celebratum ab Episcopis Hispaniæ & Galiciæ quinquaginta duobus, præsidente Eugenio Episcopo Toletano. *Concilium Toletan. 6.*

In primo

*Ex tribus per
sonis diuinis
solus filius hu
manitatem
assumpsit.*

IN primo canone pronuntiatur symbolum Fidei, in quo explicatius habetur illud: Quod ex tribus personis diuinis solum filium fateremur ad redemptionem humani generis propter culpam debitam, quæ per inobedientiam Adæ originaliter, & nostro libero arbitrio contraximus, reuoluenda à secreto patris, arcanoque prodiisse, & humanitatem sine peccato de sancta virgine assumpsisse, vt idem filius Dei patris esset filius hominis, Deus perfectus, & homo perfectus, in duabus naturis vna persona, ne quaternitas trinitati accederet, si in Christo gemina persona esset,

*Filius Dei in
singularitate
personæ solum in
vniuersitate natu-
ræ humanita-
tē assumpsit.*

Et ibidem etiam habetur: Et cum tota cooperata sit Trinitas formationem suscepti hominis, quoniam inseparabilia sunt opera Trinitatis, solus tamen filius suscepit humanitatem in singularitate personæ, non in vniuersitate diuinæ naturæ, id est, in eo quod proprium est filij, non quod commune est Trinitati: quoniam constat naturam Trinitatis esse, hōram personam. Hic ergo dominus noster Iesus Christus mortuus est propter expiationem nostram, resurrexit propter iustificationem nostram. Quem etiam venturum in fine expectamus seculorum cum resurrectione omnium, æquissimo suo iudicio, redditurum iustis præmia, & impiis pœnas, &c.

In can. 2. agitur tantum de obseruantia Litaniarum pro successu regum.

Ca. 3. Vt Hispaniarum reges iuramentum præsentent de expellendis à suo regno infidelibus.

Sanctum concilium simul & cum consensu Christianissimi principis, suorumque optimatum, illustriumque virorum hanc promulgamus Deo placituram sententiam, vt quisquis succedentium temporum regni sortitus fuerit apicem, non ante cōscendat regiam sedem, quam inter reliqua conditionum sacramenta pollicitus fuerit nullum non Catholicum permittere in suo regno degere. Si verò postquam ad regni gubernacula accesserit, ipse temerator huius extiterit promissis, sit anathema maranatha, in conspectu sempiterni Dei, & pabulum efficiatur ignis æterni. Similiter & omnes qui cum eo consenserint.

Autor.

Horum patrum sententia vsus est Ferdinandus Hispaniarum rex cognomento Catholicus, cum à tota ditione sua expulit Iudæos & Saracenos.

Canon

Canon 4. est ca. 22. sextæ synodi, de his qui per pœ-
cunias Ecclesiasticos gradus assumunt.

Ca. 5. Qui beneficium ab Ecclesia accipit, eius pro-
fessionem nomine precarie faciat.

Si quis clericorum stipendiū de rebus Ecclesiæ cuius-
quam Episcopi percepit largitate, iub precarij nomine
debeat professionem scribere: ne per retentionem diu-
turnam præiudicium afferat Ecclesiæ.

12. q. 2. Sc.
pa. sit.

Canon. 6.

Quicumq; religiosum spontaneè semel indutū habi-
tū dimiserint, excommunicetur si reuerti noluerint.

Can. 7. est can. 53. supra in concil. Tolet. 4.

Canon 8.

Qui in ætate adolescentiæ positus dum mortis for-
midat casum, peruenerit ad pœnitentiæ remedium, si
coniugatus, & fortè fuerit incontinens, ne postea adul-
teri incurrat lapsum, redeat ad pristinum coniugium,
quousq; possit adipisci temporis maturitate continentię
statum. Quod nos sicut de uiris, ita de sœminis æquo
modo censemus: non quidem hoc generaliter & cano-
nicè præceptum, sed pro humana fragilitate constat à
nobis indultum ea duntaxat ratione, ut si is qui pœni-
tentiæ non est legibus deditus, ante ab hac uita decesse-
rit, quàm ex communi consensu ad continentiam vnus
eorum fuerit regressus, superstiti nō liceat denuo tran-
sire ad vxoris amplexus. Si autem illius uita superstes
extiterit, qui non acceperit * absolutionem pœnitētis,
nubat si se continere non potest: & alterius consortio
fruaturs vxoris. In omnibus tamen sac. rdotis expekte-
tur ordinatio, ut iuxta quod ætatem aptā perspexerit,
pœnitentiæ absolutionis tribuat legem.

33. q. 2. c. fi.
Et habetur in
epist. Leonis
Pa. ad rusticū
Narbonensem
Episc. quæ est
90. respon. 11.

* Vel benedi-
ctionem.

Cum coniugatus aegritudine uouet continentiam, si postea non
potest continere redibit ad vxorem. Et tamen mortua non tran-
sibit ad secundas nuptias. Visum est synodo dispensandum cum il-
lo in usu primi matrimonii, & arcere eum à secundis nuptiis.
Quod tamen licebit coniungi non uouenti. Atque hic est scopus
huius canonis.

Ausar.

Canon 9.

Nouo adueniente Pontifice omnes Ecclesiæ liberti,
& ab eis progeniti, chartulas & professiones suas in
conspectu Ecclesiæ renouare debent. Quod si intra an-
num non fecerint, vacuæ remaneant & inanes.

Canon 10.

S Y M M A B R A C A R E N .

Canon 10.

Libertorum filij intra Ecclesiam erudiendi nutrian-
tur, & Episcopo debitum reddant famulatum.

Canon 11.

2. q. 2. Dignum
est vt.

Quisquis à quolibet criminatur, non antea accusa-
tus supplicio detur quàm accusator præsentetur.

Canon 12.

Quisquis patrator culparum extiterit, & ad hostium
refugium confugerit, excommunicetur.

Canon 13.

Qui primatum dignitatis habent in palatio, à iu-
nioribus modestus honor per omnia deferatur & mi-
nores à senioribus dilectionis amplectantur affectu, &
utilitatis imbuantur auxilio.

Canon 14. est can. 6. concil. Tolet. 5.

Canon 15.

Res Ecclesiæ à quibuslibet iuste collatæ in earum iu-
re firma stabilitate permaneant.

Can. 16. est can. 2. con. Toletani 5.

Can. 17. est can. 4. in con. Toletano. 5.

Can. 18. est 18. can. in con. Toletano. 5.

Can. 19. consumitur in gratiarum actionibus Deo
& deinde Regi: cuius studio & instantia collecti sunt
Episcopi.

Subscriperunt Episcopi, qui ibi conuenerunt nume-
ro 51. Ego Eugenius ecclesiæ Tolet. Episcopus subscripsi:

Subscriperunt etiam vicem agentes absentium
Episcoporum.

Finit Concilium Toletanum.

Concilium
Bracar. 1.

*Conciliū Bracarense primum sub Hono-
rio papa 1. an. 3. Arriamiris regis, celebratū
in Hispania citeriori ab Episcopis Gali-
ciæ prouinciæ: in quo primū lectū est exem-
plar fidei cum capitulis, quæ Episcopi Tar-
raconenses, & Carthaginenses, Lusitani
& Bælici contra impiam Priscillianæ hæ-
resis sectam olim facto inter se concilio tan-
quam*

quam regulam fidei tradiderant. Proposita capitula sic habent.

Canon 1.

SI quis patrem, filium & Spiritum sanctum nō confitetur tres personas vnius substantiæ & virtutis ac potestatis, sicut Catholica Ecclesia docet, sed vnam tantum ac solitariam dicit esse personam, vt ipse sit pater, qui filius, &c. sicut Sabelius & Priscillianus dixerunt: anathema sit.

Canon 2.

Si quis extra sanctam Trinitatem alia (nescio quæ) & diuinitatis nomina introducit, dicens, quod ipsa diuinitas sit Trinitas, sicut Gnostici & Priscillianus dixerunt, anathema sit.

Canon 3.

Si quis dicit filiū Dei Dominum nostrum antequam ex virgine nasceretur, nō fuisse sicut Paulus Samosatenus, & Fotinus, & Priscillianus dixerūt, anathema sit.

Canon 4.

Si quis Natale Christi secundum carnem non verè honorat, sed honorare simulat se, ieiunans in eodē die, & in dominico, quia Christum in hominis vera naturā esse non credit, sicut Cernon, Marcion, Manichæus, & Priscillianus dixerunt, anathema sit.

Canon 5.

Si quis animas humanas vel angelos ex Dei credit substantia exiisse, sicut Manichæus, & Priscillianus dixerunt, anathema sit.

Canon 6.

Si quis animas humanas dicit prius in cœlesti habitatione peccasse, & pro hoc in corpora humana interiectas, sicut Priscillianus dixit, anathema sit.

Canon 7.

Si quis dicit diabolum non fuisse prius angelum bonum à Deo factum, nec Dei opificium fuisse naturam eius, sed dicit eum ex tenebris emerisse, nec aliquem sui habere auctorem, sed ipsum esse primum absque substantia mali, sicut Manichæus & Priscillianus dixerunt, anathema sit.

Canon 8.

AA

Si quis

S V M M A B R A C A R E N .

Si quis credit quod aliquas immūdas creaturas diabōlus fecerit, & tonitrua & fulgura, & tempestates, & siccitates ipse diabolus sua authoritate facit, sicut Priscillianus dixit, anathema sit.

Canon 9.

Si quis animas & corpora humana fatalibus stellis credit astringi, sicut pagani & Priscillianus dixerunt, anathema sit.

Canon 10.

Si quis duodecim signa, id est, sydera quę Mathematici obseruare solent, per singula animę vel corporis mēbra dissipata credūt, & nominibus Patriarcharum ascripta dicunt, sicut Priscillianus dixit, anathema sit.

Canon 11.

Si quis conjugia humana damnat & procreationem nascentium perhorrescit, sicut Manichęus & Priscillianus dixerunt, anathema sit.

Canon 12.

Si quis plasmationem humani corporis diaboli dicit figmentum esse, & cōceptiones in vteris matrum operibus dicit dæmonum figurari, propter quod resurrectionem carnis non credit, sicut Manichęus & Priscillianus dixerunt, anathema sit.

Canon 13.

Si quis dicit creationem vniuersę carnis non opificium esse Dei, sed malorum angelorum sicut Manichęus & Priscillianus dixerunt, anathema sit.

Canon 14.

Si quis immūdos puta cibos carniū, quas Deus in vsum hominū dedit, & non propter assistentię sui corporis, sed quasi immunditiam putans, ita abstineat ab eis vt nec olera cocta cum carnibus pręguset, sicut Manichęus & Priscillianus docuerunt, anathema sit.

Canon 15.

*Istas olim ne-
eabant subin-
troduktas mu-
lieres, quas sy-
uodus non
permiittit.*

Si quis clericorum vel monachorum præter matrem aut germanā, vel etiam quę proxima consanguinitate iunguntur, alias aliquas quasi adoptiuas feminas secum retinet, & cum ipsis habitat, sicut Priscilliani secta docuit, anathema sit.

Canon 16.

Si quis feria Paschali, quę vocatur cęna Domini hora legitima post nonam ieiunus in Ecclesiis missas non

non tenet: sed secundum sectam Priscilliani festul-
tem ipsius ab hora tertia per missas defunctorum solu-
to ieiunio tolli, anathema sit.

Canon 17.

Si quis scripturas (quas Priscillianus secundum suum
deprauavit errorē, vel tractatus Distincti, quos ipse Di-
ctinius antequam conuerteretur scripsit, sub nomine
Patriarcharum, Prophetarum & Apostolorum, & suo
errori consona confixit) legit, & impia eorum signen-
ta sequitur, aut defendit, anathema sit.

Hæc sunt dogmata Priscillianistarum.

Post hæc pronuntiatum sunt canones ad instructio-
nem clericalis disciplinæ pertinentes.

Ca. 19. est canon 2. conc. Tolerani secundi,
& Conc. Venet. ca. 15.

Canon 20.

Item placuit ut per solennium dierum vigiliis, vel *d. 12. Placuit*
missas omnes eadem & non diuersas lectiones in Ec- *omnibus.*
clesia legant.

Ca. 21. *Ut sit vnus modus salutandi in missa.*

Item placuit, ut non aliter Episcopi & aliter Presby-
teri populum, sed vno modo salutent, dicentes: Domi-
nus sit vobiscum, sicut in libro Ruth legitur. Et ut re-
spōdeatur a populo: Et cum spiritu tuo, sicut & ab ipsis
Apostolis traditum omnis retinet Oriens, & non sicut
Priscilliana hæresis permutauit.

*Ruth. 2.
Tradio apo-
stolorum.*

Ca. 22. *Ut vno ordine missæ celebrentur.*

Item placuit, ut eodem ordine missæ celebrentur ab
omnibus, quod profuturus quondam huius Metropo-
litanae Ecclesiae Episcopus ab ipsis Apostolicae sedis au-
thoritate suscepit scriptum.

Ca. 23. *Ut sit vnus ordo baptizandi.*

Item placuit ut nullus cum ordinem baptizandi præ-
termittat, quem & antea tenuit Metropolitana Braca-
rensis Ecclesia: & pro amputanda aliquorum dubietate
prædictus profuturus Episcopus scriptum, & sibi dire-
ctum a sede beatisissimi Petri Apostoli suscepit.

Ca. 24. *Episcopi secundam tempus ordina-
tionis sedeant.*

Item placuit ut conseruato Metropolitani Episcopi
primatu, cæteri Episcoporum secundum suæ ordina-
tionis tempus, alius alij sedendi deferat locum.

AA 2

Ca. 25:

S Y M M A B R A C A R E N .

Ca. 25. Res ecclesiastica in quatuor partes diuidende.

Item placuit vt de rebus ecclesiasticis tres fiant æque portiones, id est, vna Episcopi, alia clericorum, tertia in reparatione vel in luminaribus Ecclesiæ. De quarta parte, siue archipresbyter, siue archidiaconus illam administrans Episcopo faciat rationem.

Canon 26.

Item placuit, vt nullus Episcopus clericum alterius ordinare præsumat, sine licentia alterius Episcopi.

Canon 27.

Item placuit, vt diaconus superposito scapulæ vtantur oratio.

Canon 28.

27. Non liceat cuilibet.

Placuit, vt non liceat cuiilibet ex lectoribus, sacra altaris vasa portare, nec aliis nisi his qui ab Episcopo subdiani fuerint ordinati.

Canon 29.

Lectores in Ecclesia in habitu seculari ornato, non psallant.

Canon 30.

Extra Psalmos veteris testamēti, nihil poetice compositum in Ecclesia psallant.

Canon 31.

Ingredi sacramentum ad communicandum non liceat laicis, nisi tantum clericis.

Ca. 32. Ne ab esu carniū abstineat clerus.

Quicumque in clero cibo carniū non vtuntur pro amputanda suspicione Priscillianæ heresis, vel olera cotta cum carniibus tamen prægustare cogantur. Quod si contempserint, necesse est pro suspicione heresis huius, vt excommunicentur, & ab officio remoueantur.

Ca. 33. Vtentur excommunicati.

Qui pro heresi, aut pro crimine aliquo excommunicantur, nullus eis communicare præsumat. Quæ si quis spernit voluntate, seipsum alienum à communione facit.

Canon 34.

*33. q. 3. Placuit
vt hi qui.*

Qui si bi ipsi quolibet modo culpabili inferunt mortem, nulla pro illis fiat commemoratio, nec cum Psalmis sepeliantur. Hoc idem obseruetur in illis qui pro suis sceleribus puniuntur.

Ca. 35. De catechumenis sine baptismo defunctis.

Catechu-

Catechumenis sine redemptione baptismi defunctis, simili modo non oblationis sanctæ commemoratio, nec psallendi impendatur officium.

Ca. 36. est can. 17. concil. Tiburtensis.

Ca. 37. *Ne presbyter altaria consecret.*

Si quis presbyter post hoc interdictam ausus fuerit christina benedicere, aut Ecclesiam aut altaria consecrare, a suo officio deponatur.

Ca. 38. *Ne quis ex ordine laico assumatur ad sacerdotium.*

Ex laico ad gradum sacerdotii ante nemo veniat, nisi prius anno integro in officio lectorum, vel diaconatus disciplinam ecclesiasticam discat: & sic per singulos gradus eruditus, ad sacerdotium veniat.

Hoc idem de Episcopis præcipitur in c. 5. ostiense Synodi.

Ca. 39. *Qualiter distribuende oblationes fidelium.*

Si quid ex collatione fidelium, aut per festiuitates martyrum, aut per commemorationem defunctorum offertur, apud vnum clericorum fideliter colligatur, & constituto tempore aut semel, aut bis in anno inter omnes clericos diuidatur.

Finiunt Canon. Conc. Bracarenfis 1.

Concilium Bracarense secundum anno 2. Regis Ariamini. Era. 610. sub Honorio Papa 1. Est concilium prouinciale, in quo tractantur ea tantum quæ ad ecclesiasticam disciplinam pertinent.

Ca. 1. *Qua forma visitabunt Episcopi Ecclesias suas.*

Placuit omnibus Episcopis, atque conuenit, ut per singulas Ecclesias Episcopi, & per dioceses ambulantes, primum discutiant clericos, quomodo ordinem baptismi teneant, vel missarum, & qualiter quæcunque in Ecclesia peragant. Et si recte quidem inuenerint; Deo gratias agant, sin autem minime docere debent ignaros: & hoc modis omnibus præcipere, sicut antiqui canones iubent, ut ante dies 20 baptismi ad purgationem exorcismi concurrant Catechumeni. In quibus viginti diebus omnes Catechumeni symbolum, quod est Credo in Deum, &c. specialiter doceantur. Postquam

10. q. 1. Placuit omnibus Episcopis.

AA 3 ergo

SVMMA BRACAREN.

*Quē ordinem
seruēt Episco-
pi visitantes
diocesim suā.*

ergo ex his suos clericos discusserint vel docuerint Episcopi, alia die vocata plebe ipsius Ecclesiæ, doceant illos vt errores fugiant idolorum, vel diuersa crimina, id est, homicidium, adulterium, periurium, falsum testimoniū, & reliqua peccata mortifera, & quod nolunt sibi fieri, alteri non faciant, & vt credant resurrectionem omnium hominum & diem iudicij, in quo vnusquisq; secundum opera sua recepturus sit. Et sic postea Episcopus de illa Ecclesia proficiscatur ad aliam.

Ca. 2. Quid accipiant Episcopi visitantes.

10. q. 3. Placuit vt nullus.

Nullus Episcoporum per suam diocesim ambulans, præter honorem cathedræ suæ, id est, solidos duos aliquid aliud per Ecclesias tollat. Tertia verò pars oblationū populū pro luminariis, vel reparatione, in Ecclesiis parochialibus seruetur. Similiter & parochiales clerici seruili timore in aliquibus operibus Episcopis seruire non cogantur, quia scriptum est. Neque vt dominantes in clero, &c.

Ca. 3. Non sunt accipienda munera ab Episcopo.

*1. Pet. 5.
1. q. 1. Placuit
vt de ordina-
tione.
Mat. 23.*

De ordinatione clericorū Episcopi munera nulla accipiāt, sed sicut scriptum est. Gratis accepistis, &c. quia antiqua definitio Patrū ita de ecclesiasticis ordinationibus statuit, dicens: Anathema sit danti, & accipienti.

Ca. 4. Pro balsamo nihil accipiat Episcopus præter solitum.

Ab. 8.

Modicum balsami, quod benedictū pro baptismi sacramento per Ecclesias datur, quia à singulis remisses pro ipso exigi solent, nihil vltius exigatur ne forte quod pro salute animarum per inuocationem sancti spiritus consecratur, sicut Simon Magus donum Dei pecunia voluit emere, ita hos venundantes, damnabiliter venundemur.

Ca. 5. Pro consecratione Ecclesie nihil accipiendum.

*1. q. 2. Placuit
vt quoties.*

Placuit, vt quoties ab aliquo fidelium ad consecrandas Ecclesias Episcopi inuitantur, non quasi ex debito munus aliquod à fundatore requirant, sed si ipse quidem aliquid ex suo voto obtulerit, non respuatur. Si verò aut paupertas illum, aut necessitas retinet, nihil exigetur ab illo. Attamen vnusquisque Episcoporum meminerit, vt non prius dedicerit Ecclesiam, nisi antea dotem basilicæ, & obsequium ipsius per donationem chartulæ confirmatum accipiat. Contra verò facere temeritas magna est.

Ca. 6.

Ca. 6. Qualiter edificandæ basilicæ.

Si quis basilicam, non pro deuotione fidei, sed pro quæstu cupiditatis edificat, vt quicquid ibi de oblatione populi colligitur medium cum clericis diuidat, eò quòd basilicam in terra sua condiderit, nullus Episcoporum tam abominabili voto consentiat, nec talem basilicam audeat consecrare.

*De con. d. 1.
Si quis basilicam.*

Ca. 7. Nihil exigendum pro baptismo.

Vnusquisq; Episcoporum per Ecclesias præcipiat, vt hi qui infantes suos ad baptisum offerunt, si quid voluntarie pro suo offerunt voto, suscipiatur ab eis. Si quid verò per necessitatem paupertatis aliquid non habent quod offerant, nullum illis pignus violenter tollatur à clericis.

*1. q. 1. Placuit,
vt vnusquisque.*

Ca. 8. Qualiter accusandi clerici.

Si quis aliquem clericorum in accusatione fornicationis impetit, secundum præceptum Pauli, duo vel tria testimonia requirantur ab illo. Quòd si non potuerit datis testimoniis approbare quod dixit, excommunicationem accusati accusator accipiat.

*2. q. 5. Placuit,
vt si quis alium quem.*

Ca. 9. De ieiunio quadragesimæ indicendo.

Adueniente natalis Domini die, post lectionem Euangelicam, superuenturum ipsius anni Pascha, quòd Calendarum die, vel quòd luna debeat suscipi, à sacerdotibus nuntietur populo, & quadragesimæ ieiuniis populo seruire præcipiant.

*De con. d. 30
Placuit vt postquã quadragesimale ieiunium præcipitur.*

Ca. 10. Vt nullus nisi ieiunus missas peragat.

Cognouimus, quosdam presbyteros in huius præsumptionis audacia retinesi, vt missas mortuorum etiam post acceptum merum vel oblationem ausi sint consecrare. Ideoq; hoc præfixæ euenti sententiæ adinonitione seruetur, vt si quis presbyter post hoc edictum nostrum amplius in hac vesania fuerit deprehensus, hoc est, non ieiunus, sed quocumq; cibo præsumpto oblationem consecrauerit in altari, continuo ab officio suo priuatus à proprio deponatur Episcopo.

Finit Concilium Bracarense secundum.

Seuerinus Papa septuagesimus primus sub Petro, patria Romanus, patre Labieno, in locum Honorii subrogatus, ab Isatio totius Italiae hexarcho in Pontificatu confirmatur. Tunc enim non habebatur rata cleri ac populi electio, nisi id Imperatores, aut eorum hexarchi confirmassent. Seuerinus igitur pontifex

*an. d. 634.
Seue. pa. 76.*

SVMMA TOLETANI

vir singularis pietatis & religionis, amator pauperum, sedit menses vndecim, dies verò quatuor.

an. d. 635.
Ioan. pa. 72.

Ioannes quartus papa septuagesimus secundus sub Petro, natione Dalmata, patre Venantio, sedit annum vnum, iuxta verò aliquos, tres annos.

an. d. 636.
Theodorus
Papa 73.

Theodorus papa septuagesimustertius sub Petro, natione Græcus, ex patre Theodoro Episcopo Hierosolymis oriundo, sedit annos sex, menses quinque dies octo. Hic fuit amator pauperum, largus, benignus super omnes & multum misericors. Isti tres Pontifices fuerunt sub Heraclio Imperatore 57. anno Christi 612.

Concilium Toletanum septimum. Circa tempora Theodori, vel Martini primi papa in quo conuenerunt triginta & octo Episcopi.

Ca. 1. De euentu languoris in clerico ministrante.

2. g. 1. Nihil
contra ordinis.

Consuimus conuenire, vt cum à sacerdotibus missarum tempore Sancta mysteria consecrantur, si ægritudinis accidit quilibet euentus, quo conceptum nequeat consecrationis expleri mysterium, sit liberum Episcopo vel presbytero akeri consecrationem exequi officij concepti. Non enim aliud ad supplementum initiatis mysteriis competit, quàm aut incipientis, aut subsequenteris completa benedictio sacerdotis, quia nec perfecta videri possunt, nisi perfectionis ordine compleatur. Cum enim simus omnes vnum in Christo, nihil contrarium personarum diuersitas format vbi efficaciam prosperitatis vnitas fidei repræsentat. Quod etiam consultum cuncti ordinis clerici, inuiduum sibi esse non ambigant, sed præcedentibus libenter alij pro complemento succedant. Ne tamen quod naturæ languoris causa consulitur, in præsumptionis primus perniciem conuertatur, nullus post cibum, porumque quemlibet minimum sumptum missas facere, nullus absque patientis prouentu molestiæ minister vel sacerdos cum cœperit, imperfecta officia præsumat omnino relinquere. Qui contra fecerit, excommunicetur.

Ca. 2. De exequiis morientis Episcopi.

De exequiis
morientis Episcopi
habetur

Si quis sacerdotum ad humanda decedentis Episcopi membra venire commonitus distulerit, appellantis clericis abeuntis Episcopi apud synodum, vel Metro-

vel Metropolitanum Episcopum tempore anni vnus nec faciendi missam, nec communicandi habeat omnino licentiam. Presbyteri autem, siue ceteri clerici, quibus maior honoris locus apud eandem Ecclesiam fuerit, cuius sacerdos obierit, si omni sollicitudine pro exequiis aut iam mortui, aut continuo antistitis morituri, ad commonendum Episcopum tardi inueniantur, aut per quamcumque molestiam animi id negligere comprobentur, totius anni spatium ad penitentiam in monasteriis deputentur.

in ca. 4. in concilio Valentino Hispania celebrato.

Canon 3.

Ultra duos solidos à parochianis Ecclesiis Episcopus non præsumat accipere, & amplius quam vna die per vnamquamque basilicam morandi licentiam non habeat. Omisimus alia tria cap. alijs repetita.

10. q. 3. Inter cetera deniqueque.

Finit Con. Toletanum 7.

Martinus papa septuagesimusquartus sub Petro, de ciuitate Tudertina, prouinciæ Tusciæ, sedit annos sex, mensem vnum, dies viginti & sex, Imperatore Constante circa annum Christi 643. Huius temporibus fuit Paulus Constantinopolitanæ vrbis Episcopus hæreticus, contra quem congregauit synodum Lateranen. in vrbe Roma, vbi conuenerunt Episcopi numero centum quinque, & condemnauerunt Cyrum Alexandrinum, Sergium, Pyrrhum, & Paulum, Patriarchas Constantinopolitanos, quia nouitates contra immaculatam fidem præsumperunt innectere; anathematis ultione percussi sunt. Quæ synodus hodie in archiuis Ecclesiæ continetur. Et faciens exemplaria, per omnes tractus Orientis & occidentis direxit, & per manus Orthodoxorum fidelium disseminauit.

an. d. 643. Martinus Papa 74.

Hic Paulus hæreticus suggestit Imperatori, vt deduceretur Martinus Constantinopolim occidendus, nisi cessaret à sua persecutione; quod obtinuit, quoniam delatus est Constantinopolim per Pellurium cubicularium Imperatoris. Qui cum nollet omnino acquiescere, directus est in exilium in locum, qui dicitur Cersona, & ibidem vitam finiuit in pace Christi confessor, vbi operatus est multa miracula.

Canones synodi Lateranen. contra Theodorum & Cyrum & Paulum hæreticos, quondam Episcopos & socios eorum.

Synodus Lateranensis.

Canon 1.

A A 5

Si quis

S Y M M A L A T E R A N E N .

Siquis non confitetur secundum sanctos Patres, proprie & verè Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, Trinitatem in vnitatem, vnitatem in Trinitate, &c. sit condemnatus.

Canon 2.

Si quis non cōfiteatur secundum sanctos Patres, proprie & verè, ipsum vnum sanctæ & consubstantialis & adorandę Trinitatis Deum verbum descendente de cœlis, & incarnatum de Spiritu sancto ex Maria virgine, & hominem factum, &c. sit condemnatus.

Canon 3.

Si quis non confitetur proprie & verè Dei genitricem sanctam semper virginem immaculatam Mariam in vltimis seculorum absque semine concepisse ex Spiritu sancto, & incorruptibiliter, enixam esse, & indissolubili permanente & ante & post patrum eiusdem virginitate, sit condemnatus.

Canon 4.

Si quis non cōfiteatur proprie & verè ipsius vnionis Domini nostri & Dei nostri Iesu Christi duas natiuitates existere, vnā ante secula ex Deo Patre incorporaliter, & sempiternaliter, alteram autē de virgine Maria carnaliter in vltimis seculorum, & eundem Dominum & Deum Iesum Christum consubstantialē Deo Patri secundum Deitatem, & consubstantialē virgini secundum humanitatē, ac eundem passibilem carne, impassibilem Deitate, &c. sit condemnatus.

Canon 5.

Si quis nō cōfiteatur proprie & verè vnā naturā Dei verbi incarnatā, ex hoc quod incarnata dicitur nostra substantia perfectē in ipso Christo Deo, & indiminutē absq; tantūmodo peccato significata, sit condemnatus.

Canon 6.

Si quis non confitetur proprie & verè ex duabus naturis deitate & humanitate, secundum subsistentiam vnitis, inconfuse & indiuisę eundem & vnum Christum esse, sit condemnatus.

Canon 7.

Si quis non confitetur proprie & verè substantialem differentiam naturarum post ineffabilem vnionem, ex quibus vnus & solus extitit Christus, in ea saluatam, sit condemnatus.

Canon 8.

Canon 8.

Si quis non cōfiteatur propriè & verè secundum compositionē, id est, secundum subsistentiā naturarum vnitatem, ex quibus vnus & solus extitit Christus inconfuse & indiuisè in eo cognitam, sit condemnatus.

Canon 9.

Si quis nō cōfiteatur propriè & verè naturales proprietates deitatis Christi & humanitatis, indimintè in eo, & sine defectione saluatas in affirmationē veracem eundē ipsum Deum perfectum, & hominē perfectum, secundum naturam existere, sit condemnatus.

Canon 10.

Si quis non confiteatur propriè & verè duas eiusdem & vnus Christi Dei voluntates similiter & operationes cohærenter vnitæ, diuinam & humanam, ex hocq; in vtraque eius natura voluntarium efficacemq; secundum naturam eundem existere nostræ salutis, sit condemnatus.

Canon 11.

Si quis confiteatur secundum sceleratos hæreticos, deitatis & humanitatis Christi vnā naturam, aut vnā voluntatem, aut vnā operationem, in peremptionem quidem sanctorum Patrum confessionis, abnegationem autem eiusdem Saluatoris nostri dispensationis, sit condemnatus.

Canon 12.

Si quis secundum sceleratos hæreticos, in Christo Deo vnitè substantialiter saluatis, & à sanctis Patribus nostris piè prædicatis duabus voluntatibus, & duabus operationibus, diuinam & humanā subterfugit simul cōfiteri, asserēs contra sanctorū doctrinā & vnā voluntatem, & vnā operationem, sit condemnatus.

Canon 13.

Si quis secundum sceleratos hæreticos, cum vnā voluntate & operatione, quæ ab eisdem hæreticis in Christo Deo impiè confunduntur, & duas voluntates, & duas operationes, diuinam & humanam, simul abnegat, simul respuit, sit condemnatus.

Canon 14.

Si quis secundum hæreticos, Dei virilem operationem vnā insipienter suscipit, & nō duplicē eam cōfiteatur, hoc est diuinam & humanam, sit condemnatus.

Canon 15.

S V M M A L A T E R A N E N .

Canon 15.

Si quis secundum hereticos in peremptione in Christo Deo secundum unionem saluatis essentialiter, & à sanctis Patribus pie predicatis duabus voluntatibus & duabus operationibus, diuinã & humanã, dissensiones & diuisiones insipienter in mysterio dispensationis eius innectit, & propterea Euãgelicas & Apostolicas de eodem Salvatore voces non vni & eidem personæ essentialiter tribuit, id est, Christo Iesu, sit cõdemnatus.

Canon 16

Si quis non cõfiteatur secundum sanctos Patres, proprie & verè omnia quę tradita sunt, & predicata sanctę & Apostolicę Dei Ecclesię ab ipsis sanctis Patribus & probabilibus & vniuersalibus quinque conciliis vsq; ad vnum apicem verbo & mente, sit condemnatus.

Canon 17.

Si quis secundum sanctos patres consonanter nobiscum eadem credens, non respuit & anathematizat anima & ore oēs quos respuit & anathematizat nephandissimos hereticos, cum omnibus impiis eorũ scriptis, vsque ad vnum apicem, sancta Dei catholica & apostolica Ecclesia, hoc est sanctę & vniuersales quinque synodi, & ipsi omnes consonanter probabiles Ecclesię Patres. Dicimus autem Sabelliũ, Arrium, Eunomiũ, Macedonium, Apollinarem, Polemonem, Eutychẽ, Dioscorũ, Timotheum, Eleurũ, Seuerum, Theodosiũ, Cholutum, Themistiũ, Paulum Samosatenum, Chodorum, Theodorũ, Nestoriũ, Periã, Originem, Didymiũ, Euagriũ, & compediõse alios omnes hæreticos, qui à catholica Ecclesia reprobati atq; abiecti sunt, quorum dogmata diabolicę operationis sunt genimina, & eos qui similia cum his vsque ad finem sine pœnitentia sapuerunt, aut sapiunt vel sapiẽt: cum quibus merito, utpote eadem dogmatizantes & docentes (sicut ostensum est) Theodorum quondam Episcopum Pharanitanum, & Cyrum Alexandrinum, & Sergium Cõstantinopolitanum, & eius successores Pyrrhũ & Paulum, & omnia impia eorũ scripta anathematizamus, & eos qui nobiscũ cõsonanter nõ respuunt & anathematizãt prædictos hæreticos, eorumq; scripta. Et subscripterunt Martinus papa, ac ceteri Episcopi numero 105.

Finiunt Canones Martini Papę.

Conci-

Colluues hæreticorum recensita.

Concilium Toletanum octauum, tempore Martini Papa.

Concilium Toletan. 8.

In primo Canone pronuntiatur tantū symbolum fidei, quomodo nunc proponitur publicè in Ecclesia.

Ca. 2. De incauto iuramento.

In secundo canone de incautis iuramentis disserit multa. Primò quod iuramenta resoluti non possunt. Probat per illud Exod. Non assumes nomen domini Dei tui in vanum, id est, frustra.

Exod. 209

Secundò, quod iuramenta illicita nō sunt seruanda, & comminatoria sunt mitiganda. Primū probat ex Ambrosio, qui pro hoc adducit illud Mar. 14. de Herode, qui iurauit, quoniam quicquid petitura esset, daret filiæ Herodiadis, & necem Ioānis præstitit, ne promissum denegaret: quòd tamen negandum, & promissum seruandum non erat. Et illud etiam de sephthe, qui immolauit filiam, &c. Melius fuerat nihil tale promittere, quàm promissum soluere. Mirabilis (inquit) recessitas, quæ soluitur pericidrio. Et pro hoc alia multa adducit ex August. etiam ex Isidor.

*Amb. lib. 1. de officiis ca. 50.
Mar. 14.
Mar. 6.
Iudic. 11.
22. q. 2. Non semper pro
22. qu. 4.
Non est ob.*

Secundum probat, quia Deus multoties talia comminatoria mutabat, soluebatq; iuramenta. Hoc in Niniuitis patet. Similiter Israëlito populo sæpè vltio promissa suspenditur. Hinc etiam per Hieremiam Dominus ipse dicit: Si pœnitentiam egerit gens illa super malo suo, quod locurus sum aduersus eam, agam & ego pœnitentiam, &c. Si ergo nostra conuersio sic diuinam mutat sententiam, cur miserorum tantæ lachrymæ, vel pressuræ, tam crudam non temperent ex miseratione vindictam?

Tona. 3.

Hier. 18.

Quartum quod tractat, est: Vbi periculi necessitas compulerit, id debemus soluere, quod minori nexu noscitur obligari. Quid autem ex his leuius quidve sit grauius, pietatis acumine inuestigemus. Etenim dum periurare compellimur creatorē quidem offendimus, sed nos tantummodo maculamus. Cū verò noxia promissa complemus, & Dei iussa superbè contempnimus, & proximis impia crudelitate nocemus, & nos ipsos crudeliori gladio trucidamus.

Canon 3.

De his

S V M M A T O L E T A N I

De his qui sacros ordines muneribus assequuntur, est canon plus millies repetitus, ideo hoc loco omissus.

Ca. 6. De castitate Episcoporum.

*Qualiter puni-
endi Episcopi
fornicarii.*

Omnes Episcopi inter cetera virtutum ornamenta nitore carnis debet propensius enitere, ut ex hoc audientes munditiâ appetât, ex quo doctores aliorum immunditia non deturpat, adeo ut si deinceps Episcopi detecti fuerint, execrabilibus flagitiis cum quibuslibet fœminis pollui, ac familiari peculiaritate versari, nouerint se irrevocabili sententia Patrum vlcisci, id est, & loci & ordinis dignitate priuari. Diaconi vero & presbyteri, si omnino coerceri nequiverint, usque ad exitum vite sue monasteriis deputati, disciplinis monasticis maneant omnino subiecti. Hoc idem statuimus de subdiaconis, qui hoc deinceps vulnere fuerint sauciati, ita ut usque ad extremum vite sue sub penitentiae oneribus in monasteriis religerentur.

Ca. 7. De his qui post assumptum Ecclesiasticum gradum ad coniugia redire volunt.

Sicut sanctum Chrisma collatum, & altaris honor propter consecrationem (quæ per Episcopos tantum exercenda & conferenda sunt) euelli non queunt, ita quoque sacrum decus honorum quod his comparabitur & socium, qualibet fuerit occasione perceptum, manebit omnimodè inconuulsum: sicut enim & sono sancti baptismatis inappretiabile donum semper, & sæpè non solum nolentibus, verum etiâ (quod maius est) nescientibus impartitur, tamen hoc à nullo penitus prophanari permittitur, sic nec quod diuina iussione, simulque Apostolicæ traditionis autoritate sacrum nescitur extitisse, à quoquam aliquando prophanari licet. Vnde quicumque etiam si inuiti, ad ecclesiasticarum officia & dignitatem assumuntur, deserere quam semel receperunt gratiam, donumque nequaquam audeant. Si vero ad coniugia, morésque seculi redire attemptauerint, omni ecclesiastica dignitate priuentur, & Apostata habeantur, & in monasterio donec vixerint, sub penitentia retrudantur.

Ca. 8. Nemò ordinandus nisi nouerit Psalterium.

Decreuimus, ut nullius cuiuscunque dignitatis ecclesiasticæ deinceps percipiât gradum, qui non totum Psalterium, vel canticorum vsualium & hymnorum, siue baptizandi perfecte nouerint supplementum, qui vero iam honore dignitatis

dignitatum funguntur, & hoc ignorāt, aut spontē su-
stant intentionē necessariā per diltendī, aut à maioribus
ad lectōnis exercitia cogantur inuiti. Solus ergō
accedat ad sacra Dei mysteria tractanda, quē morū in-
nocentia, & literarum splendor reddunt illustrem.

Ca. 9. De his qui ieiuniam quadragesimæ solvunt.

Quisquis sine ineuitabili necessitate, atq; fragilitate,
& euidenti languore, seu etiam impossibilitate æta-
tis, diebus quadragesimæ esum carniū præsumperit
attendere, non solum reus erit resurrectionis Domini-
cæ, verū etiam alienus ab eiusdē diei sancta commu-
nionē, & hoc illi cumuletur ad pœnam, vt ipsius anni
tempore ab omni esu carniū abtineat gulam, quia sa-
cris diebus abstinentiæ oblitus est disciplinam. Illi ve-
rō quos, aut ætas incuruat, aut languor extenuat, aut
necessitas arctat, non ante prohibita violare præsu-
mant, quàm à sacerdote permissum percipiant.

*Quam seuerè
olim caueba-
tur esus car-
niū in qua-
dragesimæ.*

In canone 10. cōmendatur obseruantia decretorum.

In Canone vltimo tantum definitū est, vt circa Iu-
dæos seruetur decreta in Cōcilio Toletano 4. ca. 56. 57.
58. 59. 60. & in multis aliis capitibus illius Concilij.

Subscripserunt quinquaginta & quinque Episcopi,
Subscripserunt & Abbates, deinde Vicarij Episcoporum
absentium: Vltimò viri illustres officij Palatini.

Finit Concil. Toletanum 3.

*Concilium Toletanum nonum, habitum
anno septimo Recessunih Regis, calend.
Novemb. ab Episcopis 16.*

*Concilium
Toletan. 9.*

Quia nequaquam rectē subditos iudicat, qui non &
seipsum prius iustitiæ censura castigat, aptū nobis ex-
pedibile visum est antè nostris excessibus imponere
modū, & sic errata corrigere subditorū. Tunc nāq; me-
lius iudiciorū exordia ducuntur, cum vita iudicū ante
disponitur, eò quod potius iudicij forma cōpletur, cum
negotiorū principiis æquitas iudicantium antefertur.
Ideò exordium æquitatis inchoari à Iudicibus debet,
vt perfecta iuris causatio limitem apertius formet.

Prefatio.

*A correctione
Prælatorum
inchoanda
synodus.*

*Ca. 1. Qualiter heredes fundatores Ecclesie soli-
tudinem eius gerant.*

Nullus

SVMMA TOLETANI

Nillus sacerdotum, vel ministrorum ex rebus Ecclesie, quæ in quibuscūq; locis à fidelibus largiuntur, aliquid auferat, vel tui tuo connectat. Et vt huius rei portio soliditas habeatur, cōdignis filiis, vel nepotibus, honestioribusq; propinquis eius, qui cōstruxit, vel dirauit Ecclesiam, licitū sit, hanc bonæ intentionis habere solertiā, vt si sacerdotē seu ministrum aliquid ex collatis rebus præuiderint refraudare, aut commotionis honestæ cōuentione compescant, aut talia Episcopo, vel Iudici corrigenda denuntient. Qui verò hæc monita temerare voluerit, excommunicetur.

Ca. 2. Fundatores Ecclesiarum, ministros eligant ibi seruituros.

Quamdiu fundatores Ecclesiarum in hac vita superstites extiterint, pro eisdem locis curam permittantur habere sollicitam, atque rectores idoneos in eisdem basilicis idem ipsi offerant seruituros.

Canon 3.

Si sacerdos, vel minister de rebus Ecclesie quidpiam alicui sub præstationis obrentu concedat, instrumento causam præstiti, euidenter exponat. Aliter verò pro huius negotij causa deinceps scriptura non valeat.

Ca. 4. De rebus acquisitis à clericis, quæ diuisio fiat.

De rebus acquisitis per eos, quibus ecclesiasticarum rerum cura commissa est, inter Ecclesiam & sacerdotes hæredes æqualis diuisio fiat.

Quicumque verò de prædictis sacerdotibus, vel ministris pro sui utilitate atque amicitia, vel præstatione, aut quocunq; modo, aut per scripturæ seriem aliquid meruerint à quolibet percipere, in rebus ecclesiasticis non poterit numerari: sed quod exinde voluerint facere, in ipsorum voluntatis arbitrio subiacēbit.

Ca. 5. Quid monasterio, vel Ecclesia Episcopus conferre possit.

Si Episcopus monasteriū facit, vel Ecclesiam parochialem, quā pro suis magnificare voluerit sepulturis, non amplius quàm centesimam partem census Ecclesie cui præsidet, ibidem conferre licebit. At verò monasterio quinquagesimam tantum partem dare debet.

Ca. 6. Episcopus partem sibi debitam, cui voluerit conferat.

Cum

12. q. 4. Sacerdotes.

vel. 12. q. 3.

Quicumque de sacerdote.

12. q. 2. Bone rei da. e.

Cum præteritis sanctionibus notissimum habeatur quæ de rebus Parochialium Ecclesiarum pars Episcopo conferatur, opportunè tamen duximus decernendum, ut si Episcopus tertiam partem, quam de rebus eandem sanctione sibi debitam nouit, aut ipsi Ecclesiæ, cuius res esse patebit, aut alteri Ecclesiæ, quam elegerit, conferre decreuerit, & licitum maneat, & irreuocabile robur eius sententia ferat.

12. q. 3. Episcopus si tertiam partem.

Nota quod hic nulla mētio fit consanguineorum, sed tantum Ecclesiarum suarum.

Ca. 7. Ne extra ordinem præscriptum hæredes morientis sacerdotis res eius adire præsumat.

Propinqui morientis Episcopi nihil de rebus eius absq; Metropolitanæ cognitione usurpare præsumant. Quòd si is qui decesserit, Metropolitanus fuerit, successoris eius sententiam aut consilium sustinebunt, ne pasus hæreditatis ad eundem data licentia de rebus Ecclesiæ, hæret nō retineatur ratio plena, aut fraus inueniatur illata. Quòd si presbyteri aut diaconi fuerint, quos obiisse contiterit, non sine agnitione sui Episcopi rem eius hæredibus adire licebit.

Simile quiddam in concilio Valenti. ca. 3.

Ca. 8. A quo tempore incipiat præscriptio in rebus Ecclesiæ.

Si Episcopus vel sacerdos vel minister illicitè alienauit res Ecclesiæ, viuente ipso nulla præscriptio currite contra Ecclesiam in rebus illis, sed eo mortuo incipit currere.

16. q. 3. Si Sacerdos.

Ca. 9. Quantum commodum sibi Episcopus tollat de Ecclesia cuius tumulauerit sacerdotem.

Communi decreto sancimus, ut cum Pontificè mortu contigerit, Episcopus qui ad humandum corpus aduenerit descriptis thesauris, atque ornamentis omnibus, si locuples decedentis Ecclesia fuerit, non amplius quàm librā auri in rebus, quibus ei placuerit (exceptis ornamentis Ecclesiæ) cum gratia offerētium auferre pertētet. Si verò minor rebus extiterit, dimidiam libram sibi scienter vsurpet.

In concilio Valenti. canon. 2.

Ca. 10. De filiis clericorum.

Cum multæ super incōtinentia ordinis clericorum hæctenus emanauerint sententiæ Patrum, & nullatenus ipsorum reformari quiuerit correctio morū: Ideò quilibet ab Episcopo vsque ad subdiaconum deinceps, qui vel ex ancillæ vel ex ingenuæ detestando connubio in honore cōstituti filios procrearint, illi quidē ex quibus geniti probantur, canonica censura dānentur.

15. q. 8. Cū multa.

SVMMA TOLETANI

*Nota pro filiis
clericorum.*

Proles autem ex tali pollutione nata, non solum hæ-
reditatem parentum nunquam accipiet, sed etiam
in seruitute eius Ecclesiæ, de cuius sacerdotis, vel mini-
stri ignominia nati sunt, iure perenni manebunt.

Ca. 11. Serui Ecclesiarum non ordinandi.

Serui Ecclesiarum ordinari nõ debent, nisi prius liber-
tatem ab Episcopis cõsequantur. Et si honestè in cleri-
catu vixerint, poterunt ad officia maiora promoueri.

Canon 12.

Si seruis Ecclesiæ à sacerdote libertas conferatur,
tempus annorum à die mortis eius tantum computa-
ri debet.

*Ca. 13. Vt liberti Ecclesiæ abstineant à coniugio
Romanorum & Gothorum.*

Cunctis Ecclesiarum libertis, tam viris quàm femi-
nis, eorumq; propagini interdicitur iudicio generali,
ne deinceps causa connubiij, aut Romanis ingenuis co-
pulentur, aut Gotthis. Quòd si hoc factum quando-
que paruerit, permissione tali genita proles nunquam
merebitur ius debitæ dignitatis, nec Ecclesiæ vnquam
carebit obsequiis.

Canon 14.

Quòd si tales liberti ad Ecclesiam reuerti noluerint,
quæcunq; vel parentes eorum, vel ipsi ab Ecclesia sunt
adepti, insistente pontifice, in ditionem propriæ redu-
cantur Ecclesiæ.

Canon 15.

In canone 15. tantum agitur de obsequio & discipli-
na libertorum Ecclesiæ.

Canon 16.

Libertis Ecclesiæ, eorumq; propagini ex omnibus
quæ de iure Ecclesiæ noscuntur habere, nihil licebit in
extraneum dominium transferre. Suis ergo filiis, vel
propinquis eiusdem Ecclesiæ, vel seruitio, vel patroci-
nio subiugatis, quæcunque donare, vel vendere vo-
luerint, poterunt.

Ca. 17. Baptizati Iudæi cum Episcopis celebrent dies festos.

Baptizati Iudæi quocunq; loco certo tempore
conuersentur, festis tamen præcipuis noui testamenti
se res consecratis, ac diebus illis, quos olim sanctione
veteris legis sibi met censabant esse solennes in ciuita-
tibus, publicisq; conuentibus cum summis Dei sacer-
dotibus

dotibus celebrare præcipimus, vt eorum conuersationem, & fidem, & pontifex approbet, & veritas seruet. Huius verò temerator edicti, prout Episcopus permittit, aut flagris, aut abstinentiæ subiacebit.

Finit Concilium Toletanum nonum.

*Concilium Toletanum 10. anno 8. Re-
sunt hi Regis, tempore Martini Papa.*

*Concilium
Toletan. 10.*

Ca. 1. De celebritate anuntiationis Dominice

Quoniam die, qua inuenitur angelus virgini verbi conceptum, & nuntiasse verbis, & indidisse miraculis, eadē die festiuitas non potest celebrari condignè, quod interdum quadragesima, vel paschale festum videatur incumbere, in quibus nihil de sanctorum solennitatibus, sicut ex antiquitate regulari cautum est, conuenit celebrari: cum secundum ipsam incarnationem verbi non cōueniat tunc celebritatibus prædicari, quando cōstat ipsum verbū p̄b̄t mortē carnis gloria resurrectionis attolli: ideo speciali cōstitutio: ne sancitur, vt ante octauū diē, quo natus est Dominus, genitricis quoque eius dies habeatur celeberrimus, & præclarus. Ex pari enim honore cōstat, vt sicut natiuitatē filij sequentiū dierū insequitur dignitas, ita festiuitatē matris tot dierū sequatur sacra solēnitas. Nā quod festū matris est, nisi incarnatio verbi? Cuius festū ita debet esse solēne, sicut est & eiusdem natiuitatis verbi. In multis itaq; Ecclesijs à nobis & spatio remotis, & terris, hic mos agnoscitur retineri. Solēnitas itaq; Dominicę matris, die 15. Calēd. Ianuarij omnimodo celebretur.

*Hec festiuitas
in sola His-
pania cele-
bratur.*

Canon 2.

Qui contra salutem Principum, gentis, aut patrię aliquid machinatur, ab Episcopo vsq; ad extremum ordinis clericorum, aut monachorum mox omni dignitate & honore priuetur.

*Ca. 3. Contra Episcopos, qui monasterijs, vel Ecclesijs con-
sanguineos, vel sibi fauentes præficiunt.*

Agnouimus enim quosdā Pontifices præcepti principis Apostolorū, qui ait: Pascite, qui in vobis est, gregē, nō coactē, sed spontaneē, neq; vi dominantes in clero, &c. ita esse immemores, vt quibusdā monasterijs, parochialibusq; Ecclesijs, aut suę cōsanguinitatis personas,

1. Pet. 5.

BB aut

28. q. 1. *decenter
omnibus
placet.*

aut sui fauoris participes, iniquum sæpe statuant in prælarum, ita illis prouidentes cōmoda inhonesta, vt aut eisdem deferantur, quæ proprio Episcopo dari iustus ordo depoposcerit, aut quæ rapere deputati exactoris violentia poterit. Proinde placuit nobis & in præfenti tale rescindere factum, & non esse de cæterò faciendum. Nam quisquis Pontificum deinceps, aut sanguine propinquis, aut fauore personis quibuscūq; sibi coniunctis, talia cōmendare lucra tentauerit, ad suum nefandæ præsumptionis excidium, & quod iustum fuerit, deuocetur in irritum: & qui ordinauit, annuæ excōmunicationi subiaceat. Quæ verò ablata for tasse fuerint, ab eo qui tulit, reddantur in duplum.

Ca. 4. De professione & habitu viduæ profissa.

20. q. 1. *Viduæ
quæ sanctæ
religionis.*

Viduæ, quæ sanctæ religionis obtinere propositum voluerit, sacerdoti, vel ministro ad quæ, aut ipsa venerit, aut quem ad se venire cōtigerit, scriptis professionem faciat à se, aut signo, aut subscriptione notatam, continentem se & religionis propositum velle, & hoc perenniter inuiolantè seruare. Tunc accepta à sacerdote, vel ministro apta religionis huius veste, seu lectulo quietescens, siue in quocūq; loco cōsistens, incunctatè ea vtatur. Nec diuersi coloris, aut diuersæ partis eadem sit nobilis vestis, sed religiosa & non suspecta, quæ careat varietatibus colorum. Pallio purpureo, vel nigri coloris caput contegat ab initio susceptæ religionis, vt dum illic tulerit signum probabilis sanctitatis, vbi nullius falli poterit visio intuentis, nunquam ausus atrentet detestandæ præsumptionis.

Ca. 5. De feminis, quæ propositum religionis abiecerunt.

27. q. 1. *Omn
nes femina
venientes.*

Sanctimoniales feminæ, quæ propositum abiecerunt religionis, cōmoneantur sacerdotis authoritate, vt redeant sponte. Quæ si redire noluerint impulsu sacerdotis, ad religionis cultum reducantur, & in monasteriis redactæ excōmunicationis sententia ferantur. Hic idem quoq; ordo in illarum cōdēnatione manebit, quæ quanquā à sacerdote sanctimoniam vestem nō accepissent, ipsæ tamen, aut indutæ sunt, aut in illo diu habitu cōsenserunt, quæ religionis esse cultus ab intuentibus crederetur, si coram Ecclesia, vel sacerdote, aut etiã competentibus testibus quandoque indutæ certis iudiciis, aut testimoniis approbantur.

Ca. 6.

Ca. 6. *Quoto anno liceat parentibus filios tradere religioni.*

Si in qualibet minori ætate, vel religionis tōturam, vel religionis debitam vestem in utroq; sexu filius, aut vnus, aut ambo parentes dederint certè, aut nolentibus, vel nescientibus se susceptã nō mox vim in filius abdicauerint, sed vel corã te, vel coram Ecclesia palamq; in conuentis eosdem filios talia habere, permiserint, ad secularẽ reuertẽ habitum ipsis filiis quandoq; penitus non licebit, sed conuicti quod tonsuram, aut religionis vestem aliquando habuerint, mox ad religionis cultum, habitumq; reuocentur, & sub strenua districtione huiusmodi obseruantia inferuire cogantur. Parentibus sanè filios suos religioni contradere non amplius, quàm vsque ad quartumdecimum ætatis eorum annum licentia poterit esse.

20. q. 2. Si ita qualibet minori. Et in decret. lno. lib. 3.

In decre. lno. habetur vsque ad decim. ann.

Item decretum pro Potamio Episcopo.

Ecce enim tractantibus nobis in pace de ecclesiasticis regulis, delatũ est cōuentui nostro epistolũ cōtusa cōfessionis, & abolendæ subscriptionis, quo Potamius Bracarẽsis Ecclesiæ Episcopus de factis propriis, suisq; verbis annotaret articulis. Quo referato quid oblitteranda pagina, & abolenda literarũ pandrent elementa, sletibus potius, quàm sermonibus lachrymosa concio recensuit. Tunc solitariè tantum, secretisq; adunatis pontificibus Dei, prædictum adesse coram nobis fecimus Episcopum. Quem singultibus aggredientes, amplius quàm loquelis, referatã illi suæ deformitatis, & nostræ confusionis scripturam protulimus. Quam accipiens, ac recurrens scisitantibus nobis vtrum sui operis & suæ annotationis intimatio esset: illi suum actum, suisq; oris eloquium, suorum quoq; digitorum esse robur asseruit, quod illic relegendo peruidit. Rursus diuini nominis cōtestatione huc adiurantes obtati sumus, vt aut de se sponte mēdacium diceret, an alicuius violentia premeretur, & perterritus talia nararet. Qui mox s̄bili voce, luminibusq; ploratu madentibus & fragore singultuũ, cū vnus Dei nominis iuramento clamauit, se & verè eadem mala de se confiteri, & ad hæc confitenda nulla se violentia prægruari. Vnde etiam per nouem menses spontè deseruisse regimen Ecclesiæ suæ, & ergastulo quodam, pro admisso flagitio acturus pœnitentiam se conclusisse dixit.

Cōfessio Episcopi qui tãtũ famineo se polluerat.

Notã.

S V M M A C A B I L O N E N .

Tunc per fidelem cōfessorem eius agnito, quòd tactu fœmineo sorduisset, & declarato, licet hunc pater na antiquitas sacris regulis deicere ab honore pater na, nos tamē misericordiam iura seruantes non abstulimus, nomen honoris, sed valida auctoritate decreuimus, perpetua pœnitentia hunc inferuire officii & ætatis prouidētes, melius illū per asperā & dūmosam ire pœnitentię sollicitudinē, vt quandoq; perueniret ad refrigerij mansionē, quàm relictum in voluntatis suę latitudine, ad præcipitium deiici æterna dānatione. Tunc venerabilē fluctuosum Ecclesię Dimiensis Episcopum cōmuni omnium nostrū electione cōstituimus Ecclesię Bracarenis gubernacula cōtinere. Eugenius indignus Toletanę sedis Metropolitanus Episcopus, hoc iudicij nostri Decretū subscripsi. Similiter & alij Episcopi subscripserunt número decem & septem.

Finit Concil. Toletan. 10.

an. d. 650.
Eugenius
Papa 75.

Eugenius primus, septuagesimus quintus Papa sub Petro, natione Romanus, clericus à cunabulis ex patre Ruffiniano, sedit annos duos, menses nouē, dies vigin tiquatuor. Benignus, mitis, ināsuetus, omnibus affabilis, & sanctitate præclarior. Imperat. Cōstante. Eodē tēpore Petrus in locū Pauli hæretici Cōstantinop. sufficitur, quo Eugenius Romę in locum Martini Papę.

Concilium
Cabilonen.

*Cabilonenſe Conciliū in Gallis celebratum
tempore Eugenij Papę. Est prouinciale.*

Canon 1.

OMnes inspirate Domino vno animo definimus, vt fidei norma sicut in Nicæno Concilio pia est professione firmata, vel à sanctis patribus tradita, atq; ab ipsis exposita, vel postmodum à sancto etiam Chalcedonen. Concilio firmata, ita in omnibus & ab omnibus conseruetur.

Canon 2.

Canonum statuta ab omnibus intemerata seruentur.

Canon 3.

Si quis Episcopus, Presbyter, aut Diaconus, vel quicumque ex sacerdotali catalogo, cum qualicunque extranea muliere familiaritatem habuerit, quę dedeco-

dedecoris, vel adulterij possit afferre suspicionem, ab ordine degradetur.

Canon 4.

Vt duo in vna ciuitate penitus vno tempore, nec ordinentur, nec habeantur Episcopi.

Canon 5.

Seculares verò qui necdum sunt ad clericatum conuersi, res parochiarum, vel ipsas parochias ad regendum non habeant commissas.

Canon 6.

Nullus ante audientiam res quorumlibet inuadere, aut auferre præsumat. Quod qui fecerit, vt necator pauperum habeatur.

Ca. 7. *Vi bona Ecclesiarum integra maneant.*

Defuncto Presbytero, vel Abbate, nihil ab Episcopo auferatur, vel à quocunq; de rebus parochiæ, vel xenodochij, vel monasterij, aliquid debeat minuere.

Quod qui fecerit, iuxta decreta canonum coercetur.

Ca. 8. *Confitentibus propria peccata à sacerdote imponatur pœnitentia.*

De pœnitentia verò peccatorum, quæ est medela animæ, vtilem omnibus hominibus esse censemus, & vt pœnitentibus à sacerdotibus facta confessione indicatur pœnitentia.

Canon 9.

Nullus mancipium extra fines, vel terminos qui ad regnum Clodouei regis pertinent, penitus debeat vendare, ne per tale commercium, aut captiuitatis vinculo, vel Iudaicæ seruituti mancipia Christiana teneantur implicita.

Ca. 10. *Ad quos pertineat electio Episcoporum.*

Si quis Episcopus de quacunque ciuitate fuerit defunctus, non ab alio, nisi à comprouincialibus, clero & ciuibus suis, alterius habeatur electio. Sin autem huius ordinatio, irrita habeatur.

Canon 11.

Statuimus, vt si Iudices publici præsumptione, vel potestate qua possent, clericos vel abbates coram se comparere fecerint, à comunione omnium sacerdotum eos conuenit sequestrari.

Canon 12.

Duo Abbates in vno monasterio esse non debent.

SVMMA TOLETANI

veruntamen si quilibet Abbas sibi elegerit successorē, ipse qui sic eligitur, de facultatibus ipsius monasterij ad regendum nullam habeat potestatem.

Canon 13.

Nullus alterius clericū retinere præsumat, nec ad sacrum ordinē sine volūate Episcopi, penitus promouere.

Canon 14.

Statuimus vt Episcopis cura & potestas sit, tam de ordinatione clericorum, quā de facultatibus collatis oratorijs, quæ per villas fiunt, qualiter ad ipsa oratoria & officium diuinum possit impleri, & sacra libamina consecrari. Quod si aliquis, etiam fundatores illorum contradixerint, communionē priuentur.

Canon 15.

Abbatē, vel monachū, aut agentē monasteriorum, patrocinio seculari penitus non vtantur, nec ad principis præsentiam, siue Episcopi sui permissu ambulare audeant. Aliās excommunicentur.

Canon 16.

Nullus Episcopus, nec presbyter, vel abbas, seu diaconus per præmium ad sacrum ordinem accedat. Si accesserit, ipso honore priuetur.

Canon 17.

Nullus secularium, nec in Ecclesia, nec infra atrium ipsius Ecclesiæ qualecunque scandalum, aut similitates excitare præsumat, nec arma trahere, aut quemcunque ad vulnerandum, vel interficiendum appetere. Quod si fecerit, communionē priuetur.

Canon 18.

Hic agitur de obseruatione dominici diei tantum, secundum statuta Concilij Aurelianen. 3. Can. 27.

Ca. 10. Ne turpia cantica in Ecclesijs cantentur.

Valde enim omnibus noscitur indecorū, quod per dedicationes basilicarum, aut festiuitates martyrum, ad ipsa solennia cōfluentes chorus sœmineus turpia quidem & obscœna cantica decantare videntur, dum aut orare debeant, aut clericos psallētes audire. Vnde conuenit vt sacerdotes loci talia à septis basilicarum, vel porticibus ipsarū, ac etiā ab ipsis atrijs vetare debeāt. Et si voluntariē noluerint emendare, aut excommunicari debeant, aut disciplinæ aculeum sustinere.

Finit Concilium Cabilonense.

V italia-

Vitalianus Papa 76. natione Signensis prouinciæ Campaniæ, de patre Anastasio, sedit annos 7. mēses 6. Imperat. Constante, circa annum Domini 656. Hic regulam ecclesiasticam, ac rigorem (vt mos erat) omnimodè conseruauit.

an. d. 653. Vi:
tal. 76. Pont.
aliàs Viteke-
lianus.

Concilium Toletanum yndecimum anno 4. Bamba Regis, septimo Idus Nouembris, circa tempora Vitaliani Papæ.

Concilium
Toletan. 11.

PRimum omnium publicè pronuntiatur fides catholica, & declarantur vniuersa dogmata fidei, maximè quæ ad incarnationis, & Trinitatis mysteria pertinent, & hoc longa, & elegantissima disputatione. Ex quibus omnibus nonnullos articulos hoc in loco censuimus annotandos.

Primus, de processione Spiritus sancti.

Spiritum quoque sanctum, qui est tertia in Trinitate persona, vnum atq; æqualem cū Deo patre & filio credimus esse Deū, vnius substantiæ, vnius quoq; esse naturæ, nō tamen genitum vel creatū, sed ab vtrisque procedentē, amborum esse spiritū. Hic etiā spiritus sanctus, nec ingentus, nec genitus creditur, ne aut si ingentū dixerimus, duos patres dicamus, aut si genitum, duos filios prædicare monstremur, qui tamen nec patristantum, nec filij tantum, sed simul patris & filij spiritus dicitur. Nec enim de patre procedit in filium, vel de filio procedit ad sanctificandam creaturam, sed simul ab vtrisque processisse monstratur, quia charitas siue sanctitas amborum esse agnoscitur. Hic ergo spiritus sanctus missus ab vtrisque creditur, sed minor patre & filio non habetur, sicut filius propter assumptam carnē minorem se patre & spiritu sancto esse testatur. Hæc est sanctæ Trinitatis relata narratio, quæ non triplex, sed Trinitas & dici & credi debet. Nec rectè dici potest, vt in vno Deo sit Trinitas, sed vnus Deus Trinitas. In relatiuis verò personarum nominibus pater & filium, filius ad patrē, spiritus sanctus ad vtroq; refertur. Quæ cum relatiuæ tres personæ dicantur, vna tamen naturalis substantia creditur.

In vno deo nō
est Trinitas,
sed vnus Deus
est Trinitas.
Trinitas san-
ctæ nec capitur
numero nec
recedit à
numero.

Secundus, Hæc ergo sancta Trinitas, quæ vnus & verus est Deus, nec recedit à numero, nec capitur nu-

mēro. In relatione enim personarum numerus cernitur, in diuinitatis verò substantia quid enumeratum sit, nō cōprehenditur. Ergo hoc solo numerū insinuat, quòd adinuicem sunt: & in hoc numero carēt, quod in se sunt. Nam ita sanctæ huic trinitati vnum naturale conuenit nomen, vt tribus personis non possit esse plura. Ob hoc ergò credimus illud in sacris literis dictum: Magnus dominus noster, & magna virtus eius, & sapientiæ eius non est numerus.

Psal. 146.

Sapient. 7.

In S. Trinitate vna persona non intelligitur sine alia quicquid disputent aliqui recentiores.

Tertius, Tres igitur personæ istæ dicuntur, iuxta quod maiores definiunt, vt agoscantur. Nam & si attendamus illud quod scriptura sancta dicit de sapientiâ. Splēdor est lucis æternæ: sicut splēdorem luci videmus inseparabiliter inhære, sic confitemur filium a patre separari non posse. Tres ergo illas vnus atq; inseparabilis naturæ personas sicut non confundimus, ita separabiles nullatenus prædicamus, quādoquidem hoc nobis dignata est ipsa Trinitas euidenter ostendere, vt etiam in omnibus quibus voluit sigillatim personas agnosci, vnā sine altera non permittat intelligi. Nec enim Pater absq; Filio cognoscitur, nec sine patre filius inuenitur. Relatio quippe ipsa vocabuli personalis, personas separari vetat.

Explicatur in earnationis filii Dei mysterium.

Quartus, De his tribus personis solū filij personam pro liberatione humani generis, hominem verum sine peccato de sancta & immaculata Maria virginē credimus assumpsisse, de qua nouo ordine, nouaq; natiuitate est genitus. Nouo ordine, quia inuisibilis diuinitate, visibilis monstratur in carne. Noua autē natiuitate est genitus, quia intacta virginitas & virilem coitū nesciuit, & fecundata per spiritum sanctum, carnis materiam ministravit. Qui partus virginis, nec ratione colligitur, nec exemplo monstratur. Quòd si ratione colligitur, non erit mirabile, si exemplo, nō erit singulare dare. Nec tamē spiritus sanctus pater esse credendus est filij, pro eo quòd Maria eodē spiritu sancto obūbrante concepit, ne duos patres filij videamur asserere, quod vtiq; nephas est dici. In quo mirabili conceptu, ædificante sibi sapiētia domum, verbum caro factum est, & habitauit in nobis.

Cum duabus naturis non

Quintus, Nec tamen qui duas in Filio diximus esse naturas, duas causabimur in eo esse personas, ne Trinitatē

tati (quod absit) accedere videatur quaternitas . Deus enim verbum non accepit personam hominis, sed naturam, & in æternum persona diuinitatis tēporalem accepit substantiam carnis.

sunt in Christo duæ admittēde personæ.

Sextus, Item idem Christus in his duabus naturis tribus exrat substantiis, verbi, quod ad solius Dei essentiam referendū est; corporis, & animæ, quod ad verum hominem pertinet. Habet ergo in se geminam substantiam, diuinitatis suæ, & humanitatis nostræ. Hic tamē per hoc, quod de Deo patre sine initio prodiit, natus tantum (nam neq; factus, nec prædestinatus accipitur) per hoc tamen quod de Maria virgine natus est, & factus & prædestinatus esse credendus est.

Tres in Christo substantiæ.

Septimus, Exemplo ergo capitis nostri cōfitemur vera fidei resurrectionē carnis omnium mortuorum, nec in aère, vel qualibet alia carne (vt quidā delirant) resurrecturos nos credim⁹, sed in ista qua viuimus, cōsistimus, & mouemur. Peracto huius sanctę Christi resurrectionis exēplo, idem Dominus noster paternā ascendēdo sedem repetiit, de qua nunquā diuinitatē discescit. Illic ad dexterā Patris sedēs, expectatur in fine seculorum, iudex omnium viuorum & mortuorum. Inde cum sanctis omnibus veniet ad ferēdum iudicium, reddere vnicuique mercedis propriæ debitum, prout quisque gessit in corpore, siue bonum, siue malum.

Exponitur articulus resurrectionis.

Octauus, Hæc est confessionis nostræ fides exposita, per quam omnium hæreticorum dogma perimitur, & per quam omnium fidelium corda mundantur, per quam & ad Deum gloriose acceditur.

In primo canone tantum decernitur, ne tumultu Concilium agitur.

Canones concilii. Tolet. II.

Ca. 2. Quod necesse sit Episcopum prædicare, & ab aliis curis cessare.

Quantum quis præcelsi culminis obtinet locū, tantū necesse est, præcedat cæteros gratia meritum, vt in eo, quod præsidet singulis, singularitèr ornetur eminentia sanctitatis, habens semper & in ore gladiū veritatis, & in opere efficaciam luminis, vt iuxta Paulum, potens sit exhortari in doctrina sana, & contradicentes reuincere. Nos proinde nostri ordinis gradum, vel suscepti regiminis modum magnopere cogitare debemus, vt qui officium prædicationis suscepimus, nullis

Ad Tit. 1.

S V M M A T O L E T A N I

nullis curis à diuina lectione priuemur. Nam quorumdam mentes Pontificum ira torporis orio à lectionis gratia secluditur, vt quid doctrinæ gregibus subditis exhibeat, non inueniat præco mutus. Insistendum ergo semper erit maioribus, vt quos sub regiminis cura tuentur, fame verbi Dei perire non sinant.

In residuo canonis tractatur id quod habetur in Concilio Toletano 2. ca. 8.

Ca. 3. *Quòd etiam Episcopi eundem habeant modum psallendi.*

d. 12. de his
qui contra.

Pontifices, rectoresq; Ecclesiarum, vnum, eundemq; in psallèdo teneant modum, quem in Metropolitana sede cognouerint institutum. Qui contrà fecerit, sex mensibus cõmunionis priuatus apud Metropolitanum sub pœnitentiæ censura permaneat corrigendus.

Ca. 4. *De discordia sacerdotum componenda.*

Ephe. 4.

Relatum est nobis quidam sacerdotes in tantâ obstinationis efferbuisse discordiam, vt non solum illos ab ira occasus solis non reuocet, sed nec annosa quidè transactio tẽporum ad bonũ charitatis reclinet, qui ppe in quorum cordibus sol iustitiæ Christus occubuit, vt ad lumen charitatis redire vix possint. Horum ergo & similibus discordãtium fratrum oblationes nullo modo recipiendas cõsuimus. De personis tamẽ discordantium id præcipimus, vt antequam eos recõciliatio vera innectat, nullus eorum accedere ad altare domini audeat, vel gratiam cõmunionis sanctę percipiat. Quod si vnus eorum alio contemnente ad satisfactionẽ charitatis occurrerit, ex eo tempore vt pacificus intra Ecclesiã reputetur, ex quo ad cõcordiam festinasse cõiucitur. Hoc tamen seruato, vt tempus quod in ira expendit, geminatum in pœnitentię satisfactione persoluat.

In ca. 5. agitur de corrigendis excessibus sacerdotum. Nihil tamen habet annotatione dignum.

Ca. 6. *A clericis causa sanguinis non iudicetur.*

23. 7. 8. His à
quibus Do-
mini.

His, à quibus Domini sacramenta tractanda sunt iudicium sanguinis agitare non liceat. Alias verò & ordinis honore priuetur, & loco sub perpetuo quoque damnationis teneatur relegatus ergastulo.

Canon 7.

Ecclesiarum rectoribus discretio esse debet, ne per inconditam & indiscretam disciplinam subeant homicidij notam.

Ca. 8.

Ca. 8. Ne merces aliqua pro diuinis sacramentis sumatur.

Quicumque in ecclesiastico ordine constitutus pro baptizandis, consignandisque fidelibus, aut collatione chrismatis, vel promotionibus graduum pretia quælibet, vel præmia, nisi voluntarie oblata susceperit, si sciente loci Episcopo hoc impune euaferit, idem Episcopus duobus mēsis excommunicationi subiaceat. Si autem patrator, si presbyter est, trium mensium excommunicatione plectatur, si diaconus, quatuor: subdiaconus vel clericus, excommunicentur.

Ca. 9. Quid custodiri debeat si per præmium quis Episcopus fiat.

Quisquis pontificale culmē ante Domini altare percepturus accesserit, sacramenti exactione astringatur, quod pro conferenda sibi cōsecratione honoris, nulli personæ cuiuslibet præmi collationē vel aliquādo dedisset, vel aliquando in futurū dare procuret. Sicque aut mundus accedat, aut publicato hoc scelere, denudatus coram Ecclesia, ad talem honorem non accedat. Quos autem post prælationē per pretiū ordinator fuisse patuerit, ut verē simoniaci ab Ecclesia separentur, & duorum annorū spatio ex illo relegentur, ut lachrymis & pēnitentia honorē cōquirere, & reparare intēdant, quē præmiis emerant. Vnde si digna eos satisfactio commendauerit, peracto indiçtæ pēnitentiæ tempore, non tantum communioni, sed & loco & totius ordinis officiis, a quibus separati fuerant, restaurandi sunt.

Ca. 10. Quæ sint promittenda in ordinatione Pontificum.

Omnes Pontifices, rectoresque Ecclesiarum tempore quo ordinandi sunt, sub cautione promittāt, ut fidem Catholicam syncera cordis deuotione custodientes, iuste & piē viuere debeant, atque obsequiū reuerentiæ præminentis sibi dependant.

Ca. 11. Quomodo puniendus, qui acceptam à sacerdote Eucharistiam non sumpserit.

Quicumque fidelis inuitabili qualibet infirmitate coactus eucharistiam perceptam reiecerit, in nullo Ecclesiastica damnationi subiaceat. Similiter nec illos cuiusquam punitionis censura redarguet, qui talia aut tēpore infantie faciunt, aut in qualibet mentis alienatione positi, qui quod fecerint. Ignorare videntur: Iam verò quicumque, aut de fidelium, aut infidelium numero corpus

S Y M M A B R A C A R E N .

corpus Domini absq; ineuitabili infirmitate proiecerit, si fidelis est, perpetua comunione priuetur, si infidelis, & verberibus subdatur, & perpetuo exilio relegetur. Quod si horu quibet huiusmodi excessus digna pœnitentiæ satisfactione desleuerit, post quinquenium licebit illum communioni pristinae reformari.

Ca. 12. Qualiter agendum cum pœnitente in mortis periculo.

Qui pœnitentiam in mortis agit periculo, nõ diuine à reconciliationis gratia differendus est. Sed si præcincto mortis vrgeatur periculo, pœnitentiæ per manus impositionem accepta, statim ei reconciliatio adhibenda est, ne prius ab humanis rebus eger abscedat, quam donum recõciliationis accipiat. Vnde iuxta Papæ Leonis edictu his, qui in tempore necessitatis, & in periculo vrgentis instantia præsidium pœnitentiæ ex more reconciliationis implorant, nec satisfactio interdicenda est, nec reconciliationis deneganda, quia in misericordia Dei, nec mensuras possumus ponere, nec tẽpora definire. De his autem qui accepta pœnitentiã antequam recõcilentur, ab hac vita recesserint, placuit nobis vt & memoria talium in Ecclesiis cõmendetur, & oblatio pro eorum delicto à presbyteris recipiatur.

*no. q. 6. His
qui tempore.
Et in Epif.
Leonis epi. 89.*

Ca. 13. De sacerdotibus, qui vexantur à spiritu.

Bene siquidem maiorum regulis definitum est, vt dæmoniis, aliisq; passionibus irretitis mysteria sacra tractare non liceat. Cui præcepto cõsensu rationis adhibito, id communiter definiuimus, vt nullus de his, qui in terram arrepti à dæmonibus eliduntur, aut quolibet modo vexationis incursum efferuntur, vel sacris audeant inuadere altaribus, vel indiscussi se diuinis ingerant sacramentis: exceptis illis, qui variis corporum incommoditatibus dediti, in huiusmodi passionibus in terrã approbantur elisi. Qui tamen & ipsi tãdiu erunt ab officij sui, & ordine, & loco suspensi, quousque vnus anni spatio per discretionem Episcopi inueniantur ab incursum dæmonum alieni.

Ca. 14. Vt qui Domino sacrificant, secum semper habeant adiutoria constituta.

Summopere cauendum est, ne horis illis atq; temporibus, quibus Domino psallitur, vel sacrificatur, vnicuiq; diuinis singulariter officijs insistenti perniciosus passio, vel corporis quælibet valetudo occurrat, quæ aut

*7. q. 1. Illud dicitur
vni oraculi.*

aut corpus subito subruí faciat, aut in eam alienatione vel terrore confundat. Ob hoc ergo instituímus, vt vbi tēporis vel loci siue cleri copia suffragatur, habeat ille qui quis canens Deo atq; sacrificans, post se viciní solamínis adiutorē, vt si aliquo casu ille, qui officia impleturus accedet, turbat⁹ fuerit, vel ad terrā elisus, t̄ tergo semper habeat, qui eius vicē exequatur intrepidus.

In ca. 15. habetur tantum, vt omni anno conueniant Episcopi ad celebrandum concilium.

In can. 16. Agitur solum de gratiarum actione Deo, & Regi.

Subscripserunt præsentés Episcopi, & Abbates monasteriorum, & Egila diaconus agens vicem Episcopi Arcobritensis, & Liberatus diaconus agēs vicem Episcopi Segouienfis.

Finis Concilium Toletan. II.

Conciliū Bracarense tertiū, tempore Vitaliani Papæ celebratū, & est provinciale. Conciliū Bracaren. 3.

Ca. 1. *vt exclusis omnibus opinionibus, panis tantum & vinum aqua permistum in sacrificio offerantur.*

A Vdiuimus quosdam schismatica ambitione detentos, contra diuinos ordines & apostolicas institutiones, lac pro vino in diuinis sacrificiis dedicare, alios quoq; intinctam eucharistiam populis pro complemento cōmunionis porrigere, quosdā etiā expressum vinū in sacramento dominici calicis offerre. Quod quā sit Euangelicæ atq; Apostolicæ doctrinæ contrarium, & cōsuetudini ecclesiasticæ aduersum, nō difficile ab ipso fonte veritatis probatur, à quo ordinata ipsa sacramentorū mysteria processerūt. Att enim Euangelista: Accepit Iesus panem & calicem, &c. Cesset ergo lac in sacrificio offerri, quia euidentis exemplum Euāgelicæ veritatis illud offerri non sinit. Illud verò quod pro complemento communionis intinctam tradunt eucharistiam populis, nec hoc prælatum testimonium ex Euangelio recipit, vt Apostolis corpus suū & sanguinem cōmendauit. Nam quòd Dominus intinctam buccellam Iudæ dedit, id fecit, vt proditorē ostēderet, non tamen vt sacramenti huius institutionem monstraret. Quòd verò de expresso botro, id est, de vuarum

De con. d. 2.
Cū omne crimen.

Mat. 6.

gr anis

S V M M A B R A C E A R E N .

granis populus communicatur, valde est omnino con-
tufum. Calix enim Dominicus vino & aqua permiftus
debet offerri, quia videmus in aqua populum intelligi:
in vino verò ostendi fanguinem Chrifti: Ergo quando
in calice vino aqua mifcetur, Chrifto populus aduna-
tur. Nō enim potest calix domini esse aqua fola, aut vi-
num folum, nifi vtrunque fimul mifceatur.

Ca. 2. Ne vafa Domino facrata, humanis vifibus feruiant.

Si quis fcitēgr diuina vafa vel ministeria aut in vfus
suos trāftulerit, aut comedere in his, vel poculum fibi
• fumendum elegerit, gradus fui vel officij periculum fu-
frinebit. Si fecularis fuerit, perpetua excomunicatione
damnetur, si religiofus, ab officio deponatur. Sub hac
sententia tenentur, qui ecclesiastica ornamenta, ve-
la, vel alia quælibet indumenta, atque etiam vtenfilia
fcienter in fuos vel aliorum vifus tranftulerint.

Ca. 3. Ne sacerdos sine orario facrificet.

24. d. Eccle.
v. flit.

Quando sacerdos miffam celebraturus accedit, non
aliter accedat, quàm oratio vtroque humero circumfe-
ptum, ficut & quando fuit cōfecratus, ita vt de vno eo:
demq; orario ceruicem pariter & vtrunque humerum
premēs, fignum in fuo pectore præparet crucis. Si quis
aliter egerit, excomunicationi fubiaceat.

Ca. 4. De vitanda extranearum mulierum familiaritate.

Nullus de clero abfque honefto & competenti testi-
monio, excepta fola matre, cum quibuslibet fœminis
fecretē fe præfumat adiungere. Et non folum cum ex-
traneis, fed nec cum ipsis etiam fororibus vel propin-
quis, ne licentia fororum, vel propinquarū mulierum,
quifque folus familiarior habeatur, perpetrandum
fcelus. Huius præceptionis tranfgreffor fex mēfibus
pœnitentiæ fubiaceat.

Ca. 5. A quibus & quomodo gestanda martyrum reliquie.

1. Para. 15.

In feftis quibusq; diebus arcam Domini cum reli-
quiis non Epifcopi, fed Leuitæ in humeris gefteat, quib-
us & in veteri lege onus idem impositum nouimus
efle præceptum. Quod fi Epifcopus per fe reliquias de-
portare elegerit, nō ipfe à diaconibus in cella vehatur,
fed potius pedestri eo vnâ cum populis progrefione
precedente ad Ecclefias per eundem sanctæ Dei reli-
quias portabuntur.

Ca. 6. Quomodo pleftendi Ecclesiastici ab Epifcopo.

Qui

Qui gradus iam Ecclesiasticos meruerunt, id est, Presbyteri, Abbates & Leuitæ, exceptis grauioribus & mortalibus culpis, nullis debent verberibus subiacere. Non est dignum vt falsim vnusquisque prælatus honorabilia membra sua prout voluerit verberibus subiiciat, & doloi, nedum incautè subdita percutit membra, ipse quoque debitam sibi subditorum reuerentiam subtrahat.

*d. 15. Canon
beatius P. 8.*

Canon septimus est secundus canon in Chalcedonensi concilio.

*12. q. 4. Quicquid
que sub hoc.*

In canone octauo habetur, vt rectores Ecclesiarum curent magis Ecclesiastica iura quàm sua.

Finit Concilium Bracaren. tertium.

Adeodatus septuagesimuseptimus Papa sub Petro, anno Christi 671. Sedit annos quatuor, menses 2. dies 5. patria Romanus, ex monacho Pontifex creatur, vir religione & omni comitate præditus, Constantino Progenato Imperat 61.

*an. d. 671.
Adeodatus
Pon. 77.*

Donus 73. Papa natione Romanus, ex patre Mauritio, sedit annum vnum, menses quinque, dies sex. Sub hoc convocata est synodus Constantinopolitana sexta, sub Agathone coepta, sub Leone secundo absoluta est. Donus tantùm doctrina & sanctitate vitæ adeò floruit, vt Rauennatùm Ecclesiam iam pridem à Romana segregatam, sedi Apostolicæ obtemperantem reddiderit.

*an. d. 672. Dō-
nus Pon. 78.*

Agatho septuagesimus nonus Papa, natione Siculus, ex monacho Pontifex creatur, sedit annos duos, menses sex, dies 4. Vir fuit adeò benignus & mansuetus, vt vniuersis hilaris & iocundus comprobaretur, & tantæ sanctitatis, vt post obitum factum osculo suo statim liberauerit Pontificis morte vacat sedes annum vnum, menses quinque.

*an. d. 672.
Agatha
Pon. 79.*

Leo iunior, Papa octuagesimus sub Petro, natione Siculus, ex patre Paulo, sedit menses decem, dies 17. Vir in humanis & diuinis scripturis sufficienter instructus. Græca & Latina lingua eruditus, paupertatis amator, erga inopum prouisionem, non solum mentis pietate, sed & studij sui labore sollicitus. Hic excepit & probauit acta sextæ synodi in noua Roma celebratæ, residente magno Principe Constantino, simulq; cum eo Legatis sedis Apost. & duobus Patriarchis Constantinopolitano, & Antiocheno, ac 150. Episcopis:

*an. d. 676.
Leo 2. Pō. 80.
sub Petri 8.*

CC In qua

S V M M A C O N S T A N .

In qua condemnati sunt Cyrus, Sergius, Pyrrhus, Paulus, Petrus, & Macarius cum discipulo suo Stephano, qui vnā voluntatem & vnā operationem in Christo prædicauerant, sed & superscriptos defensores hæreticos Macarium, Stephanū, Polychronium & Anastasium, dum nolent à suo recedere proposito, per diuersa monasteria retrusit. Mense decimo sui Pontificatus prædictus Leo moritur, & sepelitur, collachrymantibus omnibus, tanquam publico parète orbatis, vacat sedēs menses vndecim, ac dies.

Sexta
synodus
generalis.

Sexta synodus Constantinopolitana, sub tribus supradictis Pontificibus aduersus Sergium, Paulum, Pyrrhum, Petrum, Syrum, & Theodorum, omnes Archiepiscopos Constantinopolitanos. Qui impiè docuerūt vnā voluntatē & vnā operationē in dispensatione incarnationis Domini nostri Iesu Christi præsidete Constantino Imperatore, & legatis missis ab Agathone Papa, Theodoro, & Georgio presbyteris, & Ioanne diacono, qui presentabant in cōcilio locum Archiepiscopi antiquæ Romæ Agathonis.

Actio prima sub Agathone

Concessus
Synodi in
actione 1.

IN nomine Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, præsidente piissimo & Deo dilecto magno Imperatore Constantino in secretario sacri Palatii, quod cognominatur Trullus, &c. Conueniente quoque sancta & vniuersali synodo, quæ secundum imperialem sanctionem congregata est in hac Regia vrbe, Theodoro & Georgio Presbyteris, & Ioanne diacono vicem agentibus Archiepiscopi antiquæ Romæ, & Georgio Archiepiscopi magnæ Constantinopoleos nouæ Romæ, & Petro Deo amabili Presbytero, & Monacho, & locū seruante sedis magnæ ciuitatis Alexandriæ & Macario Archi-

Archiepiscopo Theopoleos Antiochiæ, & Georgio religioso Presbytero monacho & apocrifario Theodora venerabilis vicarij sedis Hierosolymorū, Ioanne Episcopo Portuensi, Abondantio Episcopo ciuitatis Paternensis, Ioanne Episcopo ciuitatis Rhegitanæ, locum præsentantibus centum 25, venerabilū Episcoporum Sancti Concilij antiquæ Romæ, residentibus gloriosis Patriciis & Consulibus ex latere piissimi nostri Imperatoris Constantini, & ex læua quidem eius parte residentibus Vicariis Agathonis Archiepiscopi antiquæ Romæ, & qui ex persona synodi erant Deo amabiles Episcopi. A dextera verò eius parte residentibus Georgio Archiepiscopo nouæ Romæ, &c. Propositis in medio sacrosanctis Euāgeliis Christi Dei nostri, Theodorus & Georgius presbyteri, & Ioannes diaconus vicarij Apostolicæ sedis antiquæ Romæ, nec non & qui ex persona synodi erant, dixerūt: Benignissime domine, secundum sacrum à vestra fortitudine ad sanctissimum Papam rogationem demandati sumus ad piissima vestigia vestræ serenitatis vnā cum eius suggestione, quam & obtulimus coronatæ vestræ serenitati. Quoniā igitur ante hos 46. plus minus annos quædam nouitates vocum contrarias orthodoxæ fidei introduxerunt, qui in illo tempore fuerunt Præsules huius Regiæ vestræ ciuitatis, id est, Sergius, Paulus, Pyrrhus, & Petrus, nec non & Cyrus quondā Alexandrinæ ciuitatis Antistes, & Theodorus Episcopus ciuitatis Pharan, & alij quidam qui eos secuti sunt non modicè, quæ per totum orbem terrarum est, Ecclesiam turbaerunt, vnā voluntatem in incarnationis dispensatione Domini nostri Iesu Christi, vnāq; operationem dogmatizantes & docentes, quæsumus à Deo coronatam vestram fortitudinem, vt dicant qui ex parte sunt sanctissimæ Ecclesiæ Constantinopolitanæ, vnde huiusmodi vocum adinuenta est nouitas.

Constantinus piissimus Imperator dixit: Audientes Georgius Archiepiscopus nostræ huius ciuitatis, & Macarius Archiepiscopus Antiochenæ ciuitatis, & ei adiacens synodus, quæ à parte Apostolicæ magnæ Romæ sedis dicta sunt, quæ eis videntur, prosequantur.

Macarius Archiepiscopus Antiochiæ, vnā cum Stephano Presbytero, & Monacho eius discipulo, & alij

S Y M M A C O N S T A N .

Episcopi Orientis dixerunt: Has quidem vocum nouitates nō edidimus, sed quicquid percepimus tam à sanctis vniuersalibus synodis & sanctis probabilibus Patribus, quamq; à Præsulibus huius Regiæ vrbs, id est, Sergio, Paulo, Pyrrho, & Petro, necnon & Honorio, qui fuit Papa antiquæ Romæ, & Cyro, qui fuit Papa Alexandriæ, hoc est de voluntate & operatione, sic & credimus & prædicamus, & docemus, & parati sumus, hoc ostendere. Et petentibus illis iussit Imperator profertur & in medium legi gesta tertiæ synodi generalis Ephesinæ, & Epistolam Cyrilli, & inter alia verba eius Epistolæ habentur & ista: Christus Iesus est per quem Reges regnant, &c. sequitur: Est enim eius omnipotens voluntas, &c. Quibus verbis perperam intellectis contendeat Macarius Archiepiscopus Antiochiæ probare vnā voluntatem in Christo. Et tandem consideratis & examinatis verbis illis Cyrilli, redargutus & confusus est Macarius à Vicariis Apostolicæ sedis, & ab aliis Episcopis Orientalibus, & præcepto Imperatoris absoluta est prima actio.

Proverb. 8.

Actio secunda.

Psalm. 70.

Præsidente eodem piissimo & magno Imperatore Constantino, &c. & conueniente sancta & vniuersali synodo, &c. sicut in actione prima.

Prolata & lecta sunt acta quartæ synodi Chalcedonensis, & cum legeretur epistola Leonis Papæ, & ventum est ad illud. Agit enim vtraque forma cum alterius communiōne, quod proprium habuit, verbo quidem operante quod verbi est, carne autem exequente, quod carnis est; & horum vnum coruscet miraculis, aliud verò succumbit iniuriis, exurgentes qui ex parte Apostolicæ sedis erant antiquæ Romæ, clamauerunt: Ecce benignissime domine, manifestè duas naturales operationes inconfuse & indiuisè in Domino nostro Iesu Christo. Et respondente Macario, & qui cum eo erant, finita est actio secunda.

Actio tertia.

Psalm. 70.

Præsidente eodem piissimo & magno Imperatore Constantino, &c. sicut in actione prima.

Præceptum est, vt legerentur acta in quinta synodo generali, & cum lector incipit legere initiū libri, qui ita cōtinebat: Sermo sanctæ memoriæ Mænx Archiepiscopi

piscopi Constantinopoleos, ad Vigilium beatissimum Papam Romanū, de eo quod vna sit Christi voluntas. Exurgentes Legati Apostolicæ sedis Romanæ, exclamauerunt: Piissime domine, falsatus est præfens liber quintæ synodi. Nequaquã religatur sermo, qui dicitur Mænxæ ad Vigilium, quia fictus est: sed iube diligēter aduertere præsentem librum. Et inipientes Imperator vnā cum Iudicibus, & quibusdā de sancta synodo Episcopis, inuenerūt tres quaterniones in principio libri additos, non habētes subnotationem numeri, falsatus enim erat liber ab hæreticis in nonnullis locis. Lecta sunt reliqua gesta quintæ synodi, & absoluta lectione sancta synodus & Iudices dixerunt: Ex lectione summorum Conciliorum, sicut audistis, non inuenimus in incarnationis dispensatione Domini nostri Iesu Christi vnā voluntatem, & vnā operationem.

Falsatus eodex ab hæreticis.

Actio quarta.

Præfidente piissimo Imperatore, &c. sicut in actione prima. Pro lata & lecta est epistola Agathonis Papæ ad Cæsarem, & synodum: cuius quidem epistolæ nonnulla duximus hic subiicienda, quæ sic habet.

Sessio. 4.

Vt autē vestræ pietati, quid Apostolicæ nostræ fidet̃ vigor contineat, breuiter intinemus, quā percepimus per Apostolicā, Apostolicorumq; Pontificū traditionē, & sanctorum quinque generalium synodorū, per quas fundamenta catholicæ Christi Ecclesiæ firmata sunt.

Epist. Agathonis ad Cæsarem & Synodum.

Hic igitur status est Euangelicæ atq; Apostolicæ fidei, regularisq; traditio, vt consentientes sanctā & inseparabilem Trinitatē, id est, Patrem & Filium & Spiritum sanctum vnus esse deitatis, vnius naturę & substantię, siue essentię, vnus eam prædicemus & naturalis voluntatis, virtutis, operationis, dominationis & maiestatis, potestatis & glorię. Et quicquid de eadem sancta Trinitate essentialiter dicitur singulari numero, tanquam ne vna natura trium consubstantialium personarum, comprehendamus regulari ratione hoc institui. Cum verò de vno earundem trium personarum ipsius sanctæ Trinitatis filio Dei, Deo verbo, & de mysterio admirandæ eius secundum carnem dispensationis confitemur, omnia duplicia vnus, eiusdemq; Domini Salvatoris nostri Iesu Christi (secundum Euangelicam traditionem) asserimus, id est, duas eius naturas

Explicatur pluralitas vnum & vnus.

CC a præ-

SVMMA CONSTAN.

prædicamus, diuinam scilicet & humanam, ex quibus & in quibus etiã post admirabilem atq; inseparabilem vnionẽ subsistit. Et vnãquãq; eius naturã, proprietatẽ naturalem habere cõstemur, & habere diuinã omnia quæ diuina sũnt, & humana omnia, quæ humana sunt absq; vilo peccato. Et vtraq; vnus eiusdẽ Dei verbi incarnati, id est, humanati, incõfuse, inseparabiliter, immutabiliter esse cognoscimus, sola intelligentia, quæ vnita sunt discernentes propter confusionis duntaxat errorẽ. Aequalitẽ enim & diuisionis & cõmisionis detestamur blasphemiam. Cũ duas autẽ naturas duascq; naturales volũtates, & duas naturales operationes cõstemur in vno Domino nostro Iesu Christo, nõ contrarias eas, nec aduersas ad alterutrũ dicimus, sic vt à via veritatis errantes Apostolicã traditionẽ accusant, absit hæc impietas à fidelium cordibus, nec tanquã separatas in duabus personis vel subsistentiis, sed duas dicimus vnũ, eundemq; Dominum nostrũ Iesum Christũ, sicut naturas, ita & naturales in se voluntates & operationes habere diuinam, scilicet, & humanam, diuinã quidem voluntatem & operationẽ habere ex æterno cum coessentiali patre communem, humanam temporalitẽ ex nobis cum nostra natura susceptã. Hæc est Apostolica atq; Euangelica traditio, quam tenet spiritua-
lis vestri felicissimi Imperij mater Apostolica Christi Ecclesia. Hæc est mera confessio pietatis. Hæc est enim veræ fidei regula, quam & in prosperis & aduersis viuacitẽ tenuit Apostolica Christi Ecclesia, qua per Dei gratiam à tramite Apostolicæ traditionis nunquã errasse probabitur, nec hæreticis nouitatibus deprauata succubuit, quia dictum est Petro: Ego pro te rogavi, vt non deficiat fides tua. Et tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos. Hic Dominus fidem Petri non defuturam promisit, & confirmare eum fratres suos admonuit, quod Apostolicos Pontifices meæ exiguitatis prædecessores confidenter fecisse semper cunctis est cognitum, quorum & pusillitas meæ licet impar & minima, pro suscepto tamen diuina dignatione ministerio pedissequa cupit existere.

LUC. 22.

Ibidem anathematizat hæreticos, qui contra prædicta senserunt, Theodorũ, Sergium, Pyrrhium, Paulum, Petrum, qui fuerunt nouæ Romæ antistes, & Honorium,

rium, qui fuit Papa antiquæ Romæ, & Cyrum Alexandrinum Episcopum, & Macariū, qui nuper fuerat Antiochiæ Præsul, & Stephanū eius discipulum. Insuper & Arrianos, Apollinaristas, Lutychianos, Thimoteranos, Acephalos, Theodosianos, Sayanitas, & omnem denique futorem hæreticorum siue contudentium seu diuidentium incarnationis Christi mysterium.

Quod autem duæ sint naturales voluntates, & operationes in Christo, probat prædictus Papa multifariè.

Primum, quia Deus perfectus est, & homo perfectus est Christus Iesus, ergo naturalibus proprietatibus vtraque naturam perfectam necesse est esse, & duas in eo operationes & volūtates. Igitur sicut in tribus personis Trinitatis tres personales volūtates asserere absurdum est, quoniam vna natura est, quam sequitur voluntas vna: ita in vna Christi persona, quæ duas naturas habet, duas voluntates, & duas operationes naturales negare impium est.

Secundo, testimoniis scripturarum Mat. 26. Veruntamen non sicut ego volo, sed sicut tu vis. Et alibi: Non mea voluntas, sed tua fiat. Et in alio loco dicit: Non veni vt facerem voluntatē meam, sed eius qui misit me Patris. Et iterum: Surgens venit in partes Tyri, & ingressus domum, noluit aliquem scire, & non potuit latere, cum tamen ille sit de quo dicitur: Omnia quæcunque voluit Dominus, fecit in celo & in terra. Igitur hoc ad humanam eius voluntatem redigi oportet. Et alibi etiam: Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma. Spiritum voluntatem intelligit diuinam, carnem verò voluntatem humanam.

Tertiò, vt synodus probet hæc pertinere ad fidem, vtebatur expositione sanctorum Doctorum, Ambrosii, Augustini, Chrysoctomi, Athanasii, Cyrilli, vtriusque Gregorii, Leonis Pontificis, cuius testimonio multoties habenter vtitur, præcipue cum scribit ad sanctum Fabianum Episcopum Constantinopoli, vbi sic habet: Agit enim vtraque forma cum alterius communione, quod proprium est, verbo scilicet operante, quod verbi est, & carne exequente, quod carnis est, &c. Et sicut verbum ab æqualitate paternæ gloriæ non recedit, ita caro naturam nostri generis non relinquit. At verò illa ad diuinam naturam pertinere dicuntur,

*Probatum est in
culus de plura
litate volun-
tatum & ope-
rationum mul-
tiplicitate.*

*Mar. 14.
Luc. 22.*

Mar. 7.

*Synodus testi-
monii Patrū
probat ad fidē
pertinentia.*

SVMMA CONSTAN.

*Ioan. 5.
Matth. 11.
Ioan. 7.*

dicuntur, scilicet: Sicut Pater suscitavit mortuos, ita dedit & filio, &c. Et illud: Nemo potest cognoscere patrem nisi filius, & cui voluerit filius reuelare. Ad humanam tamen illa: Nolebat per Iudæam ambulare, quia quærebant Iudæi eum interficere. Et quæ supra citauimus ex Euangelio. Illud etiã quod Dauid in persona Christi ait: Vt faciam voluntatem tuam Deus meus, &c. & illud: Voluntariè sacrificabo tibi.

*Psal. 142.
Psal. 53.*

Solet hoc aliàs fieri in Conciliis, etiam cum definiunt ad fidem pertinentia, iuuari sententiis antiquorum Patrum.

Postremo confirmantur omnia ista definitione sancti concilii Chalcedonen. actione quinta, vbi hæc fides asseritur. Etiam & ex Concilio Constantinopol. quinto cap. 7. deinde refertur ex integro symbolum, quod publicè in Ecclesia cantatur, in quo obseruatur hæc forma loquendi.

*Desideratur
hoc symbolũ*

Confitemur Trinitatem personarum, siue subsistentiarum, non trium nominum subsistentiam, sed bene trium personarum vnã subsistentiam. Item confitemur & Christum ex duabus naturis compositum.

Autor.

Hæc fuit instructio legatorum, quorum superius fecimus mentionem.

Qui omnibus subscripserunt, primum Agatho Papa, deinde innumerabiles Episcopi Occidentales, per quos delecti sunt tres prædicti Legati, qui ad Conciliũ generale Constantinop. mitterentur, vt hæc certa fidei confessio publicè prædicaretur.

Habentur ibidem etiam argumenta hæreticorum, Apollinaris, Seueri, Theodosii, Cyri Alexandrini, & Theodori Episcopi contra pluralitatem operationum in Christo Domino, quæ quoniam nihil habent nisi verba, missa facimus.

Actio quinta.

Se. 3io. 3.

Præsidente piissimo & magno Imperatore Constantino, &c. vt in actione prima.

In hac actione commonuit Imperator Macarium & socios, vt proferrent testimonia sanctorum Patrum demonstrantia vnã voluntatem & vnã operationem in Domino nostro Iesu Christo, sicut dudum promiserant, & protulerunt duos codices, quorum prior in superscriptione ita continebat.

Testi-

Testimonia sanctorum Patrum vnam Domini nostri Iesu Christi voluntatem docētia, quæ est etiam Patris & Spiritus sancti. Quibus lectis absoluta est iussu Principis actio quinta.

Actio sexta.

Præsidente piissimo & magno Imperatore, &c. sicut *Sessio 6.*
in actione prima.

In hac actione rursus commonitus est Macarius cum sociis si haberet alia testimonia de vna voluntate, & operatione Domini nostri Iesu Christi, quæ proferret in concilio. At ille protulit & alium codicem, qui in suscriptione continebat sic:

Sequentia testimoniorum de voluntate.

Et lectus est coram concilio. Quo lecto, & prædicto *Testimonia prolata ab hæreticis detruncata.*
Macario cum sociis suis contentis, & nolentibus alia testimonia pro se afferre, vicarij Apostolicæ sedis Romanæ, & qui cum eis erant Episcopi & clerici, & monachi dixerunt: Piissime domine, adhuc aliquid de vna voluntate & vna operatione non ostenderunt Macarius amabilis Archtēpiscopus, & eius socij per testimonia ab eis prolata, sed & ipsa quæ protulerunt, detruncauerunt, & quæ ad Trinitatis quidem attinent rationem de vna voluntate pro incarnationis dispensatione Domini nostri Iesu Christi protulerunt.

Quæ verò conueniunt, & quæ propriè pro huiusmodi incarnationis dispensatione posita sunt, tam sensum quàm verba detruncauerunt. Vnde petimus vestrâ piissimam fortitudinem iubere authenticos codices proferri ex venerabili patriarchio huius Regiæ ciuitatis, & cōferri cum codicibus ab eis oblatis, &c. Piissimus Imperator præcepit vt id in sequenti actione fieret.

Actio septima.

Conueniente sancta & vniuersali synodo, quæ per Imperialem sanctionem cōgregata est, &c. vt in actione prima. *Sessio 7.*

Commoniti sunt vicarij sanctissimi Agathonis Papæ vrbis Romæ, vt proferrent testimonia prædicaria duas voluntates naturales, & duas operationes etiã naturales in dispensatione incarnationis Domini nostri Iesu Christi, & prophanorum hæreticorum similiter testimonia manifestantia vnam voluntatem & vnam operationem. Et protulerunt codicem superscriptum ita.

CC 5 Testimo.

S Y M M A C O N S T A N .

Testimonia sanctorum ac probabiliū Patrū demon-
strantia duās voluntates & duas operationes in Domi-
no Deo & Salvatore nostro Iesu Christo. Quem Sae-
phanus monachus relegit ab initio vsq; ad finem, tam
sanctorū ac probabiliū testimonia, quā quæ pro-
phanorum hæreticorū. Et absoluta est actio septima.

Actio octaua.

Sessio. 8.

Præsidente eodem magno Imperatore, &c. sicut in
actione prima.

Prius Imperator præcepit, vt Georgius Archi-
episcopus Constantinopol. & Macarius, & ei subiaccens
synodus edicat, si conuenit ei sensus suggestionum di-
rectarum ab Agathone sanctissimo Papa Romæ, &
eius synodo. Respondit Georgius Archiepiscopus:
Suscipio, & sequor Domine, directas suggestiones à
sanctissimo Agathone Papa Romæ, & credo, & sic pro-
fiteor in vno sanctæ Trinitatis Domino nostro Iesu
Christo vero Deo nostro duas naturales voluntates,
& duas operationes. Sic cæteri dixerunt, sic credimus,
& sequimur: & omnes qui docuerunt, & dicunt vnā
voluntatem & vnā operationem in duabus naturis
vnus Domini nostri Iesu Christi veri Dei nostri, ana-
thematizamus, Macarius protulit voce & scripto suam
fidem iuxta editionem sanctarum & vniuersaliū quin-
que synodorum. Rogatus verò si confiteretur apertè
duas naturales volūrates, & duas operationes in Do-
mino nostro Iesu Christo, respondit: Non dico duas
voluntates, aut duas operationes in incarnationis dis-
pensatione Domini nostri Iesu Christi, sed vnā vo-
luntatem & Dei virilem operationem, non tamē duas
confiteor, etiā si membratim incidar & mittar in mare.
Tandem omnes Episcopi consenserunt vnanimes his,
quæ per Agathonem Papam & eius synodum antedi-
cta sunt in epistola, & in legatorum suorū instructio-
ne lecta, actione quarta exceptis Macario, & duobus
aut tribus eius discipulis, qui noluerunt consentire
quòd in Christo essent duæ naturales voluntates, &
duæ operationes. Quos exilio relegatos coram toto
concilio denudauerunt pallio Episcopali, quo & nunc
etiam vtuntur Episcopi, alba, scilicet camisia.

*Suscipitur à
Concil. epistola
Agathonis pa.*

In eadem actione examinantur testimonia, quibus
inducuntur hæretici vnā in Christo ponere volun-
tatem,

tztem, & operationem, & repertum est illos multa con-
sulto omisisse, alia deprauasse in codicibus, quæ possent
suum errorem demonstrare. Tandem conuicti sunt de
errore suo per duos Presbyteros legatos Episcopi Ro-
mani. Conuincuntur verò primum ex Ambrosio ad
Gratianum, deinde ex Athanasio in libro de incarna-
tione verbi. Vltimò & efficacissimè cum mirabili elo-
quentia ex Chrystostomo in sermone illo: Pater, si
possibile est, transeat à me calix iste.

Actio nona.

Conueniente sancta & vniuersali synodo, quæ per *Sessio. 9.*
Imperialem sanctionem congregata est in hac regia
vrbe, &c. Sicut in actione prima.

Prolatus est codicillus testimoniorum, qui oblatus à
Macario & Stephano, & collatus est cum aliis codici-
bus authenticis, & inuētus est deprauatus & corruptus,
& ex Athanasio, Alexadrino, & Gregorio Nazianze-
no, & Cyrillo, euidenter demonstratum est duas esse na-
turales volūtates, & duas operationes in Christo Do-
mino nostro, & sic absoluta est actio nona.

Actio decima.

Præsidente eodem magno Imperatore Constanti- *Sessio. 10.*
no, &c. sicut in actione prima.

Rursus collata sunt testimonia aliquorum Patrum,
nempè Leonis Papæ ex epistola secunda ad Leonem
Imperatorem, & Ambrosii Mediolanen. Episcopi ex 2.
lib. ad Gratianum Imperatorem, prolata à Macario &
Stephano, cum codicibus authenticis ex Patriarchio
Regiæ ciuitatis, & demonstratum est id quod supra.

Rursus idem demonstratum est ex testimoniis multis
adductis Ioannis Chrystostomi, Athanasii, Gregorii
Nazianzeni, & Gregorii Nysseni, & Cyrilli.

Actio undecima.

Tota hæc actio consumitur in propositione epistolæ
Sophronii Patriarchæ Hierosolymorum ad concilium,
quæ postea in actione terriadecima à tota synodo pro-
bata est. In qua longa admodum oratione, eloquentia &
Christiana sapientia plenissima, & omnibus numeris
absolutissima, disputat præcipua mysteria Fidei.

Sessio. 11.

*Epistola So-
phronii patri-
archæ erudi-
tissimæ christia-
næ plenissima.*

Primo sanctæ Trinitatis mysterium.

Secundo incarnationis Dominicæ sacramentum, pro-
bans, quod potissimum intenderat vnam esse in Christo
personam,

S Y M M A C O N S T A N .

personam, sed duas distinctas naturas, humanam, scilicet, & diuinam, & duas distinctas operationes, &c.

Tertio, quod in incarnatione verbi non fuit Deitas copulata carni prius animatae, aut prius praefactae, vel animae praexistenti coniuncta, sed tunc his, anima, scilicet & carne ad subsistendum venientibus, quando eis ipsum verbu & Deus naturaliter copulatus est, sed cum ipso verbo existentiam habuerunt, & nequaquam in lectu oculi hanc illa priorem habetia (sicut Paulus Samosatenus perstrepsit atque Nestorius) simul quippe caro, simul Dei verbi caro animata rationalis. Cum conceptu quippe verbi haec ad subsistendum prolata sunt, & secundum subsistentiam ei vnita sunt, quando ad subsistendum prolata sunt, nullumq; prius tempus propria constitutionis tulerunt, quod incosusam atq; inseparabilem ad eum compositionem praecederet. Ex inuolabili nanque & virginali sanguine sanctae & immaculae virginis Mariae verbum verè factum est incarnatum, & veraciter homo & in vtero virgineo deportatus, & tempus expleuit legitimi puerperii, & per singula naturalia, & peccatu non trahentia nobis omnibus similis factus, nostramq; non dedignatus passibilem vilitatem: Nascitur Deo humano corpore, similiterq; habitu animam rationalem & incorpoream habens, & virginem generantem conseruat *θεοτόκος* eam proprie & veraciter demonstrauit, quanuis Nestorius vecors scindatur, & eius Deo rebellis exercitus lachrymerur, lamentetur, & exultet, &c.

Hoc in loco singulariter & deuotissime de hoc diuino mysterio disputat sanctus iste Episcopus, libenterq; vtitur testimonio beati Dionysii desumptis ex lib. de diuinis nominibus, quonia persuasum habebat hunc librum esse Dionysii, & hunc esse illum Dionysium quem Paulus ex Areopago vocauit ad Euangelium, &c.

Christus homo creatus & increatus, corporeus & incorporeus.

Ibidem etiam non abhorret hanc formam loquendi, vt Christum vocet hominem creatum, & increatum, corporeum & incorporeum, per omnia nobis similem, excepto peccato, & omnibus ipsum consequentibus, quoniam Christus arbiter & Dominus erat motuum naturalium, & omnium suorum affectuum, siue passionum, quae nisi eo annuente, non mouebantur, quod nos minimè sumus,

Ibidem.

Ibidem docet, Angelos & animas & cæteras inuisibiles substantias nō corrumpi, sed omnia esse à Deo immortalia creata. Quòd verò ait illa esse immortalia, non per naturam sicut Deus, sed per gratiã eas à morte coercentem, puto intelligit, quòd naturaliter à se non habeãt hanc immortalitatẽ, sed ex generali dono Dei.

Deinde explicat eleganter mysterium sanctæ Trinitatis, docens in diuinis esse tres subsistentias sic Trinitatem itaq; in vnitatem credimus, & in vnitatem Trinitatem glorificamus. Trinitatem quidem pro tribus subsistentiis, vnitatem autem propter singularitatem Deitatis. Et iterum: Seu igitur sancta Trinitas numerabilis personalibus facta est subsistentiis, siue sancta vnitatis, extra omnem numerum est, & hæc quidem inuisibilem habet diuisionẽ & incõfusam gerit coniunctionem. Vnde collige subsistentiam in diuinis & personaliter & essentialiter dici. Si personaliter accipias, tres subsistentiæ sunt, si essentialiter, vnica est subsistentia.

*Explicatur
mysterium
Trinitatis.*

Idem in eadem epistola. Suscipio autem & veneror post quinque vniuersalia concilia, conscripta Cyrilli, præsertim quæ contra Nestorij insaniam facta sunt. Similiter & epistolam Orientalium Episcoporum, quæ ad eundem Cyillum scripta est, quam & ipse orthodoxam esse testatus est, & quæcunque Leo sanctissimæ Romanæ Ecclesiæ sanctissimus dispensator scribit, & maximè quæ contra Eutychnam & Nestorianã prophanationem scripsit: hæc quidem vt Petri, illa verò vt Marci diffinitiones agnoscens.

Vltimò recenset ferè omnes hæreticos à Simone Magico ad illorum vsq; tempus, qui perperam de mysterio Trinitatis sunt locuti. Recensetur inter ceteros Origenes, & huius discipuli Dydimus & Euagrius, qui animas ante corporum constitutionem aiebant fuisse creatas, hoc dicit esse hæreticum & deliramentũ impudens.

Finitis omnibus, quæ in ista actione acta sunt, Constantinus piissimus Imperator dixit sufficientia sunt etiam, quæ hodierna die sunt gesta. Quia verò in Christo amabilis vestræ Reip. causis occupamur, iubemus Constantinum & Anastasium patricios, Polyeuctum quoque & Petrum exconsules ex persona nostræ pietatis cum sancto & vniuersali vestro concilio in reliquis conuentibus inueniri, postquam præ-

sentis

SVMMA CONSTAN.

sentis causæ plurima & præcipua capitula coram no-
stra pietate iam peracta sunt.

Actio duodecima.

Conueniente sancto & vniuersali concilio, &c. sicut
in actione prima.

Sessio. 12.

*Sanctorum Pa-
trū dogmata
nō sōlū secun-
dum sensum
sequenda, sed
eisdem utendis
cum illis vo-
cabus.*

Rursum disputatum est cum hæreticis, si ex scripturis
sanctorum Patrum possent demonstrare vnam volun-
tatem, & vnam operationem in Domino nostro Iesu
Christo, non valentibus illud ostendere, prolata est
à Catholicis & lecta epistola Leonis Papæ decima, &
lucè clarius demonstrauerunt duas voluntates, & duas
operationes in Christo Iesu, & dixit sancta synodus:
Omnino necesse est, non solum secundum sensum sequi
sanctorum Patrum dogmata, sed & eisdem vocibus
vti cum illis, nihilq; penitus innouari.

Ibidem relectum est rescriptum epistolæ Honorij Pa-
pæ Romani ad Sergium Constantinopol. in quo post
explicatum satis latè sacramentum Dominicæ incarnatio-
nis, subiungit: Quod Dominus Iesus Christus filius
ac verbum Dei, ipse sit vnus operator diuinitatis atq;
humanitatis, plenæ sunt sacræ literæ luculètius demon-
strantes. Vt uero autè propter opera diuinitatis & huma-
nitatis, geminæ operationes debeant deriuatæ dici vel
intelligi, ad nos ista pertinere non debent, relinquentes
ea Grammaticis, qui solent paruulis exquisita deriuado
nomina vendicare: Nos enim non vnam operationem,
vel duas Dominum Iesum Christum, eiusq; sanctum Spiritum,
sacris literis percepimus, sed multiformiter cognouimus
operatum, iuxta illud: Diuisiones gratiarum sunt,
idem autè Spiritus, &c. Si enim diuisiones operationum
sunt multæ, & has omnes Deus in membris omnibus
pleni corporis operatur, quanto magis capiti nostro
Christo hæc possunt plenissime coaptari: vt caput &
corpus vnū sit perfectum, &c. Et nos quidem secundum san-
ctiones diuinorum eloquiorum oportet sapere vel sperare,
illa videlicet refutantes, quæ quidem nouæ voces no-
scentur sanctis Dei Ecclesiis scâdalum generare, ne aut
duarum operationum vocabulo offensi, sectantes Nesto-
rianos nos vesana sapere arbitrentur, aut certè si rursus
vnam operationem Domini nostri Iesu Christi faten-
dam esse censuerimus, stultam Eutylianistarum atton-
nitis auribus de mentiam fateri putemur, &c.

1. Cor. 12.

Relatum

Relatum est & aliquod rescriptum Sergij Patriarchæ Constantinop. ad prædictum Honorium Papam, & collata sunt rescripta hæc cum exemplaribus authenticis, quæ producta sunt ex Patriarchio Regiæ vrbis, & consistebant exemplaria. De quibus profereatur sententia in sequenti actione.

Ibidem confirmata est depositio Macarj & sociorum eius, & petitum est à clericis Aniochiæ, vt alius pro Macario crearetur Archiepiscopus: & sic absoluta est actio duodecima.

Actio tertiadecima.

Conueniente sancto & vniuersali concilio, quod per imperiale decretum in hac Regia vrbe, & cæ. sicut in actione prima. *Sessio. 13.*

Postulatum est, vt pronuntiaretur sententia de epistolis Sergij, Honorij, & Sophronij, quæ in actione præcedenti lectæ sunt. Sanctum conciliū dixit: Secundum promissionem, quæ à nobis ad vestram gloriam facta est, retractantes dogmaticas epistolas, quæ à Sergio Patriarcha huius Regiæ vrbis scriptæ sunt, tam ad Cyrillum, qui tunc fuerat Episcopus Phasidus, quam ad Honorium Papam antiquæ Romæ, similiter autem & epistolam ab illo, id est, Honorio rescriptam ad eundem Sergium, hasq; inuenientes omnino alienas existere ab Apostolicis dogmatibus, & à definitionibus sanctorum Conciliorum, & cunctoq; probabiliū Patrum, sequi verò falsas doctrinas hæreticorum, eas omnimodo abiicimus, & tanquam animæ noxtas execramur.

Hæreseos dænantur hoc loco septem Pontifices, Sergius, Cyrus, Pyrrhus, Petrus, Paulus, Honorius, Theodorus.

Quorum autem, id est, eorundem impia execramur dogmata, horū & nomina à sancta Dei Ecclesia proiici iudicauimus, id est, Sergij Præsulis huius vrbis, qui aggressus est de huiusmodi impio dogmate conscribere. Cyri Alexandriæ, Pyrrhi, Petri, & Pauli, Præsulum huius etiam ciuitatis, qui & similia eis senserunt. Ad hæc & Theodori Episcopi Pharam: quarum omnium suprascriptarum personarum mentionem fecit Agatho sanctissimus Papa antiquæ Romæ in suggestione quæ fecit ad piissimum & magnum Imperatorem nostrum, eosq; abiicit, vt potè contraria rectæ fidei sentientes, quos anathemati submitti definiuimus. Cum his verò simul proiici à sancta Dei catholica Ecclesia, simulq; anathematizari præuidimus & Honorium, qui fuerat

SVMMA CONSTAN.

fuerat Papa antiquæ Romæ, eò quòd inuenimus per scripta quæ ab eo facta sunt ad Sergium, quia in omnibus mentem eius secutus est, & impia dogmata confirmauit. Pertractauimus autè & synodica Sophronij Archiepiscopi Hierosolymitani, & hæc reperiètes cum vna fide conuenientia, Apostolicisq; & sanctorum Patrum doctrinis paria, vtpotè quæ sunt orthodoxa, recipimus, & vt salubria sanctæ Dei Ecclesiæ suscipimus, & nomen eius inferi sanctis diptychis sanctarum Ecclesiarum iustum esse iudicauimus.

Post hæc produxit Georgius diaconus chartophylax epistolas Cyri duas ad Sergiũ & Constant. & vnã Theodori ad eundè Sergium, & vnã Pyrrhi, & vnã Pauli, & vnã Petri Constant. quondam antistitem, & vnã Honorij Papæ, totam hæreticã ad eundè Sergium, de quibus omnibus sanctũ Concilium dixit: Cognitionem accipientes prolatorũ nobis à Georgio diacono libellorũ, atq; chartarũ, siue aliorum opuiculorum, comperimus in vnã, eandemq; impietatem concurrere, & præuidimus hæc tanquam prophana, & animæ pernitiõsa continuo ob perfectũ exterminium igne concremari, & combusta sunt, & sic præcepto iudicum & sancti Concilij absoluta est actio tertiadecima.

Actio quartadecima.

sessio. 14.

Conueniente sancto & vniuersali Concilio, &c. & residentibus gloriosissimis patriciis & consulibus, & omnibus Deo amabilibus Episcõpis per ordinẽ in eodem secretario Trulli, & propositis in medio sacrosanctis Christi Dei nostri Euangeliis, Georgius diaconus produxit duos codices continentes acta sancti & vniuersalis quinti Concilij, & Tomum septimæ actionis eiusdem Concilij, & iussu Concilij tangens præposita sacrosancta Euangelia, dixit: Per istas sanctas virtutes, & Deum, qui locutus est per eas, cum veritate hi duo libri membranacei sunt libri sancti quinti Concilij, & volumen septimæ actionis eiusdem Concilij, iuxta quod iam excusi sunt, ita etiam nunc manifestati sunt, & pridem in bibliotheca inuenti, atque suscepti, & neque additum est quicquam à me, nec subtractum per me, neque cum conscientia mea à quoquam omnium. Surgentes Episcõpi Concilij, & cõferentes cum exemplaribus authenticis, inuenerunt ab hæreticis adiectos esse

Falsati codices per hæreticos.

esse tres quaterniones in primo libro quinti Concilij, & in secundo libro circa septimam actionem mutatum quidem fuisse quatumdecimum quaternionem, & adiectum esse quadrifolium non superscriptio ante decimum sextum quaternionem. Quocirca acclamatum est à Concilio: Anathematizate libello, qui dicitur Mænæ ad Vigilium. Anathema libellis, qui dicuntur facti fuisse à Vigilio ad Iustinianum & Theodorum diuæ memoriæ. Anathema simul, qui fallauerunt acta sancti, & vniuersalis quinti Concilij.

Introduxerunt Græci sub nominibus Vigilij Papæ, similiter & Mænæ, hos libellos continentes vnam voluntatem, & vnam operationem in Christo, cum tamen nullos tales scripsisset Vigilius, nec Mæna, & hac de causa acclamatum est à Concilio, & anathematizati sunt libelli illi.

Deinde productus & lectus est sermo Athanasij super verbis illis Domini: Nunc anima mea turbata est, de quo sanctum Concilium dixit aperte: Nunc in sermone, qui lectus est, duas naturales voluntates in dispensatione incarnationis vnus de sancta Trinitate Domini nostri Iesu Christi veri Dei laudabilis, Athanasius declarauit: & præcepto iudicium, & sancti Concilij actio quarta decima absoluta est.

Actio quintadecima.

Conueniente sancto Concilio, &c. vt supra.

Adductus est ad Concilium Polychronius religiosus Presbyter & Monachus, & interrogatus, quæ esset fides eius in dispensatione incarnationis Domini nostri Iesu Christi, Polychronius Monachus dixit: Ego expositionem fidei meæ do in opere mortui, rogans pro eo filium Dei, vt suscitaret eum, si autem non resurrexerit, ecce Concilium, & Imperator, quæ eis placuerint, in me faciant. Sanctum Concilium dixit: Expositionem fidei tuæ profer, nam ecce mortuus præparatus est. Ille ait: In hoc est fides mea, & ita mihi ostendit Deus, vt ponam eam super mortuum, & si non resurrexerit, ecce vt prædixi. Et protulit in medio vnam chartulam propria scriptam manu, & ab Antiocho religioso lectore & notario aperta & lecta est, habens his verbis ita:

Constantino à Deo coronato ac mansuetissimo magno Principi, ego Polychronius tanquam præfens,

DD saluto

Sermo Athanasij de duabus voluntatibus in Christo.

Sessio 15.

Insania Polychronij cõtendentis suscitare mortuum in hereticum veritatis testimonium.

Chartula fidei Polychronij heretici.

S V M M A C O N S T A N .

saluto & adoro : & quia vidi multitudinem virorum, & candidatorum, & in medio virum, cuius virtutem narrare non valeo, dicentem mihi : Quia nouā fidem cōponis, festina, & dic Imperatori Constantino: Non facias nouam fidem, neq; acquiescas. Et veniente me ab Heraclea Chrysofolim, & stante me in solario (hora erat quasi septima diei) vidi virum terribilem candidatum valde, & stetit coram me, dicens : Quia qui non confitetur vnā voluntatem & Dei virilem operationem, nō est Christiznus. Ego autem dixi: Hoc & Constantinus sapientissimus Imperator perfiniuit vnā voluntatem, & Dei virilem operationem. Ille autem dixit: Multum bene, & Deo placet. Sanctum Concilium dixit: vt illa chartula ab eodem Polychronio iuxta propositionem suam poneretur super mortuum iam ad hoc præparatum in loco publico in præsentia Concilij, & populi satisfactionem Christo amabilis plebis, qualiter Deus veritatem demonstraret. Et congregato plurimo populo in atrio publici lauacri, quod dicitur Zeuxippus, idē Polychronius posuit super mortuum huiusmodi fidei suæ chartulam, perq; plures horas perseverans & insufurans ei, nihil horum, quæ ab eo stolidè ac blasphemè promissa fuerant valens peragere, idē Polychronius dixit, nullatenus se posse mortuum suscitare. Populus qui ibidem aderat, exclamauit, dicēs: Nouo Simoni anathema, Polychronio seductori populi anathema. Sancto Concilio iterum interroganti, si adhuc perseveraret in illa sua fide. Polychronius respondit: Sicut continet chartula, quam obtuli & posui supra mortuum, ita credo vnā voluntatem & Dei virilem operationem, & alterum quid nō dico. Et cum perseveraret in proprio errore, per sanctū Concilium, tanquam seductor populi & manifestus hæreticus, depositus est ab omni ordine & officio sacerdotali. Gloriosissimi Principes, & sanctum concilium dixerunt. Sufficiunt quæ hodierna die acta sunt.

Actio sextadecima.

Conueniente sancto & vniuersali Concilio, &c.
vt supra.

Adductus est Constantinus presbyter Ecclesie quæ est in Apamia secundæ Syriorū prouinciæ, ad Conciliū, & examinatus est de sua fide, qui rogatus à Concilio,
dixit

dixit se non cognoscere, nisi vnā voluntatem, & vnā operationē in Christo, sicut Macarius sentiebat. Cui post longā disputationē, sanctum Conciliū dixit: Ita sentis, & ita perseueras vsque ad finem in hac secta? Et Constantinus dixit: Eriam Domini, sic sentio, & sic credo, & nō est possibile aliter. Sancta synodus exclamauit: Hęc secta Manichæorū est. Hęc est fides Apollinarij. Anathema illi cum dogmatibus suis. Anathema Theodoro hæretico Pharanitano, Sergio hæretico anathema, Pyrrho hæretico anathema, Paulo hæretico anathema, Petro hæretico anathema, Macario hæretico anathema, Polychrono hæretico anathema, Aspergio Pragenſi anathema. Omnibus, qui suffragantur hæreticis, anathema. Sic abioluta est actio sexta decima.

Actio decima septima.

In hac actione profertur symbolum, quod Dominicis diebus nunc publicè in Ecclesijs cantatur, à synodo Nicæna constitutum, vbi obiter condemnatur Arrius, qui aiebat de verbo, quod erat aliquando, quando non erat, & antequam nasceretur, nō erat, & quia ex nihilo factus est, vel ex altera substantia, vel essentia, dicentes esse aut veribilem, aut mutabilem filium Dei, hos anathematizat Catholica & Apostolica synodus.

sessio lxx

Ibidem longa oratione explicatur mysteriū Dominicæ incarnationis in vnitāte personæ, & vnius substantiæ duas concurrisse naturas & duas naturales voluntates, & duas naturales operationes indiuise, inseparabiliter inconfuse, secundum sanctorū Patrum doctrinam in Christo copulatas, non contrarias, iuxta quod impij asserunt hæretici, sed voluntatem humanam nunquam reluctantem, sed subiectam diuinę eius atque omnipotenti voluntati iuxta sententiam sapientissimi Athanasii.

Idem recenset hæreticos, quos supra anathematizat, & recipit tomum sanctissimi Leonis Papæ ad sanctum Flavianum, quem & titulum rectæ fidei appellat sancta synodus.

Recipiuntur epiſtola Leonis Papæ ad Flavianū. Recipiuntur Epistolæ synodice Cyrilli aduersus Nestorij.

Item Epistolas synodicas, quæ scriptæ sunt à beato Cyrillo aduersus ipsum Nestorium, & ad Orientales Episcopos.

Item etiam approbat & recipit quinque vniuersalia concilia, & sanctos & probabiles patres definiētes

S V M M A C O N S T A N .

tes Dominum Iesum Christum vnum de sancta Trinitate. Et subscripserunt omnes Episcopi, & abolutus est conuentus decimusseptimus.

Actio decimoctaua.

Præsidente piissimo & magno Imperatore, conueniente quoq; sancto & vniuersali Concilio, quod per Imperialem sanctionem cōgregatum est, &c. vt supra.

Sessio 18.

In hac actione præ sente Imperatore confirmauerūt acta in actionibus præcedentibus, & subscripserunt omnes Episcopi præsentēs, & vices gerentes absentium Episcoporum. Deinde & Constantinus Imperator subscripsit. Post subscriptionem habentur explicatæ hæreses, quæ circa Christi humanitatem sunt exortæ. Quidam enim personas in Christo diuidunt. Alij contra naturas permiscet & confundunt, &c. Nos autem altriuscus positam voraginein, diuisionisq; & cōfusionis declinantes periculum tanquam iter Regale pergentes, duas in Christo naturas, & harum pari numero naturales operationes confitemur, in vnam & indiuiduam concurrentes subsistentiam, & quæ sua sunt alterutrum in commune proprietates conferentes. Superfluas autem vocum nouitates, & earum inuētores procul ab Ecclesiasticis sepris abicimus, & anathemati merito subiicimus, id est, Theodorum Pharanitanum, Sergium, & Paulum, Pyrrhum simul & Petrum, Cyrum & Honorium, deponentes Macarium, qui fuerat Antiochenfis Episcopus, & Stephanum eius discipulum. Similiter & Polychronium infantilis intelligentiæ delirum senem, qui mortuos suscitare pollicitus, dum non suscitaret, derisus est, & omnes qui constituerunt, vel constituunt, vel constituere præsumperint vnam voluntatem & vnam operationem in dispensatione humanitatis Christi.

Ad hæc accessit edictum Constantini Imperatoris, non minus Christiana eruditione quam pietate referendum. Datum est autem ad populum Occidentalem ad corroboranda & firmanda omnia, quæ a præsentis synodo definita sunt. Amplectitur autem & suscipit piissimus Imperator quinque vniuersales synodos, & hanc sextam cum eis, sub hac forma verborum.

Quinque vniuersalia, & à Deo constituta concilia, sicut quandam hæreditatem cœlestem in cordis conclaui

repe-

reponentes, tanquam intellectuales margaritas, ab eis thesaurizamus dogmata, & quos anathematizarunt, & quæ refutarunt, anathematizamus atq; refutamur, quosq; susceperunt, suscipimus, patresq; nostros scribimus. Anathematizamus omnem hæresim, quæ à Simone vsque nunc in Dei Ecclesiam intròducta est ad sciendam pacem & vnitatem credentium. Super hæc omnia anathematizamus Theodorum, Sergium, Cyrum, Petium, &c. quos supra pluries recensuimus.

Vltimò est Epistola Leonis Papæ ad Constantinum Augustum, habens sic:

Regi Regum in cuius potestate sunt regna mundi, magnas gratias agimus, quòd sancta vniuersalis & magna iuxta synodus, quam nutu Dei vestra clementia & sedulè conuocauit, & cui pro Dei ministerio præfuit, Apostolicã in omnibus regulam, & probabiliũ patrum, secuta fuerit. Et quia definitionẽ rectæ fidei plenissimè prædicauerit, quam & Apostolica sedes B. Petri Apostoli (cuius licet impares ministerio fungimur) vèneranter suscipit, idcirco & nos, & per nostrum officium, hæc veneranda sedes Apostolica còcorditer ac vnanimiter his, quæ definita sunt ab ea, contentit, & B. Petri auctoritate confirmat, sicut supra solidatã petram, quæ Christus est, ab ipso Domino adæptus firmitatem. Propterea sicut suscipimus atq; firmiter prædicamus sanctæ quinque vniuersalia Concilia, Nicænum, Constantinopolitanum, Ephesinum primum, Chalcedonense & Constantinopolitanum, & quæ omnis Christi Ecclesia approbat & sequitur: ita & quod nuper in Regia vrbe pio vestræ serenitatis adnissu celebratũ est sanctũ sextum Concilium, vt eorũ pedissequi interpretes, pari veneratione atq; censura suscipimus, & hoc cum eis dignè cõnumerari, tanquã vna & æquali Dei gratia congregatum decernimus, & qui in eo fideliter conueniunt Christi Ecclesiæ Sacerdotes, inter sanctos Ecclesiæ patres atq; doctores adscribèdos æquè censemus. Nam & istis sicut illis, idem Dei spiritus salutem animarum operatus est, & huius immarcescibilis fructus imperialis pietati vestræ à Domino reputabitur, cuius & per secula prædicando labore perfectum est.

Deinde anathematizat omnes hæreses & earum aucthores, quos supra nominauimus.

SVMMA CONSTAN.

Canones sexta synodi in Trullo celebratae ex Graecis exemplaribus desumpti, interprete Gentiano Herueto Aurelianen.

In nomine Concil. excuso Colonia feruntur 9. Canones adscripti sexta synodo, cum tamen sciamus sextam synodum, quando primo sub Constantino congregata est, nullos edidisse Canones: sed post, sub Iustiniانو conuenientes 277. Patres in Trullo Regiæ Palatii Constantin. canones ediderunt sequentes 102. Hoc ita tradunt Patres, qui ad septimam synodum conuenierunt in Nicæa sub Constantino filio Leonis, & Irene eius matre in actione quinta, & explicatius in actione sexta, Tomo primo in utroque loco citant canonem octuagesimum secundum. Horum etiam canonum meminit Nicolaus primus in Epistola ad Michaëlem Imperatorem. Item & Anastasius Abbas Apostolicae sedis Bibliothecarius, in præfatione octauæ synodi, dicens: Cum 6. synodus nullam protulerit, præter fidem, regulam, sed quas eius asseuerant regulas, longè post sextam synodum ab ipsis constat esse penes se priuatimque de promptas, & 6. Item Patres, qui ex Oriente & Occidente conuenierunt ad synodum Florentinam, in sessione quinta etiam hos 102. Canones 6. synodi in Trullo. Item Gratianus in Decret. citat aliquos canones istorum (ut in propriis locis indicabimus) & ascribit illos 6. synodo, propter hæc & alia visum est 9. Canones prædictos ut nothos & adulterinos reiicere, & istos 102. ex Graeco nono canone vetustiss. nondum excuso. Præmittitur loco præfationis allocutoria oratio Patrum, qui in Trullo conuenierunt ad Imperatorem Iustinianum, qua ostenditur quod cum duæ vniuersales synodi s. scilicet, quæ fuit regnante Magno Iustiniانو, & 6. quæ fuit regnante Constantino Bogomato, non fecerint canones ad Ecclesiarum constitutionem, sicut reliquæ 4. sanctæ vniuersales synodi fecerunt, hæc facta est ad supplementum duarum. Propterea enim nec 6. propria numeratur, sed πλὴν ἑκτῆ, id est, Quini. 6. Nam quod quinta & sexta synodi decrat, repleuit. Est autem etiam vniuersalis.

Canon 1.

In primo canone proponitur fides tenenda ut per Apostolos & sacra Concilia tradita est, & explicatur ratio sex synodorum vniuersalium, sicut in multis aliis conciliis explicata est. Sub anathemate etiã decernuntur tenenda vniuersa, quæ in eis sunt à patribus definita.

Capitulum

Can. 1. Vt tam synodorum generalium quarundamque provincialium, quàm Apostolorum, & aliorum Patrum canones stabiles, maneant, definitur.

Hoc quoque huic sanctæ synodo pulcherrimè & honestissimè placuit, vt ab hoc nunc tempore deinceps ad animarum medelam, & perturbationum curationem firmi, stabilesq; maneant, qui à sanctis Patribus, qui nos præcesserunt, suscepti ac confirmati sunt, atque à Deo nobis etiam traditi sunt, sanctorum Apostolorum nomine scilicet Canones. Quoniã autem in his nobis Canonibus præceptum est, vt eorundem sanctorum Apostolorum per Clementem constitutiones suscipereamus, quibus iam olim ab iis, qui à fide aliena sentiunt, aduulterina quædã & à pietate aliena introducta sunt, quæ diuinatorum nobis decretorum elegantem & venustam speciem obscurarunt: has constitutiones ad Christianissimi gregis ædificationem ac securitatem vtiliter reiecimus, hæreticæ falsitatis fortis nequam immiscentes, & germanæ ac integræ Apostolorum doctrinæ insereres. Obfirmamus etiam reliquos omnes Canones, qui à sanctis & beatis nostris Patribus expositi sunt, id est, à trecentis decem & octo diuis Patribus, qui Nicææ conuenerunt, ab iisq; , qui Ancyra: etiam ab iis, qui Neocæsareæ, similiter & qui Gangris. Præterea & iis, qui Antiochia Syriæ: ab iis etiã, qui Laodicea Phrygiæ. Præterea autem à 150. Patribus, qui in hac Dei cultrice & Regia ciuitate conuenerunt, & ducentis, qui in Ephesiorum Metropoli prius coacti sunt, & 620. sanctis Patribus, qui Chalcedone, similiter & ab iis, qui Sardicæ, & qui Carthagine, & qui rursus in hac regia vrbe conuenerunt sub Nestario, qui regie huic ciuitati præsidebat, & Theophilo, qui fuit Alexandriæ Archiepiscopus. Quinetiam Canones Dionysii Archiepiscopi Alexandrinorum Megalopolis. Et Petri Alexandriæ Archiepiscopi & Martyris Gregorij Neocæsareæ Episcopi, qui θαυματουργός, id est, mirabilium operum effector dictus est, Athanasij Alexandrini Archiepiscopi. Basilij Archiepiscopi Cæsareæ Cappadociæ, Gregorij Episcopi Nyssæ, Gregorij Theologi, Amphilocho Iconij, Timothei Archiepiscopi Alexandrini, Cyrilli eiusdem Alexandriæ Archiepiscopi. Et Gennadij Patriarchæ huius Regiæ ciuitatis. Præterea verò & à Cypriano

Quomodo hic canon Cypriani recipiatur explicat. 95. C. infra 19. Nic. Syno.

SVMMA CONSTAN.

Aphrorū regionis Archiepiscopo & martyre & synodo, quæ sub ipso fuit emissum canonē, qui in prædictorum præfulū locis, & solū secundum traditam eis consuetudinem seruatus est. Et nulli licere prius declaratos canones adulterare, vel abolere, vel alios præter prius hic propositos canones admittere, à quibusdam talia adiecta, inscriptione cōpositos, qui veritatē cautionari nati sunt. Si quis autem quod prædictorū canonum aliquem innouare vel subuertere conetur, conuictus fuerit, reus erit secundum eum canonem, vt ipse propuntiat canon pœnam luens, & per ipsum in eo in quo offendit, medelam suscipiens.

Ca. 3. *Qualiter puniendi clerici qui præter canonicas sanctiones vxores duxerint.*

Rex noster allocutus est, vt ministros Ecclesiæ puros, & eo ministerio dignos exhiberet synodus. At cum hi, qui sunt Romanæ ecclesiæ, canonis summum ius seruare proposuerint, huius autem ciuitatis sedes benignitatem, nos verò vnum è duobus componentes (vt nec ex lenitate dissolutionem, nec ex rigore austeritatem) sancimus, eos qui ad secundas transferunt nuptias, nec à peccato cui mancipati sunt, resipiscere voluerint, depositioni canonicæ subiacere. Qui verò eos hanc secundarum nuptiarū affectionem transferunt quidē, sed ante nostrā cognitionem procul peregrinam, spuriamq; consunctionē abiecerunt, vel quorum vxores secundæ obiere, vel ipsi ad cōuersionem prouidentes, in animū sobrietatem reuocarunt, & subito eorum omnium, quæ prius contra leges erant, obliuisci sunt, siue presbyteri siue diaconi sint, visum est eos cessare debere ab omni sacro munere & actione in certū tempus damnatos, dummodo honores quidem suæ sedis & statū retineant contenti primo accubitu: lachrymis à Domino efflagitantes, vt sibi remittat illud ignorantie peccatum, ineptum enim est, vt aliis bene preceatur: qui necesse habet curare sua vulnera. Cæterum, qui vni quidem coniuncti sunt vxori, sed quæ vidua est cum ascira fuit, similiter & qui postquam fuere electi, nuptiis illegitimis adhæsere, hoc est presbyteri, diaconi & hypodiaconi: ad breue aliquod tempus damnati, semotiq; à sacra administratione, rursus ad eisdem restituantur gradus, dummodo ad maiore non procedant gradum

gradum latenter illegitimo contubernio soluto. Et hæc quidem solum in Sacerdotibus disposuimus, acficientes ab hoc tempore, & restituentes canonem illum, qui prohibet, vt qui ad secundas nuptias trāsierit post baptismum, vel pellicem habuerit, non possit Episcopus aut Presbyter creari, vel diaconus, aut omnino ordinis sacri. Similiter & qui viduam assumpserit, vel repudiatam, vel amiram, vel ancillam, vel meretricem, esse non potest Episcopus vel Presbyter, vel diaconus, vel omnino ordinis sacri.

Ca. Apo. 17.
C. 18.
d. 31. Si quis viduam.

Ca. 4. Clericus vitians monacham, deponatur.

Si quis Episcopus, vel Presbyter, vel diaconus, vel subdiaconus, vel lector, vel cantor, vel ostiarius cum muliere Deo dicata coierit, deponatur, vt qui Christi sponsam violauerit. Si autem laicus, segregetur.

Ex 25. ca. Apo
solarum, quæ
qualemcūque
mulierem stu-
pauit clericus
deponatur.

In quinto canone statuitur, ne quis, ex clero habeat secum mulierem extraneam. Canon repetitus in multis conciliis.

Ca. 6. Soli cantores & lectores possunt vxores ducere.

Quoniam in Apostolicis canonibus dictum est, eorum qui non ducta vxore in clerum promoventur, solos lectores & cantores vxorem posse ducere: & nos hoc seruantes, decernimus, vt deinceps nulli penitus hypodiacono, vel diacono, vt presbytero post sui ordinationem, coniugium contrahere liceat. Si autem hoc facere ausus fuerit, deponatur. Si quis autem eorum, qui in clerum accedunt, velit lege matrimonij mulieri coniungi: antequam hypodiaconus, vel diaconus, vel presbyter ordinetur, hoc faciat.

27. q. 1. Si quis
d. 34. Si quis
eorum.

Ca. 7. Diaconi non sedcant loco honoratori
quàm presbyteri.

Quoniam in nonnullis Ecclesiis diaconos officia Ecclesiastica habere cognouimus, & ex hoc nonnullos eorum arrogãtia & licentia fretos ante presbyteros sedere, statuimus vt Diaconus etiã si in dignitate, id est, in quouis sit officio Ecclesiastico, ante presbyterum nõ sedeat, præterquã si proprij Patriarchæ, vel Metropolitanij vicem gerens adsit in alia ciuitate super aliquo capite. Tunc enim vt locum illius implens honorabitur. Si quis autem tyrannica adductus audacia tale quid efficere ausus fuerit, is ex proprio gradu deiectus, sit omnium vltimus eius ordinis, in cuius est catalogo in sua Ecclesia.

d. 91. Præcõ
pimus.

S V M M A C O N S T A N,

Lausbor.

Hic Canon erat renouandus, quoniam videmus diaconos in dignitate constitutos ante presbyteros sedere. Puto exemplum ab Ecclesia Romana sumentes in qua ante Episcopos etiam sedent diaconi Cardinales.

Ca. apo. 30.

In canone 8. statuit, vt quotannis synodi prouinciales fiant, estq; canon 5. Nic. & Chalced. 19. Addit tamen, vt saltem semel in anno fiat synodus.

Canon 9.

Ca. apo. 54. et

44. d. c. Nulli

autho. Ca.

Nic. con. 18.

apo. 44.

Nulli liceat clerico cauponariam habere tabernam. Canon Apostolicus in cauponam ingredi clericum non permittit.

Hic habere pro eo quod est exercere, accipe.

Ca. 10. Clerici vsuras non accipiant.

Episcopus, Presbyter, & Diaconus, qui vsuras vel centesimas accipit, vel cesset, vel deponatur.

Ca. 11. Nulli fidelium licet Iudæorum azyma comedere.

eg. q. 1. Nullus

Nemo eorum, qui in sacro ordine censentur, aut laicus Iudæorum azyma comedat, vel vllam cum eis familiaritatem ineat, vel in morbis accersat, vel medicinas ab eis suscipiat, vel vna cum eis in balneis lauetur. Si quis contra fecerit, si sit clericus deponatur: si laicus, excommunicetur.

Nemo putes, quod hic Patres prohibuerint azymum panem comedere, sed per azyma more Iudaico festa celebrare.

Ca. 12. Post ordinationem suam Episcopi à propriis vxoribus secedant.

Iubet omnino antistites, postquam sunt ordinati, à propriis vxoribus secedere. Ne autem contra quintum Apostolicum canonem facere videantur, qui Episcopis eum vxoribus suis habitare permittit, inferunt quod nō diuinis Apostolis aduersantes hęc decernūt, sed statum Ecclesiasticum in pulchriorem ordinem prouehē volentes, quoniam Apostoli, cum fides inciperet, ad fidelium imbecillitatem se magis demittebant, cum autem Euangelij prædicatio sit magis ampliata, oportet & Pontifices ad perfectam continentiam vitam suam dirigere: ne status Ecclesiasticus vllō probro afficiatur.

Ca. 12. Subdiaconi, vt supra ritibus suæ tempore ab vxoribus separentur.

8. 11. Qro-

niam in.

Is mos ser-

uus est

Hoc canone Patres decernunt. Primò eos, qui vt ordinentur Hypodjaconi, diaconi, aut presbyteri digni sunt, à prioribus suis legitimis vxoribus non separari. Adijciunt

Adiungunt autē eos non cum suis coniugibus cōiun-
 ctionem indiscriminatam habituros, sed ab eis absten-
 turos vicis suæ tempore, eo scilicet tempore, quo sacrifici-
 cant, sicut definit Carthag. synodus secunda ca. 2.

ex coniugio la-
 cite assumpta-
 tur ad clerum

Secundò, decernit deponēdos eos, qui audeant post
 ordinationem diaconos & sacerdotes cum prioribus
 suis legitimis vxoribus consuetudine priuare, & ipsos
 qui ordinantur, suas vxores pietatis prætextu expel-
 leptes, excommunicandos statuit.

Tertiò, dicunt Patres se id facere cognoscentes Ro-
 manæ Ecclesiæ pro canone traditum esse, vt diaconi vel
 presbyteri in sua ordinatione profiteantur se non am-
 plius suis vxoribus coniungendos.

Canon 13. *Prohibuit Episcopus cum propriis vxoribus post
 ordinationem habitare, hic autem canon de diaconis & sacerdo-
 tibus subdistinguit, veluti corrigens, quod ea de re fit in ecclesia
 Romana: sed tu Lector intellige, si iuste prohibentur in Oriente
 sacris initiati cum propriis vxoribus manere vicis sua tempore,
 vbi sacerdotes, & reliqui nō præsumunt vicissim hebdomadibus,
 sed perpetuo sacrificant, vt fit in Occidente, nonne æqua erit ea
 constitutio? De hac cōstitutione latius Immo. in epist. 3. ad Exape-
 rium Thola. episc. c. 1. habes sup. Ab hac constitutione excipit sacer-
 dotes, qui sunt in ecclesiis Barbaricis ca. 30. huius sextæ synodi.*

Austonia

Ca. 14. & 15 prohibet ne diaconus ante 25. annū cree-
 tur, nec hypodiaconus ante 28. nec presbyter ante 30.
 nec diaconissa ante 40.

d. 77. Subdia-
 conus.

Ca. 16. *De quibus diaconibus loquatur liber 18. Apost.*

Quoniam Actorum liber septem diaconos ab Apo-
 stolo cōstitutos esse tradit, & Neocæsarien. synodus in
 canonicis suis sic apertè disseruit, quòd septem debent
 esse diaconi, &c. Nos cum dicto Apostolico mentē Pa-
 trum adaptassemus, inuenimus eos esse locutos, nō de
 viris, qui ministrant mysteriis, sed de ministerio, quod
 in vsu mensarum adhibeatur, cum liber Actorū sic ha-
 beat: Cum discipulorum multitudo, &c. Quòd & acce-
 pimus à Ioan. Chrysof. sic hæc verba interpretante in
 comment. super Acta Apostolorum, cap. 6.

Ca. 14. Neod
 cesa. syno. cor-
 rigitur per
 presentem
 canonicam.

Ca. 17. *Sine dimissoria Episcopi clerici à propriis
 ecclesiis non recedant.*

Statuimus vt nullus omnino clericus possit sine pro-
 priæ Episcopi scriptura dimissoria in alienæ Ecclesiæ ca-
 talogum referri. Qui secus fecerit, deponatur.

Excipe Con-
 stantinop. &
 Carthagin.
 Ecclesiam.

Ca. 18.

S Y M M A C O N S T A N .

Ca. 18. *Cessante causa recessus, clericus ad propriam redeat Ecclesiam.*

Clericus qui propter Barbaricam incursionem, vel aliquo alio modo reliquit suam Ecclesiam, cessante hac circumstantia propter quam recessit, redeat statim ad Ecclesiam.

Ca. 19. *Episcopi diebus omnibus præcipuè Dominicis docere populum debent.*

Docere populum solis Episcopis ex officio datum.

Quod oportet eos, qui præsumunt Ecclesiis, in omnibus quidem diebus, sed præcipuè Dominicis omnè clerum & populū docere pietatis ac rectæ religionis eloquia, ex diuina scriptura colligētes intelligentias & iudicia veritatis, & non transgredientes iam positos terminos vel diuinorum Patrū traditionem. Sed & si ad scripturam pertinens controuersia aliqua excitata fuerit, ne eam aliter interpretentur, quàm quomodo Ecclesiæ luminaria & doctores suis scriptis exposuerūt, & maiorem ex eis laudem assequuntur, quàm si quæ à se dicuntur, cōponant: ne dum quandoquæ ad id hæsitant, ab eo quod cōuenit, excidant. Per prædictorū enim Patrum doctrinam populū ad eorū, quæ sunt bona & expetenda, & inutilia ac reicienda cognitionem veniētes, vitam in melius componunt, nec ignorantix vitij conuincuntur, sed doctrinæ mentem adhibentes, seipos ad id ne mali quid eis accidar, excitant, & imminentiā suppliciorum metu sibi salutem procurant.

De scriptura suborta cōtrouersia per Patrū interpretationē diluēda.

Ca. 20. *Ne in alia ciuitate Episcopus doceat.*

Non licet Episcopo in aliena ciuitate publicè docere. Si hoc facere deprehensus fuerit, cesset ab Episcopatu, presbyteri autem munere fungatur.

Canon 21.

Clerici propter canonicum crimen depositi, si resipiscant recipiantur ab Ecclesia.

Canon 22.

Ob pecuniam promotos, siue Episcopos, siue clericos deponi iubemus.

Ca. 23. *Pro Eucharistiæ administratione nihil exigendum est.*

l. q. 1. Nullus episcopus.

Nullus Episcopus, siue presbyter, siue diaconus purissimam præbens communionem, ab eo qui communicat, eius participationis gratia, obolos vel quamuis aliam speciem exigat. Non est enim vānalis gratia, nec

nec pecunias spiritus sanctificationem impartimur, sed ea iis qui digni sunt, absque vlla fraude est communi-
canda. Qui secus fecerit, deponatur.

Ca. 24. est 25. canon Concilij Laodicensis, & 11. ca. Concilij Carthagenen. 3. ne clerici aut monachi intersint ludis Theatricis. Ca. 25. est canon 17. synodi Chalcedonensis.

Ca. 26. Ignorantia non impedit quin ab illicitis nuptiis
presbyter abstinere teneatur.

Presbyter, qui per ignorantiam illicitis nuptiis est implicatus, sit quidem cathedrae particeps: a reliquis autem operationibus abstineat. Ei enim qui talis est, satis est si venia detur. Nec ergo publice nec priuatim benedicat, nec Christi corpus aliis distribuatur, nec aliquod aliud ministerium obeat, sed prima sede contentus, Domino deficiat, ut illi ex ignorantia peccatum condonetur. Manifestum est, quod nepharium coniugium dissoluetur.

d 28. Presbyterum.

d 27. Presbyterum.

Canon 17.

Clericus vestem sibi conuenientem induat tam in urbe quam in via.

Ca. 28. Vna non distribuatur simul cum Eucharistia.

Quoniam in diuersis Ecclesiis intelleximus vnam ad altare allatam ministros cum incruento illo oblationis sacrificio coniunctam, ex quadam quae inualuit consuetudine, vtraque simul populo distribuere, decernimus ut nullus Sacerdos hoc amplius faciat, sed ad viuificationem & peccatorum remissionem solam oblationem populo impertiat. Sacerdotes vero has vvas allatas priuatim benedicentes: non secus ac primitias quasdam distribuant poenitentibus ad laudem datoris fructum, per quas nostra corpora diuina dispositione augentur & nutriuntur. Si quis secus fecerit, deponatur.

De con. d. 2. Didicimus.

Ca. 29. Nec feria 5. in cena Domini soluatur ieiunium,
nec non ieiunium communicent.

Hoc canone abrogatur synodi Carthagenen. tertiae decretum, ut 5. feria in qua cena Domini peragitur, fideles conuati communissent. Et renouatur ca. 50. synodi Laodicen. Ne ea die soluatur ieiunium.

29. ca. Carthagen. 3.

Ca. 30. Sacerdotes Barbarici cum ordinantur,
uxores relinquere possunt.

Dispensat hic canon cum Sacerdotibus, qui sunt in Barbaricis Ecclesiis, ut mutua consuetudine suarum vxorum

SVMMA CONSTAN.

vxorum abstineant, sit tamē vt cum illis non amplius cohabitare contingat. Hoc autem indulgetur propter externos ac non satis firmos, sed agrestes mores.

Ca. 31. *Sine Episcopi licentia clerici intra domos non baptizent.*

*De con. d. 1.
Clericos in-
fra ca. 59.*

Clericos qui in oratorijs, quæ sunt intra domos ministrat vel baptizat, hoc illius loci Episcopi sententia facere decernim⁹. Qui hoc sic nõ seruauerit, deponatur.

Ca. 32. *Vt in sacrificio vinum aqua mistum offeratur.*

*Armenii ma-
le intellexe-
runt verba
Cbrysti.*

Quoniam nouitius in Armeniorũ regione vinum tantum in sacra mensa offerri, aquam illi non miscentes, qui inueniunt sacrificium peragunt, prætextentes Ecclesiæ doctorem Ioãnem Chryl. in interpretatione Matthæi hoc asserentem? vt iam nunc ab ignorantia liberentur, illius patris mentem orthodoxè aperimus. Cum enim antiquam Hydroparastarum hæresim, quæ pro vino sola aqua in sacrificio vsi sunt, subuerteret, illam orationem composuit, in qua aqua in sacrificio Missæ adiunctionem amouere illi existimant, cum tamen nõ doceat sanctus per solum vinum oblationem fieri, quandoquidē & suæ Ecclesiæ vbi est illi pastoralis administratio tradita, aquam vino miscendam tradidit, quando in cruentum peragi sacrificium oportet, & pretioso & honorando nostri Redemptoris sanguine & aqua, contemperatidnem attendens, quæ in totius mundi viuificationem effusa est, & peccatorum redemptionem. Et in omni etiam Ecclesia, vbi spiritalia luminaria resulserunt, hic ordo diuinitus traditus seruatur. Nam & Iacobus Domini nostri Iesu Christi secundum carnem frater, & Basilius Cæsarien. Archiepiscopus, cuius gloria omnem terrarũ orbem petuasit, mystico nobis inscripto tradito sacrificio, ita peragendum in sacro mysterio ex aqua & vino sacrum poculum addiderunt. Et qui Carthagine conuenerunt sancti Patres, ita apertè tradiderunt. Si quis ergo Episcopus vel Presbyter non secundum traditum ab Apostolis ordinem facit, deponatur, vt imperfectè ac simpliciter mysterijs enuntians, & quæ tradita sunt innouans.

*De con. d. 2.
Iacobus.*

Authori

*Annota quod à presenti canone due hæses subuertuntur. Hydroparastarum & Armeniorum. Isti in solo vino, illi in sola aqua sacrificium peragebant. Secundo apparet ex presenti canone ritum sacri mysterii à Iacobo fratre Domini, qui fuit primi-
mine*

ritus Hierosolymorum Episcopus fuisse traditus, quæ quidem traditio apud nos non inuenitur, nec recognoscitur, ut quæ exortueris. Tertiò apparet à S. Basilio, & S. Ioanne Chrysost. traditos nobis mysterii ritus, quos nunc obseruant Græci.

Ca. 33. Non attendatur genus, sed mores, ad manus impositionem.

Quoniam cognouimus in Armeniorum regione eos solos ad clerum admitti, qui sunt ex genere sacerdotali: imò & nonnullos eorum non attonfos, cantores, & diuinæ legis lectores constitui. Decernimus ut deinceps non liceat ad eius, cui manus imponitur, genus respicere, sed examinantes an digni sint, expositis in sacris canonibus decretis, eos in cleri catalogum referri, & Ecclesiasticè promoueri, siue sint ex maioribus suis sacerdotibus, siue non. Item, ut nulli eorum liceat populo in suggestis diuinas scripturas explicare, nisi is sacerdotali tōtura usus tuerit, & benedictione à suo pastore canonicè susceperit. Si quis secus fecerit, deponatur.

Ca. 34. est ca. 18. Syno. Chalc. de coniurationibus.

Ca. 35. Spolia Episcopi defuncti indiminuta futuro seruentur.

Nulli omnium Metropolitanarum liceat mortuo Episcopo, qui eius throno subest, res eius vel ipsius Ecclesiæ sibi vendicare, sed sint sub custodia cleri Ecclesiæ cui defunctus præfuit, vsque ad alterius Episcopi promotionem: præterquam si in eadem Ecclesia non relictus sunt cleri, tunc enim Metropolitanus ea non diminuta seruabit, ordinando Episcopo omnia reddens.

Ca. 36. Sedes Constantinopolitana æquatur Romana, dummodo sit secunda.

Renouantes, quæ sanctis Patribus 310. qui in hac regia vrbe conuenerunt, & à 450. qui Chalcedone conuenerunt, constituta sunt, decernimus ut thronus Constantinop. æqualia priuilegia cum antiquæ Romanæ throno obtineat, & in ecclesiasticis negotiis ut illa emineat, secundus post illam existens. Post quem Alexandrinorum Metropolis numeretur thronus. Deinde Antiochiæ, & post eam Hierosolymitanæ ciuitatis.

Ca. 37. Episcopi si Episcopali vrbe priuentur, sua tamen priuilegia non amittunt.

Episcopo, qui propter Barbaricam incurfionem ad suam Ecclesiam venire non potuit, suus honor deferatur, ut in can. 18. Antioche. synodi decretum est.

Ca. 38.

Apud Iudeos lege sancitum erat, ut ex tribu Levitica sola sacerdotes fierent.

Ca. 28. Chalc. sed. apoc. 18.

SVMMA CONSTAN.

Ca. 38. *Noua ciuitas noua non habeat dignitatem Episcopalem vel Metropolitanam.*

Canonem, qui à Patribus factus est, nos quoq; obseruamus: qui sic edicit: Si qua ciuitas à Regia potestate innouata est, vel innouabitur, ciuile ac publicâ formâ, Ecclesiasticarum quoq; rerum ordo consequatur.

Canon 39.

Hic canon confirmat canonem octauum Ephesi. synodi, quo concessum est Cypri Ecclesiam esse principalem & primam. Et prohibitum est Antiochenum Episcopum facere in ea ordinationes.

Ca. 40. *De etate ingredientium monasteria.*

Magnus Basilii in 18. suo canone eas, quæ post sedecim annos se uirginitatem suscipere proficentur, admittit, ut quæ bonum à malo possint discernere. Præsens autem Canon eum, qui decem annos natus est, si monachus esse elegerit, non reuocit. Sed eum ad vitam monasticam non aliter recipiendum decernit, quam si ab Episcopo probatus, examinatusq; fuerit, ut sua prudentia admittatur, vel repellatur, vel prorogetur tempus. Adicit autem se hoc statuere, quoniâ Ecclesia Dei gratia ad antertora procedat, & ad diuinorum mandatorum obseruationem firmior & validior euadat.

Ca. 41. *Quomodo probandi, qui profitentur monachatum.*

Eos, qui in urbibus vel villis uolunt secedere, ac sibi separatim antedere, prius quidem in monasterium ingredi oportet, & anachoritiam (hoc est) ab aliis separaram ac semotam uiuendi rationem exercere, & spatium triennij ei, qui in mansione præest in Dei timore parere, & obedientiam in omnibus (ut æquum est) implere. Et ita huius uitæ eligendæ institutum profiteres; & quod eam ex toto corde sua sponte amplectuntur, ab eius loci Præsule examinati approbentur. Deinde sic alio anno extra clausuram fortiter se gerere debent, ut scopus eorum magis manifestetur: tunc enim plene ac perfectè significabunt, quod non inanem gloriam captantes, sed propter ipsum pulchrum & honestum hoc silentium prosequantur. Post tantum autem temporis complementum, si in eodem eligendæ uitæ instituto permaneant, includi ipsos, & eis non amplius licere, quando uoluerint ex tali mansione egredi: præterquâ si propter cõmunem utilitatem vel etiâ necessitatem

necessitatem ad mortem vrgentem ad id trahantur, & ita cum benedictione eius loci Episcopi. Qui autē exceptis his casibus exierint, primò quidem vel inuitos ipsos dicta clausura coërceri. Deinde ieiuniis & aliis afflictionibus ipsos curare, scientes quoniam nemo, qui manum suam aratro immisit, & retro conuersus est, aptus est regno cœlorum.

Ca. 42. *Eremitæ habitum cæterorum monachorum sumant.*

De Eremitis, qui quidem nigris vestibus induti & capite comati vrbes obeunt, & cum viris ac mulieribus versantur, & propriæ professioni faciunt iniuriam, statuimus tonsis comis reliquorum monachorum amictum suscipere, eosq; in monasterio constitui, Quòd si hoc non elegerint, eos omnino ex vrbibus expelli, & solitudines quæ eremi dicuntur, habere, ex quibus sibi etiam denominationes contraxere.

Ca. 43. *Propter nullum crimen arcendus est aliquis à monachatu.*

Liceat omni Christiano vitam therapeuticam eligere, & rerum ad vitam pertinentium deposita tempore state monasterium ingredi, atque instar monachi tonderi, in quocunq; crimine deprehensus fuerit. Saluator enim noster Deus inquit. Eum qui ad me venit, non eiiciam foras. Nam sicut columna id quod in ea describitur, exprimit: ita & monachica professio, monachi pœnitentiam describit: Ei ergo qui ad illud germanè ac syncerè accedit, acquiescimus ac fauemus, nec vlli ei mores impedimentum afferent, quo minus proprium votum adimpleat.

Nonatiana heresis est, venientes ad pœnitentiam non suscipere.

Vt est verissimile, prohibebantur quidam, qui tonderi volebāt, vel propter suam vitæ turpitudinem, sordisque, vel propter aliquod delictū. Præsens Canon dicit, quod nullū peccatum prohibet Christianam vitam exercitatricem eligere, & per pœnitentiam Deum placare, cùm nullum sit peccatum quod Dei clementiam superet. Aliæ tamen sunt causæ, quæ tonderi prohibeant.

Ambar.

Ca. 44. *Monachus fornicator iure communi punitur.*

Monachus fornicator, vel qui ad matrimonij communionem, vitæq; societatem vxorem duxerit, fornicatorum pœnis subiiciatur.

Ca. 45. *Futuræ monastriæ non induantur sumptuosus vestibus eo die quo ingressuræ sunt monasterium.*

S V M M A C O N S T A N T .

Quoniam intelleximus in nōnullis mulierum monasteriis, mulieres, quę sacro illo amictu dignę habentur, prius clericis, & omnis generis verbis, præterea autem & mūdīs auro & gemmis variegatis, ab iis, qui illas ducunt exornari, & sic ad altare accedentes exultant materię apparatus: & statim in illis fieri habitus benedictionē, illasq; nigro amictu indui: statuimus ne hoc deinceps fiat. Neq; enim fas est, vt quę iam propria voluntate omnē vitę iocunditatem deposuit, & eam quę est secundū Deum vitę agendę rationē amplexa est, & ita monasterium accessit, per eum qui interit ac fluit mundū, & quorum iam oblita erat memoriā reuocet, & ex eo anceps reddatur, & eius animā perturbetur instar exundantium fluctuū, hucq; & illic versantium, adeo vt aliquam nōnunquam lachrymam emittens cordis per corpus, cōpunctio nem ostēdat: sed & si exigua aliqua lachryma exilierit, nō tam propter affectionem, quam habet propter exercitatorium certamen, quā propterea quod mundum relinquat, & ea a videntibus profuxisse putetur.

Ca. 46. *Monastria non exeant à monasterio, nisi sub certa forma.*

Quę vitam exercitatoriam eligunt, & in monasteriis sunt cōstitutę, ne omnino progrediātur. Si qua autē inexorabilis necessitas ad hoc trahit, cū benedictione eius, quę præest, hoc agant. Tuncq; nō solum per se, sed cū aliquibus vetulis, & quę in monasterio primę sunt, cum mandato eius, quę præfecta est. Eis autem omnino extra cubare non licet. Hoc idem & de viris, qui monasticam vitam persequuntur, statuimus.

Ca. 47. *Vir in monasterio mulierum non dormiat, nec ediuerso.*

Nec mulier in virorū monasterio, neq; vir in mulierum dormiat. Extra offendiculū enim & scandalum fideles esse debent. Qui secus fecerit, segregetur.

Ca. 48. *Vxor Episcopi reponatur in monasterium.*

*Yeze ca. 12.
Supra.*

Vxor eius, qui ad Episcopale dignitatem promotus est, communi sui viri cōsensu prius separata, postquam in Episcopū ordinatus est, ac cōsecratus monasteriū ingreditur procul ab Episcopi habitatione extructum, & Episcopi prouidentia fruatur. Sin autem digna vīsa fuerit, etiam ad diaconatus dignitatem prouehetur.

Ca. 49.

CONCILII VI. GENER. 210
Ca. 49. Et ca. 24. Synodi Chalcedon.

Ca. 50. *Alea clericis interdicitur.*

Nullum omnino, siue clericum, siue laicum ab hoc deinceps tempore alea ludere. Qui secus fecerit, excommunicetur.

Ca. 51. *Ne Mimi aut venationes spectentur.*

Omnino prohibet hæc sancta & vniuersalis synodus eos, qui dicuntur Mimos, & eorum spectacula, dinde venationum quoque spectationes, easque que fiunt in scena saltationes perfici. Qui secus fecerit, si sit clericus, deponatur: si laicus, segregetur.

Ca. 52. *Ut sabbato & dominica in quadragesima consecratio tantum fiat.*

In omnibus sanctæ quadragesimæ ieiunij diebus præterquam sabbato & dominica, & Annuntiationis die, fiat sacrum præsanctificatorum sacrificium.

Sacrificium præsanctificatorum, est oblatio sacrificij iam peracti & perfecti. Ieiuniorum autem dies, luctus & cõpunctionis in expiationem peccatorum, & quia Deo sacrificium offerre, est festum diem agere, stauerunt Patres non fieri nouam cõsecrationem tota. xl. iiii. sabbato & Dom. &c. In his festum agere, non lugere, nec ieiunare iussi sumus. Quod nunc obseruatur apud Latinos in die Parasceues. Hæc ex Theo. Balsamon.

Ca. 53. *Ordo cognationis spiritualis obseruetur.*

Quoniam spiritualis cognatio corporum cõiunctione maior est, nouimus in quibusdam locis exceptores puerorum ex sancto & salutari baptisinate postea cum matribus illorum viduis matrimonium contrahere: statumus ne in posterum tale aliquid fiat. Si qui verò secus fecerint, hi quidè primò ab illicito matrimonio separentur, deinde fornicatorum pœnis subiiciantur.

Ca. 54. *Nuptia prohibita.*

Decernimus, vt qui deinceps cum fratris sui, filia matrimonij societatem colerit, vel pater & filius, qui cum matre & sorore, vel cum duabus puellis sororibus pater & filius, vel cum duobus fratribus mater & filia, in septennij canonem incidant, separatis ipsis publicè a nefario contubernio.

Ca. 55. *Ne sabbatis, aut Dominicis diebus quadragesimæ ieiunetur.*

Quoniã intelleximus in Romanorũ ciuitate in sanctis quadragesimæ diebus, in eius sabbatis ieiunare, *Propter hanc causam aliqui*

E E 2 præter

S V M M A C O N S T A N .

Romani nõ re-
cipiebant hanc
synodum tan-
quam vniuer-
salem.

Ca. Apost.

præter Ecclesiæ traditam consuetudinem, sanctę syno-
do visum est, vt in Romanoꝝ Ecclesia canon incon-
cussa obtineat, qui dicit : Si quis clericus inuērus fuerit
in sancto Dominico vel Sabbato ieiunans, præter vnũ
& solum, deponatur. Si autem laicus, segregetur.

Ca. 56. *Ne oua & caseus in quadragesima comedantur.*

Accipimus in Armeniorum regione, & in aliis locis
In sabbatis & Dominicis sanctę quadragesimę quos-
dam oua & caseum comedere: visum est ergo, vt omnis
Dei Ecclesia, quę est in vniuerso terrarum orbe, vnum
ordinem sequens, ieiunium perficiat : & abstineant si-
cut ab omni mactabili, sic & ab ouis & caseo, quę qui-
dem sunt fructus & fortus eorum, à quibus abstinemus,
Si autem hoc non seruaueris, si sint clerici, deponan-
tur : si laici, segregentur.

Canon 57.

Ca. Apost. 3.

Ad altare mel & lac offerre non oportet.

Ca. 58. *Ne laicus sacramenta sibi ministret.*

Ca. 31. permis-
tis de voluntate
ve Episcopi id
feri posse.

Nemo eorum, qui sunt ex ordine laicorum, diuina
sibi mysteria impartiat præsentem Episcopo, vel presby-
tero, vel diacono. Qui secus fecerit, vna septimana
segregetur.

Ca. 59. *Baptismus in Ecclesiis tantum celebretur.*

In oratorio priuato, quod domi est, nullatenus ba-
ptismus peragatur, sed qui digni habebuntur huius pu-
rissimi luminis, ad catholicas Ecclesias accedant, & hoc
illi munere perfruantur. Si quis cõtrafecerit, si clericus
est, deponatur: si laicus, excommunicetur.

Ca. 60. *De his qui se simulans demoniacos.*

De hoc lege
Chrys. in Epis-
tolã Pauli ad
Colos. homi.
Et sextã eius-
dem orationẽ
aduersus
Iudæos.
Legi sexenniũ
subiici, est sex-
ennio excom-
municari.

Eos qui se Dæmone correptos est simulans, & mo-
rum improbitate eorum figuram & habitum simulatẽ
præ se ferit, visum est omnimodo puniri, & eiusmodi
afflictionibus & laboribus eos subici oportere, qui-
bus hi qui à Dæmone verẽ correpti sunt, vt à Dæmonis
operatione liberentur, verẽ subiciuntur.

Ca. 61. *De sortilegis damnandis.*

Qui se vatibus tradiderunt, vel iis qui Cęturiones
dicuntur, aut iis similibus, vt ab illis discant si quid sibi
reuelari velint, secundũ ea quę prius à Patribus sunt san-
cita, canoni qui est de sexennio subiciantur. Eidẽ pœnæ
subiicere oportet eos, qui vrsas aut similes bestias ad-
lusum & perniciem simpliciorũ circumferunt, & eos qui
fortunam

fortunam, fatum, genealogiam, aut similitū verborum turbā ad nugas deceptorias obloquūtur, eo: q̄, qui nubes fugare dicuntur, & Imprecatores, & Amuletarios & Vates. In his autem perseverantes, nec mutantes sententiam, nec sugiens hęc pernitiōsa & Ethnica instituta, omnino eiiciendos ab Ecclesia definimus, sicut sacri canones dicunt. Nam quæ luci cum tenebris communiō? Aut quæ concordia Christi & Belial?

Præsens ca. vniuersas Dæmoniacas operationes auertit. Vates dicuntur palma inspectores, & qui in pelui diuinant, aut per sacrificia aliqua Satanam interrogant, se Dæmoni addicentes.

Autor.

Centuriones dicebantur Jenes quidam, qui se reliquis consulere præ se ferentes, per eiusmodi execrabiles operationes, simpliciores seducebant, & vi Pseudothei colebantur.

Vrfas trahere dicebantur, qui Vrforū altores appellabantur, quæ quidem in capite & totius animalis corpore cincturas appendentes, & pilos tondentes, eos unā cum cincturis dabant, vi remedia tanquam in morbis & fascinantibus oculis conferre possint. Alii verò serpentes in sinu gestantes, hunc quidē die maligno natum esse, illum verò felici sidere natum dicunt, & futuras felicitates & infelicitates annuntiant, & alia multa nungunt. Nubium inspectores dicuntur qui quæ multis ignota sunt ex nubibus significant: maxime autem si Sole occidente inspiciantur. Imprecatores sunt qui diuina quedam cantica dicunt, & nominum martyrum & sanctissimæ virginis meminerunt. Quæ omnia diuina Patres & Ecclesiæ Doctores fugienda statuunt, & plusquam alii Chrysostomus.

Ca. 62. Ne festa gentilium celebrentur.

Calendas & vota & Brumalia quæ vocantur, & qui in primo die Martij mensis fit conuentus, ex fidelium ciuitate omnino tolli volumus. Sed & publicas mulierum saltationes multam noxam exitumq̄ asserentes. Præterea & eas quæ nomine eorum qui falso apud Græcos Dii nominati sunt, vel nomine virorū ac mulierum fiunt saltationes ac mysteria more antiquo, & à ritu Christianorum alieno, reiicimus: statuentes, vt nullus vir deinceps muliebri veste induatur, nec mulier veste viro conueniente. Sed nec Comicas, nec Tragicas, nec Satyricas personas induant, nec execrandi Bacchæ nomen, vnam in torcularibus exprimentes inuocent, nec vinum in doliis effundentes risum moueant, ignorantia, vel vanitate ea quæ à dæmonis impostura pro-

Brumalia fortè sunt saturnalia, quæ Bruma mense scilicet Decembri fiebant.

SVMMA CONSTANT.

cedunt, excentes. Qui secus fecerint, si clerici sint, deponantur: si laici, segregentur.

Author.

In mense Martio fiebat Græca vniuersalis concio propter temporis & æris temperiem, in qua indecoræ saltationes à mulieribus, viri que fiebant. Quas & indecora alia similia Patres nullo modo permittebant.

Ca. 63. Martyrum historix ab infidelibus scriptæ damnantur.

Quæ à veritatis hostibus falso confictæ sunt Martyrum historix, vt Dei Martyres ignominia atficerent, & qui eas audituri essent, ad infidelitatem deducerentur, in Ecclesia non publicari iubemus, sed eas igni tradi. Eos autem qui eas admittunt, vel tanquam veris eis mentem adhibent, anathematizamus.

Ca. 64. Prohibetur laico publicè docere.

Gregor. Nazian. latè tractat de hoc in li. theol. cuius velti. vitur hic synodus.

Non oportet laicum publicè disputare, vel docere, sed ordini à Domino tradito cedere, & aurem iis, qui docendi gratiam acceperint, aperire, & diuina ab eis doceri. Qui hæc transgressus fuerit, quadraginta diebus excommunicetur.

Ca. 65. Ne rogi in Nouilunio ritu Gentili accendantur.

Quos in Nouiluniis quidam antè suas officinas & domos accendunt rogos, supra quos etiam antiqua quadam consuetudine salire ineptè ac delire solent, deinceps cessare iubemus. Qui contra fecerit, si clericus sit, deponatur: si laicus, segregetur.

Ca. 66. A die resurrectionis per integrum hebdomadam fideles ferientur.

A sancta die resurrectionis vsq; ad nouam Domini: eã tota septimana Ecclesiis vacare fideles iugiter oportet, Psalmis & hymnis & spiritualibus canticis in Christo gaudentes, festumq; celebrantes, & diuinarum scripturarum lectioni mentem adhibentes, & sanctis mysteriis iocundè & lautè fruentes. Sic ergo cum Christo exultabimus & vna resurgemus. Nequaquam ergo prædictis diebus equorum cursus, vel aliquod publicum fiat spectaculum.

Ca. 67. Vt abstineant à sanguine & suffocato.

Apud Latinos iã exoleuerat illa cõstitutio apostolorum vt referunt cõmentarii Græci.

Sacra scriptura nobis præcipit, vt abstineamus à sanguine & suffocato & fornicatione. Meritò igitur damnamus eos, qui cutulcunq; animalis sanguinem arte aliqua condiunt, & sic comedunt. Qui hoc fecerit, clericus deponatur: laicus excommunicetur,

Ca. 68.

Ca. 68. *Libri sacri communi & prophano vsu non consumatur.*

Nulli ex omnibus licere veteris & noui testamenti librum nec sanctorum nostrorum præconum ac doctoꝝum corrumpere, vel conscindere, vel librorum captionatoribus, vel vnguentariis, vel alicubi alii delendum tradere, nisi vsq; vel à tuncis, vel ab aqua, vel alio modo redditus fuerit inutilis. Qui tale aliquid fecerit, vno anno excommunicetur.

Ca. 69. *Laiicus non ingrediatur chorum excepto Cesare.*

Nulli omnium, qui sit in laicorum numero, liceat intra sacrũ alrare ingredi. Ab eo tamẽ nequaquã prohibita potestate & auctoritate regia, quandoquidẽ voluerit Creatori dona afferre ex antiquissima traditione.

Ca. 70. *Mulieres in Ecclesia taceant.*

Ne liceat mulieribus in celebrationis tempore loqui, sed, vt est vox Pauli, sileant.

1. Cor. 14.

Ca. 71. *A quibus cauere debeant iuris professores.*

Eos qui docentur legibus ciuilibus, Græcis moribus vti non oportere, & neq; in theatrum induci, aut quæ volutabra dicuntur celebrare, vel præter vsum communem sibi vestem induere, neque quo tempore discipulorum nam aggrediuntur, vel ad finem eius perueniunt. Qui secus fecerit, segregetur.

Lege Græ. Nã
ziã. in oratiõẽ.
funebri ma:
gni Basil.

Ca. 72. *Ne orthodoxus Ethnicam ducat, aut contrã.*

Non licere virum orthodoxum cum muliere hæretica, nec orthodoxam cum viro hæretico copulari, sed si quid eiusmodi ab yllo ex omnibus factum apparuerit, irritas nuptias existimari, & nefarium coniugium dissolui. Si autem adhuc infideles sunt inter se legitimo matrimonio coniuncti, deinde alter eorũ conuertatur ad fidem: altero in infidelitate manente, si fidelis placeat cum infideli habitare, non à se inuicem separentur, iuxta Pauli sententiam.

1. Cor. 7.

Ca. 73. *Ne crucis figura in pavimento fiat.*

Cum crux viuifica illud salutare nobis qstẽderit, nos omne studium adhibere oportet, vt ei per quã ab antiquo lapsu saluati sumus, cum, qui par est, honorem habeamus. Vnde & mente & sermone, & sensu adorationẽ ei tribuentes, Crucis figuras, quæ à nõnullis in solo ac pavimento fiunt, omnino deleri iubemus, ne incedentiã cõculcatione victorię nobis trophæis iniuria afficiatur. Qui secus fecerit, excõmunicari decernimus.

EE 4

C 474e

SVMMA CONSTAN.

Ca. 74. *Vt ne agapes fiant in Ecclesia.*

Locos domini
eos vocat ve-
stibula et por-
ticus Ecclesiæ.

Accubitus, le-
tulos molles,
quos ad deli-
cias sternebāt
in tēplo. Lege
Chryf. in ora-
pægyrica.
sup. o. c. Esai.

Non oportet in Dominicis locis, vel Ecclesiis, chari-
tates quas vocant, facere : & intus in æde comedere, &
accubitus sternere . Qui hoc fecerint, cessent, vel ex-
communicentur.

Ca. 75. *Vt cantores ecclesiastici non vtantur
modulatione inordinata.*

Eos, qui in Ecclesiis ad psallendū accedunt, volumus
nec inordinatis vociferationibus vtī, nec naturam ad
clamorē vrgere, nec aliquid eorū, quæ Ecclesiæ nō con-
ueniunt, sed cum magna attentione & cōpunctione
psalmodias Deo, qui est occultorum inspector, offerre.

Ca. 76. *Ne intra Ecclesiarum ambitum mer-
cimonia vendantur.*

Ca. 30. synodi
Laodicen. Cō-
iugibus probi-
betur etiam
vna lauari.

Ca. 46. in sy-
nodo, Laodicæ.

Non oportet intra sacros ambitus, cauponā, vel aro-
matum species proponere, vel alias vēditiones facere,
suam venerationē Ecclesiis seruantes. Saluator noster
nos instituit non facere domum patris nostri, domum
negotiationis. Qui secus fecerit, segregetur.

Ca. 77. *Ne fideles cum mulieribus vna lauentur.*

Non oportet sacris initiatos, vel clericos, vel exer-
citatores, siue monachos lauari cum mulieribus, nec
omnem Christianum laicum. Hæc est enim prima con-
demnatio apud gentes.

Qui hoc fecerit clericus, deponatur : laicus excom-
municetur.

Ca. 78. *Vt fideles quinta feria apud catechistas
fidem recitent.*

Quod oportet eos, qui illuminantur, fidem addif-
cere, & quinta septimanæ feria Episcopo, vel presby-
teris renuntiare.

Ca. 79. *Partus virginis fuit citra vllum dolorem.*

Abscq̄ vlllo dolore Virginis partum esse cōsistentes (ve
qui sine semine cōstitutus sit) eos, qui propter ignoran-
tiā aliquid indecēs faciunt, correctioni subiicimus. Vn-
de quādo aliqui post diē natalis Christi Dei nostrī re-
periuntur coquētes simlā, & se hac mutuo donantes,
prætextu, scilicet, honoris secundariū impollutę Virgī-
nis matris, statuimus vt deinceps nihil tale fiat à fide-
libus. Nec enim hoc honor est virginis, quę supra mē-
tem & sermonē quod cōprehendi nō potest verbū pe-
perit carne, ex communibus & iis, quæ in nobis sunt,
in enarra-

inenarrabilem eius partum metiri ac describere . Si quis hoc fecerit clericus, deponatur : laicus segregetur.

Ca. 80. Clericus, vel laicus per tres hebdomadas absens ab Ecclesia punitur.

Si quis Episcopus, vel eorum qui in clero censentur, vel laicus nullam grauiorem habeat necessitatem, vel negocium difficile, vt à sua Ecclesia absit frequentius, sed in ciuitate agēs tribus diebus Dominicis vnà non conueniat, si clericus est, deponatur: si laicus, à commu-
nitione separetur.

Ca. 81. in trisagio non apponendam crucem.

Quoniam nouimus in quibusdam locis in trisagio acclamari post illud. Sanctus immortalis, ille crucifixus pro nobis, miserere nobis : Nos cum antiquis Patribus ita uentes, anathematizamus eos, qui deinceps talem susceperint vocem in Ecclesia, vel altàs ter sancto hymno apponentes . Si transgressor fuerit sacerdos, deponatur, si laicus, excommunicetur.

Trisagium appellant Græci hymnum, in quo Deus ter sanctus nominatur, vt ibi: Sancte Deus, Sancte fortis, Sancte & immortalis. Anathematizant ergo Patres illos, qui sic acclamauerint: Sancte Deus crucifixus, &c. Sancte fortis crucifixus, sancte & immortalis crucifixus, &c.

Ca. 82. Vt Christus deinceps in figura humana pingatur, non Agni.

Inter venerabilium imaginum picturas Agnus dígito præcursoris môstratus depingitur, qui in figuram receptus est gratiæ, adumbrans nobis verum illum per legem agnum Christum demonstratum. Antiquas ergo illas figuras & umbras, velut quasdam veritatis notas, adumbrationesq; Ecclesiæ traditas vendicâtes, gratiam eisdem præponimus, & veritatem hanc vt legis cõplementum, suscipimus. Itaq; hoc iam quidem re perfectum, pictorum artibus ante omnium oculos præscribatur, & picturam illius Agni Christi Dei nostri, qui tollit peccata mundi, vt humanus character valet exprimere, & in imaginibus in posterum pro veteri Agno erigendam sancimus : per quam humilitatem Dei verbi contemplamur, & velut manu ducimur ad memoriam illius conuersationis in carne, & passionis, eiusq; mortis salutaris, & redemptionis quæ huic pro mundo facta est.

Petrus Falso innouator huius hæresis quod Trinitas sit crucifixus, in 5. synod. generali damnatur. Auctor.

S Y M M A C O N S T A N T .

Author.

Patres voluerunt cessare typos præsentis veritate. Hinc prohibuerunt Spiritum sanctum sub columba figurari, et Magos sub stella, & Christum sub vetere agno, sed humana forma.

Ca. 83. Mortuis non danda Eucharistia.

Hoc idē præcipit ca. 12. Conci. Antiochod. ten supra.

Nemo cadaueribus mortuorum Eucharistiam impartiat, scriptum est: Accipite & comedite. Cadauera nec accipere valent, nec comedere.

Can. 84. est ca. 6. Conc. Carth. 5. De baptizandis infantibus quando non est certum eos baptizatos.

Ca. 85. Quomodo libertas donata seruis valeat.

Serui à propriis dominis libertate donati corā tribus testibus, vt hoc honore fruantur, sancimus.

Ca. 86. Contra alentes scorta.

Qui scorta in perniciosam animarum congregant & alunt, si clerici fuerint, deponantur: si laici, segregentur.

Ca. 87. Vir qui relicta vxore, aliam ducit, adulter est.

Hier. 3.

Quæ virum reliquit adultera, si ad alium se contulit, secundum sacratum Basiliū, qui optimè hoc ex propheta Hieremia colligit, &c. & qui reliquerit legitimam vxorem & aliam duxerit, iuxta Domini sententiam, adulter est. Sancitum est, vt hi qui tales per annum luceant, per bienntium sint audientes, per triennium subiacent, & tandem sexto anno congregentur cum fidelibus, & ita demum mensa Domini digni habeantur, si cum lachrymis pœnituerint.

Ca. 88. Ne quis iumentum in templum inducat.

Nemo in sacra templa iumentum inducat, præterquam si quis iter faciens maxima opprimatur necessitate, & carens domūcula aut diuersorio ad huiusmodi templum diuertit. Si enim iumentū non introduceret, fortè illud periret, & ipse ob iumenti iacturam, inops Concilij ad celeriter viam capeſſendam mortis periculo obiiceretur. Sabbatum enim propter hominem esse factum docemur. Quare præ omnibus æstimanda est homini salus, & comoditas. Qui secus fecerit clericus, deponatur: laicus segregetur.

Ca. 89. Dies passionis Domini nostri ieiunio celebretur.

vsque ad mediam noctem.

Qui dies salutaris passionis in ieiunio & oratione & compunctiōe cordis peragunt, oportet circa horam medix noctis magni sabbati ieiunos esse: cum Euangelistæ Matthæus & Lucas, ille per dictionem,

Vespere

Vespere autem sabbati, hic verò per profundum diluculum, tarditatem noctis nobis præscribant.

Ca. 90. Ne dominicis diebus genua flectamus.

Ne dominicis diebus genua flectamus, à diuinis patribus nostris canonicè accipimus. Quare post vespertinū ingressum sacerdotū in sabbato ad altare, vt more obseruatū est, nemo genu flectit vsq; ad sequentē vesperā post Dominicā: In qua post accessum ad candelabrū rursus genua flectentes, sic preces domino offerimus, si celebramus resurrectionē domini nostri Iesu Christi.

Ca. 91. Contra fœminas quæ abortus procurant.

Quæ pharmaca procurant abortus facientia, & quæ venena suscipiunt partus perimentia, pœna occisoris accusentur.

Ca. 92. Puniantur raptores, & conscii.

Raptores fœminarum sub nomine contortij, siue patratores ipsi, sanciuit synodus sancta, vt clerici deponantur, laici anathematizentur.

Ca. 93. Ne quis ad secunda vota transeat, nisi certus de morte coniugis.

Mulier quæ viro secedente & incomperito quo terrarum agat, antequam de morte certa sit, alteri nupsit, mœchatur. Similiter & militum vxores quæ nubunt ignorantes virorum fata, eidem subiceant rationi, vt quæ non expectant reditum viri peregrinantis. Quahquam in hac re est quodammodo venia digna, quia plerunq; mors præsumitur.

Ca. 94. Ne quis ethnice iuret.

Iurantes iuramenta ethnica, nos huiusmodi homines excommunicandos decernimus.

Ca. 95. Qualiter suscipiendi hæretici.

Venientes ad Ecclesiam hæreticos suscipimus secundum morē & ordinem traditum. Arrianos quidem & Macedonianos & Nouatianos, qui se puros, sincerosq; vocant, & Tetradistas & Apollinaristas suscipimus, si libellos afferant, & execrentur, quamlibet hæresim. De Paulianistis autem constitutio ab Ecclesia catholica facta est, vt omnino rebaptizentur. Eunomianos verò qui vna submersione baptizantur, & Montanistas, qui hic Phryges dicuntur, & Sabellianos, & reliquas omnes hæreses præfertim qui à Galatarū regione sunt profecti, veniētes ad Ecclesiā nō secus ac gētes suscipimus.

Et primo

Ca. 19. Cone. Nic. & c. 7. & S. Laodic. & ca. 7. synod. 2. Iuxta editionē Græcā quoniam deest in Latinis exemplaribus.

S V M M A C O N S T A N .

Et primo die ipsos Christianos facimus. Secundo verò catechumenos. Tertio tamen ipsos auctoramus postquam ter insufflauimus in facie & aures. Sic illos initiamus, facimusque vt in Ecclesia numerentur, & audiant scripturas, & tunc illos baptizamus. Manichæos verò & Valentinianos & Marcionistas, & huiusmodi hæresum libellos oportet facere: & execrari hæresim, & Nestoriū, & Eutychem, & Dioscorū, & Seuerū, & reliquos huiusmodi hæresum principes, & omnes prolatas hæreses, & sic participes esse sanctæ communionis.

Ca. 96. Ne quis calami stratis criminibus incedat.

Qui per baptismum Christum induerunt, conuersatione eius in carne imituros professi sunt. Qui igitur capillos in perniciē intuentiū excogitata quadam implicatione digerūt, intentēque ornant, veluti quosdā escas infirmis animabus ex eo proponētes, ea ratione paterna pœna curamus, vt pædagogi ipsos instruētes, & modestē viuere docētes, vt cū reliquerint deceptiōnem hanc & ineptias, ad perpetuā, beatamque vitā assidue mentē cōuertant, & in timore purē & castē conuersentur, ad Deumque quantum fieri potest, accedant, & interiorē potius quā exteriorē hominem virtutibus ornent, vt nullas secum reliquias ferant aduersæ stoliditatis. Qui secus se gesserit, excommunicetur.

Ca. 97. Qui templa prophanant, reiciendi.

Qui cum vxore habitant, vel temerē aliās sacra loca prophanant, & sic in ipsis diuersantur, eiciēdos sanctimus a penetralibus quodū sanctarū. Qui hoc nō serauerit, si clericus est, deponatur, si laicus, segregetur.

Canon 98.

Qui mulierem alij desponsatā viuente adhuc sponso, in vxorem duxerit, iudicio adulterij subiaceat.

Ca. 99. Ne particule stantæ sacerdotibus offerantur.

Ex hoc in Armeniorum regione fieri intelleximus, quosdam intus in sacris altaribus cum carniū portiones eleuauerint, offerre particulas quasdam sacerdotibus, quæ solenniter a victimis abscondebantur, eas Iudaicē distribuentes. Quare sancimus ne sacerdotibus liceat præcipua, certaque tornacla carniū ab offerentibus accipere, sed illis contenti sint, quæ offerentē placuerint, & huiusmodi oblatio extra ecclesiam fiat. Qui secus fecerit, excommunicetur.

Ca. 100.

Ca. 100. Ne turpes imagines pingere liceat.

Facile sensus corporei quæ sua sunt in animam deriuant. Picturas igitur oculorum præstigiatrices siue in tabulis, siue alias propositas, & mentis corruptrices, & sufflammationum ad turpes voluptates incitatrices, sanctimus vt nullatenus in posterum pingatur. Si quis autem hoc fecerit, excommunicetur.

Ca. 101. Quo gestu accedere oportet ad Eucharistiam.

Hominem ad Dei imaginem factum diuinus Apostolus vocat corpus Christi & templum. Cum omnem ergo sensibilem possessionem superet, qui saluari passione cœlestem affectus est dignitatem, manducans & bibens Christum, omnino vitæ applicatur æternæ, anima & corpore sanctificatus particeps est diuinæ gratiæ. Quare si quis voluerit synaxis tempore cōmunicare purissimo Christi corpore, & coram ipso participatione esse, manus in formam crucis figurans, sic adeat, & suscipiat gratiæ communionem. Eos enim qui pro manu vascula quædam aurea, vel ex alia materia cōstruunt ad susceptionem Diuini doni, & per illa immaculatam communionem volunt, nullo modo admittimus, vt præferentes materiam inanem, hominibus obnoxiam, Dei imagini. Si quis sacerdos particeps fecerit communionis huiusmodi vascula admouētes, excommunicetur: & qui hæc infert.

Ca. 102. In absoluendis hominibus à peccatis, quæ cura adhibenda.

Oportet, qui facultatem absoluendi & ligandi à Deo receperunt, peccati qualitatem speculētur, & peccatoris promptitudinem ad reuersionem, vt sic medicamentum admoueat ægritudini aptum, ne si de peccato sine discrimine statuatur, aberrēt à salute ægrotantis. Nō enim simplex est peccati morbus, verum varius & multiformis, plurimisque noxiis propaginibus suppullulans, ob quas malum longè, latèque diffunditur ac serpit quousque tandem virtuti medicantis resistat. Igitur qui ostēdere voluerit quantum valeat in spiritali medendi arte, oportet attēdere rimari qualiter affectus sit qui peccauit, an ad salutem inclinet, an contra moribus, quibus familiariter assuevit, aduersus se ægritudinem prouocet inspicere: & quid ille secum deliberet ad redeundum ad meliorem frugem. An obtemperet magistro, an

Infra Can. 7. concilii For-masien.

mentis

S V M M A T O L E T A N I

mentis vlcus per admota pharmaca crescat, & sic misericordiam æqua læce impartiri. Summa enim ratio & Deo & præfecto huic pastorali curæ errantem ouem re ducere, & vulneratam ab angue curare, & nec præcipi- tia desperationis detrudere nec habenas laxare ad vitæ dissolutionem & contemptû, sed omnimodo quâ phar- macis austerioribus qua molliorib⁹ & lenioribus mor- bo cõtraire, pugnareq; vt vlcus cicatricem obducat, vt qui notos habeat pœnitentiæ fructus, & hominem ad claritatem illam supernam vocatum, prudenter guber- net. Vtraq; igitur scire oportet, & quæ sunt rigoris, & quæ cõmiserationis: sequi verò nos eos qui superficiẽ traditarum figurarum susceperẽ, vt nos dñinus Basi- lius docuit. Imperator Iustinianus fidelis in Deum Ie- sum Christum assistens omnibus decretis & obtempe- rans, subscripsi. Sanctissimus Papa Romanus: Paulus Episcopus Constantinopol. nouæ Romæ, definiens subscripsi. Similiter & reliqui Episcopi ex omni prouin- cia subscripsere 227.

Finiunt canones sextæ synodi in Trullo congrega- tæ. In decreto Gratiani ascribuntur aliquot decreta huic synodo, & septimæ etiam generali, quæ inter su- prascriptos canones non continentur. Ex quo certo apparet vitio typographorum id factum esse.

*Concilium
Toletan. 12.*

*Concilium Toletanum XII. tempore
Agathonis Papæ, vel Leonis Papæ, anno
primo Eringij Regis.*

Canon 1.

*Rex Hispania
rum elegit si-
bi successorẽ.*

Agnoscat verus Rex, & legitimus Bambæ suc- cessor Eringius, quem & diuinũ iudicium in re- gno prælegit, & decessor princeps successorem sibi in- stituit, & totius populi amabilitas exquisiuit, vnde sub- iecit synodus sic: Dignum est, vt sacerdotum ordo ho- norabiliter veneretur & suscipiat in regem. Vnde non erit iam deinceps ab anathematis sententia alienus, quisquis contra salutem eius erexerit vocem,

Ca. 2. De his qui penitentiam nescientes accipiunt.

Multos sæpe aspeximus in salute positos, vltimum desiderantes pœnitentiæ fructum: & rursus nimietate ægritudinis ita loquendi & sentiendi naturale perdi- disse of.

disse officium, vt nulla illis cura salutis suæ videretur inesse, nullo etiam pristinae deuotionis nosceretur desiderio anhelare: quorū tamen casibus fraternitas condolens ita saluum necessitates in fide susceperit sua, vt vltimum illis tribuatur viaticum, scilicet ne sine fructu pœnitentiæ videantur transire à seculo. Quod si forsitan respiciente Domino, saluti pristinae reformentur, agunt cautionibus vanis & oppositionibus execrâdis, qualiter à se tonsuræ venerabile signum expellant, atq; habitum religionis abiiciant, impudentissimè asserentes, idè se nullis regulis ecclesiasticæ disciplinæ sub hoc voto teneri, quia pœnitentiam, nec ipsi petierunt, nec consentientes acceperunt, quorum impudentia diuinæ bonitatis, quæ eos ad tam venerabile ac fecundi fructus vocauit sacramentum, turpiter immemor, & obstinata procacitas non aliquando diceret talia, & qualiter ad vitam per sacrosancti lauacri gratiã venire meminisset. Etenim paruulorum infantium, vita originali peccato obnoxia, quæ nulli propter ætatem discerendī, vel expetendī sensui aptior iudicetur, nisi ex sponcione fidelium baptismi accipiant sacramentum, nullo sensu, nulla etiam discretionis industria id appetere possunt. Vnde sicut baptisina, quod nescientibus paruulis sine vlla contentione in fide tantum proximorum accipitur, ita pœnitentiæ donum, quod nescientibus illabatur, aliisq; impugnãtia violationis, hi qui illud acceperint, obseruabunt. Si quis autem quolibet modo pœnitentiam accipiens, hoc violauerit synodale institutum, vt verè transgressor paternis regulis ferietur. Nec enim ista statuentes, sacerdotes quosq; vt passim & licenter donum pœnitentiæ non pœnitentibus audeant prorogare, absoluius: sed hos, qui qualiter sorte pœnitentiam susceperint, ne vltius ad militare cingulum redeant, religamus.

Ca. 3. Vt quos regia admittit potestas, clerus non euitet.

Vidimus nonnullos & fleuimus ex numero culpatorum receptos in gratiam principum, extorres extitisse à collegio sacerdotum, ab eis nulla se abstinere sacerdotum communio, sed quos regia potestas, aut in gratiam benignitatis receperit, aut participes mensuæ suæ effecerit, hos sacerdotum & populorum conuentus suscipere in ecclesiasticam communionem debet,

S V M M A T O L E T A N I

bebít, vt quod principalis pietas habet acceptum, à sacerdotibus Dei non debeat esse extraneum.

Canon 4.

Vt in villulis nullus ordinetur Episcopus in Sardien. Conc. 26. in Laodice. 57. In Cathag. 2. ca. 5. & Carthaginen. 3. ca. 42.

Ca. 5. *Contra sacerdotes qui non semper sacrificantes, communicant.*

Deco. d. 2 Re:
latū est nobis
quosdā Sem-
per in oblatio-
ne sacrificii
fuit cōmunitio.
2 Cor. 10.

Relatum nobis est, quosdam de sacerdotibus non tot vicibus cōmunionis sanctæ gratiā sumere, quot sacrificia in vnā die vidētur offerre, sed in vno die si plurima per se Deo offerant sacrificia, in omnibus te oblationibus à cōmunionē suspendunt, & in sola tātum extrema sacrificii oblatione cōmunionis sanctæ gratiā sumūt cū dicat Apostolus: Certum est quod hi qui sanctificantes non edunt, rei sunt dominici sacramenti. Quicunq; ergo sacerdotum deinceps, diuino altari sacrificium oblaturus accesserit, & se à cōmunionē suspenderit, ab ipsa qua se indecenter priuauit gratia cōmunionis, anno vno repulsum se nouerit.

Ca. 6. *De autoritate concessa Pontifici Toletano in promotiones Episcoporum.*

Dist. 63. Cūm
longè, lateq;ue.

Toletanus pō-
tiffex præficit
monos Episco-
pos quos regia
potestas prius
elegit.

Illud quoque decernendum nobis occurrit quòd in quibusdam ciuitatibus, decedētib; Episcopis propriis dum differtur diu ordinatio successoris non minima creatur officiorum diuinorum offensio. Vnde placuit omnibus (saluo priuilegio vniuscuiusque prouinciæ) vt licitum maneat deinceps Toletano pontifici, quoscunq; regalis potestas elegerit, & iā dicti Toletani pontificis iudicium dignos esse probauerit, in quibuslibet prouinciis præficere præfules, & decedentibus Episcopis eligere successores. Sic tamē, vt quisq; illis fuerit ordinatus, post ordinationis suæ tempus infra triū mensium spatium proprh Metropolitani præsentiam visurus accedat, qualiter eius autoritate vel disciplina instructus, condignè susceptæ sedis gubernacula teneat. Quòd si per desidiā aut neglectū quilibet constituti temporis metas excesserit, excommunicetur. Hanc quoq; definitionis formulam sicut de Episcopis ita de cæteris rectoribus placuit obseruandam.

Canon. 7.

De recepto testimonio personarum, quæ per legem testifican

testificandi licentiam perdidit. Nihil habet annotatione dignum.

ca. 8. De his qui uxores suas temerè relinquunt.

Præceptum Domini est, vt excepta causa fornicationis, vxor à viro dimitti non debeat. Et idè quicumq; circa culpã criminis supradicti vxorẽ suam quacunque occasione dimiserit, quia quos Deus iunxit, ille separare disposuit, rãdiu ab ecclesiastica cõmunionẽ priuatus & à cõtũ omnium Christianorũ m̃aneat alienus, quãdiu societatem relicte cõiugis synceriter amplectatur & foueat. Ira tamen, vt qui iam admoniti à sacerdotẽ semel, bis, terq; vt corrigerentur, ad thõrũ suã cõiugis noluerint redire, & à palatina dignitatis officio ipsi se separabunt, & insuper generosã dignitatis testimonium, quandiu in culpa tuerint, amissuri sunt.

Canon 9.

De confirmatione legum, quẽ contra Iudcorum nequitiam promulgatã sunt per Eringium regem.

Canon 10.

Consentiente pariter Domino nostro Eringio rege hoc sanctum concilium definiuit, quod nullus audeat eos, qui confugiunt ad Ecclesiam metu vel terrore, qui ibi resident, inde vi abstrahere.

Canon 11.

Contra cultores Idolorum, vt per regiam potestatem puniantur, Exod. 22. Deut. 17.

Canon 12.

Vt annis singulis in vnaquaque prouincia concilium celebretur.

Canon 13.

Totum consumitur in gratiarum actionibus Deo, & Regi Eringio, & subscriptoribus Episcoporum.

Finit Concilium Toletanum 12.

Benedictus 2. Papa 81. sub Petro, patria Romanus, diuinã scripturã ita operam dedit, vt exercitatione & doctrina in rebus diuinis singularis tunc haberetur. Ad hunc Constantinus Imperator 61. (hominis sanctitate permotus) sanctionem misit, vt deinceps, quem clerus populus, exercitusq; Romanus in Pontificem elegisset, eundem statim verum Christi vicarium esse omnes crederent, nulla aut Constantin. Principis, aut Italiae hexarchi expectata authoritate, vt antea fieri

F F consueue-

23. q. 5. Præceptum domini est. Et in Decret. Iuo. lib. Mat. 5.

d. 54. Et si Iudeorũ seruũ.

17. q. 4. Definitio sancti.

Bened. Pa. 81.

S Y M M A T O L E T A N I .

consueuerat, id enim ratum erat in creande Pontifice, quod princeps confirmasset, vel qui eius vices in Italia gerebat, sedit annum vnum.

an. d. 679.

Io. 3. pa. 82.

an. d. 680. Ca-
non pa. 82.

an. d. 681.

Ser. pa. 84.

Huius tempo-
ribus Beda vi-
xit in Anglia.

Ioannes 5. Antiochenus 82. sub Petro, sedis annos 2. vir singularis religionis, & mansuetudinis. Constantino Pogonato Imperatore, circa annum Domini 685.

Canon, Thracia oriundus 83. sub Petro, sedit annum 1. Sergius Antiochenus 84. Papa sub Petro, sedit annos 9. Hic tempore Deodati Pontificis Rom. veniens in clerum Romanum asciscitur. Deinde verò ob eius doctrinam & diligentiam circa mysteria & rem diuinam, per ordines condescendens sanctæ Susanæ presbyter cum titulo eius loci creatur. Nunc vocatur Cardinalis eius tituli, inde assumptus est ad Pontificatum. Iustiniano Imperatore 62.

an. d. 690.

Io. 6. pont. 85.

Ioannes 6. Græcus 85. sub Petro, sedit annos 5. Tempore huius Pontificis Sarraceni occupata Lybia, & Aethiopia, transmissa Atlantico fletu, omnes Hispanias præter Astures, & Cantabros occupant. Sub hoc floruit Beda, qui ob religionem & modestiam Venerabilis nuncupatus est, & Strabo & Haymo Bedæ fratres.

Ioan. 7. pont. 86

Eodem Sisin.

Papa 87.

Const. pa. 88.

Ioannes 7. Papa 86. sub Petro, natione Græcus, sedit annos 2.

Sisinius Syrus 87. Papa, sub Petro, sedit dies 20.

Constantinus Syrus 88. sub Petro, sedit annos 7. prædicti pontif. fuerunt sub Iustiniano.

Concilium

Toletan. 13.

Concilium Toletanum XIII. Anno quarto eiusdem Regis Eringij, nihil habet singulari annotatione dignum.

an. d. 702.

Gregor. 6

pont. 89.

Gregorius 2. Papa 89. natione Romanus, ex patre Marcello, sedit annos 18. menses 9. dies 12. Leone Iconomacho, Imp. 68. Fuit hic Pontifex diuina scriptura eruditus, facundus eloquentia, constans animo, ecclesiasticorum dogmatum defensor, & contrariorum fortissimus impugnator. Eo tempore fluuius Tyberis aluicum suum egressus se per capestria dedit, & intumuit inundatione aquarum multarum, & transcendit aliquibus locis & muris vrbs, & ultra basilicam S. Marci per plateas se extendit, ita vt in via lata ad vnam semis staturam aqua eiusdem fluminis excreuisset.

Similis

Similis inundatio fuit sub Clemen. 7. anno Domini 1150. 8. die Octobris.

Extant aliquot huius Pontificis epistolæ, maximè ad Thuringos, & Saxones, & Germanos, qui deserta fide ad idola colenda fuerant compulsi per Paganos; ad quos misit Bonifacium Episcopum, qui eos ad fidem Catholicam reuocaret.

Gregorius tertius 90. Papa sub Petro, natione Syrus, ex patre Ioanne, sedit annos 10. menses 8. dies 27. *an. d. 729*
 mittissimus, & valde sapiens in diuinis scripturis sufficienter instructus. Græca, Latinaq; lingua eruditus. Psalmos omnes per ordinem retinens memoriter, & in eorum sensibus subtilissima exercitacione limatus, Leone 3. Iconomacho Imp. circa annum Domini 731. *Greg. 3. pont. 906*

Extant decreta illius, quæ in synodo quadam instituit obseruanda, in quibus cauetur, ne inter consanguineos celebrentur coniugia, quomodo nunc cautum est in iure.

Extat epistola eius ad Bonifacium apud Germaniam legatum, in qua consultus de duobus articulis, respondet. Primò legebatur in tua epistola, vt quota progenies propinquorum matrimonio copuletur: Dicimus quod oportuerat quidam quandiu se agnoscut affinitate propinquos, ad huius copulæ non accedere societate, sed quia temperantia magis, & præsertim in tam barbaram gentem tempus placet, quàm districtio censuræ, concedendum est, vt post quartam generationem iungantur. Secundum, quod quaeris: Si mulier infirmitate correpta non voluerit debitum viro reddere, quod eius facit iugalis. Respondet: Bonum esset si sic permaneret, vt abstinentiæ vacaret: sed quia hoc magnorum est, ille qui se non poterit continere, nubat magis: non tamen subditiua opera subtrahat ab illa: quam infirmitas præpedit, & non detestabilis culpa excludit.

Forfan ea infirmitas præcessit vinculum matrimonii, & erat talis, quæ redderet illam incapacem coniugii: quoniã si subsequuta est infirmitas coniugium, non daretur ea venia denuo nubendi. *Autor.*

Zacharias Papa 91. sub Petro, natione Græcus, ex patre Polychronio, sedit annos 10. menses 3. dies 14. vir mitissimus atq; suavis, amator cleri & totius populi Romani, tardus ad irascendum, & velox ad miserendum. Constantino & Irene eius matre imprætantibus. *Zachariæ. pont. 91.*

S V M M A S C R I P T O R V M

*Bonifa. petit
confirmare
per Episco-
pum Ro. sedes
Episcopales,
quas crexerat
in Germania.*

Hic inuenit totam Italiam bellorum turbatione commotam, quam suo prudentissimo studio penè totā pacauit. Extat epistola Bonifacii apud Germanos legati ad Zachariam Papam, in qua requirit voluntatē sedis Romanæ in quibusdā, quæ visa sunt illi necessaria ad confirmandā fidem Germanorū. Primum, necesse habemus indicare paternitati vestræ, quia per Dei gratiam Germaniæ populis aliquantulū correctis, tres ordinauimus Episcopos & prouinciam in tres parochias discreuimus, & in illas tres vrbes, in quibus cōstituti & ordinati sunt scriptis authoritatis vestræ cōfirmari, & stabiliri precantes desideramus : vt si Dominus uoluerit, per authoritatē & præceptum, sanctisq; iustitiis Apostolicis fundatæ & stabilitæ sint, tres in Germaniæ Episcopales sedes, sed vt præsentēs, vel futuræ generationes non præsumant, vel parochias corrumpere, vel violare præceptum Apostolicæ sedis.

*Requirit au-
thoritatē Pon-
tificis Roma-
ni ad congregandum syn-
odum.*

Secundum, Notū sit similiter paternitati vestræ, quod Carolomagnus Rex Francorum, me accersitum ad se rogauit, vt in parte regni Francorū, quæ in sua est potestate, synodum inciperem congregare, & promisit se de ecclesiastica religione, quæ iam longo tempore, id est, nō minus quā per 60. vel 70. annos calcata & dissipata fuit, aliquid corrigere & emendare uelle. Quapropter si hoc (Deo inspirante) ueraciter implere uoluerit, concilium & præceptum sanctæ uostræ authoritatis, id est, Apostolicæ sedis habere, & scire debeo.

Tertium, Deinde si inuenero apud illos diaconos & presbyteros fornicarios, & adulteros, & sic pro populo sacras oblationes offerre, uolo habere præceptum & conscriptum authoritatis uostræ quid de talibus definiatis, vt per responsum Apostolicum conuincantur & arguantur peccatores.

Quartum, Inueniuntur quidam inter eos Episcopi, qui licet dicant se fornicarios, vel adulteros non esse, sunt tamen ebriosi, & incuriosi, vel venatores, & qui pugnant in exercitu armati, & effundunt propria manu sanguinem hominum Paganorum, siue Christianorum: Uolo scire sententiam uestram, quia seruus legatus Apostolicæ sedis esse dinoscor, vt vnum sit uerbum meum hic, & uestrum ibi.

Quintum, De vna re, & concilium quærere, & licentiam

tiā petere necesse habeo, eo quod venerandæ memoriæ prædecessor vester, sicut audistis, in præsentia vestra mihi præcepit, vt Præsbyterū post obitum meū, Deo volente, in ecclesiastico ministerio heredē & successorē constituuere deberē, & hoc mihi (si Dei voluntas est) placet, sed modo dubito, & nescio si fieri possit, quia postea frater illius auunculum ducis Regis Francorū occidit, & adhuc ignoramus qualiter ista discordia pacificari, & finiri valeat. Ideo obsecro, vt autoritate vestra licetia sit, vt cum cōsilio seruorū Dei de ista electione faciat, quod nobis in cōmuni pro Deo, & pro Ecclesiæ vtilitate, vel fructu spirituali, & defensione religionis optimū esse videatur, & mihi inspirare digetur Deus: quia hoc nō videtur posse fieri, si cōtrarius Princeps fuerit.

Rogat Bonifacius si possit eligere successorē sedis suæ

Sextum, Quærere & interrogare paternitati vestræ cōsiliū debeo de quadam cōfusione & scandalo prædicationis, quæ nuper ad nos veniens mentē nostram cōturbauit, & sacerdotibus Ecclesiarum verecundiam incutiebat, quia laicus quidam dicebat sibi ab Apostolica sedis Pontifice sanctæ memoriæ Gregorio datam fuisse licentiā, vt in matrimoniū acciperet viduā auunculi sui, quæ & ipsa fuit vxor cōsobrini, & illa eo viuente discessit ab eo, & isti viro in tertio gradu propinqua illius esse dignoscitur, qui nunc eā accipere desiderans, affirmat sibi licentiā datam, & deinde votū vouit Deo castitatis, & velata fuit, & iterū obiecto velamine maritalata, tale enim matrimonium supradictus homo ab apostolica sede sibi affirmat esse concessum: quod non æstimamus verū, qui synodus & Ecclesia, in qua natus & nutritus fuit, talē copulā & matrimoniū, maximum scelus, & incestum & horribile flagitiū, & dānabile periculū fieri ex autoritate sanctæ scripturæ iudicabant. Quapropter paternitas vestra huius rei veritatem nobis indicare non dedignetur, vt Ecclesiæ sacerdotibus, vel populo Christiano inde scandala, vel schismata, vel noui errores non oriantur & concreſcant.

De scandalo orio ex dispersione.

Septimum, Quia carnales homines idioræ, Germani, vel Franci, si iuxta Romanā urbē aliquid facere viderint ex his peccatis, quæ nos prohibemus licitum & cōcessum à sacerdotibus esse putant, & dum nobis impropertum deputant, sibi scandalū vitæ accipiunt, sicut affirmant se vidisse annis singulis in Romana vrbe,

Facile trahitur in exemplum, quod Romæ.

FF 3 & iuxta

SVMMA EPIST.

& iuxta Ecclesiam sancti Petri in die, vel nocte quādo Calendæ Ianuarij intrant, Paganorum consuetudinē choros ducere per plateas, & acclamationes ritu gentiliū, & cantationes sacrilegas celebrare, & mēias illa die vel nocte dapibus onerare. Quæ omnia eo quōd ibi à carnalibus & insipientibus vidētur, nobis hic impropertū, & impedimētum prædicationis & doctrinæ perficiunt. Et istas paganas si paternitas vestra ibi in Romana vrbe prohibuerit, & sibi mercedem, & nobis maximū profectum in doctrina Ecclesiastica perficiet. Hæc omnia domine charissime propterea vobis notā facimus, vt vestrę authoritatis responsum talibus dare possimus, & per cautelam vestrę doctrinæ oues Ecclesiæ non seducantur, sed lupi rapaces superati pereant.

Epistola Zachariæ Pape ad Bonifacium Episcopum.

*Quomodo con-
stitueda sedes
Episcopales,
d. 80. per
SALVEM.*

VScepimus fraternitatis tuę literas, & petis vt per au-
thoritatem nostrę sedis, Episcopales ibidem sedes
firmentur. Sed tua sancta fraternitas pertractet maturē
si expedit, aut si loca vel populorū turba talia esse pro-
bantur, vt Episcopos habere mereantur. Memineris
quod in sacris canonibus præcipimur obseruare, vt mi-
nimē in villulas vel in modicas ciuitates Episcopos or-
dinemus, ne vilescat nomen Episcopi. Sed nos tuis lite-
ris prouocati, quæ proposuisti absq; mora cōcedi pati-
mur, & statuimus per Apostolicā authoritatē Episcopa-
les illic sedes, quæ per successionē Episcopos mereantur,
& populis præ sint, atq; in quibus verbum prædicationis
subiectis insinuetur. Et nulli post hæc liceat hæc quę
à nobis sancita sunt, quomodo violare, quæ authori-
tate beati Petri Apost. firma esse decernimus.

De eo autem quod intimasti quōd Carlomagno-
re rogauit, Respondemus quod dum iuuante Deo quæ
à prefato filio nostro promissa sunt, ad effectū perducta
fuerint, tuęq; fraternitas memorato cōsilio confederit,
si quos repererit Episcopos, presbyteros aut diaconos
contra canones vel statuta Patrum excessisse, id est, in
adulterio, vel si plures vxores habuerunt, aut si san-
guinem Christianorum siue Paganorum effuderunt,
&c. nulla ratione apostolica authoritate permittas sa-
cerdotio fungi, quia tales à suo proprio ore falsi nomi-
nantur sacerdotes, & peiores ac deteriores seculari-
bus esse noscuntur, qui se neque à fornicationibus, nec
à nefariis

à nefariis matrimoniis abstinent, neq; ab hominū sanguinis effusione manus seruant innoxias. Quales esse sacerdotes existimāt, dicēte Domino: Sacerdotes mei semel nubāt: & Apostolus, Vnius vxoris virum, &c. Et hoc ante susceptum sacerdotium, vt licitum est, nam à die suscepti sacerdotij etiam ab ipso proprio coniugio prohibendi sunt, &c. Quomodo se sacerdotio fungi considerant, qui talibus sceleribus inuoluti esse monstrantur? Qui peiora secularium scelera committunt, vt plures vxores habere præsumant, quibus nec vnam cōcessum est post susceptū ministerium attere: & are? Isti namq; vt præmissi, nec sacerdotio fungi patientur, nec diuina contingere mysteria commonemus.

Ad quintum, De eo autem quod tibi successorē constituere dixisti, vt te iubente in tuo loco elegat Episcopum, hoc nulla ratione cōcedi patimur, quia cōtra omnē ecclesiasticam regulā, vel institutū Patrum esse monstratur: Sed volumus vt tibi ministret, & sit in euangelium Christi adiutor. Nimis enim reprehensibile manifestū est, vt te viuente tibi alium substituamus. Sed hoc cōmonemus, vt quandiu te diuina iusserit clementia superesse, sine intermissione orare non cesses, vt tibi Deus illum successorē cōcedat, qui ei possit esse placibilis, & populū, quē ad suam gratiā per vestrā sanctitatis industriā vocare voluit, irreprehensibiliter regere valeat, atq; ad viā vitæ elaboret perducere. Si autē contingat aliquē post tui trāsitus diē superesse, quē idoneū cognoueris, & in tua voluntate fuerit definitū, ea hora, qua te de præsentī seculo migraturum cognoueris, præsentibus cūctis tibi successorē designa, vt huc veniat ordinandus. Hoc nulli aliū concedi patimur, quod tibi charitate cogente largiri censuimus.

Ad sextum, De illo autem qui viduam auunculi sui, &c. Absit hoc vt prædecessor noster ita præciperet. Nec enim ab Apostolica sede illa diriguntur, quæ contra ritia esse patrum, siue canonum intitutis perhibentur. Ideo admonere, adhortari, increpare eos frater ne cesses, quatenus à tali scelerū recedant matrimonio, vt non in æternum pereant.

Ad 7. De calēd. verò Ianuarii, vel ceteris auguriis, vel aliis diuersis obseruationibus, quæ Gētili more obseruari dixisti apud B. Petrum Apost. vel in vrbe Roma:

FF 4. hoc

*Qualiter olim
permissum est
sacerdotibus
coniugium,
Tit. 1.*

*7. q. 1. ca. De
eo aut. Nō com-
ceditur vt epis-
copo superstitē
te alius successo-
rē subroget.*

*7. q. 1. ca. Peti-
sti vt cum no-
stro. Concedi-
tur Bonifacio
vt hora mor-
tis sibi successo-
rē designet.*

*Quātum caue-
bat Episcopus
Rom. dispensa-
re contra cano-
nes patrum.*

SVMMA EPIST.

Leui. 19.
Num. 23.

hoc à nobis & omnibus Christianis detestabile & perniciosum esse iudicamus, dicite Deo. Nō augurabimur, neq; obseruabitis somnia. Ita & à nobis cauendum esse cēsemus, vt nullis augurijs vel obseruationibus attendamus, quia omnia hæc abscissa esse à Patribus sumus edocti. Et quia per instigationem diaboli iterū pullulabant, à die qua nos iussit diuina clemētia Apostoli vicem gerere illico omnia hæc amputauimus. Pari enim modo volumus tuam sanctitatem populis tibi subditis prædicare, atq; ad viam æternę vitę perducere, &c. Deuste incolumem custodiat reuerendissime frater.

Ignorātia linguę Latinę mutans verba baptismi, verum confert baptismum.

Extat altera Epistola ad eundem Bonifacium, Reuerendissimo fratri Bonifacio Episcopo, &c. Retulerunt quod fuerit in eadem provincia sacerdos, qui Latinam linguam penitus ignorabat, & dū baptizaret, nesciens Latinum eloquium, infringēs linguā, diceret: Baptizo te in nomine patria & filia, & spiritu sancta: ac per hoc tua fraternitas considerauit rebaptizare. Sed sanctissime frater, si ille qui baptizauit, nō errorē introducens, aut hæresim, sed pro sola ignorantia Romanę locutionis infringendo linguam baptizans dixisset, nō possumus consentire vt denuo baptizentur, quia quicumq; baptizatus fuerit ab hæreticis in nomine patris, & filij & spiritus sancti, vt tua fraternitas bene compertum habet, nullo modo rebaptizari debet, sed per solam manus impositionem purgari. Vale frater.

Synodus Sub Zacharia Papa mandato Apostolico à sancto Bonifacio & Francorum Episcopis sub Carlomagno duce, habitata anno 742.

IN nomine Domini, &cæt. Ego Carlomagnum dux, &cæt. Anno ab incarnatione Christi. 742. 11. Calend. Martij, cum consilio seruorum Dei, & optimatum meorū, Episcopos qui in regno meo sunt cum presbyteris ad concilium & synodū pro timore Christi congregaui, Bonifacium Archiepiscopum ac reliquos Episcopos cum presbyteris eorum, vt mihi concilium darent quomodo lex Dei & Ecclesiastica religio recuperaretur quæ in diebus præteritorum principum

cupum dissipata corrui, & qualiter populū Christianus ad salutem animæ peruenire possit. Et ordinauimus concilio sacerdotum, & optimatum meorum per ciuitates Episcopos, & constituimus super eos archiepiscopum Bonifacium, qui est missus sancti Petri.

Ca. 1. Quæ sint prohibita ecclesiasticis.

Statuimusq; per annos singulos synodum congregari, & falsos presbyteros, & adulteros vel fornicatores diaconos & clericos de peculiis Ecclesiarū abstulimus, degradauimus, & ad pœnitentiam coëgimus. Et seruis Dei per omnia omnibus armaturam portare vel pugnare, aut in exercitum & in hostē pergere omnino prohibemus, nisi illi tantūmodo qui propter diuini ministerium, id est, missarū diuina adimplenda, & sanctorum patrocinia portanda ad hoc electi sunt, id est, vnum vel duos Episcopos cum cappellanis presbyteris princeps secū habeat, & vnusquisq; presbiter vnus presbyterum, qui hominibus peccata confitentibus iudicare, & indicare pœnitentiam possit. Nec non & illas venationes, & syluaticas vagationes cum canibus omnibus seruis Dei interdiximus. Similiter accipitres & falcones non habeant.

Permittitur principi ad sacra ministeria vñ, aut duos Episcopos secum habere.

Ca. 2. Vt singulis quadragesimis Episcopo presbyter rationem ministerii sui reddat.

Decreuimus quoq; iuxta sanctorū canones, vt vnusquisq; presbyter in parochia habitās Episcopo illi subiectus sit, in cuius parochia habitat, & semper in quadragesima rationem & ordinem ministerii sui, puta de baptismo, de fide catholica, de precibus & ordine missarū Episcopo reddat & ostēdat. Et quādocunq; iure canonico Episcopus circuit parochiā ad populos confirmādos, presbyter semper paratus sit ad suscipiendum Episcopum cū collectione & adiutorio populi qui ibi confirmari debet: & in cœna Domini semper nouum chrisma ab Episcopo quærat, & Episcopo testis assistat castitatis & vitæ, & fidei, & doctrinæ illius.

Ca. 3. Absque probatione synodali ignoti Episcopi, aut presbyteri non admittantur.

Statuimus etiam vt secundum cautelam omnes vni decunq; superuenientes ignotos Episcopos, vel presbyteros ante probationem synodalem in Ecclesiasticum ministerium non admittamus.

S V M M A D E C R E T.

*Ca. 4. Vt cum presbyteris vel diaconibus,
nulla mulier cohabitet.*

Decreuimus quoq; vt presbyteri vel diaconi non sa-
gis, laicorū more, sed cassulis vtantur, ritu seruorū Dei,
& nullus in domo sua mulierem habitare permittat.

Ca. 5. Episcopo sit cura spurcitas omnes gentilitatis abicere.

Item decreuimus vt vnusquisq; Episcopus in sua pa-
rochia sollicitudinē habeat adiuuante Graphione, quī
defensor Ecclesiæ est, vt populus Dei paginas non fa-
ciat, sed vt omnes spurcitas gentilitatis abiciat.

Finit Synodus sub Carlomagno.

*Stephanus
pont. 02.
an. d. 750.
Paulus pa.*

Stephanus secundus Papa, qui sub Petro sedit annos
quinq; dies 28. vir singularis religionis & prudentiæ.

Paulus primus, Papa 93. sub Petro, natione Roma-
nus, Stephani secundi frater, sedit annos decē, mensem
vnum, vir tantæ pietatis & humanitatis, vt noctu cum
duobus aut tribus familiaribus cubicula pauperū egro-
tantium circumiret, vnumque inq; eorum & verbis &
eleēmosynis ad recuperandam valetudinem conforta-
retur, & carcerem quoque frequenter adibat.

Nota.

Constantinus I. Papa 94. sedit annum vnum.

Stephanus tertius Sículus, Papa 95. sedit annos 3.
menses quinque.

*an. d. 760.
Constant. pa.
an. d. 761.
Steph. pa.
an. d. 764.
Adria. pa.*

Adrianus primus, Romanus 96. Papa sub Petro, se-
dit 23. annos, menses 10. dies 17. nequaquam a præces-
soribus degenerauit, cum quouis optimo Pontifice
comparari potest.

*Synodus secunda Nicena, quam Græci
septimā generalē appellant. Anno Domini
781. Imperātib; Cōstantino & Irene eius
matre, sub Episcopo vrbis Romæ Adria-
no primo, Papa, celebrata contra eos qui
imagines in Ecclesiis damnant & eiiciunt,
in quæ imaginum expressiones adorandas
& amplectendas relatiuè decretum est, &
honorandas reliquias sanctorum.*

1110

Actio prima.

Imperantibus piissimis Constantino cum matre sua Irene, conueniente sancta & œcumenica synodo in Nicæa Bithyniæ Petro archipresbytero Romanæ Ecclesiæ, & Petro Monacho vicariis existentibus Apostolica sedis, præfente Tarasio archiepiscopo in dyltę Cōstan. nouæ Romæ, & cæteris Episcopis, &c.

Primò omnium venerunt in Conciliū tres Episcopi ex conciliabulo Ephesino, in quo damnatæ tuerant imagines, respicientes, & attulerunt libellos confessionis suæ. Primus erat Basilius Ancyre Episcopus. Secundus Theodorus Cyrus Episcopus Myron, & tertius Theodosius Episcopus Amorth, Basilius Episcopus è libello sic cepit legere.

Confessio catholica.

Credo & cōfiteor in Deum patrem omnipotentem, & in vnicum Dominum Christum filium etus vnigenitum, & in sanctum spiritum dominum viuificatē, & Trinitatem consubstantialē in throno eodem confedentem, in vna deitate, potestate & autoritate, adoratam & glorificatā in vnus sanctæ Trinitatis, & domini Dei nostri Iesu Christi œconomia, quemadmodum sex sacræ œcumenicæ Synodi tradiderunt. Hæc omnia sic confiteor. Vniuersam autem hæreticorum linguę incontinentiam abiiciens execor, quemadmodum ipsi sese reddiderunt execrabiles. Interpellans etiā intemeratæ virginis nostræ Deiparæ, sanctarum cœlestium potestatum, omniumq; sanctorum intercessionem, horum etiam sanctas reliquias cum omni honore suscipiens & amplectens honorificè veneror, firmiter credens me illorū sanctitatis fieri posse participem. Eodem modo venerādas imagines, quæ œconomiam Iesu Christi Domini & Dei nostri, qui propter salutem nostram homo factus est, & inuiolatæ virginis domine nostræ Deiparæ, sanctorumq; Apostolorum, Prophetarum, martyrum, & omnium sanctorum suscipio & amplector, eisdemq; honorem debitum exhibeo: Abiiciens & execrans ex toto animo & corde congregatam ex deprauata mente & insanias, & appellatam septimam synodum apud eos qui rectè sapiunt, nimirum quæ iustè & canonis *ἡ ἑβδόμη σὺνὸδος*, hoc est falsum conciliabulum appellatum, vt pote ab omni pietate & reli-

*Basili prius
hæretici cōfessio
catholica.*

S Y M M A VII. GENER.

& religione alienā, & à Deo traditę ecclesiasticę legisla-
tioni audenter & præfactę, ne dicam impię oblatran-
tem, venerandasq; imagines contumelia afficientem,
iubetęmq; has è medio sacrarum Ecclesiarum tolli, cui
præfuit Theodosius falso nominatus Ephesi Episco-
pus, Sisinnius item Pergæ cognomine Pastillas.

Anathematismi eiusdem Basilij Ancyrę Episcopi.
Primus, Qui doctrinas sanctorum patrum & traditio-
nem catholicę Ecclesię contemunt: quib; causantur
& voces Arrii, Nestorii, Eutythis, & Dioscori rasant,
dicentes quod nisi satis ex veteri & nouo testamento
instructi essemus, sanctorum patrum, sacrarum sex sy-
nodorum doctrinas, & catholicę Ecclesię traditiones
sequeremur, execratio.

Secundus, Qui iniquunt diabolicarum insidiarum
inuentum sacrarum imaginum culturam & edificatio-
nem, nequaquam autem sanctorum Patrum nostrorum
traditionem, execratio.

Cæteri anathematismi eadem continent, quę & illi
qui sunt in fine septimę actionis.

Hęc quidem confiteor & approbo, & ex tota anima,
corde, & mente demonstro. Quod si autem siue ex ca-
lumnia, siue ex instinctu volens nolens vlllo tempore
ab his desciuero, alienus sum & à sancta Trinitate, & à
catholica Ecclesia.

Similiter & alij duo produxerunt libellos confesio-
nis suę sequentes Basilium Ancyrę Episcopum ex Chry-
sostomo, & ex Basilio in oratione in quadraginta mar-
tyres, probantes venerationem imaginum & cinerum
sanctorum martyrum, quos benignę excepit sacra sy-
nodus: etiam restitutis eis suis sedibus, in quibus con-
tinuò iussi sunt residere.

l. q. 7. *Conue-
niensibus.*

Deinde adducti sunt & alij plures Episcopi ex eadem
hæresi: & placuit sanctę synodo secundum canonem
octauum Nicænę synodi, & tertium Ephesinę & Epi-
stolam diui Basilij ad Amphilochem super simili ne-
gotio scriptam eos ab hæresi venientes recipi cum ma-
nuum impositione.

Præcessit autem longa disputatio quomodo hæreti-
ci pœnitentes, cum redeunt ad Ecclesiam catholicam,
sint recipiendi: sed ex sententiis Patrum Basilij, Atha-
nasilij, Cyrilli, Chrysostomi, & Sardicen. synodi delibe-
ratum

ratum est eos cum manuum impositione recipiendos:
& sic absoluta est actio prima.

Actio secunda.

Imperantibus Constantino, & Irene eius matre, &c.
vt in actione prima.

Primò producta est in synodo epistola Adriani archiepiscopi Romani ad Constantinum & Irenen Augustos, in qua hæc insunt.

Primò historia Syluestri & Constantini de lepra & exilio montis Soractæ, de visione Apostolorum Petri & Pauli in somno, & de baptismo Cōstantini: de quibus in præfatione Concilij Nicæni.

Secundò Gregorij Nysseni locus pro veneratione imaginum.

Tertiò Basilij Magni testimoniū in libro aduersus Iulianū de inuocatione sanctorū, & imaginū veneratione.

Item Chrysoptomi in eandem rem sententia.

Item Cyrilli ad idem locus.

Item Athanasij & Ambrosij ad Imperatorem Gratianum sententiæ.

Item Hieronymi locus de imaginibus habendis.

Item Stephani Episcopi Bostorum sermo de imaginum veneratione.

In eadem actione lecta est epistola synodica eiusdem Adriani Papæ ad Tarasium Patriarchā: in qua primò dicitur quod pictura illa venerāda, in qua agnus digiro præcursoris demonstratur, à sexta synodo probata sit, vnde vsus inualuit eius frequentissimæ picturæ.

Deinde tractat de autoritate Romani Pontificis, & quod Ecclesia Romana sit caput omnium ecclesiarum.

Postremò adiectæ sunt sententiæ omnium Episcoporum, & Synodi.

Petrus, & Petrus locum tenentes sanctissimi papæ veteris Romæ Adriani dixerunt: Dicat nobis Tarasius Patriarchā regiæ vrbis, consentitne literis sanctissimi Papæ, an minus?

Tarasius Patriarcha respondit. Nos patrū præceptis imbuti, sic confessi sumus, & confitemur, cōcordamus, & vim literarum lectarum cōfirmamus, & imaginum picturas secundum priscam Patrum traditionem recipimus, & has desiderio nostro adoramus, vt in nomine Christi Dei nostri & intemeratæ, Deiparæ virginis, sanctorum

S V M M A D E C R E T :

sanctorū Angelorū, & omniū sanctorū factas: sed apertis verbis testatur nos duntaxat in vnū Deū verū latrīā, hoc est cultum & fidem nostrā referre & reponere.

Sancta synodus dixit: Vniuersa sancta synodus sic credit, & sic docet.

Petrus, & Petrus legati Apostolicæ sedis dixerunt: Dicat nobis sacra synodus, num recipiat sanctissimi Papæ veteris Romæ literas, an minus?

Sancta synodus respondit: Sequimur, recipimus, & probamus.

In eandem sententiam & reliqui Episcopi pronuntiauerunt. Et sic absoluta est actio secunda.

Actio tertia.

In hoc secundo confesso, primò restitutus est Gregorius Episcopus Neocæsareæ ex hæresi veniens, in priorem gradum dignitatis suæ.

Secundò, producta est epistola synodica Tarasij archiepiscopi ad Episcopos Orientales, & alia eorundem Episcoporum ad prædictum Tarasium, in quibus explicantur per capita sex synodi generales, & quæ in eis gesta sunt.

Deinde adduntur sequentia.

His itaque sex sacris synodis, quas solas vniuersales agnoscimus, concorditer orthodoxa fides stabilita est, nec aliam præter has synodum accipimus. Locales autem synodos non auerfamur, sed magis amamus, amplectimur, & recipimus, earum etiam diuinitus inspiratas canonicas constitutiones, correctiones, & vtilis earum legislationes summa obseruantia colimus.

*Sancti vt filii
Dei coluntur.*

Apostolicas autem Ecclesiæ traditiones, quibus veneratio, culturaq; sanctorum docetur, recipimus & veneramur. Eos autem vt ministros, amicos, & filios Dei existentes honoramus. Honor enim qui à conseruis idem sentientibus inuicem exhibetur, indicium est beneuolentiæ erga Dominum. Sunt enim promptuaris Dei & pura Christi habitacula, Spiritusq; sancti immaculata specula. Sancti enim in Dei manu sunt, ob idq; preciosa in conspectu Domini mors sanctorum eius.

*Reliquiæ sanctorum
virtutum
se potentes.*

Seruator noster Christus fontes salutes, sanctorum reliquias nobis reliquit multis modis beneficia fundentes, martyrum enim ossa virtutes multas operantur, atque id per Christum qui in ipsis habitat. Cū his etiam sanctas

sanctas imagines reueremur, principio adorantes Dei Verbi propter nos incarnati, Domini nostri & seruatoris Iesu Christi, qui formam serui assumpsit, imaginē. Quāquam sciamus ipsam imaginem & typū Deitatis, quæ cū carne illius immaculata inconuulsim vnita est, minimè posse figurā præstare. Inuisibilis enim est diuina natura, nec depingi, nec figurari se permittit. Deum enim (vt ipse inquit) nemo vidit vnquam, sed humanitatis illius imaginē coloribus ducentes adoramus. Vereremur etiam & adoramus imaginē Deiparæ, & Dominae nostræ, irreprehensibilis, immaculatæ, & inexplicite castitatis Matris, quæ illum peperit.

Quinetiam sanctorum Apostolorū, Prophetarum, & victorum martyrum, sanctorumq; & beatorum, veluti amicorum Dei imagines colimus, non in materia, aut in coloribus honorem constituentes, sed per hoc officium nostrum, quod ipsis à Deo quorum typū imagines gestant, debemus, impartientes: cū sciamus iuxta Basilij magni sententiam, quòd imagini honor exhibitus, ad ipsum prototypum referatur.

Omnia prædicta qui conuenerant Episcopi receperunt & approbarunt, & subscripserunt omnes Episcopi numero 330. & sic absoluta est actio tertia.

Actio quarta.

Imperantibus Cōstantino & Irene eius matre, conueniente sancta & vniuersali synodo, &c. iuxta ordinem in prima actione præscriptum.

In hac actione quarta multa ex scriptura, & sanctorum doctrinis afferuntur testimonia de vsu pio & vtili imaginum.

Quòd in sacris scripturis imagines admittantur: primo adducitur locus ex lib. Exodi, ibi: Facies propitiatoriū, &c.

Exod. 25.

Secundò ex Numeris, ibi: Ipsa est dedicatio altaris, &c.

Tertiò ex Ezechiele, Introduxit me in templum, vt metiretur, &c.

Ezech. 40.

Quartò ex epistola ad Hebræos, Habeat quidem etiam prius tabernaculum iustificationis, &c.

Heb. 9.

Item temporibus Chrysofomi sanctorum imagines pingebantur: & ipse Chrysofomus habuit tabulam continentem picturam cædis Assyriorum veteris testamenti.

Item

S V M M A D E C R E T .

Item recenseatur Gregorij Nysseni pathetica oratio de pictura, in qua à patre Isaac immolabatur, in qua in huc modum loquitur Gregorius: Vidi sepius inscriptio- nis imaginem, & sine lachrymis transire non potui, cum tam efficaciter ob oculos poneret historiam, &c.

Quibus verbis auditis aliqui Patres dixerunt: Si tanto doctore historia inspecta peperit utilitatem & lachrymas, quanto magis rudibus & idiotis utilitatem & commoditatem afferet? Alij verò sic dixerunt: Si Gregorius vigilatissimus ad diuina oracula, inspecta historia Abrahamæ fleuit, quanto magis œconomia incarnati Domini nostri Iesu Christi verbi Dei nostri à nobis inspecta ad lachrymas & utilitatem contemplantes nos adhortabitur? Et Cyrillus eandem picturam suo tempore extitisse probat in Epistola ad Acarium Episcopum.

Extat adhuc sermo sancti Athanasij de imagine domini nostri Iesu Christi, & de miraculo in Berito ciuitate prodito, cum imago cæsa est à perfidis Iudæis, & percusso latere sanctæ imaginis, continuo exiuit sanguis & aqua, &c.

Hic sermo totus lectus est in concilio ad statuendam venerationem imaginum.

2. Cor. 14.

Ibidem annotatur à Patribus ratio, cur miracula à nostris imaginibus nunc non ædantur: nempe (vt dicit Apostolus) quoniam miracula non credentibus data sunt, sed his qui in incredulitate versantur.

Ibidem docetur & decernitur à sanctis Episcopis, quòd templa non nugacibus & vanis picturis ornanda sunt, sed historiis veteris & noui testamèti parietes tēpli replere conuenit, vt hi qui literas nō norunt, nec sacram scripturam legere queunt, cōtemplatione picturæ in memoriã reducāt, quinã germane vero illi Deo per fortia facta seruiuerunt, atq; in certamen excitentur laudatorum facinorum, per quæ cū cælo terram commutauerunt.

Ibidem lecta est docta disputatio Leonthi Episcopi Neapoleos Cypri contra Iudæos pro imaginibus sanctorum conseruandis: est dialogus quidē satis elegans, lectione dignus, desumptus ex libro quinto apologiæ eius: extabant tunc & alia opera sancti Episc. Leonthi.

Item recēta sunt tria miracula ex lib. miraculorum sanctorum martyrum Cosmæ & Damiani pro statuenda imaginum veneratione.

Item

Item traditur quod omnis honor imaginī exhibitus ad prototypū refertur. Quod probatur primò ex quarto libro contra Arrianos, patris Athanasij.

Secundò ex codice 30. capitū ad Amphilochem de Spiritu sancto beati Basilij ca. 7. Ex qua colligitur falsum & stultum esse axioma, quod falsa synodus sperferat. Quicumq; imaginē adorat, in duo Christum diuidit, & quicumq; imaginem aspiciens dixerit, aut inscripserit ei, hic est Christus, Christum diuidit.

Deinde produxerunt vicarij Adriani Papæ veteris Romæ, in codice paruo verba Basilij in epistola ad Iulianum apostatā, quæ sic habent: Cōstreor etiā filiū incarnatā διανομαίω. Deinde sanctam Martam, quæ secundum carnem illum peperit (hanc Deiparā vocans) suscipio enim sanctos Apostolos, Prophetas & Martyres, qui pro me apud Deum supplicāt, quo per illorum meditationē propitius sit mihi Deus noster benignissimus, & remissionem peccatorum mihi gratis largiatur. Quam ob causam & historias imaginum illorum honoro, & palām adoro: hoc enim nobis & à sanctis Apostolis non est prohibitum, sed in omnibus Ecclesiis nostris eorum historias erigimus.

Postremò productæ & lectæ sunt 4. Epistolæ 1. Gregorij Papæ Roma, ad Germanum Patriarcham Constantinopolitanū. Alij tres Germani ad diuersos Episcopos Orientis pro refellenda hac improbitate hæreticorum, & statuenda veneratione imaginum.

In confirmationem prædicti dogmatis adductus est ab Helia protopresbytero Ecclesiæ Deiparæ virginis in Blachernis 6. syno. can. 82.

Recitatio itaque ab Helia prædicto canone, Tarasius Patriarcha dixit.

Quæ est hæc ignorantia, qua plerique laborant circa hos canones? scandalū enim est dubitare, num sint sextæ synodi. Cognoscant igitur tales sextā synodum temporibus Cōstantini fuisse congregatā, nimirū contra eos qui tantummodo vnā actionem & voluntatem in Christo collocant. Illi igitur hæreticos anathemate verberantes, orthodoxamq; fidem confirmantes sub annum decimumquartum imperij Constantini domum redierunt, post annos tamen quatuor, aut quinque iidem illi patres sub Iustiniano Constantini filio

Sexta synodus. Ex hac sententia apparet non esse canones, qui in exemplaribus Latinis sextæ synodi scribuntur, falso ei synodo adscripti.

S V M M A D E C R E T.

congregati, prædictos canones ædiderunt: neq; hæc de re quisquam dubitet, nam qui temporibus Constantini subscripserunt, iidem illi sub Iustiano quoq; præsentem hanc chartam subfignarunt: quæ res satis clara est ex eorundem proprietarum manuum immutabili similitudine. Necessum autem erat poli synodum vniuersalem definitam, canones quoque ecclesiasticos æderent. Igitur ad recordationem salutatis illius mortis in carne politicæ ex venerandis imaginibus nos manu duci declararunt. Quod si autem in dispensationem Christi verbi Dei hoc modo manuducimur, quales eos esse arbitrandum est, qui has subuertere conantur? Petrus primus presbyterorum in sancta Romana Ecclesia subscripsi, & cæteri Episcopi recipientes & approbantes omnia prædicta subscripserunt, & absoluta est actio quarta.

Actio quinta.

Imperantibus Constantino & Irene matre eius conueniente sancta & vniuersali synodo, &c.

Productus & lectus est liber quidam beati Ioannis Episcopi Thessalonicensis, in quo disputat cum gentili quodam de usu imaginum, interrogante gentili, respondente verò Ioanne, obiecit autem gentilis in hunc modum. Sancte Deum verbum hominẽ factum icone exprimitis, quid ad angelos hoc facit, quos vt homines pingitis & adoratis? Hi tamen homines nõ sunt, sed intellectuales & incorporei, & simpliciter existẽtes dicuntur. Sanè ea ratione & à nobis Deos venerabiles existima, non enim sic quicquam absurdi agimus, quemadmodum nec vos cum angelos adoratis.

*Disputatur
an Angeli
sint corporei.*

Sanctus dixit: De angelis & archangelis, & eorum potestatibus, quibus & nostras animas adiungo, ipsa catholica Ecclesia sic sentit esse quidem intelligibiles, sed non omnino corporis expertes & inuisibiles, vt vos gentiles dicitis, verum tenui corpore præditos & æreos siue igneos, vt scriptum est: Qui facti angelos suos spiritus, & ministros eius ignem vrent. Sic autem multos sanctorum Patrum sensisse cognouimus, quorum est Basiliius cognomento Magnus, & beatus Athanasius & Methodius, & qui stant ab illis. Solummodo autem Deus incorporeus & informabilis: intelligibilis autem creaturæ nequaquam ex toto sunt incorporeæ, & imitabi-

imitabiles pictura existunt, quare etiā in loco existūt, & circumferentiā habent. Quāquā autē non sunt ut nos corporei, utpote ex quatuor elementis & crassa illa materia: nemo tamen vel angelos, vel dæmones, vel animas dixerit incorporeas, multoties enim in proprio corpore visi sunt, sed ab illis, quibus dominus oculos apernit. Nos igitur eos nō ut Deū, sed ut creaturas intelligibiles & ministros Dei, non tamen ut verē incorporeos pingimus & colimus. Quod autem forma hominis pingantur, in causa est quod in ea visi sunt, si quando ministerium Dei apud homines obierunt.

Synodus non improbat; sed magis visa est approbare hanc sententiam, dicente Tarasio Patriarcha: Ostendit autem pater quod & angelos pingere oporteat, quando circumscribi possunt, & ut homines apparuerūt. Sacra synodus respondit. Etiam Domine. Aug. ad Nobridium Epist. 115. dicit Angelos aëreos, aut ætherea animantia, & in libro de Eccle. dog. ca. 11. dicit. Nil incorporeum & invisibili natura credendum, nisi Deum solum. Et can. 12. creaturam omnem corpoream esse, Angelos & omnes virtutes cælestes corporeas, licet non carne subsistant (addentes) Ex eo autem corporeas esse credimus, quod localiter circumscribantur, sicut anima, quæ carne clauditur. Et in qu. 67. dixerat infimos Angelos animaliter vivere, quod tamen in 1. retract. temperavit. Et nuper Card. Caj. in Comment. ad Ephes. 2. dixit dæmones esse aëreos spiritus. Hæc dixerunt Patres isti secuti Platonem. Econtrā multi alii Patres Ecclesie fecerunt Angelos omnino incorporeos: quos ut videtur, secuti sunt Patres Concilii Lateranen. 1. dicentes: Deus ab initio utranque de nihilo condidit creaturam corporalem & spiritualem. Angelicam scilicet & mundanam. Hæc illi: Quibus verbis spirituale opposuerunt corporali: Sed hæc controersia nondum Ecclesie censura terminata est.

Deinde productus est ab Epiphano diacono locum tenente Thomæ Episcopi Sardinia, codex quidam ex itinerariis falso inscripta sanctorum Apostolorum, in quo multa indigna & ridicula de Christo domino legabantur, ut illum nec bibisse, nec edisse, nec pedibus terram calasse, & his similia. Quo lecto sancta synodus dixit: Omnis hæresis ab hoc libro dependet.

Rursus sancta synodus dixit: Anathema sit illi libro a principio usque ad calcem.

Deinde Cosmas cubicularius protulit ex Patriar-

S V M M A VII. G E N E R.

cho codicem veteris Testamenti cum scholiis suo loco appositis, in quo continebantur iequentia.

Exod. 20.

Non erunt tibi Dñi alieni præter me. Non facies tibi idolum, nec alicuius similitudinē. Quæcunq; existunt in cælo supra, aut quæcunq; in terra infra, & quæcunq; in aquis deorsum subter terram, non adorabis ea, nec seruius illis. *Scholien.* Et si facimus hominū pro-

Leuit. 6.

porum similitudines, non tamen ea sunt vt adorentur vt Dñi, sed vt eas videntes ad imitationem facinorum illorum irrite mur. Si verò similitudines Christi facimus, sanè non propter similitudinem adoramus, sed quo inens per ea, quæ conspexit sursum volet. Non enim imaginem corruptibilem hominis corruptibilis adoramus, sed quia Deus homo incommutate dignatus est fieri, facimus illius imaginem velut hominis, quāuis sciamus eum natura Deū existentē. Non idem igitur Deum & imaginem dicimus, sed Deum cognoscentes, similitudinem in imagine dispensationis illius humanæ figuramus. Gentiles autem errantes, similitudines Deos esse arbitrantur.

Qualiter imagines adorantur à fidelibus

Post hæc lectæ sunt historiae quædam sanctorū cum miraculis, quæ fiebant pro veneratione imaginum.

Postremò lectis omnibus prædictis & aliis fragmentis scriptorum ecclesiasticorum, tota synodus proclamauit: Diuino loquorum Patrum doctrinæ nos correxerunt: ex illis haurientes fidem & veritatem potati sumus: illos insequentes, mendacium persecuti sumus. Nos venerandas imagines suscipimus. Nos ita non affectos anathemate deuouemus, &c.

Actio sexta.

Hæc actio cōtinet refutationē hereticorū, qui in Cōstantinopolitano cōciliabulo sub Leone hæretico Imperatore præsidēte Photio imagines dānauerant, quorū dicta referuntur per Gregoriū, qui tunc fuerat cōuersus ad meliorē mentem, & redarguuntur per Epiphanium. Distributa est hæc actio per sex tomos.

Tomus primus.

Non est vera synodus, quæ auctoritate Pa. Ro. caret.

Quòd non fuerit vera synodus sub Leone celebrata, quoniā nō habet cooperariū, vt hæc quæ nūc celebratur. Romanū Papam, nec illius sacerdotes, nec per vicarios, nec per prouinciales literas, quæadmodū fieri in synodis debet, **Q**uinetiā nec cōcordantes sibi

sibi habuit Orientis Patriarchas, Alexandrinum, Antiochenum, & vrbis sanctæ summos Pontifices.

Secundo ostendit quod imagines ab Apostolorum temporibus in Ecclesia fuerint: quod potissimum probat ex canone 82. sextæ synodi, de qua dicit in hunc modum.

Sacra sexta & vniuersalis synodus posteaquã sententiã suã de vna voluntate Christi sub Constantino, qui per ea tempora imperiũ administrabat, cuiusque nutu & voluntate cõuentus is erat indictus, pronũtiasset, contigit Imperatorẽ de vita decedere. Iustiniano, autẽ eius filio Imperiũ adsumẽte, iteĩ vnanimiter omnes diuina voluntate post quatuor, aut quinque annos cõgregati, de rebus ecclesiasticis, statusque earum correctione cititer duos & centum canones edidẽre, in quorũ octuagesimo secundo, de imaginibus sic tradiderunt.

In quibusdam venerandarum imaginum picturis agnus digito præcursoris indicatus, &c.

Videmus igitur omnes & intelligimus, quod & ante sacras sex synodos, & post has etiam sanctorum picturæ in Ecclesia traditæ fuerint, nõ aliter ac sacra euangelij lectio. Nam quæ leguntur, vbi ad aures venerint, ad animũ deinde legamus & trãsmissimus: & quæ oculis videmus in picturis, ea quoque mente cõplectimur, atque ita per duo ista inuicẽ cõsequentia, lectionem & picturã, vnã cognitionẽ acquirimus, quæ ad recordationẽ rerum gestarũ peruenitur. Vnde ex duobus istis sensibus in Canticis canticorum inuenire licet efficacẽ coniunctionem. Sic enim ibi dicitur: Ostende mihi faciem tuam, & audire fac mihi vocem tuam, &c. Quibus & adiungimus illud: Sicut audiuimus, ita vidimus.

Tomus secundus.

De sex synodis contra hæreticos celebratis, quas recessent hæretici Iconoclastæ. Deinde Epiphanius ostendit picturam necessariam & vtilem, qua vulgus erudiat. Nihil habet singulari annotatione dignum.

Idem profequitur in tertio Tomo, tantum eludit verba hæreticorum.

Tomus quartus.

Conuenientes in scelestã synodo dixerunt.

Imaginũ falsi nominis praua appellatio, nec Christi nec Apostolorum, nec Patrum traditione cõpit, &c.

Epiphanius respondet.

GG 3 Quod

SVMMA VII. GENER.

Quod autem cum multis aliis, quæ in Ecclesia obseruantur sine scriptura nobis imaginum veneratio tradita sit, ab Apostolorum temporibus latè per historias traditum est, de imagine maxime Hæmorrhoiisæ, quam multis scriptoribus cõfirmare possumus. Basilius Magnus in diuersis opusculis suis mentionem imaginum facit. Gregorius etiam illius & carne & spiritu trater, Nyssensium præful, in sermone in Abraham idem sentit. Itè aliter Greg. qui à Theologia nomè sortitus est, in versibus à se conditis qui de virtute inscribuntur, asserit. Chrysosto. etiam in oratione funebri in Meletium Episcopum Antiochiæ & in sermone qui inscribitur, quod veteris & noui testamenti vsus sit legislator. Cyrillus in epistola ad Acacium Episcopum Scythopoleos, Athanasius Episcopus Theopoleos, Sophronius, Maximus. Sed quid hos nominatim citamus? Omnes enim sancti Patres nostri imagines receperunt. Quam ob causam mendaces deprehenduntur in hoc, quod dicunt non esse Patrum traditionem.

*Pro venera-
tione imaginũ
reclentur Pa-
tres Ecclesiæ.*

Et post pauca idem Epiphanius subdit.

Qui imaginem Imperatoris vider, in ea ipsum Imperatorem contemplatur. Et qui imaginem eiusdè adorat, ipsum Imperatorè & adorat, huius enim forma & figura illius est imago. Et quemadmodum despiciens imaginem Imperatoris, non aliter castigatur, quàm si ipsum Imperatorem contumelia affecisset (cùm tamen illa ipsa imago præter lignũ & colores nihil sit) eodem modo qui typum siue figurã alicuius ignominia afficit, in illũ ipsum quem typus repræsentat, iniurius est. Quod quidem ipsa rerũ natura repræsentat. Hoc etiam vniuersi mortales agnoscunt, Patresq; sanctos ita tradidisse norunt: & eos qui aliter docent, Ecclesiæ catholicæ, imò naturæ rerum contradicere.

*Qui imagines
reiciunt, etiã
contra natu-
ram agunt.*

Hæretici dixerunt.

Tã ex scriptura diuinitus afflata, quàm ex Patrũ eorum testimoniis asserentibus piã nostrã intentionẽ, exhibebimus nostrã definitionẽ. Principio verbum diuinæ vocis, sic dicẽtis præmittimus: Deus est spiritus. Quicumq; Deũ adorauerit, in spiritu & veritate adoret. Et iterũ: Deũ nemo vidit vnquã, &c. nec formam eius vidistis. Beati sunt, qui non viderunt, & crediderunt.

*Ioan. 4.
Ioan. 1.
Ioan. 20.*

Epiphanius pro synodo.

Quo.

Quoties recta dogmata homines iuxta suã opinionem iubescere conãtut, non mirerur aliquis si scripturã verba vsurpent. Nam & omnes hęreticę suorum errorum occasiones e diuina scriptura collegerunt, & quę recte à Spiritu sancto dicta erant, perueisa animi sententia conuellunt. Atq; hoc Coryphæus Apostolorum Petrus olim prædixerat: dicens. Quę imperiti & minimè constantes, secũdum proprias cupiditates peruertunt, &c. Quamobrem non est mirandum, si nouæ istius prauitatis hęretici nobis e diuina scriptura sumptiones quasdam adferunt. Et ideo quę de inuisibili & incomprehensibili Deitate dicta sunt, in dispensationem Domini nostri Iesu Christi secundum carnem commutarunt, vt illud: Deum nemo vidit vnquam, quod de diuina natura scriptum esse nemo ignorat. Et *Deut. 4.* Et illud: Nec vocem eius audistis, nec formam eius vidistis. Quod si hæc secundum humanitatem quispiam intellexerit, totum Euangelium subuertit. Item, Cognouimus Deum esse Spiritum, & qui adorant eum, in spiritu & veritate id facere debere, & quę secundum fidem est, adorationem & cultum illi soli (vrpote omnium Deo in Trinitate laudato) offerendum. Nõ enim Christiani adorationem in spiritu & veritate imaginibus exhibuerunt, nec etiam diuinę crucis effigiei, nec etiam vnquam inuisibilis & incomprehensibilis naturę imaginem appararunt. Nam cum diuinam crucis effigiem, & venerandas imagines amore & desiderio amplectimur, ad id ipsum prototypum respicimus. Sed quemadmodum verbum caro factum est, ita quoque humanam eius & conomiam describimus, & depingimus. Quam ob causam nugamenta illorum vana, & nupera, item putrida & à veritate exorbitantia deprehenduntur.

Hęretici dixerunt.

Ait Dominus ad Moſen & populum. Non facies tibi idolum, neq; omnem similitudinem, quęcunq; sunt in celo supra, & in terra infra. Quam ob causam in monte in medio ignis vocem verborum vos audistis, similitudinem autem non vidistis, sed tantummodo vocem. *Leuit. 26.*

Epiphanius pro synodo.

Quę in veteri lege contra eos, qui inter filios Israel vitulum adorabant, & Ægypti abominationibus

§VMMMA VII. CENER.

Insistebant, dicuntur, in Christianos quoque iactare non desinunt. Capiuntur autem labiis proprii oris. Vt-
namque autem cogitassent, quia Dominus eam gentem du-
cturus erat in terram promissionis, in qua habitabatur gen-
tes, quæ adorabant & colebant idola, dæmones, Solē,
Lunā, & Astra, reliquasque creaturas, etiā volucres, qua-
drupedes, & serpentes, Deum autem verum ignorabāt.
Quare tam diligenter eis præcepit, ne facerent ullam
similitudinem eorum quæ in cælo aut in terra sunt. Post-
quam autem eos ab idololatria abduxisset, iussissetque
tabernaculum testimonii fabricari, Moses sensibilia
Cherubim habentia hominum formam obumbrata
propitiatorium, quod Christum præfiguravit (nā ipse
propitiatio fuit pro peccatis nostris) formavit.

Hæretici dixerunt.

Rom. 1.

Et mutauerunt gloriam immortalis Dei, per imagi-
nem, non solum ad mortalis hominis similitudinem ef-
fectam, & venerati sunt, & coluerunt ea quæ condita sunt
supra eum qui condidit. Et rursus, Si enim cognoui-
mus Christum secundum carnem, iam non cognosci-
mus, per fidem enim ambulamus, non per speciem. Et

2. Cor. 5.

Rom. 10.

hoc quod ab Apostolo aperte dictum est. Igitur fides
ex auditu, auditus autem per verbum Dei.

Epiphanius pro synodo.

Clarum enim omnibus est, Apostolum gentes repre-
hendisse in eo quod ait: Commutauerunt gloriam in-
corruptibilis Dei in similitudinem imaginis corrupti-
bilis hominis. Infert etiam volucrum, quadrupedum,
& serpentum. Dolose tamen isti totam phrasim conta-
minauerunt, ut per eam immutatam simpliciores ines-
carent, quasi Apostolus de imaginum in Ecclesia pictura
verba faceret. Nam quæ ab Apostolo inferuntur, aper-
tam habent manifestationem: volatiliū enim, qua-
drupedum, & serpentium mentionem facit. Item, ea &
venerati sunt; & coluerunt (creaturas scilicet) supra crea-
torem. Norunt enim qui in historiis triti sunt, Ægyptios
olim & boues, & reliqua animalia coluisse, ut diuersa
volatilia, mures, vespas, ite vilia alia & abiecta anima-
lium. Persæ verò ignem & solē adorabant. Græci præ-
ter ista, quamuis creaturam colebant, quinetiam He-
bræi quidam, ut testatur liber Regum, & prophetica
enarrationes. Decepti denique sunt omnes, & gentes va-
nitatem

nitatem induerunt: quare obscuratum est stultum cor eorum, & ante Christi aduentum, & post Christum, maxime tamē omnium antequam in Christum credidissent: clarum enim est hoc.

Ad illud verò: Si enim cognouimus Christum secundum carnem, &c. adducemus insignes huius loci interpretes. Ioānes Chrysostomus interpretādo sic ait: *Rom. I.* Neminem fidelium iuxta carnem nouimus. Quid enim si in carne fuerint, cum vita illa carnalis perierit, de supernis enim nati sumus in Spiritu. Nouimus aliam vitam & statum qui in cælis est. Et mox eiusdem ducē Christum existentem ostendit, quapropter etiam induxit. Si verò iuxta carnem Christum nouimus, sed amplius iam non cognoscimus, quia si passibile cognouimus Christum, at iam nō amplius: non quod reliquerit carnem, nam cum hac ueniet iudicaturus terrarum orbem, &c.

Cyrillus Alexandrinus idem illud dictum explicās, ita commentatur: Quod Paulus inquit, tale est, Verbum caro factum est, & pro omnibus occubuit, atque ita illum cognouimus secundum carnem, sed amodō non cognoscimus. Nam & si nunc sit in carne (resurrexit enim tertia die, ascendit in cælos.) Verum hæc supra carnem cōsiderantur. Non enim amplius moritur, nec ullam aliam carnis infirmitatem sustinet, omnibus enim his superior est.

Animaduertitis igitur qui aduersari semper didicistis, quod non modō Apostolicas sententias peruertitis, sed & sanctis Patribus contraria statuitis?

Ad alium etiam locum eiusdem Apostoli (Per fidem ambulamus, & non per speciem) idem Chrysostomus enarrās ait: Porro ne quis audiēs, pertegnamur à Domino, dicat: cur hæc dicitis? Alieni enim ab illo sumus, dū hic agimus, prius hæc corrigit dicens: Per fidē enim ambulamus, nō per speciem: & hic quidem ista scimus, verum haud ita apertē. Quod & alibi dicit, in speculo *1. Cor. 13.* & ængmate, tunc autem facie ad faciem, Atque hæc à diuinis istis Patribus dicta sunt.

Tomus quintus.

Gregorius pro hæreticis.

Eadem etiam & Apostolorum discipuli, & successores diuini Patres nostri tradiderunt. Epiphanius Enim Cyprus, inter antesignanos præclarus sic inquit:

GG 5

Estote

SVMMA VII. GENER.

Estote memores dilecti filij, ne in Ecclesiam imagines inferatis, nec in sanctorum cœmiteriis eas statuaris, sed perpetuo circumferre Deum in cordibus vestris. Quin etiam nec in domo communi tolerentur. Non enim fas est Christianum per oculos suspensum tenere, sed per occupationem mentis.

Epiphanius pro synodo.

Decet omnem Christianum cum libros aliquot adulterinos audit aut legit, respuere, nec omnino animum adhibere. Nam & inter Epistolas diuini Apostoli quædam fertur ad Laodicenses, quam Patres nostri tanquã alienam reprobauerunt. Ad hæc Manichæi Euangelium secundum Thomam inuexerunt, quod Ecclesia catholica meritò (vt impium) auersatur, quẽadmodum etiam id quod nũc è beato Patre nostro Epiphanio dictum est, cum illius nequaquam existat. Diuinus enim huc pater octoginta capitum librum edidit, in quo omnes hæreses Genales & Iudaicas, item quorquos post Christianismum susceptum inuectę sunt, damnauit; in quo proculdubio & eam posuisset, quæ de imaginibus ab istis fertur, si alienam à Christi religione hanc existimasset. Ita & libros illos contra imagines nemo Christianorum, præter istos nouitatis magistros recepit. Quod sit tanto tempore in Ecclesia non sunt recepti, quam ob rem nunc à nobis recipi debent? Attendamus autem qui floruerint per tempora supradicti Patris nostri Epiphanię in Ecclesia, quos tanquam gloriosos doctores & tuta monumenta Ecclesię dicere possumus. Profecto Basilius Magnus, Gregorius cognomento Theologus, Gregorius Nyssensium Episcopus, quem omnes patrum patrem vocant, Chrysostomus. Præter hos etiam Ambrosius, Amphilochius, Cyrillus Hierosolymorum Episcopus. Quod si is, qui hæc expositionem doctorum contra venerandas imagines edidit, ait se à sanctis patribus, qui per ea tempora floruerunt, non fuisse receptum, quomodo ea quæ sancti patres nõ probauerunt, nos qui circa fines seculorum occurrimus, & indigni sumus vt discipuli eorum vocemur, recipimus? Præsertim cum falso contra Ecclesiam edita sint. Apage cum ista impia & intolerabili editione. Neque hic linguas suas acuant & exerçant vaniloqui isti accusatores rectè sentientum, quasi illi, qui

qui antiquam Ecclesiæ traditionem recipiunt , beato Epiphanto aduersentur. Nequaquam. Cõmentarium enim illud reicimus, beatum autem patrem Catholice Ecclesiæ doctorem cognoscimus. Nam & diuini patres, qui in quarta vniuersali synodo fuerunt congregati , epistolam, quæ nomine I bæ Episcopi Edesiæ ad Marin Persem circũferebatur, anathemate damnauerunt, quasi Nestorio consentientem. Eodem etiam modo in sacra quinta synodo conuenerunt : ipsum autem I bam nequaquam (non enim demonstrari poterat, quod esset I bæ) Quamobrem in anathematismis non ipsum I bam deuouerunt, sed I bæ Epistolam. Dicebatur enim I bæ, cum tamen illius nequaquã esset. Iudicete ergo omnes, qui auditis, & verum à falso discernite, quia editiones istæ non sunt beati istius patris, sed potius Manichæacæ, quas veluti amara bile plenas fugamus , Manichæi enim & quicunquæ confusionis fuerunt auctores, cõtemplationem istam nunquam ferre potuerunt.

Gregorius pro hereticis.

Similiter & Gregorius theologus in versibus suis dicit. Flagitium est, fidem habere in coloribus & non in corde. Ea enim quæ in coloribus existit, faciliter eluitur, quæ verò in profundo mentis, illa mihi amica.

Epiphanius pro synodo.

Peruerse rursus cogitantes, & aliud dictum Gregorii Theologi subiiciunt, quod à dicto patre sic editum est. Flagitium fidem habere in coloribus, nõ in animis, quæ facillè elui potest, sed profunditas mihi chara. Ab his autem sic falso scribitur. Flagitium est, fidem habere in coloribus, & non in corde: ea enim quæ in coloribus existit, faciliter eluitur, quæ verò in profundo mentis, illa mihi amica: Beatus enim Grego. Theologus in metricis suis opusculis dictum illud quod hi citant, ad moralem quendam sensum attulit. Corrigit enim vitam nostrã, vt abstineamus à temporalibus & mūdānis rebus, voluptatibus scilicet carnalibus & spiritualem rursus vitam (quæ ad cœlestia perducatur) eligamus. Nec credamus mundo huic, nec temporaneis & nõ manentibus adhæreamus (hæc enim colores vocauit) sed potius spiritualibus & veris insistamus, quæ in corde stabilimentum habent, & in æternum manent.

Gregorius

SVMMA VII. GENER.

Gregorius pro hereticis.

Chrysoſt. ſic docet: Nos per ſcripta ſanctorum fruimur præſentia, non ſanè corporū ipſorum, ſed animarum imagines habentes. Nam quæ ab ipſiſ dicta ſunt: animarū illorū imagines ſunt. Maxima verò recti inueſtigatio (inquit Magnus Baſilius) meditatio ſcripturarū diuino afflatu nobis datarū. In hiſ enim & rerum argumeta inueniuntur, & vitæ beatorum virorum præſcriptæ, veluti imagines quædam animatæ.

Epiphanius pro ſynodo.

Qui quicquam rectè ſapit, nequaquam hæc ad ſubuerſionem ſacrarum imaginum pertinere intellexit. Omnibus enim manifeſtum eſt, cum audimus virtutia & fortia ſanctorum facta, conſtantiam, firmitudinemque animorum illorum nos beatificare, & laudare. Quinetiam cum in diuinis ſcripturis ſanctorum vitas legimus, cumque in picturis eaſdem contemplantur, in memoriã reuocamus quantum in Deum ſeruore fuerint accenſi. Nam quæ oratio per auditum exhibet: hæc ſcriptura tacens per imitationem oſtendit, vt Magnus inquit Baſilius.

Gregorius pro hereticis.

Et Alexandria lumen Anathasius dixit: Quomodo non miſeratione perſequendi ſunt, qui creaturas adorant, quod illi qui vident, non videntibus cultum exhibent, & audientes non audientes orant, precanturque. Creatura enim à creatura nunquam ſeruabitur.

Epiphanius pro ſynodo.

Papæ quanta inſania. Nunc enim nouam quandam blaſphemiam viam excogitantes, planè à veritate deuiant. Nam ea quæ diuinus vir contra idola locutus eſt, hæc iſti homines etiam poſt cognitionem veritatis & confeſſionem ſynceræ & diuinæ regenerationis tribuunt, & præter vnum vniuerſorum Dominum, creaturis Chriſtianos & idololatriam commiſſe aſſerunt.

Gregorius pro hereticis.

Similiter Amphiloctus Iconſ Epicoſus ita inquit: Non enim nobis ſanctorum corporales vultus in tabulis coloribus effigiare curæ eſt, quoniam hiſ opus non habemus, ſed politiæ illorum virtutum memores eſſe debemus.

Epipha-

Epiphanius pro synodo.

Hæreticis proprium est mutilatas exquirere sententias. Nam si quis studiose exquirat, haud facile hanc B. Petris sententiam inuenerit contra venerandarum imaginū representationem: sed affectionis animæ sanctorum virilitatem & constantiā, celebrans & prædicās virtutum efficaciam hanc dicit beatus pater: maximè quo nos ad imitationem perducatur. Non enim sanctos propter carnalem amorē laudamus, nec pingimus: sed quo virtutum illorū simus memores. Et in libris quoque vitas illorum describimus, in tabulisq; illos depingimus, non quòd hoc à nobis postulent ipsi, verum id nostra causa, & propter vtilitatem nostram sancimus. Non enim solum passiones martyrum nos instituunt: sed & cõtextus, & scriptum de illorum passionibus, picturæq; idem indicans. Vnde (vt veritatis verbum nos docet) hæc oportet facere, & illa non omittere. Hoc idē latè disputat Magnus Basiliius in suis moralibus sermonibus. Asterius etiam Amastæ Episcopus similiter docet veterem esse de imaginibus traditionem, vt patet præter alia ex sermone, quem in Lazarum & diuitem epulonem conscripsit.

Gregorius pro hæreticis.

Consentanea his etiam Theodorus Ancyre Episcopus sic docet: Sanctorum formas & species ex materiæ libris coloribus formari minimè decorū putamus: horum autem virtutes, quæ per scripta traditæ sunt velut viuas quasdam imagines reficere subinde oportet. Ex his enim ad similitudinem imitationem & zelum peruenire possumus. Dicant enim nobis qui illas erigunt, quænam vtilitas ex illis ad se redit? an quòd qualiscunq; recordatio eos habet ex tali specie ac contemplatione? Sed manifestum est quod vana sit etuscemodi cogitatio: & diabolicæ deceptionis inuentum.

Epiphanius pro synodo

Multi nostrum diligenter quærentes & indagantes in sermonibus huius Theodori præsentem sententiā, nusquam sanè inuenimus. Ex quo conuincitur ementita esse testimonia ab istis citata: ideoq; nec locum sermonis, nec librum vnde hæc sententia descripta esset, designarunt.

Deinde adducunt & quædam alia testimonia similia ex

SUMMA VII. GENER.

lia ex Eusebio Pamphili hæretico, quæ Epiphanius contemnens, refellit, quoniam author in reprobum sensum traditus, Arii placitis consensit, vt ex cunctis historicis suis libellis constat, in quibus filiū & verbum Dei creaturam vocat, & secundo adorandū loco. Huic opponit Epiphanius Athanasium in dogmatica ad Hefychium presbyterum epistola, cuius initium: In quibus existimasti nos, &c. & Cyrillum in epistola ad Iulianum, &c. contrarium docentes.

Tomus sextus.

Continet tantum anathematismos 19. conciliabuli sub Leone habiti: in quorum septē prioribus rectè sentiunt, & partū traditionibus cōuentientia dicunt, quippe qui mysterium S. Trinitatis, & incarnationis dominicæ iuxta orthodoxas fidei regulas explicant. In reliquis verò anathematismis abrogandum imaginum vsum, & damnandum in Ecclesia catholica definiunt.

Allo septima.

Conueniente sancta & vniuersali synodo, iuxta diuinum & pium Imperatorum à Deo electorū decretam; congregata in Nicæa, &c.

Definitio sanctæ magnæ & vniuersalis in Nicæa

synodi secundæ.

In hac definitione primò approbant sex vniuersales synodos. Deinde pronuntiant, profitenturque symbolum fidei. Tertiò damnant omnes hæreticos, quos & sex vniuersales synodi damnauerant. Vltimò subiiciunt sic:

Faremur autem vnanimiter nos ecclesiasticas traditiones, siue scripto, siue consuetudine valentes & decretas retinere velle: quarum de numero est imaginum effiguratio, vt quæ historiæ Evangelicæ promissionis cōcinat ad credulitatem veræ & phantasticæ incarnationis Dei, & ad vtilitatem similitudinis, quam nobis exhibet vtiliter inuentam. His se sic habentibus regiam viam incedentes, & sanctorum nostrorum & diuinorum parum doctrinæ insistentes, & Catholicæ Ecclesiæ in qua sanctus spiritus inhabitat, traditionem obseruantes definimus cum omni diligentia & cura, venerandas & sanctas imagines ad modum & formam venerandæ & viuificantes crucis è coloribus & tessellis, aut alia quauis materia commodè paratas dedicandas & in templis sanctis Dei collocandas, habendasque, tum in sacris vasis

eris vasis & vestibus, tum in parietibus & tabulis, in ædibus priuatis, in viis publicis, maximè autem imaginem Domini & Deseruatoris nostri Iesu Christi, deinde intemeratæ Dominæ nostræ Desparæ, venerandorum Angelorum & omnium deinde sanctorum virorum. Quo scilicet per hanc imaginum pictarum inspectionem omnes qui contemplantur, ad prototyporum memoriam & recordationem & desiderium veniunt, illisque salutationem & honorariam adorationem exhibeant. Non tamen secundum fidem nostram, sed quemadmodum quæ solum diuinæ naturæ competit, sed quemadmodum typo venerandæ & viuificantis crucis, & sanctis Euangelis & reliquis sacris oblationibus suffitorum & luminarum reuerenter accendimus, quemadmodum veteribus pie in consuetudinem hoc adductum est.

Imaginis enim honor in prototypum resultat, & qui adorat imaginem, in ea adorat quoque descriptum argumentum. Sic enim sanctorum nostrorum patrum obtinet disciplina, vel traditio Catholicæ Ecclesiæ, quæ a finibus vsque ad fines Euangelium suscepit. Igitur qui ausi fuerint aliud sentire, aut docere, aut more impiorum hæreticorum ecclesiasticas traditiones contaminare, aut nouam vaniloquentiam inducere, aut quicquam de consecratis in Ecclesia abiicere, Euangelij inquam depictum codicem, aut figuram crucis, aut imaginis alicuius picturam, aut reliquias martyrum, quas sciuerit esse germanas, & veras, aut contra istas vasa & improbe aliquid cogitare, quod sit contra constitutionem ecclesiasticam, aut uti tanquam communibus sacratis Deo, repositis pretiosis, aut monasteriis reuerendis, si fuerint Episcopi aut clerici, deponuntur: si monachi, aut laici, communionem priuantur.

Reliquia sanctorum veneranda.

Sancta Synodus exclamauit. Omnes sic credimus, omnes idè sapimus, omnes approbantes subscriptionis. Hæc est fides Apostolorum, hæc est fides patrum, hæc est fides orthodoxorum, hæc fides orbem terrarum confirmauit. Credentes in vnum Deum in Trinitate laudatum, venerandas imagines amplexamur. Qui secus agunt, anathemate percelluntur: qui sic non sentiunt, ab Ecclesia depelluntur.

Quicumque sententias sacre scripturæ de idolis contra venerandas imagines adducunt, anathema.

Qui

SUMMA VII. GENER.

Qui venerandas imagines idola appellât, anathema.

Qui dicunt, quod Christiani imagines vt Deos adorent, anathema.

Qui scientes cōmunicant cū illis qui cōtravenerant das imagines sentiunt, aut eas dehonestât, anathema.

Qui præter Christum dominum Deum nostrum dixerit alium nos à cultu idolorum liberasse, anathema.

Qui audent Ecclesiam Catholicam dicere idola aliquando suscepisse, anathema.

Si quis ex Inconoclasitarum hæresi aliquem existentem defenderit, anathema.

Si quis Deum secundum humanitatem non circumscriptibilem confessus fuerit, anathema.

Si quis Euangelicas narrationes per picturam representatas non acceptauerit, anathema.

Si quis has non salutauerit in nomine Domini, & sanctorum eius, anathema.

Si quis traditiones Ecclesiæ, siue scripto, siue consuetudine valentes non curauerit, anathema.

Ex hac synodo desumit argumenta Nicolaus primus in epistola ad Michaëlem Imperatorem.

Septima Synodus, quæ semel excusa est Colonia, non habet suos Canones Latine excusos, nos autem ex Nomocanone Græco, ex quo & canones sextæ synodi assumpsimus, eos partim integros, partim in epitomen redactos, ne cresceret volumen summæ, hic adiecimus: interprete eodem Geniano Herbeto, Gallo.

IN primo canone huius sanctæ synodi hæc dicunt patres: A sanctis Apostolis prius editos canones, & a sanctis vniuersalibus & localibus synodis amplexentes, eos anathematizamus, qui ab ipsis anathematizati fuere: deponimus qui depositi fuere, nihilq; his adiecimus, non inexplebiles vt auri existentes, sed his quæ ab illis constituta sunt, contenti sumus. Atque hic est quidem scopus huius canonis.

Hic

Hic Can. Apostolorum tantū & synodaliū canonum meminī, secundus tamen Can. synodi in Trullo aliorum quoque sanctorum decreta ut sacros canones obseruari iubet.

Can. 2. Non ordinandus quisquam, nisi saltem bene norit Psalterium.

Decernimus, quēlibet quidē, qui ad Episcopālē graduū est prouehendus, Psalteriū omnino nosse, ut ex eo omnem quoque suū clericū ita imitari moneat. A Metropolitano autem bene examinari, an ad sacros canones diligenter ac cum perscrutacione, non autem cursim, obiterq; legēdos, prompto, paratōq; sit animo, & sacrum etiā euangelium, & librum diuini Apōtoli, omnemq; diuinā scripturā, & in diuinis præceptis versari, & populū docere. Nostrę enim hierarchię substantia, sunt eloquia diuinitus tradita, diuinarum scilicet scripturarum vera sciētia, sicut & Magnus Dionysius ostendit. Si quis autem dubius fuerit animi, & non lubenter hæc facere & docere voluerit, non ordinetur. Prophetice enim dicit Deus: Tu repulisti scientiam, & ego te repellam, ne sis mihi sacerdos.

d. 38. ca. Omnes psallentes.

Osee. 4.

Ca. 3. Electiones Episcoporum, quę ut principum procedunt, infirmari debent.

Omnem electionem, quę fit à magistratibus Episcopī, vel presbyteri, vel diaconi, irritam manere ex canone dicente. Si quis Episcopus magistratibus secularibus vsus per eos Ecclesiā obtinuerit, deponatur & segregetur, & omnes qui cum eo communicant. Oportet enim eum, qui est promouendus ad Episcopatum, ab Episcopis electi, quemadmodum à sanctis patribus Nicęæ decretum est, can. 4.

31. ca. Apo. 16.
9. 7. Si quis Episcopus. Et habetur etiā.
d. 93. Omnis 16. q. 1. Prædicator.

In Episcopo electio proprie dicta est, in presbytero autem & diacono abusiue, pro ordinatione, quod non infrequenter offendit in canonibus.

Ca. 4. Pœna talionis puniendus artifex, qui iniuste clericos arceat, vel templa claudit.

Præco veritatis Paulus, quendā veluti canonē Ephę: florū presbyteris imponens, vel vniuersę potius sacerdotali multitudini, sic liberē dixit: Argentum vel aurum, vel vestem nullius concupiui, omnia vobis ostendi, quoniā oportet sic laborantes infirmos acquirere, & apprehendere, dare beatum existimantes. Quocirca nos ab eo edocti statuimus ne turpis lucrī gratia

Act. 20.

H H anūstiti

S Y M M A VII. GENER.

antistiti in mentem veniat quærenti excusationes in peccatis aurum, vel argentum, vel vllam aliam spectem ab iis, qui sibi subiunt Episcopis, vel clericis, vel monachis exigere. Dicit enim Apostolus: Non debent liberi parentibus thesaurum parare, sed parentes liberis.

2. Cor. 12.

Si quis ergo per auri exactionem, vel alicuius species, vel propter aliquam propriam affectionem a ministerio arcere inuentus fuerit, vel segregare tuorum clericorum aliquem, vel venerandum templum claudere, ne in eo fiant diuina mysteria, rationis erit legi obnoxius, vt qui sit mandati Dei transgressor. Præcipit enim & Petrus Apostolorum summus: Pascere gregem Domini non coactè, sed spontaneè, &c.

1. Pet. 5.

In Ca. 5 definiunt patres seuerè puniendos clericos, qui per auri dationem primas sedes, prioresq; honores quærunt.

Ca. 30 apo. et
ea 2. Concil.
Cha'c d 18 c.
Quomò quidè

Sexto canone definitur, saltè semel in anno celebrari synodos prouinciales, sicut patres sextæ synodi in Trullo statuerunt, canon 8. Additur autem non licere Metropolitano ex his, quæ secum affert Episcopus, vel iumentum, vel aliquam rem aliam petere. Si verò hoc fecisse deprehensus fuerit, reddet quadruplum.

Ca. 7. *Vt templa sine reliquiis sanctorum non consecrentur.*

Ecclesiasticus
mos erat tem-
pla per sãctas
martyrum re-
liquias conse-
crare.

Qui venerabilium imaginum aspectum ex Ecclesia sustulerunt, alios quoque mores reliquerunt, quos quidem oportet renouari, & tam ex iure scripto, quàm non scripto sic obseruari. Quæcunque ergo templa consecrata sunt ab que reliquiis martyrum, in eis fieri statuimus reliquiarum depositionem cum consuetis precibus. Qui autem templum consecrauerit sine sanctis reliquiis, deponatur.

Auuthor.

Iudei cum quorundam criminum res agerentur, vellent autem damnationem effugere, ad fidem Christianam fide accedebant, quod cauetur in sequenti canone.

Canon 8.

Quoniam Hebræorum religionis quidam errantes Christum Deum nostrum sublannari visi sunt sese Christianos esse fingentes, ipsi autem clanculum eum negantes, sabbata obseruantes, & multa alia Iudaica facientes: statuimus, vt nec ad comunionem, nec ad orationem nec ad Ecclesiam admittantur, sed apertè sint secundum suam religionem Hebræi: & nec filios eorum baptizent,

baptizent, nec seruum emât, vel possideant. Si autem ex pura & sincera fide quis eorum conuertatur, & ex toto corde cõfessus fuerit, eum recipiant, & baptizent eorum filios. Et caueant ipsi se ab Hebræorum studiis, & institutis destituturos. Si autem non ita se gerant, eos nullo admittant modo.

Ca. 9. *Hereticorum scripta vulgo non permittuntur.*

Puerilia omnia ludibria, turtolacq; dicta ac scripta, quæ aduersus sanctas imagines æditæ sunt, oportet dati Episcopo Cõstantinopolitano, vt cū reliquis hæreticis libris reponantur. Si quis autẽ hæc celare inuentus fuerit, si sit Episcopus, vel presbyter, vel diaconus, deponatur: si autem laicus, aut monachus, segregetur.

Canon 10. est ca. 17. & 18. sextæ synodi in Trullo etiam 13. & 23. Chalcedonen.

Canon 11. est ca. 26. Con. Chalcedon.

Canon 12. est ca. 39. Apost. Cautè synodus nõn alienandas res Ecclesiæ, aut monasterij.

Canon 13. est can. 24. in Concil. Chalced. & 49. canon 9. synodi in Trullo.

Ca. 14. *Abſque Episcopi manus impositione, ne nullus fiat lector.*

Nullus efficiatur lector absq; Episcopi manus impositione. Hoc ipsum etiã in monacho seruetur. Lectoris autẽ mandum impositionẽ licet in proprio monasterio etiã soli monasterij præfecto facere, si ipsi præfecto ab Episcopo manus est imposita. Similiter & ex antiqua consuetudine Corepiscopus, Episcopi permissu, oportet per manuum impositionem lectores creare.

Ca. 15. *Ne aliquis clericus in duabus collocetur Ecclesiis.*

Clericus ab hoc deinceps tẽpore in duabus Ecclesiis nõ collocetur: hoc enim est negotiationis & turpis lucri propriũ, & ab ecclesiastica consuetudine alienũ. Ab ipsa enim Domini voce audiuimus nõ posse quẽquam duobus dominis seruire, aut vnũ amplectetur, & alterum negliget. Vnusquisque ergo (vt vox est Apostolica) in eo, in quo vocatus est, debet manere, & in vna Ecclesia assidere. Quæ enim propter turpe lucrum fiunt in ecclesiasticis negotiis, ea à Deo sunt aliena. Ad huius autem vitæ vsum sunt diuersa studia: ex his ergo si quis velit ea, quæ sunt corpori ad vsum necessaria, comparat, Dixit Apostolus: Vsum meo, & his qui me-

Scripta hereticorum, puerilia ludibria, quæ sunt soluta facilia, vt puerorum ludibria.

21. q. 2. Quoniã diuerſorum. 9. q. 3. cū ſing.

19. q. 3. quoniã à quibusdam. d. 69. ca. quoniam videmus. Abbates nunã in propriis possunt etiam lectores creare.

21. q. 1. Clericus. Mat. 3. 1. Cor. 7. Malunt patres vt clericus officio pares viderentur, quã vt in duabus collocetur Ecclesiis.

S V M M A VII. GENER.

Art. 20.

quī mecum sunt, subministrauerūt manus meæ. Et hæc quidem in hac regia ciuitate, in his autem qui extra sunt locis, propter hominum inopiam permittitur.

Ca. 16. *Ne insignem vestem induat clericus.*

21. q. 4. Omnis iactura. Hostes imaginū irridebant eos, qui vilioribus utebantur vestibus propter humilitatem.

Omnis ornatus corporeus est à sacerdotali ordine alienus. Episcopus ergo vel clericos qui se splendidis & insignibus vestibus exornant, corrigere oportet. Sin autem permaneant, supplicio tradi, similiter & eos, qui sunt vnguētis deliburi. Et si inuenti fuerint aliqui, qui eos, qui vilem & modestum amictum induti sunt, irrideant, pœna corrigantur: à superioribus enim vsq; temporibus, omnis vir sacerdotalis cum moderato & honesto indumento versatur.

In can. 17. prohibetur ne alicui monacho permittatur oratorium extra monasteriorum ædificare, si non habeat ea quæ ad perfectionem domus pertinent.

In can. 18. cauetur ne vlla ratione in Episcopatu aut monasterio mulier aliqua, ancilla vel libera versetur ad aliquod ministerium. Si secus fiat, Episcopus aut præfectus deponatur.

Can. 19. est can. 2. synodi Chalcedon. Additur ad illud, ne quis admittatur in monasterio, per largitionem pecuniæ, excepta ea, quæ datur liberis à parentibus instar dotis, vel cum sponte offertur.

Ca. 20. *Ne fiant duplicia monasteria.*

Duplicia vocant monasteria, quia in vno et eodem viri et mulieres habitabāt. 18. q. 2. Definitus. Habetur etiã in 50. ca. Apo. & in c. 62. sexte synodi in Trullo.

Statuimus non fieri duplex monasterium, quoniam hoc fit multis scandalum & offensio. Si qua autem sunt duplicia, feruetur secundū constitutionē patris Basilij, quæ sic definit. In vno monasterio ne versentur monachi & monachæ, nec monachus leberè cū monacha loquatur, &c. Si autem eueniat vt aliquam cognatam monachus velit aspicere, præsentē præfecta cum ea colloquatur, exiguo & breui sermone, mox ab ea recedat.

Canon 21.

Non oportet monachum vel monacham propriū relinquere monasterium, & ad aliud se cōferre. Si autem hoc contigerit, ipsum in hospitem accipi est necessariū.

Canon 22.

Præfens canon prohibet laicis, ne cum scenicis, ludicris, & saltationibus, aut meretriciis vocibus comedāt, sed ei qui nutrimentum dat, gratias agant. Porro monachis & sacerdotibus præcipit, ne seorsum cum mulieribus

heribus comedant, etiam si cognatæ fuerint, nisi peregrè verferentur, & non haberēt ea quæ sunt ad vsum necessaria. Hic est huius canonis scopus.

Finit septima synodus generalis cum suis canonibus.

Leo 3. Papa 97. natione Romanus, patre Azupio, vir *an. d. 798.*
 castus & integer, doctorum virorum ita amator, ut eos *Leo 3. pōt. 97.*
 vnde quaq; præmissis alliceret, eorumq; cōsuetudine mirum in modum delectaretur. Præterea verò ægrotos visere, eosq; ad patientiam adhortari, eleēmosynas indigentibus præbere, prædicationibus & admonitionibus, quibus plurimum ad eloquentiam & doctrinam valebat, incumbere ei peculiare fuit. Moritur anno 21. pontificatus sui. Quo etiam cometes apparuit, ut nonnulli putant tantæ calamitatis indicium.

Prædicti Pont. fuerunt sub Cōstantino, & Irene eius matre, Sub hoc Pontifice translatum est imperium ad Germanos. Hic coronavit Cærolum Magnum.

Concilium Maguntiacum celebratum anno salutis 813. 5. Id. Iunij. Cōgregati sunt ad Concilium celebrandū Episcopi, presbyteri, & monachi iussione Caroli Imperatoris, qui inchoantes tractare de statu veræ religionis & profectu Christianæ plebis. *Concilium Magunt.*

Primo statuerunt de toto collegio clericorum, siue laicorum tres turmas fieri, in hunc modum:

In prima turma cōsederunt Episcopi cum quibusdā *In tres turmas distinguuntur concilium ad instaurandā collapsam Ecclesiam.*
 notariis, legentes ac tractantes sanctum euangeliū, & epistolæ, & actus Apostolorū, canones quoq; ac diuersa sanctorum patrum opuscula, & pastorem librum Gregorij, cum cæteris sanctis dogmatibus, diligenti studio perquirentes, quibus modis statum Ecclesiæ Dei & Christianæ plebis perfectum sana doctrina & exemplis iustitiæ inconuulsum, largiente gratia Dei perficere & conseruare potuissent.

In secunda turma conlederunt Abbates ac probati *Secunda turma.*
 monachi regulam sancti Benedicti legentes ac tractantes diligenter qualiter monachorum vitam in meliorem statū atq; augmētum Dei gratia perducere potuissent.

SVMMA MAGVNT.

Tertia turma.

In tertia turma sederunt comites & iudices in mundanis legibus decertantes, vulgi iustitias perquiretes, omniumq; aduenturium causa diligenter examinantes, quibus modis poterant iustitias terminantes.

Statuta Concilij Maguntiaci.

Can. 1. Sine operibus fides mortua est.

Initium actionis nostræ de fide esse decreuimus quæ bonorum omnium est fundamentum: quia sine fide Deo placere non possumus: fides tamen indiget opere, quia fides sine operibus mortua est: Vnde Gregor. Ille verè credit, qui exercet operando quod credit.

Canon 2. 3. & 4.

Commendantur fidem, spem, charitatem, & sacramenta Christiana secundum Romanum ordinem celebranda.

Canon 5.

Commendantur pax & concordia in populo Christiano, quoniam ad vnã & verã hereditatem regni cœlesti vocati sumus, ad quam cupimus peruenire.

Canon 6. & 7.

Commendantur Episcopis res pauperum.

Canon 8.

De conuenientia Episcoporum cum laicis.

Ca. 9. De regulari obseruantia canonicorum.

Decreuimus vt canonici clerici canonicè viuant, obseruantes diuinã scripturã & doctrinã, & documenta sanctorum patrum, & nihil sine scientia Episcopi sui, vel magistri eorum agere præsumant, & vt simul manducent & dormiãt, vbi his facultas id faciendi suppetit, vel qui de rebus ecclesiasticis stipendia accipiunt, & in suo claustro maneant, & singulis diebus mane prima ad lectionem veniant, & audiant quod eis imperatur. Ad mensã verò similiter lectionem audiant, & obedientiam secundum canones suis magistris exhibeant.

Ca. 10. De vita clericorum.

Placuit sancto Concilio, vt qui dicunt se seculum reliquisse, & qui adhuc seculum sectantur, ita discernãtur sicut in regula clericorum dictum est. His igitur lege patrum cauetur, vt à vulgari vita seclusi, à mundi voluptatibus sese abstineant. Non spectaculis, non pomis intersunt. Conuiuia inhonestã, turpia fugiant. Hieronymus

ronymus ad Nepotianum dicit: Omniū Christianorum domos quasi proprias amare debeinus, vt consolatores nos in maioribus suis, potius quā conuiuas in prosperis nouerint. Et Isidorus. Clerici tamen conuiuia priuata, non tantum pudica, sed & sobria colant, vsuris nequaquam incumbāt, nec turpium occupationes lucrorum, fraudisq; alicuius studium non appetāt. Amorem pecuniæ quasi matrem cūctorum criminum fugiant, secularia officia, negotiaq; abiciant. Honorū gradus per ambitionem non subeant, non vagis oculis, non infræni lingua aut petulantia, tumidoq; gestu incedant, sed pudorem ac verecundiam mentis, simplici habitu, & incessu ostendant, obscenitatem etiā verborum sicut & operum, penitus execrentur, viduarum ac virginum visitationes frequentissimas fugiant, conuberna seminarum nullatenus appetāt, castimoniam quoq; inuiolati corporis perpetuo cōseruare studeant, senioribus quoque debitam præbeant obedientiam, neque vllō iactantiæ studio se attollant. Postremo in doctrina & lectionibus, psalmis & hymnis & canticis exercitio iugi incumbant. Tales enim debent esse, qui diuinis cultibus se mancipandos student exhibere, scilicet vt dum scientiæ operam dant, doctrinæ gratiam populis administrent.

Ca. 11. De vita monachorum.

Abbatēs autem censuimus cum monachis suis pleniter viuere, secundum doctrinam regulæ sancti Benedicti, quantum humana permittit fragilitas.

Ca. 12. Ne monachi ad placita secularia veniant.

Hoc tamen omnino volumus, vt monachi ad secularia placita nullatenus veniant, nec ipse Abbas sine cōsensu Episcopi sui, & cum necessitas exigit, tunc per iussionem & consilium Episcopi illuc vadat: nequaquam tamen contentiones, aut lites aliquas ibi mouere præsumat, sed quicquid quærendum vel respondendum sit, per aduocatos suos hoc faciat.

Canon 13.

Abbatissæ cum monialibus regulariter viuant.

Canon 14.

Ministri altaris clerici vel monachi a negotiis secularibus omnino abstineant.

Canon 15.

HH 4

Inter

SVMMA MAGVNT.

Interpretatus est hic locus Pauli Philip. 3. Imitatores
mei estote, &c. ex Hieronymo in Comment. ad Galat.
& August. in primo lib. de Agone Christianorum.

Canon 16. & 17.

Quòd clericos còueniat mundū & arma relinquere.

Canon 18.

De fictis virtutibus, & ex veris vitiis discernendis.

Canon 19.

Vt plus non mittatur in monasteria canonicorū, vel
monachorum aut puellarum, quàm sufferrī possit.

Ca. 20. De locis monasteriorum prouidendis.

*Prospiciendum
monasteriis,
vt nulla sit
necessitas
monachis va-
gandi.*

Deinde dignum ac necessariū est, vt misī per quæq;
loca directi simul cum Episcopis vniuscuiusq; diocesis
perspiciant loca monasteriorum canonicorum pariter
& monachorum, similiterq; puellarū, si in apto & con-
gruo loco sint posita, vbi còmodum necessariū possit
acquiri, quod ad vtilitatē pertinet monasterij, sicut in
sancta regula dicitur. Monasterium autē ita debet cons-
titui, vt omnia necessaria intra monasteriū exerceantur,
vt nō sit necessitas monachis, vel clericis, vel puell-
lis vagandi foras, quia omnino nō expedit animabus
eorum. Similiter quoq; ædificia monasteriorū supra-
dicti misī & cum eis Episcopi, per diuersa loca præui-
deant, si apta sint, & congruenter sanctæ professioni
còposita: vel si claustrum firmum habeant, in quo sal-
uari possint animæ in eis còmemorantium sub disci-
plina canonica, vel regulari. Vbi autem aliter inuen-
tum fuerit, hoc omnimodo Episcopus loci ipsius faciat
emendari, ita vt condignam professione eorum custo-
diam habeant canonici, vel monachi atq; nonnanes,
ne detur eis occasio malè faciendi: quod absit.

Canon 21.

Sciant Episcopi qualiter canonici viuant.

Ca. 22. De clericis vagis.

*Hos potes
nunc dicere
exemplos ab
obedientia
suorum præ-
latorum.*

De clericis vagis seu de acephalis, id est, de his qui
sunt sine capite, neq; in seruitio Domini nostri, neque
sub Episcopo, neq; sub Abbate, sed sine canonica, vel
regulari vita degētes, vt in libro Officiorum secundum
capitulū & tertiū de eis dicit. Hos neq; inter laicos se-
culariū officiorum studia, neque inter clericos religio
tenet diuina, sed soliuagos atque oberrantes sola tur-
pis vita complectitur & vaga: quiq; dum nullum me-
tuunt,

tuunt, explendæ voluptatis suæ licentiam sectantur, quasi animalia bruta, libertate ac desiderio suo feruntur, habentes signum religionis, non religionis officium, hippocentauris similes, nec equi, nec homines.

Tales omnino vbicunque inuenti fuerint, præcipimus vt Episcopi sine vlla mora eos sub custodia cōstringant canonica, & nullatenus eos amplius ita errabundos & vagos secundum desideria voluptatum suarum viuere permittant. Sin autem Episcopis suis canonicè obedire noluerint, excommunicentur, vsque ad iudicium archiepiscopi regionis illius. Et si ille eos corrigere non valuerit, tunc omnino sub vinculis cōstringantur vsque ad synodum, vt ibi eis indicetur, vtrū ad iudicium Domini nostri, aut ad istam magnam synodum afferantur ad custodia publica.

Ca. 23. De clericis iniuste tonsuratis.

De clericis verò hoc statuimus, vt hi qui hætenus inuenti sunt, siue in canonico siue in monachico ordine tonsurati sine eorum voluntate, si liberi sunt, vt ita permaneant: & deinceps cauendum, vt nullus tondeatur sine legitima ætate & spontanea volūrate, vel cum licentia domini sui.

Canon. 24.

De clericis ad euntibus Imperatorem, hoc placet omnibus modis obseruare, quod de eis in sacris canonibus constitutum est.

Canon 25.

De officio prædicationis si fortè Episcopus non fuerit in domo sua, aut infirmus est, aut aliqua causa exigente non valuerit, nunquam tamen desit diebus Dominicis aut festiuitatibus qui verbum Dei prædicet, & iuxta quod intelligere vulgus potest.

Diebus dominicis & aliis festiuitatibus verbum Dei prædicandum.

Canon 26.

Vt presbyteris per monasteria puellarum opportuno tempore liceat missarum solennia celebrare, & iterum ad proprias Ecclesias redire.

Ca. 27. Diligenter chrisma custodiendum.

Presbyteri sub sigillo custodiant chrisma, & nulli sub prætextu medicinæ vel maleficii donare inde præsumant: quod si fecerint, honore priuentur.

Canon 28.

Presbyteri sine intermissione vtantur orationibus propter differentiam sacerdotij dignitatis.

HH 5

Canon 29.

S Y M M A M A G V N T.

Canon 29.

Vt laici presbyteros non eiciant de Ecclesiis, neque constituant sine consensu Episcoporum suorum.

Canon 30.

Vt laici omnino munera iniusta non exigant à presbyteris propter commendationem Ecclesiæ cuiquam presbytero.

Ca. 31. De clericis fugitiuis.

Vt vnusquisq; Episcopus in sua parochia diligenter presbyteros vel clericos inquirat vnde sint: & si aliquè fugitium inuenierit, ad suum Episcopum redire faciat.

Ca. 32. Quid sit Litania.

Litaniæ autem Græco nomine appellantur, quæ Latinè dicuntur rogationes: Inter λιτανίας autem & ἱεσμολογίαις hoc differt, quod exomologetes pro sola peccatorum confessione agantur: Litaniæ vero indicuntur propter rogandum Deum, & impetrandum in aliquo misericordiam eius. Sed nūciam vtrunque vocabulum sub vna dignatione habetur.

Ca. 33. De Litania maior.

Placuit nobis vt Litania maior obseruanda sit à cunctis Christianis diebus tribus, sicut legēdo reperimus, & sicut sancti Patres nostri instituerunt, non equitando, nec pretiosis vestibus induti, sed discalceati, cinere & cilicio induti, nisi infirmitas impederit.

Ca. 34. De quatuor temporibus obseruandis.

Constituimus, vt quatuor tēpora anni ab omnibus cum ieiunio obseruentur, id est, mense Martio hebdomada prima, & feria quarta & sexta & sabbato veniæ omnes ad Ecclesiam hora nona cum Litaniis admissum solennia. Similiter in mense Iunio, hebdomada secunda, feria quarta & sexta & sabbato ieiunetur vsque ad horam nonam, & à carne ab omnibus abstineatur. Similiter in mense Septembri hebdomada tertia, & in mense Decēbri hebdomada quæ fuerit plena ante vigiliā Natalis domini, sicut est in Rom. Ecclesia traditum.

Ca. 35. De indēto ieiunio.

Si quis indictum ieiunium superbiendo contempserit, & obseruari cum cæteris Christianis noluerit, in Gangrensi Concilio præcipitur vt anathematizetur, nisi emendare se studeat.

Ca. 36. De festiuitatibus.

Festos.

Festos dies in anno celebrari sancimus, hoc est, diem dominicam Paschæ, cum omnibus honore & sobrietate venerari. Similiter feriam secundâ, tertiam, & quartam, à feria quinta ante missam licèta sit arandi vel seminandi, & hortum & vineam excolendi, & sepè circumcludèdi, ab alio verò opere cessare decreuimus. Post missam autem ab opere vacari. Diè Ascensionis Domini pleniter celebrare. Itè Pêtecosten similiter vt in Pascha. In Natali Apostolorum Petri & Pauli diè vnum, Natiuitatem sancti Ioannis Baptistæ, Assumptionē sanctæ Mariæ, Dedicatōnē sancti Michaëlis, Natiuitatem sancti Remigii, sancti Martini, sancti Andree, In Natali domini dies quatuor, Octauas Domini, Epiphaniam Domini, Purificationē sanctæ Mariæ: & illas festiuitates Martyrum vel Cōfessorum obseruare decreuimus, quorum in vnaquaq; parochia sancta corpora requiescunt. Similiter etiam dedicationem templi.

Ca. 37. De Dominicis diebus.

Omnes dies Dominicos cum omni veneratione decreuimus obseruare, & à seruili opere abstinere, & vt in mercatus in eis minimè sit, nec placitum vbi aliquis ad mortem vel ad pœnam iudicetur.

Ca. 38. De decimis.

Admonemus vel præcipimus, vt decima de omnibus dari non negligatur, quia Deus ipse sibi dari constituit. Quia timendum est vt quisquis Deo debitum suum abstrahit, ne fortè Deus per peccatum suum auferat ei necessaria sua.

Ca. 39. De fugientibus ad Ecclesiam.

Reum confugientem ad Ecclesiam, nemo abstrahere audeat, nec inde donare ad pœnam vel ad mortem, vt honor Dei & sanctorum eius conseruetur: sed rectores Ecclesiarum, pacem & vitam ac membra eius obrinere studeant, tamen legitimè componat, quod iniquè fecit.

Canon 40.

Præcipimus vt in Ecclesiis, aut in domibus Ecclesiarum vel alius placita secularia minimè fiant.

Canon 41.

Ecclesiæ antiquitus constitutæ, nec decimis, nec aliis possessionibus priuentur, ita vt nouis oratoriis tribuatur.

Canon 42.

Quicumq;

S V M M A G V N T.

Quicumq; beneficium ecclesiasticum habent, ad resta Ecclesię restauranda, vel ipsas Ecclesias emendandas, omnino adiuuent, & nouam decimam reddant.

Ca. 43. Ne solus presbyter peragat sacrificium.

Nullus presbyter, vt nobis videatur, solus missam cantare valet recte. Quomodo enim dicit, Dominus vobiscū, vel sursum corda admonebit habere, & alia multa his similia, cum alius nemo cum eo sit?

Canon 44.

Oblationem quoq; & pacem in Ecclesia facere iugiter admoneatur populus Christianus, quia ipsa oblatio sibi & suis magnum remedium est animarū, & in ipsa pace vera vnanimitas & cōcordia demonstratur.

Ca. 45. De symbolo & oratione Dominica.

Nota. Symbolum quod est signaculum fidei, & orationem Dominicā discere, semper admoneant sacerdotes populum Christianum. Volumusq; vt disciplinā cōdignam habeant, qui hæc discere negligunt, siue in ieiunio, siue in alia castigatione emendentur. Propterea dignū est, vt filios suos donent ad scholā, siue ad monasteria, siue foras presbyteris, vt fidem catholicam recte discant, & orationem Dominicam, vt domi alios edocere valeāt. Et qui aliter non potuerit, vel in sua lingua hoc discat.

Ca. 46. De malo ebrietatis.

Magnum malum ebrietatis, vnde omnia vitia pullulant, modis omnibus præcipimus cauere, & qui hoc cauere noluerit, excommunicandum eum esse decreuimus vique ad emendationem congruam.

Canon 47.

Deinde præcipimus vt vnusquisque compater spirituales filios suos catholicè instruat.

Canon 48.

Canticum turpe atque luxuriosum circa Ecclesias agere omnino contradicimus, quod vbique vitandum est.

Ca. 49. De subintroductis mulieribus.

Omnibus igitur clericis feminas secum in domibus suis habere vltra licentiam canonum, firmiter sit contradicendum.

Ca. 50. Quales debeant esse ministri Episcoporum.

Omnibus igitur Episcopis, Abbatibus, cuncto clero omnino præcipimus, vice dominos, præpositos, aduoca-

aduocatos, siue defensores bonos habere, non malos, non crudeles, non cupidos, non periuros, non falsitatem amantes, sed Deum timentes, & in omnibus iustitiam diligentes. De iudiciis autem vel centenariis, atque tribunis seu vicariis dignum esse censemus, ut si mali reperti fuerint, de ministerio suo abiciantur.

Ca. 51. Corpora sanctorum de loco ad locum non transferantur.

Deinceps verò corpora sanctorum de loco ad locum nullus præsumat transferre sine consilio Principis vel Episcopi, & sanctæ synodi licentia.

Ca. 52. Qui mortui possunt in Ecclesia sepeliri.

Nullus mortuus intra Ecclesiã sepeliatur, nisi Episcopi aut Abbates, aut digni presbyteri, aut fideles laici.

Ca. 53. De incestuosis.

Vt Episcopi incestuosos pariter inuestigari studeant, omnino præcipimus. Et si pœnitere noluerint, de Ecclesia expellantur, donec ad pœnitentiam reuertantur.

Canon 54.

Contradicimus quoque, ut in quarta generatione nullus amplius coniugio copuletur, & si post interdictum inuentum fuerit, separetur.

Ca. 55. Ne proprium filium de baptismo quis suscipiat.

Nullus igitur proprium filium vel filiam de fonte baptismatis suscipiat, nec filiollã, nec cõmatrem ducat vxorem, nec illam cuius filium aut filiam ad confirmationem duxerit, vbi autem factum fuerit, separentur.

Ca. 56. De damnatis nuptiis.

Si quis vxorem viduam duxerit, & postea cum filiastra sua fornicatus fuerit, seu duabus sororibus nupserit, seu cum patre & filio tales copulationes anathematizari & disiungi præcipimus, nec vnquã amplius coniugio copulari, sed magna districtione ferri.

Ca. 57. Clerici horis matutinis intersint.

Clericus quem intra muros ciuitatis suæ manere *In Concil. Veneret, ca. 14.* constituerit, & matutinis hymnis sine probabili excusatione ægritudinis inuentus fuerit defuisse, septem diebus à communione habeatur extraneus, quia minimum sacrorum eo tempore quo non potest ab officio suo vlla honesta necessitas occupare, fas non est à salubri cessare.

Concilium

S Y M M A V O R M A C I E N .
Concilium Vormaciense est provinciale.

Primò pronuntiatur profesio fidei Christianæ, in qua futius quæ habentur in symbolo explicantur: maxime illud de incarnatione Christi in hunc modum. Dei filius personam hominis nõ accepit, sed naturam. Naturam quippe nostram in vnitatem suæ personæ assumpsit: & ideo filius Dei & filius hominis vnus est Christus. In eo nanque quod filius est Dei, æqualis est Patri: & in eo quod est filius hominis, minor est Patre.

Canon 1.

*De con. d. 2.
 vni omne.*

Quid in sacrificio altaris offerri debeat, &c. nihil additur ad ea quæ in Concilio Bracaren: tertio, ca. 1. Est q. ca. 3. Apost.

Ca. 2. Episcopus pro paruis causis neminem excommunicet.

Nota

Mandamus quod nullus sacerdotum quemquam res &æ fidei hominem pro paruis & leuib; causis à communionem suspendat præter eas culpas pro quibus antiquæ Pætres arceri iusserunt aliquid committentes.

Ca. 3. Qualiter se expurgare debeant fratres à furtis

*s. q. 4. Sape
 contingit.*

Sape cõtingit vt in monasteriis furta perpetrentur, & qui hæc committat, ignoretur. Idcirco statuimus vt quando ipsi fratres de talibus sese expurgare debeant, missa ab Abbate celebretur, vel ab aliquo cui ipse Abbas præceperit, præsentibus fratribus: & sic in vltima missæ celebratione pro expurgatione sua, corpus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi percipiant, quatenus ita inde innocentes se esse ostendant: Vbi additur ad hæc, vt communicantibus dicatur, corpus Domini sit tibi hodie in probationem.

Est derogatus hic canõ de consecra. Dist. 2. ca. tribus; & aliis locis prohibetur, ne suspectis detur Eucharistia. Et per beatum Stephanum Papam, vt S. Tho. vult in 3. p. q. 8. ar. 6. ad. 3.

Ca. 4. De clericis itinerantibus sine epistola Episcopi.

Presbytero, aut diacono aut clerico sine antistitis sui epistola ambulanti, communionem in officio celebrando nullus impendat.

Ca. 5. De paruulis à parentibus traditis monasteriis.

Si pater filium, filiamq; intra septa monasterij in infantia annis sub regulari tradiderit disciplina, non liceat eis postquam ad pubertatis peruenerint annos, egrèdi & in matrimonio copulari, quia nefas est vt oblati à parentibus

ventibus Deo filijs voluptatum freno laxentur. Igitur, ut prædiximus, non liceat eis susceptum habitum unquam delerere, sed conuicti quod toturam aut religiosam vestem aliquando habuerint in religionis cultu, habiturūq; velint nolint, permanere cogantur.

Ca. 6. De professione monachorum.

Monachus ergo aut paterna deuotio, aut professio facit. Quicquid horum fuerit allegatum, tenebit. Proinde huic ad mundum reuerti intercludimus aditum, & omnes ad seculum interdiximus regressus.

Ca. 7. Cautus sit sacerdos erga penitentes.

Penitentibus secundum differentiam peccatorum sacerdotis arbitrio penitentiæ decernatur. Debet itaq; sacerdos in penitentiā dāda singulorum causas singulatim considerare: originē quoq; motumq; culpā & affectus, gemitusq; delinquentiū diligēter examinare, manifestiq; cognoscere, temporū etiā & personarū, locorum quoq; & ætatum qualitates inspicere, ut etiam pro consideratione locorū, ætatum vel temporum, seu pro qualitate delictorum atq; gemituum vniuscuiusq; delinquentis, a factis regulis oculos non reflectat.

*De hoc supra
canone 102.
secta synodi.*

Ca. 8. De his qui sacerdotem sponte occiderint.

Qui sacerdotem morti volūate tradiderit, carnem non comedat, nec vinum bibere præsumat: & ieiunet vsque ad vesperam, exceptis festis diebus atq; Dominis, arma non sumat, vbicunq; ire maluerit, nullo vehiculo deducatur, sed propriis pedibus proficiatur. Ecclesiam per quinquenniū tempus nō ingrediatur, sed cum sacrarum orationum officia, aut missarū solennia celebrantur, ante fores basilicæ perseueret orans ac deprecans Dominum, ut tanto erimine abluatur. Post expletum verò quinquennium ingrediatur Ecclesiam, nondum verò communicet, sed inter audientes tantummodo stet, vel dum facultas conceditur, sedeat. Et cum decimus anni cursus fuerit finitus, communicandi ei licentia concedatur, & equiandi tribuatur medela, maneatq; in reliquis obseruationibus, & tres dies per hebdomadam ieiunet, ut perfectius ad culmen purificationis peruenire mereatur.

Ca. 9. De adulteris.

Si cuius vxor adulterium fecerit, aut vir in alienam vxorem irruerit, septem annis penitentiam agat.

Canon 10.

S Y M M A V O R M A C I E N .

Canon 10.

De his qui suspenduntur in patibulis, ne iis dene-
gentur sepulturæ, & quòd oblationes pro eis fiant, &
missæ celebrentur.

Reliqua decreta huius Concilij sunt ex Carthagin.
Conc. 2. 7. & 5. de iumpta, ideò missa fecimus

Remensis synodus sub Leone tertio, anno domini
813. congregata per piissimum Carolum Cæsarem, mo-
re Priscorum Imperatorum.

Capitula in hoc Concilio ordinata vniuersa tra-
ctant de institutione clericorum, aliqua duximus an-
notanda.

Canon 11.

Lectæ sunt sententiæ libri pastoralis beati Grego. in
præsentia omnium, vt pastores Ecclesiæ intelligerent
quomodo ipsi viuerent, qualiter sibi subiectos deberet
admonere, quoniam teste eodem beato Gregorio, ali-
ter monendi sunt Prælati, aliter subditi.

Canon 12.

Ventilata est ratio pœnitentiæ, vt sacerdotes certius
intelligerent quomodo confessiones recipere, & pœni-
tentiam secundum canonicam institutionem pœnitens
tibus deberent indicare.

Canon 13.

Ventilata est ratio octo principaliorum vitiorum,
vt vnusquisque diuersitatem illorum sciret, & ab alijs
domino auxiliante se intelligerent custodire & alijs
prædicare.

Ca. 14. Cui lectioni Episcopi incumbere debeant.

Episcopi diligentius operam dent, lectioni q̄ diuine
incumbant, id est, canonicis libris & opusculis Patrum
& verbum Dei omnibus prædicent.

Ca. 15. Quid Episcopi prædicare habeant.

Episcopi sermones & homilias sanctorum patrum
prout omnes intelligere possint, secundum proprietatem
linguæ prædicare studeant.

Canon 16.

Vt Episcopi & presbyteri examinent qualiter con-
stitentibus peccata diiudicent, & tempus pœnitentiæ
constituant.

Ca. 17. Qualis debet esse mensa Episcoporum & Abbatum.

Episcopi & Abbates ante se ioca turpia facere non
permittant,

permittant, sed pauperes & indigentes secum ad mensam habeant, & lectio diuina ibi personet, & sumant cibum cum benedictione & laude Domini secundum Apostolum, siue manducent, siue bibant, omnia in laudem Dei faciant. 1. Cor. 10.

Ca. 18. Ut ministri Dei sobrii sint.

Episcopi & Dei ministri nō debent comestationibus & violentiis nimis incombere, sed cōsiderent sententiā Domini: Attendite ne grauentur corda uestra crapula, &c. Moderatē enim cibum & necessariū potū sumāt, vt iuxta Apost. sobrii sint, parati ad seruitium Domini. Luc. 12.
1. Pet. 5.

Ca. 19. Non omnia delicta ab hominibus puniēda.

Episcopi & Iudices iudicia discernāt, quia sunt quædam iudicanda modō, quædam Dei iudicio reseruāda, scriptum est: Nolite ante tempus iudicare quoad usque veniat Dominus, &c. Et illius memores sint. In quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabitur de vobis. 1. Cor. 4.
Mat. 7.

Canon 20.

Vt monachi ad placita secularia nullatenus vadant.

Reliqua capitula in Laodicen. & Carthagenen. & c. require.

Stephanus Papa quartus sub Petro 98. vir sanctus, sedit menses septem, sub Ludouico pio secundo Germano Cæsare. an. d. 819.
Stephanus
Pont. 98.

Paschalis Romanus sedit an. 7. 99. Pa. sub Petro.

Eugenius secundus Papa 100. sub Petro.

Eugenius 2. patria Romanus sedit annos quatuor, menses sex, dies 24. Sub hoc Eugenio celebrata est synodus apud villam Theodoni, per Carolū Magnum congregata, ad cohibendam præsumptionem quorundam tyrannorum in sacerdotes Domini grassantium. Nihil habet præterea. an. d. 820.
Paschalis
Pont. 99.
an. d. 829.
Eugenius
Pont. 100.

Valentinus Papa 102. tantæ ianctitatis, vt nondum presbyter, sed diaconus summū Pontificatus gradum ascendere meruerit, sedit dies 40. an. d. 833. Valentinus Pō. 101.
Eodem Greg.
Pont. 102.

Gregorius quartus 102. Papa sub Petro, sedit annos 16. Sunt qui velint post mortē eius annis 8. mensibus 7. diebus 9. sedē vçcasse. Prædicti Pont. fuerūt sub Ludouico Pio secūdo Germano Cæsare, a quo eorū quilibet sui Pontificatus cōfirmationem petiit, adeo tunc premebatur Ecclesia Christi, vt recusaret electus Pontificatū recipere priusquam a Cæsare confirmaretur.

S V M M A V I T Æ

Sub hoc corpus sancti Marci ab Alexandria à mercatoribus Venetis in patriam delatū est, vbi nunc maxima veneratione habetur, extructo templo in celeberrimo vrbis loco.

an. d. 840. Sergius 2. Pont. 103. Sergius 2. Papa 101. sub Petro, sedit annos 2. mensem 1. dies 3. sub Lothario primo Germano Cæsare 3. Is Pont. primus mutauit suū nomen, nam antea Os portici fuit appellatus.

an. d. 841. Leo Pont. 104. Leo 4. Papa 104. sub Petro.
Ioannes 8. Pont. 105. Ioannes 8. Papa 105. sub Petro sedit annos 2. mensem 1. dies 4. De hoc serunt, quòd malis artibus Pontificatum adeptus est, quoniam cum esset femina, sexū mentitus est: & postea à seruo cōpressa, doloribus circumuenta, mortua est. Hæc vulgò feruntur, incertis tamen & obscuris authoribus.

an. d. 840. Benedict. Pō. 106 Benedictus 3. Papa 106. sub Petro, diū reluctatus & inuitus Pontificium munus suscepit, sedit annos 2. menses 5. sub hoc tempus magnæ contentiones & tumultus exorti sunt propter electionem, sed hos sedauit Lotharius Imperator.

an. d. 862. Nicolans Pō. 107 Nicolaus 1. Papa 107. natione Romanus, sedit annos 9. menses 6. dies 21. sub Ludouico 2. Germano Cæsare quarto, circa annum Domini 858. Scripsit plures decretales epistolas, vt patet ex volumine per Gratianum collecto.

Extat Nicolai Papæ antiqua & insignis epistola ad Michaelē Imperatorem Constantinopolitanum, super depositione Ignati Patriarchæ Constantinopolitani, quem quidam Episcopi ab Ecclesia, cui iure præsidebat, tyrannicè proiecerunt, & Photium quendam ex foro ac seculari militia eductum, ac subito tonsuratum, eidem Ecclesiæ contra sacros canones præfecerunt.

Tractat multa in epistola, Primū inuehitur acriter in Imperatorem (seruata tamen modestia Christi vicario digna) propter epistolam quam ab eo acceperat, irreuerentem admodum, blasphemis vndique & iniuriis plenam. Docet ibidem, quanta secundū Deum sacerdotibus reuerentia debeat, & quanta religione venerati sint Apostolicam sedem Catholici Imperatores, vt ex historia Eccles. lib. 10. cap. 28. dist. 97. c. vltor. facile constare potest.

Secus-

Secundò demonstrat quomodo inimici & suspecti Indices esse non possunt.

Tertio idem de hæreticis & excommunicatis demonstrat, quia neminem deticere potest ipse primò prostratus.

Quartò eleganter & eruditè disserit, quòd subditi Prælatos suos aut iudicare, aut accusare, aut leuiter etiã reprehendere nec debent, nec possunt. In quòd probandum inter cætera habet argumentum ex factò Dauid primi Regum cap. 24. vbi legitur, quòd Dauid percussit cor suum, eò quòd oram chlamydis Saulis abscidisset, &c. Sic, inquit, faciunt piæ subditorum mentes, si quandò contra Prælatos suos vix sese pro infirmitate sua cõtinere valentes, leuia quædam loquuntur, eorum manifesta mala tenuiter mordentes: vtique ad semetipfos redeunt, seque vehementissimè vel de tenuissima verbi laceratione reprehendunt. Facta quippè præpositorum oris gladio ferienda non sunt. Secundò addit & aliud argumentum, quo & tempore eius Pontificis adhuc ea seruaretur cõluerudo in Ecclesiis, vt nullus sacerdos maiore suo consecrator non innuente, cuius rei benedicere sit ausus. Sed & anterior sacerdos stans ad pronuntiantum aliquam lectionem, benedictionem quidem postulat, sed ei quilibet inferior non audet penitus benedicere, quia ad Hebræos legitur, quòd minor à maiore benedicatur: per quòd innuitur quantæ censuræ fræno inferiores quique à suis iudicandis præpositis coercendi sunt, si hi nec benedicendum ius vllum penitus obtineant, vt reuera appareat, quòd non est discipulus supra magistrum. Et si ad benedicendum non est ius, quomò minus ad maledicendum? Quocirca minor non accuset, nec maledicat maiorem sacerdotem.

Quintò, Quòd Romana sedes à nemine iudicari potest: quòd inter cætera duobus demonstratur exemplis. Primò Concilii Chalcedonensis, in quo Sancti Patres Dioscorum Alexandrinum Antistitem inter cætera idcirco potissimum, & sine vlla restitutione damnauerunt, quòd ponens in cœlum os suum, lingua eius transeunte super terram, excommunicationem in sanctum Leonem Papam distulit. Secundo exemplo Concilii

Hæretici indices esse non possunt.

Subditi nec leuiter reprehendere Prælatos suos debent.

Quæta reuerentia à minoribus circa suos maiores conseruanda.

D. 21. in tantum. Sedes Romana à nemine iudicatur.

SVMMA DECRET.

Romani, in quo habetur sic: Vnde tactū est, vt in Concilio Episcoporum nullus in Marcellinum Papam, qui tempore Diocleriani & Maximiniani Augustorū idolis compulsus sacrificauerat, sed postea insignis martyr effectus est, sententiā proferre aulus fuerit, dum ei sæpissimè omnes dicerent. Tuo ore iudica causam tuam, non nostro iudicio. Et iterum: Noli audiri in nostro iudicio, sed collige in sinu tuo causam tuam, ex te iustificaberis, & ex ore tuo condemnaberis. Et rursus: Prima sedes non iudicatur à quoquam, &c.

Di. 21. ca. nūc
autem.
Ecclesia Ro-
mana nulla
synodus priu-
legiū aliquod
contulit.
D. 22. ca. 1.

VLTIMO differūtur multa de primaru Rom. sedis. Maxima pars epistolæ in hoc insinuitur, vt demonstret hanc primam esse inter omnes, superq; omnes potestatem habere, vt pote quæ sola à Domino immediatè super Petrum fundata fuerit. Ibidem quod synodus absque authoritate Romani Pont. nō valer. Deinde quòd Ecclesiæ Romanæ non Nicæna, nec vlla alia synodus priuilegiū aliquod contulit, quæ in Petro houerat eam totius potestatis iura pleniter meruisse, & cunctarum Christi ouium regimen accepisse, cum cæteras alias Episcopatum cathedras instituerit Ecclesia Romana.

Decreta eiusdem Nicolai ex Gratiani volumine in vnum collecta, & in aliquot ritulos distributa.

De sede Apostolica titulus primus.

d. 79. ca. 1. &
can. Si quis.
Non papa, sed
apostata, qui
sine canonica
electione Car-
dinaliū eliga-
tur. 25. q. 7.
Si quis.

SI quis pecuniæ vel gratia humana, aut populari seu militari tum. ^{1.} Apostolicæ sedi, siue concordie & canonice electione cardinaliū eius Ecclesiæ, & sequentium clericorum religiosorū intronizatur, non Papa vel Apostolicus, sed Apostaticus habeatur.

Contra contemntes mandata Apostolica.

Si quis dogmata, mandata, interdicia, sanctiones, vel decreta pro catholica fide, vel Ecclesiastica disciplina, pro correctione imminētium & futurorum malorum à sedis Apostolicæ præfule salubriter promulgata contempserit, anathema sit.

Quanti facienda decreta Apostolica in his, quæ ad fidem spectant.

d. 19. Si Ro-
manorum.

St Romanorum Pontificum Decreto, cæterorū opusculā tractatorum approbantur, vel reprobantur, ita vt quod verè sedes Apostolica probarit, hodie teneatur accepti: & quod illa repulit, hætenus inefficax habeatur, quanto potius ea, quæ ipsa pro catholica fide, pro sanis

sanis dogmatibus, & multisarum Ecclesiæ necessitatibus, & fidelium moribus diuerso tempore scripsit, omni honore debent præferri, & ab omnibus prorsus in quibuslibet necessitatibus, vel opportunitatibus, discretionem vel dispensationem magistræ, reuerenter assumi?

De Imperatoribus titulus secundus.

Vbinam legis Imperatores antecessores vestros synodalibus cōuentibus interfuisse, nisi fortè in quibusdam, vbi de fide tractatum est, quæ vniuersalis est, quæ omnium cōmunis, quæ non solū ad clericos, verum etiā ad laicos, & ad omnes omnino pertinet Christianos?

Quæ spiritualia sunt, non ad Imperatores attinent.

Mediator Dei & hominum Christus Iesus, idē Rex & Pontifex, actibus propriis & dignitatibus distinctis officia potestatis vtriusq; discreuit, vt Christiani Imperatores pro æterna vita Pontificibus indigerent, & Pontifices pro cursu temporalium tantummodo rerum Imperialibus legibus vterentur, quatenus spiritualis actio à carnalibus distaret incurfibus, & Deo militans minime se negotiis secularibus implicaret, ac vicissim non ille rebus diuinis præsidere videretur, qui esset secularibus negotiis implicatus.

Non vita, sed dignitas in sacerdotibus consideranda.

Non quales sacerdotes Domini sint, sed quid de Domino loquantur, est vobis magnopere prouidendum, nec in vicariis beati Petri Apostoli vobis est attendendū quid sint, sed quid pro correctione Ecclesiarum, quid pro salute vestra satagant. Nec enim illos dicitis inferiores Scribis & Phariseis sedentibus super cathedram Moysi, de quibus Dominus præcepit, dicens: **Quæcunque dixerint vobis, facite, &c.**

De dignitate sacerdotali idem Nicolaus in epistola ad Michælem Imperatorem, quæ incipit, Proposueramus, &c. in 2. Tolet. Cone. multa dicit.

An non districta ultione feriendus est, qui in duabus vxoribus adulterium Lamech & flagitium imitatus esse dignoscitur? Quod Dominus non nisi post septuaginta septem generationes suo salutifero aduentu deleuit, cum Cain fratricidium septima generatione aquis abolitum sit cataclysmi, id est, diluuii.

De Episcopis titulus tertius.

Episcopi ab omnium bestiarum vel volucrum venatione

d. 96. *Vbinam Imperatores vniuersalibus duntaxat synodis interesse possunt.*

d. 99. *cum ad verum.*

1. q. 1. *Non quales. Malus Prelatus nō admittit potestatem.*

Mat. 13.

24. q. 3. *An non.*

d. 34. ca. 1a.

SVMMA D E C R E T.

tionem penitus alieni existere, & ab immoderata familiaritate, unde mala oritur fama, abstinere debent. Nullum enim sanctum (vt ait beatus Hieronymus) venatorem legimus.

d. 43. c. fin.
1. Cor. 9.

Episcopi dispensatio cœlestis seminis iniuncta est, vā si non sparserint, vq̄ si tacuerint, sicut vas electionis formidat & clamat.

*Propter infirmitatem impediti Pontifices
abiciendi non sunt.*

Pontifices qui aliqua occupantur infirmitate, abiciendi non sunt, nec alij in loco eorū consecrandi sunt, nisi ex hac fuerint luce subtrahiti. Quod si de ministerio sibi concesso conuerterentur, quæ licita sunt, sacerdotes expleant. In iis verò quæ his presumere non licet, vicinorum Episcoporum vsque ad recipiendam sanitate auxiliā subrogentur.

Vt solliciti sint Prælati ne vel coronam amittant.

Ibidem.

Episcopos verò qui Dominici gregis suscipiunt curam atque sollicitudinem, ab administratione eorum discedere non oportet, vt accepti talenti pulchritudo non deleatur, sed certamē eorum salubriter augeatur, & triplicetur fructus.

Ibidem.

In persecutionibus Episcopus oues suas non deserat.

*Ibidem.
Sciscitaris.*

Sciscitaris, vtrem cum a Normanis ab Episcopo depellaris, debeas de cætero in monasterio conuersari. In quo scias charissime frater, quod si perniciosum est pro te tam in tranquillitate nauium deserere, quanto magis in fluctibus vbi non dicimus, quod persecutorum non fugiamus infidias (maximēq̄ paganorum) cum ad tempus sauiunt, & ob multitudinem delictorū nostrorum nocendi facultatē diuinitus assequuntur, præsertim cum eis prodire vltro non debeamus, & multos Prophetas & Apostolos, ipsum quoque Dominum huiusmodi fugisse infecutores luce clarius constet, sed quod præcipuē nos, qui tanquam arietes ducatum gregibus præbemus, imò qui & horum pastores sumus Deo auctore, cum eis in periculis pro viribus persistere pro cætero conueniat. Et cum tranquillitas redidita diuina fuerit pietate, sopitaq̄ furentium infestatio, mox gregem perquirere, & in vnum colligere, & eius animos cœlesti pane, pace ac securitate prædicata, erigere debemus.

Non

Non licet Episcopis secularibus implicari negotiis. *25. q. 8. Repre-*
 Quid enim ad Episcopos & milites Christi pertinet, *bensibile.*
 nisi ut vacent orationibus?

De Presbyteris titulus quartus.

Nullus Missam audiat Presbyteri, quem scia concu- *D. 32. Nullus,*
 binam indubitanter habere, aut subintroductam mu-
 lierem.

De Sacerdote fornicario.

Sacerdotes si in fornicationis ceciderint laqueum, & *de 50. Sacer-*
 criminis manifestus sit actus, Sacerdotij honorem ha- *dotes,*
 bere non possunt, secundum canonicæ institutionis
 auctoritatem.

Etiam à sacerdote manifestè malo, licitè
Sacramenta sumuntur.

Ab omni Sacerdote & manifestè malo possunt fide- *15. q. 8. c. fin.*
 les Sacramenta percipere, quoniam mali bona admini-
 strando se tantummodo lædunt. Fax accensa sibi quidem
 detrimentum præstat, aliis verò lumen in tenebris admi-
 nistrat, & vnde aliis comodum exhibet, inde sibi dispen-
 dium præbet. Sumite ergo, &c. qualiscunque enim Sa-
 cerdos sit, quæ sancta sunt, coinquinari non possunt.

De Clericis titulus quintus.

Clericus qui vsque ad subdiaconatum castè vixit, *32. De illo.*
 uxorem ducere non potest.

Clericus qui Paganum occiderit, erit irregularis: nam *D 50. Cle-*
 discreti sunt milites seculi à militibus Ecclesiæ, quibus *ricus.*
 militare seculo non conuenit.

De vatis monasticis titulus sextus.

Non debet quisquam ad regularem disciplinam inui- *20. q. 3.*
 tus cogi, idcirco dominus non ferendā in via virgam, *Præsent.*
 per quam violentia velli inferatur, præcepit, &c. Nul-
 lum enim bonum, nisi voluntarium.

De laicis titulus septimus.

Non debent laici presbyterum iudicare, nec de vita *d. 28. c. fin*
 eius quicquam inuestigare, sed Episcoporum iudicio
 quicquid id sit, est reseruandum.

Facta Pontificum Imperator iudicare non debet.

Non debet Princeps secularis facta Pontificum quo- *d. 96. In ser-*
 rumcunque, Presbyterorumque iudicare, exemplo Con- *pturis.*
 stantini Imperatoris, quem scripturæ narrant dixisse:
 Verè si propriis oculis vidissem Sacerdotem Dei, aut
 aliquem eorum, qui in monachali habitu amicti sunt,
 II. + peccan.

SVMMA DECRET.

peccantem, chlamydem meam expoliarem, & cooperissem eum, ne ab aliquibus videretur. Hoc dicimus cautos vos reddere cupientes, vt si de Domini Sacerdotibus (qui iure Patres animarū dicuntur) aliquid cōgruerit vos audire, quod confusione piis mentibus iugerat, non in frutuosos, sed pudoratos filios. Noē imitantes, paternā verecundiā contegatis, vt affluenti benedictione reperi, sicut & illi, moderante Domino mereamini.

De Ecclesijs titulus octauus.

17. q. 4.
Sicut.

Sicut antiquitus à sanctis Patribus statutum est, statuisimus vt maior Ecclesia, per circuitū quadraginta passus habeat, capellæ verò vel minores Ecclesiæ triginta. Qui autem confiniâ eorum cōfringere tentauerit, aut personam hominis, aut bona eius inde subtraxerit, nisi publicus latro erit, quousque emendet, & nisi quod rapuerit reddat, excommunicetur.

De Baptismo titulus nonus.

d. 4. A quodam Iudeo.

A quodam Iudeo, ne icitis vtrū Christiano an Pagano multos in patria vestra baptizatos asseritis, & quid inde sit agendū cōsultitis. si profectò si in nomine Trinitatis, vel tantū in nomine Christi (sicut in act. Apost. legitur) baptizati sunt, rebaptizari non debent.

De Pœnitentia titulus decimus.

De publica pœnitentia, qua inualesores, & grassatores itinerum, pœnitere debent, habes 12. q. 2. c. de viro.

De pœnitentia publica interfectorum iuarum conjugum, &c. 33. q. 2. c. Interfectores.

Statuitur pœna pro matricidis.

33. q. 2. Latrorem.

Matricida sic pœniteat, per vnum annum integrum Ecclesiam non ingrediatur, sed ante fores Basilicę stans orans & deprecās Deum, perseueret, qualiter tanto eris piatur piaculo. Completo anno introcundi in Ecclesiam licentiam habeat, tantum inter audientes fiet, sed nondum cōmunicet. Completis tribus annis sacra cōmunionis ei gratia concedatur, oblationes verò non offerat, nisi prius aliorum septem annorū curricula expleatur. His autem omnibus annis carnem non manducet, nec vinum bibere præsumat, exceptis festis diebus, atque Dominicis, & à Pascha vsq; ad Pentecosten. Et quocunque ire voluerit, à nullo deducatur, sed pedes proficiatur. Arma non sumat, nisi cōtra Paganos. Ieiunet autem tribus diebus per hebdomadam vsque ad vespe-

ad vesperam, & à propria & legitima coniuge non separetur, ne in fornicationis voraginem corruat. Si autem ante annorū trium cursum finis vita illius appropinquauerit, corporis & sanguinis Domini nostri particeps fiat. Sin autem, vt sup. statuitur efficiatur: tamen si illius conuersionem & lachrymarum fontem in omnibus videritis floridis actionibus & optimis operibus pullulare, humanius circa eum sollicitudo peruegil appareat, mitisq; in omnibus demonstretur.

De Matrimonio titulus vndecimus.

Sufficiat solus secundum leges consensus ad coniugium: qui solus si defuerit, cetera etiam cum ipso coitu celebrata frustrantur. 27. d. 2. Sufficiat.

Nec uxorem ducere, nec conuiuia facere in Quadragesima, conuenire posse, vlllo modo arbitror.

33. q. 4. Nec uxorem.

Reliqua ca. huius tituli explicant impedimenta matrimonij: quæ quia circumferuntur in iure canonico, missa fecimus.

De bellis titulus duodecimus.

Monomachiam in lege nō assumimus. Quam præceptam fuisse non reperimus, cum hæc & huiusmodi sectantes Deum solummodo tentare videantur.

Quòd omni tempore sit à præliis abstinendum.

Si nulla vrget necessitas, non solum Quadragesimali tempore, sed etiam omni tempore est à præliis abstinendum. Si autem inuitabilis vrget importunitas, nec quadragesimali tempore pro defensione tam suâ quam patriæ, seu legum paternarum, est bellorum præparationi proculdubio patendum, ne Deum videatur homo tentare, si habet quod faciat, & suæ ac aliorum saluti consulere non procurat, & sanctæ religionis detrimenta non præcauet.

Eadem vel aliqua capitula Nicolai Papæ, omisimus, ne communia toties repeteremus.

Adrianus 2. Pa. 107. sedit an. 5. menses 9. dies 12. sub Ludouico 1. Germano Cæsare quarto, à clero & populo electus est.

*Synodus Vniuersalis octaua Constanti-
nopoli anno Basiliij Imperatoris tertio cele-
brata sub Adriano Papa 2.*

SVM. GENE. CONST.

De origine huius Synodi dixi in controverſia quar-
ta, & etiam cum ageremus de Nicolæo primo. Tota ſy-
nodus confumitur in depoſitione Phoriſi & reſtitutio-
ne Ignathi Archiepiſcopi Conſtantinopolitani.

Actio prima.

ANno tertio piſſimorum Imperatorum Baſilii &
Conſtantini, conuenientibus Donato & Srepha-
no Epſcopis, & Marino diacono, & locum tenentibus
Adriani ſanctiſſimi Archiepiſcopi ſenioris Romæ, &
Ignatio Archiepiſc. Conſtantinop. nouæ Romæ, &c.

Hic primò ſynodus exegit à legatis Romanæ ſedis li-
teras, quibus notâ facerent poteſtatem ſuam, vt præſi-
derent in ſynodo. At illi produxerūt Epiſtolâ Adriani
Papæ ad Baſilium Imperatorem, cuius titulus eſt:

Adrianus Epſcopus ſeruus ſeruoſu Dei, piſſimo Im-
peratori Baſilio Auguſto Chriſtianiſſimo & deſidera-
biliſſimo filio. Legationis excellentiæ tuæ, &c. Et poſt
pauca ſubiūgit: Volumus per veſtræ pietatis induſtriâ
Conſtâtinopoli numeroſum celebrare conciliū, cui no-
ſtri quoq; miſſi præſidentes, & culparū, perſonarumq;
differentias liquidò cognoſcentes, iuxta quod in man-
datis acceperunt, ſingulorum liberè diſcretionem exer-
ceant: in quo ſacrato cœtu execrâdi vnitatis Conciliſi,
quod aduerſum hanc ſedem actum eſt, cuncta decerni-
mus exemolaria à poſſeſſoribus ſuis ablata, cõtemplati-
tibus cunctis, igne cremari, nec ſuperſeſſe apud quemli-
bet ex his omnibus, ſaltè vnū tota vel vnū apicem, ni-
ſi quis totius clericatus, imò totius nominis Chriſtia-
ni (anathemate percuſus) carere voluerit. Non enim
tam deteſtandū collegiū, niſi Arminenſe ſub Conſtan-
tino, vel Epheliſino à Dioſcoro cõgregato latrocinio com-
parandū decernimus. Et dilectos fratres meos Donatū
ſanctæ Eccleſiæ Hoſtienſis, & Stephanū Eccleſiæ Repe-
ſinæ reuerendiſſ. Epſcopos, atq; filium meū Marinum
Apoſtolicæ ſedis Diaconum Conſiliarios noſtros tuæ
commendamus pietati. Præcamur, vt eos ob amorem
præcipuorum Apoſtolorum Petri & Pauli, à quoruna
ſede mittuntur, benignè ſuſcipias, & tanquam nobiſ-
metiſſis aures credulitatis accommodes.

Deinde productus eſt libellus à ſancta Romano-
rum Eccleſia miſſus, & lectus audiente tota ſynodo,
cuius ſumma eſt:

Anathe-

Anathematizamus omnes hæreses simul cum Ico-
nomachis. Anathematizamus etiã Photium, qui cõtra
sacras regulas, & sanctorũ Pontificum Romanorũ ve-
neranda decreta repente de curiali administratione, se-
culariũ militia sublatu (supersit Ignatio Patriar-
cha) in Constantinopoli est peruasurus, imò tyranni-
cè à quibusdã schismaticis, vel anathematizatis, atque
depositis institurus in Ecclesia, donec sedis Apostolicæ
sanctionibus inobediens perseverans, eius sententiam
tam de se quàm de Patriarcha nostro Ignatio spreuerit
& conciliabuli acta, quod se auctore contra sedis Apo-
stolicæ cõgregatum est, anathematizare distulerit. Se-
quimur autem sanctã synodum, & amplectimur, quam
beatæ recordationis Papa Nicolaus, cui & ipse domi-
ne coangelice summe Pontifex Adriane subscripsisti,
ante sacratissimum Petri & Pauli (Apostolorum exi-
mũ) corpus celebrauit. Simul & quam tu ipse nuper
egisti, & omnia quæ in his statuta sunt, secundum De-
creti vestri moderationem venerabiliter conseruabi-
mus, recipientes quos recipiunt, & damnantes omnes
qui in illis damnati sunt, & præcipuè iam dictum Pho-
tium, & Gregorium Syracusanum, patricidas videlicet,
qui contra spiritalem patrem suũ linguas eximere mi-
nimè formidarunt, atq; perseverantes in schismate se-
quaces eorum, necnon & qui illorum communionis
societate permanserint.

Sancta Synodus dixit: Omnibus placet libellus à
sancta Romanorum Ecclesia expositus.

Deinde lecta est definitio Episcoporum Orientis sus-
per depositione Ignati, quæ facta fuerat priusquam
vicarij senioris Romæ venissent, quæ cõueniebat cum
ea, quæ facta fuerat à synodo Romana præsentate Nico-
lao Papa. Et sic absoluta est actio prima.

Actio secunda.

Ad hanc sessionẽ venerunt, qui ceciderant cum Pho-
tio, Episcopi, presbyteri, diaconi, & subdiaconi, & pro-
ferentes libellos penitentia coram synodo, recepi-
sunt ab ea cum sola manus impositione. Et absolutus
est conuentus secundus.

Actio tertia.

In hoc cõuentu lecta est epistola Imperatoris Basilii,
& epistola Ignati Patriarchæ ad Nicolaum Papam: &
deinde

SVM. GENE. CONST.

deinde epistola Adriani Papæ ad Ignatiū Patriarchā
super damnatione Photh, & suorum sectatorum.

Actio quarta.

d. 43. cap.
Adrianus.

In hac sessione primò legitur epistola Nicolai ad
Michaëlem Imperatorem, missa per Rhodoaldum &
Zachariam olim Episcopos: in qua ostendit Cæsari,
hominem laicum non prououendum ad sacerdotium
subitò sed per suos gradus, sicut Sardicense concilium,
vt de laicis non eligerentur antistites, in ca. 13. per om-
nia prohibuit. Item & Cælestinus Papa in decreto suæ
sanctionis, can. 21. & Leo Ramanæ sedis Pontifex hoc
ipsum in decretalibus suis prohibuit, cap. 33. Item & Ge-
lasius nō solum Episcopos de laicis fieri prohibuit, sed
etiam presbyteros ne talia præsumerent, vetuit in de-
cretorum suorum, cap. 3.

*Nectarius ex
prætoris orba-
no catechume-
nus sacerdo-
tiū suscepit in
2. synodo ge-
ne. cui præ-
fuit, vt refert
hist. eccles. lib.
31. cap. 21. &
Trip. hist.
lib. 6. cap. 13.*

Accedit, quod prædecessor noster Adrianus primus
in epistola quam Constantinopolim pro venerandis
imaginibus destinauerat, ita instituit, vt amplius de
laicis nullatenus ordinarentur antistites. Hæc Nico-
laus: Subinde verò commendat venerationem sancta-
rum imaginum.

Secundò legitur altera eiusdem Nicolai ad Photium
epistola, in qua inuehitur in illum propter vsurpatum
Sacerdotium contra ordinem sacrorum canonum.
Deinde ad illud quod scripserat ad Nicolaum Papam,
quod exemplo aliorum Patrum fecerat, responder.

Temerè & imprudenter ad tanti honoris culmen
ascendere præsumpsisti, assumens tibi quasi à sanctissi-
mo viro Nectario occasionem, quem sancta secunda
synodus non ob aliud ad sacerdotalem eligere atq; or-
dinare ex laicali ordine voluit dignitatem, nisi quia
magnæ necessitatis contritione anxiabatur, eò quòd
in Constantinopolitana Ecclesia nullus clericorum ins-
ueniri poterat, qui pessimæ hæreseos nimbofa caligi-
ne non fuerat impeditus. Et ob hoc ne diutius dicta
Ecclesia sub destitutione pastoris quasi viduata maner-
ret, prædictum Nectariū expugnatorem hæreticorum,
& defensorem Ecclesiarum ad Ecclesiasticam curam &
dignitatem sacerdotalem secunda sancta synodus ele-
git. Sed ne hoc iterum fieret, non confirmavit, nec
instituit. Et ideo licet contra Patrum, atque canonicas
institutiones, quod per necessitatis fieri euētus cōpro-
batur,

batur, non in autoritate tenendum est: sed ne iterum talis proueniat necessitas, magis magisque cauendum.

De Tarasii quidem promotione, qui similiter ex laicali cœtu ad Patriarchatus exemplo culmen promotus est, quam & vos quasi in autoritatē vestræ defensionis assumere vultis, si sanctam (quæ apud vos tempore sanctissimi viri Adriani Papæ celebrata est) synodū diligentius scrutati fueritis, inuenietis quid in eadē sanctissimus vir cōsultus decreuit, & quod dum eius consecrationis reprehenderet actus, maiorem se pro tam præsumptiua factione nimium sustinere profiteretur. Dicit enim, quod nisi in erigendis imaginibus feruens riuus contra illorum depositores atque conculcatores, verus miles Christi resisteres, nequaquam vestræ consecrationi assensum præberemus, aut in ordine Patriarchatus vestram dilectionē suscipere mus, quæ tantum declaratur inordinatē promota, quantum comprobatur cōtra Apostolica decreta enormiter præsumpta.

Beatissimum quoque Ambrosium splendidissimam lucernam Ecclesiæ, qui ex catechumeno, diuino præfatio, ad Episcopalem per continuos gradus promotus est dignitatem, cur nobis pro vestro turamine opponitis? Qui non instinctu hominum, sed diuina vocatione per miraculorum prodigia electus est.

Tertio legitur & alia epistola Nicolai ad Imperatorem, quæ idem tractat argumentum.

Actio quinta.

Ad sessionem venit Phorius, & stantem in præsentia Patrum interrogauerit eum ter legati, si susciperet constituta sanctorum Patrum. At Phorius non respondit verbum. Sed tamen urgentibus vicariis senioris Romæ, tandem dixit: Vocem meam etiam me tacente Deus audit.

Præsidentes synodi dixerunt: Per silentiū non effugies manifestiorem damnationem. Et eo præsentē fecerunt, vt legerentur epistolæ, quæ in actione quarta fuerant lectæ. Quibus lectis vicarij senioris Romæ dixerunt. Nos ergo nouum aliquod vel recens iudiciū iudicabimus, aut introducemus, sed vetus ex multo tempore iudicatum à beatissimo Papa Nicolao, firmatū autem à sanctissimo Papa Adriano, & nos non possumus commoueri à paternis definitionibus & legibus.

Quem

Tarasius ex laico ordine assumitur ad Archiepiscopatum.

Hist. eccles. lib. 11. ca. 17. Amb. catechumenus assumitur ad episcopatum.

Quem ergo nec sedes nostra Apostolica, nec sedes recepterunt Orientalium, quis de cætero, Christianus esse vult, vltimus suscipiet? sed talē conatū abiicitur & anathematizamus, ne vltius cōtra Ecclesiā talis quælibet alia forte in omne seculū maligna introducatur actio, nec temere à infidana potestate eiciatur legitimus Pōtifex, & pro eo subrogetur alter iniquē & illegaliter.

Sancta & vniuersalis synodus exclamauit. Recipimus hæc omnia, valdē quippe sunt discreta, & cōgrua Ecclesiasticis regulis atque legibus. Et sic commontus est ad pœnitentiā Photius & dimissus, & absoluta est actio quinta.

Actio sexta.

Vocati sunt ad synodum Episcopi Photii, ante quos lecta sunt Epistolæ Nicolai Papæ ad Michaëlem Imperatorem & Photiū per Leonem à secretis missæ (quasq; quarta continet actio) & quum nollent respicere, cōmonuit eos coram synodo Basilius Imperator. Et cum nec sic agnoscerent errorem suū, denuo cōmonuit eos Imperator, dicens: Ecce qualiter & quoties admonuimus vos, & audistis, & nō est vobis rationis sermo. Si enim vultis subiici admonitionibus omnium nostrum, ecce potus & medicina: quod si nō, Imperium nostrum præber vobis inducias septem dierum, vt si quidem curam gesseritis salutis vestræ, bene & optimè: si verò minimè, ventura sexta feria in sancta & vniuersali synodo stare omnes, & quicquid desinerit vniuersalis synodus fiet. Et absoluta est actio sexta.

Actio septima.

Ingressus est Photius ad synodum baculo innixus, quem ab eo Marinus vicarius Romanus iussit auferri, dicens: Baculus signū est dignitatis pastoralis, quod hic habere nullatenus debet, quia lupus est, non pastor. Et hortabantur illum vicarij senioris Romæ ad faciendū libellum pœnitentiæ, & tota synodus prouocabat illum ad pœnitentiā, sed ille eos è contrariō cum suis Episcopis ad pœnitentiā magis impellebat.

Lecta epistola Nicolai Papæ ad clerū Constantinop. in qua latè tractat hoc argumentum de scelestā depositione Ignati, & introductione Photii.

Episcopus Ro:
ma. nō iudica-

Mox recitata sunt gesta synodi, quæ facta est ab Adriano Romano Papa super promotione Photii. In
tertia

tertia autē allocutione Adriani ad synodū sic habetur: Romanū Pontificē de omnīū Ecclesiarū præsulibus iudicasse legitimus: de eovero quenq̄ iudicasse nō legitimus. Licet enim Honorio ab Orientalibus post mortē anathema sit dictum, sciendū tamen est, quia fuerat super hæresi accusatus, propter quā solū licitū est minoribus, maiorum suorum motibus resistere, vel prauos suos sensus liberē respuere, quanuis & ibi nec patriarcharū, nec cæterorum Antistitum cuiquam de eo quamlibet fas fuerit proferre sententiam, nisi eiusdem primæ sedis Pontificis consensus præcessisset.

*sur à quoquē,
nisi in casu
hæresis.*

Adrianus Papa de prophano cōciliabulo Constantinopoli congregato penitus abolendo.

Conciliabulū vanitatis à Photio, & huius fautore Michaële, videlicet tyrānicē imperante, Constantinopoli nuper aduersus Apostolicæ sedis reuerentiā & priuilegiū congregatū, vt potē veritatis inimicū, & omni falsitate repletū: cum & sibi consentientīū animas interficiēs Ephesino latrocinio cōparandum fore statuimus, & ipsius execranda gesta (quibuscunq̄ habeantur monumētis inserta) summi Iudicis Domini nostri Iesu Christi, sanctorū Apostolorū principū Petri & Pauli, nostraq̄ mediocritatis auctoritate penitus abolēda decernimus, ira vt igni tradātur, & anathemate perpetuo percussātur. Similiter & de cæteris scripturis, quæ viritiam nominatis auctoribus cōtra eandem sedem tempore diuerso sunt editæ, gerendum defini mus.

*Hic dicitur
Synodus in tēplo
Apostolorum celebrata
Constan. per
Photiū, quæ
habetur. can.*

Pari etiā modo de conuenticulis ab eisdem viris Michaële, scilicet imperante, seu Photio Constantinopolitano inuasore bis aduersum fratrem & cōepiscopum nostrum Ignatium factiose collectis, deliberamus.

*De cōmenticulis
contra Ignatiū collectis
similiter abolendis.
De Photio inuasore
iterato dāmato.
Dannatur &
altera synodus
Photii in tēplo
Sophie celebrata
habens tres
cānones.*

Photiū (qui scet sit a decessore meo & a nobis pro criminibus ante patrātis iure damnatus & anathematizatus, nunc tamē quia recentioribus excessibus priores iniquitates transcēdit, & ponens in cœlū os suū aduersus venerāda sedis Apostolicę priuilegia noua temeritate prorupit, cui resistere minimē formidauit Apostolicę auctoritatis censura) iteratō dānamus, & anathematis nexib⁹ innodamus. Si tamē viua voce ac propria Apostolicę sedi in omnibus obedire spopōderit, & prophanū conciliabulū a se Constantinopoli celebratū damnauerit, laicæ cōmunionis gratiā non negamus.

His

SVM. GENE. CONST.

His sententiis subscripsit Adrianus Papa, etiam & alij Episcopi.

Post hæc verò Stephanus Diaconus fecit anathematismū Photij & sequacium, & cooperatorū eius, in quo ipsum Photium, vt secularem & tyrannum, vt schismaticum & vanum, vt mœchum & patricidam, vt fabricatorem mendacij, & vt nouum Dioscorū anathematizat cum omnibus sequacibus & fautoribus eius.

Actio octaua.

In conuentu octauo tractatum est de abolendis chirographis iniustis, & vniuersis actis conciliabulorum quæ à Photio contra Papā Nicolaum, & Patriarcham Ignatium celebrata sunt. Quæ vniuersa præcepto Imperatoris & synodi combusta sunt.

Deinde venerūt ad synodum aliqui sacerdotes Iconomachi, & monitis sanctæ synodi & Imperatoris conuersi, recepti sunt cum sola manus impositione.

Postremo Stephanus diaconus è suggestu anathematizauit Iconomachos & Photium in hac forma: Concilio quod adhuc fremit contra venerabiles imagines, anathema.

His qui sumunt diuinæ scripturæ dicta, quæ sunt aduersus Idōla, contra venerandas imagines, anathema. Cætera sicut in synodo septima & vniuersali actione 7. in fine.

Actio nona.

Quæ nona continentur actione. Nuntiatur synodo venisse Ioseph vicarium Alexandrinæ sedis: huius hor tante synodo, epistola commendatitia legitur, & ipse receptus, quæ acta sunt in octo actionibus prædictis approbat.

Mox examinantur falsi testes, qui contra Ignatium iurauerant, & cum præscripta à synodo satisfactione penitentia recepti sunt ad communionem Ecclesiæ. Sic recepti sunt & cæteri, qui defecerant ad Photium deserto legitimo antistite Ignatio.

Actio decima.

In postrema sessione annuente tota synodo præceperunt vicarij senioris Romæ, vt legerentur canones, quos statuerat sancta synodus: quos integros nec libuit, nec licuit transcribere propter intolerabilem codicum deprauationē. Nactus sum exemplar quoddam
Latinum,

Latinum, & per Amanuentem scriptum infighiter de-
prauatum. Græcum aliquod exemplar cum quo con-
ferrem Latinum nunquam potui videre, ideo plerofq;
canones in epiromen redegit.

Ca. 1. De obseruatione canonum vniuersalium
& localium synodorum.

Regulas, quæ sanctæ Catholicæ, & Apostolicæ, tam
à sanctis Apostolis, quam ab orthodoxorū vniuer-
salibus, necnon & localibus Conciliis, vel etiam à quolis-
bet de illoquo patre ac magistro Ecclesiæ traditæ sunt,
seruare ac custodire profitemur: quibus & propriâ vitâ
& mores, & omnē sacerdotij catalogū regimus. Sed &
omnes qui Christiano cēntur vocabulo, dānationi-
bus & iustificationibus, quæ per illas prolata sunt, ca-
nonicè subiici decernimus. Tenere quippe traditiones,
quas accepimus, siue per sermonem, siue per epistolam
sanctorum qui ante fuerunt Paulus apertè admonet.

2. Thef. 2.

Ca. 2. Vt seruentur definitiones Nicolai & Adriani Pape.

Secundus canon habet, vt cōseruentur definitiones
synodicæ à beatissimo Nicolao Papa & Adriano Ro-
manis patriarchis pro defensione Ecclesiæ Const. ac re-
stitutione Ignati, atq; Photij neophyti expulsionē, ac
condēnatione eiusdem Photij. De quibus in actione 4.

d. 63. can.
Adrianus

Ca. 3. Vt venerentur imagines.

Sacram imaginē Domini nostri Iesu Christi & om-
nium Saluatoris à quo honore cū libro sanctorū Euan-
geliorū adorari decernimus. Sicut enim per syllabarū
eloquia, quæ in libro feruntur, salutem consequuntur
omnes, ita per colorum imaginariam operationem &
sapientes & idiotæ cuncti, ex eo quod in promptu est,
perfruuntur vilitate. Quæ enim in syllabis sermo, hæc
& scriptura quæ in coloribus, prædicat & commēdat.
Dignum est enim vt secundum cōgruentiam rationis,
& antiquissimam traditionem propter honorem, quia
ad principalia ipsa refertur, etiā deriuatiuè imagines
honorantur & adorentur, vt sanctorum Euāgeliorum
sacer libet, atque typus pretiosæ crucis.

De observa-
tione imagi-
num.

Quartus canon declarat, quod neophytus Photius
nunquam fuerit Episcopus, nec illi, qui in sacerdotali
gradu cōsecrati sunt ab eo, putentur esse sacerdotes: sed
subuertenda esse omnia quæcūq; ille ad dandū aliis
gradum sacerdotij operatus est.

KK Ca. 4.

S V M. GENE. CONST.

*Hoc idem de
Sacerdotali di-
gnitate statui-
tur in ca. 32.
606. Bracar. 2.*

Ca. 5. Nullus ex laico ordine assumatur Episcopus.
Nullus de Senatoria dignitate, vel de aliquo laico-
rum ordine nuper tonius eligatur vel suscipiatur Pa-
triarcha, nisi secundum definitionem, quæ prolata est
ab hac sancta & magna synodo, scilicet si omnem gra-
dum ecclesiasticum transigens per definita nunc tem-
pora irreprehensibilis inuētus extiterit & probatus, ita
ut in gradu lectorum annum compleat, in subdiacono
verò duos, sitq; diaconus tribus, & presbyter quatuor
annis: bene placuit huic sanctæ & vniuersali synodo
eligi hunc & admitti.

Ca. 6. Anathematizatur Photius.

Anathematizamus Photium. Primò propter ne-
quisimam inuasionem Ecclesiæ Constantinopoli cum
aliis inanis operibus suis. Secundò propter inuentio-
nem falsorum vicariorum. Tertiò propter concilium
vanitatis quod celebrare tentauit. Quarto propter
crimina quæ falso contra sanctissimum papam Nico-
laum in suo conciliabulo proposuit.

Ca. 7. De non admittendis hostibus imaginum.

Valde proficuum est venerabiles imagines pingere,
sed & proximo disciplinas diuinæ ac humanæ sapientię
docere. Nō autem bonum est, nec omnino proficuum
ab indignis horū aliquid fieri huius rei gratia, nequa-
quā imagines operari in sacrissimis templis: sed nequius
loco docere anathematizatos ab hac sancta & vniuer-
sali synodo, definimus & promulgamus quousq; a pro-
pria seductione, ac malitia conuertantur. Quisquis er-
go post hanc definitionem ad picturæ sanctarum ima-
ginum in Ecclesiis, aut doctrinę actionem quoquo mo-
do eos admiserit, si quidē clericus fuerit, proprio gradu
periclitetur: si laicus, communionem priuetur.

Canon 8 & 9.

Apparet ex actis octauæ sessionis huius synodi soli-
tum fuisse Photiū, cum eius vigeat heresis extorquere
chirographas tñ à quouis ordine clericorum, tñ etiam
à nobilibus & ignobilibus vsq; ad cerdones & pellio-
nes, & reliquam plebis faciem, quibus promittebant se
illi ad hæsuros, pugnaturusq; pro eius opinione. Ipse
præterea Photius solebat alias vicissim chirographas
dare, quibus facultatem dabat ad docendum vel discen-
dum. Ex hoc improbo more arripere ansam & catho-
lici, vt

lici, vt uellent à piis sacerdotibus habere syngraphas, vt discerent & docerent, essentq; turti & securi talibus muniti scripturis. Ob hoc sancitū est his duobus canonibus octauo & nono, vt qui creantur Episcopi vel Patriarchæ, nullas chirographas à catalogo clericorum exoptulent, sed tātum hant solennitates de more: & ut liceat omnibus idoneis discere vel docere liberè, sine facultate per chirographas.

*Ca. 10. Ne quis uitet superiorem præsulem
ante sententiam.*

Nullus clericus ante diligentem examinationem & synodicam sententiam à communione proprii patriarchæ se separet, licet criminalem quamlibet causam eius se nosse prætendat, nec recuset nomen ipsius referre inter diuina mysteria. Idem statuimus de Episcopis erga proprios Metropolitans: similiter & de Metropolitans circa Patriarcham suam. Qui uerò contrafecerit, ab omni sacerdotali operatione & honore decidat.

Ca. 11. Quòd unica sit hominis anima.

Apparet quosdam id temporis in tantum impletatis uenisse, vt hominem duas animas habere impudenter dogmatizarent. Tales igitur impietatis inuectores & similia sentientes, cum uetus & nouū Testamentum, omnesq; Ecclesiæ patres vnā animā rationalem habere hominem asseuerent, sancta & uniuersalis synodus anathematizat,

*Ca. 12. Ne quis potentia principum fretus assumat
dignitatem Episcopi.*

Si quis Episcopus per uersutiā uel tyrannidē principum suæ dignitatis consecrationem susceperit, deponatur, utpote qui non ex uoluntate Dei, & ritu ac decreto Ecclesiastico, sed ex uoluntate carnalis sensus ex hominibus & per homines Dei donum possidere uoluit, uel consensit.

Ca. 13. Ex minoribus ordinibus assumantur ad maiores.

Decernimus, ut soli clerici magnæ Ecclesiæ qui in minoribus ordinibus morati sunt, ad maiores gradus & honores ecclesiasticos (si digni inuentantur) ascendere debeant. Nullo tamen modo hi qui foris sunt, ad tales dignitates uel honores admittantur.

*Ca. 14. In quanto honore habendi sunt Episcopi
à principibus secularibus.*

KK

Qui

SVMMA GENE. CONST.

• Qui diuina gratia Episcopalem sortiuntur dignitatem, ordinē cęlestis hierarchie referunt in terris. Quare meritō sancimus, vt digno in honore, tam a principibus, quā a cęteris omnibus habeantur. Non oportet itaq; vt principibus vel vitiis militari dignitate pręditis obuiam longissimē procedant ab eorum Ecclesiis, nec a multis, equiſue descendant in occurſu, aut timidē, abiectēq; ante genua procidant, velut adoraturi. Imō verō non accedant ad mensas secularium principū, sed cum omni modestia, quę spiritalem deceat dignitatem officia omnibus & debita tribuant, cui veltigal, veltigal: cui honorem, honorem. Dummodo principes, & p̄i imperatores agnoscant sibi æquales Episcopos, vt liberē audeant reprehendere, increpareq; & principes & cęteros, qui militari honore fruuntur, si quid peccauerint. Si quis verō Episcopus post hęc sanctionem suam dehonestauerit dignitatem, cadens ab honore sibi per canones debito, vixeritq; abiectē secundum veterem & agrestem consuetudinem, amoueat per annum & princeps, qui in causa fuit, excommunicetur per biennium.

Ca. 15. *In quem vsuſm Ecclesię possessiones seruari debeant.*

12. q. 2. *Apoſtolicos.*

Decernimus, vt Episcopo videri, vel vtcunq; alienare vasa, aut vestes sanctas, nec alias rusticas possessiones venundare liceat, ne propter hoc ecclesiastici redditus lædantur, quos ad propriam vtilitatem & in escā pauperum & peregrinorum sustentationem esse definimus, Nec etiam per emphyteosim salaria ecclesiā tribuere possit, excepta causa olim ab antiquis canonibus ordinata, videlicet in redemptionem captiuorum.

Canon 16.

Colligere licet solenne fuisse in aulis principum statim quibusdam diebus componere aliquem laicum insignibus Episcopalibus, qui & tonsura & cęteris ornamentis personatum Episcopum ageret: & creasse etiam ridiculum Patriarcham, quo se oblectarent. Quę omnia, vt in dedecus Ecclesię accersita, prohibentur sub grauibus censuris.

Canon 17.

Author. Quia deprauata exemplaria reddunt hunc canonem insigniter obscurum, visum est hac summa illum cōplecti, & non integrum transcribere, triaque continet canon p̄sens.

Primum,

Primum, quòd Metropolitanì super vniuersos Episcopos qui ab ipsis promouentur, & siue per manus impositionem, siue per paludationem Episcopalis dignitatis firmitatem accipiunt, habeant potestatem, videlicet ad conuocandum eos (urgente necessitate) ad synodalem conuentum: vel etiam ad coercendum illos & corrigendum, cum fama eos super quibuidam delictis forsitan accusauerit. Hoc primum est ex canone sexto Nicæni Concilij desumptum, quem retert in hac forma. Quia & in Romanorum ciuitate huiusmodi mos præualuit.

Secundum, Quoniam sunt quidam Episcoporum, qui ne secundum uocationem apostolici præsulis occurrant, se à mundi principibus impeditos causantur. Placuit talem exculpationem omnimodo esse inualem. Cum enim principes pro suis causis frequenter conuentum agant, impium est ut summos præfatos ad synodos pro ecclesiasticis negotiis celebrandas impediant, vel quosdam à concilijs eorum prohibeant, licet tale impedimentum, & hanc prohibitionem Episcoporum suggestionem diuersis modis fieri didicerimus.

Tertium est: Illud autem tanquàm perosum quiddam ab auribus nostris repulimus, quod à quibusdam imperitis dicitur, non posse synodum absque principali præsentia celebrari, cum nusquam sacri canones conuenire seculares principes in concilijs sanxerint, sed solos Antistites. Vnde nec interfuisse illos synodis, exceptis concilijs vniuersalibus, inuenimus. Nec enim fas est seculares principes spectatores fieri rerum, quæ sacerdotibus Dei nonnunquam eueniunt.

Ca. 18. *Ut in Ecclesijs antiqua conferuamur priuilegia.*

Placuit huic sanctæ & magnæ synodo, ut res vel priuilegia quæ Dei Ecclesijs ex longa cõuetudine pertinet, & siue à diuæ recordationis Imperatoribus, siue ab alijs Dei cultoribus in scriptis donata, & ab eis per annos triginta possessa sunt, nequaquam à potestate præsulis quæcunq; persona secularis per potestatem subtrahat, aut per argumenta quælibet auferat, sed sint omnia in potestate ac vñu præsulis Ecclesie quæcunq; intra triginta spatium annorum ab Ecclesijs possessa fuisse noscuntur. Qui contra fecerit, ut sacrilegus iudicetur, & donec tali priuilegia seu res restituerit, anathema sit.

De Episcopis, qui causantur se impeditos à mundi principibus ne ueniant ad synod.

Quòd ad principes seculares non pertineat synodis interesse.

SVM. GENE. CONST.

Ca. 19. *Ne Metropolitanus grauet subiectus t: p:scopos.*

Definiuit sancta hæc & vniuersalis synodus nullum Archiepiscoporu aut Metropolitanoru relinquere propriam Ecclesiam, & sub occasione quasi uisitationis ad alias accedere, & consumere redditus qui apud illos inueniuntur ad ecclesiasticam dispositionem & alimenta pauperum. Sed tamen si contingat aliquo per illas Ecclesias necessario iter agere, tunc nõ alia nisi ex his que ad præsens de compendio præparata inueniuntur, cum reuerentia & cum timore Dei dignanter accipiat, & maturius propositum iter perambulet. Si enim vnquam quorundam Episcoporum Ecclesiæ propriæ rebus cum multa parcitate uti, & nullatenus in proprias vtilitates importune ac sine ratione consumere redditus ecclesiasticos sacri canones decernunt, qua puras impietate iudicabitur dignus, qui aliis Episcopis commissas Ecclesias grauare non formidat. Qui contra fecerit, deponatur, & sequestrerur vt fratrilis, & alter idololatra factus iuxta magnum Apostolum.

Canon 20.

Hoc canone sancitum est vt possessiones in emphyteosim datas ab Ecclesia, non liceat emphyteotam spoliarè prætextu non seruari pacti. Verum si per tres annos continuos pensionem non soluerit, liceat tunc Ecclesiæ vindicare suas possessiones, dummodo id fiat ordine iudiciali coram competente iudice. Qui secus fecerit, cogetur ad restitutionem in integrum. Quod si noluerit parere, deponitur.

Ca. 21. *Quanta reuerentia agendum est erga Episcopum Romanum.*

22. di. c. *Definimus.*

Definimus neminè prorsus mundi potentium quenquam eorū qui patriarchalibus sedibus præsent, inhonorare, aut mouere à proprio throno tètare, sed omni reuerentia & honore dignos iudicare, præcipuè quidè sanctissimum Papam senioris Romæ, deinceps autem Cōstantinopoleos patriarcham. Deinde verò Alexandriæ, ac Antiochiæ, atque Hierosolymorum. Sed nec alium quenquam conscriptiones contra sanctissimum Papam senioris Romæ, ac verba complicare vel cõponere liceat sub occasione quasi diffamatorum quorundam criminum, quod & nuper Photius fecit, & multo ante Dioscorus. Quisquis autem tale facinus contra

sedem

sedem Petri principis apostolorum ausus fuerit intendere, æqualem & eandem quam illi condemnationem recipiat. Porro si synodus vniuersalis fuerit congregata, & facta fuerit etiam de sancta Romanorum Ecclesia, quæ uis ambiguitas & cōtrouersia; oportet uenerabiliter & cum conuenienti reuerentia de proposita questione sciscitari, & solutionem accipere, aut proficere, aut profectum facere, non tamen uadaciter sententiam dicere contra summos senioris Romæ Pontifices.

Ca. 22. Ne princeps secularis se immisceat promotioni Episcoporum.

Sancta & vniuersalis synodus definit neminem laicorum principum, vel potētum semet inferere electioni vel promotioni Patriarchæ, vel Metropolitæ, aut cuiuslibet Episcopi, ne uidelicet inordinata hinc & incongrua fiat confusio vel cōtentio: præsertim cum nullam in talibus potestatem quenquam potestati uorum vel cæterorum laicorum habere cōueniat, sed potius illere, ac attendere sibi usq; quò regulariter à collegio Ecclesiæ suscipiat finem electio futuri Pōtificis. Quisquis autem secularium principum & potētum, vel alterius dignitatis laicæ aduersus communem, ac consensuaneam, atq; canonicam electionem ecclesiasticæ ordinis agere tentauerit, anathema sit.

Ca. 23. Ne quid presumat agere Episcopus in aliena Ecclesia.

Nullus Episcoporum possessionum aliarum Ecclesiarum locationem sibi fieri ab alio Episcopo rogare audeat, nec ipse rogatus suæ Ecclesiæ possessiones alicui conferat, nec etiam constituat presbyteros, aut quemlibet alium clericum in Ecclesiis, quæ sibi subiectæ non sunt, præter voluntatem Episcopi.

Ca. 24. Ne Metropolitæ exercent ministeria Episcopalia per subiectos Episcopos.

Diuina scriptura dicente, Maledictus homo qui facit opus Domini negligenter, quidam Metropolitanorū extrema negligētia & desidia delapsi, præceptionibus suis subiectos ad se adducunt Episcopos, & cōmittunt eis Ecclesiæ propriæ diuina officia & litanias, & cuncta omnino sacra, quæ ad se pertinent in yleria, ut pen illos celebrent omnia, quæ per semetipsos alacriter agere debuerunt, ac per id eos, qui Episcopale dignitatem meruerunt, quodammodo clericos sibi subiectos exhibent.

*Ecclesiastici
præsules absti-
neant à curis
secularibus, et
vacent orationi
& lectioni.*

exhibent. Vacant iidem præter ecclesiasticas leges secularibus curis, atq; dispositionibus, dimittentes perseuerare in orationibus & obsecrationibus pro suis delictis, ac populi ignorantis: quod nusquam apud aliquos penitus inuenitur, cum sit canonicis nimirum contrarium omnino præceptis. Hæc autem omnia magnis & multis ac vehemētissimis dānationibus dignos huiusmodi statuunt. Probantur enim tales per hæc quæ faciunt, etiam satanica iactantia & superbia languere.

Quisquis ergo Metropolitanorum post hæc sanctæ ac vniuersalis synodi definitionem eadem audacia, vel superbia & contemptu abusus, nõ per se cū timore & alacritate, seu conscientia bona debita ministeria in propria ciuitate, sed per suffraganeos Episcopos suos efficere tentauerit, penas exoluat coram proprio Patriarcha, & aut corrigatur, aut deponatur.

Ca. 25. Ut deponantur clerici, qui defecerunt ad Photium.

Definiuimus, vt clerici ritè prius ordinati à Methodio vel Ignatio, & resiliuerunt à consortio fidelium, vt adhererent Photionis hæresi, & obdurati exemplo Pharaonis nolunt respiscere, deponantur omnino, nec postea recipiantur in ordinem clericorum, imò semper exõsi sint, vt Esau. Ni fortè ad magnam penitentiam à misericordia Ecclesiæ admisi fuerint.

Ca. 26. De ordine appellationis.

Ordo prouocationis datur in hoc canone, vt qui se læsum arbitratitur à proprio Episcopo, possit Metropolitanum appellare, qui datis dimissoris ad se causam aduocet. Liceat tamen Episcopis prouocare ad Patriarcham, si crediderint se iniustitiam pati à Metropolitanò, à quo libris finis imponatur, vt nullatenus Metropolitanus in Metropolitanam, aut Episcopus in Episcopum vicinum ius habeat.

Canon 27.

*Monachi creantur
si Episcopi nõ
mutent vestis
rationem.*

Hic canon decernit qualiter oporteat vti pallio, vt scilicet Episcopi nõ vltra stata tempora & loca eo vtantur, ne signum sit superbiæ aut arrogantis. Præterea monachi qui vita & doctrina vt Episcopi creentur meruerint, non mutent habitus, vestisq; rationem ob nouam dignitatem, non minus enim hoc arrogans esset, quàm pallio ineptè vti. Quisquis ergo Episcopus, præter definita sibi tempora se pallio induerit, aut monasticam

ricam vestem deposuerit, aut corrigatur, aut à Patriarcha proprio deponatur.

Postremò iussu vicariorum senioris Romæ prolatus est & lectus terminus, vt illi vocât, in quo ad modum epilogi continentur omnia, quæ acta sunt in hac sancta synodo. Primò ibi paucis explicantur mysteria sanctæ Trinitatis, & Domineque incarnationis. Mox explicatur ratio septem synodorum generalium, & probantur à tota synodo præsentis. Deinde explicatur etiam intentio huius octauæ synodi, & quæ acta sunt pro Ignatio Patriarcha contra Photium: & vltima Episcoporum vniuersorû acclamatione recepta sunt & probata, subscriptentibus vniuersis. Primò vicariis senioris Romæ. Secundò Ignatio Patriarcha Constantinopol. Tertio vicariis Ecclesiarum Orientis. Quarto Imperatoribus Basilio, Constantino & Leone, qui noluerunt ante vicarios subscribere. Postremò reliquis Episcopis. Et ab soluta est octaua synodus generalis.

Extat allocutio quædam Basilii Imperatoris ad totam synodum, in qua post alia amica & gratulatoria verba subiungit. Quisquis habet aliquid contra hanc sanctam & vniuersalem synodum, aut eius canones, sicut in medio, & quæ sibi videntur dicat, siue sit de ecclesiastico clero, siue etiam laicus sit, aut ex his qui ciuilibus officiiis mancipantur. Quamquam non datum sit istis secundum canonem dicendi quicquid penitus de ecclesiasticis causis. Opus enim hoc Pontificum & sacerdotum est. Sed ex abundanti omne os iniquum obstruere volentes, licentiam præstamus omnibus, vt qui in mente habet quid ambiguû de his, quæ decreta sunt ab hac sancta synodo, hoc in medium exhibeat, & suscipiat satisfactionis salubre remedium. Nam soluta sancta & vniuersali synodo, qui apparuerit Ecclesiæ Dei contradicens, aut non communicans ei, quicumque ille sit, veniam ab imperio nostro minimè consequetur, sed iussè condemnabitur, & à ciuitate nostra pelletur vt pestiferus, & corruptor, & mēbrum putridum, & inuile, & commune corpus Ecclesiæ violans.

Finit octaua synodus vniuersalis Constantinopoli celebrata.

In decreto Gratiani ascribuntur multa decreta huius octauæ synodo, quæ in exemplaribus Latinis non inuenimus.

S V M M A T R I B V R I E N .

uenimus. Vnde vel talio illi ascribuntur, vel Gratianus nactus fuit alia exemplaria magis integra.

an. d. 877. Ioānes 6. pōt. 109. Ioannes 9. Papa 109. sedit annos decem, dies 2. sub Ludouico secundo Imperatore.

an. d. 883. Martinus 2. Papa 110. Martinus 2. Papa 110. malis artibus Pontificatum adeptus, sedit annum 1. menses 5. sub Arnolpho Germano Casare sexto.

an. d. 888. Adrian. 3. Papa 111. Adrianus 3. Papa 111. sub Petro, natione Romanus hinc tanti animi fuit, vt initio sui Pontificatus ad senatum, populumq; tetulerit, ne in creando Pontifice Imperatoris authoritas expectaretur, vtq; libera essent & cleri & populi suffragia, quod institutum a Nicolao primo tentatum potius, quam inchoatum fuerat, &c. Obiit anno primo, mense secundo, sui pōtificatus, sepeliturq; in basilica. S. Petri collachrymantibus omnibus tantum parentem tam repente sibi sublātum esse.

Concilium Triburiense prouinciale. Celebratum est sub Imperatore Arnolpho & vigintiduobus Episcopis Germanorum, anno Domini 895. ad reformationem morum & status non modò clericorum, sed etiam laicorum, à quo Gratianus trāscripsit multa in volumine Decretorum.

Canon 1. Quòd excommunicati, si post excommunicationem non se inclinauerint ad poenitentiam, per principem puniri debent.

Canon 10. Vt Episcopus non deponatur, nisi à duodecim Episcopis, Presbyter à sex, diaconus à tribus.

Canon 11. Si quis clericus homicidium fecerit, etiā si nimium coactus, ab ordine cessare debet.

Canon 12. Vt præter Pascha & Pentecosten baptisma non celebretur, excepta necessitate periclitantium.

Ca. 13. Quibus de causis offerendæ sint decimæ.

Decimæ offerendæ sunt à populo, vt hac ratione Deus placatus largius præstet, quæ necessaria sunt, & vt ministri Ecclesiæ exinde releuati liberiores snt ad spiritus officiali expletionē, & vt munus populi ex hinc in quoti-

in quotidiana oblatione Domino immoletur, nec nõ secundũ statuta canonũ in sustentationẽ pauperũ & restauracionẽ Ecclesiarũ proficiant. Quatuor enim fieri partes iuxta canones, iudicamus de decimis & oblationibus fidelium, vt vna sit Episcopi, altera clericorum, tertia pauperum, quarta restauracioni Ecclesiarum feruetur, sicut in epistola Gelasij Papæ ca. 27. legitur.

Ca. 19. *Vbi quis decimam soluit, ibi sepeliendus.*

Vbicunq; facultas rerum & oportunitas temporum suppetit, sepulturam morientium apud Ecclesiam vbi est Episcopi sedes ordinamus celebrari. Quod si ex aliqua causa difficile æstimetur, vbi decimam persoluebat viuus, sepeliatur mortuus.

Ca. 20. *Ne sepultura pro mortuis vendantur.*

Interdictum sit omnibus Christianis terrã mortuis vendere, & debitã sepulturam denegare, nisi fostẽ proximi & amici defuncti propter nomen Domini, & redemptionẽ animæ viri gratis aliquid donare velint.

Ca. 21. *Vbi sepeliendi sint laici.*

Nullus laicus in Ecclesia sepeliatur, nisi in communi cœmeterio: corpora tamen antiquitus in Ecclesia sepulta nequaquam proiciantur: sed pauimento desuper facto, nullo tumulorum vestigio apparente, Ecclesiæ reuerentia conferuetur.

Elemosinæ profusi defunctis.

Ca. 22. *De vasculis, in quibus mysteria sacra conficiuntur.*

Vasa, in quibus sacrosancta conficiuntur mysteria, calices sunt & patenæ, de quibus Bonifacius martyr & Episcopus interrogatus si liceret in vasculis ligneis sacramenta conficere, respondit: Quondã sacerdotes aurei, ligneis calicibus utebantur: nunc ecõtra lignei sacerdotes aureis vtuntur calicibus. Zepherinus 14. Romanus Episcopus patenis vitreis missas celebrari constituit. Nos statuimus vt deinceps nullus sacerdos sacrum mysteriũ corporis & sanguinis Domini in ligneis vasculis villo modo conficere præsumat.

De cõ. d. i. Vasa in quib. est.

Ca. 23. *Ne vinum sine aqua in calice offeratur.*

Non debet calice Domini, aut vinũ solũ, aut aqua sola offerri, sed vtrunq; permixtum, quia vtrunq; ex latere eius profluxit: sed sic vt duæ partes sint vini, tertia verò aquæ, quia maior est maiestas sanguinis Domini, quàm fragilitas populi, qui per aquam designatur, iuxta illud: Populi multi, aquæ multæ.

Est canon 32. sexta synodi.

Apoc. 17.

Ca. 20.

S Y M M A T R I B V R I E N .

Ca. 20. De rasura clericorum.

Clerici in hoc raduntur, vt sollicitudinē coronæ Domini in capitibus suis gerant, quos & seruos suos dici & esse voluit, sortemq; illorū se constituit, sicut de eis scriptū est: Ego hæreditas eorum, quos qui percusserit, aut iniuria aliqua affecerit, grauiter puniri debet.

*Num. 3.
Deut. 18.*

Ca. 21. Vt Presbyteri iurare non cogantur.

*2. q. 4. Si quis
presbyter.*

Presbyter in iudicio adiurandum cogi non debet, sed vice iacramenti per sanctam consecrationem interrogetur: quia sacerdotes ex leui causa iurare non debent, cum Dominus in euangelio discipulis suis dicat: Nolite iurare omnino, &c. quod autem his abundantius est, à malo est. Non dixit, quod amplius est, malum est, sed à malo est, id est, à malo homine, de cuius incredulitate cogimur iurare. *Canon 22.*

Mat. 5.

Qui infamia laborat, permittitur vt per ignem candenti ferro se purget. Colligitur ex hoc non esse natura sua malum. Sunt tamen hæc iam abrogata.

Ca. 27. De his qui in clero iam deputati sunt.

Semel in clero deputati, nec ad militiã, nec aliquam veniant dignitatē mundanã, vt in synodo Chalce. statutū est ca. 7. ne tales sint, sicut 8. Isidorus dixit esse, similes hipponas, qui nec equi nec homines, sed quasi bruta animalia libertate, ac desiderio suo feruntur.

Ca. 31. De furibus & latronibus.

*Dura admodum
sanctio.*

Si inuentus fueris quis furtum, aut rapinã exercere, & in ipso diabolico actu mortē meretur incurrere, nullus pro eo præsumat orare, aut eleēmosynam dare, & eleēmosyna pro eo data in memoriã, nec clericorum, nec pauperum veniat, sed execrabilis sordescat.

Ca. 35. Placita in diebus festis Iudices non habeant.

Vt nullus Iudex diebus festis, vel dominicis, seu leuiorū, aut quadragesimæ placitū habere præsumat. Et vt nullus pœnitens eò veniat, in hoc sancto statuimus Cōcilio, quia inde irascitur Deus, cum quãdo suo sancto seruitio debet populus desudare, inueniatur lites & cōtentiones frequentare. Diebus verò dominicis & sanctorū festis, vigiliis & orationibus insistendū, & ad missas cuiuslibet Christiano cum oblationibus est currendū, & tantū Deo vacandū. Diebus quadragesimæ & ieiuniorum summa deuotione ieiunandum, & omni deuotione est orandum, atque ab vnoquoque pro facultatibus

*Quid in ieiun-
iis quadrages-
ime agendum.*

cultatibus suis eleēmosynæ tribuendæ, & nullæ lites, vel contentiones habendę. Arguit enim Dominus per Prophetam eos, qui contentiones & lites tempore le- *Esa 58.*
tuniorum exercent.

Ca. 39. De matrimonio inter alienigenas.

Si quis alienigenam, hoc est, alienæ gentis, non tamen religionis fœminam in matrimonium duxerit, velit nolit tenenda est, nec ultra ab eo separanda, excepte fornicationis causa, sicut synodus Romana ait, quæ non dimittenda sit vxor post baptismum, quæ habita est & ante baptismum. In baptisino soluuntur crimina, non tamen legitima coniugia.

Ca. 40. Prohibetur matrimonium inter adulteros.

Qui vxorem alterius eo viuente constuprauit, & insuper iuramento confirmauit, si ambo eius legitimum superuixissent maritum, vt ille fornicator illam adulterā adulterio pollutam sibi associaret legitimo coniugio: Nos tale coniugium anathematizamus & Christianis omnibus obseramus, quia non oportet Christianæ religioni, vt vllus ea utatur in matrimonio, cum qua prius pollutus est adulterio. Idem sine vlla limitatione prohibetur infra, ca. 51.

*Extra de eo
qui du. in ma
etc. cū haberet*

Ca. 45. De illo qui cum duabus sororibus fuerit pollutus.

Qui cū duabus sororibus fuerit pollutus, vsq; ad exitum vitæ pœnitens & cōtinens permaneat, & soror, quæ posterior scienter se cum eodē cōmaculauerit, vsq; ad finem vitæ pœnitens & continens perduret.

Ca. 46. De confugiente ad Episcopum ne ob adulterium à marito interficiatur.

Si cuius vxor constuprata fuerit, & propterea maritus capitali sententia delere illam machinauerit, ipsa verò vrgentis mortis periculo ad Episcopos confugerit, & auxiliū queſſerit, operosiore, si potest, Episcopus labore defudet ne occidatur, si vitā ei obtinere possit, reddat, sin autem, omnino non reddat. Maritus verò quandiu ipsa viuat, nullo modo alteram ducat.

Ca. 47. Statuitur pœna pro homicidio voluntario.

Qui voluntariē homicidiū fecerit, quod in Ancyra no Cōn. ca. 21. legitur, obseruet, quia instituta canonica & S. Patrum decreta, nostro & omnium orthodoxorum iudicio inuiolabilem habent infirmitatem.

Nobis tamē, quia pastores ouium Christi sumus, pro moderni

S V M M A V I T Æ.

moderni temporis qualitate, & hominum fragilitate, bonū & vile videtur, vt authoritate synodali modum castigationis imponamus, ne prolixum tempus pœnitentiæ generet fastidium negligentibus. Igitur si quis sponte homicidium fecerit 40. diebus ab ingressu Ecclesiæ arceatur, & nihil māducet in illis 40. diebus præter solum panem & salem, nec bibit nisi puram aquā, nudis pedibus incedat, lineis non induatur vestibus, nisi tantū femoralibus, secularia arma nō portet, nulli vehiculo vtatur, &c. Post illos 40. dies vnum annum ante ingressum ab introitu Ecclesiæ suspendatur, & abstineat se à carne & caseo & vino. Secundū verò & tertiu annu simili modo pœniteat 4. autem annu & 5. 6. & 7. isto modo obseruet. Ieiunet autem his singulis tres quadragesimas. Vnam ante Pascha Domini à caseo & pingui- bus piscibus, à vino & medone. Alteram ante natiui- tatem S. Ioannis Baptistæ. Tertiā ante natiuitatē Do- mini Saluatoris ieiunet, & abstineat se à carne & ceteris rebus prædictis. His septē annis ritē expletis recon- cilietur, & more pœnitētium sacris altaribus & sanctæ communioni restitatur atque perfectionem cōsequatur, id est, communionis Christi gratiam.

Vnanimes subscripserunt 22. Episcopi prædente & adiurante pio principe Arnolpho.

Reliqua capitula requirat Lector in volumine magno concilio- rum, quæ sustulimus, ne aliā dicta repeteremus.

Stephanus 5. Papa 112. sub Petro sedit annos 7.

Formosus 113. Papa, sedit annos 6. Iterum tum ingēs disfidium fuit Romæ de electione.

Bonifacius 6. Papa 114. sedit dies 26. De tēpore quo se- dit in sede Petri, magna cōtrouersia est inter scriptores

Stephanus sextus, Papa 115. sedit annum vnum. Hic magno odio persecutus est Formosi nomen, cuius & ordinationes omnes rescidit & damnauit. Iam enim tunc cœperat Pontificum, & virtus, & integritas de- ficere.

Romanus 1. Papa 116. sedit mēses 3. in quibus vniuer- sa acta Stephani improbat & abrogat.

Theodorus 2. Papa 117. sedit dies 20.

Ioannes 10. Papa 118. sedit annos 2.

Benedictus 4. Papa 119. sedit annos 4.

Leo 5. Papa 120. sedit dies 40. quem Christophorus familiaris

an. d. 890.

Stephanus

Pont. 112.

an. d. 901. Bo-

nifacius 6.

Pont. 114.

an. d. 901. Ste-

phanus 6.

Pont. 115.

an. d. 902. Ro-

man. 1. Pont.

116. 902.

an. d. 904. Be-

ned. 4. Pō. 116

familiaris illius honore Pontificatus spoliavit, cupidine quadam dominandi.

Christophorus 1. Papa 121. Pontificatum malis artibus adeptum, malè amisit, septimo mēse dignitate eiectus, monasticam vitam, obiit cogitur. *a. d. 907. Cbri
Iosph. 1. Pō. 121
Sergius 3.*

Sergius 3. Papa 122. sedit an. 7. Hic Christophorum à monasterio tractum in vincula cōiecit, & Formosi nomē subinde profequitur, cuius corpus humatum truncari cap. iussit, res plena horrois, vt videas quantum degenerabant pontifices à maioribus suis ne cui mirum sit interm si qui abusus & peruersæ opiniones in Ecclesiam irrepserunt. *Pont. 122.
an. d. 907.
an. d. 914. 916.*

Anastasius 3. Papa 123. sedit annos 2. *Landus 10.*

Landus 1. Papa 124. sedit menses 6. *Pont. 124.*

Ioannes 11. Papa 125. sedit annos 13. *Ioannes 11.*

Leo 6. Papa 126. sedit menses 7. sub Henrico Germano Cæsare. *Pont. 125.*

Stephanus 7. Papa 127 sedit annos 2.

Ioannes 12. Papa 128. sedit annos 4.

Leo 7. Papa 129 sedit an. 3. sub eodē Hérico Cæsare.

Stephanus 8. Papa 130. sedit annos 3.

Martinus tertius, Papa 131. sedit annos 3. menses 6. dies 10. Electus fuit sub Othone primo Germano Cæsare decimo.

Agapetus 2. Papa 132. sedit an. 9. sub eodem Cæsare. *Agap. 2.*

Ioannes 13. Papa 133. potentia patris fretus Pontificum munus sibi desumit. Vir, qui venationibus magis quàm orationibus vacabat, & multa alia audita indigna de eo dicuntur. Sedit annos 3. Is Othonem Cæsarea corona exornauit. *Pont. 132.*

Benedictus 5. Papa 134. sedit menses 6. Hunc eiecit Otho Imperator à sede sua, & compulit clerum vt susciperet Leonem illius loco. *Benedict. 5.
Pont. 134.*

Leo 8. Papa 135. sedit annum vnum.

Ioannes 14. Papa 136. sedit annos 6. Ab hoc Otho secundus corona Imperij donatus est. *Leo 8.
Pont. 135.*

Benedictus sextus, Papa 137. sedit annū 1. Hic à Cynthio Romano ciue capitur, & in arcē (quam sancti angeli vocant) includitur, & eodem loco non multo post fame moritur sub Othone secundo Cæsare. *Benedict. 6.
Pont. 137.*

Donus secundus, Papa 138. sedit annum vnum, sub eodem Cæsare. *Donus 2.
Pont. 138.*

Bonifa-

S V M M A V I T Æ .

• Bonifacius septimus, Papa 139. sedit menses 7. malis artibus Pontificatum adeptum, malè amisit sub eodem Cæsare.

Benedictus 7. Papa 140. sedit annos 8. sub eodem Cæsare.

Ioannes 15. Ioannes 15. Papa 141. sedit menses 4.

Pont. 141.

Hic mense 3. sui pontificatus à Romanis capitur, & in mole Adriani inclulus, pàdore carceris, inedia moritur sub Othone tertio Germano Cæsare 12.

Ioan. 16.

Pont. 142.

Ioannes 16. Papa 142. sedit menses 8. nihil cõmemoratione digni gesit hoc tẽpore, sub eodem Cæsare.

Ioannes 17. Papa 143. sedit annos 10. menses 6. dies 10. sub eodem Cæsare.

Gregor. 5.

Pont. 144.

Gregorius quintus, Papa 144. sedit an. 2. menses 5. Hic seditione quadã eiectus est à Pontificatu, sed vndecimo mense præsidio Imperatoris Othonis restitutus est.

Ioannes 18. Hic fuit qui viuẽte Gregorio sedem per tyrannidem occupauit. Moritur autem & cum ignominia decimo mense vlturpari Pontificatus sub eodem Cæsare Annumeratur Papa 145.

Syluester. 2.

Pont. 146.

Syluester 2. Papa 146. malis artibus Pontificatum adeptus anno 4. moritur sub eodem Cæsare. Is magnus fuisse fertur.

Ioannes 19. Papa 147. sedit menses quatuor, dies 20. electus sub Henrico secundo, Germano Cæsare 13.

Ioannes 20. Papa 148. sedit annos 4. menses 4. sub eodem Cæsare, ad otium conuersus, nihil dignum memoria gesit.

Sergius 4.

Pont. 149.

Sergius 4. Papa 149. sanctissimus pater Ecclesiæ anno 2. sui Pontificatus moritur sub eodem Cæsare.

Benedictus 8. Papa 150. sedit annos 11. sub eodem Cæsare.

Ioannes 21. Papa 151. sedit annos 11. sub eodẽ Cæsare.

Bedit. 9.

Pont. 152.

Benedictus 9. Papa 152. sedit annos vndecim, electus sub Corrado secundo, Germano Cæsare 14. Hunc propter ignauia eiecerunt Romani à sede, & in eius locum suffecerunt Ioannẽ Sabinum Episcopũ Syluestrum tertium appellantes, sed post nouẽ & quadraginta dies pulso adulterino Pontifice Benedictus restituitur.

Syluester. 3.

Pont. 153.

Syluester tertius annuneratur Papa 153. quitamen vt diximus, non fuit verè Papa, sed seditione populũ intusufus.

Grego-

Gregorius 4. Papa 154. sedit annos 2. viuentē adhuc Benedictio, a quo Pontificatum, vt quidam volunt, acceperat, quamuis a h̄ aliud dicant.

Gregor. 6.
Pont. 154.

Clemens 2. Papa 155. in synodo Pontifex creatur, imperante & cogente Henrico 3. sed abeunte Imperatore Romani veneno Pontificem e medio sustulere Pontificarus sui mense n̄no.

Clemens 2.
Pont. 155.

Damasus 2. Papa 156. per vim Pontificatum occupat, nullo cleri, populiq; cōsensu. A deo inoleuerat hic mos, vt cuiq; ambitioso liceret Petri sedem inuadere. Sed non diu tulit Deus hanc tyrannidem, nam 23. die vsurpati Pontificatus moritur, quare merito a nonnullis non recensetur inter Pontifices.

Damasus 2.
Pont. 156.

Leo 9. Papa 157. anno Domini 1049. Pontificatū optima ratione obtinuit, nō assumēs sibi honorē, sed a Deo vocatus velut alter Aaron, sic optime functus est officio suo. Sedit annos 3. menses 2. & dies 6. sub Henrico 3. qui niger dictus est. Sub hoc tempus fuit Berengarius auctor erroris de Sacramento cœnæ Dominicæ: cuius error a Leone in Concilio Vercellenſi damnatus est.

an. d. 1049.
Leo 9.
Pont. 157.

Victor 2. Papa 158. hic magnā synodū Florētīę habuit, in qua multos Episcopos, tum simonię, tum fornicationis causa Episcopatu priuauit, clerumq; admonuit, quid maximē ad se pertineret, proposita pœna his, qui leges transgredierentur. Moritur anno 2. mense 3. die 13.

Victor 2.
Pont. 158.

Stephanus 9. Papa 159. sedit menses 7. dies octo.

Stephanus 9.
Pont. 159.
Benedict. 10.
Pont. 160.

Benedictus 10. Papa 160. sedit menses 9. dies 20. electus est e sede, sub orta Romæ contentione quadam super electione sua: subrogatus est eius loco Gerardus quidam Episcopus Florentinus.

Nicolaus 2. Papa 161. qui pro Benedicto successus est. Hic apud Lateranum habito Concilio sacerdotali, legem tulit, quæ sic habet:

Nicol. 2. Pont.
161. 1057.

Si quis pecunia aut gratia humana, aut populari, militariue tumultu sine concordia & canonica electione Cardinalium fuerit in throno Petri collocatus, is non Apostolicus, sed apostaticus, id est, a ratione deficiens merito vocetur. Liceatq; Cardinalibus, clericis, & laicis Deum colentibus, illum vt prædonem anathematizare, & quouis humano auxilio a sede Apostolica propellere, atq; quouis in loco, si in vrbe non liceat, catholicos huiusce rei causa congregare.

Is Pōt primus
statuisse dicitur,
eligendi
Pont. in possessum
penes catholice
dignales tantum
fure.

SYMMA VITÆ

In eodem Concilio ferunt reuocatum ab errore suo Berengarium diaconum Andegauenſis Eccleſiæ, qui arbitrabatur in ſacramento Eucharistiæ non eſſe verũ Chriſti corpus, integrumq; ſanguinẽ, niſi vt in ſigno & figura, quem errorem inſtante & urgente Nicolao, publicẽ confeſſus eſt. Tertio Pontificatus ſui anno moritur ſub Henrico 3. Germanorum Cæſare 15.

Alexan. 2. Alexander 2. Papa 162. ſedit annos vndecim, meſes ſex, ſub eodem Cæſare.

Pont. 162.

Gregor. 7.

Pont. 163.

Gregorius ſeptimus, Papa 163. omnium bonorũ conſenſu Pontifex creatur anno ſalutis 1072. Habes formam eiectionis ſuæ, & alia annotatione digna in Platina, ex quibus vnum eſt, quod Henricum quartum Imperatorem, qui quia multis malis & iniuriis affecerat Eccleſiam Romanam, ipſum priuatum prius omni regia adminiſtratione anathemate notaui, nec fuit abſolutus, donec deſiſto regali ornamento, nudis pedibus, quamuis aſpera eſſet hyems, & gelu cuncta rigeſſent, venit ad ipſum Pontificem, & veniam petẽs, abſoluitur, & Eccleſiæ reconciliatur, pace iureiurando confirmata, & integra obedientia promiſſa, ſedit annos 13, menſem vnum.

Victor. 3.

Pont. 164.

Victor 3. Papa 164. ex Abbate montis Caſſini Pontifex creatur, qui (vt aliqui ferũt) opera Henrici veneno in calicẽ iniecto, dũ ſacrificat, necatur anno primo ſui Pontificatus, ſub Henrico 4. Cæſare Germano 16.

Vrbanus 2.

Põ. 165. 1086.

Vrbanus ſecundus, Papa 165. Hic Archiepiſcopo Toletano pallium & priuilegia multa cõceſſit, eundemq; totius Hiſpaniæ primatem inſtituit, & Regem Galiciæ cum omni diœceſi ſancti Iacobi anathematis vinculo alligauit, quia prouinciæ Episcopum in carcerem inaudita cauſa coniecerat. Cifterſienſium ordinem primo in Burgundia excitatum, ſua authoritate confirmauit. Sum etiam qui ſcribant Carthuſianos monachos eius Pontificis tempore originem habuiſſe, quãuis aliq; temporibus Victoris tertij hoc aſcribant. Sedit annos 12, ſub eodem Cæſare.

Pafcha. 2.

Pont. 166.

Pafchalis ſecũdus, Papa 166. Hunc totus clerus nolentem & latitantẽ Pontificem creat, quod diceret humeros ſuos nequaquam tanto oneri ſuffecturos; Sub hoc floruit Anſelmus vir æquẽ ſanctus & doctus, & diuus Bernardus vitæ monaſticę faciliẽ Princeps, Abbas Claualleniſis.

raualensis, Sedit autē Paschalis annos decem & octo; menses sex, electus sub eodem Cæsare.

Gelasius secundus, Papa 167. Huius temporibus scribunt quidā habuisse originem Temptarios milites, qui non longē à sepulchro Domini habitantes, peregrinos suscipiebant, eosq; per loca sacra armati ducebant, ac reducebant: quō eis sine periculo inuitere loca sacra liceret. Sedit annum vnū.

*Gelasius 2.
Pont. 167.*

Calixtus secundus, Papa 168. electus est in Cluniacensi cœnobio, in quō loco obierat Gelasius, verū is non prius Pontificium habitum sibi desumpsit, quā intellexit se ab his quoque Cardinalibus confirmari, qui Romæ & in Italia remanserāt. Anno quinto, mense 10. sui Pontificatus moritur in Domino, electus sub Henrico 5. Germano Cæsare 17.

*Calixtus 2.
Pont. 168.*

Honorius secundus, Papa 169. familiaritate præclarorum virorū mirificè delectatus est, quos & Romę retinebat. Sub hoc floruit Hugo de Sancto Victore, qui scribendo sui ingenij præclara monumenta reliquit. Huius tempore Arnulphus Christianę religionis prædicator egregius clericorū insidiis necatur, quōd acerbè nimīū in eorū lasciuiam & libidinem inueheretur; quōdq; eorum poynam & in comparādīs diuitiis nimium studium improbaret, pāupertatem Christi & integerrimam vitam ad imitationē omnibus proponēs. Moritur anno quinto sui Pontificatus, & mense secundo, sub eodem Cæsare.

*Honorius 2.
Pont. 169.*

Innocentius secundus, Papa 170. Contra hunc Petrus Romanus ciuis Romę Antipapa (eo absente) creatur, Anacletusq; vocatur: quem post dies aliquor Lotharius Germanorum Rex Roma expulit, & Innocentiu restituit, sedit annos 14. menses 7. sub eodē Cæsare.

*Innocent. 2.
Pont. 170.*

Cælestinus 2. Papa 171. sedit mēses 5. electus sub Corrado Sueuo Germano Cæsare 19.

*Cælestinus 2.
Pont. 171.*

Lucius secundus, Papa 172. Huius consensu in Gallia synodus Episcoporū & Abbatum facta est cōtra Biliar- dum Philosophum peripateticum, qui præsentē Ludouico Rege rationibus victus, non modō sententiam mutauit, sed monasticam vitam & religionem professus est. Sedit menses 7. dies 4. sub eodem Cæsare.

*Lucius 2.
Pont. 172.*

Eugenius tertius, Papa 173. antea sancti Anastassi Abbas, quem sanctus Bernardus monachum induerat, ad quem

*Eugen 3.
Pont. 173.*

SVMMA VITÆ

quem sedentem in cathedra Petri, scripsit libros de cōsideratione sua, religione & eruditione refertissimos. Sedit annos 8. mentes 4. dies 20. sub eodem Cæsare.

Anast. 4.
Pont. 174.

Anastasius quartus, Papa 174. sedit annum vnum; menses 4. sub eodem Cæsare. Tunc doctrina & vita florebant. Richardus de S. Victore, cuius scripta nunc extant integra.

Adrian. 4.
Pont. 175.

Adrianus quartus, Papa 175. sedit annos 4 menses decem, sub eodem Cæsare.

Alexan. 3.
Pont. 176.

Alexāder 3. Papa 176. sub eodē Cæsare. Contra hunc electus est per tres Cardinales Octavianus Romanus ciuis, Victor appellatus, & fuit schisma in Ecclesia fermē per 20 annos. Alexander verō post longos & assiduos labores, cum iam quieturus à tyrānicis perturbationibus videretur. Pontificatus sui anno 21. Romæ moritur, sublatis prius ē medio quatuor schismaticis Pontificibus, quorū seditionibus Ecclesia Romana ferē subuersa est. Sub hoc Pontifice B. Thomas Cantuariensis Archiepiscopus martyrii mercem assecutus est.

*Hic Senatus
Veneti opera
contra vim im
peratoris est
in sede repositus.*

Lucius 3.
Pont. 177.

Lucius tertius, Papa 177. Hic ab vrbe deiectus, eod quod consulum nomen abolere adnitebatur, Pontificatus sui anno 4. mense 2. die 18. moritur Veronæ sub Friderico 1. Germano Cæsare 20. Scribunt aliqui Petrum Comestorem, qui historiam vtriusq; testamenti conscripsit, in pretio tunc fuisse.

Urbanus 3.
Pont. 178.

Urbanus 3. Papa 178. Hoc administrāte sacerdotium, occupata est ab infidelibus Hierosolyma ciuitas sancta. Urbanus proficiscens Venetias comparandę clausis gratia dolore animi, quem ex calamitate Christianorū acceperat, Ferrariæ moritur Pontificatus sui anno 1. mense 10. die 25. sub eodem Cæsare.

Gregor. 8.
Pont. 179.

Gregorius 8. Papa 179. tracta de recuperanda Hierosolyma, sed dū hæc agit Pisis moritur Pontificatus sui die quinquagesimo septimo, sub eodem Cæsare.

Clemens 3.
Pont. 180.

Clemens 3. Papa 180. sedit annos 3. menses 5. sub eodem Cæsare.

Cælestin. 3.
Pont. 181.

Cælestinus 3. Papa 181. Hic Constantiā monachā Regio Rogerio natū occultē ē monasterio Panormitano eduxit, & Henrico sexto dispensatione Apostolica in matrimonium collocauit. Vir sanctissimus nihil in vita prætermisit, quo terra sancta recuperaretur, sedit annos 6. menses 7. dies 11. electus sub Friderico primo.

Inno-

Innocentius 3. Papa 182. Virante Pontificatum doctrina & moribus insignis à Cælestino in numerum Cardinalium refertur, quo mortuo, omnium consensu in eius loco Pontifex sufficitur, sub Henrico 6. Germano Cæsare 21. Huius temporibus oborta apud Tholosam hæresis est, quam eodem procurante B. Dominicus, à quo ordo fratrum Prædicatorum fuit institutus, mira celeritate compescuit.

Innocen. 3.
Pont. 182.

Concilium Lateranense. Conciliū Lateranum maximū sub Innocētio tertio celebratū, anno salutis 1215. cui interfuit Hierosolymitanus & Constātinopolitanus Patriarcha, Metropolitanani 70. Episcopi 400. Abbates 12. Priores cōuentuales 800. Græci & Romani Imperij legati, Regum verò Hierusalē, Franciæ, Hispaniæ, Angliæ, & Cypri Oratores. Papa moritur Perusij Pontificatus sui anno 18. mense 7. die 16. Adiuuarunt huius Pontificis virtutē & doctrinā beati Dominici & beati Francisci Assisina-tis sanctitas, è quibus Prædicatorū & Minorum ordo ortum habuit.

Acta Concilij Lateranensis per titulos distributa.

Canon 1. De fide catholica.

IN capitulo primo sunt articuli sequentes, qui ad fidem pertineant.

Vnus est Deus indiuisus in essentia, & discretus in personis, creator omnium, &c. Is ab initio tēporis utranque de nihilo cōdidit creaturā corporalē & spiritualē,

LL ; Angelicam

SUMMA LATERAN.

Angelicam scilicet & mundanam. Deinde humanam, quasi communem ex spiritu & corpore constitutam.

Diabolus à Deo quidem natura creatus est bonus, sed ipse per se factus est malus: homo verò diaboli suggestionem peccauit, &c.

Hæc sancta Trinitas secundum cõmunem essentiam indiuidua, & secundum personales proprietates est discreta, &c.

Vnigenitus Dei filius à tota Trinitate communiter est incarnatus, ex Maria virgine Spiritus sancti cooperatione conceptus.

Omnes mortales cum suis propriis corporibus resurgent, quæ nunc gestant, vt recipiant secundum merita sua, siue bona fuerint, siue mala: mali cū diabolo pœnâ perpetuam, boni cum Christo gloriam sempiternam.

Vna est fidelium vniuersalis Ecclesia, extra quam nullus saluatur, &c.

Verum Christi corpus & sanguis in sacramento altaris sub speciebus panis & vini veraciter continentur, transubstantiatis pane in corpus, & vino in sanguinem potestate diuina, &c.

Hoc Sacramentum nemo potest conficere, nisi Sacerdos fuerit ritè ordinatus secundum clauēs Ecclesiæ, quas ipse concessit Apostolis & eorum Successoribus Iesus Christus.

Sacramentum Baptismi, quod cum inuocatione Trinitatis consecratur in aqua, tam paruulis, quàm adultis in forma Ecclesiæ à quocunque rite collatum fuerit, proficit ad salutem, &c. Si tamè post susceptionem baptismi contingat prolabi in peccatum, per veram penitentiam semper potest recuperari, &c.

*De summa
Trin. & fi.
ca. 4.*

Non solum virgines & continentes, verumetiam coniugati per fidem rectam & operationem bonam ad æternam merentur beatitudinem peruenire, &c.

Ca. 2. De errore Abbatis Ioachim.

Damnamus ergo & reprobamus libellum siue tractatū, quem Abbas Ioachim ædidit contra Magistrum Petrum Lombardū de vnitatis seu essentia Trinitatis, appellas hereticum & insanum pro eo quòd in suis dixissententiis, quod quædam summa res est pater & filius & Spiritus sanctus, & illa non est generans, neque genita, nec procedens. Vnde assertis, quòd ille non tam Trinitatem,

Trinitatem, quàm quaternitatem astruebat in Deo, vñ
 delictet tres personas, & illam cõmunem essentiã quasi
 quartam, manifestè protestans, quòd nulla res est, quæ
 sit pater & filius & spiritussanctus* (*Hic deest aliquid*)
 sunt vna essentia, vna substantia, vnacq; natura, verùm
 vnitatem huiusmodi non verã & propriam, sed quasi
 collectiuam, & similitudinariã esse iaterur, quemadmo:
 dum dicuntur multi homines vnus populus, & multi
 fideles vna Ecclesia, iuxta illud: Multitudinis creden:
 tium erat cor vnũ & anima vna. Et qui adhæret Deo,
 vnus spiritus. Item, Qui plantat & qui rigat vnũ sunt:
 & omnes vnum corpus sumus in Christo. Rursus, in li:
 bro Regum: Populus meus & populus tuus vnũ sunt;
 Ad hanc autem suam sententiam astruendam illud pò:
 titissimum verbũ inducit, quod Iesus Christus de fide- bus inquit in Euangelio: Volo Pater, vt sint vnum in
 nobis, sicut & nos vnum sumus, vt sint consummati in
 vnum: Non enim ait, vt fideles Christi sint vnũ, id est,
 vna quædam res, quæ cõmunis sit omnibus, sed tantũ,
 sint vnum, id est, vna Ecclesia, propter catholicæ fidei
 vnitatem, & tandẽ vnum regnũ, propter vnionem in:
 dissolubilis charitatis: quemadmodũ in canonica Ioan:
 nis epistola legitur: Quia tres sunt qui testimoniũ dant
 in cœlo, Pater, & verbum, & Spiritussanctus, & hi tres
 vnũ sunt: statimq; subiungit: Et tres sunt qui testimo:
 niũ dant in terra, Spiritus, Aqua, & Sanguis, & hi tres
 vnum sunt, sicut in codicibus quibusdã inuenitur. Nos
 autem sacro & vniuersali Concilioq; approbante, credi:
 mus & confitemur cum Petro, quòd vna quædam res
 est incõprehensibilis quidem & inestimabilis, quæ ve:
 rãciter est Pater & Filius & Spiritussanctus, tres, simul
 personæ, ac singularim quælibet earundem: & ideo in
 Deo Trinitas est solummodo; non quaternitas; quia
 quælibet trium personatum est illa res, videlicet Sub:
 stantia, Essentia, siue Natura diuina, quæ sola est vni:
 uersorum principium, præter quàm aliud inueniri
 non potest: & illa res non est generans, neque genita;
 nec procedens: sed est Pater qui generat, Filius qui
 gignitur, & Spiritussanctus, qui procedit, vt distin:
 ctiones sint in personis, & vnitatis in natura. Licet igitur
 alius sit Pater, alius Filius, alius Spiritussanctus,
 non tamen aliud, sed id quod est Pater, est & Filius, &

Act. 4.
 1. Cor. 6.
 3. & 12.
 3. Reg. 22.
 Ioan. 17.
 1. Ioan. 5.

I. L. 4 Spirit.

SVMMA LATERAN.

Ioan. 10.

Spiritus sanctus, id est, omnino, ut secundū orthodoxā & catholicā fidem cōsubstantialis esse credatur. Pater enim ab æterno filiū generādo, suā substantiā ei dedit; iuxta quod ipse testatur: Pater quod dedit mihi, in auius est omnibus. At dici non potest, quod partem suā substantiæ illi dederit; & partem retinuerit ipse sibi, cum substantia patris indiuisibilis sit, ut potest simplex omnino. Sed nec dici potest, quod pater in filiū transtulit suā substantiā generādo, quasi sic dederit eam filio, quod nō retinuerit ipsam sibi: alioquin* deseruisset esse substantia. Pater ergo quod sine vlla diminutione filius nascendo substantiā patris accepit, & ita pater & filius habent eandem substantiā, & sic eadem res est pater & filius, & Spiritus sanctus ab utroque procedens. Cum ergo veritas pro fidelibus suis ad patrē orat, Volo, inquit, ut ipsi sint vnum in nobis, sicut & nos vnū sumus: hoc nomen, vnum pro fidelibus quidem accipitur, ut intelligatur vnio charitatis in gratia: pro personis verō diuinis, ut attestetur identitatis in natura vnitas, quemadmodū veritas alibi ait: Estote perfecti, sicut & pater vester cœlestis perfectus est, perfectione naturæ, utrunque videlicet suo modo, quia inter creatorem & creaturā non potest tanta similitudo notari, quin inter eos maior sit dissimilitudo notanda. Si quis igitur sententiam siue doctrinā præfati Ioachim in hac parte defendere vel approbare præsumperit, tanquā hæreticus ab omnibus confutetur. In nullo tamen per hoc florenti monasterio, cuius ipse Ioachim extrinse institutor, volumus derogari, quoniā regularis institutio est & obseruantia salutaris, maximè cum idem Ioachim omnia scripta sua nobis assignari mandauerit, Apostolicæ sedis iudicio approbanda seu etiam corrigenda, dictans epistolam cui propria manu subscripsit, in qua firmiter confitetur se illam fidē tenere, quā Romana tenet Ecclesia, quæ cunctōrum fidelium disponente Domino mater est & magistra. Reprobamus etiam & damnamus peruersissimū dogma impij Amalrici, cuius mentem sic pater mendacj excæcauit, ut eius doctrina non tam hæretica censenda sit, quā insana.

Ca. 3. De hæreticis.

Excommunicamus & anathematizamus omnem hæresim extollentem se aduersus hanc sanctam orthodoxam

*Aliter sunt
vnum fideles
Christi, aliter
tres personæ
diuine.*

Matth. 7.

*Non ipse Ioachim,
sed eius
liber dicitur.*

doxam catholicam fidem, quã superius exposuimus, condemnantes vniuersos hæreticos, quibuscunque nominibus censeantur; facies quidem habentes diuersas, sed caudas ad inuicem colligatas, quia de vanitate conueniunt in idipsum.

Damnati vero secularibus potestatibus præsentibus, aut eorum baluius relinquatur animaduersione debita puniendi, clericis prius à suis ordinibus degradatis: ita quòd bona huiusmodi damnatorũ, si laici fuerint, cõfiscantur: si vero clerici, applicetur Ecclesiis à quibus stipendia perceperunt. Qui autẽ inuenti fuerint sola suspicione notabiles, nisi iuxta cõsiderationes suspicionis qualitatemq; pertinet, propriã innocentia congrua purgatione monstrauerint, anathematis gladio feriantur, & usq; ad satisfactionẽ condignã ab omnibus cuitentur, ita quòd si per annum in excommunicatione persistierint, ex tunc velut hæretici condemnentur.

Punitio hæreticorum secularibus potestatibus committenda.

Contra suspectos de heresi

Quod iuramentum debeant præstare seculares potestates.

Moneantur autem & inducantur, & si necesse fuerit, per censuram Ecclesiasticam compellantur seculares potestates cuiuscunque officij etiam, sicut reputari cupiunt & haberi fideles, ita pro defensione fidei præsent publicè iuramentum, quòd de terris suæ iurisdictioni subiectis vniuersos hæreticos ab Ecclesia denotatos, bona fide pro viribus exterminare studeant, ita quòd amodo quãdocunque quis fuerit in potestate, siue spiritualem siue temporalem assumptus, hoc teneatur capitulum firmare.

Si vero Dominus temporalis requisitus & monitus ab Ecclesia, terrã suam purgare neglexerit ab hac heretica fœditate, per Metropolitanũ & cõprouinciales Episcopos excõmunicationis vinculo innodetur. Et si satisfacere cõtempserit infra annũ, significetur hoc summo Pontifici, vt extunc ipse vasallos ab eius fidelitate denuntiet absolutos, & terrã exponat catholicis occupandã, qui eam exterminatis hæreticis sine vlla cõtradictione possideat, & in fidei puritate cõseruant, saluo iure dominij principalis, dummodo super hoc ipse nullum prættet obstaculum, nec aliquod impedimentum opponat, eadẽ nihilominus lege seruata circa eos, qui non habent dominos principales.

LL 5

•De priuilegiis

SVMMA LATERAN.

De priuilegijs concessis catholicis, qui hæreticorum exterminio insistant.

Catholici verò qui crucis assumpto caractere, ad hæreticorum exterminium se accinxerint, illa gaudeant indulgentia, illoq; priuilegio sint muniti, quo accedentibus in terræ sanctæ subsidium conceditur.

Excommunicentur, qui sine licentia prædicant.

1. Tim. 3.
Rom. 10.

Quia verò nonnulli sub specie pietatis, virtutē eius (iuxta quod ait Apostolus) abnegantes auctoritatem sibi vendicant prædicandi, cum ipse Apostolus dicat: Quomodo prædicabunt, nisi mittantur? omnes qui prohibiti, vel non missi, præter auctoritatem ab Apostolica sede vel catholico Episcopo loci susceptam, publicè vel priuatim prædicationis officium vsurpare præsumperint, excommunicationis vinculo innodentur: & nisi quantocyus resipuerint, alia competenti pœna plectantur.

Deponatur Episcopus, qui ad expurgandas hæreses negligens inueniatur.

Volumus igitur & mandamus, & in virtute obedientiæ districtè præcipimus, vt ad hæc efficaciter exequenda Episcopi per dioceses suas diligenter inuigilent, si canonicam effugere voluerint vltionem. Si quis enim Episcopus super expurgando de sua diocesi hæreticæ prauitatis fermēto negligēs fuerit vel remissus, cum id certis indicijs apparuerit, ab Episcopali officio deponatur, & in locū ipsius alter substituatur idoneus, qui velit & possit hæreticam confundere prauitatem.

Ca. 4. De superbia Græcorum contra Latinos.

De hoc habes extra de bap. & eius effectu, &c.

Ca. 5. De ordine sedium Patriarchalium.

Vt post Romanā Ecclesiam, quæ mater vniuersorum Christi fidelium est & magistra Constantinopolitana primum, Alexadrina secundum, Antiochena tertium, Hierosolymitana quartum locum obtineant, &c.

Ca. 6. Vt singulis annis Prouincialia celebrentur concilia.

Metropolitani singulis annis cum suis suffraganeis prouincialia non omittant concilia celebrare, in quibus de corrigendis excessibus, & moribus reformandis, præfertim in clero, diligentem habeant cum Dei timore tractatum, &c.

Ca. 7. De correctione excessuum.

De hoc

De hoc habes extra de officio iudicis ordinarij. Ca. Irrefragabili.

Ca. 8. De inquisitionibus.

Contra delinquentes tribus modis potest procedi, per accusationem, denuntiationem & inquisitionem, diligens tamen adhibeatur cautela, ut sicut accusatio nem legitima debet præcedere, inscriptio, sic & denuntiationem charitatiua admonitio & inquisitionem clamosa insinuatio præuenire, &c.

Extra de accus. c. Qualiter & quando.

Ca. 9. De diuersis ritibus in eadem fide per Episcopum tolerandis.

De hoc habes extra de officio iudicis ordinarij ca. Quoniam.

Ca. 10. De prædicatoribus instituendis cum Episcopi prædicare non valeant.

Ibid. cap. seq. Officium Episcoporum prædicare populo.

Cum sæpè contingat, quòd Episcopi propter occupationes multiplices, vel inualetudines corporales, seu occasiones alias (ne dicamus defectum scientiæ, quod in eis est reprobandum omnino, nec de cætero tolerandum) per seipos non sufficiunt ministrare populo verbum Dei, maxime per amplas dioceses & diffusas, generali cõstitutione sancimus, ut Episcopi viros idoneos ad sanctæ prædicationis officium salubriter exequendum assumant, potentes in opere & sermone, qui plebes sibi commissas vice ipsorum (cum per se idem nequeunt) sollicitè visitantes, eas verbo ædificent & exemplo, quibus ipsi cum idiguerint, congruè necessaria ministrent: quos habebunt Episcopi coadiutores & cooperatores, non solum in prædicationis officio, verum etiam in audiendis confessionibus, & poenitentis iniungendis, ac cæteris, quæ ad salutem pertinent animarum. Si quis autem hoc neglexerit, adimplere, districtæ subiaceat ultioni.

Canon 11.

De magistris scolasticis in Ecclesiis cathedralibus instituendis, de triennio in triennium celebrandis, &c.

Extra de magistris. quia.

Ca. 12. Extra de statu mona. in singulis.

Canon 13.

De nouis religionibus prohibitis.

Ca. 14. De incontinentia clericorum punienda.

De hoc habes extra de vita & honesta, clericus vt clericorum.

Extra de relig. domi. ca. fin.

Canon. 15.

SVMMA LATERAN.

Canon 15.

De arcenda ebrietate clericorum, ibid. c. seq.

Canon 16.

De iumentis clericorum, ibidem.

Ca 17. De comestationibus Prelatorum, & negligentia eorum super diuinis officiis, & c.

De hoc habetur in celebratione Missarum Ca. Dolentes.

Canon 18.

*Extra ne cle.
vel mona. sen
gentiam.*

De iudicio sanguinis clericis interdicto, & de duello ab eis nõ exercẽdo: & præcipuẽ ne quisquã sacerdos & diaconus purgatione aquæ feruentis, vel frigidæ, seu ferri candẽris, ritũ cuiuslibet benedictionis aut cõsecrationis impendat, saluis nihilominus prohibitionibus de monomachis siue duellis antea promulgatis, & c.

Canon 19.

*Extra de eu-
stodia Eucha-
ristiæ.*

Relinqui nolumus incorrectum, quod quidam clerici sic exponunt Ecclesias supellectilibus propriis, & etiam alienis, vt domus potius laicæ quã Dei Basilicæ videantur, & c.

Ca. 21. Fideles omnes semel in anno confiteri tenentur.

*Extra de pœ-
nit. & remis.
c. omnis.*

Omnis vtriusq; sexus omnia sua peccata confiteatur fideliter saltẽ semel in anno proprio sacerdoti, vel alieno, prius tamen à proprio sacerdote impetrata venia, quoniã aliter ille ipsum nõ potest absoluerè vel ligare. Et suscipiat reuerẽter, ad minus in Pascha, Eucharistiæ sacramentũ, nisi proprius sacerdos ab eius perceptione duxerit abstinentũ, & c. Sit autem sacerdos discretus & cautus, diligenter inquirens & peccatoris circumstantias & peccati, per quas prudenter intelligat quale illi consilium debeat exhibere, & cuiusmodi remediũ adhibere, diuersis experimentis vtendo ad sanandum ægrotũ, & c. Caueat autẽ omnino ne verbo, vel signo, vel alio quouis modo prodat aliquatenus peccatorem, sed si prudentiorum consilio indiguerit, illud absq; vlla expositione personæ cautè requirat, & c.

Canon 22.

*Extra ibidem
c. seq.*

Quoniã infirmitas corporalls nonnunquam ex peccato prouenit, Medici ante omnia curent aduocare Medicos animarũ, vt postquam infirmis fuerit de spiritali salutẽ prouisum, ad corporalis medicinæ remediũ salubrius procedatur, cum causa cessante esset effectus.

Etus, Cæterum cum anima sit multo præstâtior corpore, sub anathemate prohibemus, ne quis Medicorum pro corporali salute aliquid ægrotò suadeat, quod in periculum animæ conuertatur.

Canon 24.

Triplex est duntaxat via iurisdicæ electionis, per inspirationē Spiritus sancti, per scrutiniū, per cōpromissionem, qui verò contra prædictas formas eligere tentauerit, eligendi (ea vice) potestate priuetur, &c.

Extra de electione.

Ca. 29. De multa providentia.

Fuit in hoc Concilio prohibitum, vt nullus diuersas dignitates Ecclesiasticas, & plures Ecclesias parochiales reciperet cōtra factorū canonū instituta. Hoc idem in personatibus decernimus obseruandū, addentes, vt in eadem Ecclesia nullus plures dignitates habere præsumat, aut personatus, etiā si curam non habeant animarū. Circa sublimes tamē & literatas personas, quas maioribus sunt beneficiis honorandæ (cum ratio postulauerit) per sedem Apostolicā poterit dispensari, &c.

Extra de præb. & dig. c. cum multis

Canon 31.

Ad abolendam pessimam, quæ in plerisque inoleuit Ecclesiis, corruptelam, firmiter prohibemus, ne canonorum filij (maximè spurij) canonici fiant in secularibus Ecclesiis, in quibus instituti sunt patres, &c.

Extra de fili. presf.

Canon 32.

Extirpandæ cōsuetudinis vitiū in quibusdā patribus inoleuit, quod patroni Ecclesiarū parochialium, & aliæ quædā personæ, prouerus ipsarū sibi penitus vendicantes, presbyteris earundē seruitio deputatis relinquunt adeò exiguā portionē, vt ex ea cōgruè nequeant sustentari, vnde fit vt in his regionibus penè nullus inueniatur sacerdos parochialis, qui vel modicā habeat nōrtiā literarū. Cum igitur os bouis trituratū alligari nō debeat, &c. Statuimus vt portio sufficiens ipsis assignetur. Qui verò parochialem habet Ecclesiā, nō per vicarium, sed per seipsum illi deseruiat, in ordine quem ipsius Ecclesiæ cura requirit, nisi fortè præbendæ vel dignitati parochialis Ecclesia sit annexa: in quo casu concedimus, vt is, qui talem habet præbendam vel dignitatem, cum oporteat eum in Ecclesia maiori seruire in ipsa parochiali Ecclesia idoneum & perpetuum studeat habere vicarium canonicè institutum, &c.

Extra de præb. & dig. c. extirpanda.

Illud

SVMMA LATERAN.

Illud autem penitus interdiximus, ne quis in fraudem de prouenibus Ecclesiæ (quæ curam proprii Sacerdotis debet habere (pensionem alij quasi pro beneficio conferre præsumat, &c.

Canon 41.

Extra de præscri. Quoniam

Nulla valet absque bona fide præscriptio, tam canonica quam ciuili, cum sit generaliter omni cõstitutioni atque consuetudini derogandum, quæ absque mortali peccato non potest obseruari. Vnde oportet, vt qui præscripsit, in nulla temporis parte rei habeat conscientiam alienæ.

Ca. 46. Clerici etiam propter communes utilitates grauari non possunt.

Extra de immunit. ecc. Aduersus.

Aduersus coniuales alios, qui Ecclesias & viros Ecclesiasticos talibus, seu collectis & exactiõibus alijs grauare nituntur, Conciliũ Lateranense immunitati Ecclesiasticæ volens prouidere, præsumptores huiusmodi, sub anathematis districtione prohibuit, excommunicationi præcipiens subiacere transgressores & fautores eorum; donec satisfactionem impendant cõpetentem. Verum si quando forsã Episcopus simul cum clericis tantam necessitatem & vtilitatem inspexerint, vt absq; vlla coactione ad reuelãdas utilitates & necessitates communes (vbi laicorum non suppetunt facultates) subsidia per Ecclesias duxerint conferenda, prædicti laici humiliter & deuotè recipiant, cum actionibus gratiarum. Propter imprudentiam tamẽ quorundam, Romanum prius consulant Pontificem, cuius interest communibus vtilitatibus prouidere, &c.

Ca. 50. Prohibitio copulæ coniugalis quartum gradum non excedat.

Extra de cõs. & affin. Non del. 1.

Prohibitio copulæ coniugalis quartum consanguinitatis & affinitatis gradum de cætero non excedat, quoniam in vterioribus gradibus iam nõ potest absque graui dispendio huiusmodi prohibitio generaliter obseruari;

Canon 51.

Extra de clam. de sã. espõ. cõ. inribu. 10. Extra de primi. & obla. cum non.

Clandestina coniugia penitus inhihemus, &c.

Ca. 54. Vt prius soluantur decima quàm tributa.

Statuimus, vt exactiõnem tributorum & censuum præcedat solutio decimarũ, vel saltem hi ad quos census & tributa indecimata peruenerint (quoniam res cum

rum onere suo transit) ea per censuram Ecclesiasticam
decimare cogantur Ecclesiis, quibus iure debeantur.

Ca. 58. Tempore interdicti possunt monachi diuina celebrare.

Celebrare diuina possunt tam monachi, quam cleri: *Extra de priuileg. Quod nonnullis.*
ei tempore interdicti, sed exclusis excommunicatis & interdictis, ianuis clausis & suppressa voce, non pulsatis campanis.

Ca. 61. De reliquiis sanctorum.

Cum ex eo quod quidam sanctorum reliquias exponunt venales, ut eas passim ostendant, Christianæ religioni sit detractum læpius, in posterum præsentis decreto statuimus, ut antiquæ reliquiæ amodò extra campam non ostendantur, nec exponantur venales. Inuentas autem de nouo nemo publicè venerari præsumat, nisi prius autoritate Romani Pontificis fuerint approbatæ. Prælati verò de cætero non permittant illos, qui ad eorum Ecclesias causa venerationis accedunt vanis figmentis, aut falsis decipi documentis, sicut in plerisque locis occasione quæritus fieri consuevit. Eleemosynarum quoque quæstores quorum quidam se alios mentiendo, abusiones nonnullas in sua prædicatione proponunt, admitti (nisi Apostolicas vel diocæsanæ Episcopi literas veras exhibeant) prohibemus, & tunc præter id quod in ipsis continebitur literis, nihil populo proponere permittantur.

Extra de reliqui. & vener. sanct. cum ex co.

Canon 62.

Qui autem ad quærendas eleemosynas destinantur, *Quæstores modesti & discreti.*
modesti sint & discreti, nec in tabernis aut locis incongruis hospitentur, nec inutiles faciant aut sumptuosas expensas, cauentes omnino ne falsum religionis habitum gessent.

Ad hæc, quia per indiscretas indulgèntias, atque superfluas, quas quidam Ecclesiarum Prælati facere non verentur, & clauis Ecclesiæ contemnuntur, & pœnitentialis satisfactio eneruatur, decernimus, ut cum dedicatur basilica, non extendatur indulgèntia extra annum, siue ab vno solo, siue à pluribus Episcopis dedicetur, ac deinde in anniuersario dedicationis tempore quadraginta dies de iniunctis pœnitentiis indulta remissio non excedat: & intra hunc quoque dierum numerum indulgentiarum literas præcipimus moderari, quæ pro quibuslibet causis aliquoties cōceduntur, csi Romanus Pontifex

Moderamen indulgèntiarum.

SVM. VITÆ AC GEST.

Pontifex (qui plenitudinem obrinet potestatis) hoc in talibus moderamen consueuerit obseruare.

Canon 63

Extra de sino. Ne pro cōsecrationibus Episcoporum aut benedictionibus, aut ordinibus clericorum aliquid accipiatur.

Sicut pro certo

.. Ca. 64. *Monachæ pretio receptæ vnâ cum recipientibus de monasterio expellantur.*

Extra ibid.
Quoniam.

Quoniam simoniaca labes adeo plerasq; moniales infectit, vt vix aliquas sine pretio recipiant in sorores, paupertatis pretextu volentes huiusmodi vitium paliare: ne id de cætero fiat, penitus prohibemus, statuentes, vt quæcunque de cætero talem prauitatem commiserit, tam recipiens quàm recepta, siue sit subdita, siue prælata, sine spe restitutionis de suo monasterio expellatur, in locum arctioris regulæ, ad agendam perpetuò pœnitentiam retrudenda.

De his autem quæ ante hoc synodale statutum taliter sunt receptæ, ita duximus prouidendum, vt remotæ de monasteriis, quæ perperam sunt ingressæ, in aliis eiusdem ordinis collocentur.

Quòd si propter nimiam multitudinem, alibi fortè nequiverint commodè collocari, ne fortè damnabiliter in seculo euagentur, recipientur in eodem monasterio dispensatione de nouo, mutatis prioribus locis, & inferioribus assignatis.

Hoc etiam circa monachos & alios regulares decernimus obseruandum. Verùm ne per simplicitatem vel ignorantiam se valeant excusare, præcipimus vt diocesani Episcopi singulis annis hoc faciant per suas dioceses publicari.

Canon 65. Extra ibidem.

Canon 66. Extra ibidem.

Ca. 67. *Iudei etiã compellendi sunt ad restituendas vsuras.*

Extra de vsuris. Quòto amplius. Quando cogitur Iudæi satisfacere pro vsuris.

Statuimus, vt si de cætero quocunq; pretextu Iudæi à Christianis graues & immoderatas vsuras extorserint, Christianorum eis participium subtrahatur, donec de immoderato grauamine satisfecerint competenter. Censura etiam Ecclesiastica Iudæos decernimus, compellendos ad satisfaciendum Ecclesiis pro decimis & oblationibus debitis, quas à Christianis de domibus & possessionibus aliis percipere consueuerant, antequam ad Iudæos quocunq; titulo deuenissent.

CANON

Canon 68.

Statuimus vt Iudæi vtriusque sexus in omni Christianorum prouincia, & in omni tēpore, qualitate habitus publicè ab alijs populis distinguantur.

Extra de Indæis, & Saracenis.

Canon 69.

Nec Iudæi nec Pagani officijs publicis præficiantur.

Extra ibid. Cùm sit.

Postremo loco habetur in hoc concilio bulla expeditionis pro recuperanda terra sancta, sanctissimè ædificata, in qua expeditione omnes clerici mandato cōcilij, bonam partem ecclesiasticorum prouentuum in subsidium terræ sanctæ tradiderunt. Papa verò & Cardinales integram decimam. In reliquis capitulis remittimus lectorem ad magnum volumen cōciliorum quæ ne eadem pluries repeteremus, omisimus.

Finit Concilium Lateran. primum.

Honorius 3. Papa 183. ordinè beati Dominici eo instante confirmat, & Fridericum secundum anathemate notatum imperij dignitate priuat.

*an. d 1214.
Hono. 3.
Pont. 183.*

Idem & ordinem beati Francisci cōprobauit, quem biennio post Gregorius in catalogo sanctorum retulit. Sedit annos 10. menses 7. dies 13.

Grego. 9. Papa 184. Hic beatum Dominicum & beatum Franciscum in sanctos retulit, circa annum domini 1240. Sedit annos 14. menses 5. sub Friderico 2. Germano Cæsare 24.

*Gregor. 9.
Pont. 184.*

Cælestinus 4. Papa 185. sedit tantum dies 18. vacat sedes vno & 20 mensibus donec Cardinales qui a Friderico Imperatore in carcere detinebantur, libertate donati sunt.

*Cælesti. 4.
Pont. 185.*

Innocentius 4. Papa 186. Hic beatū Petrum Veronensem ordinis Prædicatorū ab hæreticis occisum inter sanctos martyres retulit. Idè statuit vt Cardinales galero rubeo vterentur honestandi ordinis causa; & Hugonem ex ordine sancti Dominici, virū vita & doctrina insignem, in Cardinalis dignitatem euexit, qui cōment. in tora Biblia scripsit. Sub hoc floruit Alexander ordinis minorum, qui summam in theologiam scripsit. Sedit an. ii. menses 6. dies 12. sub eodem Cæsare.

*Innocen. 4.
Pont. 186.
Sub hoc etiam
Decretalium
volumen est
ædium.*

Alexander 4. Papa 187. sedit annos 7. Vacat sedes mens. 3. diebus 4. Huius Pontificis vita ab omnibus certè mirificè laudatur, electus sub V Vilhelmō Germano Cæsare 26.

*Alexan 4.
Pont. 187.*

MM Urbanus

SVM. VITÆ AC GEST.

*Vrbano. 4.
Pont. 138.
Anno domi-
ni 1265.
Clemens 4.
Pont. 139.*

Vrbanus 4. Papa 138. Scribunt aliqui sub Vrbano fuisse Alberrum cognomento Magnum, & diuū Thomam Aquinatem ordinis Prædicatorum. Sedit autem annos 3. mensem vnum sub eodem Cæsare.

Clemens 4. Papa 139. Hic vxorem & liberos habuerat, qua mortua factus est Episcopus, deinde Cardinalis, & absens electus Papa. sub eodē Cæsare. Sedit an. 3. Quo mortuo, nō solum inter populos Italiae, quos in officio sanctissimus Pontifex auctoritate sua continebat, verum etiam inter Cardinales discordia orta est de creando nouo Pontifice, vt biēnio sedes vacauerit. Bona Ecclesie Clemēs vir integerrimus adeo accurate dispensauit, vt cum haberet duas filias ex mortua vxore ante Pontificatum susceptas, vni in monasterio collocatae triginta tantū libras dedit, Alteri quæ marito suæ conditionis nupserat, trecentas libras dotis nomine numerauit, & hac conditione ne quid vnquam amplius peteret. Habuit & nepotem clericum, quē vbi competit tres præbendas habere, optionem facere cōpulis, vt quam vellet ex his retineret, & duas relinqueret. Instantibus autem amicis vt non tantum nepotē illa dimitteret, sed maiora & plura tribueret, respōdit se Deo, non autem carni & sanguini acquieturū: quem vtinam vniuersi Pontifices imitari essent.

*Deo, non autē
carni & san-
guini acquie-
uit sanctus
Pontifex.*

Gregorius 10. Papa 190 sub eodem Cæsare. sedit an. 4. Sub hoc celebratum est Concilium Lugdunense generale, in quo sequens veritas definita est.

*Procesio spi-
ritus sancti à
patre & filio
profitetur.
Vnica inspira-
tione S.S.
æternaliter
proceedit.*

Fideli & deuota professione fatemur, quod Spiritus sanctus æternaliter ex patre & ex filio nō tanquā ex duobus principiis, sed tanquam ex vno principio, nō duabus inspirationibus; sed vnica inspiratione procedit. Hoc professa est hæcenus, prædicauit & docuit sancta Romana Ecclesia mater omnium fidelium & magistra. Hoc habet orthodoxorum patrum atque doctorum Latinorum pariter & Græcorum incommutabilis & vera sententia. Sed quia nonnulli propter irrefragabilis præmissæ veritatis ignorantiam in errores varios sunt prolapsi, nos sacro approbante Concilio, damnamus & reprobamus omnes qui negare præsumpserint æternaliter Spiritum sanctum ex patre & filio procedere: siue etiā temerario ausu asserere quod Spiritus sanctus ex patre & filio tanquā ex duobus principiis,

cipiis, & non tanquam ex vno procedat. Habentur de summa trinit. & fi. catho. in 6.

In eodem concilio mandatum est, quod nullus sacerdos manifestos vsurarios ad confessionem admittat, siue ipsos absoluat, nisi de vsuris sati fecerint, vel satisfaciendo pro suarum viribus facultatum præsent idoneam cautionem.

Vsurarii non absoluenti.

Innocent. 5. Papa 191. ex ordine sancti Dominici assumptus ad Pontificatum anno domini 1175. Sedit menses 6. sub Rudolpho Germano Cæsare 27.

Innocen. 5. Pont. 191.

Adrianus quintus, Papa 192. sedit dies 40. sub eodem Cæsare.

Adrian. 5. Pont. 192.

Ioannes 22. Papa 193. Vir literatus, sed in rebus gerendis, vt dicitur, parum prudens. Moritur Pontificatus sui mēse 8. sub eodē Cæsare. Sub hoc facta est definitio contra eos, qui dicunt Christum & eius discipulos nihil habuisse, & in his quæ habuerunt, nullum ius eis fuisse. Eiusmodi sententiam erroneam & hæreticam esse censendam, declarat in extrauagan. Cum inter nonnullos, de verb. sig. Sub eodem Ioanne 22. damnantur errores Ioannis de Voliaco doctoris Parisiensis.

Ioan. 22. Pont. 193. Hæretica sententia contra assertores Christum & eius discipulos nihil habuisse.

Primus, quod confessi fratribus habentibus licentiam generalem audiendi confessiones, tenentur eadem peccata, quæ confessi fuerant, iterum confiteri proprio sacerdoti.

Errores Ioannis de Voliaca

Secundus, quod stāte, omnis vtriusque sexus, edicto in Concilio generali, Romanus Pont. non potest fatere quod parochiani non teneantur omnia peccata sua semel in anno proprio sacerdoti confiteri, quæ dicit esse parochianum curatū. Imò nec Deus posset hoc facere, quia (vt dicebat) implicat contradictionem.

Tertius, quod Papa non potest dare potestatem generalem audiendi confessionem, imò nec Deus, quin cōfessus habenti licentiam teneatur eadē cōfiteri proprio sacerdoti, quæ dicit esse, vt præmittitur, proprium curatum. Prædictos articulos, & quemlibet eorū, tanquam falsos & erroneos, & à doctrina sacra deuios, auctoritate Apostolica condēnamus & reprobamus de fratrum nostrorum concilio, & cōtrariam esse catholicam fidem asserimus, scilicet quod illi, qui prædictis fratribus confitentur, non magis teneantur eadem peccata confiteri iterū, quam si ea aliis confessi fuissent eorum proprio

MM 2

proprio

SVMMA ORDII.

proprio sacerdoti, iuxta Concilium generale. Habentur in extrauagan. communi. Vas electionis, &c.

*Nicol. 3.
Pont. 194.*

Nicolaus 3. Papa 194. Scribunt historici neminem ante ipsum sacrificasse religiosius visum, cum semper, dum solennia ageret, lachrymas funderet. Vacantibus Ecclesiis celerrimè consulebat, & eas statim optimo & idoneo ministro committebat. Notarios & tabelliones à se, vt pestiferos, eiecit. Gregorium 10. & Ioànem 21. imitatus. Religionis obseruantissimus; instituti sancti Francisci, ob rerum humanarum contemptum, amator: idèò & decretali Epistola quædam suæ regulæ ambigua declarauit. Sedit an. 3. menses 5. sub eodem Cæsare. Vacat sedes menses 5.

*Martin. 4.
Pont. 195.
Honor. 4.
Pont. 196.*

Martinus 4. Papa 195. sedit an. 4. inensem 1.
Honorius 4. Papa 196. sedit annos 2. sub eodem Cæsare. Vacat sedes menses decem propter agridudinem cardinalium, qua apud sanctam Sabina correpti sunt.

Nicolaus 4. Papa 197. sedit annos 4. sub eodem Cæsare, assumptus ex ordine Minorum.

*Cælestin. 5.
Pont. 198.*

Cælestinus quintus Papa 198. Deducta electione discordia Cardinalium per biennium & 3. menses, assumptus est ex eremo Petrus Moroneus vocatus Cælestinus. Verum cum à priore vita ob Pontificatum nequam declinaret, visus est rebus agendis parùm idoneus: hanc ob rem de abrogatione eius mentio fieri cœpta est inter Cardinales. Tandem persuasus est, vt pontificatus se abdicaret, ne Ecclesia Dei ob imperitiam gubernantis periclitaretur. Quò facto Cælestinus ad priuatam vitam se redegit, & alterius subrogandi Pontificis Cardinalibus potestatem dedit; Pötificatus sui mense 6. Imperante Adolpho Germano Cæsare 28.

*Cessit Pötifi:
catui bonus pa
stor ne oues pe
riclitarentur.*

*Bonifa. 8.
Pont. 199.*

Bonifacius 8. Papa 199. Ab hoc ferit dèceptum Cælestinum voce tanquam cœlitus missa per cannam ad eum factam, vt desereret Pontificatum, & Bonifacium institueret. Ingentia bella in Italia excitauit. Excommunicauit Gallorum regē Philippum, & titulū regni Gallici donauit Alberto Austriacæ domus. Cæsari, vt hac occasione tãdem inter se cõsisterentur Germani & Galli. Postremò captus est Bonifacius, & in carcere periit. Atque hinc est quod dicitur de eo: Intrauit vt vulpes, regnauit vt lupo, mortuus est vt canis. Sedit annos octo, menses 5. sub eodem Cæsare.

Benedi-

Benedictus 11. Papa 200. ex ordine sancti Dominici assumptus ad pontificatum. Ita semper vixit, vt post mortem inter beatos merito censeatur. Sedit menses 8. dies 15. Electus est sub Alberto Germano Cæsare 29.

*Benedictus 11.
Pont. 200.*

Clemens 5. Papa 201. sub eodẽ Cæsare. Hic apud Lugdunenses egit in Gallia, & iam inde ab hoc tẽpore 1. anno 1302. translata est pontificia sedes ab vrbẽ Romã Auintum Galliaẽ vrbẽ, vbi ad septuaginta & quatuor annos remansit cũ magno christianorum incõmodo. Interim noua hæresis apud Nouariẽses per Dulcinum & Margaritam inuẽta est, qua mares & feminae simul habitantes in omnem libidinẽm præolabebantur, & Anabaptistarum more (qui nostra hac ætate in incertum vagantur) fenserunt nihil propriũ habendum, nõ eie administrandas res publicas Christianis: & similes phanaticas opiniones habuẽre. Sub hoc celebratũ est concilium Viennense, in quo & librum Clementinarum à se compositum ædidit. Fertur hoc feruẽ tẽpore Templarios olim Christi milites à nostris ad Saracenos defecisse. Quamobrem interfecti sunt quotquot apprehendi potuerunt, eorumq; bona partim Rhodianis militibus partim nouis religionibus sunt attributa. Sedit annos 8. menses 10. dies 15.

*Clemens 5.
Pont. 201.
an. d. 1302.*

Concilium Viennense generale sub Clemẽte quinto celebratum: in quo probatæ sunt cõstitutiones illæ & definitiones, quæ in volumine Clementinarũ feruntur. Vna est sub hac forma. Doctrinam omnem seu positionem temerè asserentem, aut vertentem in dubiũ quòd substantia animæ rationalis, seu intellectualis, verè ac perfectè humani corporis non sit forma, velut erroream, ac veritati catholicæ inimicam fidei, hoc sacro approbante Concilio reprobamus: definientes vt cunctis nota sit fidei synceræ veritas: ac præcludatur vnũuersis erroribus aditus, ne subiintrent, quòd quisquis deinceps asserere, defendere seu tenere pertinaciter præsumperit, quòd anima rationalis seu intellectiua non sit forma corporis humani per se & essentialiter, tanquã hæreticus sit cõsensus. Item Baptisma vnicum baptizatos omnes in Christo regenerans esse (sicut vnus Deus, ac fides vnica) ab omnibus fideliter confitendũ, quòd celebratur in aqua in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, credimus esse tã adultis quã paruulis

*Concilium
Viennense.*

Anima rationalis per se et essentialiter est forma humani corporis

SVMMA VIENNEN.

communiter perfectum remedium ad salutem. Verum quia quantum ad effectum baptismi in paruulis reperiuntur doctores quidam Theologi opiniones contrarias habuisse, quibusdam ex ipsis dicentibus per virtutem baptismi, paruulis quidem culpam remitti, sed gratiam non conferri, alijs e contra asserentibus quod & culpa eisdem in baptismo remittitur, & virtutes ac informas gratia infunduntur quo ad habitum, & si non pro illo tempore, quo ad usum: Nos attendentes generalem efficaciam mortis Christi, quæ per baptismum applicatur pariter omnibus baptizatis, opinionem secundam, quæ dicit tam paruulis, quam adultis conferri, in baptismo informantem gratiam & virtutes, tanquam probabiliorē, & dictis sanctorum, & doctorum, modernorum Theologia magis consonam & concordem, sacro approbante Concilio duximus eligendam. Habentur prædictæ duæ definitiones in Cŕ. de sum. Trinit. & si. Catholi.

Tam paruulis quæ adultis in baptismo confertur gratia, virtutesque infunduntur.

In eodem Concilio facta est constitutio, vt festum corporis Christi celebraretur feria. post octauam Pentecostes, concessis indulgentiis, iis qui in eo festo, vel sub octauis officio, vel honore intererunt. Habetur in Clem. de religi. & venerat. sanctorum.

• Erro. Begadorum & Beguinarum mulierum Alamania damnantur.

In eodem damnati sunt errores Begadorum & Beguinarum mulierum Alamania.

Primus, quod homo in vita præsentis tantum & tantam perfectionis gradum potest acquirere, quod reddetur penitus impeccabilis, & amplius in gratia proficere non valebit. Nam (vt dicitur) si quis semper posset proficere, posset aliquis Christo perfectior inueniri.

Secundus, Ieiunare non oportet hominem, nec orare, postquam gradum perfectionis huiusmodi fuerit assecutus: quia tunc sensualitas est ita perfecte Spiritui & rationi subiecta, quod homo potest liberè corpori concedere quicquid placet.

3. Cor. 3. Tertius, quod illi, qui sunt in prædicto gradu perfectionis, & spiritu libertatis, non sunt humanae subiecti obedientie, nec ad aliqua præcepta Ecclesiæ obligantur: quia, vt asserunt, vbi Spiritus Domini, ibi libertas.

Quartus, quod homo potest ita finalem beatitudinem secundum omnem gradum perfectionis in præsentis assequi, sicut eam in vita obtinebit beata.

Quintus

Quintus, quod quælibet intellectualis creatura in seipſa naturaliter eſt beata: quodq; anima non indiget lumine gloriæ ipſam eleuante, ad Deum videndum, & eo beatè fruendum.

Sextus, quod ſe in actibus exercere virtutū, eſt hominis imperfecti, & perfecta anima licetiat à ſe virtutes.

Septimus, quod mulieris oſculum (cum ad hoc natura non inclinaret) eſt mortale peccatum: actus autem carnalis, cum ad hoc natura inclinaret, peccatum non eſt, maxime cum tentatur exercens.

Octauus error, quod in eleuatione corporis Chriſti Ieſu non debent aſurgere, nec eidem reuerentiam exhibere: aſſerentes quod eſſet imperfectionis eiſdē, ſi à puritate & altitudine ſuæ cōtemplationis tantū deſcenderet, quod circa myſteriū ſeꝝ ſacramentum Eucharistiæ, aut circa paſſionē humanitatis Chriſti aliqua cogitarent. Sacro approbante Cōcilio ſectā ipſam cū præmiſſiſerioribus damnamus & reprobamus omnino. Habetur in Clement. Ad noſtrum de hæreticis.

In eodem concilio. Si quis in illum errorem incidat, vt pertinaciter affirmare præſumat, exercere uſuras non eſſe peccatum: decernimus eum velut hæreticum puniendum. Locorum nihilominus ordinariis, & hæreticæ prauitatis inquiſitoribus diſtrictius iniungentes, vt contra eos, quos de errore huiuſmodi diffamatos inuenerint, aut ſuſpectos, tanquam cōtra diffamatos, vel ſuſpectos de hæreſi præcedere non omittant. Habentur in Clemen. de uſuris, ca. Sanè.

*Puniantur vs
hæretici qui
affirmauerint
exercere uſu-
ras non eſſe
peccatum.*

Ioannes 23. Papa 202. ſedit annos 10 meſes 4. imperatore Ludouico Bauaro, in quem cenſuris Pontificiis animaduertit.

*Yob. 23.
Pont. 202.*

Benedictus 12. Papa 203. ſedit annos 4. meſes 3. ſub eodem Cæſare. Vir ſanctiſſimus omnibus collachymaniis ſepelitur.

*Benedict. 12.
Pont. 203.*

Clemens 6. Papa 204. ſedit annos 10. meſes 6. Hic emit (vt fertur) Aunium Franſiæ, atq; ita urbs hæc iuris Pontificiæ facta eſt.

*Clemens 6.
Pont. 204.*

Innocent. 6. Papa 205. Hic præbendas eccleſiaſticas non niſi probatiſſimis ſacerdotibus, tum vita, tum doctrinâ dedit. Fecitq; vt omnes Prælati ad Eccleſias ſuas proficiſcerentur. Sedit annos 9. meſes octo ſub eodem Cæſare.

*Innocent. 6.
Pont. 205.*

M. M. 4 Urbanus 5.

SVMMA VIENNEN.

- Vrbanus 5.*
Pont. 206.
Gregor. 11.
Pont. 207.
an. d. 1371.
Vrbanus 5. Papa. 206. sedit an. 8. menses 4. electus sub Carolo 4. Germano Cæsare 32.
Gregorius 11. Papa 207. electus sub eodem Cæsare. Hic Romã ex Gallia transtulit iterum pontificiam sedẽ anno Domini 1376. motus maxime ex verbis cuiusdam Episcopi, qui interrogatus à Pontifice (dũ simul inambularent) cur non rediret ad Ecclesiã suã, quam malum erat tandiu sine pastore nudã relinqui, respondit: Cur tu summe Pontifex cæteris exemplum daturus, tuum Episcopatum non reperis? Moritur Romæ, an d. 1378. sui Pontificatus anno 7. mense 5.
- Post Gregorium 11. ingens schisma ortum est. Itali Italum Pontificem, Vrbantum 6. dictum, crearunt, & is Romę mansit. Galli item elegerunt Pontificem in Italia, quem Clementem septimum appellarunt. Is Avinionum se recepit. Erant itaque Pontifices duo, alter in alterum cenuris sæuebat. Duravit hoc schisma vsque ad Concil. Constantiense.
- Vrbanus 6.*
Pont. 208.
Vrbanus 6. Papa 208. Pontificatus sui satis infeliter acti, anno 11. mense 8. Romæ moritur. Rupertus Cæsare 34.
- Bonifa. 9.*
Pont. 209.
Bonifacius 9. Papa 209. sub eodẽ Cæsare. Hic annorum circiter triginta erãt, cũ Pontificatũ inuuit: ita tamẽ vixit in tanta vel peccãdi licẽtia, vt nulla ei voluptas impingi vel obici posset. Interim mortuo Clemente 7. adulterino Põtifice, Petrus de Luna (Benedictus tertiusdecimus appellatus) Avinione sufficitur.
- an. d. 1390.*
Bonifacius hic Annatarum hostium potentiam veritus, vel augedẽ dignõis Ecclesiasticæ causa, vt aliqui volunt, vltim beneficis ecclesiasticis primus imposuit hac conditione, vt qui beneficium cõsequeretur, dimidium annui prouentus fisco Apostolico persolueret. Quamuis sint qui hoc inuentum, Ioanni 22. ascribant. Hanc cõuetudinem omnes admiserẽ præter Anglos, qui id de solis Episcopatibus concessere: de cæteris beneficiis non adeo. Sedit annos 14. menses nouem.
- Innocen. 7.*
Pont. 210.
Gregor. 12.
Pont. 211.
Innocentius 7. Papa 210. duobus annis sacerdotio infeliter administrato mortuus est.
Gregorius duodecimus, Papa 211. Is promisit cessurum se Pontificatu, si Benedictus iridem nõ recusaret. Cæterum fugiente Benedicto in Cataloniam relicta Avinione reuocauit promissum suũ Gregorius de ressi gnando

quando papatu: proinde Cōcilio Pisis à Cardinalibus vniuersis habito, vterq; & Gregorius & Benedictus Pontificati sunt depositi, & in locum eorum successus tertius Papa Alexander 5. Gregorius profugit Ariminum, vbi mansit vsq; ad Cōstantiensis Concilij tempora. Alexander quintus Bononiæ egit.

Alexander quintus, Papa 212. sedit menses 8. ex ordine Minorum assumptus, sanctus Dei.

Ioannes 24. Papa 213. Hic Ioannes 24. Bononiæ, Gregorius Arimin. Benedictus in Hispania superstites vixerunt, vsq; dum opera Sigismundi Imperatoris Constantiæ publica synodus cogeret. Sunt autem tres hi pariter in eo Concilio papatu deiectioni.

Martinus 5. Papa 214. electus in Concilio Constantiensi, sedit annos 14 menses tres.

Alexan. 5.
Pont. 212.
Ioan. 24.
Pont. 213.

Martin. 5.
Pont. 214.

Acta Concilij Constantiensis sub Ioanne Papa 24. conuocati & inchoati tempore schismatis. Ferebantur enim tunc tres Pontifices, prædictus Ioannes, & Benedictus 13. & Gregorius 12.

IN sessione 1. anno Domini 1415. Præsente Sigismundo Imperatore, promissit Ioannes 24. secessurum papatui sub hac forma: Ego Ioanes Papa 24. propter quietem totius populi Christiani profiteor, spondeo, promitto, iuro, & voueo Deo, & Ecclesiæ, & huic sacro Cōcilio, spōtè & liberè dare pacè Ecclesiæ Christi per viam meæ simplicis cessionis papatus, & eam facere, & adimplere cum effectū iuxta deliberationem præsentis concilij, si & quando Petrus de Luna, Benedictus 13. & Angelus de Corario, Gregorius 12. in suis obediētis nuncupati, papatui quem prætendunt, per se vel procuratores suos legitimos simpliciter cedant, &c. Nihil ad hæc addiderunt in sessione secunda & tertia.

In sessione quarta & quinta habetur sic definitum, quòd ipsa synodus in spiritu sancto cōgregata legitime generale conciliū faciens, Ecclesiā catholicā militātem representans, potestatem à Christo immediatè habet, cui quilibet cuiuscūq; status, vel dignitatis, et si papalis existat,

S Y M M A C O N S T A N T.

existat, obedire tenetur in his, quę pertinent ad fidem & extirpationem dicti schismatis, & reformationem generalem Ecclesię Dei in capite & in membris, &c.

Item declarat quod quicumque cuiuscunq; conditionis, status, dignitatis, etiam papalis, qui mandatis, statutis, seu ordinationibus, aut præceptis huius sacrę synodi, & cuiuscunq; alterius Cõcilij generalis legitime congregati super præmissis siue ad ea pertinentibus factis, vel faciendis obedire contumaciter cõtempserit, nisi resipuerit, condignę pœnitentię subiiciatur, & debite puniatur, &c.

Idem diffinit & ordinat sancta synodus, quod Dominus Ioannes Papa 23. Romanam curiam & officia publica illius, &c. de hac ciuitate Constantiensi non mutet sine deliberatione & cõsensu ipsius sanctę synodi. Si quid contra tentauerit, totum sit irritũ & inane.

In sexta & septima sessione tantum tractatum est, de monendo & citando Ioanne Papa, qui fugerat a loco concilij.

*Errores VVi.
deff damnati.*

In sessione octaua pronunciata est sententia damnationis doctrinę Ioãnis VVicleff & articulorum 45. quorum tenor est qui sequitur.

1 Substantia panis materialis & vini materialis, manent in sacramento altaris, &c.

2 Accidentia panis non manent sine subiecto in eodem sacramento.

3 Christus non est in eodem sacramento identicę, & realiter propria præsentia corporali.

4 Si Episcopus vel sacerdos est in peccato mortali, nõ ordinat, non cõficit, non consecrat non baptizat.

5 Non est fundatum in Euangelio, quod Christus missam ordinauerit.

6 Deus debet obedire diabolo.

7 Si homo debite fuerit contritus, omnis confessio exterior est sibi superflua & inutilis.

8 Si Papa sit præscitus & malus & per consequens membrum diaboli, non habet potestatem super fideles, nisi forte à Cæsare.

9 Post Urbanũ 6. nõ est aliquis recipiendus in Papã sed viuendum est more Gręcorũ sub propriis legibus.

10 Contra scripturam sacram est quod ecclesiastici habeant possessiones.

11 Nullus

11 Nullus Prælati debet aliquem excommunicare, nisi prius sciat esse excommunicatum à Deo: & qui sic excommunicat, est hæreticus.

12 Prælati excommunicans clericum, qui appellauit ad Regem & ad Concilium regni, eo ipso traditor est regis & regni.

13 Illi, qui dimittunt prædicare siue audire verbum Dei propter excommunicationem hominum, sunt excommunicati.

14 Licet alicui diacono vel presbytero prædicare verbum Dei absque autoritate sedis Apostolicæ, vel Episcopi catholici.

15 Nullus est dominus ciuili, nullus est prælati, nullus est Episcopi, dum est in peccato mortali.

16 Domini temporales possunt ad arbitriū suum auferre bona temporalia ab Ecclesia, possessionatis habitualiter delinquentibus.

17 Populares possunt ad suum arbitrium dominos delinquentes corrigere.

18 Decimæ sunt puræ eleemosynæ, & parochiani possunt propter peccata suorum prælatorum, ad libitum suum auferre eas.

19 Speciales orationes applicatæ vni personæ per prælatos vel religiosos, non plus prosunt eidem quam generales cæteris paribus.

20 Conferens eleemosynam fratribus, est excommunicatus ipso facto.

21 Si quis ingreditur religionē priuatam qualemcunque, redditur ineptior & inhabilior ad obseruantiam mandatorum Dei.

22 Sancti instituētes religiones priuatas, sic instituendo peccauerunt.

23 Religiosi viuentes in religionibus priuatis, non sunt de religione Christiana.

24 Fratres tenentur per labores manuū victum querere, & non per mendicitatem. Prima pars est scandaloſe & præsumptuose asserta, pro quanto sic generaliter & indistinctè loquitur. Secunda erronea pro quanto asserit mendicitatem fratribus non licere.

25 Omnes sunt simoniaci, qui se obligant orare pro aliis, eis in temporalibus subuenientibus.

26 Oratio præsciti, nulli valet.

27 Omnia

S Y M M A C O N S T A N .

- 27 Omnia de necessitate absoluta eueniunt.
- 28 Confirmatio iuuenū, clericorum ordinatio, locorum cōsecratio referuantur Papæ & Episcopis propter cupiditatem lucri temporalis & honoris.
- 29 Vniuersitates, studia, collegia, gratulationes, & magisteria in eisdem sunt vana gētilitate introducta, & tantum profunt Ecclesiæ sicut Diabolus.
- 30 Excommunicatio Papæ vel cuiuscumq; Prælati non timenda, quia est censura Antichristi.
- 31 Peccant fundantes claustra, & ingredientiæ sunt viri diabolici.
- 32 Ditare cletum, est contra regulam Christi.
- 33 Syluester Papa & Constantinus Imperator errauerunt Ecclesiam dotando.
- 34 Omnes de ordine mendicantium sunt hæretici, & dantes eis Eleemosynam sunt excommunicati.
- 35 Ingrediens religionē sunt inhabiles ad obseruandum diuina præcepta, & per consequens ad perueniendum ad regnum cælorum, nisi apostatauerint ab eisdem.
- 36 Papa cū omnibus clericis suis possessionē habentibus sunt hæretici, eo quod possessionem habent.
- 37 Ecclesia Romana est synagoga Satanæ: nec Papa est immediatus vicarius Christi, & Apostolorum.
- 38 Decretales epistolæ sunt Apocryphæ, & seducunt à fide Christi, & clerici sunt stulti qui student eis.
- 39 Imperator & Domini temporales seducti sunt à Diabolo vt Ecclesiam dotarent bonis temporalibus.
- 40 Electio Papæ à Cardinalibus per diabolum est introducta.
- 41 Non est de necessitate salutis credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias . Error est si per Romanam Ecclesiam intelligat vniuersalem Ecclesiam aut Concilium generale : aut pro quanto negat primatum summi Pontificis super alias Ecclesias particulares.
- 42 Fatuum est credere indulgentiis Papæ & Episcoporum.
- 43 Iuramenta illicita sunt quæ fiunt ad roborandum humanos contractus & commercia ciuilia.
- 44 Augustinus, Benedictus, Bernardus dānati sunt, nisi pœnituerint de hoc quod habuerunt possessiones, & insti-

& instituerunt & intrauerunt religiones. Et sic à domino Papa vsque ad vltimum religiosum omnes sunt hæretici.

45 Omnes religiones indifferenter introductę sunt à diabolo.

Hos sancta synodus præfatos articulos 45. examinari fecit & sæpius recenseri: quibus examinatis, fuit reperi- tum aliquos & plures ex ipsis fuisse & esse notoriè hære- ticos, & à sanctis Patribus reprobatos, alios nõ catho- licos sed erroneos: alios scandalosos & blasphemos, quosdã piarũ aurium offensiuos, nonnullos eorũ teme- rarios & seditiosos. Propterea concilium pronuntiat hæreticũ Ioannem VVicleff, ac memoriam eiusdẽ con- demnat, & mandat exhumari ossa ipsius & cremari.

In 9. 10. & 11. nihil annotatione dignum actum est.

In sessione 12. pronuntiata est publica sententia diffini- tiua depositionis à papatu contra Ioannem Papam 24. propter recessum quem fecerat à ciuitate Constantien- si, & dicto sacro Concilio generali clandestine noctu hora suspecta, & in habitu dissimulato, & propter scan- dalum datum ab illo turbatiuum pacis & vnionis Ec- clesię à voto, & promissione, & iuramento per ipsum Ioannem Papam Deo & Ecclesię & huic sacro Conci- lio præstitis deuiatiuum.

Itẽ statuit & decernit sancta synodus pro bono vnio- nis Ecclesię, quòd nullo vnquam tempore eligatur in Papã dominus Balthasar Costa, nuper Ioannes 24. nec Angelus de Corario, Gregorius 12. nec Petrus de Lu- na, Benedictus 13. in suis obedientiis sic nominari. Si contrarium fiat, id ipsum sit irritum & inane.

Sessio 13.

Cũ in nonnullis mundi partibus quidam temera- riè asserere præsumant populum Christianum debere sacramentum Eucharistię sub vtraq; panis & vini spe- cie suscipere, & non solum sub specie panis, sed etiã sub specie vini populum laicũ passim communicẽt, & post cœnam vel alias non ieiuni, & communicandum esse pertinaciter asserunt contra laudabilẽ Ecclesię consue- tudinem rationabiliter approbatã: hinc est quod hoc generale concilium declarat, decernit & definit contra hunc errorem, quòd licet Christus post cœnam insti- tuerit, & suis discipulis administrauerit sub vtraq; specie panis

S V M M A C O N S T A N T .

panis & vini hoc venerabile sacramentum , tamen hoc non obstante sacrorum canonum autoritas , & approbata cōsuetudo Ecclesiæ seruauit & seruat, quod huiusmodi Sacramentum, nec cōficiatur post cōnam, nec sumatur à non ieiunatis, nisi in casu infirmitatis, aut alterius necessitatis à iure, vel Ecclesia cōcesso, vel admissio, &c. Et similiter quod licet in primitiua Ecclesia huiusmodi sacramentum reciperetur à fidelibus sub vtraque specie: tamen hæc cōsuetudo ad euitandum aliqua pericula & scandala, est rationabiliter introducta, quod à conficiendis sub vtraque specie & à laicis tantummodo sub specie panis suscipiatur, cum firmissimè credendum sit, & nullatenus dubitandum, integrum Christi corpus & sanguinem, tam sub specie panis, quàm sub specie vini veraciter contineri, &c. Quæ propter dicere, quod hanc cōsuetudinem, & legem obseruare sit sacrilegum aut illicitum, censeri debet erroneum, & pertinaciter asserentes oppositum præmissorum, tanquam hæretici arceudi sunt , & grauius puniendi per diocesanos locorum aut inquisitores hæreticæ prauitatis, &c. Item præcipimus sub pœna excommunicationis, quod nullus presbyter cōmunicet populum sub vtraque specie panis & vini.

Sessio 14.

Carolus de Malateitis renunciavit papatui nomine Gregorij 12.

Sessio 15.

Errores Iohannis Vß.

Articuli Ioannis vis damnati in Concilio , quoniam publicè prædicabat Ioannem Vviclef virum catholicum & authorem Euangelicum.

1 Vnica est sancta vniuersalis Ecclesia, quæ est prædestinatorum vniuersitas.

2 Paulus nunquam fuit membrum diaboli, licet fecerit actus quosdam actibus Ecclesiæ malignantium consimiles.

3 Præsciti non sunt partes Ecclesiæ, cum nulla pars eius ab ea finaliter excidat, eò quod prædestinationis charitas, quæ ipsam ligat, non excidit.

4 Duæ naturæ, diuinitas & humanitas sunt vnus Christus.

5 Præscitus etsi aliquando sit in gratia secundum presentem iustitiam, tamen nunquam est pars sanctæ Ecclesiæ,

clesiæ, & prædestinatus semper manet membrum Ecclesiæ, licet aliquando excidat à gratia aduentitia, sed non à gratia prædestinationis.

6 Sumendo Ecclesiã pro conuocatione prædestinatorum, siue sint in gratia, siue nõ secundum præsentem iustitiam, isto modo Ecclesia est articulus fidel.

7 Petrus non fuit, neque est caput Ecclesiæ sanctæ catholicæ.

8 Sacerdotes quomodolibet criminose viuentes, sacerdotij polluit potestatem, & sicut filij infideles sentiunt infideliter de septem Sacramentis Ecclesiæ, de clautbus & censuris.

9 Papalis dignitas à Cæsare inoleuit, & Papæ profectio & institutio à Cæsaris potentia emanauit.

10 Nullus siue reuelatione assereret rationabiliter de se vel alio, quod esset caput particularis Ecclesiæ: nec Romanus Pontifex est caput Romane Ecclesiæ.

11 Non oportet credere quod iste quicumq; est particularis Romanus Pontifex, sit caput, caput cuiuscumq; particularis Ecclesiæ nisi Deus eum prædestinauerit.

12 Nemo gerit vicē Christi, vel Petri, nisi sequatur eum in moribus, cum nulla alia sequela sit pertinentior, nec aliter à Deo recipiat procuratoriam potestatem, quia ad illud officium vicarij requiritur & morum conformitas, & instituentis auctoritas.

13 Papa nõ est manifestus & verus successor Apóstolorum principis Petri, si viuit moribus cõtrariis Petro: etsi querit auaritiam, tunc est vicarius Iudæ Iscariotis. Et pari euidentia Cardinales nõ sunt manifesti & veri successores collegij, aliorum Apóstolorum Christi, nisi vixerint more Apóstolorum, seruantes consilia & mandata Domini nostri Iesu Christi.

14 Doctores ponentes quod aliquis per censurã ecclesiasticam emendãdus est, si corrigi noluerit, iudicio seculari est tradendus, pro certo sequuntur in hoc Pontifices, Scribas & Phariseos, qui Christum nolentẽ eis in omnibus obedire, tradiderunt Pontio Pilato.

15 Obedientia ecclesiastica, est obediẽtia secundum adinventionem sacerdotum Ecclesiæ propter expressam auctoritatem Ecclesiæ.

16 Quod nulla sint opera indifferentia: sed hæc sit diuisio immediata humanorum operum quod sint vel virtuosa

S V M M A C O N S T A N T .

virtuosa vel vitiosa , quia si homo est vitiosus & agat quicquam, tunc agit vitiose, & si est virtuosus, & agat quicquam, tunc agit virtuose, quia sicut peccatum inlicitum vniuersaliter omnes actus hominis vitiosi; sic virtus viuificat omnes actus hominis virtuosi.

17. Sacerdos Christi viuens secundū legem eius, & habens notitiam scripturæ, & affectum ad ædificandum populum, debet prædicare non obstante prætenſa excommunicatione.

18 Quilibet prædicantis officiū de mandato accipit, qui ad sacerdotium accedit, & illud mandatum debeat exequi non obstante excommunicatione.

19 Per censuras ecclesiasticas excommunicationis, suspensionis vel interdicti ad sui exaltationem clerus populum sibi laicalem suppeditat, avaritiam multiplicat, malitiam protegit, viam præparat Antichristo.

20 Si Papa est malus, & maximè si est præscitus, tunc vt Iudas Apostolus, est diabolus, fur, & filius perditionis.

21 Gratia prædestinationis est vinculū, quo corpus Ecclesie & quodlibet eius membrum iungitur Christo capiti indissolubiliter.

22 Papa vel Prælatus malus & præscitus est æquiuocè pastor, & verè fur & latro.

23 Papa non debet dici sanctissimus etiā secundum officium, quia aliàs rex deberet dici sanctissimus secundum officium, & tortores, & præcones dicerentur sancti, imò & diabolus deberet dici sanctus, cum sit officarius Dei.

24 Si Papa viuat Christo cōtrariè, etiam si ascenderet per legitimam electionē secundum constitutionem humanam, tamen aliundè ascenderet quàm per Christum, dato etiam quòd intraret per electionem à Deo principaliter factam. Nam Iudas Scarioth ritè & legitime est electus à Deo ad apostolatū, & tamen ascendit aliundè in ouile ouium.

25. Condemnatio 45. articulorum Ioannis Vviclest per doctores facta, est irrationabilis & iniqua & male facta.

26 Non eo ipso quo electores, vel maior pars eorum cōsenserit viuā voce secundum ritus hominum in personam aliquā, eo ipso illa persona est legitima electa. Vnde

S V M M A C O N S T A N T .

sentio autem Sanctæ Romæ. Ecclesiæ, & Apostolicæ sedi, & huic sacro concilio, & ore accorde profiteor in omnibus & per omnia & præsertim, de clauibus, sacramentis, ordinibus, officiis & censuris Ecclesiasticis, indulgètiis & reliquiis sanctorum, ecclesiastica libertate & de cæremoniis & aliis omnibus ad religionem Christianam pertinentibus.

In sessione 20. agitur causa ciuilibus inter duces Austriæ & Episcopum Tridentinum.

Sessio 21. Anno 1410. 31 die mensis Maii.

Sententia contra Hieronymum de Praga laicum, magistrum in artibus, qui post abiurationem in sessione 15. annotatam, audientiam publicam sibi dari in hac sancta synodo postulauit: qua sibi concessa, coram eadem synodo publicè asseruerit, dixit, & professus est quod præfatæ sententię damnationis dictorū Ioannis VVicleff, & Ioannis VIs, iniquè consenserat, & illā sententiam approbando mentitus fuit, nec verebatur se confiteri mentitū, quinimo confessionem super illorum damnatione reuocabat nunc & in æternum; asserens se in libris Ioannis VVicleff, & Ioannis VIs, nullam unquam hæresim vel errorem legisse, licet ante fuerit confessus, &c. proptereaq; sancta synodus prædictum Hieron. palmitem putridum, aridum, in vite non manentem foras mittendum decreuit, ipsumq; hæreticum, & in hæresim relapsum excommunicatum, anathematizatum pronūciat & declarat atque damnat. Qui Hieron. traditus est potestati seculari, & combustus.

Sessiones intermediæ totæ teruntur in citando & deponendo Petro de Luna Behedicto 13. nuncupato, & recipiendis oratoribus regum Aragonum, Castellę & Nauarræ.

Sessio 39. anno 1417. die 9. Octob.

Statutum de Conciliis generalibus erga futura schismata Edicto perpetuo sancimus & ordinamus, vt amodo Concilia generalia celebrentur, ita quod primum à fine huius Concilij in quinquennium immediatè sequens. Secundum verò à fine illius in septennium, & deinceps de decennio in decennium perpetuo celebrentur in locis quæ summus Pontifex per mensem ante finem cuiuslibet concilij, approbante & consentiente concilio, vel in eius defectu ipsum Concilium

cilium deputare & assignare teneatur, vt sic per quanda continuacionē semper aut cōcilium vigeat, aut per termini pendētiā expectetur: quem terminum liceat summo Pontifici de suorum fratrum sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium Concilio ob emergentes fortē casus abbreviare, sed nullatenus prorogetur. Locum autem pro futuro celebrando Cōcilio deputatum absque euidenti necessitate non mutet.

Sessio 40. Reformationes fiendæ per Papam vna cum Concilio antequam Concilium dissoluatur.

Sacro sancta generalis synodus Constantinensis in Spiritu sancto legitimè congregata, vniuersalem Ecclesiam repræsentans, statuit & decernit, quòd futurus Roma. Pōtifex per Dei gratiam de proximo assumendus cum hoc sacro concilio, vel deputandus per singulas nationes debeat reformare Ecclesiam in capite & in membris, & curiam Romanam secundū æquitatem & bonum regimen Ecclesiæ, antequam hoc Cōcilium dissoluatur super materiis articulotū aliis per nationes, in reformatorio oblatorū, quæ sequentur. Primò de numero, qualitate & natione dominorum Cardinalium. Itē de reseruationibus sedis Apostolicæ. Item de Annatis, communibus seruitiis & minutis. Item de collationibus beneficiorum, & gratiis expectatiuis. Item de confirmationibus electionum. Item de causis in curia Romana tractandis, vel non. Item de appellationibus ad Romanam curiam. Item de officiis Cancellariæ & Pœnitentiariæ. Item de exemptionibus & incorporationibus tempore schismatis factis. Item de commēdis. Item de fructibus medi tempore. Item de non alienandis bonis Romanæ Ecclesiæ. Item propter quæ & quomodo Papa possit corrigi & deponi. Item de extirpatione simoniæ. Item de dispensationibus. Item de prouisione Papæ & Cardinalium. Item de indulgentiis. Item de decimis. Hoc adiecto quòd facta per nationes deputatione prædicta, liceat aliis de licentia Papæ liberè ad propria remeare.

Sessio 41. anno 1417. die 8. Nouembris.

Constitutio Papæ Clementis 6. super modo & forma obseruandis à Cardinalibus in cōclau existētibz super electione pontificis, decretū de nō spoliando electum in Papam sub pœna excommunicationis.

SVMMA CONSTANT.

Die 11. Nouēbris anni supradicti in festo sancti Martini reuerēdisimi patres in cōclau existētes reuerēdisimū in Christo patrē dominū Odonem de colūna sancti Gregorij diaconum, Cardialem de Colūna vulgariter nuncupatum, natione Romanum, concorditer in Romanum Pontificem elegerunt, qui Martinus pa. 5. nominari voluit, & sic per Serenissimum principem Sigisimundum Romanorum regem vnā cum sancta synodo apud Ecclesiam maiorem huius ciuitatis Constantiensis fuit inthronizatus & coronatus papa.

Sessio 42. nihil habet, quo iustè possumus lectorem occupare.

Sessio 43. Præsidente papa Martino 5. 21 mensis Martii.

Decretum contra simoniam.

Martinus, &c. Multa cōtra simoniacam prauitatem olim factæ sunt constitutiones, quibus morbus ille nō potuit competenter extirpari. Nos sacro approbante concilio declaramus quod ordinati simoniacè ab ex-cōmunicatis suorum ordinū sint eo ipso suspensī. Electiones autē, postulationes, confirmationes & quæuis prouisiones simoniacæ Ecclesiarum, monasteriorum dignitatum, personatum, officiorū, & beneficiorum ecclesiasticorum quorumcunque deinceps factæ, nullę sint ipso iure, nullumq; per illas ius cuiquam acquiratur, nec promoti, confirmati, aut prouisi faciant fructus suos, sed ad illorum restitutionem tāquam iniquè ablata percipientes ipso facto sententias excommunicationis incurrant.

De decimis & aliis oneribus ecclesiasticis.

Martinus, præcipuus, &c. Iura quæ prohibent inferioribus à Papa decimas & alia onera Ecclesiæ & personis ecclesiasticis imponere, districtius obseruari, per nos autē nullatenus imponatur generaliter super totum clerum, nisi ex magna & ardua causa & utilitate vniuersalem Ecclesiam concernente, & de consilio & cōsensu & subscriptione fratrum nostrorū sanctæ Ro. Ecclesiæ Cardinalium & Prælatorum, quorū cōsiliū commodè haberi poterit. Nec specialiter in aliquo regno vel prouincia inconsultis prælatis ipsius regni vel prouinciæ, & ipsis non consentientibus, vel eorum maiori parte & eo casu per personas ecclesiasticas & auctoritate apostolica duntaxat leuentur.

In sessio-

In sessione 44. statuitur locus futuri Concilij.

Sessio 45. & vltima de dissolutione Concilij.

Martinus Papa 5. dixit quod omnia & singula determinata, cōclusa & decreta in materijs fidei per presens Conciliū cōciliariter tenere & inuiolabiliter obseruare volebat, & nunquā cōtrahere quoquo modo. Ipsaq; sic cōciliariter facta approbat & ratificat, & non aliter nec alio modo, quo dicto ipsum Concilium absoluit, omnibus & singulis in eo existentibus ad propria remeandi, ipso approbante Concilio facultatem fecit.

Bulla Martin. 5. de condemnatione Ioannis VVicleff de Anglia, & Ioannis Vfs de Bohemia, damnati in hoc sacro Concilio Constantiensi.

Martinus Episcopus, &c. Inter curas pastoralis curæ sollicitudines, &c.

¶ *Sequuntur errores Ioannis VVicleff 45. & errores Ioan. Vfs 30. in eadem forma, qua supra recensiti.*

Super præmissis autem articulis quilibet de eis suspectus seu in eorū assertionem deprehensus, iuxta hunc modū interrogetur. In primis vtrū cognouerit Ioannem Vuicleff de Anglia, & Ioannē Vfs de Bohemia, & Hieronymum de Praga. Item vtrum teneat & credat, quod quodlibet Conciliū generale, & etiā Cōstantiense vniuersalem Ecclesiā repræsentet. Item vtrum credat quod illud, quod Conciliū Cōstantiense vniuersalem Ecclesiā repræsentās, approbavit, & approbat in fauorem fidei & ad salutē animarū, quod hoc est ab viuens Christi fidelibus approbandum & tenendum. Item vtrum credat & asserat, quod in nullo casu sit licitum iurare. Item vtrū credat quod ad mandatū iudicis iuramentum de veritate dicenda, vel quodlibet aliud ad causam opportunum, etiā pro purificatione infamæ faciendum, sit licitum. Item vtrū credat quod periurium scienter commissum ex quacunq; causa, vel occasione pro conseruatione vitæ corporalis, vel patriæ, vel alterius etiam in fauorē fidei, sit mortale peccatum. Item vtrum credat deliberato animo contemnens ritum Ecclesiæ, quod ceremonias exorcismi & Cathecismi, aquæ baptismatis consecratæ, peccet mortaliter. Item vtrum credat quod post consecrationem sacerdotis in sacramento altaris sub velamento panis & vini non sit panis materialis, & vinum materiale, sed idem per

SVMMA CONSTANT.

omnia Christus, qui fuit in cruce passus, & sedet ad dexteram Patris. Item vtrum credat & asserat, quod facta cōsecratione per sacerdotem, sub sola specie panis tantum, & præter speciem vini, sit vera caro Christi & sanguis, & anima, & Deitas, & totus Christus, ac idem corpus absolutè, & sub vna qualibet illarū specierum singulariter. Item vtrum credat quod cōsuetudo communicandi personas laicas sub specie panis tantum, ab Ecclesia vniuersali obseruata, & per factū Concilium Constantien. approbata, sit seruanda, sic quod non liceat eam reprobare, aut sine Ecclesiæ autoritate prohibito immutare. Itē vtrū credat quod Christianus contemnens susceptionē sacramentorum confirmationis, vel extremæ vnctionis, aut solennizationis matrimonij, peccet mortaliter. Item vtrū credat quod Christianus vltra contritionem cordis habita copia sacerdotis idonei, soli sacerdoti ex necessitate salutis confiteri teneatur, & non laico, seu laicis quantumcunq; bonis & deuotis. Item vtrum credat quod sacerdos in casibus sibi permissis possit peccatorum cōfessum & contritū à peccatis absoluere, & sic pœnitentiam iniungere. Item vtrum credat quod malus sacerdos cum debita materia & forma, & cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia, verè conficiat, verè absoluat, verè baptizet & verè conferat alia sacramenta. Item vtrum credat quod B. Petrus fuerit vicarius Christi habens potestatem ligandi & soluendi super terrā. Item, vtrum credat quod Papa canonicè electus, qui pro tempore fuerit, sit successor Beati Petri, habens supremam potestatem in Ecclesia Dei. Item, vtrū credat autoritatem iurisdictionis Papæ, Archiepiscopi, & Episcopi in soluendo & ligando esse maiorem autoritate simplicis sacerdotis, etiam si curam animarum habeat. Item, vtrum credat quod Papa omnibus Christianis verè contritis & confessis ex causa pia & iusta possit concedere indulgentias in remissionem peccatorum, maximè pia loca visitantibus. Item, vtrum credat, quod ex tali concessione visitates Ecclesias ipsas, & manus adiutrices eis porrigentes, eiusmodi indulgentias cōsc qui possint. Item vtrum credat quod singuli Episcopi suis subditis secundum limitationem sacrorum canonum huiusmodi indulgentias concedere possint. Item, vtrum credat & asserat

& afferat licitum esse sanctorum reliquias & imagines Christi fidelibus venerari. Item, vtrum credat quod Papa, vel alius prelatus, vel ipsorum vicarij possint suum subditum ecclesiasticum siue secularē propter inobedientiam siue contumaciam excommunicare, ita quod talis pro excommunicato sit habendus. Item, vtrum credat quod inobedientia, siue contumacia excommunicatorum crescente, prelati vel eorum vicarij in spiritualibus habeant potestatem aggrauandi interdictum ponendi, & brachium seculare inuocandi, & quod illis censuris per inferiores sit obediendum. Item, vtrum credat quod liceat personis ecclesiasticis absque peccato, huius mundi habere possessiones & bona temporalia. Item, vtrum credat quod laicis ipsa ab eis auferre potestate propria non liceat, etiam si male viuerent personæ ecclesiasticæ bona huiusmodi possidentes. Item, vtrum credat quod liceat laicis vtriusque sexus viris & mulieribus liberè prædicare verbum Dei. Item, vtrum credat quod singulis sacerdotibus liberè liceat prædicare verbum Dei vbicumque, quodcumque & quibuscumque placuerit, etiam si non sint missi. Item, vtrum credat quod omnia peccata mortalia, & specialiter manifesta sint publicè corrigenda & extirpanda.

Qui de præmissis hæresibus, vel articulis, vel aliquo promissorum infamatifuerint, ad arbitrium vestrum expurgare teneantur. Alij verò, qui per testes, seu propriam confessionem, vel alias legitimas probationes conuicti fuerint de prædictis hæresibus vel articulis, vel aliquo præmissorum, eosdem articulos & errores solēniter & publicè reuocare, abiurare penitentiam cōdignam subire cogantur, inuocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis, &c. Datū Constantiæ Pōtificatus nostri an. r.

Finiunt acta in Concilio Constantiensi
sub Martino quinto.

*Concilium Basiliense. In præfatione
annotatur quis modus sit obseruandus in
publica sessione Conciliorum generalium,
& qui fuit obseruatus in Concilio generali
Constantiensi.*

SVMMA BASILIEN.

Concilium Basiliense inchoatum anno dom. 1431: præsidente Iuliano cardinale sancti Angeli legato apostolico legitima potestate à telicis recordationis Martino 5. & Eugenio 4. tunc recens electio facta. Istud Concilium inchoatum fuerat Senis, translatum est certis de causis in Basileam per Martinum 5. vt notatur in sessione 1. eius Concilij.

Sessio secunda.

Hæc sancta synodus legitimè cōgregata authoritate Apostolica legitimè interuēcente sacris Cōstantiensis & Senen. Cōcilijs generalibus decernentibus atq; ordinantibus, fuit & est in hoc loco Basiliensi debitè, legitimè, ac ritè inchoata & congregata: ideo in præsentis sessione ordinat & declarat quæ sequuntur.

*Constant.
Conc. sess. 4.*

Primò declarat, quod ipsa synodus in spiritu sancto legitimè congregata generale Concilium faciens, & Ecclesiam militantem repræsentans, potestatem immediatè à Christo habet, cui quilibet cuiuscunque status vel dignitatis, etiam si papalis existat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem & extirpationem dicti schismatis, & generalem reformationem Ecclesiæ Dei in capite & in membris.

*Constant.
Can. Sessioe.*

Item declarat quod quicumq; cuiuscunque status vel dignitatis, etiam si papalis existat, qui mandatis, statutis, seu ordinationibus aut præceptis huius sacre synodi, & cuiuscunque alterius Concilij generalis legitimè cōgregati super præmissis vel ad ea pertinētibus, obedire contumaciter contempserit & resipuerit, condignæ pœnitentiæ subiiciatur, & debitè puniatur.

Sessio tertia.

Primò repetuntur eadem decreta, quæ in sessione secunda sunt definita & declarata.

Secundò decernitur dissolutionem huius Concilij nullatenus fieri posse per Eugentum papam: quoniam est cōtra decreta Constantien. Cōcilij & rēdit in graue periculum fidei, & status ecclesiæ, turbarionem, & detrimentum atq; scandalū totius populi Christiani agnouerant Prælati in Concilio tunc congregati, quod Eugentius papa cum collegio Cardinalium dissoluisset illud Cōcilium. In alijs sessionibus nihil habetur, tantum commonetur Papa vt veniat ad Concilium, & accusatur eius contumacia nolentis parere.

Sessio 12.

Sessio 12.

Eligantur Episcopi & quicumq; alij Prælati, ac confirmentur iuxta statuta iuris communis, nempe vt singulæ Ecclesiæ Episcopos, singula collegia, singuli conuentus Prælatos sibi eligant: qui rursus ab illis confirmentur ad quos de iure confirmatio spectat, nempe Episcopi à Metropolitanis, Metropolitanis à Papa, & inferiores Prælati ab Episcopis.

Sessio 13. & 14. Tota teritur in monendo & citando •
Eugenio papa 4.

Sessio 15.

Synodales congregationes singulis annis saltem semel sunt celebrandæ. Prouincialia verò Cõcilia ad minus de trienio in triennium: in quibus inter missarum solènia vel post, diœcesanus vel alius eius nomine, verbum Dei proponat, exhortando omnes ad bonos mores sectandum, abstinendum à vitiis, & ad ea quæ pertinent ad ecclesiasticam disciplinam & officia singulorum, & præsertim vt tñ quibus animarum cura commissa est, diebus Dominicis & aliis solè nibus plebem subiectam, doctrinis & monitis salutaribus instruant. Postea legantur statuta prouincilia & synodalia, & inter alia aliquis cõpendiosus tractatus docens quomodo sacramenta administrari debeant: & alia vtilia pro instructione sacerdotũ. Deinde ipse diœcesanus de vita & moribus subditorum solerter inquirat labem simoniacę prauitatis, contractus vsurarios, concubinatum, fornicationem, & alia quæuis crimina & excessus debita correctione cohibeat. Alienationes rerum Ecclesiasticarũ à iure prohibitas reuocet, clericorũ abusus & aliorum subiectorum, qui circa diuinũ officium & deationem debiti habitus defuerint, in melius reformet & emendet. Præcipua autem in ipsa synodo Episcopi cura sit inquirere ac debitis modis occurrere ne aliquod dogma hæreticum, erroneũ & scandalosum sortilegia, diuinationes, incantationes, superstitiones, & quauis diabolica figmenta diœcesim suam inficiant.

Sessio 16. & 17.

Eugenius Papa annullat dissolutionem ab eo factam Cõcilij Basilien. quia graues dissensiones ex prædicta dissolutione ortæ sunt, & grauiores oriri possent, & decernit & declarat prædictum conciliam à

NN 5

principio

S V M M A B A S I L I E N ,

principio inchoationis suæ fuisse & esse legitimè congregatum , & reuocat bullas quas ad dissoluendum illud Concilium ante dederat.

Sessio 18.

Repetuntur Decreta Concilij Cōstantiensis, de auctoritate & potestate Conciliorum generalium absentibus legatis Papæ, vt supra in hoc Basiliensi Concilio, Sessione 2. & 3. Quod concilium generale potestatem immediatè à Christo habet, cui quilibet cuiuscunque status vel dignitatis , etiam si papalis existat, obedire tenetur vt supra.

Sessio 19.

In hac sessione promulgatur decretū quomodo prædicanda sit fides Iudæis & ceteris infidelibus cū Christianis commorantibus , & quomodo tractandi sunt illi quandiu durāt in infidelitate sua, & de his qui volunt ad fidem conuerti, vt bona sua quæcunq; habent mobilia & immobilia, eis intacta, illæsaq; permaneāt, nisi ex vsura aut illicito quæstu fuerint acquisita, & non sint personæ, quibus de iure sit restitutio facienda: quia tūc illis restitui omnino oportet, iis verò personis nō stantibus, quia talia per manus Ecclesiæ in pios essent vsus cōuertenda, hæc sancta synodus in fauorem concedit suscepti baptismatis tanquam in pium vsum apud eos remanere debere. Si verò conuersionis tempore inopes & indigentes fuerint, per viscera misericordiæ Dei nostri omnes tam ecclesiasticos quàm seculares hæc sancta synodus exhortatur, vt ipsis conuersis manus porrigant adiutrices. Ipfi quoque diocesani non solum Christianos ad subueniendum illis exhortātur, sed tam de redditibus Ecclesiarum quàm de his quæ ad pauperum vsus per ipsos conuertenda deuoluuntur , huiusmodi neophytos sustentare non negligant, ipsosq; detractionibus & contumeliis paterna affectione defendant. Et quoniam per gratiam baptismi ciues sanctorum & domestici Dei efficiuntur, longèque dignius sit regenerari spiritu quàm nasci carne, lege præsentī statuimus vt ciuitatum & locorum, in quibus sacro baptismate regenerantur, ibi legis libertatibus & immunitatibus gaudeant, quæ ratione duntaxat natiuitatis & originis aliq; consequuntur. Curent insuper sacerdotes baptizantes & diocesani,

diocesani, ne cum Iudæis seu infidelibus saltem per longum tempus conuerfentur: quoniam experientia teste mutuam inter se neophytorum conuerfionem ipsos in fide nostra fragiliores reddere, ac saluti illorū plurimum officere cōpertum est. Exhortatur hæc sancta synodus locorum ordinarios vt quātum pro incremento fidei viderint expedire, curēt & studeant neophytos ipsos cū originariis Christianis matrimonio copulare. Prohibeatur & iis neophytis sub grauibz pœnis ne mortuos more Iudæorum sepeliant, aut fabata, aliasq; solennitates, & antiquæ sectæ ritus quoquo modo obseruent, sed Ecclesias & prædicationes nostras prout aliq; catholici frequentent, & in omnibus se Christianorum moribus conformes reddant.

Sessio 20. Constitutio de concubinariis.

Si quis fuerit publicus concubinarius, à perceptione fructuum omnium suorum vel beneficiorum trium mensium spatio sit ipso facto suspēsus, quos suus superior in fabricam vel aliam euidētem Ecclesiarū utilitatem, ex quibus hi fructus percipiūtur, cōuertat. Dein de eiusmodi concubinariū monere teneatur vt cōcubinam dimittat, quā si non dimiserit, vel dimissam aut aliam publicè resumpserit, iubet hæc sancta synodus, vt ipsum suis omnibus beneficiis omnino priuet.

Sessio 21. De annatis.

Constitutio de annatis non exigendis tam in curia Romana quàm alibi pro confirmatione electionum, vel admisione postulationum, aut aliqua collatione.

Altera constitutio quomodo diuinum officium in Ecclesia celebrandum sit: quo tempore quisq; debet esse in choro.

Turpem etiam illum abusum in quibusdam frequentatū Ecclesiis quo certis anni celebritatibus nonnulli cum mitra, baculo, ac vestibus pōtificialibus more Episcoporū benedicunt. Aliq; vt reges ac duces induti, quod festū fatuorum vel innocentii vel puerorum in quibusdā regionibus nuncupatur, vt aliq; laruales & theatrales iocos. Aliq; choreas & tripudia marium ac mulierum facientes, homines ad spectacula & cachinnationes mouēt, aliq; comestiones & cōuiuia ibidem præparant hæc sancta synodus detestans, statuit & iubet ordinariis & Ecclesiarum rectoribus ne hæc aut similia

In 8. synod. gen. ca. 10.

S V M M A B A S I L I E N .

similia ludibria, nec etiam mercatias, seu negotiationes nundinarum in Ecclesia, quæ domus orationis esse debet, ac etiam cœmeterio exerceri amplius permittant, transgressoresq; per cœturam ecclesiasticam, aliaq; iuris remedia punire non negligent.

Sessio 22. De erroribus Archiepiscopi Nazareni.

Quendam libellum æditum ab Augustino de Roma Archiepiscopo Nazareno, cuius primus tractatus de sacramento diuinitatis Iesu Christi & Ecclesiæ intulatur. Secundus de Christo capite, & eius inclyto principatu. Alius de charitate Christi circa electos, & de eius infinito amore, tanquã nõ sanam & erroneam in fide doctrinam continentem, cum suis defensoriis, hæc sancta synodus damnat & reprobat, & potissimè scandalosam assertionem erroneã in fide in ipso libello contentam, scilicet, Christus quotidie peccat, & ex quo fuit Christus, quotidie peccauit, quanuis pro capite Ecclesiæ Christo Iesu dicat se non intelligere, sed ad membra tua, quæ cum Christo capite vnum esse Christum asseruit, intelligentiam eius esse referendã dicat. Necnon & propositiones istas, & eis in sententiã similes quas in articulos damnatos in Concilio Constan. incidere declarat, scilicet non omnes fideles iustificati, sunt mēbra Christi, sed soli prædestinati. Humana natura in Christo, verè est Christus, & eadem est persona Christi. Humana natura in Christo est persona verbi. Humana natura assumpta à verbo ex vnione personali est veraciter deus naturalis & proprius, & c. Christus secundum voluntatem creatam tantũ diligit naturam humanam vnitam personæ verbi, quantum diligit naturam diuinã sicut duæ personæ in diuinis sunt æqualiter diligibiles, ita duæ naturæ in Christo, humana & diuina sunt æqualiter diligibiles propter personam communem.

Anima Christi videt Deum, tam clarè & intense, quantum clarè & intense Deus videt seipsum. Ratio suppositatis determinans humanã naturam in Christo, non realiter distinguitur ab ipsa natura determinata. Quas propositiones & alias ex eadẽ radice procedentes tanquam erroneas in fide, damnat & reprobat hæc sancta synodus, anno 1435.

Sessio 23.

Qualis

Qualis debet esse electio Pontificis. Secūdo de modo & qualitate Cardinalium, vt numerum 24. nō excedant, & de omnibus regionibus Christianitatis assumantur viri in scientia & moribus ac rerū experiētia excellentes, non minores 30. an. magistri seu licentiatī in iure diuino vel humano. Sit salicē tertia vel quarta pars de magistris in sacra scriptura, nō nepotes ex fratre vel sorore Romani Pōtificis, aut alicuius Cardinalis viuētis: non illegitimē nati, non corpore vitiati, nec alicuius criminis aut infamiæ nota reipseri.

Sessio 26. & 27.

Tractatur de admonitione & citatione contra Eugenium Papam & Cardinales.

Sessio 28. & 29.

In qua causatur cōtumacia Papæ, & declaratur contumax, quia tractabat de dissolutione eius Conciliū.

Sessio 30.

Hęc sancta synodus decernit & declarat quod fideles laici siue clerici communicantes & non conficientes, non astringuntur ex præcepto Domini ad suscipiendū sub vtraq; specie, panis scilicet & vini faciū Eucharistiæ sacramētum, sed Ecclesia, quæ regitur spiritu veritatis secum manente in æternum, & cū qua Christus manet vsq; ad consummationē seculi, ordinare habet quomodo ipsis non conficientibus ministretur, prout pro reuerentia ipsius sacramenti & saluti fidelium viderit expedire, & vt suprà in Concilio Constantinop.

Sessiones 31. & 32. tractant de præbendis ecclesiasticis canonicē per ordinarios conferendis, & de suspensione Eugenij Papæ 4,

Sessio 33.

De veritate fidei Catholicę per tres veritates. Primò definitur quod generalis synodus in spiritu sancto legitime cōgregata generale Conciliū faciēs, Ecclesiam militatē repræsentans, potestatem à Christo immediatē habet, cui quilibet cuiuscunq; status, etiam si papalis existat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem, & ad extirpationem schismatum, & ad generalem reformationem Ecclesiæ in capite & in membris.

Secundò declarat quod quicumque cuiuscunque dignitatis, etiam si papalis existat, qui mandatis aut præceptis huius sanctę synodi & cuiuscunq; alterius concilii

Has tres veritates reprobavit & dānavit Eugenius papa. 3 libello qui incipit

S V M M A B A S I L I E N .

*Moyſes ſeruus
Dei, ut patet
extra 38. ſeſ-
ſione in Con-
ſtant. ſeſſione
4. & 8. In Baſi-
ſilien. ſeſſi. 2.*

rius concilij generalis legitime congregati ſuper præmiſſis, ſiue ad ea pertinentibus obedire contumaciter contemplerit, niſi reſpuerit, cōdignæ pœnitentię ſubiiciatur, & debite puniatur.

Tertiò declarat quod ipſum generale cōcilium pro præmiſſis eaq; concernentibus congregatum ſine ipſius conſenſu, per nullum, quauis authoritate, etiam ſi papali dignitate præfulgeat, diſſolui, transferri, aut ad aliud tempus prorogari poteſt.

Et licet has eſſe veritates fidei catholicæ ſatis cōſtet ex pluribus declarationibus præcedentibus, ad maiorem tamen ſoliditatem & firmitatem veritatum ipſarum hæc ſancta ſynodus, definit & declarat : Primò quòd veritas de poteſtate concilij generalis ſupra Papam, & quemlibet alterum declarata per Cōſtantiènſe & hoc Baſilienſe generalia concilia, eſt veritas fidei catholicæ. Secundò, veritas hæc quod Papa Concilium generale legitime congregatum, ſine eius cōſenſu nullatenus poteſt diſſoluere, eſt veritas catholicæ fidei. Tertiò quod veritatibus prædictis pertinaciter repugnans eſt cenſendus hæreticus, anno 1439.

Seſſio 34.

In hac & ſequenti tractatur de deſiſtione Eugenij Papæ, & ſtabilitate Concilij.

Seſſio 36.

Hactenus difficilis quæſtio in diuerſis partibus ſuper cōceptione ipſius glorioſæ virginis Marię matris Dei, & exordio ſanctificationis eius facta eſt, &c. Nos diligenter inſpectis authoritatibus & rationibus quę iam à pluribus annis ex parte vtriuſque doctrinæ allegatæ ſunt, aliisq; etiam plurimis ſuper hac re viſis, & maturatione conſideratione penſatis, doctrinã illam diſſerentem glorioſam virginem Mariam, præueniente & operante diuini numinis gratia ſingulari, nunquam actualiter ſubiacuiſſe originali peccato, ſed immunem ſemper fuiſſe ab omni originali & actuali culpa, ſanctamq; & immaculatam, tanquam piam & conſonam cultui eccleſiaſtico, fidei catholicæ, rectæ rationi, & ſacrę ſcripturæ approbandam fore & tenendam & amplectendam diſſinimus & declaramus, nulliq; de cætero licites præterea inſtitutionem de celebranda ſancta eius conceptione

cōceptione quæ sexto idus Decembris antiqua & laudabili consuetudine celebratur.

Sessio 37. & 38. Tractant de electione noui Pontificis.

Sessio 39.

Deposito Eugenio fuit electus Amadeus dux Sabaudia, qui in solitudine Ripalta à pluribus annis in virtute continentia fuerat conuersatus.

Sessio sequens consensit electioni facta nuncupatus est Felix papa quintus.

Amadeus Felix nuncupatus cessit iuri quod in papatu assererat se habere, et creatus est Cardinalis, & vicarius pontificis Romani.

Bulla Nicolai Papæ 5. qui successit Eugenio 4. De approbatione gestorum in Concilio Basiliensi. propter securitatem animarum, & cauenda pericula conscientiarum confirmat Nicolai Papæ gesta per Amadeum nuncupatum Felicem quintum, & per congregatos in Concilio Basiliensi, quod spectat ad censuras & causas beneficiales. De aliis nihil, nec de probatione eius Concilii, anno 1449. sui Pontificatus, anno 3.

Quæ in his duabus congregationibus Cōstantiensi & Basiliensi si statuta sunt, non habent aliquid authoritatis robur, nisi duntaxat illa quæ in bulla Martini 5. aut Nicolai 5. pontificia auctoritate probata sunt, quorum paucis mentionem fecimus supra.

Author

Eugenius 4. Papa 215. sedit annos 16. fuit electus Romæ anno 1431. viuentē adhuc Sigismundo Germano Cæsare 35.

Eugen. 4. Pont. 215.

Hic durante Concilio Basiliensi conuocauit conciliū generale Ferraria, vt tractaretur de vnione Ecclesie Orientalis cum Ecclesia Latina, vbi cœpit celebrari præsentē Palæologo Imperatore & Patriarcha Constantinopolitano cū aliis Ecclesie orientalis Pontificibus, abbatibus, monachis, & cruce signatis. Attamen inchoatum non potuit absolui propter ingruentem pestem: & translatum est ab Eugenio Florentiā, vbi & absolutum est. Celebratum est concilium prædictum per viginti & quinque sessiones, quarum sexdecim celebratae sunt Ferraria, reliquæ verò Florentiæ. In quibus omnibus disputatū est inter Latinos & Græcos. Primum de processione spiritus sancti à filio: & an ritè facta fuerit à Latinis ea additio in symbolo, filioq; procedit, &c. Secundò, de igne purgatorio. Tertio, de Papæ principatu. Quarto, de azymo & fermentato pane. Quintò, de panis in Eucharistia transmutatione. Quæ tamē disputationes solā cōtentionem inter Græcos & Latinos

SUMMA FLORENT.

Latinos pepererunt, vt coacti fuerint cessare à disputatione, & res citra vllam controuersiam inter eos tractaretur: & sic facta est vnio earum Ecclesiarum, & sequens definitio prædictorū articulorum sub hac forma.

De processione
sancti spiritus.

Concilium Florentinum. Approbante hac sancta synodo Florentina definimus, vt hæc fidei veritas ab omnibus Christianis credatur & suscipiatur, quia Spiritus sanctus à Patre & Filio æternaliter est: & essentiam suam, suamq̃ esse subsistens habet ex Patre simul & Filio, & ex vtroq̃ æternaliter tãquam ab vno principio & vnica spiratione procedit: declarantes quod id quod sancti Doctores & Patres dicunt ex Patre per Filium procedere Spiritum sanctum, ad hanc intelligentiam tendit, vt per hoc significetur filium quoque esse secundum Græcos quidem causam, secundum Latinos verò principium subsistentiæ Spiritus sancti, sicut & Patrem. Et quoniam omnia quæ Patris sunt, ipse Pater vnigenito Filio suo gignendo dedit, præter esse Patrem, hoc ipsum, quod Spiritus sanctus procedit ex Filio, ipse Filius à Patre æternaliter habet, à quo æternaliter etiam genitus est.

De particula
illa (filioque
procedit.)

Definimus etiam explicationem verborum illorum, filioq̃, veritatis declarandæ gratia, & imminente tunc necessitate, licitè ac rationabiliter symbolo fuisse appositum.

Item,

Item, in azymo, siue fermentato pane triticeo corpus Christi veraciter confici: sacerdotesq; in altero ipsum Domini corpus conficere debere, vnumquemque scilicet iuxta suæ Ecclesiæ siue Occidentalis siue Orientalis consuetudinem.

In azymo & fermento torpūs Christi conficitur.

Item, si verè pœnitentes in Dei charitate decesserint, antequam dignis pœnitentiæ fructibus de commissis satisfecerint, & omisis, eorū animas pœnis purgatoris purgari. Et vr̄a pœnis huiusmodi releuentur, prodesse his virorum fidelium suffragia missarum, scilicet, sacrificia, orationes, & eleēmōynas, & alia pietatis officia, quæ à fidelibus pro aliis fidelibus fieri consueverunt secūdum Ecclesię instituta, illorum etiam animas, qui post baptismum susceptum nullam omnino peccati maculam incurrerunt, illas etiam, quæ post cōtractam peccati maculā, vel in iuis corporibus, vel eisdē exuta corporibus (prout superius dictum est) sunt purgatæ, in cælū mox recipi, & intueri clarè ipsum Deū trinum & vnum sicuti est: pro meritorum tamen diuersitate alium alio perfectius. Illorum autem animas, qui in actuali mortali peccato, vel solo originali decedunt, mox in infernum descendere, pœnis tamen disparibus puniendas.

De Purgatorio.

De peccato originis.

Item definimus sanctā Apostolicā sedem, & Romanum Pontificē in vniuersum orbē tenere primatum, & ipsum Pontificem Romanum successorem esse beati Petri Principis Apostolorū, & verū Christi vicarium, totiusq; Ecclesiæ caput, & omnium Christianorū patrem ac doctorem existere, & ipsi in beato Petro pascendi, regendi & gubernādi vniuersalem Ecclesiā à Domino nostro Iesu Christo plenam potestatem traditam esse, quemadmodum etiam gestis œcumenicorum Conciliorum in sacris canonibus continetur. Datum Florentiæ in sessione publica synodali anno 1439.

Romanus Pœnitifex successor Petri et Christi vicarius est.

Dum hæc Florentiæ agerentur, in vltima sessione subita morte defunctus est Patriarcha Constātinop. & querentibus Græcis ac Latinis causam tam subitę mortis eius, famuli responderunt, ipsum postquā cenasser, in generale domus scribendū causā, vt sui moris erat, intrasse, & dum scriberet, tremore ac animi languore affectum, statim occubuisse. Literæ autem sequentię continerant.

Ioseph miseratione diuina Constātinopolis & nouę Romæ

Romæ

SVMMA FLORENTI.

Confessio Archiepiscopi Constantinop. Romæ Archiëpiscopus, ac œcumenicus Patriarcha: quoniam ad extremum vitæ, meæ perueni, idcirco pro meo in unere dilectis filiis benignitate Dei meam sententiam his literis palam facio. Nam quæ Domini nostri Iesu Christi Catholica & Apostolica Ecclesia Romanæ veteris sentiat ac celebret omnia, me quoq; sentire, credereq; profiteor, ac ipsis plurimum acquiesco. Beatissimum autem patrum patrem ac summum Pontificem, Romæq; veteris Papam, Domini nostri Iesu Christi vicarium esse concedere, atq; animarum Purgatorium esse non inficio. Datum Florentiæ die octavo mensis Iunii, Anno 1439.

Dum iam absolueretur Conciliū Armeniorum Patriarchæ legati ad synodū ipsam venerunt, dicētes se, suamq; Ecclesiā cum catholica cōiungi, ac ipsum synodi decretum piè seruare velle. Quibus benignissimè susceptus sub quodam breui compendio orthodoxæ fidei veritatem, quam Romana profitetur Ecclesia; per hoc decretum sacro approbante Concilio, ipsis etiam oratoribus ad hoc contententibus, tradidit Eugenius Papa. Quo ab eis accepto, vnā cum Græcis Florentia discesserunt, & dissolutum est Conciliū.

Decreta Concilii Florentini super vnione Iacobinorum & Armeniorum.

In primis dāmus eis sanctum symbolum à centum quinquaginta Episcopis in œcumenico Constantino-politano Concilio editum, cum illa additione, filioq; ipsi symbolo declarandæ veritatis gratia, & vrgentē necessitate & rationabiliter apposita. Cuius tenor est, Credo in vnum Deum, &c. Hoc autē symbolum, sicut apud Latinos mos est, ita decernimus per omnes Armeniorum Ecclesias inter Missarum solennia singulis saltem Dominicis diebus, & maioribus solennitatibus decantari vel legi.

Secundò, tradimus eis definitionem quartæ & vniuersalis synodi Chalcedonensis, in quinto postea & sexto vniuersalibus Conciliis renouatam duabus naturis in vna Christi persona. Cuius tenor talis est.

Sufficeret quidem sapiens hoc, &c.

Tertiò, definitionem de duabus Christi operationibus in prædicto sexto Concilio promulgatam, &c.

Commendatur de sententia bea-

Quartò, instruximus eos, & declarauimus synodum Chalcedonensem, & beatissimū Leonem sanctè & re-

ctè ve-

et veritatē de duabus in vna persona Christi naturis superius descriptā definisse cōtra impia Nestorij & Eutychis domata. Intūgimusq; vt ipsum beatissimū Leonem (qui verā fidei colūna fuit, & omni sanctitate & doctrina refertus) tanquā sanctum, & in catalogo sanctorū merito descriptū, de cætero reputēt & venerētur; atq; non solum dictas tres synodos, sed & omnes alias vniuersales autoritate Romani Pontificis legitime celebratas, sicut & cæteri fideles reuerenter suscipiant.

Quinto, Ecclesiasticorum sacramentorum veritatem sub hac redigimus formula.

Septem sunt Sacramenta nouæ legis.

Nouæ legis septem sunt Sacramēta, scilicet, Baptismus, Cōfirmatio, Eucharistia, Pœnitētia, extrema Vnctio, Ordo, & Matrimonium. Quæ multū à Sacramētis differunt antiquæ legis. Illa enim non causabant gratiam, sed eam solum per passionem Christi dandam figurabant. Hæc verò nostra & continent gratiam, & ipsam dignè suscipientibus conferunt.

Horum quinque prima ad spiritualem vniuscuiusq; hominis in seipso perfectionem, duo vltima ad totius Ecclesiæ regimen, multiplicationemq; ordinata sunt. Per Baptismū enim spiritualiter renascimur: per Confirmationē augetur in gratia, & roboramur in fide, renati autē & roborati, nutrimur diuina Eucharistiæ alimonia. Quod si per peccatū ægritudinē incurrimus animæ, per pœnitentiā spiritualiter sanamur. Spiritualliter etiā & corporaliter (prout animæ expedit) per extremam vnctionem. Per ordinem verò Ecclesia gubernatur & multiplicatur spiritualliter: per matrimonium corporaliter augetur.

Hæc omnia sacramenta tribus perficiuntur, videlicet, rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & persona ministri conferentis sacramentum cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia. Quorum si aliquid desit, non perficitur sacramentū. Inter hæc sacramenta tria sunt, Baptismus, Confirmatio, & Ordo, quæ characterem, id est, spirituale quoddam signum à cæteris distinctū, imprimūt in aqua indelebile: vnde in eadem persona non reiterantur. Reliqua verò quatuor, characterem non imprimunt, & reiterationem admittūt. Primum omnium sacramentorum locum tenet baptismus, quod vitæ spiritualis ianua est, per ipsum enim

tissimi Leonis Pape.

Sacramenta antiquæ legis gratiā dandā per Christum figurabant.

Ad quid ordinata sint sacramenta nouæ legis.

Tribus perficiuntur sacramenta.

Tria tantū sacramenta characterē imprimūt, et ideo non reiterantur.

Ianua vitæ spiritualis baptismus.

SVMMA FLORENTI.

Ioan. 3. membra Christi, ac de corpore efficiamur ecclesiæ. Et cum per primū hominē mors introierit in vniuersos, nisi ex aqua & Spiritu sancto renascimur, nō possumus (vt inquit Veritas) in regnum cælorum intrare.

*Materia
Baptismi.
Forma
Baptismi.*

Materia huius sacramēti est aqua vera, & naturalis: nec refert frigida sit an calida. Forma autem est: Ego te baptizo in nomine Patris & Filij & Spiritu sancti. Non tamē negamus, quin & per illa verba, Baptizetur talis seruus Christi in nomine Patris & Filij & Spiritu sancti, vel, Baptizatur manus meis talis, in nomine Patris & Filij & Spiritu sancti, verum perficiatur baptismus, quoniam cum principalis causa, ex qua baptismus virtutem habet, sit sancta Trinitas, instrumentum talis autem sit ministrum, qui tradit exterius sacramentum, si exprimitur actus, qui per ipsum exercetur ministrum cum sanctæ Trinitatis inuocatione, perficitur sacramentum. Minister huius sacramenti est sacerdos, cui ex officio comperit baptizare. In causa autem necessitatis, nō solū sacerdos vel diaconus, sed etiā laicus & mulier, imō etiam Paganus & hæreticus baptizare potest, dummodo formam seruata Ecclesiæ, & facere intendat, quod facit Ecclesia.

*Effectus
Baptismi.*

Huius sacramenti effectus est remissio omnis culpæ originalis, & actualis: omnis quoque pœnæ, quæ pro ipsa culpa debetur, propterea baptizatis nulla pro peccatis præteritis iniungenda est satisfactio, sed morientes antequam culpam aliquam cōmittant, statim ad regnum cælorum & Dei visionem proueniunt.

*De Sacra-
mento con-
firmationis*

Secundum sacramentum est confirmatio, cuius materia est Chrisma confectum ex oleo, quod nitorem significat conscientiæ, & balsamo, quod odor est significat bonæ famæ, per Episcopū benedicto. Forma autem est, Signo te signo crucis, & cōfirmo te Chrismate salutis in nomine Patris & Filij & Spiritu sancti. Ordinarius minister est Episcopus. Et cum cæteras vñctiones simplex sacerdos valeat exhibere, hanc nō nisi Episcopus debet cōferre, quia de solis Apostolis legitur (quorum vicem tenent Episcopi) quod per manus impositionem Spiritum sanctum dabant. Loco autem illius manus impositionis datur in Ecclesia confirmatio. Legitur tamen aliquando per Apostolicæ sedis dispensationem ex rationabili & urgente admodum causa simplicem sacerdotem Chrismate per Episcopum confecto hoc

*Minister sa-
cramenti cō-
firmationis
Episcopus.*

Matth. 9.

Et hoc administrasse confirmationis sacramentum.

Effectus autem huius sacramenti est, quia in eo datur Spiritus sanctus ad robur, sicut datus est Apostolis in die Pentecostes, ut Christianus audacter Christi confiteatur nomen. Ideoque in fröte ubi verecundia sedes est, confirmadus inungitur, ne Christi nomē confiteri erubescat: & præcipue crucem eius, quæ Iudæis est scandalum, Gentibus autem stultitia, propter quod signo crucis signantur.

Effectus confirmationis.

1. Cor. x.

De Sacramento Eucharistie.

Tertium est Eucharistia Sacramentum, cuius materia est panis triticeus, & vinum de vite, cui ante consecrationem aqua modicissima admisceri debet.

Aqua autem ideo admiscetur, quoniam iuxta testimonia sanctorum Patrum, creditur ipsum Dominum in vino aqua permisto hoc instituisse Sacramentum.

Deinde quia hoc convenit Dominicæ passionis representationi. Inquit enim beatus Alexander Papa, quintus à beato Petro, In Sacramentorum oblationibus, quæ inter Missarum solennia Domino offeruntur, panis & vinum aqua permistum offerri debet, quia utrumque, id est, sanguis & aqua, ex latere Christi prodixisse legitur.

Quare apponatur aqua in vino.

De con. d. 2.

In sacramentorum.

Apo. 17.

Tertio etiam convenit ad significandam huius Sacramenti effectum, qui est unio populi Christiani ad Christum. Aqua enim populum significat, &c.

Forma huius Sacramenti sunt verba Salvatoris, quibus hoc cõficitur Sacramentũ. Sacerdos enim in persona Christi loquens, hoc cõficit Sacramentũ. Nam ipsorum verborũ virtute substantia panis in corpus Christi, & substantia vini in sanguinẽ cõvertuntur, ita tamẽ, quod totus Christus cõinetur sub specie panis, & totus sub specie vini, sub qualibet quoque parte hostiæ cõsecrata, & vini consecrati, separatione facta totus est Christus.

Effectus Eucharistie.

Huius Sacramenti effectus, quem in anima operatur dignè sumentis, est adunatio hominis ad Christum.

Et quia per gratiam homo Christo incorporatur, & membris eius vnitur, sequitur quod per hoc Sacramentum in sumentibus dignè gratia augeatur: omnemque effectum, quem materialis cibus & potus quo ad vitam agunt corporalem, hoc idem quo ad vitam spiritualem & hoc sacramentum operatur.

De sacramẽto Penitentie.

Quartum Sacramentum est penitentia, cuius quasi materia

SVMMA FLORENTI.

materia sunt actus pœnitentis, qui in tres distinguuntur partes. Quarum prima est cordis cõtritio, ad quam pertinet, vt doleat de peccato commisso cum proposito non peccandi de cœtero. Secunda est oris confessio, ad quam pertinet, vt peccator omnia peccata quorum memoriam habet, suo sacerdoti confiteatur integraliter. Tertia, est satisfactio pro peccatis secundum arbitrium sacerdotis: quæ quidem præcipue fit per orationem, ieiunium, eleëmofynam.

Forma huius sacramenti est, Ego te absoluo, &c.

Minister huius sacramenti est sacerdos, habens auctoritatem absoluendi, vel ordinariam, vel ex commissione superioris. Effectus huius sacramenti est absolutio à peccatis.

*De extrema
unctione.*

Quintum sacramentum est extrema unctio, cuius materia est oleum oliuæ per Episcopum benedictum. Hoc sacramentum nisi infirmo, de cuius morte timetur, dari non debet: qui ungendus est in oculis propter visum, in auribus propter auditum, in naribus propter odoratum, in ore propter gustum, vel locutionem: in manibus propter tactum, in pedibus propter gressum, in renibus propter delectationem ibidem urgentem. Forma huius sacramenti est hæc: Per istam sanctam unctionem, & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus quicquid peccasti per visum, &c. Et similiter in aliis membris. Effectus vero est mentis sanatio, in quantum autem expedit, ipsius etiam corporis. De hoc sacramento habetur Iacobi quinto.

*De sacramen-
to ordinis.*

Sextum sacramentum est ordinis, cuius materia est illud, per cuius traditionem confertur ordo, sicut presbyteratus traditur per calicis cum vino, & patenæ cum pane porrectionem. Diaconatus vero per libri Euægeliorum dationem. Subdiaconatus per calicis vacui cum patena vacua superposita traditionem. Et similiter de aliis per rerum ad ministeria sua pertinentium assignationem. Forma sacerdotij talis est: Accipe potestatem offerendi sacrificium in Ecclesia pro viujs & mortuis, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, & sic de aliorum ordinum formis. Ordinarius minister huius sacramenti est Episcopus. Effectus, augmentum gratiæ, vt quis sit idoneus minister.

*Effectus sa-
cramenti
ordinis.*

*De sacramento
Matrimonij.*

Septimum est sacramentum matrimonij, quod est signum coniunctionis Christi & Ecclesiæ, secundum Apostolæ

Apostolum. Causa efficiens matrimonij regulariter est mutuus consensus per verba de presentis expressus.

Tria sunt bona matrimonij. Primum, proles suscipienda & educanda ad cultum Dei. Secundum fides, quam vnus coniugum alteri seruare debet. Tertium, indiuisibilitas matrimonij propter hoc quod significat indiuisibilem coniunctionem Christi & Ecclesie. *Tria sunt bona Matrimonij.* Quauis autem ex causa fornicationis liceat thori separationem facere, non tamen aliud matrimonium contrahere fas est, cum matrimonij vinculum legitime contracti perpetuum sit.

Sexto, compendiosam illam fidel regulam per beatissimum Anastasium æditam ipsis præbemus, videlicet: Quicumque vult saluus esse, &c.

Septimo, decernimus vnum atq; eundem Deum veteris ac noui testamenti, hoc est legis & Prophetarum, atque Euangelij profiteamur authorem: quoniam eodem spiritu inspirante, vtriusque testamenti sancti locuti sunt: quorum libros suscipit & veneratur Ecclesia, qui titulis sequentibus continetur.

Quinque Moysei, id est, Genesis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronom. Iosue, Iudicij, Ruth. Quatuor Regum, duo Paralipom. Esdras, Neemias, Tobias, Iudith, Esther, Psalm. Dauid, Parabolæ, Ecclesiast. Cantica cantic. Sapient. Ecclesiasticus, Esaias, Hieremias, Baruch, Ezech. Dan. duodecim Prophetæ minores, id est, Osea, Ioël, Amos, Abdias, Ionas, Michæas, Nauum, Abacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias. Duo Machabæorum. Quatuor Euangelistæ, Matthæi, Marci, Lucæ, Ioannis. Quatuordecim Epistolæ Pauli, ad Romanos, duæ ad Corinthios, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses. Duæ ad Thessalonicenses, ad Colossenses. Duæ ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos. Petri duæ, Ioannis tres, vna Iobi, vna Iudæ, Acta Apostolorum, & Apocalyp. Ioannis. Propterea anathematizamus Manichæorum insaniam, qui duo principia posuerunt, vnum visibilem, aliud inuisibilem, & alium noui testamenti Deum, alium veteris esse dixerunt.

Octauo, tradimus quod in consecratione corporis Christi hac vteretur forma Ecclesia Romana: Hoc est enim corpus meum, sanguinis vero: Hic est enim calix sanguinis mei, noui & æterni testamēti, mysterium fidei,

SVMMA DECRET.

quī pro vobis & pro multis effunderet in remissione peccatorū. Panis verò triticeus in quo sacramentū conficitur, an eo die an arenā decoctus sit, nihil omnino refert, dummodo panis substantia maneat.

Roman. 7.
Licitè quis si impedimentū non obstat, sapè ac sapius contrahere potest. Sicut virginitas viduitati, ita casta viduitas nuptiis præfertur.

Nonò, quoniam asseritur nonnullos quartas nuptias tanquam condemnatas respuere, ne peccatum ubi non est, esse putetur, cum secundū Apostolum, mortuo viro mulier sit ab eius lege soluta, & nubendi curvult in Domino, habeat facultatē, nec distinguat mortuo primo, secundo vel tertio, declaramus nō solum secundas ac tertias, sed & quartas atq; vteriores, si aliquod canonicū impedimentū non obstat, licitè contrahi posse. Commendatiores tamen dicimus, si vterius a coniugio abinentes in castitate permanerint: quia sicut virginitatem viduitatis, ita nuptiis castam viduitatem laude ac merito præterendam esse censemus.

His omnibus explicatis prædicti Armeniorum oratores nomine suo & sui Patriarchæ, & omnium Armeniorum hæc saluberrima synodalia decreta cum omnibus suis capitulis, declarationibus, definitionibus, necnō quicquid tenet & docet sancta sedes Apostolica & Romana Ecclesia, cum omni deuotione & obedientia suscipiunt & amplectuntur.

Finit Concilium Florentinum.

an. d. 1447.
Nicolaus. 5.
Pont. 216.

Nicolaus 5, Papa 216. Hæc cum se indignum tanto magistratu arbitraretur, supplex rogauit Cardinales, vt maturius Ecclesiæ consulerent: & tandē inuitus assumpsit Sacerdotium. Quo per octo annos administrato, moritur, Frederico 3. Germano Cæsare. 37.

His temporibus anno 1453. die Maij 29. post diuinā obsidionem, grauisima tandem oppugnatione potitus est Mahometes Turcarum Imperator vrbe Constantinopoli: in eaq; tantam crudelitatem exercuit, vt nulla id queat oratione explicari.

Calistus 3.
Pont. 217.

Calistus 3. Papa 217. Hic beatum Vincentium ordinis Prædicatorum in sanctos retulit. Sedit annos tres sub eodem Cæsare.

Author.

Visum est necessarium hoc loco summam duarum ext: augantium Martini quinti & Calisti tertii iudicere & explicare condiciones, quibus olim prædicti Pontifices præmisserunt eiusmodi contractus, quibus emuntur annui census cum pacto retrouendendi, &c. Quoniam videmus nunc intolerabiles abusus exerceri hoc colore, & passim celebrari prædictos contractus, vix vna aut altera

*altera conditione seruata, & hoc falso titulo emptionis multi
prætexerunt suas vsuras.*

Decretum Martini s. idem est & Calisti tertii.

Martinus Episcopus, &c. & Calistus Episcopus, &c.
Petitio dilectorum filiorum nobis exhibita contine-
bat, quòd à tanto tempore cuius cõtra iñ memoria ho-
minum non existit, quædam consuetudo rationabilis
obseruata, per scripta, ac moribus vtentium approbata
ad cõmunem vtilitatem hominum introducta fuisset
pro quibus Princeps, miles, siue oppidanus, partiu eã-
rundẽ cum hoc expedire videbatur personæ Ecclesia-
sticæ, aut seculari collegio, aut vniuersitati super bonis
suis, oppidis, terris, agris, prædiis, domibus, & hæredi-
tatibus vendere consuevit, & vendidit annuos census
vnius vel plurium marcarũ, & pro qualibet marca an-
nui census decem, vndecim, tredecim, quatuordecim
marcæ, aut plus vel minus secundũ temporis qualita-
tem (prout ipsi contrahentes tunc inter se cõuenerant)
ipsi venditori tunc integraliter in pecunia numerata
solui consueuerant, bonis in ipso contractu tunc ex-
pressis, pro ipsius census anni solutione in perpetuum
obligatis. Et semper in ipsis contractibus expresse ipsis
venditorib⁹ data fuit facultas atq; gratia, quòd ipsum
annuum censum in toto vel in parte pro eadem sum-
ma denariorum quam ab ipsis temporibus receperant,
quandocunque vellent liberè absque alicuius requisiti-
one, contractione, vel assensu, possent extinguere &
redimere, ac se ab ipsius census solutione extunc peni-
tus liberare. Sed ad hoc huiusmodi census venditores
inuiti nequaquam peremptores arctari aut astringi va-
lerent, etiam ipsis possessionibus & bonis obligatis
penitus inreremptis, seu destructis. Sed iidem emen-
tes, etiam si bona, domus, terræ, agri, possessiones &
hæreditates huiusmodi processu temporis ad omni-
modæ destructionis siue desolationis reducerentur,
opprobrium, pecuniam ipsam etiam agendo reperere
non valerent. Apud aliquos tamen an huiusmodi con-
tractus emptionis & venditionis liciti existant, hæsi-
tatur. Quare pro parte eorundem nobis fuit humili-
ter supplicatum, vt an contractus huiusmodi liciti vel
illiciti censerentur debeant, declarare de benignitate Apo-
stolica dignaremur.

Nos igitur comperimus contractus huiusmodi Iu-
ridicos,

SVMMA DECRETI

ridicos, & iuxta determinationem doctorum licitos fore, & iuri communi conformes, ideo ipsorum censuum venditores ad illorum solutionem obligari auctoritate Apostolica tenore presentium ex certa scientia declaramus, non obstantibus, &c.

Condiuiones, quibus annui census licite emi possunt & vendi.

Prima conditio. Oportet quod vendens designet & exprimat rem aliquam quam vendat, & alius emat, puta domum, aut agros, &c. Et rei vel rerum designatarum tantum debet fieri emptio vel venditio, & ea sola debent manere obligata ad solutionem predicti census, & non alia vendentis bona, quia si vniuersa alia bona cum persona vendente obligantur (vt fit apud nos) iam destruitur emptio & venditio, & est oppignatio, & fit contractus vsurarius.

Secunda conditio, quod iusto & competenti pretio ematur annuus census, & quo tempore celebratur contractus, integraliter numeretur pecunia.

Tertia, quod in eodem contractu expresse venditori detur facultas, quod ipsum annuum censum in toto vel in parte pro eadem summa denariorum, quam ab emptore recepit, quoadcunq; velit, liberè absq; alicuius requisitione aut contradictione possit extinguere vel redimere, & se ab ipsius census solutione ex tunc penitus liberare.

Quarta, quod ad redimendum annuum censum venditor inuitus nullo modo obligari possit, sed liberum sit illi vel soluere censum, vel redimere in toto vel in parte eadem numerata pecunia.

Quinta, qd si contingat aliquando bona ipsa, domus, agros, aut possessiones alias, quæ obligata sunt ad solutionem census, & quorū facta est emptio, processu temporis omnino destrui, & penitus interire, ementes pecuniam ipsam, quam dederunt pro predictis bonis, repetere amplius nequaquam valebunt, quoniam ementis periculo debet perire res empta: alioquin non fuit vera emptio & venditio, sed contractus vsurarius.

Sexta, non debet obligari ad censum res aliqua, nisi sit vendibilis res, & fructuosa: & annuus census, ad cuius solutionem talis res est obligata, non debet excedere valorem fructuum, quos ex re ipsa percipere solet aut potest dominus rei. Si enim plus est in annuo censu, quam in fructibus rei venditæ, iam destruitur emptio, & pal-

& palliatur vsura, & emens accipit rem ipsam in pignus suæ pecuniæ.

Seruatis prædictis conditionibus vtcunque tolerandos iudico tales contractus: aliqua earum omissa, nulla ratione puta tolerandos.

Pius 2. Papa 218. Catherinā Senensem inter sanctas retulit, sedit annos sex. Friderico Cæsare.

an. d. 1458.
Pius 2. pō. 218

Paulus 2. Papa 219. sub eodem Cæsare. Sacerdotio illaudabiliter procurato sexto anno, mense decimo suæ assumptionis, solus in cubiculo nemine vidente, secunda hora noctis apoplexia moritur. Suo tempore omnia officia Romæ venalia erant, & ferè semper beneficia & Episcopatus his committebat, qui officium aliquod venale haberent, vnde elici munus posset.

Paulus 2.
Pont. 219.

Sixtus 4. Papa 220. Friderico Cæsare. Hic Bonauram Theologū albo sanctorū inscribi iussit. Moritur assumptionis suæ an. 15. Sub hoc Pontifice & eius speciali cōmissione, an. do. 1479. facta est cōgregatio per reueren. in Christo patrem Alonsum Carillū Archiepiscopum Toletatum. Compluri multorū doctorum Theologiæ, & vtriusq; iuris super libello Confessionis ædito per Petrum Oxomensem sacre Theologiæ Professore, in vniuersitate Salmantina Hispaniæ. Accipit autem prædictus Archiepiscopus Toleranus auctoritatem declarandi ac definiendi omnes propositiones & conclusiones falsas, erroneas, hæreticas, aut malè sonantes, quæ in præfato libello continerentur.

Sixtus 4.
Pont. 220.

Conclusiones autē productæ ex libello dicti magistri Oxomen. discussæ & disputatæ, tandemque damnatæ sunt, quæ sequuntur.

Prima conclusio, Peccata mortalia quantum ad culpam & pœnam alterius seculi delentur per solam cordis contritionem sine ordine & clauis.

Secunda conclusio, quòd cōfessio de peccatis in specie fuerit ex aliquo statuto vniuersalis Ecclesiæ, non de iure diuino.

Tertia cōclusio, quæ prauæ cogitationes cōfiteri nō debent, sed sola displicentiæ delentur sine ordine ad clauis.

Quarta conclusio, quòd confessio debet esse secreta, id est, de peccatis secretis, non de manifestis.

Quinta, quòd non sunt absolueni pœniterentes, nisi peracta prius pœnitentia eis iniuncta.

Sexta, quòd Papa non potest indulgere alicui viuo pœnam Purgatoriū.

Septima,

SVMMA CONCILII SVB

Septima, quòd Ecclesia vrbis Rom. errare potest.

Octava, quòd Papa non potest dispensare in statutis vniuersalis Ecclesiæ.

Nona conclusio, quòd sacramentũ pœnitentiæ, quantum ad collationẽ gratiæ sacramentũ naturæ est, non alicuius institutionis veteris vel noui testamenti.

Quibus conclusionibus sic propositis, ac per plures dies singillatim disputatis, recepto tandem ab eisdem doctoribus solenni iuramẽto, tactis sacrosanctis Euangelii, & sententia excõmunicationis in eos, & in corũ quemlibet primitus prolata, quod in prædictis quaestionibus dicerent veritatẽ secundum suam sententiã & conscientiam, votisq; eorum coram notario & testibus singillatim in scriptum redactis 24. Maij præfatus Reueren. dominus sedens pro tribunali, sententiã protulit, qua conclusiones prædictas tanquam hæreticas; erroneas ac scandalosas, & malè sonantes, Apostolica & primitiãli auctoritate damnauit, ac damnandas decreuit, librumq; illum comburendum iudicauit, quem ilicò promotor fiscalis curiæ tradidit seculari.

*Adiuratio dicti Magistri Petri Oxomensis
in forma canonum.*

Quoniam ego Magister Petrus Oxomensis cõpõsueram librũ confessionis continentem nõnullas propositiones, quas tunc credebã veras & determinationi sanctæ matris Ecclesiæ & cõmuni opinioni doctorũ consonas, sed quia primum ex libro illo orta sunt maxima scandala in cordibus fidelium, maximè in partibus horũ Regnorum, ad eò quòd reuerẽdiss. in Domino pater ac dominus Archiëpiscopus Toletanus auctoritate Apostolica (accerfisit quàmplurimis magistris & sacre Theologiæ doctoribus, & aliis viris eruditissimis) maturo cõsilio ac deliberatione pronuntiauit & declarauit dictũ librum continere nõnullas propositiones falsas, hæreticas, scandalosas, malè sonãtes & erroneas, & ideo cõburendum, prout in sententiã latius continetur. Quapropter ego præfatus Magister desiderans salutem animæ meæ, ac propriũ recognoscens errorem & culpã, dico & confiteor me grauiter errasse in cõpositione dicti libelli, vtpote cõrinentis propositiones falsas, erroneas, scandalosas, hæreticas, & malè sonantes. Quas vt tales confiteor & declaro, summittõq; me determinationi sanctæ matris Ecclesiæ, & de-

terminationẽ

terminationi & sententiæ præfatæ & prolatae per dictū reuerend. dominum, cui ego ex nunc & specialiter & expresse assentior. Et cognoscens verā fidem, anathematizo omnē hæresim, maximè eam de qua hætenus sum intamatus, & cōsentio sanctæ matri Ecclesiæ Romanæ & sedi Apostolicæ, & ore ac corde confiteor sacramenta Ecclesiæ, & illam fidem tenere, quam dominus Sixtus Papa modernus auctoritate Apostolica & Euangelica tenet; & per hæc sancta Dei Euangelia omnes qui cōtra hanc fidem venerint cum suis doctrinis, dignos æterna damnatione pronuntio.

Celebrata est ea cōgregatio per quinquaginta duos viros doctos magistros in Theologia, vel iure canonico, præfidente præfato reuerendissimo. Accessit ad hæc specialis confirmatio eorū, quæ acta sunt in prædicta cōgregatione per Sixtū Papam quartū. Exemplar autem bullæ, qua confirmatur prædicta, habetur in bibliotheca Ecclesiæ Toletanæ, & extat alterū exemplar in monasterio S. Vincētij instituti beati Dominici in vrbe Placentina: Quam confirmationem ego legi, & vidi in legitimo exemplari, sed ne plus iusto cresceret volumen huius summæ, hic nolui illam subiicere.

*Confirmatio
præcedentis
sententiæ.*

Innocentius 8. Papa 221. Friderico Cæsare. Sedit annos septem.

*Innocen. 8.
Pont. 221.*

Alexander 6. Papa 222. Patria Hispanus ex gente Borgia originem duxit. Sedit annos 11. Electus imperante eodem Friderico.

*Alexan. 6.
Pont. 222.*

Pius tertius, Papa 223. Sedit dies 30. Maximiliano Cæsare 38.

*Pius 3.
Pont. 223.*

Iulius 2. Papa 224. moritur bellica gloria clarus, Pontificatus sui anno decimo, dum celebratur Concilium Lateranense, Maximiliano Cæsare.

*Iulius. 2.
Pont. 224.*

Leo 10. Papa 225. Cæsare Maximiliano. Moritur Pontificatus sui anno 9. Sub hoc Pontifice celebratum est Concilium Lateranense.

*Leo 10.
Pont. 225.*

*Concilium Lateran. sub Iulio secundo,
& Leone decimo.*

Iulius secundus, nuper electus, iuravit se celebraturum Conciliū generale pro reformatione Ecclesiæ, & pace inter Principes Christianos cōponenda. Requiritus autem post, vt prædictum iuramētum seruaret, & iuxta

SVMMA LATERAN.

Iuxta cōstitutionem Concilij Constantiensis expletō decennio à proximo Concilio celebrato nouum celebraret, ille tamen differebat. Tandem instantibus aliquibus Prælatis Ecclesiæ; & vigentibus celebrationem Concilij, & Pontifice vel non valente, vel non volente. Bernardinus de Carauaia, Hispanus, & Fridericus de sancto Seuerino Ecclesiæ Romanæ Cardinales, cum quibusdam alijs Cardinalibus venerunt Pisas, deinde Mediolanum: & contra voluntatem & auctoritatem Romani Pontificis, vocauerunt Episcopos & Christianos Principes ad generale Concilium in prædictis locis indictum. Contra hoc Conciliabulum indixit Iulius Pontifex generale Concilium Romæ apud Lateranum celebrandum.

Sessio 1. 10. die mensis Maii, anno 1512.

Pontifex exhortatur synodū ad Ecclesiæ reformationem, & schismatis extinctionem, pacem inter Christianos Principes cōponendam, & expeditionem contra infideles cōstitendam. Mox annotantur per Pontificem causæ nõ celebrati Concilij, cum toties antè fuisset promissum, & nec tamen vsq; ad illum diem fuerat inchoatum. Præcipuus autem fuit cōflictus apud Rauennam ciuitatem Romandiolæ, habitus inter exercitum ipsius Iulij Pontificis, & Regis Hispaniæ Ferdinando cognomento catholici, & exercitum Ludouici Regis Francorum, & aliorum adhærentiū conciliabulo Pisano. In quo cōflicti fuerunt interfecta multa milia hominum. Et absoluta est actio prima.

Sessio 2. 17. mensis Maii eiusdem anni.

Legitur bulla in qua Pisianum conciliabulum damnatur, & omnia in eo gesta annullantur & irritantur. Lateranense quoque concilium legitime & spiritu sancto esse congregatum definitur. Excipiuntur suffragia omnium præsentium.

Sessio 3. 3. Decemb. eiusdem anni.

Tantum legitur bulla, in qua iterū reprobandantur omnia & singula per Cardinales schismaticos acta, tam in Transalpinis quàm Cisalpinis locis. Reuocantur quoque concessa priuilegia, siue gratiæ per sedem Apostolicam in eisdem locis.

Sessio 4. 10. Decemb. eiusdem anni Pontificatus

Iulij Papa an. 10. presidente eodem.

Legitur bulla, in qua pragmática sanctio, & gesta per Concilia

Cōciliabulū Pisanum super eodem annullantur.

Sessio 5.

Præsidente Episcopo Hostiensi Cardinali propter ægritudinem Iulij Pontificis 16. Februarij, anno Domini 1513.

Legitur bulla innouationis & confirmationis contra simoniacam prauitatem in electione Pontificis nō cōmittendam. In qua sacro approbāte Concilio statuitur, quōd electio Rom. Pontificis per simoniam facta eo ipso nulla existat, & sic electo nulla in spiritualibus vel temporalibus tribuatur facultas. Et Cardinales, qui simoniacè aliquē elegerint, à suis ordinibus, dignitatibus & beneficiis sint absq; alia declaratione priuati. Mediatores etiam tam clerici quàm laici, cuiuscunq; dignitatis sint, priuantur omnibus beneficiis, honoribus, & bonis eo ipso, & ad similia fiunt inhabiles, &c.

Prædicta constitutio placuit vniuersis Episcopis & Patribus, exceptis quinque Episcopis.

Quatriduo post hanc sessionem 25. Februarij, anni 1513. Iulius 2. Papa obiit Romæ apud sanctum Petrum in palatio Pontificio.

Feria sexta 11. Martij eiusdem anni eligitur canonicè Episcopus Rom. & Papa vniuersalis Ecclesie Cardinalis de Medicis, nuncupaturq; Leo 10.

Sessio 6. 27. Aprilis prædicti anni.

Fit electio 24. Prælatorum, qui adsint cum Cardinalibus in his quæ pertractanda sunt coram Pontifice. Et distributi sunt per classes, vna classis erat ad conferenda pertinentia ad componendam pacem inter Principes, & extirpandum schisma. Alia ad tractandum, quæ pertinent ad generalem reformationem curiæ. Tertia verò ad ea, quæ pertinerent ad fidem & pragmaticam sanctionem.

*Septima sessio feria 6. 17. Ianij 1513. præside-
dente Leone 10.*

Leguntur literæ subscriptæ per Barnardinum Carauial & Fridericum de sancto Seuerino olim Cardinales super materia abiurationis schismatis & vniuersis Ecclesie, & confessionis erroris ipsorum, & veniæ petitionis propter suscitatum ab illis schisma, &cæ.

Qui post paucos dies in Palatio Apostolica pristinae dignitati sunt restituti in consistorio secreto post solennem abiurationem schismatis, venientes ad Palatium

SVMMA LATERAN.

tium tanquam priuati clerici, & ante pedes Papæ abiuraro Ichilinate alra & inrelligibili voce.

Seſſio. 8. 19. Decemb. anni 1513. præſidente Leone 10.

Legitur ichedula ſuper fide animæ huinanæ ſub hac forma.

Quod anima hominis vnica ſit ipſa que immortalis deſinitur.

Cùm diebus noſtris nonnulli auſi ſint dicere de natura animæ rationalis, quòd mortalis ſit, aut vnica in cunctis hominibus: & aliqui temere philoſophantes, ſecundũ ſaltem philoſophiã, vetũ eſſe aſſueuerant, ſacro approbante concilio damnauimus & reprobauimus omnes aſſerentes animã intellectiuaũ mortalem eſſe, aut vnicaũ in cunctis hominibus, & hæc in dubiũ vertentes: cum illa non ſolũ verè, & per ſe & eſſentialiter humani corporis forma exiſtat, ſicut in Can. Clementis Papæ, in generali Vienneniſi cõcilio ædito cõtinetur, Verũ & immortalis, & pro corporũ, quibus infunditur multitudiũe ſingulariter multiplicabilis, & multiplicata, & multiplicanda. Quod manifeſtè cõliat ex Euãgelio, cùm Dominus ait: Animã autè occidere nõ poſſunt. Et alibi: Qui odit animã ſuam in hoc mũdo, &c. Et etiam cùm æternam pœnam & æterna ſupplicia pro merito vitæ iudicãdis repromittit, aliã incarnatione, & aliã Chriſti myſteria nobis minimè profuiſſent: nec reſurrectio expeẽtanda foret, ac ſancti & iuſti miſerabiliores eſſent, iuxta Paulum, omnibus hominibus.

Fides nõ cõtra rianur vero.

Cumq; verum vero minimè contradicat, omnem aſſertionem veritati illuminatæ fidei contrariam, omnino falſam eſſe deſinimus, & vt aliter dogmatizare non liceat, diſtinctius inhihemus Omnesq; huiusmodi erroneis aſſertionibus inhiemus, tanquam hæreticos vitandos & puniendos fore decernimus.

Præcipitur præceptoribus philoſophiæ, vt diſcipulis ſuis oſtendant & declarent veritatẽ religionis Chriſtiane.

Inſuper omnibus & ſingulis Philoſophis in vniuerſitatibus ſtudiorum generalium, & alibi publicè legentibus diſtinctè præcipimus, vt cùm Philoſophorum principra aut concluſiones in quibus à recta fide deuiare noſcuntur, auditoribus ſuis legerint, ſeu explicauerint, quale hoc de immortalitate animæ, aut vnitatẽ, & mundi æternitate, ac alia huiusmodi, teneantur eĩdem veritatem religionis Chriſtiane omni conatu manifeſtam facere, & perſuadendo, pro poſſe docere, ac omni ſtudio huiusmodi Philoſophorum argumenta, cùm omnia ſolubilia exiſtant pro viribus excludere atque reſoluere.

Statui-

Statuimus insuper, ne quis de cætero in sacris ordinibus constitutus, in studiis generalibus, vel aliis publicè audiendo, Philosophiæ aut poësis studiis ultra quinquennium, post Grammaticam & Dialecticam, sine aliquo studio Theologiæ, aut iuris Pontifici, incumbat, verùm exacto dicto quinquennio, si illis studiis insudare voluerit, liberum sit ei, dum tamē simul aut seorsum Theologiæ, aut sacris canonibus operā nauauerit, vt in his sanctis & vtilibus professionibus sacerdotes Domini inueniant, vnde intellectas Philosophiæ & poësis radices purgare & sanare valeant.

*Prohibetur
constituitur is in
sacris o^r dini-
bus incumbere
poësis studiis.*

Hos canones per ordinarios locorum & rectores in vniuersitatibus singulis annis in principio studij in virtute sanctæ obedientiæ publicari mandamus.

Sessio 6. 5. Maii. 1514. Præsidente Leone Papa.

Legitur in hac Sessione publicè Bulla reformationis curiæ Roman. in qua sequentes Canones subiciuntur.

Decernimus vt seruetur, quòd Innocen. Papa 3. in Lateranensi concil. decreuit de ætate & grauitate morum & literarum scientia in personis promouendis in Episcopos & Abbates diligenter inquirenda.

*Ca. 2. Ne Episcopus aut Abbas amoueantur
non præmissa defensionis copia.*

Statuimus vt nullus Episcopus aut Abbas, quouis instante aut requirente, nisi sibi copia & facultas legitime defensionis permittatur, etiam si crimina fuerint notoria, diligenterq; partibus auditis, causa plenariè probata fuerit, priuari valeat. Nè aliquis Prælatu inuitus, nisi aliis iustis, efficacibusq; rationibus & causis transferatur, iuxta formam ac decretum Constantiensis Concilij.

*Can. 1. De
elect. cum in
cunctis.*

Can. 3. Ne Monasteria alicui commendentur.

Et quoniam ex commendis Monasteriorum, Monasteria ipsa tam in spiritualibus quam in tēporalibus grauiter læduntur, quippe quorū ædificia partim commendatariorū negligētia, partim auaritia, vel incuria collabuntur, & indies diuinus cultus in eis magis diminuitur, volumus & sancimus, vt cum illa per obitum Abbatū, qui illis præerāt, vacauerint, nullo modo cuiquam possint cōmendari, sed de persona idonea, iuxta præscriptam constitutionem, eis ita prouideatur, vt illis idonei Abbates, prout decet, præfuturi sint.

PP Canon 4.

SVMMA LATERAN.

Canon 4.

Vniones perpetuæ, præterquã in casibus à iure permisissis, vel sine rationabili causa, nequaquam fiant.

Can. 5. Ne plura incompatibilia quis habeat.

Dispensationes autem ad plura incompatibilia vltra duo, nisi qualificatis iuxta formam iuris communis non concedantur nisi ex magna & urgente causa.

Can. 6. Vt Cardinales assistant Romano Pontifici.

Cùm Cardinalium officium in primis versetur in frequenti Romani Pontificis assistentia, & sedis Apostolicæ negotiis, Statuimus vt omnes Cardinales in Romana curia resideant, & qui sunt absentes, si in Italia, intra sex menses, si extra Italiam infra annum à die publicationis præsentis constitutionis reuertantur. Alioquin fructus beneficiorum, & omnium officiorum emolumenta amittant.

Can. 7. De officio præceptorum puerorum.

Statuimus vt magistri scholarum & præceptores, pueros suos siue adolefcetes, nedum in Grammatica & Rhetorica, ac cæteris huiusmodi instruere debeant, verum etiam docere teneantur ea, quæ ad Religionem pertinent, vt sunt præcepta diuina, Articuli fidei, Sacri hymni, & Psalmi, ac sanctorum vitæ. Diebusq; festiuis nihil aliud eos docere possint, quàm in rebus ad religionem & bonos mores pertinentibus. Eosq; in illis instruere, hortari & cogere in quantum possint, teneantur, nedum ad missas, sed etiã ad vesperas, diuinaq; officia audienda ad Ecclesias accedant. Similiter ad sermones audientes impellant. Nihilq; contra bonos mores, aut quod ad impietatem inducat, eis legere permittant.

Canon 8. De inuouatione constitutionum contra simoniacos.

Vt nefariæ simoniæ labes ac pestis non solum à Romana curia, sed ex omni etiam Christiana ditione in perpetuum deiciatur, constitutiones per antecessores nostros etiam in sacris conciliis æditas contra huiusmodi simoniacos, innouamus: easq; inuiolabiliter obseruari præcipimus.

Canon 9. Vt priuetur beneficio, qui canonicas non recitauerit horas.

Qui officium non dixerit, beneficiorum

Statuimus & ordinamus, vt quilibet habens beneficium cum cura vel sine cura, si post sex menses ab obtento beneficio diuinum officium non dixerit, legitimo impedimento

pedimento cessante, beneficiorum suorum fructus suos *fructus suos non facit.*
 non faciat, pro rata omisionis officij, & temporis: sed eos tanquam iniuste perceptos, in fabricas huiusmodi beneficiorum, vel pauperum eleemosynas erogare teneatur. Si vero ultra dictum tempus in simili negligentia contumaciter permanerit, legitima monitione præcedente beneficio ipso priuetur, cum propter officium detur beneficium. Intelligitur autem officium omittere quo ad hoc, ut beneficio priuari possit, quæ per quindecim dies illud bis saltem non dixerit.

Reliquos canones, quia non necessarios iudicauimus, huc minime transcripsimus.

Sessio 10. 4. Maii. 1515. presidente Leone Papa 10.

In hac sessione ædita est decretalis super confirmatione Montis Pietatis, sub hac forma. Cum inter nonnullos controuersiam quandam non sine populorum scandalo olim exortâ esse cõperiamus circa pauperum reuelationem in mutuis eis publica auctoritate facientibus, qui Montes pietatis vulgò appellantur, quicquid à nonnullis prædecessoribus nostris probati & confirmati sunt, nonnullis etiam magistris & doctoribus dicentibus eos montes non esse licitos, in quibus aliquid ultra sortem per ministros huius montis ab ipsiis pauperibus, quibus mutuum datur, exigitur: Nos super hoc opportunè prouidere volentes, sacro approbante concilio declaramus, & definimus. Montes Pietatis antedictos per Respub. institutos, & auctoritate sedis Apostolicæ hæcenus probatos, in quibus pro eorum impensis & indemnitate aliquid moderatè ad solas ministrorum impensas, & altarum rerum ad illarum cõseruationem (ut præfertur) pertinentium, pro eorum indemnitate duntaxat, ultra sortem absque lucro eorundem Montium recipitur: nec speciem mali præferre, nec peccandi incentiuum præstare, nec villo pacto improbari: quinimo meritum esse ac laudari & probari debere tale mutuum, & minime vsuratum putari, liciteq; eorum pietatè & misericordiã populis prædicare, etiam cum indulgentiis à sede Apostolica eam ob causam cõcessis: & deinceps alios similes Montes cū Apostolicæ sedis approbatione erigi posse. Multo tamè perfectius, multoq; sanctius fore, si omnino tales Montes gratuitè constituerentur, hoc est, si non omni, saltem

PP 2 vel me.

SUMMA LATERAN.

vel media ex parte huiusmodi Montiū ministrorum soluantur impensæ: vt ad leuiorem æris soluendi portionem medio hoc pauperes grauari contingat.

Omnes autē religiosos & Ecclesiasticas ac seculares personas, qui cōtra præsentis declarationis & sanctiōnis formā de cætero prædicare, seu disputare verbo vel scriptis ausi fuerint, excōmunicatiōis latæ sententiæ pœnam incurrere volumus, non obstantibus, &c.

In eadem sessiōe ædita est decretalis super impressiōe librorum, sub hac forma.

Sacro approbâte Concilio statūimus & ordinamus, quōd de cætero nullus librum aliquem siue aliā quamcunque scripturam, tam in vrbe nostra quā in aliis ciuitatibus & diœcesibus imprimere seu imprimi facere præsumat, nisi prius in vrbe per vicarium nostrum & sacri Palatiū Magistrū, in aliis verò diœcesibus per Episcopum vel alium ab Episcopo, ad id deputandum & inquisitorē hæreticæ prauitatis illius diœcesis in quibus librorum impressiō eiusmodi fieret, diligēter examinetur, & per horum manu propria subscriptionem gratis & sine dilatione imponendam approbetur. Quī autem secus præsumperit, vltra librorum amissionem, & illorum publicam combustionem, excōmunicatiōis sententiā innodatus existat.

In eadem sessiōe statuitur, vt contra exemptos diœcesani & aliū locorū ordinariū procedere possint, quando ab illis, quibus per Apostolicam sedem mandata est illorum correctiō, non corrigantur.

Ibidem definitur, vt singulæ causæ quomodolibet Ecclesiasticum forum concernentes, in prima instantiā extra Romanam curiam coram ordinariis locorum terminentur: & nulli ante definitiuam sententiā liceat appellare, nec appellatiō admittatur nisi ab interlocutoria.

Sessio vndecima 10. Decembris, 1516. præfidente Leone 10.

In hac sessiōe ædita est decretalis super modo prædicandi verbum Dei: in qua post alia multa subiicitur: Sacro approbante Concilio statūimus & ordinamus, vt nullus tam clericus secularis, quā cuiuscunque etiam mendicantium ordinis regularis, aut quiuis alius ad quem facultas prædicandi, tam de iure quā de cōsuetudine vel priuilegio, aut aliis pertinet, ad huiusmodi officium

officium exercendum admittatur, nisi prius per superiorum suum diligenter examinatus (in qua re conscientiam ipsius superioris oneramus) ac morum honestate, ætate, doctrina, probitate, prudētia, & vitæ exemplo ad illud aptus & idoneus reperiatur. Et hic quocumque postea prædicaturus accesserit, de huiusmodi examine & idoneitate sua per litteras, seu alias sui examinatoris, approbatorisque Episcopis & aliis locorum ordinariis fidelem legitime faciat. Mandamusque omnibus, qui hoc onus iustineant, quique in futurum iustinebunt, ut Evangelicam veritatem & sanctam scripturam iuxta declarationem, & interpretationem doctorum, quos Ecclesia vel usus diuturnus approbavit, legēdosque hæcenus recepit, & in posterum recipiet, prædicent & explanent, neque quicquam eis ex proprio sensu contrarium vel dissonum adiciant: sed illis semper insistant, quæ ab ipsius sacre scripturæ verbis ritè ac sanè ex præfatorum doctorum interpretationibus intellectis non discordant. Tempus quoque præfixum futurorum malorum, vel Antichristi aduentum, aut certum diem iudicii prædicare vel asserere nequaquam præsumant, cum Veritas dicat non esse nostrum nosse tempora vel momenta. Cæterum si quibusdam eorum Dominus futura quædam in Dei Ecclesia inspiratione quapiam reuelauerit, ut per Amos Prophetam ipse promittit, & Paulus Apostolus inquit: Prophetiam nolite spernere, &c. hos aliorum fabulorum & mendacium gregi connumerati, vel aliter inpediri minimè volumus.

Et quoniã res magni momenti est, eò quòd non de facili credendum sit omni spiritui, sed sint probandi spiritus an ex Deo proueniant, volumus ut lege ordinaria tales assertæ inspirationes antequam publicentur, aut populo prædicentur, ex nunc Apostolicæ sedis examini reseruatæ intelligantur. Quòd si sine moræ periculo id fieri non valeret, aut vrgens necessitas aliud suaderet, tunc eodem ordine seruato ordinario loci notificetur, ut ille adhibitus secum tribus aut quatuor doctis & grauis viris, & huiusmodi negotio cum eis diligenter examinato, quando id expedire videbunt, super quo eorum consentientias oneramus, licentiam cõcedere possint. Si quæ autem contra præmissorum aliquid cõmittere quicquam ausi fuerint, excommunicationis sententiam incurrant, à qua non nisi à Rom. Pont. absoluantur.

Quæ sint prohibita prædicatoribus prædicare.

Act. 1.

*Amos 3.
1. Thef. 5.*

S V M M A Q V A R V N D A M

Et vt horum exemplo alij attentare similita minimè uideant, eis prædicationis officium interdictum esse perpetuò decernimus, non obstantibus quibuscunque priuilegijs, &c.

In eadem sessione ædita est decretalis, quæ disponebat circa religiosos, & eorum priuilegia.

Sessio 12. 16. Martii 1517. præfidente Leone Papa 10.

In hac sessione prolata est decretalis cum censura excommunicationis maioris contra inuadentes domos Cardinalium in noua electione Rom. Pontificis.

Hac sessione absolutum est concilium, & confirmatum, & probata vniuersa & singula, quæ definita sunt in Concilio per Leonem decimum.

Ambiguum tamen est an censure lætæ in hoc Concilio sint usu receptæ, vt annotatur à Cardinale Caietano in sua summa verbo excommunicatio, & à me etiam ambigitur, pleræque earum usu non obseruantur, quo solo poterant abrogari.

Finit Concilium Lateranense.

**Martinus
Luther.**

Temporibus Leonis 10 suscitatus est nouus Hæresiarches in Germania Martinus Luther, qui primum contra indulgētias Pontificis & prædicauit & scripsit. Deinde cōtra primarū Ecclesiæ Rom. mox cōtra cœlibatum, & cæteros ritus veteris Ecclesiæ. Nec quieuit donec Germaniam repleuit nouitatibus & hæresibus. Hunc nanq; morem habent hæretici, quoties vno verbo pietatē cōtempserint, & à veritatis via aberrauerint, in multos & varios errores labi. Vniiformis enim res veritas, mendaciū autē in varia distrahitur. Post hunc ibidem Anno Domini 1525. concionator Ecclesiasticus Thomas Monetarius dictus, palā docuit restauraturū se collapsum Ecclesiæ statum. Gloriabaturq; priuatim sibi reuelationes à Deo fieri, & ad euertendam tyrannidem impiorum gladium Gedeonis sibi cōmissum esse. Eduxit turmatim cohortes vulgi, iussitq; nobiliū domos diripi, & monasteriorū bona compilari. Hic primus author fuit phanatici illius erroris Anabaptistarum, qui etiā nūc passim turbas excitāt in Germania.

**Thomas Mo
netarius.**

**Ioannes Oeco:
lampadius.
Zuinglius er:
rorē Berenga:
ri renouauit.**

Eodem anno 1525. Ioānes Oecolampadius Basilæ & Zuinglius primum omnium scriptis libellis damnatum Berengarij errorem renouauerūt, in participatio ne mensæ Dominicæ non distribui verum corpus & sanguinem Christi: tamen anno superiori idem hoc

odiq;

odiosum argumentum insanus homo Andreas Carolo-
loftadius iam antea proposuerat.

Et quoniam secta parit sectam, tota Germania diue:
xatur à multitudine sectarum & hæreseon.

Adrianus 6. Papa 226. vii. en magistratu dignus ele- *Adrianus 6.*
ctus sub Carolo 5. Germano Cæsare 39. sedit annos *Pont. 226.*
circiter duos.

Clemens 7. Papa 227. sedit annos 10. menses totidem *Clemens 7.*
sub eodem Cæsare. *Pont. 227.*

Paulus 3. Papa 228. sub eodem Cæsare electus. Hic ad *Paulus 3.*
extinguendas hæreses suscitatas per Martinum Luthe- *Pont. 228.*
rum in Germa Conciliū generale iam diu multumq;
desideratum ab vniuersis fidelibus indixit. Et primò
Mantuam locum apertum assignauit. Deinde aliquibus
de causis Vincentiam: tertio Tridentū. Nectunc quic-
quam factum est. Quarto rursus Tridentum designa-
uit locum anno 1545. & aspirante Christo inchoatum
est tertiadecima Decembris eiusdem anni, Legatis &
Apostolicæ sedis Vicariis, præsidentibus Ioanne Ma-
rio Cardinale Episcopo Prænestino, & Marcello pres-
bytero Cardinale sanctæ Crucis, & Reginaido Po-
lo Anglo diacono Cardinale. Verum ea res quid tan-
dem exitus habitura sit, Deus nouit. Faxit Christus
quàm feliciter & ex voto vniuersorū fidelium inchoa-
tum est, tam feliciter absoluat.

Fuerunt & alia multa celebrata concilia, quæ non
potuimus videre, vel quia non extant integra exem-
plaria, vel quia ad manus nostras nondum venerunt.
Horum est vnum Conciliū Viennense sub Clemente 5.
celebratum, cuius integra exemplaria nō licuit videre.
Alterum est Lugdunense sub Gregorio decimo, quæ
ambo fuerunt generalia.

Fuerunt & alia partim sacra, partim prophana, vt
apud Aluerniam celebratum est prouinciale conciliū,
cuius meminit Gratia. 6. q. 2. quod autem ibidem me-
morat Concil. Varenfis. ca. Si tantum. Item & apud Al-
phesum, de quo Gratian. 21. q. 1. illud verò. Item Con-
ciliū apud Hermetiam, de quo Gratia. desumpsit in
multis locis decreta. Itē conciliū celebratū apud Fauen-
tiam. Item aliud apud Alteū. Itē aliud conciliū Hippo-
nense. Item conciliū Genuense. Item conciliū Martien-
se. Item conciliū Manerense. Itē conciliū Vrbanense. Ex
quibus singulis desumpsit decreta Gratianus. Horum
PP 4 tamen

SVMMA DECRETORVM

*Concilium
in Sirmio.*

tamen exemplaria non feruntur. Sub Iulio Papa primo, partim sacrum, partim sacrilegum in Sirmio celebratum est Concilium, præcepto Constantini Imperatoris, in quo Episcopi Orientales Arriani damnauerunt Photium, & catholici de fide sua propositiones ediderunt, quas habes supra: ad quem cõuentum inuitus venit Osius Episcopus Hispanus. Sed quum eis consentire respueret, tormẽta longæuus, plagasq; perpeffus est. Vnde etiam necessitate vehemẽti definitionibus tunc editis consensit aut subscripsit. Hæc Socrates in hist. Tripart. lib. 5. cap. 6. & 7. Sed post cum Liberto Episcopo Roma. & aliis Pontificibus, est pater Osius in exiliũ actus, quia noluit impia decreta Arrianorum in Concil. Mediolanen. propria subscriptione firmare, vt refert Theodoretus cap. 16. eiusdem historiæ. Ad hunc modum celebrarunt Arriani decem Concilia, contententes firmare suam fidem in Ecclesia, vt refert Athanasius in epistola ad Aphros. Eorum vnũ est illud celebratum in Seleucia Isauriæ. 160. Episcoporum, de quo Socrates in hist. Tripart. lib. 5. cap. 34. Cuius acta refert Sozomenus in eodem lib. cap. 35.

*Osius exulat
pro fide Nicæ.
syn. Decẽ. concil.
celebrata
ab Arrianis.*

*Concil. 11.
Seleuciæ.*

*Concil. Ephesi
num. 2. pro-
phanum.*

Sub Leone Pap. 1. iussu Theodosii Iunioris coactũ est Conciliũ secundum Ephesinũ prophanũ, cui præfedit Dioscorus, qui Flavianũ sanctissimũ occidit, & legatos Leonis Papæ cõtempfit, epistolas Leonis Papæ nec legi permisit, sed fidẽ Eurychis definiuit, cui & sacerdotium restituit. Contra hunc Dioscorũ anno 2. Martiani Imperatoris Chalcedone sancta facta est, 4. synodus, quæ Dioscorũ & Eurychen & deposuit & damnauit.

*Concilia sub
Photio cele-
brata.*

Sub Leone 3. & Adriano 2. celebrata est synodus a Photio, qui vsurpauerat sedem parrochialẽ in templo Apostolorum, & habet 17. can. & alia per eundem in ædes Sapientiæ, quæ habet 3. canones, feruntur in Nomocanono Græco, sed ambæ reiectæ & damnatæ sunt per octauam synodum in actione 7. & 8.

Item Concilium apud Compendium, cuius meminit Gratia. 6. q. 3. Placuit. & 33. q. 5. Mulier si sine. & 33. q. 1. Si quis acceperit.

Item Concilio apud sanctum Medardum citatur decretum, quibus temporibus iurare prohibeamur ca. Decreuit.

Item Concilium apud Beluacum, ex quo Gratia. De conse. dist. 4. Si quis voluerit,

Concilia

Concilij Tridentini

S V M M A.

*Sessio prima 1545. anno, & Decembris 13 precedentibus in
ea nomine Pauli tertii Pontificis Max. Reuerend. Iohanne Maria à
Monte, Mattheo Ceruino, Sanctæ crucis, Reginaldo Polo Anglo
S. R. E. Cardinalibus, & Apostolicæ sedis
de latere Legatis.*

In ea tantum declaratum est sanctam synodum esse
apertam & inchoatam, & post solennes de more pre-
ces, indicta est secunda sessio in diem certum.

Decretum secundæ sessionis 7. Ianuarii. 1546.

Hortatur sacra synodus omnes qui Tridentim sunt,
vt à peccatis, sceleribusq; abstinētes, pijs, sanctisq; ope-
ribus vacare incipiant, & orationibus Deum reddant
propitium, publicè, priuatimq; pacem Ecclesiæ oran-
tes. Episcopis verò, cæterisq; Sacerdotibus, qui ad
Concilij celebritatem conueniunt, preces, laudes di-
uinæ, sacrificia crebra, ieiunia, & quæcunque pieta-
tem excitant opera commendantur. Sextis feriis om-
nibus, ieiunia indicuntur toti populo. Quintis feriis,
solenniter in Ecclesia cathedrali, Missa de Spiritu san-
cto celebretur, cum litanis & aliis orationibus ad hoc
institutis: in aliis verò Ecclesiis, eadem die, saltem lita-
niæ & orationes dicantur. Nec inter sacra, strepere
aut confabulari liceat, sed intentis animis celebranti
assistant.

Episcopos, quos oportet esse irreprehensibiles, so-
brios, castos, domui suæ bene præpositos, hortatur
seruare sobrietatem, moderationemque ciborum
in mensa, cui diuinarum scripturarum lectio admi-
sceatur, & suos quisque familiares instruat & erudiat,
vt omnium virtutum ornamentis cõspicui appareant,
sicut decet ministros ministrorum Dei.

Ad hæc, cum huius sacrosancti Concilij præcipuus
hic sit scopus, vt disiectis hæresum tenebris (quæ tam
diu terram operuerunt) Catholicæ veritatis lux ef-
fulgeat, eaque quæ reformatione indigent, reformen-
tur: Sancta synodus, omnes qui huc venerunt, ven-
turiq; sunt, præfertim sacrarum literarum per eos
hortatur, vt sedulo secum cogitent, quibus potissi-

PP 5 mum

SVMMA TRIDENTINI

num viis, hæc Synodi vora optatum effectum fortiri possint. In sententiis verò dicendis, immodestis vocibus perstreperè, aut tumultibus inturbare nemini licebit. Nullus hic falsis, vanis, aut obstinatis disceptationibus contendet. Quæ dicentur, mirissima verborum prolatione temperabuntur, vt nec audientes offendantur, nec recti iudicij acies perturbato animo inflectatur.

Statuit tandem ne cui præiudicium generetur, néve alicui nouum ius acquiratur, si fortè quispiam aut in debito loco non sederit, aut sententiam dixerit, (etiam sub verbo placet) aut interfuerit, aut aliquem actum durante hoc Concilio fecerit.

Tertiæ Sessiois primum Decretum, 4. Febr. 1546.

Adhortatur sancta synodus in primis vniuersos vt cõfortentur in Domino, & in potentia virtutis eius, in omnibus sumentes scutum fidei in quo possint omnia tela nequissimi ignea extinguere, & galeam spei salutis, cum gladio spiritus, quod est Verbum Dei. Præmittendam igitur decernit cõfessionem fidei, quod scutum Patres contra hæreses in exordiis sacrationum conciliorum contra hæreses opponere consueuerunt: hoc sæpè infideles ad fidem traxerunt, hæreticos expugnarunt, & fideles confirmauerunt. Quare Symbolum fidei, quo sancta Ecclesia Romana vitur, tanquã principium in quo omnes, qui fidem Christi profitentur, necessario conueniunt, & fundamentum firmum & vnicum, contra quod portæ inferi nunquam præualebunt, totidem verbis, quibus in omnibus Ecclesiis legitur, exprimendum esse censuit: quod eiusmodi est: Credo in vnum Deum, &c. vt in Missali est.

Decretum quartæ Sessiois, 5. Aprilis. 1546.

Cupit sancta synodus, vt extirpatis erroribus, puritas Euangelij in Ecclesia cõseruetur, quod per Prophetas missum, Iesus Christus Dei filius proprio ore primum promulgauit, deinde per Apostolos prædicari iussit. Et cum hæc veritas & disciplina libris scriptis, traditionibus sine scripto contineatur, quæ traditiones ex ipsius Christi ore, ab Apostolis acceptæ, aut ab ipsis Apostolis spiritu sancto dictæ, quasi per manus traditæ, ad nos vsq; peruenierunt: Orthodoxorũ Patrũ exempla sequuta, omnes libros, tam veteris quàm noui testamenti, (cum vtriusq; vnus Deus sit auctor) nec

non

non traditiones ipsas, tum ad fidē, tum ad mores pertinētes, tanquā vel ore tenus à Christo, vel à spiritu sancto dictatas, & continua successione in Ecclesia Catholica conseruatas, pari pietatis affectu ac reuerentia suscipit ac veneratur. Sactorum verò librorum indicem, huic decreto ascribendū censuit, ne cui dubitatio suboriri possit, quin iam sint, qui ab ipsa synodo suscipiantur. Sunt verò infra scripti: Testamenti veteris, quinque libri Moyfi, scilicet, Genesis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium, deinde Iosue, Iudicū, Ruth, quatuor Regum, Paralipomenon duo, Esdræ duo, primus scilicet, & secundus, qui dicitur Neēmias, Tobias, Iudith, Esther, Iob, Psalterium Dauidicum centū quinquaginta Psalmorum, Parabola Salomonis, Ecclesiastes, Cantica canticorum, Sapiētia, Ecclesiasticus, Esaias, Hieremias, Baruch, Ezechiel, Daniël, duodecim Prophetæ minores, scilicet Osea, Ioël, Amos, Abdias, Ionas, Michæas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias. Duo Machabæorum, primus scilicet & secundus. Testamenti noui, quatuor Euāgelia, scilicet secundum Matthæū, Marcum, Lucam, & Ioannem. Acta Apostolorum, à Luca Euangelista conscripta: quatuordecim Epistolæ B. Pauli Apostoli, scilicet ad Romanos, ad Corinthios duas, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses, ad Colossenses, ad Thessalonicenses duas, ad Timotheum duas, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos. Petri Apostoli duas, Ioannis Apostoli tres, Iacobi Apostoli vna, vna Iudæ Apostoli, Apocalypsis Ioannis Apostoli.

Si quis autē libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueuerit, & in veteri vulgata Latina editione habentur, pro sacris & Canonicis non susceperit, & Traditiones prædictas sciens & prudens contempserit, anathema sit. Omnes itaque intelligant, quo ordine & via ipsa Synodus, post iactum fidei confessionis fundamentum, sit progressura, & quibus potissimū testimoniis ac præsidis confirmandis dogmatibus, & instaurandis in Ecclesia moribus, sit vsura.

Secundum Decretum.

Statuit & declarat sancta Synodus, vt hæc vetus & vulgata editio, quæ longo tot seculorum vsu, in Ecclesia ipsa probata est, in publicis lectionibus, disputationibus,

SVMMA TRIDENTINI

tionibus, prædicationibus, aut expositionibus, pro authenticis habeatur: vt eam nemo reuicere quouis prætextu audeat vel præsumat.

Canon alius.

Præterea ad coercenda petulantia ingenia, decreuit vt nemo suæ prudentiæ innixus, in rebus fidei & morum, ad ædificationem doctrinæ Christianæ pertinentium, sacram scripturam ad suos sensus contorqueat: aut eõtra eum sensum, quem tenuit & tenet sancta mater Ecclesia, cuius est iudicare de vero sensu & interpretatione sanctarum scripturarum, aut etiam cõtra vnam consensus Patrum, ipsam scripturam sacram interpretari audeat: etiam si huiusmodi interpretationes nullo vnquam tempore in lucem ædendæ forent. Qui contrauenerint, per ordinarios declarentur, & pœnis à iure statutis puniantur.

Canon alius.

- Impressoribus modum imponēs, statuit, vt post hæc sacra scriptura, potissimum verò hæc ipsa vetus & vulgata æditio, quam emendatissimè imprimatur. Nulliq; liceat imprimere vel imprimi facere quouis libros de rebus sacris, sine nomine auctoris: nec vendere, nec apud se retinere, nisi primum examinati, probatiq; fuerint ab ordinario, sub pœna anathematis, & pœnæ statutæ in Lateranensi nouissimo Concilio. Et si fuerint regulares, ultra examinationem & probationem huiusmodi, impetrēt à suis superioribus licentiã, recognitis per eos libros, iuxta formam istarũ ordinationum: & qui libros non examinatos & probatos euulgant, vel communicant, eisdem pœnis subiaceant, quibus impressores: & qui eos habuerint vel legerint, nisi auctorem prodiderint, pro auctoribus habeantur. Ipsa verò huiusmodi librorum probatio in scriptis detur, atque adeò in fronte libri vel scripti, vel impressi authenticè appareat. Idq; totum, hoc est, & probatio & examen, gratis fiat: vt probanda probentur, & improbanda reprobentur.

Post hæc temeritatem illam reprimere volens, qua prophana quæq; conuertuntur & torquentur verba & sententiæ sacre scripturæ, ad scurrilia, scilicet, fabulosa, vana, adulationes, detractiones, superstitiones, impias & diabolicas incantationes, diuinationes, sortes, libellos etiam famosos: mandat & præcipit ad tollendam huius-

huiusmodi irreuerentiã & contemptum, ne de cætero quisquam quomodolibet verba sacre scripturæ ad hæc & similia audeat vsurpare, & vt omnes eius generis corruptiores, temeratores, & violatores verbi Dei, iuris & arbitrii pœnis per Episcopos coërceantur.

Primum decretum quintæ Sessjonis. 17. Iunii. 1546.

Sacro sancta Tridentina Synodus, sacrarum literarum, sanctorum Patrum, ac probatissimorum Conciliorum testimonia, & ipsius Ecclesiæ iudicium & consensum sequuta, hæc de peccato originali statuit, fateatur, & declarat.

Si quis Adam primū hominem non confitetur, cum mandatum Dei in Paradiso fuisset transgressus, statim sanctitatem & iustitiam, in qua positus erat, amisisse, incurrisseq; per offensam præuaricationis huiusmodi, iram & indignationem Dei, atq; ideo mortem, quam antea illi cōminatus fuerat Deus, & cum morte captiuitatem sub eius potestate, qui mortis deinde habuit imperium, hoc est, diaboli, torumq; Adam per illā præuaricationis offensam, secundum corpus, & animam in deterius commutatum fuisse, anathema sit.

Si quis Adæ præuaricationem sibi soli, & non eius propagani asserit nocuisse: acceptā a Deo sanctitatem & iustitiam, quam perdidit, sibi soli, & non nobis, eum perdidisse: aut inquinatum illum, per inobedientiæ peccatum, mortem & pœnas corporis tantum in omne genus humanum transfudisse, non autem & peccatum, quod mors est animæ, Anathema sit: cum contra dicat Apostolo dicenti, Per vnum hominem peccatū intrauit in mundū, & per peccatū mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccauerunt.

Si quis hoc Adæ peccatum, quod origine vnum est, & propagatione, non imitatione, transfusum, in omnibus inest unicuique proprium, vel per humanæ naturæ vires, vel per aliud remedium asserit tolli, quàm per meritū vnus mediatoris Christi Iesu Domini nostri, qui nos Deo reconciliauit in sanguine suo, factus nobis iustitia, sanctificatio, & redemptio: aut negat ipsum Iesu Christi meritum, per Baptisimi sacramentum in forma Ecclesiæ ritè collatū, tam adultis, quàm paruulis applicari, Anathema sit: quia, Non est aliud nomen sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri. Vnde illa vox: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit

SVMMA TRIDENTINI

tollit peccata mundi. Et illa, Quicumque baptizati estis, Christum induistis.

Si quis paruulos recētes ab vteris matrū baptizandos negat, etiam si fuerint à baptizatis parētibus orti: aut dicit in remissionem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lauacro necesse sit expiari ad vitam æternam consequendam: vnde sit cōsequens, vt in eis forma baptismatis in remissionē peccatorum non vera, sed falsa intelligatur: Anathema sit: quoniam nō aliter intelligendum est id, quod dixit Apostolus, Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatū mors, & ita in homines omnes mors pertrāiit, in quo omnes peccauerunt, nisi quemadmodum Ecclesia Catholica vbique diffusa semper intellexit. Propter hanc enim regulam fidei, ex traditione Apostolorum, etiam paruuli, qui nihil peccatorum in semetipsis adhuc committere potuerunt, ideo in remissionē peccatorum veraciter baptizantur, vt in eis regeneratione mundaetur, quod generatione contraxerunt. Nisi enim quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.

Si quis per Iesu Christi Domini nostri gratiam, quæ in baptismo cōfertur, reatū originalis peccati remitti negat: aut etiam asserit nō tolli totum id, quod veram & propriam rationē peccati habet, sed illud dicit tantum radi, aut non imputari, anathema sit. In reatis autem nihil odit Deus: quia nihil est damnationis iis, qui verē cōsepulti sunt cum Christo per baptismum in mortem, qui non secundum carnem ambulant: sed veterem hominem exuentes, & nouum induentes, qui secundum Deum creatus est, innocentes, immaculati, puri, innoxij, ac Deo dilecti, effecti sunt hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi, ita vt nihil prorsus eos ab ingressu cœli remoretur. Maneat autem in baptizatis concupiscentiam vel fomitem, hæc sancta Synodus fatetur ac sentit: quæ quidem cum ad agonem relicta sit, nocere non consentientibus, & viriliter per Iesu Christi gratiam repugnantibus, non valet: quinimo, Qui legitime certauerint, coronabuntur. Hanc concupiscentiam, quam aliquando Apostolus peccatum appellat, sancta Synodus declarat Ecclesiam Catholicam nunquam intellexisse peccatum appellari, quod

ti, quod verè & propriè in renatis peccatū sit, sed quia ex peccato est, & ad peccatum inclinat. Si quis autem contrarium ienserit, anathema sit.

Declarat tamen hæc ipsa sancta Synodus, non esse suæ intentionis, comprehendere in hoc decreto, vbi de peccato originali agitur, beatā & immaculatam virginem Mariam Dei genitricem, sed obseruandas esse constitutiones felicitis recordationis Sixti Papæ 4. sub præmissis in eius constitutionibus cōtēntis, quas innouat.

Eiusdem quintæ sessionis decretum de reformatione.

Constitutionibus summotū Pontificum & Conciliorum probatorum in hærens sancta Synodus, & illis adiiciens, statuit vt Episcopi, & alij locorum ordinarij compellant eos, qui in Ecclesiis habent præbendam, seu præstimonij seu stipendiū lectoribus sacre Theologiæ deputatum, ad ipsius sacre scripturæ expositionem, si idonei ipsi sint, per seipos, altoqui per idoneū substitutum, qui ab ipsis Episcopis vel Ordinariis eligatur, etiam per subtractionē fructuum, ac deinceps huiusmodi præbendæ vel stipendia iis conferantur, qui id munus prestare per se possint: & aliter facta prouisio nullius momenti sit.

Si huiusmodi emolumenta non sint deputata in Ecclesiis Metropolitanis, & aliis insignium oppidorū, præbenda primo vacatura ipso facto ad hunc vsum perpetuo deputata intelligatur. Vbi verò præbenda aut non sit, aut parum sufficiens sit, Episcopus tunc simplicis beneficii fructus applicet, vel alia ratione stipendium ita prouideat de Capituli consilio, vt hæc sacre scripturæ lectio habeatur: ita tamen vt aliæ quæcunq; lectiones antea institutæ non prætermittantur.

Quæ autē Ecclesiæ tenues habent prouētus, quæq; clero ac populo tam sunt exiguo, vt Theologiæ lectionem tolerare commodè non possint, habeant saltem magistrum, qui Grammaticā pauperes gratis doceat, vt deinceps ad studia sacra transire sit facilè: & huic magistro dum docendū munus exercuerit, Episcopus vnde viuat beneficium aut salarium assignabit.

In Monasteriis etiam Monachorum (vbi id cōmodè possit fieri) eadem sacre scripturæ lectio assignetur, compellantq; ad eam rem Episcopi, Abbates, si fuerint ipsi negligentes. Hanc etiam lectionem scripturæ sacre habeant conuentus aliorum regularium, quam

Capitula

SVMMA TRIDENTINI

Capitula ipsorum dignioribus Magistris commendabunt. In Gymnasis publicis, in quibus instituta non est, erigatur: & si iam instituta negligitur, restituatur. Et statuit sancta Synodus, neminem ad hanc sacræ scripturæ interpretationem publicè vel priuatim profiteri admittendū, qui non fuerit ab Episcopo loci examinatus, & in moribus atque doctrina approbatus: quod tamen de lectoribus in claustris monachorum non intelligatur. Tam verò publicè in scholis docentes sacram scripturam, quam auditores eorum, privilegiis omnibus de perceptione beneficiorum in absentia à iure concessis plene gaudeant.

Statuit sancta Synodus omnes Episcopos, Archiepiscopos, Primates, & alios Ecclesiarum Prælatos teneri per se ipsos ad prædicandum sanctū Iesu Christi Evangelium, si impediti legitimè non sint, (hoc enim prædicationis Episcoporum munus est) quòd si ipsi legitimo detineantur impedimento, viros idoneos ad id exercendum assumant iuxta formam generalis Concilii: & qui hoc adimplere cõtempserit, districtè subiaceat ultioni.

Archipresbyteri quoque & omnes curam habentes animarum, per se vel per alios (si ipsi nõ possint) idoneos, diebus saltem Dominicis & festis solènis, plebes sibi commissas, pascant salutaribus verbis, pro sua & earum capacitate: doceant ea, quæ scire omnibus necessariū est ad salutem, annuntient cum breuitate & facilitate sermonis, vitia quæ vitare, virtutes quas sectari oporteat, ut poenam æternam euadere, & cœlestem gloriam consequi valeant. Quod si facere negligant, (licet se exemptos, aut Ecclesias exemptas, aut annexas monasteriis habere causentur) Episcopus in cuius diocesi sint, eos moneat, & post trium mensium spatium, si muneri suo etiam tunc defuerint, cogat eos per censuras, aut alia ratione, quæ Episcopo expediens videatur, donec ipsi resipiscant. Quod si sint Ecclesiæ parochiales monasteriis subiectæ, extra totam Episcopi diocesim, & Prælati in prædictis negligentes fuerint, à Metropolitanis, in quorum Prouinciis sunt, compellantur, neque executionem impediatur exemptio aut appellatio, &c.

Regulares verò cuiuscunque ordinis, nisi à suis superioribus de vita & moribus, & scientia examinati, & approbati fuerint, ac de eorum licentia, etiam in Ecclesiis suorum ordinum, prædicare nõ possint, cum
qua

qua licentia personaliter se coram Episcopis præsentare, & ab eis benedictionem petere teneantur, antequam prædicare incipiant.

In Ecclesiis verò quæ suorum ordinum nõ sunt, vltra licentiam suorum superiorum, etiã Episcopi licentiam habere teneantur, sine qua in ipsiis Ecclesiis non suorum ordinũ, nullo modo prædicare possint. Ipsam autem licentiam gratis Episcopi concedant.

Si verò (quòd absit) prædicator errores aut scandalã disseminauerit in populum, (etiã si in monasterio sui vel alterius ordinis prædicet) Episcopus ei prædicationẽ interdicit. Quod si hæretes prædicauerit, contra eum secundum iuris dispositionem aut loci cõsuetudinem procedat, etiã si prædicator ipse generali vel speciali priuilegio exemptum se esse prætenderet. Quò casu, Episcopus auctoritate Apostolica & tanquam ledis Apostolicæ delegatus, procedat. Curẽt autem Episcopi, ne quis prædicator vel ex falsis informationibus vel alias calumniose vexetur, ne iustam de eis conquirendi occasionem habeat.

Caveant præterea Episcopi, ne aliquem vel eorum qui cùm sint nomine regulares extra claustra tamẽ & obedientiam religionum suarum viuunt, vel presbyterorum secularium, nisi ipsis noti sint, & moribus atque doctrina probati, etiã priuilegiorum quorumlibet prætextu, in sua ciuitate, vel diocesi prædicare permittant: donec ab ipsis Episcopis super ea re dicta sedes Apostolica consulatur: à qua priuilegia huiusmodi, nisi tacitata veritate, & expresso mendacio, ab indignis extorqueri virisimile non est.

Quæstores verò elemosynarij, qui etiã quæstuarj vulgò dicuntur, cuiuscunque conditionis existant, nullo modo nec per se, nec per alium prædicare præsumant, & contra facientes, ab Episcopis & Ordinariis locorum, priuilegiis quibuscunque non obstantibus, opportunis remediis omnino arceantur.

Sexta sessionis decretum de Iustificatione

Die 13. Ianuarii. 1547.

Cùm hoc tempore non sine multarum animarum lactura, & graui Ecclesiæ vnitatis detrimento, falsæ quædam disseminatæ sint de Iustificatione opiniones, sacrosancta Synodus exponere intendit veram de ea doctrinam, quam Christus docuit, Apostoli tradiderunt,

QQ

S V M M A T R I D E N T I N I

dētint; & Catholica Ecclesia Spiritu sancto suggerente, perpetuò retinuit: districtius inhiher, ne audeat quisquam aliter credere aut docere, quam præsentis decreto statuitur & declaratur.

Ca. 1. De natura & legis imbecillitate ad iustificandos homines.

Primum, ad iustificationis doctrinam probè & sincerè intelligendam, oportet vt vnusquisq; agnoscat & fateatur, omnes homines perdita in præuicatione Adæ innocentia, factos iminúdos, & natura filios iræ, vsque adeo seruos fuisse peccati & sub potestate diaboli ac mortis, vt non modo gentes per vim naturæ, sed ne Iudæi quidem per ipsam etiam literam legis Moisi, inde liberari aut surgere possent, tamen in eis liberum arbitrium minime extinctum esset, viribus licet attenuatum & inclinatum.

Ca. 2. De dispensatione & misterio aduentus Christi.

Quo factum est, vt celestis pater, pater misericordiarum, & Deus totius cōsolationis, Christum Iesum filium suum, & ante legem & legis tempore multis sanctis patribus declaratum ac promissum, cum venit beata illa plenitudo temporis, ad homines miserit, vt & Iudæos, qui sub lege erant, redimeret, & gentes, quæ non sectabantur iustitiam, iustitiam apprehenderent, atq; omnes adoptionem filiorum. reciperent. Hunc proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius pro peccatis nostris: non solum autem pro nostris, sed etiam pro totius mundi.

Ca. 3. Qui per Christum iustificantur.

Verum et si ille pro omnibus mortuus est, non omnes tamè mortis eius beneficium recipiunt, sed ij duntaxat, quibus meritū passionis eius cōmunicatur. Nam sicut reuera homines, nili ex semine Adæ propagati nascerentur, nō nascerentur iniusti, cum ea propagatione, per ipsum dum concipiuntur, propriā iustitiam contrahant: ita nisi in Christo renascerentur, nūquam iustificarentur, cum ea renascentia, per meritū passionis eius, gratia, qua iusti fiūt, illis attribuatur. Pro hoc beneficio Apostolus gratias nos semper agere hortatur Patri, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine, & eripuit de potestate tenebrarū, transfultiq; in regnum filij dilectionis suæ, in quo habemus redemptionem & remissionem peccatorum.

Ca. 4.

*Ca. 4. Insinuatur descriptio iustificationis impij,
& modus eius in statu gratiæ.*

Quibus verbis iustificationis impij descriptio insinuat, vt sit translatio ab eo statu, in quo homo nascitur filius primi Adæ, in statum gratiæ & adoptionis filiorum Dei per secundum Adam, Iesum Christum Salvatore nostrum. Quæ quidem translatio, post Euangelium promulgatum, sine lauacro regenerationis, aut eius voto fieri non potest, sicut scriptum est: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.

Ca. 5. De necessitate preparationis ad iustificationem in adultis, & vnde sit.

Declarat præterea ipsius iustificationis exordiū in adultis à Dei per Christū Iesum præueniente gratia sumendum esse, hoc est, ab eius vocatione, qua nullis eorū existentibus meritis, vocantur, vt qui per peccata à Deo auersi erāt, per eius excitantē atq; adiuuantē gratiam ad conuertendū se ad suā ipsorū iustificationem, eidem gratiæ liberè assentiendo & cooperando disponantur, ita vt tangente Deo cor hominis per Spiritus sancti illuminationem, neq; homo ipse nihil omnino agat, inspirationē illā recipiens, quippè qui illā & abirecete potest: neque tamen sine gratia Dei, mouere se ad iustitiam corā illo libera sua voluntate possit. Vnde in sacris literis cum dicitur: Cōuertimini ad me, & ego cōuertar ad vos, libertatis nostræ admonemur: Cum respondemus, Conuerte nos Domine ad te, & conuertemur, Dei nos gratia præueniri confitemur.

Ca. 6. Modus preparationis.

Disponuntur autē ad ipsam iustitiam, dum excitati diuina gratia & adiuti, fidē ex auditu concipientes, liberè mouentur in Deum, credentes vera esse, quæ diuinitus reuelata & promissa sunt atq; illud in primis, à Deo iustificari impium per gratiā eius, per redemptionem, quæ est in Christo Iesu: & tamē peccatores se esse intelligentes, à diuinæ iustitię timore, quo vtiliter conuertuntur, ad considerandam Dei misericordiā se conuertendo, in spem eriguntur, fidentes Deum sibi propter Christum propitium fore, illumq; tanquam omnis iustitiæ fontem, diligere incipiunt, ac propterea mouentur aduersus peccata per odium aliquod & detestationem, hoc est, per eam penitentiam, quam ante

QQ: baptis.

SVMMA TRIDENTINI

baptismum agi oportet. Denique proponūt suscipere baptismum, inchoare nouam vitam, & seruare diuina mandata. De hac dispositione scriptū est, Accedentem ad Deum oportet credere quia est, & quod inquitentibus se remunerator sit. Et, Cōfide fili, remittuntur tibi peccata tua. Et, Timor Domini expellit peccatum. Et, Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisq; vestrum in nomine Iesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum, & accipietis donū Spiritus sancti. Et, Euntes ergo, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, docētes eos seruare omnia quæcunque mandauī vobis: denique, Præparate corda vestra Domino.

Ca. 7 *Quid sit iustificatio impij, & quæ eius causæ.*

Hanc dispositionem seu præparationem iustificatio ipsa consequitur quæ nō est sola peccatorum remissio, sed & sanctificatio, & renouatio interioris hominis per voluntariā susceptionē gratiæ & donorū, vnde homo ex iniusto fit iustus, & ex inimico amicus, vt fit heres secundum spem vitæ æternæ. Huius iustificationis causæ sunt, finales quidem gloria Dei & Christi, ac vita æterna. Efficiens verò, misericors Deus, qui gratuito abluit & sanctificat, signās & vngens Spiritu promissionis sancto, qui est pignus hæreditatis nostræ. Meritoria autem, dilectissimus vnigenitus suus, dominus noster Iesus Christus, qui cō essemus inimici, propter nimiam Charitatem, qua dilexit nos, sua sanctissima passione in ligno crucis nobis iustificationem meruit & pro nobis Deo Patri satisfecit. Instrumentalis item, sacramentum baptismi, quod est sacramentum fidei, sine qua nulli vnquam iustificatio contingit. Demum vnica formalis causa est, iustitia Dei, nō qua ipse iustus est, sed qua nos iustos facit, qua videlicet ab eo donati, renouamur spiritu mentis nostræ, & non modò reputamur, sed verè iusti nominamur & sumus, iustitiam in nobis recipientes, vnusquisq; suam secundum mensurā, quā Spiritus sanctus partitur singulis, prout vult, & secundum propriam cuiusq; dispositionem & cooperationem. Quanquam enim nemo possit esse iustus, nisi cui merita passionis Domini nostri Iesu Christi communicantur, id tamen in hac impij iustificatione fit, dum eiusdem sanctissimæ passionis merito, per Spiritum sanctum, charitas Dei diffunditur in cordibus eorum

bus eorum, qui iustificantur, atque ipsis inhæret: vnde in ipsa iustificatione cum remissione peccatorum, hæc omnia simul infusa, accipit homo per Iesum Christum, cui inseritur per fidem, spem, & charitatem. Nam fides nisi ad eam spes accedat & charitas, neq; vnit perfectè cum Christo, neque corporis eius viuum membrum efficit. Quæ ratione verissimè dicitur, fidem sine operibus mortuam & oriosam esse: & in Christo Iesu neque circumcisionem aliquid valere, neque præputium, sed fidem quæ per charitatem operatur. Hanc fidem ante Baptismi sacramentum, ex Apostolorum traditione catechumeni ab Ecclesia petunt, cum petunt fidem vitam æternam præstantem, quam sine spe & charitate fides præstare nõ potest. Vnde & statim verbum Christi audiunt: Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Itaq; veram & Christianam iustitiam accipientes, eam seu primam stolam, pro illa quam Adam sua inobedientia sibi & nobis perdidit, per Christum Iesum illis donatam, cãsidam & immaulata[m] iubentur statim renati conseruare, vt eam perferat ante tribunal Domini nostri Iesu Christi & habeant vitam æternam.

Ca. 8. *Quomodo intelligatur. impium per fidem & gratis iustificari.*

Cum verò Apostolus dicit iustificari hominem per fidem, & gratis, ea verba in eo sensu intelligenda sunt, quem perpetuus Ecclesiæ Catholicæ consensus tenuit & expresit, vt scilicet per fidem ideò iustificari dicamur, quia fides est humanæ salutis initium, fundamentum, & radix omnis iustificationis sine qua impossibile est placere Deo, & ad filiorum eius cõsortium peruenire: gratis autè iustificari ideò dicamur, quia nihil eorum quæ iustificationem præcedunt, siue fides, siue opera, ipsam iustificationis gratiam promeretur. Si enim gratia est, iam non ex operibus: alioquin, vt idem Apostolus inquit, gratia iam non est gratia.

Ca. 9. *Contra inanem hæreticorum fiduciam.*

Quantis autem necessarium sit credere, neque remitti, neque remissa fuisse vnquam peccata, nisi gratis diuina misericordia propter Christum, nemini tamen fiduciam & certitudinem remissionis peccatorum suorum iactanti, & in ea sola quiescenti, peccata dimitti, vel dimissa esse dicendum est, cum apud hæreticos & schismaticos possit esse, imò nostra tempestate sit, & magna

QQ

contra

SVMMA TRIDENTINI

contra Ecclesiam Catholicam cōtentione prædicetur vana hæc, & ab omni pietate remota fiducia. Sed neq; illud asserendum est, oportere eos, qui verè iustificati sunt, absq; vlla omnino dubitatione apud semetipsos statuere se esse iustificatos, neminemq; à peccatis absolui ac iustificari, nisi eum qui certò credat, se absolutum & iustificatum esse, atque hac sola fide absolutiōnem & iustificatiōnem perfici: quasi qui hoc non credit, de Dei promissis, deq; mortis & resurrectionis Christi efficacia dubitet. Nam sicut nemo pius & Dei misericordia, de Christi merito, deq; sacramentorū virtute & efficacia dubitare debet: sic quilibet, dū seipsum, suāq; propriam infirmitatem & indispositionem respicit, de sua gratia formidare ac timere potest, cū nullus scite valeat certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei esse consequurum.

Cau. 10. De accepta iustificatiōnis incremento.

Sic ergo iustificati, & amici Dei ac domestici facti, euntes de virtute in virtutem, renouantur, vt Apostolus inquit, de die in diem, hoc est, mortificando membra carnis suæ, & exhibendo ea arma iustitiæ in sanctificationem, per obseruationem mandatorū Dei & Ecclesiæ, in ipsa iustitia per Christi gratiam accepta, cooperante fide, bonis operibus crescunt, atq; magis iustificatur, sicut scriptum est: Qui iustus est, iustificetur adhuc. Et iterum: Ne verearis vsq; ad mortē iustificari. Et rursus: Videtis quoniam ex operibus iustificatur homo, & non ex fide tantum. Hoc verò iustitiæ incrementum petit sancta Ecclesia, cum orat: Da nobis Domine fidei, spei, & charitatis augmentum.

Ca. 11. De obseruatione mandatorum, deq; illius necessitate & possibilitate.

Nemo autem, quātumuis iustificatus, liberum se esse ab obseruatione mandatorum putare debet, nemo temeraria illa, & à Patribus sub Anathemate prohibita voce vri, Dei præcepto homini iustificato ad obseruandum esse impossibilia. Nam Deus impossibilia nō iubet, sed iubēdo monet, & facere quod possis, & pretere quod nō possis, & adiuuat vt possis: Cuius mandata grauiā nō sunt, cuius iugum suauē est, & onus leue. Qui enim sunt filij Dei, Christū diligunt: qui autē diligunt eum, vt ipsemet testatur, seruant sermones eius: quod vtique cū diuino auxilio præstare possunt. Licet enim

enim in hac mortali vita, quantumuis sancti & iusti, leuia saltem & quotidiana, quæ etiam venialia dicuntur, peccata quandoq; cadant, non propterea desinunt esse iusti. Nam iustorum illa vox est & humilis & verax: Dimittite nobis debita nostra. Quo fit vt iusti ipsi eo magis se obligatos ad ambulandum in via iustitiæ sentire debeant, quo liberati iam à peccato, serui autè facti Deo, sobriè, iustè, & piè viuentes, proficere possunt per Christum Iesum, per què accessum habuerunt in gratiam istam. Deus nanque sua gratia semel iustificatos non deserit, nisi ab eis prius deferatur. Itaque nemo sibi in sola fide blandiri debet, putans fide sola se hæredem esse constitutum, hæreditatemq; cõsequutum, etiam si Christo nõ compatiatur, vt & cõglorificetur. Nam & Christus ipse, vt inquit Apostolus, cum esset filius Dei, didicit ex his, quæ passus est, obedientiam: & consummatus, factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis æternæ. Propterea Apostolus ipse monet iustificatos, dicens: Nescitis, quod si qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed vnus accepit brauium? sic currito, vt comprehendaris. Ego igitur sic curro, non quasi in incertum, sic pugno, non quasi ærem verberans: sed castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne forte cum aliis prædicauerim, ipse reprobus efficiar. Item princeps Apostolorum Petrus: Satagite, inquit, vt per bona opera, certam vestrâ vocationem & electionem faciatis. Hæc enim facientes, non peccabitis aliquando. Vnde constat eos orthodoxæ religionis doctrinæ aduersari, qui dicunt iustum in omni bono opere saltem venialiter peccare: aut, quod est intolerabilius, pœnas æternas mereri: atque etiam eos, qui statuunt in omnibus operibus iustos peccare si in illis suam ipsorum socordiam excitando, & sese in stadio ad currendum cohortando, cum hoc in primis glorificetur Deus, mercedem quoque intuentur æternam, cum scriptum sit: Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas, propter retributionem. Et de Mose dicit Apostolus, quod respiciebat in remunerationem,

Ca. 12. Prædestinationis temperariam præsumptionem cauendam esse.

Nemo quoque, quamdiu in hac mortalitate viuatur, de arcano diuinæ prædestinationis mysterio seque adeo præsumere

QQ +

præsumere

SVMMA TRIDENTINI

pręsumere debet, vt certo statuat se omnino esse in numero prędestinatorũ: quasi verũ esset, quod iustificatus aut amplius peccare non possit, aut si peccauerit, certã sibi respicientiã promittere debeat. Nã nisi ex specialis reuelatione sciri nõ potest, quos De⁹ sibi elegerit.

Ca. 13. De perseuerantię munere.

Similiter de perseuerantię munere, de quo scriptum est. Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit: quod quidem aliunde haberi nõ potest, nisi ab eo qui potens est, eum, qui stat, statuere, vt perseuerãter stet, & eũ qui cadit, restituere, nemo sibi certi aliquid absoluta certitudine polliceatur: tametsi in Dei auxilio firmisimam spem collocare & reponere omnes debent. Deus enim, nisi ipsi illius gratiã defuerint, sicut cępit opus bonũ, ita perficiet, operans velle & perficere: veruntamẽ qui se existimant stare, videant ne cadant, & cũ timore ac tremore salutem suã operentur, in laboribus, in vigiliis, in elemosynis, in orationibus, & oblationibus, in ieiuniis, in castitate. Formidare enim debẽt, scientes quod in spẽ glorię, & nõdum in gloria renati sunt, de pugna, quę superest cum carne, cum mundo, cum diabolo, in qua victores esse nõ possunt nisi cum Dei gratia, Apostolo obremperent dicẽti: debitorum sumus nõ carni, vt secundum carnẽ viuamus. Si enim secundum carnem vixeritis, moriemini, si autem spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis.

Ca. 14. De lapsis, & eorum reparatione.

Qui verò ab accepta iustificationis gratia per peccatum exciderunt, rursus iustificari poterunt, cũ excitante Deo, per pœnitentiã sacramentũ merito Christi amissam gratiam recuperare procurauerint. Hic enim iustificationis modus, est lapsi reparatio, quam secundam post naufragiũ deperditę gratiã tabulam sancti Patres apte nuncuparũt. Etenim pro his qui post baptismũ in peccata labuntur, Christus Iesus sacramentum instituit pœnitentię, cũ dixit: Accipite Spiritum sanctum: quorum remisistis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueris, retenta sunt. Vnde dicendum est, Christiani hominis pœnitentiã post lapsum, multo aliam esse à baptismali, eamq; continere nõ modò confessionem à peccatis, & eorum detestationem, aut contritum & humiliatum: verum etiam eorundem sacramentalem confessionem, saltem in voto & suo tempore

pore faciendam, & sacerdotalem absolutionem, itemq; satisfactionem per ieiunia, elemosinas, orationes, & alia pia spiritualis vitæ exercitia non quidē pro pœna æterna, quæ vel sacramento, vel sacramento voto vna cum culpa remittitur, sed pro pœna temporali, quæ vt sacræ literæ docent, nō tota semper vt in baptismo fit, dimittitur illis, qui gratiæ Dei quam acceperunt, ingrati, Spiritum sanctum contristauerunt, & templum Dei violare nō sunt veriti. De qua pœnitentiâ scriptum est: Memor esto vnde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac. Et iterum: Quæ secundum Deum tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur: & rursus, Pœnitentiam agite: & Facite fructus dignos pœnitentiæ.

Ca. 15. Quolibet peccato mortali amittitur gratiam, sed non fides.

Aduersus etiam hominum quouiscumq; callida ingenia, qui per dulces sermones & benedictiones seducunt corda innocentium, asserendum est, non modo infidelitate, per quam & ipsa fides amittitur, sed etiam quocumque alio mortali peccato, quanuis non amittatur fides, acceptam iustificationis gratiam amitti, diuinæ legis doctrinam defendendo, quæ à regno Dei non solum infideles excludit, sed & fideles quoque fornicarios, adulteros, molles, masculorum concubitores, fures, auaros, ebriosos, maledicos, rapaces, ceterosq; omnes, qui leralia committunt peccata: à quibus cum diuinæ gratiæ adiumento abstinere possunt, & pro quibus à gratia Christi separantur.

Ca. 16. De fructu iustificationis, hoc est, de merito bonorum operum, deque ipsius meriti ratione.

Hac igitur ratione iustificatis hominibus, siue acceptam gratiam perpetuò conseruauerint, siue amissam recuperauerint, proponenda sunt Apostoli verba. Abundantes in omni opere bono, scientes quod labor vester non est inanis in Domino. Non enim iniustus est Deus, vt obliuiscatur operis vestri & dilectionis quam ostendistis in nomine ipsius. Et, Nolite amittere confidentiam vestram, quæ magnam habet remunerationem. Atque ideò bene operantibus vsque in finem, & in Deo sperantibus, proponenda est vita æterna, & tanquam gratia filiis Dei per Christum Iesum misericorditer promissa, & tanquam merces ex ipsius Dei promissione, bonis ipsorum operibus &

S Y M M A T R I D E N T I N I

bus & meritis fideliter reddēda. Hæc est enim illa cõrona iustitię, quam post suũ certamen & cursum, repositam sibi esse, aiebat Apostolus, à iusto iudice sibi reddendam, & non solũ sibi, sed & omnibus qui diligunt aduentum eius. Cũ enim ille ipse Christus Iesus tanquam caput in membra, & tanquam vitis in palmites, in ipsos iustificatos iugiter virtutẽ influat, quæ virtus bona eorum opera semper antecedit, comiratur & subsequitur, & sine qua nullo pacto Deo grata & meritoria esse possent, nihil ipsi iustificatis amplius deesse credendum est, quo minus plenẽ illis quidem operibus, quæ in Deo facta sunt, diuinæ legi pro huius vitę statu satisfecisse, & vitam æternã suo etiã tempore, si tamen in gratia decesserint, consequendam, verẽ promeruisse cenieantur, cũ Christus saluator noster dicat: Si quis biberit ex aqua quam ego dabo ei, nõ sitiet in æternũ, sed fiet in eo fons aquę salientis in vitã æternam. Itaq; neque propria nostra iustitia, tanquam ex nobis propria, statuitur, neq; ignoratur, aut repudiatur iustitia Dei. Quæ enim iustitia nostra dicitur, quia per eã nobis inhærentem iustificamur, illa eadem Dei est, quia à Deo nobis infunditur per Christi meritum.

Neque verò illud omittendum est, quod licet bonis operibus in sacris literis vsque adeo tribuatur, vt etiã, qui vni ex minimis suis potum aquæ frigidæ dederit, promittat Christus eum non esse sua mercede cariturum, & Apostolus tectetur, Id quod in præsentis est momentaneum & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternũ glorię pondus operari in nobis absit tamen, vt Christianus homo in seipso vel confidat vel glorietur, & nõ in Domino, cuius tâta est erga omnes homines bonitas, vt eorũ velit esse merita, quæ sunt ipsius dona. Et quia in multis offendimus omnes, vnusquisq; sicut misericordiam & bonitatem, ita seueritatem, & iudiciũ ante oculos habere debet: neq; seipsum aliquis etiã si nihil sibi cõsciũ fuerit, iudicare: quoniam omnis hominum vita, non humano iudicio examinanda & iudicanda est, sed Dei, qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordiũ: & tunc laus erit vniciq; à Deo, qui, vt scriptum est, reddet vniciq; secundum opera sua.

Post hanc Catholicam de iustificatione doctrinam, quam nisi quisque fideliter, firmiterq; receperit, iustificari non

carari non poterit, placuit sanctæ Synodo hos canones subiungere, vt omnes sciant, non solum quid tenere & sequi, sed etiam quid vitare & fugere debeant.

CANONES.

1 Si quis dixerit hominem suis operibus, quæ vel per humanæ naturæ vires, vel per legis doctrinam fiant, absque diuina per Christum Iesum gratia posse iustificari coram Deo, Anathema sit.

2 Si quis dixerit, ad hoc solum diuinā gratiam per Christum Iesum dari, vt facilius homo iuste uiuat, ac vitam æternam promereri possit, quasi per liberum arbitrium sine gratia vtrunque, sed ægrè tamen & difficulter possit, Anathema sit.

3 Si quis dixerit, sine præueniente Spiritu sancti inspiratione, atque eius adiutorio hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse, sicut oportet, vt eius iustificationis gratia conferatur, Anathema sit.

4 Si quis dixerit liberum hominis arbitriū, à Deo motum & excitatum, nihil cooperari, assentiēdo Deo excitanti atque vocanti, quo ad obtinendam iustificationis gratiam se disponat ac præparet, nec posse dissentire, si velit, sed velut inanime quoddam nihil omnino agere, merèq; passiuè se habere, Anathema sit.

5 Si quis liberum hominis arbitrium, post Adæ peccatum, amissum & extinctum esse dixerit, aut rem esse de solo titulo, imo titulum sine re, figmentum deniq; à Satana inuectum in Ecclesiam, Anathema sit.

6 Si quis dixerit, non esse in potestate hominis vias suas malas facere, sed mala opera, ita vt bona, Deum operari nō permisiuè solum, sed etiam propriè & per se, adeo vt sit eius proprium opus nō minus perditio Iudæ, quam vocatio Pauli, Anathema sit.

7 Si quis dixerit, opera omnia, quæ ante iustificationem fiunt, quacunque ratione facta sint, verè esse peccata, vel odium Dei mereri: aut quanto vehementius quis nititur se disponere ad gratiam, tanto eum grauius peccate, Anathema sit.

8 Si quis dixerit gehennæ merum, per quem ad Dei misericordiam de peccatis dolendo confugimus, vel à peccando abstinemus, peccatum esse, aut peccatores peiores facere, Anathema sit.

9 Si quis dixerit sola fide impium iustificari, ita vt intelligat nihil aliud requiri, quod ad iustificationis gratiam

S V M M A T R I D E N T I N I

gratiam consequendam cooperetur, & nulla ex parte necesse esse, eum suæ voluntatis motu præparari atque disponi, Anathema sit.

10 Si quis dixerit homines sine Christi iustitia, per quam nobis meruit, iustificari, aut per eam ipsam formaliter iustos esse, Anathema sit.

11 Si quis dixerit hominem iustificari, vel sola imputatione iustitiæ Christi, vel sola peccatorum remissione, exclusa gratia & charitate, quæ in cordibus eorum per spiritum sanctum diffundatur, atque illis inhæreat, aut etiam gratiã, qua iustificamur, esse tantum fauorem Dei, anathema sit.

12 Si quis dixerit, fidem iustificantem nihil aliud esse, quàm fiduciam diuinæ misericordiæ, peccata remittentis propter Christum, vel eam fiduciam solam esse qua iustificamur. Anathema sit.

13 Si quis dixerit, omni homini ad remissionem peccatorum assequendam, necessariũ esse vt credat certo & absq; vlla hæsitacione propriæ infirmitatis, & indispositionis, peccata sibi esse remissa. Anathema sit.

14 Si quis dixerit, hominẽ à peccatis absolui ac iustificari certo credat, aut neminẽ verẽ esse iustificatum, nisi qui credit se esse iustificatum, & hac sola fide absolutionem & iustificationem perfici, Anathema sit.

15 Si quis dixerit, hominem renatum & iustificatum, teneri ex fide ad credendum se certo esse ex numero prædestinatorum, Anathema sit.

16 Si quis magnum illud vsq; in finem perseverantiæ donum se certo habiturum absoluta & infallibili certitudine dixerit, nisi hoc ex speciali reuelatione didicerit, Anathema sit.

17 Si quis iustificationis gratiam non nisi prædestinatis ad vitam contingere dixerit, reliquos verò omnes qui vocantur, vocari quidem, sed gratia non accipere, vt pote diuina potestate prædestinatos ad malum, Anathema sit.

18 Si quis dixerit, Dei præcepta homini etiam iustificato, & sub gratia constituto, esse ad obseruandum impossibilia, Anathema sit.

19 Si quis dixerit, nihil præceptum esse in euangelio præter fidem, cætera esse indifferentia, neq; præcepta, neq; prohibita, sed libera, aut decem præcepta nihil pertinere ad Christianos, Anathema sit.

20 Si

20 Si quis hominem iustificatum, & quantumlibet perfectum, dixerit non teneri ad obseruantiam mandatorum Dei & Ecclesiæ, sed tantum ad credendum: quasi verò Euangelium sit nuda, & absoluta promissio vitæ æternæ, sine conditione obseruationis mandatorum, Anathema sit.

21 Si quis dixerit, Christum Iesum à Deo hominibus datum fuisse, vt redemptorẽ cui fidant, non etiam vt legislatorem, cui obediant, anathema sit.

22 Si quis dixerit iustificatum, vel sine speciali auxilio Dei in accepta iustitia perseverare posse, vel cum eo non posse. Anathema sit.

23 Si quis hominẽ semel iustificatũ, dixerit amplius peccare non posse, nec gratiam amittere, atq; ideo eum qui labitur & peccat, nõquam verè fuisse iustificatum, aut cõtra, posse in tota vita peccata omnia etiã venialia vitare, nisi ex speciali Dei priuilegio, quẽ admodum à beata virgine Maria tenet Ecclesia, Anathema sit.

24 Si quis dixerit, iustitiam acceptam non conferuari, atque etiam non augeri coram Deo per bona opera, sed opera ipsa fructus solummodo & signa esse iustificationis adeptæ, non etiam ipsius augendæ causam, Anathema sit.

25 Si quis in quolibet bono opere iustum saltem venialiter peccare dixerit, aut quod intolerabilius est mortaliter, atq; ideo pœnas æternas mereri, tantumq; ob id non damnari, quia Deus ea opera bona non imputet ad damnationem, Anathema sit.

26 Si quis dixerit, iustos non debere pro bonis operibus, quæ in Deo fuerint facta, expectare & sperare æternam retributionem à Deo, per eius misericordiam, & Iesu Christi meritũ, si bene agendo, & diuina mandata custodiendo vsque in finem perseverauerit, Anathema sit.

27 Si quis dixerit, nullum esse mortale peccatum nisi infidelitatis, aut nullo alio quantũuis graui & enormi, præterquam infidelitatis peccato, semel acceptam gratiam amitti, Anathema sit.

28 Si quis dixerit, amissa per peccatum gratia simul & fidem semper amitti, aut fidem quæ remanet, nõ esse veram fidem, licet non sit viuã, aut eum qui fidem sine charitate habet, non esse Christianum, Anathema sit.

29 Si quis dixerit, eum qui post baptismum lapsus est, non

SVMMA TRIDENTINI

est, nō posse per Dei gratiam resurgere, aut posse quidē, sed sola fide amissam iustitiā recuperare sine sacramēto pœnitentiæ, prout sancta Romana & vniuersalis Ecclesia, à Christo domino & eius apostolis edocta, huc usq; professā est, seruauit & docuit, Anathema sit.

30 Si quis post acceptam iustificationis gratiā, cuiuslibet peccatori pœnitenti ita culpā remitti, & reatum æternæ pœnæ deleri dixerit, vt nullus remaneat reatus pœnæ temporalis exoluendæ, vel in hoc seculo, vel in futuro in Purgatorio, antequam ad regna cœlorum aditus patere possit, Anathema sit.

31 Si quis dixerit iustificatum peccare, dum intuitu æternæ mercedis bene operatur, Anathema sit.

32 Si quis dixerit, hominis iustificati bona opera ita esse dona Dei, vt non sint etiam bona ipsius iustificati merita, aut ipsum iustificatum, bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam & Iesu Christi meritū, cuius membrum viuum est, fiunt, non verè mereri augmentum gratiæ, vitam æternam, & ipsius vitæ æternæ, si tamen in gratia decesserit, consecutionem atque etiam gloriæ augmentum, Anathema sit.

33 Si quis dixerit, per hanc doctrinam Catholicam de iustificatione, à sancta Synodo hoc præsentī decreto expressam, aliqua ex parte gloriæ Dei, vel meritis Iesu Christi Domini nostri derogari, & nō potius veritatem fidei nostræ, Dei deniq; ac Iesu Christi gloriam illustrari, Anathema sit.

Decretum reformationis in eadem sexta Sessione.

Quia integritas Præsidentium, salus est subditorū, monet sancta Synodus omnes Patriarchalibus, Primatialibus, Metropolitanis & Cathedralibus Ecclesiis quibuscunq; quouis nomine ac titulo præfectos, vt attendentes sibi & vniuerso gregi, in quo Spiritus sanctus posuit eos regere Ecclesiā Dei, quā acquisiuit sanguine suo, vigilant sicut Apostolus præcipit, in omnibus laborent, & ministerium suum impleant. Implere autem se non posse sciant, si greges sibi commissos merenariorum more deserāt, atque ouium suarum, quarum sanguis de eorum manibus est requirendus à supremo iudice, custodiæ minimè incumbant: Cū certissimum sit, non admitti pastores excusationem, si lupus oues comedit, & pastor nescit. At verò quia nonnulli reperiuntur, qui propiæ salutis immemores, terrenaq;

renaq; cœlestibus præferetes, in diuersis curiis vagantur, aut in negotiorum temporalium sollicitudine (ouili derelicto) occupantur: Placuit antiquos Canones aduersus non residentes promulgatos, innouare, & in hunc modum statuere atque sancire.

Primus Canon.

Si quis à Patriarchali, Primitiali, Metropolitanæ seu Cathedrali Ecclesiæ, sibi quocumq; titulo, causa, nomine seu iure commissæ, quacumque illa dignitate, gradu & præ eminentia præfulgeat, (legitimo impedimento, seu iustis & rationabilibus causis cessantibus) sex mensibus continuis extra suam diœcesim morando absuerit: quartæ partis fructuum unius anni; fabricæ Ecclesiæ & pauperibus loci, per superiorem Ecclesiasticum applicandorū pœnâ, ipso iure incurrat. Quod si per alios sex menses, in huiusmodi absentia perseuerauerit, aliâ quartam partem fructuum similiter applicandam, eo ipso amittat. Crescentem verò cõrumaciâ (vt seueriori sacrorum Canonum censurâ subiciatur) Metropolitanus suffraganeos Episcopos absentes, Metropolitanum verò absentem suffraganeus Episcopus antiquior residens, sub pœna interdicti ingressus Ecclesiæ, eo ipso incurrenda, infra tres menses per literas seu nuntium Romano Pontifici denuntiare teneatur: qui in ipsos absentes (prout cuiusque minor aut maior cõrumaciâ exegerit) suæ supremæ sedis auctoritate animaduertere, & Ecclesiis ipsis de pastoribus utilioribus providere poterit, sicut in Domino nouerit salubriter expedire.

Canon 2.

Episcopi inferiores, quæuis beneficia ecclesiastica, personalem residentiam de iure sine consuetudine exigentia, in titulum siue cõmendam obtinentes, ab eorum ordinariis (quequodmodum eis pro bono Ecclesiarum regimine, & diuini cultus augmento, locorum & personarum qualitate pensata, expediens videbitur) opportunis iuris remediis residere cogantur: nulliq; priuilegia seu indulta perpetua de nõ residendo, aut de fructibus in absentia percipiendis suffragentur: Indulgentiis verò & dispensationibus temporalibus ex veris & rationabilibus causis tantum concessis, & coram ordinario loci legitime probandis, in suo robore permansuris. Quibus casibus, nihilominus officium sit Episcoporum, tanquam in hac parte à sede Apostolica delegatorum, providere,

S Y M M A T R I D E N T I N I

providere, & per deputationem idoneorum vicariorum, & congruæ portionis fructuû assignatione, curam animarû nullatenus negligatur : nemini, quo ad hoc, privilegio seu exemptione quacunq; suffragante.

Canon 3.

Ecclesiarum Prælati, ad corrigendam subditorum excessus, prudenter & diligenter intendant, & nemo clericus secularis, vel cuiusvis ordinis personalis, vel regularis extra monasterium degens, etiam sui ordinis privilegii prætextu tutus censetur, quo minus, si delinquit, ab ordinario loci (tanquam super hoc à sede Apostolica delegato) secundum canonicas sanctiones visitari, puniri & corrigi valeat.

Canon 4.

Capitula Cathedralium & aliarum maiorum Ecclesiarum, illarumq; personarum, nullis exemptionibus, consuetudinibus, sententiis, iuramentis, concordiis (quæ tantum suos obligent auctores, non etiam successores) tueri se possint, quo minus à suis Episcopis & aliis maioribus Prælatis, per se ipsos solos, vel illis, quibus sibi videbitur adiunctis, iuxta canonicas sanctiones toties, quoties opus fuerit, visitari, corrigi & emendari, etiam auctoritate Apostolica, possint & valeant.

Canon 5.

Nulli Episcopo liceat cuiusvis privilegii prætextu, pontificalia in alterius diœcesi exercere, nisi de ordinarii loci expressa licentia, & in personas eidem ordinario subiectas tantum. Si secus factum fuerit, Episcopus ab exercitio pontificalium, & sic ordinati, ab executione ordinum, sint ipso iure suspensi.

Septima sessio

Decretum de sacramentis Ecclesiæ, Die tertia Martii 1547.

Ad cõsummationem salutaris de Iustificatione doctrinæ, quæ in præcedenti proxima sessione, vno omnium Patrû consensu promulgata fuit, consentaneum visum est de sanctissimis Ecclesiæ sacramentis agere, per quæ omnis vera iustitia vel incipit, vel incepta augeatur, vel amissa reparatur. Propterea sacrosancta œcumenica & generalis Tridentina Synodus, in spiritu sancto legitime congregata, præsidentibus in ea eisdem Apostolicæ sedis Legatis, ad errores eliminandos & extirpandas hæreses, quæ circa sanctissima ipsa sacramenta hæc nostra tempestate, tum de damnatis, olim à Patribus

Patribus nostris hæresibus suscitatz, tum etiã de nouo adinuentæ sunt, quæ Catholicæ Ecclesiæ puritati, & animarum salutis magnopere officunt, sanctarum scri- purarũ doctrinæ, Apostolicis traditionibus atq; alio- rum Conciliorũ & Patrum consensui adherendo, hos p̄sentes canones statuendos & decernendos censuit, reliquos qui supersunt ad cœpri operis perfectionem, deinceps diuino spiritu adiuuante æditura.

Canones de Sacramentis in genere.

1 Si quis dixerit, Sacramenta nouæ legis non fuisse omnia à Iesu Christo Domino nostro instituta, aut esse plura vel pauçora quàm septem, videlicet baptis- mum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam vnctionem, Ordinem, & Matrimonium, aut etiam aliquod horum septem non esse verè & pro- priè sacramentum, Anathema sit.

2 Si quis dixerit, ea ipsa nouæ legis sacramenta, à sacramentis antiquæ legis non differre, nisi quia cere- moniæ sunt aliæ, & alij ritus externi, Anathema sit.

3 Si quis dixerit, hæc septem sacramenta, ita esse in- ter se paria, vt nulla ratione aliud sit alio dignius, Anathema sit.

4 Si quis dixerit, sacramenta nouæ legis non esse ad salutè necessaria, sed superflua, & sine eis aut eorum voto per solam fidem homines à Deo gratiam iustifi- cationis adipisci, licet omnia singulis necessaria non sunt, Anathema sit.

5 Si quis dixerit, hæc sacramenta propter solam fi- dem nutriendam instituta fuisse, Anathema sit.

6 Si quis dixerit, sacramenta nouæ legis non conti- nere gratiam, quã significant, aut gratiã ipsam, nõ po- nentibus obicem, nõ cõferre, quasi signa tantũ æterna sine acceptæ per fidem gratiæ vel iustitiæ, & notæ que- dam Christianæ professionis, quibus apud homines discernentur fideles ab infidelibus, Anathema sit.

7 Si quis dixerit, non dari gratiam per huiusmodi sacramenta semper & omnibus, quantum est ex parte Dei, etiam si ritè ea suscipiant, sed aliquando & ali- quibus, Anathema sit.

8 Si quis dixerit, per ipsa nouæ legis sacramenta ex opere operato non conferri gratiam, sed solam fidem diuinæ promissionis, ad gratiam consequendam sus- ficere, Anathema sit.

S V M M A T R I D E N T I N I

9 Si quis dixerit, in tribus sacramētis, baptismo scilicet, Confirmatione & Ordine, non imprimi charactērem in anima, hoc est, signum quoddā spirituale & indelebile, ynde ea iterari non possunt, Anathema sit.

10 Si quis dixerit, Christianos omnes in verbo, & omnibus Sacramentis administrandis habere potestatem, Anathema sit.

11 Si quis dixerit, in ministris, dum sacramēta conficiunt & conferunt, non requiri intentionem saltem faciendi quod facit Ecclesia, Anathema sit.

12 Si quis dixerit, ministrū in peccato mortali existentē, modo omnia essentialia, quæ ad sacramentum conficiendū aut conferendum pertinent, seruauerit, non cōficere aut cōferre sacramentum, Anathema sit.

13 Si quis dixerit, receptos & approbatos, Ecclesiæ Catholicæ ritus, in solēni administratione sacramentorum adhiberi cōsuetos, aut cōtemni, aut peccato à ministris pro libito omitti, aut in nouos alios per quemcūq; Ecclesiarum pastore mutari posse, anathema sit.

De Baptismo.

1 Si quis dixerit, Baptismum Ioannis habuisse eandem vim cum Baptismo Christi, Anathema sit.

2 Si quis dixerit, aquam veram & naturalem non esse de necessitate Baptismi, atque ideo verba illa Domini nostri Christi Iesu . Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, ad metaphoram aliquam detorserit, Anathema sit.

3 Si quis dixerit, in Ecclesia Romana, quæ omnium Ecclesiarum mater est & magistra, non esse veram de Baptismi Sacramento doctrinam, Anathema sit.

4 Si quis dixerit, Baptismum, qui etiam datur ab hæreticis in nomine Patris & filij & spiritus sancti, cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, non esse verum Baptismum, Anathema sit.

5 Si quis dixerit, Baptismum liberum esse, hoc est, non necessarium ad salutem, Anathema sit.

6 Si quis dixerit, Baptizatum non posse etiam si velit, gratiam amittere, quantumcūq; peccet, nisi nolat credere, Anathema sit.

7 Si quis dixerit, Baptizatos, per Baptismum ipsum solius tantum debitores fidei fieri, non autem vniuersæ legis Christi seruandæ, Anathema sit.

8 Si quis dixerit, Baptizatos liberos esse ab omnibus sanctæ

bus sanctæ Ecclesiæ præceptis, quæ vel scripta vel tradita sunt, ita vt ea obseruare non teneantur, nisi se sua sponte illis submittere voluerint, Anathema fit.

9 Si quis dixerit, ita reuocâdos esse homines ad Baptismi suscepti memoriã, vt vota omnia, quæ post Baptismum fiunt, vi promissionis in Baptismo ipso iã factæ, irrita esse intelligant, quasi per ea & fidei quã professi sunt, detrahatur, & ipsi Baptismo, Anathema fit.

10 Si quis dixerit, peccata omnia, quæ post Baptismum fiunt, sola recordatione & fide suscepti baptisimi, vel dimitti, vel venialia fieri, Anathema fit.

11 Si quis dixerit, verè & ritè collatum Baptismum iterandum esse illi, qui apud infideles fidem Christi negauerit, cum ad penitentiam conuertitur, Anathema fit.

12 Si quis dixerit, neminem esse baptizandum, nisi ea ætate qua Christus baptizatus est, vel in ipso mortis articulo, Anathema fit.

13 Si quis dixerit, paruulos, eò quòd actum credendi non habent suscepto baptismo inter fideles computandos non esse, ac propterea cum ad annos discretionis peruenerint, esse baptizandos, aut præstare omittè eorum baptisma, quàm eos non actu proprio credentes, baptizari in sola fide Ecclesiæ, Anathema fit.

14 Si quis dixerit, huiusmodi paruulos, baptizatos, cum adoleuerint, interrogandos esse, an ratum haberi velint, quod patrini eorum nomine dum baptizarentur, polliciti sunt, & vbi se nolle responderint, suo esse arbitrio relinquèdos, nec alia interim poena ad Christianam vitam cogendos, nisi vt ab Eucharistiæ, aliorumq; Sacramentorum perceptione arceantur, donec resipiscant, Anathema fit.

De Confirmatione Canon primus.

1 Si quis dixerit, Confirmationem Baptizatorum otiosam ceremoniam esse, & non potius verum & proprium sacramentum, aut olim nihil aliud fuisse, quàm catechesim quandam, qua adolescentiæ proximè, fidei suæ rationem coram Ecclesia exponebant, Anathema fit.

2 Si quis dixerit, iniurios esse Spiritui sancto eos, qui sacro Confirmationis Chrismati virtutè aliquam tribuunt, Anathema fit.

3 Si quis dixerit, sanctæ Confirmationis ordina-

R R 2 rium

SVMMA TRIDENTINI

rum ministrum, nō esse solum Episcopum, sed quem-
uis simplicem sacerdotem, Anathema sit.

Decretum secundū de reformatione, In eadē septima sessione.

Septima sessio sub Paulo 3.

Eadem sacrosancta Synodus, incceptum reformatio-
nis & residentię negotium, ad Dei laudem & Christi-
næ religionis incrementum prosequi intendens, vt se-
quitur, statuendum censuit, salua semper in omnibus
sedis Apostolicæ autoritate.

Canon primus.

Ad Cathedralium Ecclesiarum regimen, nullus nisi
ex legitimo matrimonio natus, & ætate matura, gra-
uitate morū, literarumq; scientia, iuxta cōsitutionem
Alexandri tertij, quæ incipit: Cū in cunctis, in Cōci-
lio Lateranensi promulgatam, præditus assumatur.

Canon 2.

Nemo quacūq; etiam dignitate, gradu aut præmi-
nentia præfulgens, plures Metropolitanas, seu cathe-
drales Ecclesias in titulum siue commendam, aut aliō
quouis nomine, cōtra factorū canonum instituta, re-
cipere, & simul retinere præsumat: cū valdē felix sit
ille censendus, cui vnā Ecclesiā bene ac fructuose, &
cū animarū sibi cōmissarū salute regere contigerit.
Qui autem plures Ecclesias contra præsentis decreti
tenorē nunc detinent, vna quam maluerint retenta, res
liquas infra sex menses, se ad liberam sedis Apostolicæ
dispositionem pertinent, alias infra annum dimittere
teneantur: alioquin Ecclesiæ ipsę (vltimo obtenta duns
taxat excepta) eo ipso vacare censeantur.

Canon 3.

Inferiora beneficia, præsertim curam animarum hæ-
bentia, personis dignis & habilibus, & quæ in loco res-
sistere, ac per seipsos curam ipsam exercere valeant, iux-
ta constitutionem Alexandri tertij in Lateranensi
(quæ incipit: Quia nōnulli) & aliam Gregorij decimi,
in generali Lugdunensi Concilio (quæ incipit: Licet
canon) æditam conferantur, Aliter autem facta colla-
tio, siue prouisio omnino irritetur, & ordinarius colla-
tor pœnas constitutiones concilij generalis (quæ inci-
pit: Graue nimis) se nouerit incursum.

Canon 4

Quicūq; de cætero plura curata, aut aliis incōpati-
bilis beneficia Ecclesiastica, siue per viam vnionis ad
vitam;

vitam, siue cōmendę perpetuę, aut alio quocūq; nomine & titulo contra formā sacrorum Canonū, & præsertim cōstitutionis Innocētiū tertij (quę incipit, De multa) recipere ac simul retinere præsumperit, beneficiis ipsius iuxta ipsius constitutionis dispositionē ipso iure, etiam præsentis canonis vigore, priuatus existat.

Canon 5.

Ordinarij locorū quoscūq; plura curata, aut alijs incōpasibilia beneficia ecclesiastica obtinentes, dispensationes suas exhibere distictē cōpellant, & alijs procedant iuxta Constitutionē Gregorij decimi in generali Lugdunensi Concilio æditam (quę incipit, Ordinarij) quam eadem sancta Synodus innouandā cēsuit, & innouat: addens insuper, quod ipsi Ordinarij etiam per idoneorū vicariorum deputationē, & cōgruē protinus fructuum assignationem omnino prouideār, vt animarum cura nullatenus negligatur, & beneficia ipsa debitis obsequiis minimē defraudentur, appellationibus, priuilegijs, exemptionibus quibuscūque etiam cum iudicum specialijū deputatione, & illorū inhibitionibus in præmissis nemini suffragantibus.

Canon 6.

Vniones perpetuę a quadraginta annis circa factę, examinari ab ordinarijs, tanquā a sede Apostolica delegatis possint, & quę per subreptionē, vel obreptionē obtentę fuerint, irritę declarentur. Illę verō, quę a dicto tēpore circa cōcessę, nondū in toto, vel in parte sortitę sunt effectū, & quę deinceps ad cuiusuis instantiā fient, nisi eas ex legitimis, aut alijs rationabilibus causis corā locō ordinario, vocatis quorū interest, verificandis factas fuisse cōstiterit, per subreptionē obtentę præsumantur: ac propterea, nisi aliter a sede Apostolica declaratum fuerit, viribus omnino careant.

Canon 7.

Beneficia ecclesiastica curata, quę Cathedralibus, Collegiatis, seu alijs Ecclesijs, vel monasterijs, beneficijs, seu collegijs, aut pijs locis quibuscūque perpetuō vnica & annexa reperiuntur, ab ordinarijs locorū vnica singulis visitentur: qui sollicitē prouidere procurēt, vt per idoneos vicarios etiā perpetuos, nisi ipsi Ordinarijs pro bono Ecclesiarū regimine aliter expedire videbitur, ab eis cū tercię partis fructum, aut maioris vel minori, arbitrio ipsorum Ordinariorum, portione,

R R 3 tione,

SVMMA TRIDENTINI

tionē, etiam super cerra re assignanda, ibidē deputandos, animarum cura laudabiliter exerceatur, appellationibus, priuilegiis, exemptionibus, etiam cum Iudicum deputatione, & illorum inhibitionibus quibuscunq; in præmissis minimè suffragantibus.

Canon 8.

Locorum ordinarij Ecclesias quascunq; quomodolibet exemptas autoritate Apostolica singulis annis visitare teneantur, & opportunis iuris remedijs providere, vt quæ reparationē indigent, reparentur, & cura animarum, si qua illis immineat, alijsq; debitis obsequijs minimè defraudentur, appellationibus, priuilegijs, consuetudinibus, etiā ab immemorabili tempore præscriptis, iudicum deputationibus, vel illorum inhibitionibus penitus exclusis.

Canon 9.

Ad maiores Ecclesias promoti, munus cōsecrationis infra tēpus à iure statutū suscipiant, & prorogationes vltra sex menses concessæ, nulli suffragentur.

Canon 10.

Non licet Capitulis Ecclesiarū, sede vacante, infrā annum à die vacationis, ordinandi licentiā, aut literas dimissorias, seu reuerendas, vt aliqui vocāt, tam ex iuris cōmunis dispensatione, quā cuiusuis priuilegij consuetudinis vigore, alicui qui beneficij ecclesiastici recepti, siue recipiendi occasione arctatus nō fuerit concedere. Si secus fiat, capitulum cōtraueniens Ecclesiastico subiaceat interdicto: & sic ordinari, si in minoribus ordinibus constituti fuerint, nullo priuilegio clericali, præsertim in criminalibus gaudeant: in maioribus verò, ab executione ordinum, ad beneplacitum futuri prælati, sint ipso iure suspensi.

Canon 11.

Facultates de promouendo à quocunq;, non suffragentur, nisi habentibus legitimam causam, ob quam à proprijs Episcopis ordinari non possint in literis exprimehdam: & tunc nō ordinentur, nisi ab Episcopo in sua diœcesi residente, aut pro eo pontificalia exercente, & diligenti præuio examine.

Canon 12.

Facultates de non promouendo, præterquā in casibus à iure expressis concessæ, ad annum tantum suffragentur.

Canon 13.

Canon 13.

Præsentati, seu electi, vel nominati à quibusvis ecclesiasticis personis, etiam sedis Apostolicæ nuntiis, ad quævis ecclesiastica beneficia nõ instituantur, nec confirmantur, neque admittantur etiam prætextu cuiusvis priuilegij seu consuetudinis, etiam ab immemorabili tempore præscriptæ, nisi fuerint prius à locorum Ordinariis examinati, & idonei reperti, & nullus appellationis remedio se tueri possit, quo minus examina subire teneatur: præsentatis tamen electis, seu nominatis ab vniuersitatibus, seu collegiis generalium studiorum exceptis.

Canon 14.

In exemptorum causis, constitutio Innocentij quarti (quæ incipit, Volentes) in generali Concilio Lugdunensi ædita, seruetur: quam eadem sacrosancta Synodus innouandam censuit & innouat, addēdo insuper, quod in ciuilibus causis mercedum & miserabiliũ personarum, clerici seculares, aut regulares extra monasteriũ degentes, quomodolibet exempti (etiam si certum iudicē à sede Apostolica deputatum in partibus habeant: in aliis verò, si ipsum iudicē non habuerint) coram locorũ Ordinariis, tanquam in hoc ab ipsa sede delegatis conueniri, & iure medio ad soluendum debitum cogi & compelli possint, priuilegiis, exemptionibus, conseruatorum deputationibus, & eorum in hisbitutionibus, aduersus præmissa nequaquam valituris.

Canon 15.

Curent Ordinarij, vt hospitalia quæcunq; à suis administratoribus (quocunq; illi nomine ceseantur, etiã quomodolibet exemptis) fideliter & diligenter gubernentur, cõstitutionis Concilij Viennensis (quæ incipit, Quia contingit) forma seruata: quam quidē cõstitutio nem eadem sancta Synodus innouādā dixit & innouat, cum derogationibus in ea contentis.

Hucusq; progressum fuit concilium Tridentinũ sub Paulo tertio (à quo postea Bononiam translatum, & illic est intermissum) Interim verò Paulus ipse è medio sublatus, successorē habuit Iulium tertium, à quo postea conuocatum est iterũ in eandem ciuitatem Bononiensem, & vocati omnes quorum interest Concilij celebratio: nihil tamen est actum, propter Patrum paucitatē, & alias quæ superuenerũt causas, & diueras

R. R. 4 sessionis.

SVMMA TRIDENTINI

sessionibus tātum decretum est, vt amplius protraheretur tempus, quousque tandē visum fuit Iulio Pontifici, hortante eum Carolo quinto Imperatore, vt rursus Tridentinum conciliū reuocaretur: coacti sunt igitur Tridenti, sub Iulio 3. Pontifice Maximo: & prima sessione aperta Calend. Maij 1551. Crescentius Cardinalis & Legatus Pōtificis, rogauit Patres an placeret Conciliū reassumi, & procedendum esse ad vltiora, responsumq; à Patribus, Placet.

Secunda Sessio sub Iulio 3. Calend. Septembris 1551.

Prorogantur hæc Sessioe decreta, vsq; ad vndecimū Octobris diem, vt Germani Episcopi, & aliarum nationum qui expectabantur, interesse possent.

Sessiois tertiæ sub Iulio 3. 11. Octobris 1551. Decretum de sanctissimo Eucharistiæ sacramentum.

Cupit Sacrosancta Synodus, stirpitus cōuellere zizaniam, execrabilium errorum & Schismatum, quam inimicus homo, his nostris calamitosis temporibus in doctrina fidei, vsu & cultu sacrosanctæ Eucharistiæ superseminauit: quam alioquī Saluator noster in Ecclesia sua tanquam symbolū reliquit eius vnitatis & charitatis, qua Christianos omnes inter se coniunctos & copulatos esse voluit. Iraque sanam & synceram illam de venerabili & diuino hoc Sacramento Eucharistiæ doctrinam tradens, quam semper Catholica Ecclesia ab ipso Iesu Christo Domino nostro, & ab eius Apostolis erudita, atq; à Spiritu sancto indes illi omnem veritatem suggerēte edocta, retinuit, & ad finem vsq; seculi conferuabit, omnibus Christi fidelibus interdicit, ne post hac de sanctissima Eucharistia, aliter credere, docere, aut prædicare audeant, quam vt est hoc præfenti decreto declaratum atque definitum.

Ca. 1. De reali præsentia Domini nostri Iesu Christi in Eucharistiæ Sacramento.

Principio docet Sancta Synodus, & apertè ac simpliciter profitetur, in almo sanctæ Eucharistiæ sacramento, post panis & vini consecrationem. D. N. Iesum Christum, verū Deum atq; hominem, verè, realiter, ac substantiāliter sub specie illarum rerū sensibilibium contineri. Nec enim hæc inter se pugnant, vt ipse Saluator noster semper ad dexteram Patris in cælis asideat, iuxta modum existendi naturalem, & vt multis nihilominus aliis in locis sacramentaliter præfens sua substantia

stantia nobis adfit, ea existendi ratione, quam etsi ver-
bis exprimere vix possumus, possibile tamen esse Deo,
cogitatione per fidem illustrata, assequi possumus, &
cōstantissimè credere debemus. Ita enim maiores no-
stri omnes, quotquot in vera Christi Ecclesia fuerunt,
qui de sanctissimo hoc Sacramento differuerunt, aper-
tissimè professi sunt, hoc tā admirabile Sacramētum,
in vltima cōna, redemptorem nostrum instituisse, cum
post panis, viniq; benedictionem, se suum ipsius cor-
pus illis præbere, ac suum sanguinem discretis ac per-
spicuis verbis, testatus est. Quæ verba à sanctis Euan-
gelistis commemorata, & à Diuo Paulo postea repeti-
ta, cum propriam illam & apertissimam significatio-
nem præ se ferant, secundum quam à Patribus intelle-
cta sunt, indignissimum sanè flagitium est, ea à quibus-
dam contentiosis & prauis hominibus ad fictitios &
imaginarios tropos, quibus veritas carnis & sanguinis
Christi negatur, cōtra vniuersum Ecclesiæ sensum de-
torqueri: quæ tanquā colūna & firmamentū veritatis,
hæc ab impiis hominibus excogitata cōmenta, velut
Satanica detestata est, grato semper & memores ani-
mo præstantissimū hoc Christi beneficium agnoscēs.

*Ca. 1. De ratione institutionis huius san-
tissimi Sacramenti.*

Ergo Saluator noster discessurus ex hoc mundo ad
Patrem. Sacramētū hoc instituit, in quo diuitias diuī-
ni sui erga homines amoris velut effudit, memoriam
faciens mirabilium suorū: & in illius sumptione cole-
re nos sui memoriā præcepit, suamq; annuntiare mor-
tem, donec ipse ad iudicādum mundum veniat. Sumi
autem voluit sacramentum hoc tanquā spiritālē ani-
marum cibum, quo alantur & confortentur viuentes
vita illius, qui dixit: Qui manducat me, & ipse viuet
propter me: & tanquam antidotum, quo liberemur à
culpīs quotidianis, & à peccatis mortalibus præserue-
mur. Pignus præterea id esse voluit futuræ nostræ glo-
riæ & perpetuæ fœlicitatis, adeoque symbolum vnus
illius corporis, cuius ipse caput existit, cuiq; nos tan-
quā membra, arctissima fidei, spei, & charitatis con-
nexionē astrictos esse voluit, vt id ipsum omnes dice-
remus, neque essent in nobis schismata.

*Ca. 2. De excellentia sanctissima Eucharistia su-
per reliqua sacramenta.*

RR, Commune

S V M M A T R I D E N T I N I

Commune hoc quidem est sanctissimæ Eucharistiæ cum cæteris sacramētis, symbolum esse rei sacræ, & invisibilis gratiæ formam visibilem: verū illud in ea excellens & singulare reperitur, quo reliqua sacramenta, tunc primum sanctificandi vim habent, cum quis illis utitur: at in Eucharistia ipsa, sanctitatis auctor avtium est. Nōdum enim Eucharistiam de manu Domini, Apostoli susceperant, cum verè tamen ipse affirmaret, corpus suum esse quod præbebat. Et semper hæc fides in Ecclesia Dei fuit, statim post cōsecrationem verum Domini nostri corpus, verumq; eius sanguinem sub panis & vini specie, vna cum ipsius anima & divinitate existere, sed corpus quidem sub specie panis, & sanguinem sub vini specie ex vi verborum: ipsum autem corpus sub specie vini, & sanguinem sub specie panis, animamq; sub vtraq; vi naturalis illius cōnexionis & concomitantis, qua partes Christi Domini, qui iam ex mortuis surrexit, non amplius moriturus, inter se copulantur: divinitatē porro propter admirabilem illam eius cum corpore & anima hypostaticam unio-nem. Quapropter verissimum est, tantundem sub altera specie, atque sub vtraque contineri: totus enim & integer Christus sub panis specie, & sub quamvis ipsius speciei parte: totus item sub vini specie, & sub eius partibus existit.

Ca. 4. De transubstantiatione.

Quoniam autem Christus redēptor noster corpus suū, id quod sub specie panis offerebat, verè esse dixit, ideo persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, idq; nunc denuò sancta hæc Synodus declarat, per consecrationem panis & vini, conuersionē fieri totius substantiæ panis, in substantiam corporis Christi Domini nostri, & totius substantiæ vini, in substantiā sanguinis eius, quæ conuersio conuenienter & propriè à sancta Catholica Ecclesia, Transubstantiatio est appellata.

Ca. 5. De cultu & veneratione huic sanctissimo Sacramento exhibenda.

Nullus itaque dubitandi locus relinquitur, cum omnes Christi fideles, pro more in Catholica Ecclesia semper recepto, patriæ cultum, qui verò Deo debetur, huic sanctissimo Sacramento in veneratione adhibeant. Neque enim minus est adorandum, quòd fuerit à Domino, vt sumatur, institutum. Nam illū eundem Deum præsentem

præsentem in eo adesse credimus, quem Pater æternum introducens in orbem terrarum, dicit: & adorent eum omnes angeli Dei, quem Magi procidentes adoraerunt: quem denique in Galilæa ab Apostolis adoratum fuisse, scriptura testatur.

Declarat præterea sancta synodus, plè & religiose admodum in Dei Ecclesia inductum fuisse hunc morè ut singulis annis peculiari quodam & festo die præcellum hoc & venerabile Sacramentum singulari veneratione ac solennitate celebraretur, viq; in processionibus reuerenter & honorificè illud per vias & loca publica circumferretur. Æquisimū est enim sacros aliquos statutos esse dies, cum Christiani omnes, singulati ac rara quadã significatione gratos & memores testentur animos, erga communem Dominum & redemptorem, pro tam ineffabili & planè diuino beneficio, quo mortis eius victoria & triumphus repræsentatur. Ac sic quidem oportuit victricem veritatem de inendacio & hæresi triumphum agere, ut eius aduersarij in conspectu tanti splendoris, & in tanta vniuersæ Ecclesiæ lætitia positi, vel debilitari & fracti tabescant, vel pudore affecti & confusi aliquando resipiscant.

*Ca. 6. De asseruando Eucharistiæ Sacramento,
& ad infirmos deferendo.*

Consuetudo asseruandi in sacratio sanctam Eucharistiam, adeò antiqua est, ut eam seculum etiã Nicæni Cõcilij agnouerit. Porro deferri ipsam sacrã Eucharistiam ad infirmos, & in huc vsum in Ecclesiis cõseruari, præterquam quod cum summa æquitate & ratione coniunctum est, tum multis in Concilijs præceptum inuenitur, & vetustissimo Catholicæ Ecclesiæ more est obseruatum. Quare sancta hæc Synodus retinendum omnino salutarem huc & necessarium morem statuit.

*Ca. 7. De preparatione qua adhibenda est, ut dignè
quis sanctam Eucharistiam percipiat.*

Si non decet ad sacras vllas functiones quempiam accedere nisi sanctè, certè quo magis sanctitas & diuinitas cœlestis huius Sacramenti viro Christiano cõperta est, & eò diligentius cauere ille debet, ne absq; magna reuerentia & sanctitate, ad id percipiendum accedat: præsertim cum illa plena formidinis verba apud Apostolum legamus. Qui manducat & bibit indignè, iudiciū sibi manducat & bibit, non diiudicans corpus Domini.

S V M M A T R I D E N T I N I

Domini. Quare communicare volenti, reuocandū est in inemoriam eius præceptum, Probet autem seipsum homo. Ecclesiastica autem cōiuetudo declarat eā probationem necessariam esse, vt nullus sibi cōficiens mortalis peccari, quantumuis sibi contritus videatur, absque præmissa Sacramentali confessione, ad sacram Eucharistiam accedere debeat quod à Christianis omnibus, etiam ab eis sacerdotibus, quibus ex officio incumbuerit celebrare, hæc sancta Synodus perpetuo seruandū esse decreuit, modò nō desit illis copia confessionis. Quod si necessitate urgente sacerdos absq; præiudici confessione celebrauerit, quamprimum confiteatur.

Ca. 8. De vsu admirabilis huius Sacramenti.

Quo ad vsum autem, rectè & sapienter Patres nostri tres rationes hoc sanctum Sacramentum accipienti distinxerunt. Quosdam enim docuerūt sacramentaliter duntaxat id sumere, vt peccatores: alios autem spiritualiter, illos nimirum, qui voto propositū illum cœlestem panem edentes, fide viuā, quæ per dilectionem operatur, fructum eius & vtilitatē sentiunt. Tertios porrò sacramentaliter simul & spiritualiter: n̄ autem sunt, qui ita se prius probant & instruunt, vt vestē nuptialem induti, ad diuinam hanc mensam accedant. In sacramentali autem sumptione in Ecclesia Dei mos fuit, vt Laici à sacerdotibus communionem acciperēt, sacerdotes autem celebrantes seipsum communicarēt: qui mos, tanquam ex traditione Apostolica descendens, iure ac merito retineri debet.

Demum verò paterno affectu admonet sancta Synodus, hortatur, rogat, obsecrat per viscera misericordiae Dei nostri, vt omnes & singuli, qui Christiano nomine censentur, in hoc vnitatis signo, in hoc vinculo charitatis, in hoc concordiae symbolo iam tandem alii quando conueniant & concordent: memoresq; tantæ maiestatis & tam eximij amoris Iesu Christi Domini nostri, qui dilectam animam suā in nostræ salutis pretium, & carnem suam nobis dedit ad manducandum hæc sacra mysteria corporis & sanguinis eius, ea fidei constantia & firmitate, ea animi deuotione, ea pietate & cultu credant & venerentur, vt panem illum substantialem frequenter suscipere possint, & is vere eis sit animi vita, & perpetua sanitas mentis: cuius vigore confortati, ex huius miseræ peregrinationis itinere, ad:

tere, ad cœlestem patriam peruenire valeant, eundem panem angelorum, quem modò sub panis velaminibus edunt, absque vilo velamine manducaturi.

Quoniam autem non est satis veritatem dicere, nisi & detegantur & refellantur errores, placuit sanctę Synodo hos Canones subiungere, vt omnes iam agnita doctrina catholica, intelligant quoq;, quę ab illis hæretes caueri vitariq; debeant.

Canones de Sacramento Eucharistię. Primus Canon.

SI quis negauerit in sanctissimo Eucharistię Sacramento cõtineri verè, realiter & substantialiter corpus & sanguinem, vna cum anima & diuinitate Domini nostri Iesu Christi, ac proinde totum Christum, sed dixerit tantummodo esse in eo, vt in signo vel figura, aut virtute, anathema sit.

Canon 2.

Si quis dixerit, in sacrosanctę Eucharistię sacramento remanere substantiam panis & vini, vna cū corpore & sanguine Domini nostri Iesu Christi, negaueritq; mirabilem illam & singularè cõuersionem totius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini in sanguinem, manentibus dũtaxat speciebus panis & vini: quam quidem cõuersionem, Catholica Ecclesia aptissime Transubstantiationem appellat, Anathema sit.

Canon 3.

Si quis negauerit in venerabili Sacramento Eucharistiæ sub vnaquaq; specie, & sub singulis cuiuscunque speciei partibus separatione facta totum Christum contineri, Anathema sit.

Canon 4.

Si quis dixerit, peracta consecratione in admirabili Eucharistiæ sacramento non esse corpus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi, sed tantum in vsu dum sumitur, non autem ante vel post: & in hostiis seu particulis consecratis, quę post communionem referuãtur vel supersunt, non remanere verum corpus Domini. Anathema sit.

Canon 5.

Si quis dixerit, vel præcipuum fructum sanctissimę Eucharistiæ esse remissionem peccatorum, vel ex ea non alios effectus prouenire, Anathema sit.

Canon 6.

Si quis dixerit, in sancto Eucharistiæ sacramento
Christum

SVMMA TRIDENTINI

Christum vnigenitum Dei filium nõ esse cultu Latrię etiã externo adorandũ, atq; ideo nec festiua peculiari celebritate venerandum, neq; in processionibus secundum laudabilem & vniuersalẽ Ecclesię sanctę ritum & consuetudinem solenniter circumgestandum, vel non publicẽ, vt adoretur, populo proponendum, & eius adoratores esse idololatrias, Anathema sit.

Canon 7.

Si quis dixerit, nõ licere sacram Eucharistiam in sacramento reteruari, sed statim post consecrationem astantibus necessario distribuendam, aut non licere, vt illa ad infirmos honorificẽ deferatur, Anathema sit.

Canon 8.

Si quis dixerit, Christum in Eucharistia exhibitum, spiritualiter tantum manducari, & non etiã sacramentaliter ac realiter, Anathema sit.

Canon 9.

Si quis negauerit, omnes & singulos Christi fideles vtriusque sexus, cum ad annos discretionis peruenerint, teneri singulis annis, saltem in Paschate, ad communicandum, iuxta præceptum sanctę matris Ecclesię, Anathema sit.

Canon 10.

Si quis dixerit, non licere sacerdoti celebranti seipsum communicare, Anathema sit.

Canon 11.

Si quis dixerit, solam fidem esse sufficientem præparationem ad sumendam sanctissimũ Eucharistię sacramentum, Anathema sit. Et ne tantũ sacramentũ indignẽ, atq; ideo in mortẽ & condemnationem sumatur, statuit atq; declarat ipsa sancta Synodus, illis, quos cõscientia peccati mortalis grauat, quantumcũq; etiã se cõtritos existiment, habita copia cõfessoris, necessario præmittendã esse confessionem sacramentalẽ. Si quis autem contrarium docere, prædicare, vel pertinaciter asserere, seu etiam publicẽ disputando defendere præsumperit, eo ipso excommunicatus existat.

Decretum super reformationem. In eadem sessione.

Eadem sancta Tridentina Synodus, intendens nonnulla statuere, quæ ad iurisdictionẽ pertinent Episcoporum, vt iuxta proximæ sessionis decretũ, illi in cõmissis sibi Ecclesiis eõ libentius resideant, quõ facilius & cõmodius sibi subiectos regere & in vitę ac morum honestate

honestate continere potuerint, illud primum eos admonendos cenſet, vt ſe paſtores, non præcurſores eſſe meminerint, atq; ita præſſe ſibi ſubditis oportere, vt nõ eis dominantur, ſed illos tanquã filios & fratres diligant, elaborentq; vt hortando & monendo ab illicitis deterreãt, ne vbi deliquerint, debitis eos pennis coercere cogantur. Quos tamen ſi quid per humanam fragilitatem peccate cõtigerit, illa Apoſtoli eſt ab eis ſeruanda præceptio, vt illos arguant, obſecrent, increpẽt, in omni bonitate & patientia: cum sæpẽ plus erga corrigendos agat beneuolentia, quã auſteritas: plus exhortatio, quã cõminatio plus charitas, quã poteſtas. Sin autem ob delicti grauitatẽ virga opus fuerit, tunc cum manſuetudine rigor, cum miſericordia iudicium, cum lenitate ſeuertitas, adhibẽda eſt, vt ſine aſperitate, diſciplina, populis ſalutaris ac neceſſaria conferuetur, & qui correcti fuerint, emendentur: aut ſi reſipſcere noluerint, ceteri ſalubri in eos animaduerſionis exemplo, à vitiis deterreantur: cum ſit diligẽtis & pĩ ſimul paſtoris officium, morbis ouium leuia primum adhibere fomenta: poſt, vbi morbi grauitas ira poſtulet, ad veriora & grauiora remedia deſcendere, ſin autem nec ea quidem proficiant, illis ſubmouendis ceteras ſaltem oues à contagionis periculo liberare.

Cum igitur rei criminũ plerunq; ad euitandas pœnas & Episcoporum ſubterfugienda iudicia, querelas & grauamina ſimulent, & appellationis diffugio iudicis proceſſum impediãt, ne remedio ad innocentie præſidium inſtituto ad iniquitatis deſenſionem abutãtur, atq; vt huiuſmodi eorum calliditati & tergiuerſationi occurratur, ita ſtatuit & decreuit.

Canon 1.

In cauſis viſitationis & correccionis, ſiue habitatis & inhabilitatis, nec non criminalibus ab Episcopo, ſeu illius in ſpiritualibus Vicario generali, ante diffinitiuam ſententiam, ab interlocutoria vel alio quocunque grauamine nõ appelleretur: nec Episcopus ſeu Vicarius appellationi huiuſmodi, tanquam friuolẽ deferre teneatur, ſed ea, ac quacunque inhibitione ab appellationis iudicio emanata, nec nõ omni ſtylo & conſuetudine etiam immemorabili, cõtraria nõ obſtante ad veriora valeat procedere, niſi grauamẽ huiuſmodi per diffinitiuam ſententiã reparari, vel ab ipſa diffinitiuam appellari

S V M M A T R I D E N T I N I

appellari non possit: quibus casibus, sacrorum & antiquorum canonum statuta illibata persistant.

Canon 2.

A sententia Episcopi, vel ipsius in spiritualibus Vicarij generalis, in criminibus appellationis causa (vbi appellationis locus fuerit) si Apostolica auctoritate in partibus eam committi contigerit, Metropolitanano, seu illius etiam Vicario in spiritualibus generali, aut si ille aliqua de causa suspectus foret, vel vltra duas legales deitas distet, seu ab ipso appellatum fuerit, vni ex vicariis Episcopis, seu illorum vicariis, non autem inferioribus iudicibus committatur.

Canon 3.

Reus ab Episcopo, aut eius Vicario in spiritualibus generali, in criminali causa appellare coram Iudice possit: ei ad quæ appellauit, acta primæ instantiæ omnino producat, & Iudex nisi illis visis, ad eius absolutionem minime procedat: is autem, a quo appellatum fuerit, intra 30 dies acta ipsa postulanti gratis exhibeat, alioquin absque illis causa appellationis huiusmodi, prout iustitia sua asserit, terminetur. Cùm verò rã graui nõnunquam sint delicta ab ecclesiasticis cõmissa personis, vt ob eorũ atrocitatẽ è sacris ordinibus deponẽdæ, & curiæ sint tradẽdæ seculari, in quo secundũ sacros Canones certus Episcoporu numerus requiritur, quos si omnes adhibere difficile esset, debita iuris executio differretur, si quando autem interuenire possent, eorũ rãdẽdã intermitteretur, propterea statuit & decreuit.

Canon 4.

Episcopo per se, seu illius vicarium in spiritualibus generalem, contra clericum in sacris etiam presbyteratus ordinibus constitutum, etiam ad illius cõdemnationem, necnon verbalem depositionem, & per seipsum, etiam ad actualem atq; solennem degradationem ab ipsis ordinibus & gradibus ecclesiasticis, in casibus in quibus aliorum Episcoporum præsentia in numero à Canonibus diffinito requiritur, & absque illis procedere liceat: adhibitis tamen & in hoc sibi assistentibus totidẽ Abbatibus, vsũ mitræ & baculi ex priuilegio Apostolico habentibus, si in ciuitate aut diocesi reperi & commodè interesse possint: alioquin aliis personis in ecclesiastica dignitate constitutis, quæ ætate graues ac iuris scientia commendabiles existant.

Et quo.

Et quoniam post perfectas causas, quæ tamen satis probabiles videntur, interdum accidit, ut nonnulli elusivum gratias extorqueant, per quas pœnæ illis Episcoporum, iuxta severitatem inflictæ, aut remittuntur omnino, aut minuuntur, cum non ferendum sit, ut mendacium, quod tantopere Deo displicet, non modo ipsum impunitum sit, verum etiam alterius delicti veniam impetret mentienti: idcirco, ut sequitur, statuit & decrevit.

Canon 5.

Episcopus apud Ecclesiam suam residens, de subreptione & obreptione gratiæ, quæ super absolutione alicuius publici criminis vel delicti, de quo ipse inquirere cœperat, aut remissione pœnæ, ad quam criminofus per eum cõdemnatus fuerit, falsis precibus impetratur per seipsum, tamquam sedis Apostolicæ delegatus, etiam summarie cognoscat, ipsamque gratiam, postquam per falsi narrationem, aut veri taciturnitatem, obtentam esse legitime constiterit, non admittat.

Quoniam verò subditi Episcopo, tametsi iure correpti fuerint, magnopere tamen eum odisse, & tanquam iniuria affecti sint, falsa illi crimina obicere solent, ut quoquo pacto possint, ei molestiam exhibeant: cuius vexationis timor plerumque illi ad inquirenda & punienda eorum delicta, segnitorem reddit, idcirco ne in magno suo & Ecclesiæ incommodo, gregem sibi creditum relinquere ac non sine Episcopalis dignitatis diminutione vagari cogantur, ita statuit & decrevit.

Canon 6.

Episcopus, nisi ob causam, ex qua deponendus siue priuandus veniret, etiam si ex officio, aut per inquisitionem seu denuntiationem, vel accusationem, siue alio quovis modo procedatur, ut personaliter compareat, nequaquam citetur vel moneatur.

Canon 7.

Testes in causa criminali ad informationem, vel iudicia, seu alias in causa principali, cetera Episcopum, nisi cõtestes & bonæ cõversationis, existimationis & famæ fuerint, non recipiantur: & si odio, temeritate, aut cupiditate aliquid depofuerint, grauibus pœnis mulcentur.

Canon 8.

Causæ Episcoporum, cum pro criminis obiecti qualitate comparere debeant, coram Pontifice Maximo referantur, ac per ipsum terminentur.

SS

Eadem

S V M M A T R I D E N T I N I

Eadem die prorogatur definitio quatuor articulo-
rum: altam sessionem, nimirum, An necessarium sit ad
salutem, & diuino iure præceptū, vt singuli Christiani
fideles, sub vtraque specie, ipsum venerabile sacramētum
accipiāt: & nec minus sumat, qui sub altera, quā qui sub
vtraque specie cōmunicat: & an errauerit sancta mater
Ecclesia, laicos & nō celebrantes sacerdotes sub panis
specie duntaxat communicando: & an paruuli etiam
communicandi sint. Hæc autem prorogatio facta est,
quia protestātes Germani audiri se super his à sancta
Synodo cupiebant, & ad ventendum fidem publicam
postularunt, vt tuto eis venire, morari, sententias dice-
re, & discere liceret. Data est eis amplissima fides, seu
saluus conductus eadem die 11. Octobris 1551.

*Quarta sessio. De sanctissimis Pœnitentiæ & extrema
unctionis sacramentis 25. Nouemb. 1551.*

Sacrosancta œcumenica & generalis Tridēntina Sy-
nodus, in Spiritu sancto legitimè cōgregata præsidēti-
bus in ea eisdē sanctæ Apostolicę sedis Legato & nuni-
tiis. Quāuis in decreto de iustificatione multus fuerit
de Pœnitentiæ sacramento propter locorū cognatio-
nem, necessaria quadā ratione sermo interpositus, tan-
ta nihilominus circa illud nostra hæc ætate diuersorū
errorum est multitudo, vt nō parum publicæ utilitatis
retulerit, de eo exactiorem & pleniorē definitionem
tradidisse: in qua demonstratis & cōuulsis Spiritus san-
cti præsidio vniuersis erroribus, Catholica veritas per-
spicua & illustris fietet quam nūc sancta hæc Synodus
Christianis omnibus p̄tuo seruandum proponit.

*Ca. 1. De necessitate & institutione sacra-
menti Pœnitentiæ.*

Si ea in regeneratis omnibus gratitudo erga Deum
esset, vt iustitiā in baptismo, ipsius beneficio & gratiā
susceptam, constanter tuerentur, nō fuisset opus, aliud
ab ipso baptismo sacramentum ad peccatorū remissio-
nem esse institutum. Quoniam autem Deus, diues in
misericordia, cognouit fignētū nostrum, illis etiam
vitæ remedium contulit, qui se postea in peccati ser-
uitutem & dæmonis potestātē tradidissent, sacramen-
tum videlicet pœnitentiæ, quo lapsis post baptismum,
beneficium mortis Christi applicatur. Fuit quidē pœ-
nitentiā vniuersis hominibus, qui se mortali aliquo pec-
cato inquinassent, quouis tēpore ad gratiā & iustitiā
assequendam

esse quædam necessaria, illis etiam, qui baptismi sacramento ablui petiissent, ut peruerſitate abiecta eliminata, tantam Dei offensionem cum peccati odio & pio animi dolore detestarentur. Vnde Propheta ait: *Conuertimini & agite pœnitentiã ab omnibus iniquitatibus vestris, & non erit vobis in ruinã iniquitas. Dominus etiam dixit: Nisi pœnitentiã egeritis, omnes similiter peribitis.* Et princeps Apostolorum Petrus, peccatoribus baptismo imitandis pœnitentiam commendans, dicebat: *Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrum.* Porro nec ante aduentũ Christi pœnitentia erat sacramentum, nec est post aduentum illius cuiquam ante baptismum. Dominus autem sacramentum tunc præcipuè instituit, cum à mortuis excitatus insufflauit in Discipulos suos, dicēs: *Accipite Sp̄ritum sanctum, quorum remisistis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt.* Quo tam insigni facto, & verbis tam perspicuis, potestati remittendi & retinendi peccata, ad reconciliandos fideles post baptismum lapsos, Apostolis & eorũ legitimis successoribus fuisse cõmunicatam, vniuersorum Patrum consensus semper intellexit: & Nouatianos remittendi potestatem olim pertinaciter negates, magna ratione Ecclesia Catholica tanquam hæreticos exploſit atque condemnauit. Quare verissimũ hunc illorũ verborum Domini sensum sancta hæc Synodus probans & recipiens, damnat eorum commētitijs interpretationes, qui verba illa ad potestatem prædicandi verbum Dei, & Christi Euangelium ahnuntiandi, cõtra huiusmodi sacramenti institutionem falso detorquent.

Ca. 2. De differentia sacramenti Pœnitentiæ & Baptismi.

Cæterũ hoc sacramentum multis rationibus à baptismo differre dignoscitur. Nam præterquam quod materia & forma quibus sacramenti essentia perficitur, longissimè dissident, cõstat certè baptismi ministrum Iudicem esse non oportere, cum Ecclesia in neminem iudiciũ exerceat, qui non prius in ipsam per baptismũ ianuã fuerit ingressus. Quid enim mihi, inquit Apostolus, de his qui foris sunt iudicare? Secus est domesticis, quos Christus Dominus lauacro baptismi sui corporis membra semel effecit: Nam hos, si se postea crimine aliquo contaminauerint, nõ iam repetito

SVMMA TRIDENTINI

baptismo ablui, cum id in Ecclesia Catholica nulla ratione liceat, sed ante hoc tribunal tanquam reos, sicuti voluit, vt per sacerdotū sententiam nō temel; sed quoties ab admisis peccatis ad ipsum pœnitentes cōtugerint, possent liberari. Alius est præterea baptisus, & alius pœnitentiæ fructus, per baptismum enim Christiū induentes, noua prorsus in illo efficiuntur creatura, plenā & integram peccatorū omniū remissionē consequentes: ad quā tamen nouitatē & integritatē per sacramentū pœnitentiæ sine nostris magnis stribus & laboribus, diuina id exigente iustitia, peruenire nequaquam possumus, vt merito pœnitentia laboriosus quidam baptismus à sanctis Patribus dictus fuerit. Est autem hoc sacramentum pœnitentiæ lapsis post baptismum ad salutem necessarium, vt nondum regeneratis, ipse baptismus.

Ca. 3. De partibus & fructu huius sacramenti.

Docet præterea sancta Synodus, sacramenti Pœnitentiæ formam, in qua præcipue eius vis sita est, in illis ministri verbis positam esse. Ego te absoluo, &c. Quibus quidem de Ecclesiæ sanctæ more, preces quædam laudabiliter adiunguntur, ad ipsius tamen formæ essentiam nequaquam in spectant, neq; ad ipsius sacramenti administrationem sunt necessariae. Sunt autem quasi materia huius sacramenti, ipsius pœnitentiæ actus, nempe Contritio, Confessio, & Satisfactio: qui, quatenus in pœnitente ad integritatem sacramenti, ad plenamq; & perfectam peccatorum remissionem ex Dei institutione, requiruntur, hac ratione partes pœnitentiæ dicuntur. Sanè verò res & effectus sacramenti huius, quantum ad eius vim & efficaciam pertinet, reconciliatio est cum Deo, quam interdum in viris piis, & cum deuotione hoc sacramentum percipientibus, conscientia pax ac serenitas cum vehementi spiritus consolatione consequi solet. Hæc de partibus & effectu huius sacramenti sancta Synodus tradens, simul eorum sententias damnat, qui pœnitentiæ partes, inconcussos conscientia terrores & fidem esse contendunt.

Ca. 4. De Contritione.

Contritio, quæ primum locum inter dictos Pœnitentiæ actus habet animi dolor ac detestatio est de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero.
Fuit

Fuit autem quous tempore ad impetrādam veniam peccatorum, hic contritionis modus necessarius: & in homine post baptismum lapsio ita demum preparat ad remissionem peccatorum, si cum fiducia diuinæ misericordiæ, & voto præstandi reliqua coniunctus sit, quæ ad ritè suscipiendum hoc sacramentū requiruntur. Declarat igitur sancta Synodus, hanc contritionem non solum cessationem à peccato, & vitæ nouæ propositum & inchoationem, sed veteris etiam odium continere, iuxta illud: Proiicite à vobis omnes iniquitates vestras, in quibus præuaricati estis, & facite vobis cor nouum & spiritum nouū. Et certè, qui illos sanctorum clamores cōsiderauerit. Tibi soli peccaui; & malū corā te feci: Laboraui in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectū meum: Rectogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ: & alios huiusmodi generis, facillè intelliget eos ex vehemēti quodam antea vitæ odio, & ingenti peccatorū detestatione mansisse. Docet præterea, & si Contritionē hanc aliquando charitate perfectam esse cōringat, hominemq; Deo reconciliare; priusquam hoc sacramentū actu recipiatur, ipsam nihilominus reconciliationem ipsi Cōtritioni sine sacramenti voto, quod in illa includitur, non esse ascribendam. Illam verò contritionem imperfectam, quæ Attritio dicitur, quoniā vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ & pœnarum metu cōmuniter cōcipitur, si voluntatem peccandi excludat cum spe veniæ, declarat nō solum nō facere hominem hypocritam, verū etiam donū Dei esse, & Spiritus sancti impulsū, non adhuc quidem inhabitātis, sed tantum mouentis; quo pœnitens adiutus, viam sibi ad iustitiam parat: & quauis sine sacramento pœnitentiæ per se ad iustificationē perducere peccatorē nequeat, tamen cum ad Dei gratiam in sacramento pœnitentiæ impetrandam disponit. Hoc enim timore vtiliter concussus Niniuitæ, ad Ionæ prædicationem plenam terroribus, pœnitentiā egerunt, & misericordiā à Domino impetrarunt. Quamobrem falso quidē calumniatur Catholicos scriptores, quasi tradiderint sacramentum pœnitentiæ absq; bono motu susipientium gratiam conferre: quod nunquam Ecclesia Dei docuit, nec sensit: sed & falso docent, Cōtritionem esse extortam & coactam, non liberam & voluntariam.

SVMMA TRIDENTINI

Ca. 5. De Confessione.

Ex institutione sacramenti Pœnitentiæ iam expli-
cata, vniuersa Ecclesia semper intellexit institutâ etiam
esse à domino integrâ peccatorum confessionē & om-
nibus post baptismū lapsis, iure diuino necessariâ exi-
stere. Quia Dominus noster Iesus Christus, è terris as-
cēsurus ad cœlos sacerdotes sui ipsius vicarios reliquit,
tanquam præfides & Iudices, ad quos omnia mortalia
crimina deferantur, in quæ Christi fideles ceciderint,
quo pro potestate clauium, remissionis aut retentionis
peccatorum sententiâ pronuntient. Constat enim
sacerdotes iudicium hoc incognita causa exercere nō
potuisse, neque æquitatem quidē illos in pœnis iniun-
gendis seruare potuisse, si in genere duntaxat, & non
potius in specie ac sigillatim sua ipsi peccata declaras-
sent. Ex his colligitur, oportere à pœnitētibz omnia
peccata mortalia, quorū post diligentem sui discussio-
nem conscientiâ habent, in cōfessione recenseri, etiam
si occultissima illa sint, & tantū aduersus duo vltima
decalogi præcepta cōmissa, quæ nonnunquā animum
grauius lauctant, & periculosiora sunt his, quæ in ma-
nifesto admittuntur. Nam venialia, quibus à gratia
Dei non excludimur, & in quæ frequentius labimur,
quanquam rectè & vtiliter citraq; omnē præsumptio-
nem in cōfessione dicantur, quod piorum hominum
usus demonstrat, taceri tamen citra culpam, multisq;
aliis remediis expiari possunt. Verum cum vniuersa
mortalia peccata, etiam cogitationes, homines iræ fi-
lios & Dei inimicos reddât, necessum est omnium etiam
veniam cum aperta & verecunda confessione à Deo
quærere. Itaq; dum omnia, quæ memoriæ occurrunt
peccata, Christi fideles confiteri audent, proculdubio
omnia diuinæ misericordiæ ignoscenda exponunt.
Qui verò secus faciunt, & scienter aliqua retinent, ni-
hil diuinæ bonitati per sacerdotem remittendum pro-
ponunt. Si enim erupescat ægrotus vulnus medico
detegere, quod ignorat, medicina non curat. Colligie-
tur præterea etiam eas circumstantias in confessione
explicandas esse, quæ speciem peccati mutant: quod si
ne illis peccata ipsa neq; à pœnitentibus integrè expo-
nantur, nec iudicibus innotescant, & fieri nequeat,
vt de grauitate criminum rectè censere possint, & pœ-
nam, quam oportet, pro illis pœnitentibus imponere.
Vnde

Vnde alienum à ratione est, docere circumstantias, has ab hominibus otiosis excogitatas fuisse, aut vnâ tantum circumstantiâ confitendam esse, nempe peccasse in fratrem. Sed & impiû est confessionem, quæ hac ratione fieri præcipitur impossibilem dicere, aut carnificinam illam conscientiarum appellare. Constat enim nihil aliud in Ecclesia à penitentibus exigî, quàm vt postquam quisquis diligentius se excusserit, & conscientiæ suæ sinus omnes & latebras explorauerit, ea peccata confiteatur, quibus se Dominum & Deum suum mortaliter offendisse meminerit. Reliqua autem peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in vniuersum eadem confessione inclusa esse intelliguntur: pro quibus fideliter cum Propheta dicimus: Ab occultis meis munda me Domine. Ipsa verò huiusmodi confessionis difficultas, ac peccata detegendi verecundia, grauis quidem videri possit, nisi tot, tantisque commodis & consolationibus reuelaretur, quæ omnibus dignè ad hoc sacramentum accedentibus, per absolutionem certissimè conferuntur. Cæterum quo ad modum confitendi, secreto apud solum sacerdotem & si Christus non vetuerit, quin aliquis in vindictam suorum scelerum & sui humiliationem, cum ob aliorum exemplum, tum ob Ecclesiæ officii ædificationem, delicta sua publicè confiteri possit, non est tamen hoc diuino præcepto mandatum, nec satis consultè humana aliqua lege præciperetur, vt delicta præsertim secreta, publica essent confessione aperienda. Vnde cum à sanctissimis & antiquissimis Patribus magno, vnanimique consensu secreta confessio sacramentalis, qua ab initio Ecclesia sancta vsa est, & modè etiam vitur, suorum semper commendata, manifestè repellitur inanis eorum calumnia, qui eam à diuino mandato alienam, & inuentum humanum esse, atque à Patribus in Concilio Lateranensi congregatis, initium habuisse, docere non verentur. Ne enim Lateranense Conciliû Ecclesia statuit, vt Christi fideles confiterentur, quod tunc diuino necessarium & institutum esse intellexerat: sed vt præceptum confessionis saltem semel in anno ab omnibus & singulis, clia ad annos discretionis peruenissent, impleretur. Vnde iam in vniuersa Ecclesia, cum ingenti animarum fructu, Adeliuum obseruatur mos ille salutaris confitendi sacro illo &

SVMMA TRIDENTINI

máximè acceptabili tempore. Quadragesimæ: quem morem hæc sancta Synodus maxime probat & amplectitur, tanquam pie & merito retinendum.

*Ca. 6. De ministro & absolute huius
Sacramenti.*

Circa ministrum autem huius Sacramenti declarat sancta Synodus, falsas esse & veritate Euangelij penitus alienas doctrinas, omnes, quæ ad alios quosuis homines præter Episcopos & Sacerdotes, Clauium ministerium perniciosè excedunt, putâtes verba illa Domini. Quæcunque alligaueritis super terram, erunt alligata & in cælo, & quæcunque solueritis super terram, erunt soluta & in cælo: & Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt: ad omnes Christi fidelès indifferenter & promiscuè contra institutionem huius sacramenti fuisse dicta, vt quis potestatem habeât remittendi peccata, publica quidè per correptionem, si correptus acq̄uerit, secreta verò per spontaneam confessionem cuiuscunq̄ factam. Docet quoq̄ etiam sacerdotes qui peccato mortali tenentur, per virtutem Spiritus sancti in ordinatione collatam tanquam Christi ministros, functionem remittendi peccata exercere, eosq̄ prauè sentire, qui in malis sacerdotibus hanc potestatem nõ esse cõtendunt. Quauis autem absolutio sacerdotis, alieni beneficii sit dispensatio, tamen nõ est solũ nudum ministerium, vel annuntiandi Euangelium, vel declarandi remissa esse peccata, sed ad instar actus iudicialis, quo ab ipso velut à iudice, sententia pronũtiatur. Atq̄ ideo nõ debet penitens ad eò sibi de sua ipsius fide blandiri, vt etiam si nulla illi adfit contritio, aut sacerdoti animus serio agendi & verè absoluendi desit, putet tamen se propter suam solam fidem verè, & coram Deo esse absolutũ. Nec enim fides sine pœnitentia remissionem vllam peccatorum præstaret, nec is esset nisi salutis suæ negligentissimus, qui sacerdotem ioco se absoluentem cognosceret, & non alium serio agentem sedulo requireret.

Ca. 7. De Casuum reservatione.

Quoniam igitur natura & ratio iudicij illud exposcit, vt sententia in subditos duntaxat feratur, persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, & verissimum esse Synodus hæc confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam sacerdos in eum profert, in quem ordinariam

ordinariam aut subdelegatam non habet iurisdictionem. Magnopere verò ad Christiani populi disciplinam pertinere sanctissimis Patribus nostris vilum est, ut atrociora quædam & grauiora crimina non à quibusuis, sed à iuminis duntaxat sacerdotibus absoluerentur. Vnde meritò Pontifices maximi pro suprema potestate sibi in ecclesia vniuersa tradita, causas aliquas criminum grauiores suo potuerunt peculiari iudicio referuare. Neque dubitandū est, quando omnia, quæ à Deo sunt, ordinata sunt, quin hoc idē Episcopis omnibus, in sua cuiusque diocesi, in ædificationē tamen, non in destructionē liceat, pro illis in subditos tradita supra reliquos inferiores sacerdotes auctoritate, præsertim quo ad illa, quibus excommunicationis censura annexa est. Hanc autem delictorum referuationem, consonum est diuinæ auctoritati, non tantum in externa politia, sed etiam coram Deo, vim habere. Veruntamē piè admodū, ne hac ipsa occasione aliquis pereat, in eadem Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit referuatio in articulo mortis, atque ideo omnes sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusuis peccatis & censuris absolueri possint: extra quem articulū sacerdotes cum nihil possint in casibus referuatis, ad vnum pœnitentibus persuadere nitantur, ut ad superiores & legitimos iudices pro beneficio absolutionis accedant.

Ca. 8. De satisfactionis necessitate & fructu.

Demum quo ad Satisfactionem quæ (ex omnibus Pœnitentiæ partibus, quemadmodum à Patribus nostris Christiano populo fuit perpetuo tempore commēdata, ita vna maximè nostra ætate, summo pietatis prætextu impugnatur ab his, qui speciem pietatis habent, virtutem autem eius abnegant) sancta Synodus declarat, falsum omnino esse & à verbo Dei alienum, culpā à Domino nunquā remitti, quin vniuersa etiam pœna cōdonetur. Perspicua enim & illustris in factis literis exempla reperiuntur, quibus, præter diuinā traditionem, hic error quā manifestissimè reuincitur. Sanè & diuinæ iustitiæ ratio exigere videtur, ut aliter ab eo in gratiam recipiantur, qui ante baptismum per ignorantiam deliquerint: aliter verò, qui semel à peccati & dæmonis seruitute liberati, & accepto Spiritu sancti dono, scientes templū Dei violare & Spiritū sanctum in contristare non formidauerint. Et diuinam clemētiā

SS 5 decet,

SYMMA TRIDENTINI

deceat, ne ita nobis absq; vlla satisfactione peccata dimittantur, vt occasione accepta, peccata leuiora putantes, velut iniurijs & cōtumeliosis Spiritui sancto in grauiora labamur, thesaurizantes nobis iram in die iræ. Proculdubio enim magnopere à peccato reuocant, & quasi fræno quodam coercent hæc satisfactoriæ pœnæ, cautioreq; & vigilantiores in futurum pœnitentes efficiunt, in edētur quoq; peccatorum reliquijs, & vitiosos habitus, malè viuendo comparatos, contrarijs virtutum actionibus tollunt. Neq; verò securior vlla via in Ecclesia Dei vnquã existimata fuit ad amouendum imminentem à Domino pœnam, quàm vt hæc pœnitentię opera homines cū vero animi dolore frequentēt. Accedit ad hæc, quod dum satisfaciendo patimur pro peccatis, Christo Iesu, qui pro peccatis nostris satisfecit, ex quo omnis nostra sufficientia est, cōformem efficiamur, certissimamq; inde arrā habentes, quod si cōpatimur, & cōglorificabimur. Neq; verò ita nostra est satisfactio hæc, quam pro peccatis nostris exoluimus, vt non sit per Christum Iesum: nam quod ex nobis, tanquam ex nobis nihil possumus, eo cooperāte, qui nos confortat, omnia possumus. Ita nō habet homo vnde gloriatur, sed omnis gloriatio nostra in Christo est, in quo viuimus, in quo meremur, in quo satisfacimus, scientes fructus dignos pœnitentiæ, qui ex illo nō habent, ab illo offeruntur Patri, & per illum acceptantur à Patre. Debent ergo sacerdotes Domini, quantum spiritus & prudētia suggererit, pro qualitate criminum & pœnitentium facultate, salutare & cōuenientes satisfactiones iniungere: ne si fortò peccatis cōniueant, & indulgentius cum pœnitentibus agant, leuissima quędam opera pro grauisimis delictis iniungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur. Habeant autem præ oculis, vt satisfactio, quam imponunt, non sit tantum ad nouæ vitę custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorū vindictam & castigationē. Nam clauēs sacerdotum nō ad soluendum duntaxat, sed & ad ligandū cōcessas, etiam antiqui Patres & credunt & docēt. Nec propterea existimarunt sacramentū pœnitentiæ esse forū iræ vel pœnarū sicut nemo vnquã catholicus sensit ex huiusmodi nostris satisfactionibus, vim meriti & satisfactionis domini nostri Iesu Christi, vel obscurari, vel aliqua ex parte

parte immīnuī: quod dum Nouatores intelligere nolunt, ira aptissimam pœnitentiā, nouam vitam esse docent, vt omnem satisfactionis vim & vīum tollant.

Ca. 9. De operibus Satisfactionis.

Docet præterea, tantam esse diuinæ munificentiæ largitatem, vt non solum pœnis, spōte à nobis pro vindicando peccato susceptis, aut sacerdotis arbitrio pro merita delicti impostis, sed etiā (quod maximū amoris argumentum est) temporalibus flagellis à Deo influctis, & à nobis patienter toleratis, apud Deum partem per Christum Iesum satisfacere valeamus.

Ca. 1. Doctrina de Sacramento Extreme Vnctionis.

Vīsum est autem sanctæ synodo, præcedenti doctrinæ de Pœnitentiā adiungere ea, quæ sequuntur de Sacramento extremæ vnctionis: quod non modo pœnitentiæ, sed etiam totius Christianæ vitæ, quæ perpetua pœnitentiā esse debet, consummatiū existimatum est à Patribus. Primum itaque circa illius institutionē declarat & docet, quod clementissimus redēptor noster, qui seruis suis quouis tēpore voluit de salutariū remedijs aduersus omnia omnium hostiū tela esse prospectum, quemadmodum auxilia maxima in sacramentis alijs præparauit, quibus Christiani conseruare se integros, dum viuerent, ab omni grauiore spiritus incommodo possint, ita extremæ Vnctionis sacramento finem vitæ tanquam firmissimo quodam præsidio, muniuit. Nam etsi aduersarius noster occasiones per omnem vitam quærat & captet, vt deuorare animas nostras quoquo modo possit: nullum tamen tempus est, quo vehementius ille omnes suæ versutiæ neruos intendat ad perdendos nos penitus, & à fiducia etiā, si possit, diuinæ misericordiæ deturbandos, quam cum impedire nobis exitum vitæ prospicit. Instituta est autem sacra hæc vnctio infirmorum, tãquam verè & propriè sacramentum noui testamēti, à Christo Domino nostro apud Marcū quidem insinuatū, per Iacobū autem apostolum ac domini fratrem, fidelibus cōmendatum, ac promulgatū. Infirmatur, inquit, quis in vobis, inducat presbyteros Ecclesiæ, & orent supra eū, vngentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidelis saluabit infirmū & alleuet eum Dominus: & si in peccatis sit, dimittentur ei. Quibus verbis, vt ex apostolica tra-

S V M M A T R I D E N T I N I

lica traditione per manus accepta Ecclesia didicit, docet materiam, formam, proprium ministrū & effectum huius salutaris sacramēti. Intellexit enim Ecclesia, materiam esse oleum ab Episcopo benedictū . Nā Vnctio aptissimè Spiritus sancti gratiam, qua inuisibiliter anima ægrotantis inūgitur, repræsentat. Formam deinde esse illa verba, Per istam vnctionem, &c. Res porro & effectus huius sacramēti illis verbis explicatur, Et oratio fidei saluabit infirmū, & alleuiabit eum Dominus, & si in peccatis sit, dimittentur ei. Res etenim, grātia est Spiritus sancti, cuius vnctio delicta, si quæ sint adhuc expianda, ac peccati reliquias abstergit, & ægroti animam alleuat & confirmat, magnam in eo diuinæ misericordiæ fiduciā excitando: quæ infirmus subleuatus, & morbi incommoda ac labores leuius fert, & tentationibus dæmonis calcaneo insidiantis facilius resistit, & sanitatem corporis interdum, vbi salutis animæ expedierit, consequitur. Iam verò quod attinet ad prescriptionem eorum, qui & suscipere & ministrare hoc sacramentum debent, haud obscure fuit illud etiam in verbis prædictis traditum: Nam & ostenditur illic, proprios huius sacramēti ministros, esse Ecclesiæ presbyteros: quo nomine eo loco non ætate seniores, aut primores in populo intelligendi veniunt. Sed aut Episcopi, aut sacerdotes ab ipsis ritè ordinati per impositionem manuum presbyteri. Declaratur etiam esse hanc Vnctionem infirmis adhibendam: illis verò præsertim qui tam periculose decumbunt, vt in exitu vitæ cōstituti videantur, vnde & sacramētum exeuntium nuncupatur. Quod si infirmus post susceptam hanc Vnctionem conualuerit, iterum huius sacramenti subsidio iuuari poterunt, cum in aliud simile vitæ discrimen inciderint. Quare nulla ratione audiendi sunt, qui cōtra tam apertam & dilucidam Apostoli Iacobi sententiā, docent hanc vnctionem, vel signum esse humanum, vel ritum à Patribus acceptum, aut mandatum Dei, nec promissionem gratiæ habentem: & qui illam iam cessasse asserunt, quasi ad gratiam curationum duntaxat in primitiua Ecclesia referenda esset: & qui dicunt ritum & vsum, quem sancta Romana Ecclesia in huius Sacramenti administratione obseruat. Iacobi Apostoli sententiæ repugnare, atque ideo in alium commutandum esse: & denique qui hanc extremam Vnctionem

Vnctionem à fidelibus sine peccato contemni posse affirmant. Hæc enim omnia manifestissime pugnat cum perspicuis tanti Apostoli verbis. Nec profectò Ecclesia Romana, aliarum omnium mater & magistra, aliud in hac administranda vnctione, quantum ad ea, quæ huius Sacramenti substantiam perficiunt, obseruat, quam quòd B. Iacobus perscripsit. Nec verò tanti Sacramenti contemptus absque ingenti scelere & ipse Spiritus sancti iniuria esse posset.

Hæc sunt, quæ de Pœnitentiæ & Extremæ Vnctionis sacramentis hæc sancta Oecumenica Synodus proficitur & docet, atq; omnibus Christi fidelibus credenda & tenenda proponit: Sequentes autem canones inuiolabiliter seruandos esse tradit, & asserentes contrarium perpetuò damnat & anathematizat.

Canones De Sacramentis Pœnitentiæ & Extremæ Vnctionis, eadem Sessione publicati.

Canon primus.

Si quis dixerit, in Catholica Ecclesia Pœnitentiam non esse verè & propriè sacramentum, pro fidelibus, quoties post baptismum in peccata labantur, ipsi Deo reconciliandis à Christo domino nostro institutum, Anathema sit.

Canon 2.

Si quis Sacramenta confundens, ipsum baptismum, Pœnitentiæ sacramentum esse dixerit, quasi hæc duo Sacramenta distincta non sint, atque ideo Pœnitentiam non rectè secundam post naufragium tabulam appellari, Anathema sit.

Canon 3.

Si quis dixerit, verba illa Domini Saluatoris, Accipite Spiritum sanctum: quorù remisieritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retèta sunt, non esse intelligenda de potestate remittendi & retinendi peccata in sacramento pœnitentiæ, sicut Ecclesia catholica ab initio semper intellexit: detorsit autem contra institutionem huius sacramenti, ad auctoritatem prædicandi Euangelium, Anathema sit.

Canon 4.

Si quis negauerit, ad integram & perfectam peccatorum remissionem requiri tres actus in pœnitente, quasi materiam sacramenti pœnitentiæ, videlicet Contritionem, Confessionem & Satisfactionem, quæ tres pœnitentiæ

SVMMA TRIDENTINI

pœnitentiæ partes dicuntur : aut dixerit duas tantum esse pœnitentiæ partes , terrores scilicet incussos conscientię agnito peccato, & fidem conceptam ex euangelio vel absolutione , qua credit quis sibi per Christum remissa peccata, Anathema sit.

Canon 5.

Si quis dixerit, eam contritionem, quæ paratur per discussionem, collectionem & detestationem peccatorum, qua quis recogitat annos suos in amaritudine animæ suæ, ponderando peccatorum suorum grauitatē, multitudinē, sordiditatem, amissionē æternę beatitudinis, & æternę damnationis incursum, cū proposito melioris vitæ, nō esse verum & vtilem dolorem, nec præparare ad gratiā, sed facere hominem hypocritā & magis peccatorem : demum illam esse dolorem coactum, & non liberum ac voluntarium, Anathema sit.

Canon 6.

Si quis negauerit, Confessionē sacramentalem, vel institutam, vel ad salutē necessariā esse iure diuino: aut dixerit, modum secretē cōfiteri soli sacerdoti, quem Ecclesia Catholica ab initio semper obseruauit & obseruat, alienum esse ab institutione & mandato Christi, & inuentum esse humanum, Anathema sit.

Canon 7.

Si quis dixerit, in sacramento Pœnitentię ad remissionem peccatorum necessarium non esse iure diuino, confiteri omnia & singula peccata mortalia, quorum memoria cum debita & diligenti præmeditatione habeatur, etiam occulta, & quæ sunt contra duo vltimā decalogi præcepta, & circumstantias, quæ peccati speciem mutant: sed eam cōfessionem tantum esse vtilem ad erudendum & consolandum Pœnitentem, & olim obseruatam fuisse tantum ad satisfactionem canonicam imponendam: aut dixerit eos, qui omnia peccata confiteri student, nihil relinquere velle diuinæ misericordiæ ignoscendum: aut demum non licere confiteri peccata venialia, Anathema sit.

Canon 8.

Si quis dixerit, confessionē omnium peccatorū, qualem Ecclesia seruat, esse impossibile, & traditionē humanā, à piis obolendā: aut ad eam nō teneri omnes & singulos vtriusque sexus Christi fideles, iuxta magni Concilij Lateranensis constitutionem, semel in anno, & ob

& ob id suadendum esse Christi fidelibus, vt non con-
sintantur tempore Quadragesimæ, Anathema sit.

Canon 9.

Si quis dixerit, absolutionem sacramentalem sacer-
dotis non esse actum iudiciale, sed nudum ministe-
rium-pronuntiandi & declarandi remissa esse peccata
confidenti, modo tantum credat se esse absolutum, aut
sacerdos non serio sed ioco absoluat: aut dixerit, non
requiri confessionem pœnitentis, vt sacerdos eum ab-
soluere possit, Anathema sit.

Canon 10.

Si quis dixerit, sacerdotes qui in peccato mortali
sunt, potestate ligandi & soluendi nõ habere, aut non
solos sacerdotes esse ministros absolutionis, sed omni-
bus & singulis Christi fidelibus esse dictũ. Quæcunq;
ligaueritis super terrã, erunt ligata & in cœlo, & quæ-
cunq; solueritis super terrã, erunt soluta & in cœlo: &
quorum remisistis peccata, remittuntur eis, & quo-
rum retinueritis, retenta sunt, quorum verborum vir-
tute quislibet absoluere possit peccata, publica quidem
per correptionẽ duntaxat, si correptus acquieuerit, se-
creta vero per spontaneã confessionem, Anathema sit.

Canon 11.

Si quis dixerit, Episcopos non habere ius reseruan-
dũ sibi casus, nisi quoad externam politiam, atq; ideo
casuum reservationem non prohibere, quo minus sa-
cerdos a reseruatis verè absoluat, Anathema sit.

Canon 12.

Si quis dixerit, totam pœnam simul cum culpa re-
mitti semper a Deo, satisfactionemq; pœnitentium
non esse aliam, quã fidem, qua apprehendunt Chri-
stum pro eis satisfecisse, Anathema sit.

Canon 13.

Si quis dixerit, pro peccatis quo ad pœnam tempo-
ralem minimè Deo per Christi merita satisfieri pœ-
nis ab eo iniunctis, & patienter toleratis, vel a sacer-
dote iniunctis, sed neque spõre susceptis, vt ieiuniis, ora-
tionibus, eleemosynis, vel aliis etiam pietatis operi-
bus, atque ideo optimam pœnitentiam esse tantum
nouam vitam, Anathema sit.

Canon 14.

Si quis dixerit, satisfactiones, quibus pœnitentes per
Christum Iesum peccata redimunt, non esse cultus
Dei,

S V M M A T R I D E N T I N I

Dei, sed traditiones hominum, doctrinam de gratia & verum Dei cultū atq; ipsum beneficium mortis Christi obſcurantes, Anathema ſit.

Canon 15.

Si quis dixerit, Claves Eccleſiæ eſſe datas tantum ad ſoluendum, non etiam ad ligandum, & propterea ſacerdotes, dum imponunt pœnas confitentibus, agere contra Clauium, & contra inſtitutionem Chriſti, & fictionem eſſe, quòd virtute Clauium ſublata pœna æterna, pœna temporalis plerunque exoluenta remaneat, Anathema ſit.

Canones De Sacramento Extremæ Vnctionis.

Canon 1.

Si quis dixerit, Extremam vnctionem non eſſe vere propriè ſacramentum à Chriſto domino noſtro inſtitutum, & à B. Iacobo Apoſtolo promulgatum, ſed ritum tantum acceptum à Patribus, aut ſigmentum humanum, Anathema ſit.

Canon 2.

Si quis dixerit, ſacram infirmorum Vnctionem non conferre gratiam, nec remittere peccata, nec alleuiare infirmos, ſed iam ceſſaſſe, quaſi olim tantum fuerit gratia curationum, Anathema ſit.

Canon 3.

Si quis dixerit, Extremæ Vnctionis ritum & vſum, quem obſeruat ſancta Romana Eccleſia, repugnare ſententiæ beati Iacobi Apoſtoli, ideoq; eum mutandum, poſſe q; à Chriſtianis abſque peccato contemni, Anathema ſit.

Canon 4.

Si quis dixerit, presbyteros Eccleſiæ, quos B. Iacobus adducendos eſſe ad infirmum vngendum hortatur, non eſſe ſacerdotes ab Epifcopo ordinatos, ſed ætate ſeniores in quauiſ communitate, ob idq; proprium extremæ Vnctionis miniſtrum non eſſe ſolum Sacerdotem, Anathema ſit.

Decretum de reformatione eadem Seſſione publicatum. Proximum.

Cùm propriè Epifcoporum munus ſit ſubditorum omnium vitia redarguere, hoc illis præcipuè cauendum erit, ne clerici præſertim ad animarum curam conſtituti, criminofi ſint, nevé inhoneſtam vitam iſtis conuiuentibus ducant. Nam ſi eos prauis & corruptis moribus

moribus esse permittant, quo pacto laicos de ipsorum vitis redarguēt, qui vno ab eis sermone cōvinci possent, quod clericos ipsis patiantur esse deteriores? Quæ etiam libertate laicos corripere poterunt sacerdotes, cum tacitè sibi ipsi respōdeant, eadem se admisisse quæ corripunt. Monebunt propterea Episcopi suos clericos, in quocunq; ordine fuerint, vt conuersatione, sermone, & scientia commissio sibi Dei populo præeant, memores eius quod scriptum est: Sancti estote, quia & ego sanctus sum: & iuxta apostoli vocem, nemini det vilam offensionem, vt non vituperetur ministeriū eorū: sed in omnibus exhibeant se sicut ministros Dei, ne illud Prophetæ dictum impleatur in eis, Sacerdotes in ei cōtaminant sancta, & reproband legem. Vt autem ipsi Episcopi id libentius exequi, ac quoquam pretextu deluper impedi: i nequeant, eadem sacrosancta Synodus, præsidentibus in ea eisdem Apostolicæ sedis Legato & Nuntiis, hos qui sequuntur Canones tuendos & decernendos duxit.

Canon primus.

Cum honestius ac tutius sit subiecto, debitam præpositis obedientiam impendendo, in inferiori ministerio deseruire, quam cum præpositorum scandalo graduum altiorum appetere dignitatem, ei cui ascensus ad sacros ordines a suo prælato ex quacunque causa, etiam ob occultū crimen, quomodolibet etiam extra iudicialiter fuerit interdictus, aut qui a suis ordinibus, seu gradibus, vel dignitatibus ecclesiasticis fuerit suspensus, nulla contra ipsius prælari voluntatem concessa licentia de se promoueri faciendo, aut ad priores ordines, gradus & dignitates siue honores restitutio suffragetur.

Canon 2.

Et quoniam nonnulli Episcopi Ecclesiarum, quæ in partibus infidelium consistunt, clero carentes & populo Christiano, cum ferè vagabundi sint & permanentem sedem non habeant, nō quæ Iesu Christi, sed alienas oves in scio proprio pastore quærentes dū per hanc sanctam Synodum se pontificalia officia in alterius diocesi (nisi de loci ordinarij expressa licentia, & in personas eidem ordinario subiectas tantum) exercere prohibitos vident, in legis fraudem & contemptum quasi Episcopalem Cathedram in loco nullius diocesis

T T sua

S V M M A T R I D E N T I N I

sua æmeritate eligunt, & quoscunque ad se venientes, etiam si suorum Episcoporum seu Prælatorum literas cõmendatitias non habeant, clericali charactere insignire, & ad sacros etiam presbyteratus ordines promouere præsumunt: quo plerunq; fit, vt minus idonei & rudes ac ignari, & qui à suo Episcopo tãquam inhabiles & indigni relecti fuerũt, ordinati, nec diuina officia peragere, nec ecclesiastica sacramenta rectè valeãt ministrare: nemo Episcoporum, qui titulares vocãtur, etiam si in loco nullius diocesis etiam exempto, aut aliquo monasterio cuiusuis ordinis resederint, aut moram traxerint, vigore cuiusuis priuilegij, sibi de promouendo quoscunq; ad se venientes pro tempore concessi alterius subditum, etiam prætextu familiaritatis continuæ commensalitatissuæ, absq; sui proprii prælati expresso consensu, aut literis dimissorias ad aliquos sacros aut minores ordines, vel primam tõsuram promouere seu ordinare valeat, contra faciens, ab exercitio põrticialium per annum: taliter verò promotus, ab executione ordinum sic susceptorum, donec suo prælato visum fuerit, ipso iure sint suspensũ.

Canon 3.

Episcopus quoscunq; suos clericos, præsertim in sacris cõstitutos, absq; suo præcedenti examine, & cõmendatitiis literis quacunque auctoritate promotos, licet tanquam habiles ab eo à quo ordinati sunt probatos, quos tamen ad diuina officia celebranda, seu ecclesiastica Sacramenta ministranda minus idoneos & capaces repererit, à susceptorum ordinũ exercitio ad tempus, de quo ei videbitur, suspẽdere, & illis ne in altari aut aliquo ordine ministrent, interdiceret possint.

Canon 4.

Omnes Ecclesiarum prælati, qui ad corrigendum subditorum excessus, diligenter intendere debent, & à quouis nullius clericus per huius sanctæ Synodi statuta cuiusuis priuilegij prætextu tutus cõsetur, quo minus iuxta Cãnonicas sanctiones visitari, puniri & corrigi possit, si in Ecclesiis suis resederint, quosq; seculares clericos, qualitercunq; exemptos, qui alias suæ iurisdictioni subessent, de eorũ excessibus, criminibus & delictis, quoties & quando opus fuerit, etiam extra visitationem tanquam ad hoc Apostolicæ sedis delegati, corrigendi & castigãdi facultatem habeant, quibuscunque

buscunq̄ue exemptionibus, declarationibus, consuetudinibus, sententiis, iuramentis, cōcordiis, quæ tātum suos obligant auctores, ipsis clericis ac eorum consanguineis, capellanis, familiaribus, procuratoribus, & aliis quibuslibet, ipsorum exemptionum contemplatione & intuitu minimè suffragantibus.

Canon 5.

Insuper cūm nōnulli, qui sub prætextu, quod super bonis & rebus ac iuribus suis diuersæ eis iniuriæ ac molestiæ interantur certos iudices per literas cōseruatorias deputati obtinent, qui illos à molestiis & iniuriis huiusmodi tueantur ac defendunt, & in possessione seu quasi bonorum, rerum ac iurium suorum manuteneant & cōseruent, nec super illis eos molestari permittant, eiusmodi literas in plerisque concedentis mentem in reprobum sensum detorqueant: idcirco nemini omnino cuiuscunq̄ue dignitatis & conditionis sit etiam si capitulum fuerit, cōseruatoriæ literæ cum quibuscunq̄ue clausulis aut decretis, quorumcunq̄ue iudicum deputatione, quocunq̄ue etiam alio prætextu aut colore concessæ suffragentur ad hoc, vt coram suo Episcopo siue alio superiore ordinario in criminalibus aut mixtis causis accusari & conueniri, ac contra eum inquiri & procedi nō possit, aut quo minus, si quæ iura ei ex cessione cōpetierint, super illis liberè valeat apud iudicem ordinariū conueniri. In ciuilibus etiam causis, si ipse actor extiterit, aliquem ei apud suos cōseruatores iudices in iudicium trahere minimè liceat. Quod si in his causis, in quibus ipse reus fuerit, contigerit, vt electus ab eo cōseruator ab actore suspectus esse dicatur, aut si qua inter ipsos iudices, cōseruatores & ordinariū controuersia super competentiam iurisdictionis orta fuerit nequaquam in causa procedatur, donec per arbitros in forma iuris electos, super suspitione, aut iurisdictionis competentia fuerit iudicatum: familiaribus verò eius, qui huiusmodi literis cōseruatoriis tueri solent, nihil illæ profint præterquam duobus duntaxat, si tamen illi propriis eius sumptibus vixerint. Nemo etiam similibus literarum beneficio ultra quinquennium gaudere possit. Non liceat quoque cōseruatoribus iudicibus vllum habere tribunal erectum: In causis verò incedum aut miserabilium personarum, huius sanctæ Synodi super

TT : hoc

SVMMA TRIDENTINI

hoc decretum, in suo robore permaneat. Vniuersitates autem generales, ac collegia doctorum seu scholarium, & regularia loca, necnon hospitalia actu hospitalitatem seruantia, ac vniuersitatum, collegiorum, locorum & hospitalium huiusmodi personæ in præsentî Canone minimè comprehensa, sed exempta omnino sint, & esse intelligantur.

Canon 6.

Quia verò, etsi habitus non facit monachum, oportet tamen clericos vestes proprio congruentes ordini semper deferre, vt per decentiam habitus extrinseci, morum honestatè intrinsecam ostendât, tanta autem hodie aliquorum inoleuit temeritas, religionisq; contemptus, vt propriam dignitatem & honorem clericalem paruipendentes, vestes etiã deferant publicè laicales, pedes in diuersis ponentes, vnũ in diuinis, alterum in carnalibus: Propterea omnes ecclesiasticæ personæ, quâruuncq; exemptæ, quæ aut in sacris fuerint, aut dignitates, personatus officia, aut beneficia quâliuncq; ecclesiastica obtinuerint, si postquam ab Episcopo suo etiã per edictum publicum moniti fuerint, honestum habitum clericalem, illorũ ordini & dignitati congruentem, & iuxta ipsius Episcopi ordinationem & mandatum non detulerint, per suspensionem ab ordinibus, ac officio & beneficio, ac fructibus, redditibus & prouentibus ipsorum beneficiorum, necnon si semel correpti, denuò in hoc deliquerint, etiã per priuationem, officiorum & beneficiorum huiusmodi coercere possint & debeant, secundum cõstitutionem Clementis quinti in Concilio Viennensi editam, quæ incipit: **Quoniam** inuocando & ampliando.

Canon 7.

Cùm etiã qui per industriã occiderit proximum suum, & per insidias, ab altari auelli debeat, qui sua voluntate homicidiũ perpetrauerit, etiã si crimẽ id nec ordine iudiciario probatum, nec aliã ratione publicum, sed occultum fuerit, nullo tempore ad sacros ordines promoueri possit, nec illi aliquas ecclesiastica beneficia, etiã si curam non habeant animarum, conferre liceat, sed omni ordine ac beneficio & officio Ecclesiastico perpetuo careat. Si verò homicidium non ex proposito sed casu, vel vim, vi repellendo, vt quis se à morte defenderet, fuisse commissum narretur, quam

ob cau-

ob causam etiam ad sacrorum ordinum & altaris ministeriū, & beneficia quæcunq; ac dignitates iure quodammodo dispensatio debeat, committatur loci ordinario, aut ex causa Metropolitana, seu viciniori Episcopo, qui non nisi causa cognita, & probatis processibus ac narratis, nec aliter dispensare possit.

Canon 8.

Præterea quia nonnulli, quorum etiam aliqui verè sunt pastores ac proprias oves habent, alienis etiam ouibus præesse quærunt, & ita alienis subditis quando intendunt, vt suorū curam negligant, quicumque etiam Episcopali præditus dignitate, qui alienos subditos puniendi privilegiū habuerit, contra clericos sibi nō subditos, præsertim in sacris cōstitutos, quorumcunq; etiam atrocium criminū reos, nisi cum proprii ipsorum clericorū Episcopi, si apud Ecclesiā residerit, aut personæ ab ipso Episcopo deputandæ interuentu, nequaquam procedere debeat: aliās processus & inde sequuta quæcunq; viribus omnino careant.

Canon 9.

Et quia iure optimo distinctæ fuerunt diœceses & parochiæ, ac vnicuique gregi proprii attributi pastores, & inferiorum rectores, qui suarum quisq; ouium curam habeant, vt ordo ecclesiasticus non confundatur, aut vna & eadem Ecclesia duarum quodammodo diœcesum fiat, non sine graui eorum incommodo, qui illi subditi fuerint: beneficia vnius diœcesis etiam si parochiales Ecclesiæ, vicariæ perpetuæ, aut simplicia beneficia seu præstimonialia, aut præstimonialia portiones fuerint, etiam ratione ad agendum cultum diuinum, aut numerum beneficiorum, aut alia quacunq; de causa, alterius diœcesis beneficio, aut monasterio seu collegio, vel loco etiam pio, perpetuò non vniantur, decretum huius sanctæ Synodi super huiusmodi vnionibus in hoc declarando.

Canon 10.

Regularia beneficia, in titulum regularibus professis prouideri consueta, cum per obitum, aut resignationem, vel aliàs illa in titulum obtinentis vacare contigerit, religiosi tantum illius ordinis, vel his qui habitum omnino suscipere & professionem emittere teneantur, & non aliis, ne vestem lino, lanaq; contentam induant, conferantur.

T T 3. Canon 11.

SVMMA TRIDENTINI

Canon 11.

Quia verò regulares de vno ad alium ordinē trāslati, facillē à suo superiore licentiā standi extra monasteriū obtinere solent, ex quo vagandi & apostatandi occasio tribuitur, nemo cuiuscunq; ordinis prælatus vel superior, vigore cuiuscunq; facultatis aliquē ad habitum & professionē admittere possit, nisi vt in ordine ipso, ad quem transfertur, sub sui superioris obediētia in claustro perpetuo maneat, ac taliter trāslatus, etiā si Cantorum regularium fuerit, ad beneficia secularia etiam curata omnino incapax existat.

Canon 12.

Nemo etiam cuiusuis dignitatis ecclesiasticæ, vel secularis, quacunque ratione, nisi Ecclesiam, beneficium aut capellam de nouo fundauerit & construxerit, seu iam erectæ, quæ tamen sine sufficienti dote fuerit de suis propriis & patrimonialibus bonis competenter dotauerit, ius patronatus impetrare, aut obtinere possit, aut debeat. In casu autem foundationis, aut dotationis, huiusmodi institutio Episcopo, & non alteri inferiori, referuetur.

Canon 13.

Non licet præterea paterno cuiusuis priuilegij prætextu aliquem ad beneficia sui iuris patronatus, nisi Episcopo loci ordinario, ad quem prouisio seu institutio ipsius beneficii, cessante priuilegio, iure pertineret, quoquo modo præsentare: aliàs præsentatio ac institutio forsitan sequatur, nullæ sint & esse censeantur.

Sessio quinta, habita. 25. Ianuarii, 1552.

Decernit sancta synodus, ne cui antiquum ius perire videatur: Si fortè in hoc Concilio admissus aliquis fuerit, aut federit, aut sententiã dixerit, aut alios actus fecerit, contra statuta iuris, moresq; Conciliorum approbatorum: tum etiam ne vel huic præsentati Concilio, vel futuris quocunque tempore præiudicetur, si quæ fortè mandata instrumēta, protestationes, & alia cuiusuis generis scripta quęcunq; recepta fuerint, quæ ipsius Concilij honorem, ius ac potestatem quomodo-
docunque lædere possent.

Eadem die sancta Synodus saluum conductum iam antea Protestantibus concessum confirmat & amplificat, inuitans omnes Germanos ad veniendum impune, & liberè manendum, loquendum, sententias dicendum,

cendum, sese defendendum, Concilium, Patresq; (si videatur) resellendum, & Christiana Charitate disputandum: ita vt religionis prætextu aut delictorū commissorū vel committendorū minimè puniantur, & vt propter eorum præsentiam nullibi à diuinis officiis cessetur; libereq; possint omni hora & tempore quo libuerit ipsis, ad sua reuerti.

Statio vltima 28. Aprilis 1552.

Videntes præcipui Patres Concilii, totū penè Christianum orbem, bellicis tumultibus exagitari, præcipuè verò Germaniam, cuius potissimum causa coacta Synodus fuerat: neque vllum locum consilii pacis ac legum sacrarū, inter tot bella esse relictum, iudicarūt, Ecclesiis & ouibus fore consultum, si pastores, qui in Cōcilio erant, ad loca sua remearent, & sacrum Concilium ad saniora tempora reuicerent. Itaq; sancta Synodus, suspendit progressum Concilii, bienni spatio, hac lege, vt si citius, seriuſve res pacatæ fuerint Christianorum, tunc talis suspensio sublata esse intelligatur, sine noua Patrum conuocatione. Huic decreto accessit consensus suæ sanctitatis. Ei nihilominus à duodecim magnis Patribus Hispanis reclamatum est, magnæ animorum, rationumq; contentione.

Concilii Tridentini prosecutio.

Hoc ipsū Concilium Tridentinum, fatali temporum calamitate, nouem ptopemodum intermissum annis, tandem effulgēte Dei Opt. Max. elementia, ad cursum suum est reuocatum, & felicem exitum sortitum, industria atq; labore non magis nomine quàm re Pii quarti Summi Pontificis, & Principum Christianorum. Hic igitur Pius, anni 1560. Cal. decembris Patres omnes per orbem dispersos, edicto celeberrimo euocauit: vt proxima die Resurrectionis Dominicæ, Tridenti aut ipsi essent, aut (si minus id per grauissimas & inuitabiles occupationes liceret) procuratores ipsorum vice fungendos mitterent.

Vltima die Anni Sexagesimi, Summus Pontifex decreto cauit, vt in Concilio, primo locus, sedesq; daretur Patriarchis, deinde Archiepiscopis, tertio Episcopis, secundum gradum & ordinem suarum promotionum ad eorum Ecclesias, vt qui prior promotus fuerit, prior existat in suo ordine: neque vlla habeatur ratio dignitatis Primitiæ, siue veræ siue prætextæ.

T T 4 Hoc

SVMMA TRIDENTINI

Hoc decreto declarariunt omnes quatuor Legati Apostolici, Conclitq; præiudices nulli tusde nouo acquiri, nullus rursus præiudicium generari, sed omnes Primates eodem gradu, locoq; fore post concilium, quo ante Conciliuin vgebant.

Sub Pio. 4. Sessio prima. 18. Ianuarii 1562.

Vt doctrina de fide, debite restituarur puritati, libri à variis auctoribus post exortas hæreses scripti, atq; etiã librorum censure, in diuersis locis à Catholicis editæ, examinentur: vt Synodi de ea re decretum sacrosanctum, suo tempore publicetur. Huius rei expeditioni, si quid quisquam asserre voluerit, libenter audietur.

Vocentur omnes decreto sancte Synodi, ad quos tractanda pertinere posse videantur, ne postea se non auditos condemnatos esse cauantur.

Inuitentur omnes in hæreses lapsi ad pœnitentiam, saluus cõductus amplissimus derur, clementia illis promittatur singularis, modo ad cor redire, & Sactæ Catholicæ Ecclesiæ potestatem agnoscere velint.

Secunda sessionis sub Pio. 4. Decretum primum.

Vt aliquibus committatur Patribus cõsideratio de librorum prohibitorũ ac prohibendorum censura, vt ipsi quid sentiant ad sanctã Synodum suo tempore deferant. Electiq; sunt septemdecim magni Patres supremorum ordinum ad hanc rem conficiendam.

Secundo decreto fidem publicam interponit sancta Synodus, vt impunẽ liceat Principibus, vniuersisq; hominum Germanis ordinibus, venire, morari, loqui, conferre, disputareq; in Concilio, & inde cum libuerit, discedere. Eandem securitatem concedit aliarum nationum hominibus, qui publicẽ deseruerunt Ecclesiæ doctrinam.

Tertia sessione ac quarta tantum proroganda decernitur in decimanextam Iulii decretorum publicatio.

Quinta Sessionis habitæ 16. Iulii. Canon primus.

Sancta Synodus declarat & docet, nullo diuino precepto Laicos vel Clericos non cõficientes obligari ad Eucharistiæ Sacramentũ sub vtraq; specie sumendum, neq; vlllo pacto (salua fide) dubitari posse quum illis aliterius speciei communicatio, ad salutem sufficiat, quod sacrarum literarum testimonio comprobatur.

Canon 2.

Declarat hanc potestatem perpetuo fuisse in Ecclesiã,
vt in

vt in sacramentorum dispensatione, salua eorum substantia, ea statueret vel mutaret, quæ suscipientiū utilitati, seu ipsorū sacramentorum venerationi, pro rerū, temporum, locorumq; varietate, magis expedire iudicaret. Quam auctoritatem in se agnoscens sancta Ecclesia, vsum nascētis Christianæ religionis comunicādi sub vtraq; specie, mutatum iā progressu temporis videns, iustis causis persuasa, hanc cōsuetudinem comunicandi sub altera specie approbavit, & pro lege habendam decreuit: quā reprobare, aut sine Ecclesię auctoritate pro libito mutare non licet.

Canon 3.

Declarat etiam, fatendum esse, etiam sub altera tantum specie, totum atque integrum Christum, verumq; Sacramentum sumi: atque adeò nulla gratia necessaria ad salutem eos defraudari, qui solam vnam speciem accipiunt.

Canon 4.

Denique docet, paruulos vsu rationis carētes nulla obligari necessitate, ad sacramentalē Eucharistię communionem, siquidem adeptam in baptismo gratiam, illa ætate amittere nō possunt. Neque tamē ideò damanda antiquitas est, si eum morem pro illius temporis ratione, alicubi nonnunquam seruauit.

Canones de Communione. Canon 1.

Si quis dixerit, ex Dei præcepto, vel necessitate salutis, omnes & singulos Christi fideles vtranque speciem sanctissimi Eucharistię Sacramenti sumere debere, Anathema sit.

Canon 2.

Si quis dixerit, sanctam Ecclesiam Catholicam non iustis causis & rationibus adductam fuisse, vt Laicos, atque etiam Clericos non conficientes, sub panis tantummodo specie communicaret, aut in eo errasse, Anathema sit.

Canon 3.

Si quis negauerit totum & integrum Christum, omnium gratiarum fontem & auctorem, sub vna panis specie sumi, quia (vt quidam falso asserunt) non secundum ipsius Christi institutionem sub vtraque specie sumatur, Anathema sit.

Canon 4.

Si quis dixerit, paruulis antequam ad annos discretionis

S V M M A T R I D E N T I N I

tionis peruenerint, necessariam esse Eucharistiæ communionem, Anathema sit.

Decretum de reformatione in eadem quinta Sessione publicatum. Canon 1.

Neque Episcopi, neque alij Ordinum collatores, aut eorum ministri, quouis pretextu aliquid accipiant, pro collatione quorumcunque Ordinũ, etiam clericalis tonsuræ, neque pro literis dimissoriis, neque pro sigillo, aut aliqua alia causa, etiam si id sponte offeratur. Notarij uero, in iis solum locis ubi & consuetudo accipiendi inualuit, & salarium nullum habent, decimam tantum partem unius aurei, pro singulis literis dimissoriis aut testimonialibus accipere poterunt.

Canon 2.

Ne cum ordinis dedecore sacris ordinibus initiati mendicent, aut sordidum questũ captent, nullus deinceps clericus secularis (licet idoneus scientia sit & ætate) ad sacros ordines promoueatur, nisi legitime constet eũ beneficiũ ecclesiasticum possidere pacifice, quod sibi honestũ suppeditet victum: neque illud beneficium resignare possit, nisi facta mentione, quod ad eius beneficiũ titulu sit promotus; neque ea resignatio admittatur, nisi aliunde cõmodè viuere possit: aliàs, facta resignatio nulla cõseatur. Neque patrimoniu obtinẽtes, aut pensionẽ ordinentur, præter illos, quos Episcopus necessarios, vel vtiles Ecclesiis suis duxerit. Hos autẽ Episcopus non initiabit sacris, nisi & fraudẽ in possessione eorum substantiæ abesse perspexerit, & ad vitam degendam sufficiens sit, & sine licentia Episcopi, illa alienari aut extinguĩ, vel remitti nullatenus possit, nisi aliunde ad vitam transigendam necessaria adepti sint.

Canon 3.

In Ecclesiis tam Cathedralibus, quàm collegiatis, in quibus aut nullæ, aut tam tenues sunt distributiones quotidianæ, vt negligantur, tertia pars fructuum omnium Canonice dignitatum, &c. separetur, & in distributiones quotidianas conuertatur, & secundum proportionem iustam ab Episcopo deuidatur. Salua tamen consuetudine Ecclesiarum, in quibus non residentes vel seruientes, nihil aut minus tertia parte fructuum percipiunt. Quod si qui in non seruiendo contumaces sint, contra eos iuris & Canonum sacrorum sanctionibus procedatur.

Canon 4.

Canon 4.

Episcopi, in Ecclesiis ubi viderint vnum rectorem non posse sufficere, sacramentis ministradis, & diuino cultu peragendo, cogant rectores, & alios, ad quos hæc res spectat, tot Sacerdotes ad hoc munus adiungere, quot sufficere arbitrabuntur: & nouas Parochias etiam inuitis rectoribus constituant, ubi cognouerint esse necessarias, iuxta constitutionem Alexandri tertij (quæ incipit, ad audientiam) & portionem assignent congruentem sacerdotibus, quos nouis Ecclesiis præficient, ex fructibus Ecclesiæ matricis. Imò si sit necesse, populum cogant Episcopi, ea subministrare, quæ sufficiant ad vitam horum sacerdotum sustentandam, neq; ab hac re vlla ratione impediri possint.

Canon 5.

Liceat etiam Episcopo, facere vniones perpetuas Ecclesiarum quarumvis, beneficiorumq; etiã Curatorum, si ipsarum hoc exigat paupertas, aut alij casus iure permisi. Neq; hæ vniones possint reuocari, aut quoquo modo infringi causa resignationis, &cæt.

Canon 6.

Episcopi, illiteratis, imperitisq; Ecclesiarum Parochialium rectoribus (licet alioquin vita sint honesta) coadiutores, aut Vicarios pro tempore deputent: & fructuum partem eisdem pro victu sufficienti assignent, vel aliter provideant. At verò eos rectores, qui turpiter & scãdaloſe viuunt, post admonitionem, cœrceant & castigent: qui si adhuc persistet incorrigibiles in nequitia, ab eisdem Episcopis priuentur beneficiis, nulla appellatione, aut exemptione audita, vt sacri Canones sanxerunt.

Canon 7.

Episcopi, trãferre possint beneficia simplicia (etiam Iuris patronatus) ex Ecclesiis, quæ collapsæ sunt, neq; instaurari possunt (vocatis iis, quorũ interest) in matrices, vel alias Ecclesias locorũ eorundem seu vicinorũ: atque in eisdem Ecclesiis erigant altaria vel capellas sub eisdem inuocationibus, Parochiales verò Ecclesias (etiam si sint Iuris patronatus) collapsas, refici & instaurari procurent: quod si proventus earum, huic reparationi non sufficiant. Patronos aut Parochianos ad id opportunis cogant remediis, nulla audita tergiversatione. Quod si nimia omnes egestate laborent, ad matrices seu viciniores Ecclesias transferantur: sitq; facultas Ecclesias

S V M M A T R I D E N T I N I

Ecclesias dirutas in prophanos vsus, non tamen sordidos conuertendi, erecta tantum ibidem cruce.

Canon 8.

Commendata monasteria, etiam Abbatia, Prioratus & Praepositura, in quibus non viget regularis obseruatio, nec non beneficia etiam curata, secularia & regularia, quocumque modo comendata, etiam exempta, ab Episcopis annis singulis visitentur, qui operam dabunt, ut si qua indigent reficiantur, quaeque illic debentur munia exercentur, posthabita omni appellatione, exemptione, &c. Quod si regularis in eis locis viget obseruantia, curent Episcopi ut & superiores ad instituta suae regulae vitam componant, & subditos in officio contineant. Quod si admoniti superiores, intra sex menses, eos non visitarint & cortexerint, tunc iidem Episcopi eos visitare possint, perinde ac superiores iuxta eorum instituta potuissent: non obstantibus, &c.

Canon 9.

Quaestorum elemosynarum nomen & vsus, penitus ab omni Christiana Reipub. locoque extirpetur, neque ad officium huiusmodi exercendum vllatenus admittantur, nec huic canoni obstant privilegia concessa Ecclesiis, Monasteriis, Hospitalibus, &c. Indulgentiae vero & aliae spirituales gratiae, deinceps per ordinarios locorum, adhibitis duobus de Capitulo, populo publicentur: qui nulla prorsus mercede accepta, elemosynas sibi oblatas fideliter colligent, ut hos caelestes Ecclesiae thesauros, non ad quaestum, sed ad pietatem exerceri omnes vere intelligant.

Sessio sexta, Die 17. Sept. 1562.

Quod in missa verum sacrificium offeratur.

Sacrosancta Synodus, ut absoluta & ex omni parte perfecta fides atque doctrina de magno Eucharistiae mysterio, in Catholica Ecclesia retineatur, & in sua puritate (propulsatis haeresibus) conseruetur, de ea quatenus verum & singulare sacrificium est, haec quae sequuntur docet & declarat, & fidelibus populis praedicanda proponit.

Caput 1.

Quoniam sub priori testamento (teste Apostolo Paulo) propter Leuitici sacerdotum imbecillitatem con summatio non erat, oportuit (Deo patre misericordiarum ita ordinatae) sacerdotem alium secundum ordinem

nem Melchisedech surgere, Dominum nostrū Iesum Christum, qui posset omnes quotquot sanctificandi essent, consummare, & ad perfectum adducere. Is igitur Deus & dominus noster, etsi semel seipsum in ara crucis, morte intercedente, Deo patri oblaturus erat, vt æternam illic redemptionē operaretur: quia tamen per mortē sacerdotium eius extinguendū non erat, in Cœna nouissima, qua nocte tradebatur, vt dilectæ suæ sponsæ Ecclesiæ, visibile (sicut hominū natura exigit) relinqueret sacrificium, quo cruentum illud semel in cruce peragendum repræsenteretur, eiusq; memoria in finem vsq; seculi permaneret, atq; illius salutaris virtus in remissionē eorum, quæ a nobis quotidie cōmittuntur, peccatorū applicaretur, sacerdotem secundum ordinem Melchisedech se in æternum constitutū declarans, Corpus & sanguinem suum sub speciebus panis & vini Deo Patri obrulit, ac sub earundem rerum symbolis Apostolis (quos tunc noui Testamenti sacerdotes constituebat) vt sumerent, tradidit, & eisdem eorumq; in sacerdotio successoribus vt offerrent, præcepit per hæc verba: Hoc facite in meam cōmemorationem : vti semper Ecclesia Catholica intellexit & docuit. Nā celebrato veteri Pascha (quod in memoriam exitus de Ægypto, multitudo filiorum Israël immolabat) nouum instituit Pascha, seipsum ab Ecclesia per sacerdotes sub signis visibilibus immolandum, in memoriam transitus sui ex hoc mundo ad Patrem, quando per sui sanguinis effusionem nos redemit, atque eripuit de potestate tenebrarū, & in regnū suum transtulit. Et hæc quidem illa munda oblatio est, quæ nulla indignitate, aut malitia offerentium inquinari potest: quam etiam dominus per Malachiā nomini suo, quod magnum futurū esset in gentibus, in omni loco mundam offerendam prædixit, & quam non obscure innuit Apostolus Paulus Corinthiis scribens, cum dicit: Non posse eos, qui participatione mensæ dæmoniorum polluti sunt, mensæ Domini participes fieri: per mensam altare vtrouique intelligens. Hęc denique illa est, quæ per varias sacrificiorū naturæ & legis tempore similitudines figurabatur, vt potè quæ bona omnia per illa significata, velut illorum omnium consummatio & perfectio complectitur.

Caput 4.

Et quo.

SVMMA TRIDENTINI

Et quoniam in diuino hoc sacrificio, quod in Missa peragitur, idem ille Christus continetur & in cruento immolatur, qui in ara Crucis semel seipsum cruento obtulit, docet sancta Synodus sacrificium istud verè propitiatorium esse, per ipsumq; fieri, vt sic cum vero corde & recta fide, cum metu & reuerentia, contriti ac penitentes ad Deum accedamus, misericordiã cõsequamur, & gratiã inueniamus in auxilio opportuno. Huius quippè oblatione placatus Dominus, gratiã & donum pœnitentię concedens, crimina & peccata etiam ingētia dimittit. Vna enim eademq; est hostia, idemq; nunc offerens sacerdotum ministerio, qui seipsum tūc in cruce obrulit, sola offerendi ratione diuersa. Cuius quidem oblationis (cruentæ, inquã) fructus, per hanc incruentam vberimè percipitur: tantum abest, vt illi per hanc quouis modo derogentur. Quare nō solum pro fidelium viuorum peccatis, pœnis, satisfactionibus & alijs necessitatibus, sed & pro defunctis in Christo, nondum ad plenum purgatis, ritè iuxta apostolorum traditionem, offertur.

Caput 3.

Et quanuis in honorem & memoriam sanctorum nonnullas interdum Missas, Ecclesia celebrare consueuerit, non tamen illis sacrificium offerri docet, sed Deo soli, qui illos coronauit. Vnde nec sacerdos dicere solet, Offerot tibi sacrificium Petre vel Paule: sed Deo de illorum victorijs gratias agens, eorum patrocinia implorat, vt ipsi pro nobis intercedere dignentur in cœlis, quorum memoriam facimus in terris.

Caput 4.

Et cum sancta sanctè administrari cõueniat, sitq; hoc omnium sanctissimum sacrificium, Ecclesia Catholica vt dignè, reuerenterq; offerretur ac perciperetur, sacrum Canonem multis ante seculis instituit, ita ab omni errore purum, vt nihil in eo contineatur, quod non maximè sanctitatem & pietatem quandam redeat, mentesq; offerentium in Deum erigat. Is enim constat cum ex ipsis domini verbis, tum & Apostolorum traditionibus, ac sanctorum quoque Pontificum pijs institutionibus.

Caput 5.

Cumq; natura hominū ea sit, vt nō facilè queat sine ipsis adminiculis exterioribus ad rerum diuinarum
medita

meditationem sustolli, propterea pia mater Ecclesia r̄tus quosdā, vt scilicet quædā summissa voce, alia feruore elatiore in Missa pronuntiarentur, insiruit: ceremonias item adhibuit, vt mysticas benedictiones, luminaria thymiamata, vestes, aliāq; id genus multa ex Apostolica disciplina & traditione: quo & maiestati tantisacrificij commendaretur, & m̄tes fidelium per hæc visibilia religionis & pietatis signa ad rerum altissimarum quæ in hoc sacrificio latent, cōtemplationem excitarentur.

Caput 6.

Optaret quidem sacrosancta Synodus, vt in singulis Missis fideles adstantes, non solum spiritali affectu, sed sacramentali etiam Eucharistiæ perceptione communicarent, quo ad eos huius sanctissimi sacrificij fructus vberior proueniret: nec tamen si id nō semper fiat, propterea missas illas, in quibus solus sacerdos sacramentaliter communicat, vt priuatas & illicitas damnat, sed probat, atq; adeo commēdat. Siquidem illæ quoque Missæ verè communes censi debent partim quod in eis populus spiritaliter cōmunicet: partim verò, quod à publico Ecclesiæ ministro non pro se tantum, sed pro omnibus fidelibus, qui ad corpus Christi pertinent, celebrentur.

Caput 7.

Monet deinde sancta Synodus, præceptum esse ab Ecclesia sacerdotibus, vt aquam vino in calice offerendo miscerent: tum quod Christum Dominum ita fecisse credatur, tum etiam, quia è latere eius aqua simul cum sanguine exierit: quod sacramētum hac mixtione recolitur, & cū aquæ, in Apocalypsi beati Ioannis populi dicantur, ipsius populi fidelis cum capite Christo vnio representatur.

Caput 8.

Et si Missa magnam contineat populi fidelis eruditionem, non tamen expedire visum est Patribus, vt vulgari lingua passim celebraretur. Quamobrem re-tento vbique cuiusq; Ecclesiæ antiquo, & à sancta Romana Ecclesia, omnium Ecclesiarum matre & magistra, probato ritu, ne oves Christi esuriant, ne uel paruuli panem petant, & non sit qui frangat eis, mandat sancta Synodus Pastoribus, & singulis curam animarum gerentibus, vt frequenter inter Missarum celebrationem, vel per se, vel per alios ex iis, quæ in Missa legun-

S V M M A T R I D E N T I N I

sa leguntur, aliquid exponant, atq; inter cætera sanctissimi huius sacrificij mysterium aliquod declarent, diebus præsertim dominicis & festis.

Caput 9.

Quia verò aduersus veterem hanc in sacrosancto euangelio, Apostolorum traditionibus, sanctorumq; Patrum doctrina fundatam fidem, hoc tempore multi disseminati sunt errores, & multa à multis docentur atque disputantur, sacrosancta Synodus post multos, graueq; in his de rebus maturè habitos tractatus, vnanimi Patrum omnium consensu, quæ huc purissimæ fidei, sacræq; doctrinæ aduersantur, damnare & à sancta Ecclesia eliminare per subiectos hos Canones constituit.

Canon 1.

Si quis dixerit, in Missa non offerri Deo verū & proprium sacrificium, aut quod offerri non sit aliud, q̄ nobis Christum ad manducandum dari, Anathema sit.

Canon 2.

Si quis dixerit, illis verbis: Hoc facite in meam commemorationem, Christū non instituisse Apostolos sacerdotes, aut non ordinasse, vt ipsi, aliq; sacerdotes offerrent corpus & sanguinem suum, Anathema sit.

Canon 3.

Si quis dixerit, Missæ sacrificium tantum esse laudis & gratiarum actionis, aut nudam commemorationem sacrificij in cruce peracti, non autem propitiatorium: vel tibi prodesse sumenti; neq; pro viuīs & defunctis, pro peccatis, pœnis, satisfactionibus, & aliis necessitatibus offerri debere, Anathema sit.

Canon 4.

Si quis dixerit, blasphemiam irrogari sanctissimo Christi sacrificio in cruce peracto, per Missæ sacrificium, aut illi per hoc derogari, Anathema sit.

Canon 5.

Si quis dixerit, imposturam esse Missas celebrare in honorem Sanctorum, & pro illorum intercessione apud Deum obtinenda, sicut Ecclesia intendit, Anathema sit.

Canon 6.

Si quis dixerit, Canonem Missæ errores continere, ideoq; abrogandum, Anathema sit.

Canon 7.

Si quis

Si quis dixerit, cęrenonias, vestes, & externa signa, quibus in Missarum celebratione Ecclesia Catholica vitur, irritabula impietatis esse magis, quęm officia pietatis, Anathema sit.

Canon 8.

Si quis dixerit, Missas, in quibus solus sacerdos sacramentaliter communicat, illicitas esse, ideoq; abrogandas, Anathema sit.

Canon 9.

Si quis dixerit, Ecclesię Romanę ritum quo summissa voce pars Canonis & verba consecrationis proferuntur, damnandum esse, aut lingua tantum vulgari Missam celebrari debere, aut aquam non miscendam vino in calice offerendo, quod sit contra Christi institutionem, Anathema sit.

Decretum de reformatione in eadem sessione sexta.

Canon primus.

Nihil est quod alios magis ad pietatem instruat, quę eorum vita & exemplū, qui se diuino ministerio dedicarant. Quapropter sic decet clericos in sortē domini vocatos, mores suos cōponere, vt habitu, gestu, incessu, sermone, aliisq; omnibus, nihil nisi graue moderatum, ac religione plenum præ se ferant. Statuit itaq; sancta Synodus, vt quę alias a summis Pontificibus & sacris Conciliis de Clericorum vita, honestate, cultu, doctrinaq; retinenda, ac simul de luxu, cōmestrationibus, choreis, aleis, lusibus, ac quibuscunq; criminibus, nec non secularibus negotiis fugiendis, copiose ac salubriter sancita fuerunt, eadem in posterum pęnis vel maioribus arbitrio ordinari imponendis, obseruentur: nec appellatio executionem hanc suspēdet. Et si qua in desuetudinem abierunt, ea quęm primum in vsum reuocentur.

Canon 2.

Quicunq; ad Cathedrales Ecclesias erit assumendus, non solūm natalibus, ætate, moribus, ac vita, ac aliis quę a sacris Canonibus requiruntur, plenē sit præditus: verūm etiam in sacro ordine antea saltē sex mensū spatium constitutus: & vt scientia polleat, qua tanto numeri satisfaciatur. Sit is antea promotus in vniuersitate studiorum magister, siue Doctor, aut Licentiatus in sacra Theologia vel Iure Canonico, aut saltem publico alicuius Academię testimonio idoneus, ad alios

V V docendos

S V M M A T R I D E N T I N I

docendos ostendatur. Quòd si regularis fuerit, à superioribus suæ religionis similem fidem habeat.

Canon 3.

Episcopi tertiam partem fructuum & prouentuum dignitatum, personarum & officiorum Ecclesiarum Cathedralium & Collegiarum, diuidere possint in distributiones, eorum arbitrio assignandas: ita vt distributionem amittat, qui personaliter suum officium quolibet die statuto non impleuerint. Quæ distributio fabricæ indigenti, aut alteri loco pio Episcopi arbitrio applicetur. Contra contumaces verò, iuxta sacrorum canonum cõstitutiones procedatur. Quod si alicui dignitati, in Ecclesia Cathedrali vel Collegiata, administratio vel officium non competat, sed curam animarum habeat extra ciuitatem in Diocesi, tunc dum in curata Ecclesia ministrauerit, habeatur tanquam presens in sua Ecclesia Cathedrali seu Collegiata: non obstantibus consuetudinibus, &c.

Canon 4.

Nullus vocem habeat in Capitulo Cathedralis, vel Collegiatae Ecclesiæ (siue secularis ea, siue regularis sit) qui falsè subdiaconus non sit, etiã si hoc ab aliis liberè cõcedatur. Qui autè obtinēt aut deinceps obtinebunt dignitates, officia, aut alia beneficia quæcunq, quibus annexū est, vt dicant & cõtent, vel Missas, vel Euangelia, vel Epistolas, ñ teneantur infrà annū, iusto impedimento cessante, ordines suscipere requisitos: alioquin pœnas Concilij Viennensis incurrant. Cogantq; eos Episcopi suos ordines per seipos exercere, sub eisdē & alijs grauioribus pœnis. Nec aliis in posterū fiat prouisio, nisi iis, qui ætatē & cæteras habilitates integrè habere dignoscantur: aliter irrita sit prouisio.

Canon 5.

Omnes dispensationes, quæ extrà Romanam curiam committendę erunt, cõmittantur Ordinariis illorum, qui illas impetrauerint: & ea, quæ gratiose conceduntur, suum effectum non fortiantur, nisi ab eisdem summarie cognoscatur & extra iudicium, supplicationis preces non fuisse subreptitias vel obreptitias.

Canon 6.

Cognoscant etiam Episcopi summarie, in commutationibus vltimarum voluntatum (quæ nisi urgente necessitate non fient) nihil nisi verè fuisse in precibus narratum,

riarratum, nec prius quam hoc intelligatur, executioni mandentur.

Canon 7.

Legati, & Nuntij Apostolici, Patriarchæ, Primate, & Metropolitanæ, tam in admittendis appellationibus quam in dandis inhibitionibus, post appellationem feruent formam sacrarum constitutionum, & præsertim Innocentij 4. quæ incipit, Romana. Alias quæcunque inde sequuta, sint ipso iure nulla non obstantibus, &c.

Canon 8.

Episcopi in casibus à iure cõcessis, omnium piarum dispositionum, tam in vltima voluntate, quam inter vivos, sint exequutores. Habeant ius visitandi hospitalia, Collegia, Contraternitates Laicorum, non tamen quæ sub immediata Regum protectione sunt, sine eorum licentia. Eleemosynas montis pietatis, siue charitatis, & loca pia omnia, etiam si eorum cura ad laicos pertineat & exempta sint, ac omnia quæ ad Deicultum, animarum salutem, pauperum sustentationem, sunt instituta iuxta sacros Canones cognoscant & exequantur, non obstantibus, &c.

Canon 9.

Administratores tam Ecclesiastici, quàm Laici fabricæ Ecclesiæ cuiuscumque hospitalis, & quorumcumque piorum locorum, singulis annis reddant rationem ordinariæ suæ administrationis, nisi secus fortè in institutione talis Ecclesiæ seu fabricæ cautum esset. Quod si aliis ratio reddenda esset ex privilegio aut institutione, tunc cum iis coniungatur etiam Ordinarius, aliter liberationes factæ administratoribus non suffragentur.

Canon 10.

Possit Episcopus quosvis notarios etiam Apostolicæ, Imperatorie, vel Regiæ auctoritate creatos, examinatione facta de sufficientia, scrutari, iisque repertis partum idoneis, aut in officio delinquentibus, prohibeat officij vsum perpetuo aut ad tempus, in negotiis & causis Ecclesiasticis & spiritualibus. Nec appellatio interdictionem suspendat.

Canon 11.

Si quem clericorum, aut laicorum quacumque is dignitate, etiam Imperiali aut Regali præfulgeat, tantum malorum omnium radix cupiditas occupaverit, ut alicuius Ecclesiæ, seu cuiusvis secularis, aut regularis beneficii,

SVMMA TRIDENTINI

montium pietatis, aliorumq; piorum locorum iurisdictiones, bona, census ac iura etiã feudalìa & emphyteotica, fructus, emolumenta, seu quascunq; obuentiones, quæ in ministrorum ac pauperum necessitates cõuerti debent per se, vel per alios, vi vel timore incusso, seu etiã per suppositas personas clericorũ aut laicorum, seu quacunque arte, aut quocunq; quæsito colore in proprios vsus conuertere, illosq; vsurpare præsumpserit, seu impedire, ne ab aliis, ad quos iure pertinet, percipiantur: is Anathemati tam diu subiaceat, quã diu Iurisdictiones, bona, res, iura, fructus, & redditus, quos occupauerit, vel qui ad eũ quomodocunq; etiã ex donatione suppositæ personæ peruenerint, Ecclesię eiusq; administratori siue beneficiato integrè restituerit, ac deinde à Romano Pontifice absolutionem obtinuerit. Quod si eiusdem Ecclesię patronus fuerit, etiã iuris patronatus, ultra postitas pœnas, eo ipso priuatus existat, Clericus verò, qui nefandæ fraudis & usurpationis huiusmodi fabricator seu consentiens fuerit, eisdem pœnis subiaceat, necnõ quibuscunq; beneficiis priuatus sit, & ad quæcunque alia beneficia inhabilis efficiatur, & à suorum ordinũ executione, etiã post inægram satisfactionem & absolutionem, arbitrio sui ordinarij suspendatur.

Decretum de obseruandis vel euitandis in celebratione

Missæ, in eadem sessione sexta promulgatum.

Omnis diligentia & opera, in eo est collocanda, vt quanta maximè fieri potest cordis puritate, atq; exteriori deuotionis & pietatis specie, sacrosanctum Missę sacrificium peragatur: cui vt debitus cultus ad Dei gloriam & fidelis populi ædificationem restituatur, decernit sancta synodus, vt Episcopi ea omnia prohibere & tollere sedulo curent, & teneantur, quę vel auaritia, vel irreuerentia, vel superstitio induxit.

In primis quod ad auaritiã pertinet, quascunque præcedum condiciones, pacta, conuentiones, & quicquid pro Missis celebrandis datur, & importunas elemosynarum exactiones, aliaq; similia, omnino prohibeant, quæ à Simoniaca labe vel certè turpi quæstu non longè absunt.

Deinde vt irreuerentia vitetur, interdican ne cui vago & ignoto Sacerdoti Missas celebrare liceat. Publicè & notoriè criminoso, neque sacro ministrare altari,

alteri, neque sacris interesse permittant. Ne patiantur in priuatis domibus, atque omnino extra Ecclesiam, aut oratoria diuino cultui tantum dicata (quæ ab ipsis designentur & visitentur) sanctum hoc sacrificiũ peragi à seculari seu regulari sacerdote : idq; fiat decenter composito corporis habitu. Ab Ecclesijs, Musicas vbi organo vel cantu lasciuum aliquid miscetur, seculares actiones, prophana colloquia, deambulationes, strepitus, clamores, arceant: vt domus Dei, verè domus orationis dici possit.

Postremò ne superstitioni locus esse possit, edicto & pœnis propositis caueant, ne Sacerdotes alijs quàm debitis horis celebrèt, nè ritus alios aut ceremonias & preces adhibeant, in missarum celebratione, præter eas, quæ ab Ecclesia probatæ, ac laudabili & frequentĩ vsu receptæ fuerint: quarũdam verò Missarum & candelarum certum numerum, qui magis à superstitioso cultu, quàm à vera religione inuentus est, omnino ab Ecclesia remoueat: doceantq; populũ quis sit, & à quo proueniat huius sanctissimi sacrificij tam prætiosus ac propè cœlestis fructus. Moneant etiã eundẽ populum, vt frequenter ad suas parochias, saltem diebus Dominicis & maioribus festis accedant. Hæc & quæcunque huc pertinere visa fuerint, ipsi Episcopi prohibeant, mandent, corrigant, fiatuant: & pœnis propositis ipsorum arbitrio, ad ea seruanda fidelem populum compellant, non obstantibus priuilegijs, &c.

Decretum super petitione Concessionis Calicis :

In eadem Sessione a. publicatum.

Hoc decreto sancta Synodus defert ad Pontificem Max. sententiam & Iudicium integrum illorum duorum articulorum, quos antea propositos nondum discusserat : nimirum an consuetudo Catholicæ Ecclesiæ communicandi laicos, & non conficientes Sacerdotes sub vna tantum specie panis, ita sit retinenda, vt nulla ratione Calicis vsus cuiquam sit permittendus: & an si cõcedendus alicui, vel nationi, vel regno, Calicis vsus videatur, sub aliquibus conditionibus concedendus sit: & quæ nam sint illæ.

Sessio Septima.

De Sacramento Ordinis ad condemnandos errores nostri temporis. Die 15. Iulij 1563. sub beatissimo Pio. 4.

Caput primum.

V V 3

Sacri-

SYMMA TRIDENTINI

Sacrificium & sacerdotium ita Dei ordinatione coniuncta sunt, ut utrumque in omni lege extiterit. Cum igitur in nouo Testamento sanctum Eucharisticæ sacrificium visibile ex domini institutione catholica ecclesia acceperit, fateri etiam oportet, in ea nouum esse visibile & externum sacerdotium, in quod vetus translatum est. Hoc autem ab eodem Domino Salvatore nostro institutum esse, atque Apostolis, eorumque successoribus in sacerdotio potestatem traditam consecrandi, offerendi & ministrandi corpus & sanguinem, nec non & peccata dimittendi & retinendi, sacræ literæ ostendunt, & catholicæ Ecclesiæ traditio semper docuit.

Caput 2.

Cum autem diuina res sit tam sancti sacerdotii ministerium, consentaneum fuit, quo dignius & maiori cum veneratione exerceri posset, ut in Ecclesiæ ordinatissima dispositione plures & diuersi essent ministrorum ordines, qui sacerdotio ex officio deseruirent: & ita distributi ut qui iam clericali tonsura insigniti essent, per minores ad maiores ascenderent. Nam non solum de Sacerdotibus, sed & de diaconis sacræ literæ apertam mentionem faciunt, & quæ maximè in illorum ordinatione attendenda sunt, grauisimis verbis docent: & ab ipso Ecclesiæ initio sequentium ordinum nomina, atque vniuscuiusque eorum propria ministeria, subdiaconi scilicet, acolythi, exorcistæ, lectores & ostiarij in usu fuisse cognoscuntur, quamuis non pari gradu. Nam subdiaconatus ad maiores ordines à Patribus & sacris Concilijs refertur: In quibus & de alijs inferioribus frequentissimè legimus.

Caput 3.

Cum Scripturæ testimonio, Apostolica traditione, & Patrum vnanimi cōsensu perspicuum sit, per sacrum ordinationem (quæ verbis & signis exterioribus perficitur) gratiam conferri, dubitare nemo debet Ordinem esse & propriè vnum ex septem sanctæ Ecclesiæ Sacramentis. Inquit enim Apostolus: Admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum. Non enim dedit nobis Deus spiritum timoris, sed virtutis & dilectionis & sobrietatis.

Caput 6.

Quoniam verò in Sacramento Ordinis, sicut & in Baptismo & confirmatione, character imprimitur, qui nec

nec deleri nec auferri potest, meritò sancta Synodus damnat eorum sententiam, qui asserunt noui Testamenti sacerdotes temporariam tantummodo potestatem habere, ac semel ritè ordinatos, iterum laicos effici posse, si verbi Dei ministerium non exerçant. Quod si quis omnes Christianos promiscuè noui Testamenti sacerdotes esse, aut omnes pari inter se potestate spiritali præditos affirmet, nihil aliud facere videtur, quàm ecclesiasticam Hierarchiam (quæ est vt castrorum acies ordinata) cõfundere, perinde ac si cõtra B. Pauli doctrinam, omnes Apostoli, omnes Prophetæ, omnes Euangelistæ, omnes Pastores, omnes sint doctores, Proinde sacrosancta Synodus declarat, præter ceteros ecclesiasticos gradus, Episcopos (qui in Apostolorum locum successerunt) ad hunc Hierarchicũ ordinẽ præcipuè pertinere, & positos (sicut idem Apostolus ait) à spiritu sancto regere Ecclesiã Dei, eosq; presbyteris superiores esse, ac sacramentũ confirmationis conferre, ministros Ecclesiæ ordinare, atq; alia pleraque peragere ipsos posse, quarum functionum potestatem reliqui inferioris ordinis nullam habent. Docet in super sacrosanctæ Synodus in ordinatione Episcoporum, sacerdotum & cæterorum ordinum, nec populi, nec cuiusvis secularis potestatis, & magistratus consensum, siue uocationem, siue auctoritatem ita requiri, vt sine ea irrita sit ordinatio: quin potius decernit eos, qui tantummodo à populo, aut seculari potestate ac magistratu vocati & instituti, ad hæc ministeria exercenda ascendunt, & qui ea propria temeritate sibi sumunt, omnes non Ecclesiæ ministros, sed fures & latrones, per ostium non ingressos, habendos esse. Hęc sunt quæ generatim sacre Synodo visum est Christi fideles de sacramento ordinis docere. His autem contraria certis & propriis canonibus in hunc, qui sequitur, modum damnare constituit, vt omnes adiuuante Christo, fidei regula vtentes, in tot errorum tenebris Catholicam veritatem facilius agnoscere & tenere possint.

Canon 1.

Si quis dixerit, non esse in nouo Testamento sacerdotium uisibile & externum, vel non esse potestatem aliquam consecrandi & offerendi uerum corpus & sanguinem Domini, & peccata remittendi & retinendi, sed officium tantum & nudum ministerium præ-

SVMMA TRIDENTINI

dicandi Euangelium: vel eos qui non prædicant, profusus non esse sacerdotes, Anathema sit.

Canon 2.

Si quis dixerit, præter sacerdotium non esse in Ecclesia catholica alios ordines & maiores & minores, per quos velut per gradus quosdam in sacerdotium tendatur, Anathema sit.

Canon 3.

Si quis dixerit, Ordinem, siue sacram Ordinationem non esse verè & propriè sacramentum, à Christo domino institutum, vel esse figmentum quoddam humanum, excogitatum à viris rerum ecclesiasticarum imperitis, aut esse tantum ritum quendam eligendi ministros verbi Dei & Sacramentum, Anathema sit.

Canon 4.

Si quis dixerit, per sacram Ordinationem non dari Spiritum sanctum, ac proinde frustra Episcopos dicere, Accipe Spiritum sanctum: aut per eam non imprimi characterem, vel eum, qui sacerdos semel fuit, laicum rursus fieri posse, Anathema sit.

Canon 5.

Si quis dixerit, sacram Vnctionem, qua Ecclesia in sancta Ordinatione vtitur, non tantum non requiri, sed contemnendam & perniciosam esse, similiter & alias Ordinis cæremonias, Anathema sit.

Canon 6.

Si quis dixerit, in Ecclesia catholica non esse Hierarchiam diuina ordinatione institutam, quæ constat ex Episcopis, Presbyteris & ministris, Anathema sit.

Canon 7.

Si quis dixerit, Episcopos non esse Presbyteris superiores, vel non habere potestatem confirmandi & ordinandi, vel eam quam habent, illis esse cum presbyteris communem, vel ordines ab ipsis collatos sine populi, vel Potestatis secularis consensu aut vocatione, irritos esse: aut eos, qui nec ab ecclesiastica & canonica potestate ritè ordinati nec missi sunt, sed aliunde veniunt, legitimos esse verbi Dei & sacramentorum ministros, Anathema sit.

Canon 8.

Si quis dixerit, Episcopos, qui auctoritate Romani Pontificis assumuntur, non esse legitimos ac veros Episcopos, sed figmentum humanum, Anathema sit.

De residentibus

De residentia.

Declarat sancta synodus omnes Episcopos, Archiepiscopos & quocunq; nomine & titulo Ecclesiis præfectos, etiã Cardinales obligari ad personalẽ in sua Ecclesia, vel diocesi residentia: neq; abesse posse, nisi ex causis & modis infra scriptis. Nã cum charitas, vel vrgens necessitas, vel debita obedientia, vel euidẽs Ecclesiã, vel Reipub. vtilitas, aliquos nõnunq; abesse postulent, hæ legitimã causã à Rom. Põtificẽ, aut à Metropolitanõ, vel eo absente à Suffraganeõ antiquiori Episcopo residente, (qui idẽ Metropolitanõ absentia probabit) in scriptis approbẽtur, nisi cũ absentia sit propter munus & Reip. officium Episcopatibus adiunctum, cuius causã vel notoriẽ sunt, vel repẽtinã, quas Metropolitanõ necesse nõ erit significare: ad eum cũ Cõcilio Prouinciali spectabit iudicare de huiusmodi licentiis, ne quis eo iure abutatur. Interea discessuri ouibus suis ita prouideant, ne ex iporum absentia damnũ accipiant. Extra prædictas autem causas, singulis annis absentia duos, aut ad summum tres menses non excedat, idq; etiam æqua causa & absque gregis detrimento fiat: quod an ita sit iporum conscientia relinquit. Hortaturq; ne vllõ pacto absint ab Ecclesiis Cathedralibus tempore dominici aduentus, Quadragesimã, Natiuitatis, Resurrectionis, Pentecostes, & Corporis Christi diebus, nisi episcopalia munia in sua diocesi, eos alio auocent. Si quis secus fecerit, præter pœnas sub Paulo III. contra non residentes impositas & innouatas, ac mortalis peccati reatum quem incurrit, eum pro rata temporis absentia, fructus suos non facere, ne tuta conscientia illos posse retinere, sed debere eos fabricã, vel pauperibus erogare. Nec liceat per coniunctionem aut compositionem vnde remittantur, aliquid ab hac pœna liberari: non obstantibus priuilegiis, &c.

Eadem omnino (quo ad culpam & fructuũ amissionem & pœnas) de quibuscunq; beneficium cum cura animarum habentibus, sancta synodus decernit: quando verò abesse contigerit, (causa ab Episcopo cognita & probata) vicarium idoneum ab ipso Ordinario approbandum relinquunt, cum debita mercedis assignatione. Nec licentiam (quam gratis & in scriptis dabunt) vltra bimestre tempus (nisi ex graui causa) concedent, Quod si citati (etiam nõ personaliter) con-

S V M M A TRIDENTINI

tumaces fuerint, possint eos Ordinarij per iuris remedia, etiam vsque ad priuationem cōpellere, nec executionem possit suspendere aliquod priuilegiū, exēptio, &c. Et cū decretū hoc quā illud Pauli tertij in concilijs Prouincialibus & Episcopalibus publicetur.

Aliud decretum de Reformatione.

1 Præfetti Ecclesijs Cathedralibus & superioribus, etiam si sint Cardinales, si consecrationem intra tres menses non susceperint, teneantur ad fructuum perceptorum restitutionem: Si verò intra totidem menses id facere neglexerint, Ecclesijs ipso iure sint priuati.

Consecratio celebretur in Ecclesia cui præficiuntur, si Romæ non fiat, & commodè id fieri possit.

2 Episcopi per seipfos ordines conferant, & impediti ægritudine, subditos suos examinatos & probatos, ad alium Episcopum inittant ordinandos.

3 Prima tonsura inittentur illi tantū, qui confirmati & in fidei rudimentis eruditi sint: quiq; cū legere & scribere sciant, hoc vitæ genus elegisse videantur vt Deo seruiant, non vt secularia iudicia subterfugiant.

4 Ad maiores ordines promouendi bonum à Parocho & à Magistro scholæ, in qua educantur, testimoniū habeāt. Hi verò qui ad singulos maiores erūt assumendi per mensem ante ordinationē episcopū adeant, qui Parocho aut alteri, cui magis expedire videbitur, committat, vt nominibus ac desiderio eorum, qui volent promoueri, publicè in Ecclesia propositis, de ipsorum ordinandorum natalibus, ætate, moribus & vita à fide dignis diligenter inquirat, & literas testimoniales, ipsam inquisitionem factam cōtinentes, ad ipsum Episcopum quamprimum transmittat.

5 Nullus prima tonsura initiatus, aut etiam in minoribus ordinibus constitutus, ante 14. annum beneficium possit obtinere. Is etiam fori priuilegio nō gaudeat, nisi beneficium ecclesiasticum habeat, aut clericalem habitum & tonsuram deferens, alicui Ecclesiæ ex mandato Episcopi inseruiat: vel in seminario clericorum, aut in aliqua schola vel vniuersitate de licentia Episcopi, quasi in via ad maiores ordines suscipiendos versetur. In clericis verò coniugatis seruetur constitutio Bonifacij noni, quæ incipit: Clerici qui cum vnici modo hi clerici alicuius Ecclesiæ seruitio vel ministerio ab Episcopo deputati, eidem Ecclesiæ seruiant vel ministrent,

ministrant, & clericali habitu & tonsura vtantur : nemini quo ad hoc, priuilegio vel consuetudine etiam immemorabili suffragante.

6 Episcopus feria 4. antequam ordines conferat, aut quando ei videatur, ad ciuitatem euocet omnes initiandos, & eorum genus, personam, ætatem, institutionem, mores, doctrinam, & fidem diligenter inuestiget, adscitis sibi ad eam rem viris prudentibus & piis.

7 Ordinationes fiant statutis à iure temporibus, in Ecclesia Cathedrali, aut alia quæ dignissima videatur, in cleri præsentia: & quisque à proprio ordinetur Episcopo: nec alienum quisquam promoueat, vllius prætextu priuilegij, nisi Ordinarij sui testimonio commendetur. Si secus fiat, ordinans à collatione ordinum per annum, ordinatus ab executione sit suspensus quandiu suo Episcopo videbitur.

8 Episcopus familiarem suum non subditum ordinare non possit, nisi triennio secum habitauerit, & ei beneficium conferat omni fraude cessante.

9 Neque Abbatibus neq; alijs exemptis liceat tonsuram vel minores ordines conferre, nisi ei qui sibi regularis subditus sit: nec literas dimissorias vel ipsi, vel Collegia aut Capitula, clericis secularibus, vt ab alijs ordinentur cõcedant. Sed omnium ordinatio ad Episcopos intra quorum diçceses existunt, pertineant, non obstantibus priuilegijs, &c.

10 Minores ordines latinè intelligentibus, neq; omnes semel (nisi secus Episcopo videatur expedire) conferantur, vt in vnoquoq; munere Episcopi arbitrio se exercent in ea ecclesia cui sunt dedicati, nisi in studijs occupentur, atque ita gradu ad gradum ascendant, & altioribus nemo initiatur ordinibus, nisi quæ scientiæ spes ijs dignum ostendet. Neque id fiet nisi elapso anno à postrema minorum ordinum susceptione, nisi Episcopus censeat Ecclesiam tunc secus exigere.

11 Nullus deinceps fiat Subdiaconus ante annum 22. suæ ætatis, neq; Diaconus ante 23. neq; Presbyter ante vigesimū quintum. Digni tantū assumētur, quorū probata vita senectus sit. Regulares etiã neq; minores natu, neq; sine examine diligenti Episcopi, ordinentur, priuilegijs quibuscunq; penitus quo ad hoc exclusis.

12 Subdiaconi & diaconi moribus, literisq; probati, & necessarijs ad ordinem exercendum instructi, quicq;

S. V M M A, T R I D E N T I N I

quique Deo auctore continentiam sibi polliceantur, Ecclesiis inferuiant quibus ascribentur: sciant maximè decere si saltem diebus Dominicis & solennibus sacramentum communionem perceperint cum altari ministraverint. Subdiaconus nisi per annum in suo ordine versatus, ad alio rem gradum ne ascendat, nisi aliud Episcopo videatur. Duo sacri ordines non conferantur eodè die, etiam Regularibus: non obstantibus priuilegiis, & indultis concessis quibuscunque.

13 Qui piè & fideliter in ministeriis antea actis se gesserint, & ad presbyteratus ordinem assumuntur, bonum habeant testimoniū. Et hi sint, qui nō modo in diaconatu ad minus annū integrum) nisi ob Ecclesiæ utilitatem ac necessitatē aliud Episcopo videretur) ministraverint, sed etiam ad populum docendum ea, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, ac ministrandi sacramenta diligente examine præcedente, comprobentur, atque ita pietate ac castis moribus conspicui, ut præclarum bonorum operum exemplum, & vitæ monita ab eis possint expectari. Curet Episcopus, ut in saltem diebus dominicis ac festis solennibus (si autem curam habuerint animarum, tam frequenter, ut suo muneri satisficiant) Missas celebrent. Cum promotis per saltim (qui nō ministraverint) Episcopus ex legitima causa possit dispensare.

14 Quauis presbyteri in sua ordinatione à peccatis absoluendi potestatem accipiant, decernit tamē sacrosancta Synodus, nullum (etiā regularē) posse confessiones secularium, etiam sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut parochiale beneficiū, aut ab Episcopis per examen (si illis videbitur esse necessarium) aut aliās idoneus iudicetur, & approbationem, quæ gratis detur, obtineat: priuilegiis, consuetudine quacunque etiam immemorabili, non obstante.

15 Cum nullus debeat ordinari, qui iudicio sui Episcopi non sit utilis, aut necessariis suis Ecclesiis, sancta synodus, vestigiis sexti Canonis Concilii Chalcedonensis inhærendo, statuit ut nullus in posterū ordinetur, qui illi Ecclesiæ aut pio loco, pro cuius necessitate aut utilitate assumitur, nō ascribatur, ubi suis fungatur muneribus, nec incertis vagetur sedibus. Quod si locū incōsulato Episcopo deseruerit, sacrorum exercitium interdicitur. Nullus præterea clericus peregrinus, sine

nus, sine commendatitiis sui ordinarij literis, ab vlllo Episcopo ad diuina celebranda & sacramenta admittenda admittantur.

16 Prælatos Ecclesiarum sancta Synodus in Domino horratur, & præcipit (vt quantum fieri commodè poterit) in Ecclesijs omnibus vbi populus sit frequens, & census id ferre queant, restituant functiones sanctorum ordinum à Subdiaconatu ad Ostiariatum, & eas exercentibus, stipendia assignent ex beneficijs aut fabrica. Quod si ministerijs quatuor minorum ordinum exercendis clericis cælibes præsto non erunt, suffici poterunt coniugati, non tamen bigami, qui vitam probatam cum tonsura & habitu clericali in Ecclesia, coniungant.

17 Sacrosancta Synodus statuit, vt singulæ Cathedralæ, Metropolitanae, & his maiores Ecclesiæ, pro modo facultatû & diocesis amplitudine, certû puero-
rum numerû in collegio, in cõuenienti loco, ab Episcopo ad hoc eligendõ alât, ac religiose educât, & in ecclesiasticis disciplinis instituât. In hoc verò Collegio recipiantur legitimè nati, non minores 12. annis, legere & scribere docti, de quorûq; indole & volûrate spes concepta sit perpetuò ecclesiasticis ministerijs inseruituros. Pauperum filios eligi vult, nec diuitum excludit, modo suo sumptu alantur, & studiû præ se ferant Deo & Ecclesiæ inseruiendi. Hos pueros Episcopus in classes diuisos, partim Ecclesiarum ministerio addicet, partim in Collegio erudiendos retinebit, aliosq; sufficet vt eorum loco ministrèt. Hoc collegium, perpetuum erit seminarium Dei ministrorum. Hi semper tonsura & habitu clericali vtantur. Grammatices, Câtus, Cõputi ecclesiastici, aliarumq; bonarum artium disciplinam discunt. Sacram scripturam, libros ecclesiasticos, homilias sanctorum, Sacramentorum tradèdorum (præsertim quæ ad cõfessiones audiendas videbuntur opportunum), ritum, ceremoniasq; ædificèt. Inter sint quotidie Missæ sacrificio, singulis saltem mensibus consistantur peccata, & iuxta Confessoris iudicium sumant corpus domini nostri Iesu Christi. Cathedrali, & alijs loci Ecclesijs, inseruiant diebus festis, Episcopus cum concilio duorum Canonicorum, quos ipsi eligent, hæc omnia & alia, quæ in eum finè opportuna videbûntur, cõstituet. Visitabit crebro, discipulos puniet, etiãsi opus fuerit

SVMMA TRIDENTINI

fuerit, expellet. Ad hârum rerû omniû sumptus, vltra ea quæ sunt in aliquibus Ecclesiis ad instituendos pueros destinata, quæ huic seminario eo ipso applicantur, idem Episcopus, cum duorum à Capitulo consilio, & duorum de Clero ciuitatis, partem aliquam & portionem detrahent ex fructibus integris omnium reddituum ecclesiasticorum, & Monasteriorum, non tamen mendicantium, & Hospitalium, quæ in titulum vel administrationem datur, & Collegiorum (in quibus seminaria discendum ad commune Ecclesiæ bonum non habentur) & omnium ordinum militum, præterquam sancti Ioannis Hierosolymitani: & eam portionem detractam, & beneficia simplicia & præstemonia vacantia, huic collegio applicabunt & incorporabunt. Hoc si ab Episcopo erigi negligatur, superiores eum, & hos synodus prouincialis acriter corripiet, & faciendum curabit. Vt hoc minori fiat sumptu, Ordinarij compellant scholasticos suæ Ecclesiæ, & alios quibus lectionis est munus annexum, vt in hoc Collegio per se doceant, aut per substitutos quos ipsi eligant, & ordinarij approbent. Et tales dignitates quæ Scholasteriæ dicuntur, deinceps non conferantur, nisi ea doctrina pollentibus qui hoc muneris per se exercere possint: & aliter facta prouisio inualida sit, non obstantibus priuilegiis quibuscunque.

Si quæ Ecclesiæ, ob paupertatem hæc Collegia erigere non potuerunt, Synodus Prouincialis aut Metropolitana cum duobus Suffraganeis, in aliqua eius Prouinciæ Ecclesia vnum aut plura Collegia, ex fructibus diuersarum Ecclesiarum instituet, vt pueri earum quæ singulæ Collegium non possunt habere, commode educantur.

Si diuinitas magna sit, poterit Episcopus alia habere seminaria, quæ tamen ab illo quod in ciuitate erectum fuerit, in omnibus dependant.

Si pro vnionibus aut portionum taxatione aut alia de causa, difficultas oriretur, quæ hanc institutionem aut conseruationem perturbaret, Episcopus cum dictis deputatis vel Synodus prouincialis in iis decretis, prouiderereque valeat.

Octaua Sessio.

*Doctrina de Sacramento Matrimonii publica
ta die 11. Nouembris 1563. Tridenti
sub beatissimo Pio. 4.*

Matr.

Matrimonij perpetuum indissolubilemq; nexum, primus humani generis parens diuini spiritus institutu pronuntiavit, cum dixit: Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea. Quamobrem relinquet homo patrem suum & matrem, & adhaerebit uxori suae & erunt duo in carne vna.

Hoc autem vinculo duos tantum modo copulari & coniungi Christus dominus apertius docuit, cum postrema illa verba tanquam à Deo prolata referens, dixit: Itaque iam non sunt Duo, sed vna caro, statimq; eiusdem nexum firmitatem, ab Adamo tanto ante pronuntiatam, his verbis confirmavit: Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet.

Gratiam verò, quae naturalem illum amorem perficeret, & indissolubilem vnitatem confirmaret, coniugisque ianctificaret, ipse Christus venerabilium Sacramentorum institutor atque perfector; sua nobis passione promeruit. Quod Paulus Apostolus innuit dicens: Viri diligite uxores vestras, sicut Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea; mox subiungens, Sacramentum hoc magnum est: ego autem dico in Christo & in Ecclesia.

Cum igitur matrimonium in lege Evangelica veteribus connubiis per Christum gratiam praestet, merito inter nouae legis Sacramenta annumerandum sancti Patres nostri, Concilia & vniuersalis Ecclesiae traditio semper docuerunt. Aduersus quae impij homines huius seculi insipientes, non solum perperam de hoc venetabili Sacramento senserunt, sed de more suo, praetextu Evangelij, libertatem carnis introducentes, multa ab Ecclesiae Catholicae sensu, & ab Apostolorum temporibus probata consuetudine aliena, scripto & verbo asseruerunt, non sine magna Christi fidelium iactura. Quorum temeritati sancta & vniuersalis Synodus cupiens occurrere, insigniores praefatorum schismaticorum haereses & errores, ne plures ad se trahat perniciose eorum contagio exterminandos duxit, hos in ipsos haereticos eorumque errores decernens Anathematismos.

Canones de Sacramento Matrimonij.

1 Si quis dixerit, Matrimonium non esse verè & proprie vnum ex septem legis Evangelicae sacramentis, à Christo Domino institutum, sed ab hominibus in ecclesiam inuectam, neque gratiam conferre, Anathema sit.

2 Si

S V M M A T R I D E N T I N I .

2 Si quis dixerit, licere Christianis plures simul habere uxores, & hoc nulla lege diuina esse prohibitum, Anathema sit.

3 Si quis dixerit, eos tantum consanguinitatis & affinitatis gradus, qui in Leuitico exprimuntur, posse impedire matrimonium contrahendum, & dirimere contractum, nec posse Ecclesiam in nonnullis illorum dispensare, aut constituere vt plures impediant & dirimant, Anathema sit.

4 Si quis dixerit, Ecclesiam non potuisse constituere impedimenta matrimonium dirimentia, vel in iis constituendis errasse, Anathema sit.

5 Si quis dixerit, propter hæresim aut molestam cohabitationem, aut affectatam absentiam à coniuge, dissolui posse matrimonij vinculum, Anathema sit.

6 Si quis dixerit, matrimonium ratum non consummarum, per solennem religionis professionem alterius coniugum non dirimi, Anathema sit.

7 Si quis dixerit, Ecclesiam errare cū docuit & docet (iuxta euangelicam & apostolicam doctrinam) propter adulteriū alterius cōiugum Matrimonij vinculū non posse dissolui, & vtrunque vel etiam innocentem, qui causam adulterio non dedit, non posse altero coniuge viuente aliud matrimonium contrahere, mœcharicq; eum, qui dimissa adultera aliam duxerit, & eam quæ dimisso adultero alij nupserit, Anathema sit.

8 Si quis dixerit, Ecclesiam errare cū ob multas causas separationem inter coniuges, quo ad thorum, seu quo ad cohabitationem, ad certū incertūve tempus fieri posse decernit, Anathema sit.

9 Si quis dixerit, clericos in sacris ordinibus constitutos, vel regulares castitatē solenniter professos, posse matrimonium cōtrahere, contractumq; validum esse, non obstante lege ecclesiastica vel voto, & oppositum nihil aliud esse, quàm dānare matrimoniū, posseq; omnes contrahere matrimonium, qui non sentiunt se castitatis (etiam si eam vouerint) habere donū, Anathema sit: cū Deus id rectè petentibus non denegat, nec patiatnr nos supra id, quod possumus, tentari.

10 Si quis dixerit, statum coniugalem anteposendum esse statui virginitatis vel cœlibatus, & non esse melius ac beatus manere in virginitate aut cœlibatu, quàm iungi matrimonio, Anathema sit.

11 Si

11 Si quis dixerit, prohibitionem solennitatis nuptiarum certis anni temporibus superstitionem esse tyrannicam, ab ethnicorum superstitione profectam, aut benedictiones & alias ceremonias, quibus Ecclesia in illis utitur, damnauerit, Anathema sit.

12 Si quis dixerit, causas matrimoniales non spectare ad iudices Ecclesiasticos. Anathema sit.

Decreta de Reformatione Matrimonii.

Dubitandum non est Clandestina Matrimonia libero consensu facta, rata & vera esse matrimonia, quoad Ecclesia ea irrita non fecit: & proinde iure sunt dammandi, & Anathemate eos damnat sancta synodus, quae ea vera esse negant, quicquid affirmant matrimonia filiorum sine consensu parentum facta, irrita esse, & parentes ea rata vel irrita facere posse: illa tamen matrimonia semper sancta Ecclesia detestata est & prohibuit: animaduertensque nunc sancta Synodus grauius peccata, quae ex eisdem ortum habent, quibus succurri non potest, nisi efficacius remedium adhibeatur, praecipit ut antequam matrimonium contrahatur: publice in Ecclesia tribus continuis festiuis diebus a Parocho denuntietur, & tunc nullo impedimento remorante, ad matrimonium in facie Ecclesiae procedatur. Quod si merito timeatur malitiose impediri posse si toties denuntietur, fiat vna tunc denuntiatio, vel saltem parochio & duobus vel tribus testibus praesentibus matrimonium celebretur, & ante consummationem denuntiationes fiant, nisi Ordinario super sedendum videatur. Qui aliter quam praesente parochio, vel alio sacerdote, de ipsius seu Ordinarii licentia, & duobus vel tribus testibus, matrimonium contrahere attentabunt, eos sancta Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit, & huiusmodi contractus irritos & nullos esse decernit praesenti decreto. Insuper sacerdotes & testes, & eos qui contrahent, si secus fecerint, puniendos ab Ordinario decernit. Coniuges hortatur ne in eadem domo cohabitent ante sacerdotis in Ecclesia benedictionem, quam solus Parochus, aut qui ab eo vel ab Ordinario licentiam habent, dare poterit ei, qui secus fecerit, & alienae Parochiae sponfos coniungere vel benedicere ausus fuerit, poena suspensionis additur, non obstantibus priuilegiis, &c.

Hortatur etiam sancta Synodus, coniuges, ut ante-

XX

quam

SVMMA TRIDENTINI

quam contrahant vel triduo ante consummationem, ad puram confessionem & communionem accedant: & laudabiles consuetudines & ceremonias Provincia: rum in nuptiarum sacramēto omnino retineri optat. Et hoc decretum omnes Ordinarij quamprimum populo publicari & explicari faciant in omnibus parochiis, idēq; sapissimē primo anno: deinde quoties expedire iudicauerint.

1 Decernit insuper vt huiusmodi decretum, in vna-
quaque Parochia suum robur post triginta dies habe-
re incipiat, à die primæ publicationis, in eadem paro-
chia factæ, numerandos.

2 Vnus tantū (siue vir, siue mulier) vel ad summum
vnus & vna, baptizatum de baptismo suscipiant: inter
quos & baptizatū ipsum, & illius patrem & matrem,
nec non inter baptizantem & baptizatum, baptizatūq;
patrem ac matrem tantum spiritualis cognatio con-
trahatur. Parochus eum vel eos, quos electos ad hoc
cognouerit, tantum ad suscipiendum baptizatum ad-
mittat: & in libro eorum nomina scribens, doceat
quam cognationem contraxerint. Si qui aliū baptiza-
tum tetigerint, nulla inde esto cognatio spiritualis, nō
obstantibus constitutionibus contra decernentibus.
Ea quoq; cognatio, quæ ex confirmatione cōtrahitur,
confirmantem & confirmatum, illiusq; patrem & ma-
trem, ac tenentem, non egrediatur.

3 Iustitię publicę honestatis impedimentū, vbi spon-
salia valida non erunt, sancta Synodus prorsus tollit:
vbi autem valida fuerint, primū gradū non excedat.

4 Impedimentū affinitatis ex fornicatione contra-
ctum, quod matrimonium postea factum dirimit ad
eos tantum, qui in primo & secundo gradu cōiungun-
tur, restringit: in vltioribus gradibus talis affinitas
non dirimet matrimonium postea contractum.

5 Si quis sciens intra gradus prohibitos matrimo-
nium contrahere præsumperit, separetur, & spe dispen-
sationis cōsequendæ careat: idq; magis in eo seruetur,
qui consummare matrimonium ausus fuerit. Si igno-
rante id fecerit, & solennitates requisitas neglexit,
eiusdem subiiciatur pœnis. Si verò solennitatibus ad-
hibitis, postea impedimentum cognoscatur, cuius ha-
buit ille probabilem ignorātiā, tunc facilius cum eo
& gratis dispensari poterit. In contrahendis matrimo-
niis,

niis, aut nulla omnino, aut raro detur dispensatio, idq; ex causa, & gratis concedatur. In secundo gradu nunquam dispensetur, nisi inter magnos Principes & ob publicam causam.

6 Quandiu rapta mulier in potestate raptoris fuerit, nullum posse fieri matrimonium decernit sancta Synodus. Si autem in libertate constituta, eum in virum habere cōsenserit, eam raptor in vxorem habeat: Iure tamē ipso sint excommunicati, perpetuo infames, & omnium dignitatum incapaces, tam raptor, quam omnes consilium, auxilium & fauorem illi præbentes. Si clerici sint, de gradu suo cadant: dotare autem raptā arbitrio Iudicis raptor teneatur, siue illam duxerit, siue non duxerit.

7 Paternè monet sancta Synodus eos ad quos spectat, ne genus hominum vagantium, & incertas sedes habentium ad matrimonium facillè recipiant. Magistratus hortatur vt eos seuerè coërceant. Parochis præcipiè ne illorum matrimoniis intersint, nisi diligenti facta inquisitione, & re ad Ordinarium delata, ab eo licentiam id faciendā obtinuerint.

8 Statuit sancta Synodus concubinarios, tam solutos quam coniugatos, cuiuscunq; sint status, si ter admoniti ab ordinario concubinas non eiecerint, sedq; ab earum consuetudine non selunxerint, excommunicatione feriendos esse: à qua donec re ipsa paruerint, nō absoluantur. Quod si censuris neglectis per annum in concubinato permanferint, contra eos ab Ordinario seuerè procedatur. Mulieres quæ cum adulteris seu concubinariis publicè viuunt, si ter admonitæ non pauerint, ab Ordinariis locorum grauitè puniantur, inuocato, si opus sit, auxilio seculari.

9 Præcipit sancta Synodus omnibus cuiuscunq; gradus, cōditionis, & dignitatis existant, sub anathematis pœna, quā ipso facto incurrant, ne quouis modo directè vel indirectè, subditos suos vel quoscunq; alios cogant, quo minus liberè matrimonium contrahant.

10 Ab aduētū Domini vsq; ad diē Epiphaniæ, & à feria 4. (merū) vsq; in octauā Pascatis inclusiue, antiquæ nuptiarū prohibitiones obseruentur: In alijs temporibus solennitè celebrari permittantur: vt autē ea modestia & honestate qua decet, fiant. Episcopi curabūt: Sancta enim res est matrimonium & sanctè tractandum.

SVMMA TRIDENTINI

Decreta de reformatione generali in eadem 8. sessione.

1 **C**um primum Ecclesia vacauerit, supplicationes ac preces publicè, priuatimq; fiant, quibus Cleus & populus bonum à Deo passiorem valeat impetrare. Hortaturq; sancta Synodus omnes, qui ius habent ad promotionem præficiendorum, aut aliquam operã præstant, vt meminerint nihil se ad Dei gloriam & populorum salutem vtilius posse facere, quàm si bonos pastores promoueri studeant: eosq; mortaliter peccare, nisi quos digniores & Ecclesiæ vtiliores iudicauerint, præfici diligenter curauerint: & quos ex legitimo matrimonio natos, vita, ætate, doctrina, aliisq; dotibus præditos sciant, quæ iuxta sacros Canones & huius Synodi decreta requiruntur. Additur hic de forma instructionis & testimoniij in Synodis Metropolitanis facienda, & à summo Pontifice approbanda ad promotionem Episcoporum. Et summus Pontifex admonetur officij sui in eligendis præstantissimis, quibuscunq; viris & Cardinalitiam dignitatem.

2 **P**rouincialia Concilia sicubi intermissa sunt, reuocentur. Metropolitanis ipsi intra annum à fine præsentis Concilij, & deinde quolibet triennio post octauam Paschæ resurrectionis Dominicæ, seu alio cõmodiori tempore, non prætermittant Synodum in prouincia sua cogere, quo Episcopi & alij, qui interesse debent, conuenire teneantur. Neq; Episcopi Comprovinciales ad Metropolitanam Ecclesiam deinceps accedere inuicem compellatur. Episcopi nulli Archiepiscopo subiecti, vicinum aliquem Metropolitanum semel eligat, cuius Synodo Prouinciali interfint, & ibi ordinata obseruent, cæteris in rebus eorum integra maneant priuilegia. Synodi diocesana quotannis celebrètur, ad quas omnes accedere teneantur, etiam exempti illi, qui nisi exempti essent, interesse deberent. Qui Ecclesiarum curam gerunt, etiam annexarum, quicunque illi sint, Synodo interfint.

3 **P**atriarchæ, Primate, Metropolitanis & Episcopis, propriã diocesim per seipso, aut si legitime impediti sint, per suum generalem vicariũ aut visitatorem visitent. Si quotannis totam visitare non poterint, saltem maiorem eius partem, ita vt biennio tota compleatur. Metropolitanis, diocesim suorum Comprovincialium ne visitent, nisi causa cognita & probata in Concilio Prouinciali.

Prouinciali. Archidiaconi, Decani, & alij inferiores, quas Ecclesias legitimè consueuerūt, uisitent assumptō Notario, de consensu Episcopi & per seipfos tantum. Episcopus & eius uisitator possit uisitare illas Ecclesias, quas uisitator Capituli (qui nō nisi approbatus ab Episcopo id faciet) iā uisitauit. Archidiaconi & alij inferiores cuncta uisitationis suæ acta exhibebunt intrā mēsem Episcopo, nō obstante quacūq; cōsuetudine, &c. Uisitationum scopus primus sit orthodoxā fidem extirpatis hæresibus, inducere : bonos mores tueri, prauos corrigere, populum exhortari ad religionem, pacem, innocentiam, &c. Quæ ut succedant felicius, ij omnes qui hoc munere funguntur, studēant charitate omnes amplecti, & modesto comitatu contenti celeriter uisitationē absoluant: nulli graues inutilibus sumptibus sint, nec quicquam accipant exceptis uictualibus, quæ sibi ac suis nihil nisi necessarium exigentibus sufficiant. Eligant ij, qui uisitantur, malint ne consuetam pecuniam numerare, an uictualia prædicta ministrare. Ius tamen conuentionū cum Ecclesiis nō parochialibus illæsum seruetur. Vbi nihil à uisitatoribus accipiebatur gratis, etiā nunc uisitet eis, qui plus ceperint, pœna statuitur. Patroni neq; in iis, quæ Sacramentorū administrationē spectāt, se ingerāt, neq; uisitationi bonorum Ecclesię, nisi quatenus eis id ex institutione cōpetat. Episcoporum id munus esto, qui & fabricæ prouentus in Ecclesiæ usum expendi curabunt.

4 Canones sub Paulo tertio de Prædicatione uerbæ Dei, præsentis temporis necessitati sancta Synodus aptius accommodans, mandat ut Episcopi ipsi (quorum hoc præcipuum munus est) in Ecclesia sua, aut eis impeditis, illi quos ad hoc assument, in aliis autem Ecclesiis Parochi, aut eorum impensis ij, quos constituet Episcopus prædicent, saltem Dominicis diebus & solennibus festis : tempore autem ieiuniorum, Quadragesimæ & Aduentus quotidie, uel saltem tribus in hebdomada diebus, si ita oportere duxerint, & si quando alias id opportunū iudicarint. Moneatur populus audire uerbum Dei, ubi id commodè possit, in sua Parochia Nullus, neq; ipsi Regulares etiam in Ecclesiis suorum ordinum, contradicente Episcopo, prædicare præsumat. Episcopi, pueros in singulis Parochiis diligenter doceri faciunt fidei rudimenta, & obedientiam erga Deum

S V M M A T R I D E T I N I

& parentes, saltem Dominicis & festiuis diebus. Et si necesse sit, per censuras ad id compellant eos ad quos hoc munus spectat: non obstantibus priuilegijs, &c.

5 *Causæ criminales grauiores contra Episcopos, etiã hæresis, quæ depositione aut priuatione dignæ sint, à Romano tantum Põrtifice cognoscantur & terminentur. Si causa necessario extra Romanã curiam sit committenda, nemini nisi Metropolitanis aut Episcopis summo Pontifice eligendis cõmittatur, idq; manu ipsius summi Põrtificis signetur, nec his plus tribuatur, quãdã vt processum causæ cõficiat, & ad Romanũ Põrtificem trãsmittant, cui semper sententia diffinitiuã reseruabitur. Cætera sub Iulio 3. superius decreta, & constitutio sub Innocẽtio tertio, in Cõcilio generali, quæ incipit. Qualiter & quãdo ab omnibus obseruentur. Minores causæ Episcoporum in Cõcilio tantum Prouinciali, aut à deputandis per ipsum cognoscantur & terminentur.*

6 *Liceat Episcopis, in irregularitatibus omnibus & suspensionibus, ex delicto occulto proueniẽtibus, excepta ea quæ oritur ex homicidio volũtario, & exceptis alijs deductis ad forũ cõtentiosum, dispesare, & in quibuscũq; casibus occultis etiã sedi Apostolicæ reseruatis, delinquentes quoscunq; sibi subditos in diocesi sua per seipos, aut Vicariũ ad id specialiter deputandũ, in foro cõscientiæ gratis absoluerè imposita pœnitentia salutari. Idem & in hæresis crimine in eodem foro cõscientiæ eis tantum, non eorũ vicariis sit permisum.*

7 *Cũ Sacramenta administrantur, illorum vis & vsus pro suscipientiũ captu explicetur, iuxta formã à sancto Synodo præscribendã in Catechesi, quam in vulgarem linguam fideliter versã populo Parochi exponant, eademq; lingua, sacra eloquia & salutis monita singulis diebus festis explanent, & in legẽ domini erudiant, reiectis inutilibus quæstionibus.*

8 *Crimen publicè & cũ multorum scãdalo perpetranti, publica pœnitentia iniungatur: hæc tamẽ Episcopus cõmutabit in priuatam, cũ id magis vtile iudicauerit. In Cathedralibus ecclesijs, vbi id cõmodè possit, Pœnitentiarius cũ vnione Præbendæ proximè vacaturæ instituat, Doctor aut Licentiatus in Theologia vel iurẽ Canonico & Quadragenarius, aut alias qui pro ratione loci aptior reperiatur. Cæseat hic præsens in choro, quãdiu Cõfessiones in Ecclesia audiet.*

9 Quæ

9 Quæ in hoc Cõcilio toto de visitatione beneficiorum exemptorũ cõstituta sunt, eadẽ seruẽtur in iis Ecclesijs secularibus, quę in nullius diocesi esse dicuntur, vt ab Episcopo proximo, aut ab electo ab eo, semel in Cõcilio Provinciali, visitentur: non obstantibus, &c.

10 Episcopi ius & potestatem habeant ea ordinandi, puniendi, & exequendi iuxta Canonũ sanctiones, quæ necessaria videbuntur visitationi & morum correctioni suorum subditorum. Neque executionem impediatur, exemptio, inhibitio, appellatio, &c.

11 Decernit sancta Synodus vt si quando exigentibus causis grauisimis, aliqui decorabuntur titulis honorarijs, Prothonorariatus, Accolytatus, Comitum Palatini, Cappellani Regij, aut similibus: & si qui alij eximentur sub nomine seruentium militijs seu monasterijs, hospitalibus, aut Collegijs, aut quouis alio titulo, nihil ex his priuilegijs detractum iri Ordinarijs intelligatur, quo minus existat ñ subiecti plenẽ Ordinarijs, & quo ad Cappellanos Regios, iuxta constitutionem Innocentiũ tertij, Quæ incipit. Cũ Capelle, Exceptis iis qui exẽptis locis, militijsq; actu seruiũt, intra eorum septa, & in eorum obedientia viuẽtes: & iis quĩ legitimẽ secundum regulam earundem militiarũ professionem fecerint, de qua constat Ordinario. Quę verò priuilegia residentibus in curia Romana, aut familiaribus Cardinalium, ex Eugenij constitutione competent, ea in iis qui beneficia obtinent, ratione Beneficiorum non intelligantur, sed Ordinarijs subiecti permaneat, non obstantibus priuilegijs, &c.

12 Nemo deinceps ad vllam dignitatem, cui animarum cura subest, promoueatur, nisi qui 25. annũ ætatis attigerit, & in clericali ordine versatus, doctrina ad id muneris necessaria, & morũ integritate commẽderet. Archidiaconi, vbicunq; fieri poterit, sint magistri seu Doctores aut Licentij in Theologia aut Iure Canonico: ad cæteras dignitates quibus ea cura non est annexa animarum. Clerici assumantur idonei, non minores 22. annis. Patroni beneficiorũ curam animarum habentium, intrã duos à possessione adeptos menses, in manibus Episcopi, aut coram generali eius Vicario publicam faciant Orthodoxæ suę fidei professionem, & in Sanctæ Romanæ Ecclesiæ perpetuam obedientiam iurẽt. Assumpti ad Canonicatus & dignitates in

SVMMA TRIDENTINI

Cathedrali Ecclesia, idipsum faciant nō solum coram Episcopo, sed etiam in Capitulo : alioqui neq; fructus faciant, neque eis possessio suffiagetur. Multa præterea statuuntur de ætate, Ordinibus, titulis, residentia, cultu, exercitiis, & moribus eorum qui ad **C**anonicatus & **P**orrones assumuntur.

13 Concilio provinciali cōmittitur, vt diligenter inquirat, qua ratione, quibūve modis tēues aliqui Episcopatus augeātur, vt & dignitati Eppiscopali respondeant, & Ecclesiarum necessitati satisfiat, & cōfecta super hoc instrumenta ad Summū Pōtificem mittat, qui prout expedire iudicauerit, tales Ecclesias aut vnīdo, aut fructuum accessione, augebit. Idem etiam in Parochialibus Ecclesiis pauperibus prouidendum Episcopo permittitur. Ecclesiæ Parochiales nullo modo vnīantur monasteriis, Abbatiis, Præbendis, vel aliis quibuscunq; beneficiis, vel Hospitalibus, vel militiis: & in eis omnibus quæ sunt iam vnitæ, decretum huius Synodi sub Paulo tertio obseruetur. Episcopatus qui summā ducatorum mille, & Parochiæ quæ summā centum, annuis prouentibus secundum verum valorem nō excedunt, nullis pensionibus aut reservationibus fructuum grauentur. Vbi Parochiales Ecclesiæ nō sunt distinctæ, sed rectores earū promiscuè petentibus ministrant Sacramēta, Episcopus populo distincto, certas Parochias faciat, & suum perpetuū populū ac peculiarē Parochias assignet. Et vbi nullæ sunt Parochiales, quamprimum fieri curet: non obstantibus priuilegiis, &c.

14 Mandat sancta Synodus Episcopis, vt eas solutiones seu promissiones seu turriorū lucra, quæ praua consuetudine alicubi exiguntur in electione, præsentatione, vel alia prouisione seu admissione ad possessionē, penitus oboleāt & extirpent: illis dūtaxat exceptis, quas pias & laudabiles inuenerint: iis verò qui cōtra cōprehensa in decreto, committent, penis in Simoniacos latis mulcentur: non obstantibus, &c.

15 Liceat Episcopis cum consensu Capituli, aliquot beneficia simplicia vntre Canonicatibus Ecclesiæ Cathedralis: & Collegiatæ, vbi tā tenues sunt, vt gradū Canonicorum pro loco & personis non sufficiant, aut aliquas supprimant præbendas cum Patrono si cōsensu, vt earum prouētus in distributionibus quotidianis aliarum applicentur: ita tamen vt tot super sint quæ,
diuina

diuino cultui ac dignitati Ecclesiæ respondeant.

16 Iubetur Capitulum cui sede vacante munus incumbit fructuum percipiendorum, æconomū decernere, qui res ecclesiasticarū & prouentuum curā gerat: item vicarium constituet idoneum infra octo dies, vel existentē confirmabit. Cessante Capitulo Metropolitanæ cura hæc sit, Episcopus verò ad talem Ecclesiā promotus, ab his Officialibus & ab ipso Capitulo rationē exgat officiorum & administrationis, possitq; eos punire, qui deliquerint in ea administratione, licet à Capitulo liberationem obtinuerint. Et de scripturis ad Ecclesiam pertinentibus, Capitulum Episcopo reddat rationem, si quæ scripturæ ad illud peruenerunt.

17 Sancta Synodus statuit, vt in posterū vnū tantum beneficiū ecclesiasticū singulis cōferatur: quod si ad vitam honestè sustentandā eius cui cōfertur, nō sufficiat: licebit aliud simplex sufficiens idē cōferri: modò vtunque personālē residentiā nō requirat. Et hæc ad omnes Cathedralēs Ecclesias, & ad omnia beneficia secularia & regularia vel commendata pertineant. Illi verò qui in præseni plures Parochiales Ecclesias, aut vnā Cathedralē & aliam Parochialem obtinent, Cogantur omnino vna tantum retenta, alias infra sex menses dimittere: alioqui beneficia omnia, quæ obtinent, vacare censeantur, & vt vacantia aliis cōferantur: nec illi tuta cōscientia fructus post dictum tempus retineāt. Operatamen sancta Synodus Summum Pontificem aliqua ratione necessitatibus resignantium prouidere.

18 Cūm Ecclesia Parochialis, quæcunque ea sit per obitū vel resignationē vacauerit Episcopus statim idoneum in ea vicariū, si opus sit, cum congrua sustentatione fructuum constituet, donec ei de rectore prouideatur. Porro Episcopus & Patroni, infra breue tempus, quod ipse Episcopus præscribet, idoneos clericos coram deputandis examinatoribus nominet & deferant, qui volent aliorū nomina, vt de omnibus diligēs fiat inquisitio. Et si Episcopo & Synodo Prouinciali videatur, per edictum publicum vocentur, qui volent examinari Examinentur ab Episcopo omnes, aut ab eius generali vicario, cū aliis saltē tribus examinatoribus: horū vris, si pares aut singulares fuerint, accedere possit Episcopus, vel vicarius quibus magis videbitur. Examinatorū eligēdorum latè præcipitur modus,

XX § qualitates,

SVMMA TRIDENTINI

qualitates, &c. & quid fiet quando lus Patronatus vel ad Ecclesiasticum pertinebit vel ad Laicos. Nec aliter facta prouisio vllius sit valoris vel momenti, non obstantibus indulgētis, priuilegiis, &c.

19 Mandata de prouidendo, & gratiæ quæ dicuntur Expectatiuæ, nec concedantur deinceps, nec concessis vii liceat, nec reseruaciones mētales, nec aliæ quæcunque gratiæ ad vacaturā alicui etiam Cardinali dentur, & concessa antea abrogata esse censeantur.

20 Causæ omnes ad forū Ecclesiasticum pertinentes, in prima instantia coram Ordinariis locorū dūtaxat cognoscantur, & infra biennium saltē a die mortis terminentur: alioqui litigātes superiores Iudices cōpetentes adeant, qui causam terminent. Hic latē decernitur, quæ apud quos Iudices causæ sint peragēdæ: & ne Nūtijs seu Legati procedāt cōtrā Clericos & alios Ecclesiasticos, nisi Episcopo requisito & nēgligente. Et vt Notarius actorum copiam appellanti congrua mercede, intra mensem exhibeat: Si fraudē fecerit aut ipse Notarius aut Iudex ad dupli pœnam quanti ea lis fuerit, teneatur: non obstantibus priuilegiis, &c.

Sessio nona.

Decreta & Canones de Purgatorio, Veneratione reliquiarum, Inuocatione Sanctorum, De Imaginibus, & Indulgentiis, & reformatio regularium & generali, publicata die 3. & 4. Decembris 1563. sub Pio Papa 4.

De Purgatorio.

Præcipit sancta Synodus Episcopis, vt doctrinā de Purgatorio vbique prædicari studeant, & difficiliōres atq; incertas quæstiones euulgari non permittant.

Decretum de veneratione reliquiarum, inuocatione sanctorum, & imaginibus.

Iisdem mandat vt doceāt sanctorum inuocationem, reliquiarum honorē, & imaginum vsum, & eos qui aliter docent, impiē sentire prædicent: Id quod Concilio-
rum, præsertim verò secundæ Nicenæ Synodi decretis contra imaginū oppugnatores, est sancitū. Si quis autē his decretis cōtraria docuerit aut senserit, Anathema sit. In has autē sanctas & salutare obseruationes, si qui abusus irreperint, eos profus aboleri sancta synodus cupit. Et vt hæc fidelius obseruetur, statuit neminē licere vllō in loco, vel ecclesia, etiam quomodolibet exēpta, vllā insolitā ponere, vel ponendā curare imagi-
nem,

nem, nisi ab Episcopo approbata fuerit. Nulla etiã admittenda esse noua miracula vel nouas reliquias recipiendas, nisi eodẽ recognoscẽte vel approbãte Episcopo.

De regularibus. Ca. 1.

Omnes regulares tam viri quã mulieres ad regulæ quam professi sunt præscriptum, vitam instituant & component.

Iis non liceat bona immobilia vel mobilia tanquam propria possidere. Quod si quis aliter quicquã tenere deprehensus aut conuictus fuerit, is biennio actiua & passiua voce priuatus sit, atq; etiã iuxta suæ regulæ & ordinis constitutiones puniatur. Canon 2.

Concedit sancta Synodus omnibus monasteriis, exceptis sancti Francisci fratribus capucinis, & minoribus de obseruantia, vt deinceps bona immobilia eis possidere liceat. Nec de cætero similia loca erigantur, sine Episcopi, in cuius diocesi erigenda sunt, licentia prius obtenta. Canon 3.

Ne quis regularis sine sui superioris licentia, quouis prætextu se alicui subiiciat. Illi autem qui studiorum causa ad vniuersitates mittuntur, in conuentibus tantum habitent, alioquin ab Ordinariis contra eos procedatur. Canon 4.

Vniuersi Episcopi clausuram sanctimonialium, vbi violata fuerit, diligenter restitui, & conseruari procurant, etiã cum inuocatione secularis brachij si opus fuerit. Nemini sanctimonialiũ liceat sine approbatione Episcopi à monasterio discedere. Neminiq; liceat sine Episcopi licentia intra septa monasterij ingredi. Canon 5.

In electione quorumcunq; superiorum fiat electio per vora secreta, ita vt singulorum eligentium nomina non publicentur. Canon 6.

Omnis præposita eligatur nõ minor annis quadraginta, quæ octo annis post expressam professionem laudabiliter vixerit. Nulla duobus monasteriis præficiatur: si qua plura obtinet, cogatur intra sex menses, vno excepto, cætera resignare. Canon 7.

Monasteria quę immediatè ad sedis Apostolicę protectionem assignantur, infra annũ sese in congregationes redigere, & certas regulares personas deputare teneantur. Quod si fecerint, Metropolitanus ea conuocet, in cuius defectum Episcopi subdantur. Canon 8.

Monasteria sanctimonialium sanctę Dei Apostolicę Canon 9.
immediatè

S V M M A T R I D E N T I N I

immediatè subiecta, ab Episcopis tanquam diçtę sedis delegatis, gubernentur: Quę verò à deputatis in capitulis generalibus, vel ab aliis regularibus reguntur, sub eorum cura & custodia relinquuntur.

CANON 10. Attendant diligenter Episcopi, & ceteri superiores monasteriorum sanctimonialium, vt in constitutionibus earum admoneantur Sanctimoniales, vt saltem semel singulis mensibus confessionem peccatorum faciant, & sacrosanctam Eucharistiam suscipiant, vt eo se salutari præsidio, muniant ad omnes oppugnationes dæmonis fortiter superandas.

CANON 11. In monasteriis seu domibus virorum seu mulierum, quibus imminet animarum cura personarum secularium, personę tam regulares quàm seculares huiusmodi curam exercentes, subsint immediatè iurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcopi, in cuius diçcesi sunt excepto monasterio Cluniensi cum suis limitibus. Et exceptis etiam his monasteriis seu locis, in quibus Abbates generales aut capita ordinum sedem ordinariam principalem habens, atq; aliis monasteriis seu domibus, in quibus Abbates aut alij regularium superiores iurisdictionem episcopalem & temporalem in parochos & parochianos exercent.

CANON 12. Censurę quę à sede Apostolica vel ab Episcopo mandantur, à regularibus in illorum Ecclesiis publicentur & seruentur.

CANON 13. Controuersias omnes de præcedentia tam inter regulares quàm seculares, Episcopus amota appellacione componat.

CANON 14. Regularis non subditus Episcopo qui vel extra, vel intrà claustra cum scandalo degit, seuerè puniatur intrà tempus ab Episcopo præfigendum. Sin minus, ab Episcopo puniatur.

CANON 15. In omni regione professio non fiat ante decimum sextum annum expletum. Professio autem antea facta, nulla fit.

CANON 16. Nulla quoque renunciatio aut obligatio antea facta, nisi eum licentia Episcopi, siue eius vicarij fiat, intrà duos menses proximos ante professionem, ac non aliàs intelligatur effectum suum sortiri, nisi secuta professione. Finito tempore nouiciatus, superiores nouicios, quos habiles inuenerint ad profitendum, admittant, aut ex monasterio eos eiciant.

Si puella

Si puella, quæ habitum regularem suscipere voluerit, maior duodecim annis sit, non ante eum suscipiat, quàm Episcopus aut eius vicarius de eius voluntate diligenter cognouerit. Canon 17°

Qui virginem, vel viduam monasterium ingredi, aut habitum suscipere, quomodocunque impediuerit, Anathema sit. Canon 18°

Quicumq; regularis præterderit se per vim & metum ingressum esse religionem, aut etiam dicat ante æratem debitam professum fuisse, velitq; habitum dimittere, aut etiam cum habitu discedere sine licentia superioris, non audiatur: nisi intra quinquennium tantum die professionis, & tunc non aliter nisi causas quas prætenderit, deduxerit coram superiore suo & ordinario. Nemo etiam regularis cuiuscumq; facultatis vigore transferatur ad laxiorem religionem: nec detur licentia cuiquam regulari, occulte ferendi habitum suæ religionis. Canon 19°

Abbatibus, qui sunt ordinum capita, Episcopis non subiecti, quibus est in alia inferiora monasteria, prioratusve legitima iurisdictio, eadem illa sibi subdita monasteria & prioratus, suo cuique loco & ordine, ex officio visitent. Canon 20°

Illi, qui in præsentibus monasteria, quæ capita sunt ordinum, siue Abbatias, siue Prioratus, filias eorum nuncupata, in commendam obtinent, nisi sit eis de regulari successore prouisum, infra sex menses, religionem solenniter profiteri, aut iis cedere, teneantur. Canon 21°

Omnia monasteria, hæc quæ hactenus sancita sunt, obseruare teneantur. Et si quid executioni mandatum non sit Episcoporum negligentia, cõcilia prouincialia suppleant. Regularium verò capitula prouincialia & generalia, in defectum aliorum prouideant. Quibus ut auxilium & auctoritatem interponant, Reges & principes hortatur sancta Synodus. Canon 22°

*Decreta Reformationis generalis in eadem
Sessione publicata.*

Episcopi, cæteriq; ecclesiastici ex redditibus Ecclesiæ, consanguineos, familiaresve augere non studeant. Canon 23°

Omnes Ecclesiæ Primates in prima Synodo prouinciali, quæ hic definita sunt, palam recipiant, & omnes hæreses publicè detestentur. Idem faciant qui in Synodo diocesana conuenire debent. Canon 24°

Excommunicationes nemini prorsus præterquam ab Episcopo decernantur. Nephas autem sit seculari magistratui

SVMMA TRIDENTINI

magistratui prohibere ecclesiastico iudici ne quem excommunicet.

- Canon 4.** Liceat Episcopis, & Abbatibus & generalium ordinum pro sua conscientia Missarum magnum numerum, quibus celebrandis singulis diebus in vna Ecclesia suffici non potest, quicquid magis ad honorem Dei viderint expedire, decernere & statuere.
- Canon 5.** Qualitatibus, quæ in beneficiorum electione requiruntur, vt oneribus illis iniunctis, non derogetur.
- Canon 6.** Decretum Pauli, quod incipit Capitula Cathedralium, obseruetur.
- Canon 7.** Nemini in posterum accessus, aut regressus ad beneficium ecclesiasticum concedatur. Quod in coadiutoriiis posthac obseruetur.
- Canon 8.** Omnes ecclesiastici hospitalitatis officium pro beneficiorum prouentu & foundationis præcepto, administrent. Administratio autem hospitalium vni & eadem personæ ultra triennium deinceps non committatur, nisi aliter in fundatione cautum recipiatur.
- Canon 9.** Titulus iuris patronatus ex autentico documento, & secundum iuris dispositionem ostendatur. Item liceat Episcopo præsentatos à patronis, si idonei non sint, repellere.
- Canon 10.** In his locis, in quibus propter longinquitatem personarum notitia haberi non potest, personæ ecclesiasticæ committantur, quæ de iisdem cognoscant.
- Canon 11.** Omnes beneficiorum locationes in successorum præiudicium validæ non intelligantur, neque liceat iurisdictionis ecclesiasticas locare.
- Canon 12.** Decimæ in posterum sub excommunicationis pœna integrè persoluantur.
- Canon 13.** Quarta quæ funeralium dicitur, Cathedrali aut Parochiali Ecclesiæ solita persolui, in toto iure persoluantur, etiam si fuerit aliis Ecclesiis concessa.
- Canon 14.** Clerici ne concubinas, aut alias mulieres in posterum habeant, alioquin puniantur.
- Canon 15.** Non liceat filiis clericorum, in Ecclesiis vbi eorū patres beneficiū ecclesiasticū habent, beneficiū obtinere.
- Canon 16.** Beneficia secularia, quæ curam animarum habent, in simplex beneficium non conuertantur.
- Canon 17.** Episcopi, tam in Ecclesia, quàm in foris, suum ordinem & gradum retineant, & principes paterno honore prosequantur.

Canones

Canones exactè obseruentur , de quibus non nisi *Canon 18.*
iusta ratione dispensetur.

Quicumq; duellum concesserit, excommunicetur. *Canon 19.*

Omnia concilia , & sacri Canones diligenter ob- *Canon 20.*
seruentur.

Postremo sancta Synodus omnia & singula , sub *Canon 21.*
quibuscunq; clausulis, quæ de morum reformatione,
atq; ecclesiastici disciplina , tam sub sanctissimis Pau-
lo 3. & Iulio 3. quàm beatissimo Pio 4. maximè Ponti-
ficibus, in hoc sacro Concilio statuta sunt, declarat ita
decreta fuisse, vt in his salua semper authoritas sedis
Apostolicæ & sit, & esse intelligatur.

DECRETA P V B L I C A T A I N

eadem Sessione die 4. Decemb.

Decretum primum.

Indulgentiarum vsus in Ecclesia retineatur . Et si
quis abusus irreperit, cohibeatur.

Ciborum delectus & ieiunia, vt dierum festorum *Decret. 2.*
religiosa celebratio, retineatur.

Catechismi, Missalis, & Breuiarij negotium ad Ro- *Decret. 3.*
manum Pontificem remittatur.

Declarat sancta synodus, ex loco assignato oratori- *Decret. 4.*
bus, tam ecclesiasticis, quàm secularibus, in sedendo, in
dicendo, aut quibuscunq; aliis actibus, nullû cuiquam
eorum factum fuisse præiudicium , sed omnium illo-
rum, vt Imperatorum, Regum, Rerum publicarum, ac
principum sua iura & prærogatiuas illæsas, saluas esse
& in eodem statu permanere, prout ante præsens Con-
cilium reperiebantur.

Principes, quæ ab hac sancta Synodo decreta sunt, *Decret. 5.*
ab hæreticis deprauari non sinant.

Decreta , quæ ad dogmata & morum reformatio- *Decret. 6.*
nem statuta & definita sunt tēporibus Pauli 3. & Iulij 3.
Max. Pontif. lecta & approbata fuere à sancta synodo.

*Hac Sessione placuit omnibus finē imponi huic Concilio Tri-
dentino, confirmationemq; à sanctissimo Pio Papa 4. petere,
sed à tribus patribus reclamatum & intercessum fuis.*

F I N I S.

Typis Theodori Lindani.

